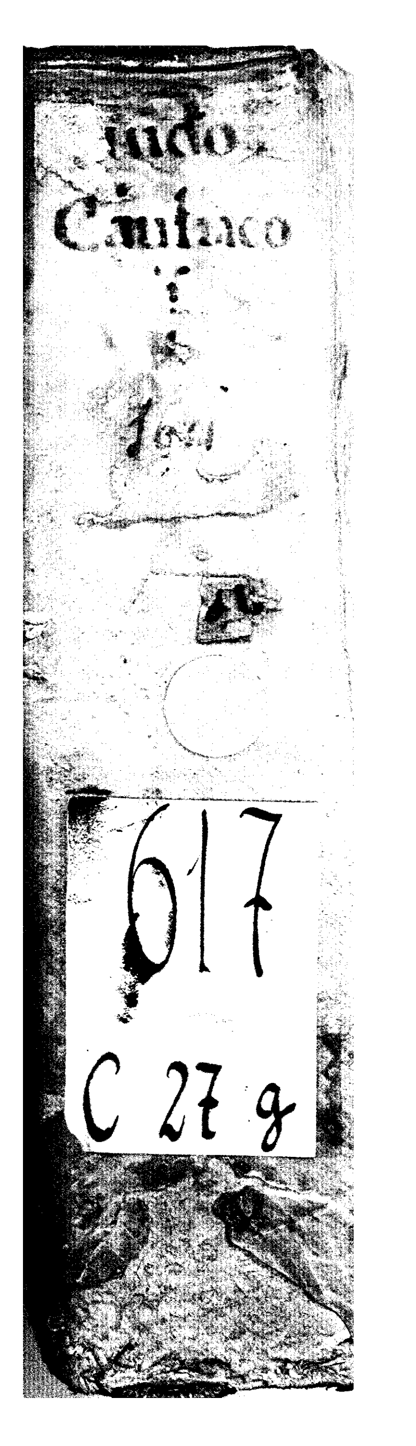

iudo
C.ufaco

DN. GVIDONIS DE CAVLIACO, IN ARTE MEDICA EXERCITATISSIMI CHIRVRGIA,

NVNC ITERVM NON MEdiocri ſtudio atque diligentia à pluribus mendis purgata:

Cum duplici dictionum & rerum Indice per ſe plurimum ſignificantium, per ordinem Alphabeticum digeſto.

LVGDVNI,
Apud Sebaſtianum Honoratum.
M. D. LXXII.

GVIDONIS DE CAVLIACO MEDICI CELEBERRIMI, CHIRVRGIA,

Aedita anno Domini M.CCC.LXIII. in præclaro studio Montispessulani, & nunc diligentissime emendata.

POSTQVAM prius gratias egero Deo largienti vitam perpetuam animarum, & sanitatem corporum, & medicanti morbos per gratiam, quam tulit omni carni ex virtutibus sanitatem conseruantibus, & protegentibus à langore dāti intelligi artem medicinæ, & ingeniū sanitatis diuinis & animosis intelligentibus: dabo operā ad commentandum & assummandum. In primis igitur aggrediens quandā commentationem seu collectionem artis medicinæ chirurgiæ; ago gratias Deo viuo & vero, qui omnib. tribuit esse, sine quo nullū rite fundatur exordium: ad eum deuotissimè recurrēdo, totis viribus cordis mei supplicando: vt in hoc opere & in cunctis aliis mittat mihi auxiliū de sancto, & de Sion tueatur me, felix principiū tribuendo, & felicius medium gubernando, & iubeat complere quod fiat vtile, ad finem optimū deducendo.

Ratio huius commentationis seu collectionis non fuit librorum defectus: sed potius vnitas & profectus. Non enim quilibet omnes libros habere potest: & si haberet, tædium esset legere, & diuinum esset omnia in mente tenere. varia lectio delectat: certa prodest: & in cōstructionibus semper occurunt melioramenta. Scientiæ enim per additamenta fiunt: nō enim est possibile eundē incipere & finire. Pueri enim sumus in collo Gigātis, quia videre possum⁹ quicquid Gigas, & aliquantulū plus. Est ergo in constructionibus &

assummationibus vnitas & profectus. Verum, quia vt ait Plato eximius, ea quæ scribuntur breuius quàm expediat, sunt diminuta & obscura, ea vero quæ longius, videntes fastidiunt: vix est liber, qui reprehēsionem effugiat. Et propter hoc mihi ad solatiū senectutis, ad solum mentis exercitium, vobis dominis meis medicis Montispessulani, Bonon. Parisiis, atq; Auinion. præcipuè papalibus, quibus me in seruitio Romanorum pontificum associaui, cum quibus audiendo, legendo, & operādo fui nutritus, mediocritatem obseruādo moderata compendiositate perstringam sapientium dicta principalia, quæ in diuersorum librorum voluminibus de chirurgia tractauerint, propter quod inuentarium seu collectorium chirurgiæ vocabitur liber iste. Nec de meo proprio aliquid, nisi forte paucissima, addidi, quæ iuxta modicitatem mei ingenij vtilia reputaui. Si quid tamen imperfectum, dubium superfluum, & obscurū ibidem fuerit correctioni vestræ submitto: & supplico, vt pauperculæ scientiæ meæ veniam concedatis.

Capitulum singulare, in quo præmittuntur quædam valde necessaria cuicunque volenti proficere in arte chirurgiæ.

CHarissimi domini, quia huiusmodi cōmentatio ad modum inuentarij ciuilis hæreditatis ordinatur, & in inuentario ciuili præscribuntur communiora & digniora hæreditatis totius: ita & in isto præmittitur capitulum singulare, in quo ponuntur quædam communia valde necessaria cuicunque volenti proficere in arte chirurgię. Et hoc est quod nobis indicat philosophus primo physicorū, Innata est nobis via à communioribus ad specialia procedere Dicatur ergo primò: quid est chirurgia? Et licet multi multipliciter definierunt: omnes tamē fundamentū à patre nostro Galeno, in introductorio medicinæ sumpserunt, dum dicit, Chirurgia quid est? pars therapeuticæ per incisionem & vstionem & articulationem ossium, sanans homines. Cui diffinitioni addit in cōmento primi de regimine acutorum: & per alias manuū operationes: & ita est complete descripta, secundum quòd ipsa consideratur stricte, prout est tertium instrumentū medicinæ.

Vt

Vt autem cōſideratur magis large, prout eſt ſcientia curādi ægritudines, in quibus cadit ſeu intēditur operatio manualis ſine excluſione aliorū duorū inſtrumentorū medicinæ, potionis, videlicet & diætæ: talis deſcriptio ex dictis omnium aſſignatur iſto modo: Chirurgia eſt ſcientia, docens modum & qualitatem operādi principaliter, conſolidādo, incidendo, & alias operationes manuū exercendo, ſanans hominem ſecundū quod eſt poſſibile. Scientia ponitur ibi loco generis. Nec valet quod obiicitur, quòd in multis locis nominatur ars: quia hic large & non propriiſſime ſumitur hoc nomē ſcientia: habitus enim animæ tantā colligantiam habēt, quòd vnus pro reliquo multoties nominatur. Veritas tamen habet, quòd chirurgia eſt duplex, docēs, quę appropriatur nomine ſcientię, quā poteſt habere aliquis: & ſi nunquam fuerit operatus. Et vtens, quæ nomine artis ap propriatur: & iſtā nullus ſcire poteſt niſi viderit eā, quam Ariſto. inter artes mechanicas numerauit. Et hoc eſt quod Gal. dicebat in primo de alimētis: ex libro certe neq; gubernatorem aliquē poſſe fieri, neque alterius artis opificē: ſola enim doctrina quæ exercitādo habetur, artifices operātur. *Vide tamen Galen. ibi in fine proœmij.* Cætera ponuntur pro differentia: ſed quia logicū eſt, prætermittatur. In cauda tamen ponitur, ſecundū quod eſt poſſibile ſanans homines: quia vt dicebat in Monteſpeſſulano magiſter meus Raymundus, non omnia in omnibus, ſed cætera in cæteris: nō eſt in medico vt ſemper releuetur ęger, quærere à medico demonſtrationē, eſt quærere à traulo ſermocinationē: vterq; caret inſtrumentis, vt doctor dicebat ſubtilis: ſufficit facere quod ars pręcipit. Vbi aduertēdū eſt, ꝙ in omnibus ægritudinibus ars præcipit curā propriā exceptis tribus caſibus, in quibus ſufficit cura larga, pręſeruatiua, & palliatiua. Primus caſus eſt, quādo morbus eſt ſimpliciter incurabilis, vt lepra. Secundus, quādo morbus eſt curabilis de ſe: eſt tamē in patiente inobediēte, aut pœnā ſuſtinere nō valēte: vt cācer in mēbro particulari. Tertius eſt quādo cura illius morbi generaret maiorē ægritudinē: vt malū mortuū inueteratū: aut hæmorrhoides antiquas ſanare niſi vna relicta fuerit, periculum eſt hydropiſim, aut maniā fieri inquit Hipp. & hoc innuebat Gal. 14. therapeuticæ: curatio vnū habet modū, operari indoloroſe, & abſq; fallacia ſaluare corpus, & nō perimere, boni medici eſt nō ſiniſtri. xij.

therapeuticæ: & hoc est facere quod est possibile: & nõ propter pecuniã promittere impossibilia. A malis curis, & à falsis promissionib. caueas, ne nomen mali medici subeas, neque super corpus tuũ accipias. Dicitur autem chirurgia à cheir, quod est manus, & ergeia, quod est operatio, quasi scientia de opere manuali. Apparet enim ex prædictis quòd corpus humanũ sanabile & ægrotabile per scientiã chirurgiæ, est subiectũ in chirurgia: & quòd remouere ęgritudinẽ & seruare sanitatẽ secundũ quod est possibile cum scientia chirurgiæ, est finis & intentio istius scientiæ. Partes chirurgiæ secundũ Ioannitiũ in genere sunt duæ: & operari, videlicet in membris mobilibus: & operari in duris. In specie vero sunt quinq;, videlicet, scientia docens operari in vulneribus, & docẽs operari in restaurationibus, & in aliis, in quibus cadit operatio manualis. Operationes chirurgorũ in prædictis partibus sunt tres, scilicet, soluere cõtinuum phlebotomando, scalpendo, iungere separatum, cõsolidando vulnera, & reducendo algebras: extirpare superfluũ cùm curantur apostemata, & glandulæ resecantur. Instrumenta chirurgorum cum quibus ista complẽtur, sunt multiplicia, quia quædam sunt communia, & quædam propria. Communia quædam sunt medicinalia, quædam ferralia. Instrumenta medicinalia, sunt regimina, & potiones, saginationes, vnguẽta, emplastra, pulueres. Instrumẽta ferralia sunt: quædam ad incidendum, vt forfices, rasoria, & lãcetæ: quædam ad cauterizandum, vt sunt oliuaria, & cultellaria: quędam ad extrahendum, vt tenaculæ, & pincecarolæ: quędam ad probãdum, vt probæ, & intromissi: quædã ad suendum, vt acus, & cannulæ. Propria sunt, vt trypana in capite, falx in ano, &c. Ex quibus apparet quod chirurgus artificialiter operans debet secum portare quinq; vnguenta, scilicet, basilicum ad maturandum, vnguentum apostolorum ad mundificandum, vnguentum album ad consolidandum, vnguentum aureum ad incarnandum, dialtheam ad dulcorandum. In pennarolo debet portare quinque vel sex instrumenta, scilicet, forfices, pincecarolas, probam, rasorium, lancetam, & acus. Et talis chirurgus sic munitus, potest prędictas operationes in corpore humano vtiliter exercere: duntaxat, quod rectè fuerit curatiuarum intentionum informatus. Informatur enim curatiuis intentionibus secundum

cundum Galenum per totam therapeuticam, ab indicationibus assumptis à rebus præter naturam primo, consequenter à rebus naturalibus & non naturalibus, & ab eisdem annexis. Incipere quidem oportet, secundum eundem Gal. in secundo therapeu. à primis, transire vero hinc ad eas quæ consequuntur: deinde ad illas quæ illis adhærent: & sic faciendo, non cessare antequã perueniat ad finem rei quæsitæ, quæ est curatio vniuiusque ægritudinis. Principium verò ducẽs ad hanc viam est ægritudinis notio, scilicet, qualis sit per sui naturã. Consequenter discurrendo per alia: indicationem secundum singulum accipere non visam à pluribus. Consequẽter inuentis indicationibus, oportet secundũ easdem intentiones inquirere quę sunt possibiles, & quæ nõ perfici. Vltimo inuenire oportet, cum quibus & qualiter compleantur. Vbi aduertendũ versus finem secundi: & quòd si intẽtiones sunt paucæ & concordes: vt in vlcere seu vulnere simplici, leue quid est. Si vero sunt multæ & cõtrariæ, vt in vlcere concauo, sordido, apostemoso, iuxta mẽbrũ nobile, &c. scrutari oportet tunc talibus complicationibus. Primũ quidem à quo maximè periclitatur homo. Secundũ verò, quod ex ipsis rationem habet causæ. Tertium est, quæ impossibilis est sanari ante aliam. Nam vbi ab aliqua dispositione magnum periculũ imminet, intentio est ad illud quod magis properat seu vrget: Vbi verò hoc idem faciens seu conseruans: quæ ad curam: Vbi verò non est possibile curari hoc ante illud: quæ ab ordine: vt in exemplo præfato Gal tertio, quarto, septimo therapeu. declarat euidenter. Et propter hoc dicebatur in tertio, quòd non est idem, vel vt causam quid scrutari: vel vt rationem eorum sine quibus, nõ obtinens, vel vt quod properat: aliquando verò tale est quod properat, vt cogat incuratam relinquere particulam, vt in punctis, neruis, & hęmorrhogizantibus venis, in musculis percussis, & in articulationibus, quæ cum vlcere fiunt. Modus & forma operandi cum prædictis instrumentis, secundum Arnoldum, elicitur ex quatuor considerationibus. Primo debet cõsiderare chirurgus artificialiter operans, quæ sit illa operatio quam debet exercere in corpore humano. Secundo quare applicatur.

Tertiò, vtrum sit necessaria & possibilis. Quarto rectum modum applicandi. Primum habetur per diuisionem &

subdiuisionem operationum chirurgiæ, vt suprà dictũ est. Secundum cognoscitur per generalem intentionem chirurgorum, quæ præcipit operationes eorum in humano corpore fieri debere secundum vtilitatem cum fiducia securitatis. Tertium concipitur per considerationem effectuum operis, & particularum à parte corporis occurrentium. Quartũ innotescit: vt omnia quæ conueniunt corpori secundum quòd talis operatio sibi applicatur, & secundum quod ipsi subiicitur, vel ad ea comparatur, conuenienter exerceantur: & hoc ante applicationem, & in actu applicationis, & post ipsius actum. Verbi gratia, volumus extrahere aquam hydropicorum: Prius debemus considetare quæ sit talis operatio, & scimus per diuisionem operationis chirurgiæ, quod est soluere continuum cum rasorio. Secundo debemus considerare quare fit, & scimus per generalem intentionem chirurgorum, vt curetur hydropisis, vel vt saltem passio alleuietur. Tertiò, debemus considerare, vtrũ talis operatio sit necessaria & possibilis: & scimus quòd est necessaria, quia aliter non potest curari hydropisis confirmata: & ideò si patiens debilis est, non erit possibilis: si patiens sit fortis, extrahetur paulatine. Quartò, debemus considerare rectũ modũ extrahendi: & est quod situetur patiens supinus: & pellis ventris subtus vmbilicũ à latere dextro, si passio venerit à finistro: vel econtra, si fuerit in dextro, trahatur ad superius, & perforetur cũ rasorio vsq; ad locum vacuũ: & applicata cannula aqua iuxta tolerantiã infirmi extrahatur: & post, extracta cannula, cutis dimittetur, & descendẽdo claudet vulnus mirach, & aqua non exibit. Et quando volueris iterum extrahere, ducatur cutis, & ponatur cannula vt prius, & exibit quantum volueris, & poterit tolerare, & ita patet operatio. Operatores huius artis, quorũ notitia & doctrina fuit apud me, & quorũ dicta inuenĩetur in hoc opere, ad hoc, vt sciatur, quis melius dixit alio, bonum est eos in quodam catalogo ordinare. Primus ominum fuit Hippocrates, qui, vt legitur in introductorio medicinę, superauit omnes: & primus duxit ad lucem perfectam, apud grecos medicinã. Ipsa enim vt dicit Macrobius, & Isidorus iiij. etymologiarum, quod etiã recitatur in prologo totius continentis, ante Hippoc. siluerat per quingentos annos, à tẽpore Apollinis & Asclepij, qui

pij, qui fuerunt primi eius inuentores: ipse enim vixit nonagintaquinq; annis, & scripsit multos libros chirurgiæ, vt patet in quarto therap. & in multis locis per Galen. Sed credo, quod propter bonā ordinationem librorum Gal. libri Hippocratis & aliorum multorū fuerunt omissi. Galēnus secutus est eum, & quæ Hippoc. seminauit, tanquam bonus agricola excoluit & augmētauit: vnde multos libros scripsit, in quibus multa de chirurgia miscuit, & specialiter librum de tumoribus pręter naturā assummauit, & primos sex libr. therapeut. de vulneribus & vlceribus, & duos vltimos de apostematibus, & de multis ægritudinibus aliis, in quibus cadit operatio manualis, composuit septem libros catageni, id est, de compositione medic. secundū genera (licet non habeamus nisi summam) ordinauit: Fuit enim maximus in scientia demonstratiua tēpore Antonini Imperatoris, post Christum quasi per 150. annos, vixit 80. annis, vt in vita & moribus Philosophorum recitatur. Inter Hippocratem & Galenum fuit tempus mirabile, vt dicit Auicen. in quarto de fracturis. 300. & 25. annorū, vt glosatur ibidē, & secundum veritatem fuerunt 586. anni. Post Galenū inuenimus Paulum, qui, vt testatur Rasis in toto continēte, & Halyab. in libro de dispositiōe regali, multa in chirurgia fecit. librum tamen sextum chirurgiæ suæ inueni. Subsequenter inuenitur Rasis, Albucasis, & Alcaran, qui siue fuerint idē vel diuersi, optimè se habuit, maximè in libris Almansoris, & diuisionum, & chirurgia Albucasis dicta: & vt dixit Halyabbas, in illis sua specialia posuit: In toto verò continente, qui Helham Arabicè dicitur, eadem replicauit, & omnes prædecessorum suorum maiorū dicta congregauit: quia tamē non elegit, & longuis & indeterminatus, appreciatus minus fuit. Halyabbas magnus magister fuit: & præter seminationē in libris dispositionis regalis, nouam partē secundi sermonis, de chirurgia ordinauit. Auicenna illustris princeps secutus est eū, & valde ordinate, vt de aliis in quarto libro de chirurgia tractauit. Et vsq; ad eū omnes inueniuntur fuisse physici simul & chirurgi. Sed post, vel propter lasciuiam, vel occupationem curarum nimiam, reparata fuit chirurgia, & dimissa in manibus mechanicorum. Quorum primus fuit Rogerius, Rolandus, atque

quatuor magistri, qui libros speciales in chirurgia ediderunt, & multa empirica in eis miscuerunt. Deinde inuenitur Iamerius, qui quandam chirurgiam brutalem edidit, in quam multa fatua immiscuit, in multis tamen Rogerium secutus fuit. Subsequenter autem inuenitur Brunus, qui satis discretè dicta Galeni & Auicennæ, & operationes Albuc. assummauit, taanslationem tamen librorum Galeni totam non habuit, & anatomiam penitus dimisit. Post ipsum immediate venit Theodoricus, qui rapiendo omnia quæ dixit Brunus, cum quibusdam fabulis Hugonis de Luca magistri sui, librum edidit. Gulielmus de Saliceto, valens homo fuit, & in physica, & in chirurgia duas summas composuit: & iudicio meo, quantum ad illa, quæ tractauit, satis bene dixit. Lanfrancus etiam librum scripsit, in quo non multa posuit, nisi quæ à Gulielmo recepit: in alio tamen ordine mutauit. In hoc tempore, magister Arnoldus de Villa noua, in vtraque facultate floruit, & multa pulchra opera fecit Henricus de Hermondanila Parisiis tractatum per notabilia incœpit, in quo nitebatur de Theodorico, & Lanfranco facere matrimonium: ipsum tamen tractatum morte præuentus non compleuit. In hoc tempore in Calabria magister Nicolaus de Regio, in lingua Græca & Latina perfectissimus, libros Galeni transtulit, & eos nobis in curia transmisit, qui altioris & perfectioris styli videntur, quàm translati de Arabica lingua. Vltimo insurrexit vna fatua rosa Anglicana, quæ mihi mandata fuit, & visa: credidi in ea inuenire odorem suauitatis, & inueni fabulas Hispani, Gilberti, & Thodorici. Tempore autē meo fuerunt chirurgi operantes Theolosæ, magister Nicolaus Catalanus. In Montepess. magister Bonetus, filius Lanfranci. Bononiæ, magister Peregrinus, atq; Mercadantus. Parisiis, magister Petrus de Argenteria. In Lugduno, vbi practicaui longo tempore, Petrus de Bonaco. In Auinion. magister Petrus de Arelate, & socius meus Ioannes de Praxina. Et ego Guido de Cauliaco, chirurgus, magister in medicina, de confinibus Alumniæ, diœcesis Munacens. medicus & capellanus commensalis domini nostri Papæ, vidi operationes multas, & multa scripta prædictorum, præcipuè Galeni, quia quot reperiebantur

bantur libri in vtraque translatione habui, & eos cum diligentia qua potui studui, & per multa tempora operatus fui in multis partibus,& nunc eram in Auinione,anno Domini millesimo quatercentesimo sexagesimo tertio Pontificatus domini Vrbani quinti, anno primo.In quo ex dictis prænominatorum,&meis experientiis cum auxilio sociorum meorum,hoc opus compilaui iussu Dei. Sectæ quæ currebant tẽpore meo inter operatores huius artis,præter duas generales, quæ adhuc vigent,logicorum,videlicet,& empiricorum,reprobatas à Ga.in de sectis & per totã therapeuticam fuerunt quinque.Et prima fuit Rogerij,Rolandi,& quatuor magistrorũ,qui indifferenter omnibus vulneribus &apostematibus saniem cũ suis pultibus procurabant,fundantes se super illo quinti aphorismorum, laxa bona,cruda verò mala.Secunda fuit Bruni, & Theodorici, qui indifferenter omnia vulnera cum solo vino exiccabãt, fundantes se super illo quarto therapeut.siccum verò sano est propinquius, humidum verò non sano. Tertia secta fuit Gulielmi de Saliceto, & Lanfranci, qui volentes mediare inter istos,procurabant omnia vulnera cum vnguentis,& emplastris dulcibus, fũdãtes se super decimo quarto therap. quòd curatio vnum habet modum, quòd absque fallacia & dolore tractetur.Quarta secta fere omniũ theotunicorum,militum &sequentium bella,qui cum coniurationibus, & potionibus,& oleo, & lana, atque caulis folio procurant omnia vulnera.fundantes se super illo,quòd Deus posuit virtutem suam in verbis,herbis,& lapidibus.

Quinta secta est mulierum,& multorum idiotarum,qui ad solos sanctos de omnibus ægritudinibus, infirmos remittunt:fundantes se super illo,Dominus mihi dedit sicut placuit,Dominus à me auferet,quando sibi placebit,sit nomen Domini benedictum,amen. Et quia istæ sectæ,in processu libri redaguentur,omittuntur de præsenti.De vno tamẽ miror,quia ita se sequuntur sicut grues:vnus non dixit nisi quod alter:nescio si propter timorem aut amorẽ nunc dedignantur audire nisi consueta,& authoritate probata.

Malè legerunt Aristotelẽ in secundo metaphysices ostendentẽ, quòd ista duo sunt, quæ magis impediunt viam,& cognitionẽ veritatis.Dimittantur tales amicitiæ:& timores:quia amicus est Socrates, vel Plato:sed magis est amica

veri-

veritas. Sequantur doctrinam dogmaticam Galeni approbatam in libro sectarum, & per totam therapeuticam, quæ experimẽto & ratione integratur: in qua inuestigãtur res, & refutantur voces. Et modum inuestigãdi ipse docuit, in de constitutione artis dogmaticæ, capitulo septimo. quem sub quodã epilogo in tertio de virtutibus naturalibus, capitulo decimo, sic ponit. Oportet enim debentẽ cognoscere quid aliis melius: mox quidẽ, scilicet, à principio, & natura & prima doctrina multum ab aliis differre: cùm autem factus fuerit puer, veritatis quandam insaniam venereã habere, & neq; die, neq; nocte deficere studentẽ, & addiscere quæcunque à gloriosissimis dicta sunt veteribus: cùm autem ad statum venerit, ac didicerit: iudicare ea, ac examinare tempore quàm multò, & intueri quæcunque quidã concordent his quæ manifestè apparent: quæcunque verò differant, & ita hoc quidem eligere: hoc verò auertere. Et tali quidem vtique vehementer vtiles speraui nostros futuros esse sermones: aliis verò vtique fiet ista conscriptio superflua, ac si asino fabularetur. Non tamen dico, quin sit optimum in proposito adducere testimonia, quia Gale. in multis locis, prçter rationem & experimentũ, quæ sunt omnibus hominibus duo instrumenta iudicatoria, primo therapeuti. iij. adducit testimonia. vnde in primo miamir, augetur fides eorum, quæ scribuntur, ex narrantium concordia. Et propter hoc dicit, quòd ipse scribet vniuersa pharmaca, quæ ab expertis medicis tradita sunt; & ita, vt dixi, faciam ego in processu, Deo glorioso adiuuante.

Redeamus ad propositum, & ponantur cõditiones, quæ requiruntur cuicũque chirurgo volẽti artificialiter dictũ, modũ & formam operandi exercere in corpore humano, quas Hippoc. omnium bonorum dux, cum quadam subtili inductione cõcludit, in primo aphorismorum, vita breuis, ars verò longa, tempus acutum, experimentum fallax, iudicium verò difficile, oportet autem non solum seipsum præbere, quæ oportet facientem, sed & ægrotantem, & assistentęs, & ea quę extrinsecus ordinare.

Sunt ergo quadruplices conditiones, quæ accipiũtur hîc secundum Arnaldum latinatorem eloquentissimum. Quædam sunt, quæ requiruntur in chirurgo, quædam in infirmo, quædam in assistentibus, aliæ verò in extrinsecus euenien

nientibus. Conditiones, quæ requiruntur in chirurgo, sunt quatuor. Prima est, quòd sit literatus. Secunda, quòd sit expertus. Tertia, quòd sit ingeniosus. Quarta, quod sit morigeratus. Requiritur ergo primo, quod sit chirurgus literatus, nõ tantum in principiis chirurgiæ, sed etiam physicæ, tam in theorica, quàm in practica. In theorica oportet, quod ipse cognoscat res naturales, & non naturales, & cõtra naturã. Primo enim oportet, quod ipse cognoscat res naturales, præcipuè anatomiam: nam sine ipsa factũ est nihil in chirurgia, vt inferius apparebit: cognoscat etiam complexionẽ: nam secundum diuersitatem naturæ, oportet diuersificare medicinam: contra thessalum in tota therapeut. illud idem probatur de virtute. Res etiam nõ naturales, vt sunt aer, cibus, & potus: &c. oportet quod cognoscat: nã istæ sunt causæ totius ægritudinis & sanitatis.

Oportet quod cognoscat etiã res contra naturam, morbum, scilicet: nam ab ipso sumitur intentio curatiua. Causam nullo modo ignoret: nã sine cognitione ipsius curatio non esset eius muneris, sed fortunæ. Accidentia non prætermittat: nam aliquoties ipsa suam causam superãt: & totam naturã præuaricãt, & peruertunt, vt in primo ad Glauconẽ. In practica oportet, quod sciat dietare, pharmacare: nam sine istis non perficitur chirurgia, quæ est tertium instrumentum medicinæ. Vnde Galenus in introductorio: sicut pharmacia indiget diæta & chirurgia: sic & ipsa chirurgia indiget diæta & pharmacia. Sic ergo patet, ꝙ oportet ipsum chirurgum artificialiter operantem scire principia medicinæ. Et cum hoc est decens ipsum scire aliquantulum aliarũ artium. Et hoc est quod dicebat Galenus in primo therapeu. contra Thessalum: si enim neque geometria, neq; astronomia, neque dialectica, nec aliqua alia doctrina bona egerent medici, prõpte coriarii, carpentatores, fabri, etiam cæteri dimittẽtes artes suas currerẽt ad medicinam, & efficerentur medici. Secundo dixi, quod oportet, quod sit expertus, & viderit alios operari, iuxta illud sapientis Auenzoaris. Oportet vnumquenque medicum prius scire: deinde vsum & experientiam habere: & Rasis in quarto Almansoris, & Halyab in testamẽto Hippo. & Halyab. primo theoricæ illud idem testantur. Tertio, quod sit ingeniosus

ac boni ingenij, siue iudicij, id est rememorationis: & hoc dicebat Halyab. Rodean tertio techni. oportet medicũ esse bonę rememorationis, boni iudicij, bonæ solertiæ ac bonę visionis, & sani intellectus, cum bonitate formæ: vt supple, quod habeat digitos graciles, manus firmas, non tremulas, oculos claros, &c. Quarto dixi, oportet quod sit morigeratus, sit audax in securis, timidus in periculis, malas curas fugiat: sit infirmis gratiosus, sociis beneuolus, cautus in prognosticatione: sit castus, sobrius, pius, & misericors, non cupidus, non extorsiuus, sed secundum laborem suum, & facultatem infirmi, & qualitatem finis, & dignitatem ipsius, salaria recipiat moderate.

Conditiones, quæ requiruntur in infirmo sunt tres. Primo, quod sit obediẽs medico, velut seruus domino, primo therapeut. Quod bene confidat de ipso: primo prognosticorum. Quòd patientiam habeat in seipso: quia patientia vincit malitiam, vt in alia dicitur scriptura.

Conditiones assistentium sunt quatuor. Primò, quòd sint pacifici, gratiosi, fideles, atque discreti.

Conditiones extrinsecus venientium sunt plures, quæ omnia debent ordinari ad vtilitatem infirmi, vt dicit Galenus in fine commenti aphorismi præallegati.

VLTERIVS finem imponendo isti capitulo singulari, ponendus est modus, & ordo istius operis. Propter quod est sciẽdum iuxta dictum Auerro. in primo colliget, quod artes practicæ inquantum sunt artes, cõtinent tria. Primum, scire locos subiectorum suorum. Secundũ est ducere finem quæsiti in locum subiecti. Tertium, est scire instrumenta cum quibus valeamus ducere illum finem in locis subiecti.

Et ideo cùm ista ars sit practicalis, & operatiua: de necessitate tractatus, qui fiunt de ipsa in genere debẽt esse tres. Sed propter hoc, vt magis specificetur erunt in isto opere septem tractatus. Primus erit de anatomia, & locis subiecti

Sed quinque sequentes erunt de modo inducendi finem quæsitum in locis subiecti. Et septimus erit de instrumentis cum quibus ducemus finem in locis subiecti.

Habebit ergo iste liber septem tractatus. Primus erit de anatomia. Secundus de apostematibus. Tertius de vulneribus. Quartus de vlceribus. Quintus de fracturis & dislo-

& dislocationibus. Sextus de omnibus aliis ægritudinibus, quæ non sunt proprie apostemata, nec vlcera, nec ossium passiones, pro quibus habetur recursus ad chirurgũ.
Septimus, antidotarium. Et in quolibet tractatu erunt duæ doctrinæ, & in qualibet doctrina erunt octo capitula, vel circa, & in quolibet capitulo erunt tria, quæ in tertio therapeut. habet inquirere medicus dogmatice sanatiuus, scilicet, notitiam rei, & causas à quibus indicationes curatiuæ sumuntur: signa & iudicia à quibus, quæ nõ sunt possibiles, & quæ possibiles perfici habentur, ac etiam curationem, quæ cum quibus, & qualiter operatur, ostendunt. Et talis erit in toto libro ordo, auxiliante Deo.

Rubricæ totius libri.

AD facilem inuentionem materierum de quibus tractatur in isto libro, est vtile præmittere rubricas tractatuum, & capitulorum totius libri: ne abraso nomine literæ, pagina muta videatur remanere: quod forte non est necessarium in scientiis speculatiuis, vt Auerrois determinabat subtiliter.

Rubricæ primi tractatus.

IN nomine Domini misericordis incipit tractatus primus istius operis: & est de anatomia, cõtinens duas doctrinas.
Doctrina prima est de anatomia membrorum cõmunium, vniuersalium, & simplicium.
Secunda erit membrorum propriorum, & particulariũ, ac compositorum.
PRIMA doctrina habet quinque capitula.
Capitulum primum est sermo vniuersalis de anatomia & natura membrorum.
Capitulum secundum de anatomia cutis, & pinguedinis, carnis, atque musculorum.
Capitulum tertium de anatomia neruorum, ligamẽtorum, & chordarum.
Capitulum quartum de anatomia venarum, & arteriarum.
Capitu

Capitulum quintum de anatomia offium & cartilaginum, vnguium, & pilorum.
SECVNDA doctrina de anatomia membrorum compositorum & propriorum continet capitula octo.
Capitulum primum de anatomia ollæ capitis, & partium eius.
Capitulum secundum de anatomia faciei, & partium eius.
Capitulum tertium de anatomia colli, & partium dorsi.
Capitulum quartũ de anatomia omoplatę, & brachiorum, seu manuum magnarum.
Capitulum quintum de anatomia pectoris, & partium eius.
Capitulum sextum de anatomia ventris, & partium eius.
Capitulum septimum de anatomia ancharum, & partium eius.
Capitulum octauum de anatomia tibiarum, seu pedum magnorum.

Rubricæ secundi Tractatus.

TRACTATVS SECVNDVS, & est de apostematibus, & exituris & pustulis. Cuius sunt duæ doctrinæ.
Doctrina prima est de apostematibus, pustulis, & exituris, prout sunt in membris simplicibus.
Doctrina secunda in speciali, prout insunt membris compositis.
PRIMA doctrina quinque habet capitula.
Capitulum primũ est sermo vniuersalis de apostematibus, pustulis, & exituris.
Capitulum secundũ de phlegmone vero, & apostematibus sanguineis.
Capitulum adminiculatiuum prædicto de carbunculo, & esthiomeno, & aliis pustulis malis sanguineis.
Capitulũ tertiũ de erysipelate, & apostematibus cholericis.
Capitulum adminiculatiuum prædicto de formicis herpetibus malis cholericis.
Capitulum quartum de vndimia seu œdemate, & apostematibus phlegmaticis.
Capitulum adminiculatiuum de apostemate ventoso.
Capitulum adminiculatiuum de apostemate aquoso.

Capitulum adminiculatiunm de nodis, glandulis, & scroffulis, & omnibus excrescentiis phlegmaticis.
Capitulum quintum de sephyros siue sclirhosi seu scirrhosi, & aposthematibus melancholicis.
Capitulum adminiculatiuum superiori de scirrho, id est, apostemate melãcholico à melancholia in naturali per congelationem & indurationem phlegmonis generato.
Capitulum adminiculatiuum de apostemate cancroso: quia de vlcerato dicetur in quarto, & de lepra in sexto.
SECVNDA doctrina de apostematibus, exituris, & pustulis prout insunt membris compositis, cõtinet capitula octo.
Capitulum primum de his quæ insunt capiti: vt sunt apostemata, & aqua in capitibus puerorum.
Capitulum secundum de apostematibus faciei, & partium eius: vt in oculis de ophthalmia, & dolore, pustulis, & exituris, & sanie retro corneam: quia de aliis passionibus dicetur infrà in tertio & quarto & sexto, de apostematibus aurium, & narium in tractatu de vlceribus dicetur.
Capitulum tertium, de apostematibus colli & dorsi, vt de squinantia, de bocio, & de apostematibus aliis, quia de gibbositate dicetur in sexto.
Capitulum quartum de apostematibus omoplatæ, & brachiorum, & de apostemate facto post phlebotomiam, de emborismate, de chiragra, de apostemate fistuloso digitorum, & pannaritio.
Capitulum quintum de apostematibus pectoris, & de bubonibus: in quo fit transgressio de mortalitate, de apostemate frigidico & indurato in emunctoriis, de apostematibus mãmillarum, & coagulatione lactis: & aliis apostematibus, quæ in parte veniunt pectoris.
Capitulum sextum de apostematibus ventris, duritiæ stomachi, duritie hepatis, duritie splenis, & de hydropisi.
Capitulum septimum de apostematibus ancharum & partium eius, scilicet, de hernia & apostematibus oschei seu bursæ testiculorum, quæ communi nomine herniæ seu ramices appellantur: vt de hernia humorali, & hernia aquosa, & ventosa, & hernia carnosa, & varicosa: quia de intestinali, & zirbosa dicetur in sexto, de apostematibus virgæ, de apostematibus ani, de hæmorrhoidibus dicetur in de vlceribus in quarto.

Capitolum octauum de apostematibus coxarũ, & tibiarum siue pedum magnorum, vt de elephantia, varicibus, & vena meden. de podagra dicetur in sexto.

Rubricæ tertii tractatus.

TRACTATVS tertius, & est de vulneribus. Cuius sunt duæ doctrinæ.

Prima doctrina, est de vulneribus prout insunt membris simplicibus.

Doctrina secunda in speciali, prout insunt membris compositis.

PRIMA doctrina quinque habet capitula.

Capitulum primum est sermo vniuersalis, de vulneribus & solutionibus continuitatis: vbi tractabitur ingenium extractionis sagittarum, & aliorum infixorum: & de modo & qualitate vniendi labia vulnerum: & suendi vulnera: & faciendi tentas, & lychinos, & plumaceolos, & de modis ligaturarum communium: quia propriæ ligaturæ in propriis capitulis inuenientur, de regimine & diæta vulneratorum: de correctione accidentium superuenientium vulneratis, vt de dolore, & dyscratia, de apostemate, de pruritu, de spasmo, de paralysi, de syncopi, de alienatione, & id genus.

Capitulum secundum de vulnere facto in carne, in quo tractatur de vulnere magno superficiali & non profundo, de vulnere profundo & occulto, de vulnere concauo cum deperditione carnis: de vulneribus reparandis cum deperditione cutis: de cicatricibus: de vulnere in quo est caro superflua: & de vulnere contuso gratia ipsius, de ipsa cõtusione, de vulnere ab aere alterato doloroso & apostemoso: & de vulnere morsiuo & venenoso.

Capitulum tertium de vulnere & fluxu sanguinis venarum & arteriarum.

Capitulum quartum de vulneribus neruorum, chordarum, & ligamentorum: in quo tractatur de pũctura neruorum de incisione neruorum, de neruo denudato, de attritione, & conquassatione neruorum.

Capitulum quintum de vulneribus ossium & cartilagi-

num

num.

SECVNDA doctrina de speciali cura vulnerum, prout insunt membris organicis compositis: & octo habet capitula.

Capitulum primum de vulneribus capitis: in quo tractatur de vulnere facto in capite per incisionem absque cranei fractura: & de vulnere facto per incisionem cum fractura cranei non penetrante. De vulnere facto cum incisione cum fractura cranei sine deperditione substantiæ ossis vsque ad interiorem superficiem penetrante. De vulnere eodē cum deperditione substantiæ ossis. De vulnere capitis cum contusione absque fractura cranei. De contusione & parua fractura cranei. De contusione & magna fractura. De correctione accidentium cōsequentium vulnus capitis. De medicinis capitalibus, & de instrumentis cum quibus fit operatio in vulnere capitis.

Capitulum secundum de vulneribus faciei & partium eius, in quo tractatur de vulneribus oculorum, & si aliquid ingressum oculum vulneret, & lædat. Et de tarsen, & de sanguine qui infra oculum euenit propter percussionem. De vulneribus palpebrarum. De vulneribus nasi. De vulneribus aurium, & labiorum.

Capitulum tertium de vulneribus colli, dorsi, & partium eius.

Capitulum quartum de vulneribus omoplatarum, & brachiorum.

Capitulum quintum de vulneribus thoracis & partium eius.

Capitulum sextum de vulneribus ventris & partium eius.

Capitulum septimum de vulneribus ancharum, & partium eius.

Capitulum octauum de vulneribus coxarum, tibiarum, atq; pedum.

Rubrica quarti tractatus.

TRACTATVS QVARTVS, & est de vlceribus. Cuius sunt duæ doctrinæ.

Doctrina prima de vlceribus prout insunt membris simplicibus.

Doctrina secunda de vlceribus, prout insunt membris compositis in speciali.

PRIMA doctrina quinque habet capitula.

Capitulum primum erit sermo vniuersalis de vlceribus, in quo etiam tractatur de correctione accidentium & dispositionum componentium ipsum: vt de discrasia vlcerum: & de vlcere doloroso: & de vlcere apostemoso, & de vlcere contuso: & de vlceribus cum carne superflua: de vlcere cum duritie & tenebrositate labiorum: & de vlcere cum varicibus: de vlcere cum osse corrupto: de vlcere difficulter curabili cum proprietate nobis occulta.

Capitulum secundum de vlceribus propriis saniosis, & primò de vlcere virulento & corrosiuo.

Capitulum tertium de vlcere sordido & putrido.

Capitulum quartum de vlcere profundo & cauernoso.

Capitulum quintum de fistula in communi: quia de fistulis particularibus dictum est in locis suis.

Capitulum sextum de cancero vlcerato, quia de non vlcerato in de apostematibus est dictum.

SECVNDA doctrina de vlceribus prout insunt membris cõpositis habet octo capitula.

Capitulum primum de vlcere capitis prout est talparia & testudinaria.

Capitulum secundũ de vlceribus faciei in quo tractatur de noli me tangere, de vlceribus, & cancrositatibus, vesicis ruptis, & eleuatione vueæ oculorum: & de exitu etiam vueæ propter rupturam corneæ, de fistula lachrymali, de vlceribus auris, de vlceribus narium, & polyppo, quæ in naso nascuntur &c.

Capitulum tertium de vlceribus quæ in collo: & per consequens de his quæ in dorso nascuntur.

Capitulum quartum de vlceribus quæ in omoplatis, & brachiis, & per consequens de aliis quæ in dorso.

Capitulum quintum de vlceribus quæ in pectore.

Capitulum sextum de vlceribus ventris.

Capitulum septimum de vlceribus ancharum, & partium eius, de rhagadiis, & ficubus, quæ veniunt in ano & virga, & in matrice &c. de fistulis quæ in ano fiunt.

Capitu

Capitulum octauum de vlceribus coxarum, tibiarum atque pedum, in quo tractatur de cancrenis, & de malo mortuo tibiæ & pedum.

Rubricæ quinti tractatus.

TRACTATVS QVINTVS est de algebra & extensione & restauratione fractorum ossium & dislocatorum. Cuius sunt duæ doctrinæ.

Doctrina prima de restauratione fracturarum.

Doctrina secunda de restauratione dislocationum.

PRIMAE doctrinæ sunt octo capitula.

Capitulum primum est sermo vniuersalis de restauratione fracturarum.

Capitulum secundū de speciali reductione fracturæ cranei, ossis nasi, mandibulæ, & ossium capitis & faciei.

Capitulum tertium de fractura colli & spondylium dorsi.

Capitulum quartum de fractura furculæ, & ossis spatulæ, & totius omoplatæ.

Capitulum quintum de fractura osſis adiutorij, & brachiorum & totius manus: vt de brachio, de rasceta, & digitis manus.

Capitulum sextum de fractura costarum & partium pectoris.

Capitulum septimum de fractura osſis anchæ & coxæ. & primo de coxa, deinde de aliis.

Capitulum octauum de fractura genu, & tibiarum totiúsq; pedis: & de fractura articulorum pedis.

SECVNDA doctrina de restauratione dislocationū. Cuius sunt octo capitula.

Capitulum primum est sermo vniuersalis de dislocatione.

Capitulum secundum de dislocatione mandibulæ.

Capitulum tertium de dislocatione colli & spondylium dorsi.

Capitulum quartum de dislocatione humeri, & partium omoplatæ.

Capitulum quintum de dislocatione cubiti.

Capitulum sextum de dislocatione manus & digitorum.

Capitulum septimum de dislocatione genu, & rotulæ pedis, & partium eius, & de rotula, & de pede, & de digitis.

Capitulum octauum de dislocatione coxæ & sciæ.

Rubricæ sexti Tractatus.

TRACTATVS SEXTVS de omnibus ægritudinibus quæ non sunt propriè apostemata vel vlcera, vel ossium passiones, pro quibus habetur recursus ad chirurgum. Et habet duas doctrinas.
Doctrina prima de ægritudinibus prædictis, quæ sunt communes toti corpori.
Doctrina secunda est de his quæ appropriantur vni mẽbro.
PRIMA DOCTRINA habet octo capitula.
Capitulum primum de gutta & duritie iuncturarum, siue veniat post guttam, siue post malam consolidationem, & restaurationem.
Capitulum secundum de lepra & iudiciis eius.
Capitulum tertium de morphea, serpigine, scabie, pruritu, syronibus, pediculis, & aliis infectionibus cutis.
Capitulum quartũ de extenuatione & ingrossatione corporum, & membrorum particularium.
Capitulum quintum de casu, & offensione, distensione, subuersione: quia de contusione in tractatu de vulneribus est dictum.
Capitulum sextum de combustione aquæ & rei ardentis.
Capitulum septimum de porris, & verrucis, & cornibus.
Capitulum octauum de membris superfluis amputandis, & de corporibus mortuis conseruandis.
SECVNDA DOCTRINA de ægritudinibus, quæ non sunt propriè apostemata, nec vlcera, nec ossium passiones: pro quibus habetur recursus ad chirurgum: quæ sunt proprię vni membro, & habet octo capitula.
Capitulum primum de ægritudinibus capitis: in quo primo agitur de tinea consequenter de alopecia, & de canicie, pilorum mutatione, & de tinctura, & de lauando caput: & de auferentibus capillos, & prohibentibus nasci eosdem.
Capitulum secundum de dispositionibus faciei, & partium eius, in se continens quinque partes.
Pars prima est de decoratione faciei: vt ad decolorandum, vel faciendum colorem bonum, ad maculas, lentigines, & pannum remouendum: ad sanguinem mortuum, & liuorem in facie, & in aliis locis, ad variolas, cum cicatricibus

tricibus ipsarum: de gutta rosea, & pustulis, quæ fiunt in facie.

Secunda pars est de ægritudinibus oculorum, exceptis de ophthalmia, & dolore, & pustulis, & exituris, & sanie retro corneam, de quibus in apostematibus est dictum: & de vulneribus oculorum & palpebrarum: & de eo quod ingressum est in oculo, & de tarsen in libro vulnerum, & de vlceribus in cancrositatibus, & vesicis ruptis, & de eleuatione vueæ: & de fistula in lachrymali, quæ in libro vlcerum: quæ si ponerentur cum istis, esset tractatus cõpletus oculorum: & primò præmittitur in ista parte sermo vniuersalis de ægritudinibus totius oculi: quæ sunt quatuor, videlicet, lachrymæ, eminentia seu ingrossatio totius oculi, & de eius opposita, scilicet, de macilentia, & diminutione, de strabositate. Consequenter dicetur de ægritudinibus partium oculi, incipiendo ab ægritudinibus palpebrarum, quæ vigintiquatuor numerantur, de scabie, & casu, & relaxatione palpebrarum, de abbreuiatione, & reuersatione palpebrarum, de pilis additis infra oculum inuersis, de casu pilorum, albedine & pediculis: de duritie, lupia, hordeolo, grandine sulac: quia de aliis est dictum in locis suis.

De ægritudinibus coniunctiuæ, quæ tredecim numerantur, & primo de vngula, de sebel: quia de aliis dictum est in locis suis: de ægritudinibus corneæ, quæ decem numerantur. Et primò agetur de maculis, postea de catharacta: quia de aliis dictum est in locis suis: & de gutta serena, de ægritudinibus aliarum particularum intrinsecarum oculi, ex quibus prouenit debilitas & nocumentum in visu.

Pars tertia de ægritudinibus aurium: & primò sermo generalis de surditate, de apostemate, de vlcere, de tinnitu aurium, de surditate aurium, de aqua ingressa de lapillo, vel nucleo, vel bestiola, & quocunque in aurem ingrediente: de panniculo, de verruca seu carne aurem oppilante.

Pars quarta de ægritudinibus narium in generali: & de oppilatione cachexiali, & de fœtore anhelitus: quia de polypo, & de fluxu sanguinis in de vlceribus est tractatum.

Pars quinta de ægritudinibus oris, & partium eius. Et primò de ægritudinibus linguæ, vt est inflatio, & magnificatio eiusdem, de ranula & subcarnatione, de spasmo, & filo trahente linguam, de paralysi & balbutie: quia de alcola, & de vlceribus, & apostematibus satis est dictum superius in locis suis. De passionibus dentium: & primò ponitur sermo vniuersalis de dolore dentium: de dente commoto & debilitato, de putredine vermium, de corrosione & perforatione, de limositate, & fœda coloratione dentium. De passionibus gingiuarum, de gargareone, vt de inflatione, & casu vuulæ. De inflatione & magnificatione amygdalarum. De eius medela qui aliquod impediẽs deglutiuit: quia de carnibus additis, apostematibus, bothoribus, scissuris, atque vlcerationibus, & cancrositatibus, dictũ est in locis suis.

Capitulum tertium de ægritudinibus colli, vt gibbositate dorsi: quia de squinantia & bocio in de apostematibus dictum est.

Capitulum quartum de ægritudinibus omoplatæ & brachiorum seu manuum, & de inuiscatione digitorum: quia de superfluo digito abscindendo suprà dictum est. De vnguibus & dispositionibus ipsarũ: vt est attritio, contusio, sanguis mortuus, & sanies sub vngue, gibbositas, & curuitas, fixuræ, & coloratio fœda.

Capitulum quintum de ægritudinibus pectoris & mamillarũ: & de multiplicatione lactis, de magnitudine mamillarum: de paruitate capituli: quia de apostematibus & congelatione lactis in de apostematibus dictum est.

Capitulum sextum de ægritudinibus parientis ventris, vt est eminentia vmbilici seu hernia vẽtralis: quia de hydropisi superius in de apostematibus est dictum.

Capitulum septimum de ægritudinibus ancharum, & partium procedentium ab eis, vt de ruptura seu hernia intestinali, zirbali: quia de hernia humorali, aquosa, & ventosa, atque carnosa, in de apostematibus est dictum. De lapide in vesica, & gratia communitatis in renibus, & de arte mingendi. De passionibus virgæ, vt de priapismo, & clausione præputij, circuncisione, castratione, hermophrodita. De passionibus matricis velut est clausio, & eius ampliatio; extractio fœtus & secundinæ, de mola

mola. De ægritudinibus ani, vt est clausio eius, exitus longaonis, & etiam matricis casus seu exitus: quia de hæmorrhoidibus, & ficubus, & fixuris, & vlceribus, superius in suis locis est dictum.

Capitulum octauum de propriis ægritudinibus coxarum & tibiarum & pedum, vt de malo mortuo, & de phlegmate salso, & cancrenis. De doloribus & mulis quæ in calcaneo fiunt: quia de elephantia & varicibus in de apostematibus est dictũ. De clauis & porris in prima doctrina istius sexti est dictum. De ægritudinibus vnguium in capitulo manuum dictum est.

Rubricæ septimi tractatus.

TRACTATVS SEPTIMVS qui antidotarium dicitur, duas continens doctrinas:

Doctrina prima est de vniuersalibus antidotis seu auxiliis.

Doctrina secunda erit de particularibus.

PRIMA doctrina octo habet capitula.

Capitulum primum de phlebotomia, ventosis, & sanguisugis.

Capitulum secundum de medicinis digerentibus & purgantibus humores, & de vomitu, clysteriis, & suppositoariis.

Capitulum tertium de cauteriis, & formis earum.

Capitulum quartum de operationibus & artificio operandi antidota localia, quæ in arte competunt chirurgiæ, in quo dicetur de ablutione olei, ceræ, & terebinthinæ, atque butyri, de lauatione & præparatione thuciæ, & omnium metallorum: de combustione cuperosæ & consimilium: de præparatione medicinarum compositarum: quo modo fiunt olea, quo modo fiunt vnguenta, quo modo emplastra, quo modo embrochæ, & epithemata: & in genere, quo modo componuntur alia multa.

Capitulum quintum de antidotis localibus apostematum: in quo tractabitur de medicinis repercussiuis, attractiuis, ac etiam resolutiuis, & mollificatiuis, & de maturatiuis, & mundificatiuis, ac etiam abstersiuis, & lauatiuis, consequenter de dolorem sedantibus.

Capitulum sextum de antidotis localibus vulnerum & vlcerum: in quo tractabitur de medicinis restringentibus sanguinem, & de medicinis incarnatiuis, & de consolidati-

uis,& de medicinis causticis,& corrosiuis

Capitulum septimum de medicinis fracturarum & dislocationum, in quo tractabitur de medicinis glutinatiuis, sparadrapis, & ceroneis confortantibus membra, & de medicinis humectantibus & mollificantibus membra per malam restaurationem indurata.

Capitulum octauum de gradibus medicinarum chirurgalium.

SECVNDA doctrina de antidotis particularibus, & appropriatis membris: & habet octo capitula.

Capitulum primum de auxiliis propriis capitis & partium eius.

Capitulum secundum de auxilis morborũ faciei & partium eius, vt est decoratio, & passiones oculorum, narium, aurium, dentium, & gingiuarum.

Capitulum tertium de auxiliis morborum colli.

Capitulum quartum de auxiliis humerorum, & manuum, & dorsi.

Capitulum quintum de auxiliis pectoris.

Capitulum sextum de auxiliis ventris, vt est hydropisis: & de dolore renum.

Capitulum septimum de auxiliis ancharum, & partium procedentium ab eis, velut est virga, testiculi, dydimi, matrix, & anus.

Capitulum octauum de auxiliis coxarum, & partium inferiorum.

INDEX OMNIVM CAPITVM IN HISCE CHIRVRGIÆ A GVIDONE DE CAVLIACO OPEribus contentorum.

DE anatomia & natura membrorum vniuersaliter.pagina 2
De anatomia cutis, & pinguedinis, carnis, atque musculorum 6
De anatomia neruorum, ligamentorum & chordarum 8
De anatomia venarum & arteriarum.pagina 9
De anatomia ossium, cartilaginum, vnguium, & pilorum.pagina 9
De anatomia ollæ capitis, & partium eius 10
De anatomia faciei, & partium eius 14
De anatomia colli, & partium dorsi 18
De anatomia omoplatæ, & brachiorum, seu manuum magnarum 20
De anatomia pectoris, & partium eius 24
De anatomia ventris, & partium eius 27
De anatomia ancharum, & partium eius 34
De vasis spermaticis 35
De anatomia tibiarum, seu magnorum pedum 38
De apostematibus, pustulis, & exituris, à notificatione incipiendo vniuersaliter 41
De phlegmone vero, & apostematibus sanguineis notificatio.pag. 53
De erysipelate, seu herisipela, & apostematibus cholericis. pagina 64
De œdematæ, seu vndimia, & apostematibus phlegmaticis. pag. 70
De sephiros, siue sclirosi, vel scirrho, & apostematibus melancholicis 84
De his quæ insunt capiti, vt sunt apostemata, & aqua in capitib.

pitibus puerorum pagina 90
De apostematibus faciei,& membrorum eius 92
De apostematibus colli & dorsi 102
De apostematibus omoplatæ,& brachiorum 109
De apostematibus pectoris 112
De apostematibus ventris 119
De apostematibus ancharum & partium eius 125
De apostematibus coxarum & tibiarum siue pedum magnorum.pag. 129
De vulneribus & solutionibus continuitatis vniuersaliter. pagina 33
De vulnere facto in carne 159
De vulnere & fluxu sanguinis venarum & arteriarum. pagina 170
De vulneribus neruorum,chordarum, & ligamentorum.pagina 175
De vulneribus ossium,& cartilaginum. 182
De vulneribus capitis 183
De vulneribus faciei & partium eius 201
De vulneribus colli,& partium eius 204
De vulneribus omoplatarum & brachiorum 206
De vulneribus thoracis & partium eius 207
De vulneribus ventris & partium eius 213
De vulneribus ancharum,& partium eius 219
De vulneribus coxarum,tibiarum,& pedum 219
De vlceribus in vniuersali 220
De vlceribus propriis saniosis, & primo de vlcere virulento & corrosiuo 231
De vlcere sordido & putrido 233
De vlcere profundo & cauernoso 234
De fistula,&c. 237
De cancro vlcerato 243
De vlceribus capitis,vt est talparia & testudinaria 245
De vlceribus faciei 245
De vlceribus,quæ sunt in collo,& per cõsequens de his,quæ in dorso 258
De vlceribus,quæ sunt in omopalta& brachiis 258
De vlceribus,quæ sunt in pectore 258
De vlceribus ventris 259
De vlceribus ancharum,& partium eius 259

De vlceribus coxarum,tibiarum,& pedum 270
De restauratione fracturarum vniuersaliter 271
De speciali reductione fracturæ cranei,ossis nasi,mandibulæ,ossium capitis & faciei 279
De fractura colli,& spondylium dorsi ibid,
De fractura furculæ & ossis spatulæ, seu omoplato.pagina 280
De fractura ossis adiutorij, & brachij, & totius manus. pagina 281
De fractura costarum & partium eius 282
De fractura ossis anchæ & coxæ 283
De fractura genu, & tibiarum,totiúsque pedis 284
De dislocatione in vniuersali 285
De dislocatione mandibulæ 288
De dislocatione colli,& spondylium dorsi 289
De dislocatione humeri,& partium omoplatæ ibid.
De dislocatione cubiti 291
De dislocatione rascetæ manus & digitorum 292
De dislocatione sciæ,aut coxæ. 293
De dislocatione genu,& rotulæ,pedis & partium eius 294
De gutta & dolore ac duritie iuncturarum 296
De lepra 307
De morphea,serpigine,scabie,pruritu,syronibus, pediculis, & aliis infectionibus cutis 317
De extenuatione, & ingrossatione corporum,& membrorum 325
De casu,offensione,& distensione,& submersione 329
De combustione aquæ,vel rei ardentis 332
De porris,& verrucis,atque cornubus ibid.
De membris superfluis amputandis, & de corporibus mortuis seruandis 335
De ægritudinibus capitis 339
De vniuersali faciei decoratione 351
De ægritudinibus oculorum, quæ superins non sunt tractatæ.pag. 356
De ægritudinibus aurium 385
De ægritudinibus narium 389
De ægritudinibus oris & partium eius 392
De ægritudinibus colli,& gibbositate dorsi 406
De ægritudinibus omoplatæ,& brachiorum 408

De ęgritudinibus pectoris & mamillarum 409
De ægritudinibus parientis ventris 410
De ægritudinibus ancharum, & partium procedentium ab eis.pag. 411
De propriis ægritudinibus coxarum,& pedum 438
De phlebotomia,ventosis,& sanguisugis,&c. 439
De medicinis purgantibus humores 454
De cauteriis,& formis eorum 466
De operationibus & artificio præparandi antidota, quæ in arte competunt chirurgiæ 474
De antidotis localibus apostematum,& primò de medicinis repercussiuis,& modo repercutiendi. 480
De antidotis localibus vulnerum,& primò de medicinis cõstringentibus sanguinem 494
De medicinis fracturarum & dislocationũ,& primò de prohibentibus apostemationem 506
De gradibus medicinarum 509
De auxiliis propriis capitis & partium eius. 522
De auxiliis morborum faciei,& partium eius 524
De auxiliis morborum colli 526
De auxiliis humerorum,& dorsi ibid.
De auxiliis pectoris ibid.
De auxiliis ventris. 527
De auxiliis verendorum,& partium eius ibid.
De auxiliis coxarum. 529
De auxiliis vulnerum simplicium, inquantum sunt simplicia.pag. 531
De auxiliis vulnerum compositorum 533
De auxiliis consolidatiuis, & sigillatiuis, quæ sunt xvj formarum. 535
De auxilis ad vulnera,& vlcera saniosa. 538
De auxiliis vulnerum & vlcerum cum virulentia ibid.
De auxiliis vulnerum cum sorditie 539
De auxiliis vlcerum cum fistula 542
De vlceribus compositis cum cancro ibid.
De vulneribus & vlceribus compositis cum contusione.pagina 543
De vulneribus & vlceribus compositis cum apostemate, & dolore 544
De auxiliis vulnerum compositorum cum veneno. 545
De vuln

De vulneribus & vlceribus compositis cum punctura & dolore neruorum. 545
De auxiliis vulnerum & vlcerum cum carne superflua. 546
De auxiliis fracturarum & dislocationum. 547
De auxiliis capitis 548
De auxiliis morborum faciei. 550
De auxiliis oculorum ibid.
De auxiliis aurium 551
De auxiliis narium ibidem
De auxiliis dentium 552
De auxiliis colli ibidem
De auxiliis humerorum ibidem
De auxiliis pectoris 553
De auxiliis ventris ibidem
De auxiliis verendorum. 554

TVR-

TVRÆ DE CASTELLO, DE BALNEIS PORRECTANIS.

QVas infirmitates curat aqua & balneũ de Porrecta. pagina 555
In quo loco aqua & balneum de Porrecta est positum. 556
Quo ordine aqua & balneum de Porrecta vtenda. ibidem.
De hora & modo comestionis tempore assumptionis aquæ de Porrecta. 557
De obseruatione & dieta facienda post assumptionem aquæ de Porrecta. 559

GVIDONIS DE CAVLIACO CHIRVRGIA.

Tractatus primus de Anatomia continens duas doctrinas.

Doctrina prima est de anatomia membrorum communium vniuersalium,& simplicium.

Doctrina secunda est de anatomia mēbrorum propriorum,particularium,& compositorùm.

Prima doctrina habet quinque capitula.

De Anatomia & natura membrorum vniuersaliter. *Cap. I.*

QVONIAM secūdum Gal. medicorum lucernam, in libro nono de vtilitatibus particularū,capitul.penul.quatuor sunt cōmoditates sciētiæ anatomiæ. Vna vtiq; & maxime ad Dei potētiæ demonstrationē. Secūda ad particularū patientiū dignotionem. Tertia ad futurarum dispositionū corporis prognosticationē. Sed quarta ad ægritudinū curationem, pro tāto necessarium est & vtile cuicunque medico præscire ipsam anatomiā. Et hoc est quod ipse G. dicebat in principio libri de intentionibus seu de locis affectis. Non solùm iuuenes, sed etiam antiqui studebant cognoscere particulas & passiones ipsarum: quia curam oportet diuersificare secūdum differentias ipsarum. Et licet ea quæ incidunt sensibus,apertè cognoscantur:quęcunq; tamen in profundo occultata sunt, viro indigent exercitato in anatomia & actibus & vtilitatibus ipsarū: & ab illo loco sumitur principium totius curationis. In primo inquit libro membrorum dolentium, est inuentum quod medicus debet esse sagax in notitia mēbrorum dolentiū in quolibet loco. Et si hoc est vtile physicis, multo magis, imò necessariissimum est chirurgis iuxta doctrinam ipsiusmet

in 6. therap. qui in Arabica translatione de ingenio sanit. nuncupatur. Chirurgi ignorantes anatomiam, peccant multoties in incisionibus neruorum & colligationum. Sed tu naturam vniuscuiusque particularum scies. Adhuc autem positiones & plasmationes, quam habent in toto corpore: & secundum vnumquodq; membrorum, quando contingit in eo fieri plagam, aperte cognosces si neruus est incisus vel non, seu colligatio. Quod Henri. de Hermondauilla in primo libro chirurgiæ suæ per rationem sic deducit: Omnis artifex tenetur scire subiectum in quo operatur: aliter operando errat. sed chirurgus est artifex sanitatis corporis humani: ergo tenetur scire naturam & compositionem ipsius, & per consequens anatomiam. Confirmatur per simile: quia eodem modo operatur cæcus in ligno, & chirurgus in corpore, quando anatomiam ignorat: sed cæcus scindens lignum, sæpissime, imo quasi semper errat, accipiendo de ipso plus quàm debeat vel minus. ergo similiter chirurgus, quando anatomiam ignorat. Ad instar enim sunt tales malorum coquorum de quibus dixit G. in secundo therap. qui nõ secundum articulos incidunt, sed teruut, quassant, & diuellunt. Sequitur ergo quòd necessarium est medicis præcipuè chirurgis scire anatomiam. Et quamuis esset eis necessarium scire cum anato mia actus & vtilitates mẽbrorum, quæ sunt tres radices & elemẽta totius medicationis: vt in primo interiorum conuenienter deducitur: parcendo longitudini, & confidendo quòd de ipsis cõplete tractauerit G. in decẽ & septẽ tractatibus de vtilita. particularũ: quia tractatus alios 15. quos ipse fecit, & de curatione & anatomia: vt Haly. in fi. techni. 1. artis paruæ testificatus est, adhuc translatos nõ habemus. Et Haly. prima parte lib. de dispositione regali, sermone 2. & 3. & Auic. in suo can. lib. 1. non tamen ponitur hic nisi grossa & materialis anatomia, quæ dirigere possit chirurgum, operantem in incisionibus & reductionibus membrorum. Est autem anatomia recta diuisio & determinatio mẽbrorum corporis cuiuscunque, præcipue corporis humani: quia de illo est intentio tota istius artis. Et dicitur ab ana quod est rectũ, & tomos quod est diuisio, quasi recta diuisio. Anatomia inquiritur dupliciter, vno modo per librorũ doctrinam, quia modus licet sit vtilis, non est tamen sufficiens ad enarrãdum ea quæ solum sensibus cognoscuntur, primo

de vt

de vtilitate ca.8.Et hoc est quod Auer.dicebat,primo colliget.Et nos non abbreuiauimus loqui de anatomia nisi propter hoc,ꝙ imaginatiua est breuior in istis,& parua comparatione earum rerum quæ existunt in ipsa. Alio modo per corporum mortuorum experientiam.Experimur autem in corporibus nouiter mortuis per decollationem vel suspensionem, anatomiā ad minus membrorum officialium interiorum, carnis musculorum, & cutis, & multarū venarum atque neruorū, præcipue quantū ad originem secundū ꝙ tractat Mūdinus Bonoñ.qui super hoc scripsit, & ipsam fecit multoties:&magister meusBertucius per hunc modum situato corpore mortuo in banco faciebat de ipso quatuor lectiones.In prima tractabantur membra nutritiua:quia citius putribilia.In secunda mēbra spiritualia.In tertia membra animata. In quarta extremitates tractabantur. Et secundum concordationem sectarū in quolibet membro videnda erant 9.s.compositio,substantia,complexio, quantitas;numerus figura,colligantia,actus,atque vtilitates, & quæ sunt ægritudines quæ in ipso possunt contingere: quibus per anatomiam in dignoscendo, prognosticando, ac etiam curando,medicus possit auxiliari. Experimur etiam in corporibus desiccatis ad solem,aut consumptis in terra, aut eliquatis in aqua currente aut bulliente, anatomiā saltem ossium, cartilaginum,iuncturarum, neruorum grossorum, tenantum, & colligationum. Et per istos modos in corporibus hominū,asinorū,& porcorū, atque aliorum multorum animalium ad notitiam peruenitur anatomiæ: & per alias picturas: sicut fecit Henricus prædictus,qui cū 13.picturis visus est anatomiam demonstrare.Quod autem sit corpus humanum,quia de illo fit sermo in tota medicina,patet quod est vnum totum ratione decoratum ex multis & diuersis membris seu particulis compositum. Membrum autem seu particula secundum Galen.in primo de vtilitate particu.est quoddam corpus,quod omnino non est separatum,nec alteri coniunctū.Et dicitur ibidem ꝙ quędam sunt maiores,quædam minores,& hæ quidem in aliam speciem diuisibiles. Et hoc est quod Auic. per alia verba dixit in suo canon.lib.primo,ꝙ mēbra sunt corpora quæ ex prima generantur humorum cōmistione.Et sequitur ꝙ mēbrorum quędam sunt simplicia,quædam cōposita,loquendo de

ſimplici & compoſito, vt medicus conſiderat largè. Simplicia vero ſunt conſimilia, quæ non ſunt in aliam ſpeciem diuiſibilia, imò quamcunque partem ſenſibilem recipis, erit communicans toti nomine & ratione, & ſunt 10. videlicet cartilago, os, nerui, venæ, arteriæ, panniculi, ligamenta, chordæ, cutis, atque caro: & cum eis numerantur pinguedo, & pili, & vngues: quæ licet non ſint membra ſed ſuperfluitates, habent tamen vtilitatem quandam & generationem vt membra, ſicut in ſecundo techni innuebatur. Et iſtorum quædam ſunt ſanguinea, quibus eſt vera regeneratio & conſolidatio, quia à ſanguine generantur, vt ſunt caro & pinguedo: quædam autem ſunt ſpermatica, quia à ſpermate habent ortum, quibus non eſt regeneratio nec conſolidatio vera, vt ſunt oſſa & omnia alia membra à prædictis. Et propterea membrorum ſimplicium quædam ſunt calida & humida, quædam frigida & humida, quædam frigida & ſicca. Calida autem & ſicca non dicuntur aliqua membra, quia vltra naturam cutis ad quam comparantur omnia, non inuenitur aliquod membrum ſimplex calidius & ſiccius ipſa. Cutis enim eſt media non ſolũ humanarum particularum, ſed etiam totius ſubſtantiæ generatorum & corruptorum ſecũdum G. ſecundo de cõplexionibus, capitulo vltimo. Calida & humida membra dicuntur ſanguis ſaltem materialiter. Spiritus & caro & humiditates naturales incedunt iſta via, vt dicit Auer. ii. ſui Colliget. Frigida & humida ſunt phlegma, adeps ſeu pinguedo atq; medulla. Sed frigida & ſicca ſunt ſecundum ſuos gradus reliqua omnia, vt os, cartilago, pili, chordæ, ligamenta, nerui, venæ, atque panniculi, & hoc eſt pelagus in quo non licet medicum nauigare. Cõueniens autem eſt medico recipere complexiones ipſorum mẽbrorum à philoſopho naturali. Compoſita membra ſunt quæ à prædictis ſimplicibus ſeu conſimilibus componũtur, & ideo heterogenea ſunt, & diuidi poſſunt in alias ſpecies, quia in membris conſimilibus, & quælibet pars ipſorum non ſeruat rationem totius: vocantur autem organica & inſtrumentalia, quia ſunt animæ inſtrumenta: vt manus, facies, cor & hepar. Propter quod Gal. in 2. de vtilitate particularum, capitulo finali. Natura idoneas ad animæ mores & virtutes corporis vniuerſas conſtruit particulas. Et iſtorum quædam ſunt principalia, quædam non principalia. Principalia ſunt

sunt cor, & hepar, cerebrum, & testiculi. Non principalia sunt omnia alia,& istorum quædam sunt minora vt oculus, nasus,manus:quædam maiora,vt caput,facies,collum omo plata,& cætera octo quibus quantum est de præsenti totum corpus diuiditur gratia chirurgicalis doctrinæ.Et licet prædicta membra organica sint ex pluribus composita gratia actionis & passionis ipsorum cum debita qualitate & quantitate & vniuersa plasmatione,vna tamen simplex & consimilis inter ipsas est principium totius actus, reliquæ vero sunt gratia vtilitatis.Quædam quidem,vt melius actus fiat. Aliæ vero sine quibus non erat possibile eum fieri.Aliæ autem pro custodia omnium creatæ sunt,prout hæc deducuntur in manibus, in primo & secundo de vtilitate particularum, & per consequens in sequentibus libris in omnibus aliis membris:ita ꝙ tu intelligas, vt dicit in quarto secundum Aristo. nullũ corpus esse ociosum nec frustra: sed esse factum secundum necessitatem cum conuenienti complexione, & compositione, & diuersas quasdam à creatore largitas virtutes,quæ quidem sortiuntur in cõpositis membris ex simplicibus,sicut in simplicibus ex elementis. Cor enim quod est primum membrum organicum ex ligamentis & panniculis & ex carne dura lacertosa,ex quibus compositum est,dicitur esse siccum ex multitudine spirituũ existentium in eo:quia est sicut clibanum igneum totius corporis,dicitur esse calidum.Argum.enim medici cor esse calidum & siccum:physici tamen, quia est principium vitæ, id forte dicunt esse temperatum, aut ad calidum & humidum esse decliue. Sed id quod videtur de hepate ex sui essentia est quòd sit calidũ & humidũ, quia maior pars suarum partium est carnosa sanguinea,& cum hoc ad ipsum mittuntur multæ arteriæ. Et cerebrum est frigidum & humidum, licet habeat substantiã medullosam:distinguitur tamẽ à medulla, quia medulla est ab humoribus,cerebrum à spermate:& dicitur calidum secundum naturam in secũdo de partibus animaliũ. Sed splen & renes ipsi etiam sunt de membris calidis & humidis, quãuis renes sint sub splene in gradu, propter grossitiem sanguinis, qui stat in splene, sicut splen est in hoc gradu satis inferior hepate.Et caro pulmonis ponitur minus humida pinguedine, quia nõ effunditur cum calesit secundũ Gal.vbi supra.Calida etiam dicitur esse,

quia nutritur subtiliori sanguine sibi à corde transmisso, vt ipse idem Gal. dicebat 4. de vtilitate. & ita per consequens est syllogizandum de complexionibus aliorum membrorum compositorũ, ꝙ est talis complexionis qualis resultat ex aduenientibus & componentibus ipsa.

De anatomia cutis & pinguedinis carnis atque musculorum. Cap. II.

INcipiendum est à cuti, quia illa primo occurrit in faciẽdo anatomiam. Est autem cutis cooperimentum corporis & ex filis neruorum, venarum, & arteriarum contextum ad defensionem & largitionem sensus creatum. Cuius duæ sunt species. quædam cooperit membra extrinseca, & illa proprie dicitur cutis: & istius 2. de vtilitate capitulo 5. notantur quinque differentiæ. Alia cooperit intrinseca membra, & illa proprie panniculus dicitur, vt cellæ cerebri & pericraneum cooperiens craneum, & reliqua corporis ossa, pleura, sifac, præcordium cordis, & omnium aliorum viscerum panniculi. Pinguedo sequitur post: & est vt oleum calefaciens & humectans membra. Cuius duæ species: quędam extrinsca iuxta cutim quæ proprie adeps nuncupatur: quædam intrinseca iuxta ventrẽ & renes, que axungia proprie dicitur. Consequenter occurrit caro: cuius sunt tres species, scilicet caro simplex & pura quæ pauca est, & solum reperitur in capite virgæ & inter dentes. Alia est caro glandulosa seu nodosa: sicut caro testiculorum & mamillarũ atque emunctoriorum. Sed tertia caro est musculosa seu lacertosa, & talis est multa, & reperitur per totum corpus vbicũque est motus liquidus & electiuus. Musculus autem est organum motus liquidi & electi in de vtilitate particularum, & in de motibus liquidis & manifesti, per totum. Et licet musculi quãtum ad sensum sint membra simplicia, sunt tamen secundum veritatem composita ex neruis & ligamentis ac eorum villis, carne implẽte & panniculo cooperiente: & ita vult Auicen. in primo lib canon. sui. Musculus & lacertus idem sunt: sed dicitur musculus ad formam muris, & lacertus ad formã lacerti. Sũt enim ista animalia ab vtraq; parte ita gracilia & lõga saltim vers⁹ caudã: in medio enim grossa, & musculi siue lacerti. Nõ obstãte Herico qui videtur inter ipsos differentiã assignarę. Vnde notãdũ iuxta intẽtionẽ

Galen

Galeni per totum de vtilitate particu. quod postquam musculus cōpositus est, vt dictum est, ab ipso descendūt chordæ & ligamenta rotunda: & dum veniunt prope iuncturas, dilatantur, & ligant in circuitu iuncturam vna cum panno cooperiente ossa, & mouent eam: & quando exiuerunt iuncturam, iterum rotundantur, & reducuntur in chordam: & cum carne faciunt alium musculum, & ab illo iterum exit chorda & ligamentum, & dilatantur, & ligant in circuitu iuncturam sequentem, & mouent eam: & ita non cessat vsque ad extremas particulas: & secundum hoc semper musculus antecedit iuncturam sequentem, & mouet eam, & membrum quod mouet: & hoc declaratur in brachiis. Nerui qui à nucha colli delegantur ad brachia, accipiunt formā musculi in collo & pectore. Deinde veniēdo ad iuncturam spatulæ proiicitur chorda, & dilatatur, & comprehendit totam iuncturam, & implantatur in osse adiutorij, & mouet ipsum: & quando exit de iunctura humeri ad duos vel tres digitos, rotūdatur, & reducitur in chordam: & cum carne & ligamēto quod exit à capite ossis spatulæ facit musculos supra medium adiutorij, de quibus exit chorda, quæ ad tres digitos de cubito ampliatur, & comprehēdit totum cubitum, & mouet brachium paruum. Et post alios tres digitos rotundatur, & reducitur in chordam: quæ ingreditur cum ligamento quod exit à cubito, & cum carne facit musculos supra medium brachij dicti, de quo exit chorda quæ ad tres digitos de iunctura manus paruæ ampliatur, & apprehendit totam iuncturam manus dictæ, & post rotundatur, & ingreditur musculus in medio manus de quo chordæ mouentes digitos exeunt. Ex quibus apparet quod vulnera quæ sunt ad tres digitos prope iuncturas, sunt periculosa: quia chordæ neruosæ ibi sunt denudatæ à carne, & apparentes: quorum punctura spasmi est generatiua, & per consequens mortis inductiua secundum Gal. in tertio techni, & quarto therapeu. Lacerti siue musculi autoritate Halyab. parte prima, sermone tertio, de regali dispositione differunt quinque rebus, quantitate, figura, positione, compositione, atque chordarum origine. Vnde Gal. in sexto de vtili. quatuor sunt positiones musculorum, recta, trāsuersa, & duæ obliquæ. sunt enim omnes musculi 531. secundum Auicen. libro primo de anatomia musculorum.

De anatomia neruorum, ligamentorum, & chordarum. Cap. III.

QVia musculi ex neruis, ligamentis, & carne componuntur, post anatomiam carnis musculosæ de ipsis est dicendum. Neruus est membrum simplex ad tribuendum cæteris partibus sensum & motum creatum. Et propter hoc Gal. in quarto de vtilitate, capitulo finali dicebat, Tres sunt intentiones naturæ distributionis neruorum: Vna quidem gratia sensus in sensitiuis organis: Alia vero motus in motiuis: Alia vero in omnibus aliis ad dignotionem tristantium. Et bene dicit sensitiuis, quia ad cartilagines neque ad multas carnes glandulosas non implantantur nerui. Ad dentes vero implantari videntur, vt dicebat in sexto libri allegati. Nerui enim omnes à cerebro per se vel per nuchã ipsius vicariam oriũtur vel manifestantur: & in hoc conuenit communis schola philosophorum & medicorũ, vnde nerui qui oriuntur à parte anteriori cerebri tales sunt vt pars illa, molliores & ad dandum sensum promptiores. Quidam vero à posteriori parte à nucha, quæ descendit ab eo, & tales sunt duriores & ad motum manifestiores. Vtrum autem sensus & motus ferantur per vnum neruum aut per diuersos? Gale. videtur tenere in primo de interioribus, & quarto de morbo, quod aliquoties per vnum, aliquoties per diuersos. Et hoc idem tenet schola nostra Montispessulani. difficilis est materia. Et difficilius est inuestigare vtrum prædicta deferantur substantialiter aut radicaliter: quare melius est eam obdormire. Quicquid sit, septem sunt paria neruorum quæ immediate oriuntur à cerebro, & 30. quæ per medium nuchæ & vnum sine comite, qui oritur per finem ossarij: vt ponit Halyab. sermone secundo partis primæ libri regalis dispositionis. Ligamenta sunt de neruorum natura, ab ossibus tamen oriuntur: quorum sunt duo modi, quædam ligant ossa ab intra, quędam ab extra ligant totam iuncturam, ita dicebat Gale. 12. de vtili. cap. primo. Ossium articulatio in circuitu comprehenditur ligamẽtis fortibus & remissiuis. Chordæ seu tenantes quod idem est, sunt etiam de natura neruorum & magis. nam sicut ligamenta sunt media inter neruos & ossa, ita & ista inter ligamẽta & neruos: à musculis oriuntur, & à neruis suscipiunt sensus & motus quibus mouentur

memb

membra. Et, vt dictum est, licet sint rotunda dum exeunt à musculis, ampliantur dum veniunt ad articulos. situantur enim in circuitu membri, ita quod intrinseci trahunt membrum. extrinseci vero ipsum extendunt. Est tamen quod quando vnus trahit quod alter relaxatur. & ideo per incisionem extrinsecam perditur flexio, per intrinsecam extensio: ita ponit Gal. in primo & 12. de vtilitate particularum.

De anatomia venarum & arteriarum. *Cap. IIII.*

LIcet venæ & arteriæ secundum intentionem Galeni in sexto decimo de vtilitate particularum, differant quantum ad principia: quia venæ oriuntur ab hepate, arteriæ à corde: & in aliquibus locis separatur vena ab arteria: vt in manifesto brachiorum & in rete mirabili: arteria tamen nulla reperitur sine vena: quasi in residuo corporis communionem habent, & distributionem similem: & propter hoc de ipsis sufficit chirurgo insimul facere sermonem: & ita fecit Gal. in loco præallegato. Quid autem est vena: quia locus sanguinis nutrimentalis, Quid autem arteria: quia locus sanguinis spiritualis, notum est apud omnes. Ista autem vasa postquam orta sunt à suis principiis, bifurcantur, & vna pars tendit superius, & alia inferius: & quælibet pars ramificatur, & ramificãdo deducitur ad extrema corporis ad nutriendum & viuificandum membra vniuersa. Particulares venæ quæ sui magnitudine hæmorosagiæ seu hæmorrhagiæ periculum inferunt: dicentur in anatomia magnorum membrorum.

De anatomia ossium, cartilaginum, vnguium, & pilorum. *Cap. V.*

VLtimo anatomatizantur ossa, quia illa sunt in profundo corporis, vnde ossa sunt particulæ duriores totius corporis: & sunt fundamentum & substentaculum omnium aliarum particularum. Est tamen quod cum hoc aliqua sunt ad custodiam & tutelam particularum interiorum: vt craneum, pectus, atque dorsum. Sunt enim ossa in corpore nostro postquam fuerint bene computata secundum Auicennam, primo cano nis sui. ccxlviij. præter si samiam, & os laudæ in quo fundatur lingua. Ossa corporis recipiunt diuersitates penes numerum, & formam materiæ: Quædam ratione sui: Alia ratione iuncturarum in se habent diuersita-

tem: Quia quædam sunt medullosa: quædam non habent ipsam. item quædam sunt recta: quædam tortuosa: quædam etiam sunt magna: quædam parua. Omnia enim ossa grossiora sunt apud iuncturam quàm circa medium. Ratione iun cturarum habent diuersitates, quia quædam habēt additiones intrantes: quædam vacuitates recipientes: quædam vtrunque: quędam neutrum. Quæ autem habēt additiones & vacuitates dictas: quædam clauales, vt dentes: quædā serratiles, vt craneum: quædam nodosas in vtroque capite, vt vlna & coxa: quædam foueales, vt focilia, quædam vtrunque vt digiti. Quæ vero carent vtroque, iunguntur solidatiuæ, & talia habentia tales rotunditates & foueas, proprie faciunt iuncturam: quibus accidit dislocatio: aliis vero separatio.

Cartilago quasi est de natura ossis: est tamen ipso mollior: & est facta ad defectum ossis supplendum, vt in palpebris, naribus, & auribus, & vt melior fiat coniunctio ossium cum vicinantibus, vt in thorace, & in anchis, & in extremitatibus ipsorum, ne in motu cassarentur.

Vngues sunt factæ in extremitatibus membrorum ad melius capiendum.

Pili vero sunt facti ad decorandum, & purgandum.

Doctrina secunda. De anatomia membrorum compositorum & propriorum.

De anatomia ollæ capitis & partium eius. Cap. I.

EXPEDITA anatomia mēbrorum simplicium, & toti corpori communium, veniēdū est ad anatomiam membrorum compositorum & singularium. Et licet, sicut dictum est, quædam sint maiora quædam minora: nihilominus anatomia ipsorum tractabitur in octo capitulis secundum diuisionem particularum maiorum, quia talis diuisio sensibilis est magis manifesta: & cum hoc modus medicandi variatur secundum ipsam. Incipietur tamen hic à capite, præcipue à cerebro, & ab olla continente ipsum, propter hoc, quia ipsum, locus & habitatio rationalis animæ existit, vt ipsemet Gal. dixit in de vtilitate parti. libro. 9. capitulo quarto. & primo de custodia

ftodia sanitatis. cap.9. Idem habetur tertio interiorum, & in commento tertio regiminis acutorum.

Circa ollam capitis & partes ipsius inquirenda sunt illa nouem quæ dicta sunt superius per comment. Alexandrinum in libro sectarum, quæ requiruntur in quolibet membro, scilicet iuuamentũ, positio, colligantia, quãtitas, figura, substantia, cõplexio, numerus partium & ægritudines. Olla capitis secundum philosophum dicitur pars capillata in qua membra animata continentur, & in hoc apparet eius iuuamentum. Eius enim positio & situs est in altiori loco totius corporis: vtrum propter oculos aut propter quid chirurgus non habet considerare. Colligãtia est manifesta, quia cũ facie & collo. ab ipso enim producuntur omnes particulæ, & musculi mouẽtes caput, in collo implãtantur. vnde Halyab. in tertio sermone, particu. primæ: lacerti caput mouentes sunt duplices, altera eorum species proprie caput mouet sine aliis: & originẽ habẽt post auriculas, quousq; perueniunt ad furculas. secunda autẽ cõmunis est ipsis capiti & collo, de quibus dicetur in collo. Quãtitas ipsius ollæ est maioris capacitatis, cum cerebrũ in homine sit maius cæteris animalibus quãtitatis æqualis. Forma eius est rotunda ad modum sphæræ ex vtraq; parte leniter cõpressæ: & secundũ hoc gibbosa oportet fieri: quia secundum posteriora & anteriora, in secundo techni. Et causam istius figuræ dicebat Gal. 8. de vtili. particularum, cap. penult. omnium figurarum, inquit, vix passibilis: ac etiã & maxima & capacissima omnium æqualem habentium perimetrum est rotunda. Substantia etiam eius apparebit esse ossuosa & pannicularis ac medullaris. Et cõplexio frigida, per numerum partium ipsius. Partes autem ollæ capitis secundum Auicen. in suo can. libro tertio cap. primo. sunt 10. aut 11. videlicet continentes, & totidem contentæ. Primo ab extra sunt capilli, post cutis, deinde caro musculosa, deinde pãniculus grossus, post vero craneum. subsequenter ab intra, primo sunt dura mater, & pia mater, deinde substãtia cerebri, post vero de subtus cerebrum iterum pia mater, & dura mater, vltimo rete mirabile, deinde os quod est cerebri basis, & explantationes neruorũ orientium ab eodem: de quibus per ordinẽ est dicẽdum. De pilis, cute, & carne musculosa satis est superius dictum. De grosso panniculo, quem Gale. vocat pericraneum, qui cooperit

totum

totum craneum, est sciendum quòd est neruosus, & oritur à dura matre, & ligatur ab ea cum ligamentis, neruis, venis intrantibus & exeuntibus per commissuras cranei. Consequenter inuenitur os quod craneum nuncupatur, & non ex vno osse continuo, sed ex septem contiguis, ordinatum ad hoc, quòd si acciderit læsio in vno, non transeat ad aliud. Et coniunguntur cum commissuris serratilibus vt vapores ab ipso cerebro valeant expirare. Primum ossium ollæ capitis est à parte anteriori, & est coronale dictum: quòd durat à medio orbitarum vsque ad commissuram transuersantem craneum: & sunt in eo foramina oculorũ, & collatoria narium partita per quandam additionem ossualem ad modũ cristæ gallinæ, à qua implantatur cartilago diuidens nares. Est tamen sciendum quòd coronale aliquoties inuenitur diuisum cum commissura in medio frontis transuersaliter: quòd vt plurimum in mulieribus reperitur. Secundum os est à parte posteriori, dictum occipitiale, & concluditur per quandam commissuram descendentem transuersaliter ad modum literæ dictæ laudæ cifræ de 7. & est durum, perforatum inferius, per vnde descendit nucha à cerebro per medium spondylium vsq; ad finem. Tertium & quartum sunt in medio lateraliter dicti parietales, & diuiduntur per quandam commissuram secundum lõgitudinem ollæ: & per duas commissuras dictas vsq; ad ossa aurium, & sunt quadrata. Quintum & sextum sunt ossa dicta petrosa, quia dura: & dicta etiam mendosa, quia squamosæ coniunguntur cum parietibus dictis: in quibus sunt foramina aurium, & additiones mamillares emunctoriorum: & producuntur secundum longitudinem parietalium dictarum à commissura laudæ vsq; ad medium ossium temporum. Septimum os est basilare seu baxilare: quòd velut cuneus, est firmãs & sustinens omnia dicta ossa supra palatum: & in eo sunt foramina & spongiositates multæ ad expurgandum superfluitates grossas: & cum hoc durissimam habet substantiam. Sunt ergo septem ossa ollæ capitis: & ita inueniuntur in capitibus mortuorum coctis & diuisis cum aqua bulliente. Etiam numerat ea Gal. 11. de vtilitate, cap. 20. vltra duo ossa nouit bregmatis quæ continentur vndiq; à duobus ossibus duris & densis & osse posterius & anterius, in quo applicantur ossa temporis. Septimum est illud quod secundum palatum basilare, quod quidam

Vide tamen Gal. loco præallegato libri 11. in princ.

dam

dam superioris genæ, quidam verò capitis æstimant, interiacens ambobus ad instar cunei. Ex quibus apparet quod Gulielmus & Lanfrancus,& etiam Henricus male viderunt anatomiam : quia dicunt os basilare esse sub osse laudæ : & esse vnum de ossibus colli. Et dicunt etiam ossa petrosa esse addita supra ossa parietalia,& nõ tangentia cerebrum neque esse de principalibus:cuius oppositũ est.Sequitur ergo quod septem sunt ossa principalia continentia cerebrum:sunt tamen aliqua parua ossa non principalia propter aliqua iuuamenta: vt os cristæ diuidens collatoria narium infra coronale:& ossa paria quæ sunt faciei & non ollæ:& quædã sunt ossa arcualia:& quædam claualia sub osse aurium in quibus implantantur & firmantur musculi seu chordæ mandibulã aperientes,& ita numerat Halyab.sermone secundo parti.primæ libri regalis dispositionis. cap.de ossium capitis assignatione.& propter hoc dicebat,omnia igitur quæ in craneo sunt,ossa sunt 15.Auicen.verò qui non posuit nisi quinque, intellexit de habentibus veras commissuras serratiles: quas tres posuit: cùm autem essent alia duo,vnum in quolibet latere, habentia commissuras squamosas & mendosas, non negauit:imo in fine capituli de ossibus parum intellexit.& hæc sufficiant de anatomia cranei: & per consequens particularum,quinque extrinsecus continentium.

Partes autem intrinsecas contentas non poteris demonstrare ad oculum, nisi diuidatur craneum cum aliqua serra secũdum rotunditatem:& tunc eleuata parte superiori, primum quod occurrit est dura mater,& pia mater, & sunt duo pãniculi venosi,vnus à parte cranei,& alter à parte cerebri, inuoluentes & cooperientes totã substantiam ipsius.A dura matre oritur per commissuras pericraneum, à pia matre infunditur in cerebro nutrimẽtum,& veniunt eis venæ & arteriiæ ad intra per foramina ossium inferiorum,& ab extra per commissuras ossium superiorum. Deinde sequitur sub ipsis substantia cerebri,& est mollis & alba,figuræ rotundæ seclusis additionibus quæ sunt in ipso,& additionibus ipsis secundum longitudinẽ,à medio ad anterius geminantur & duplantur sensitiua & alia organa multa : vt si aliquod ipsorum patiatur, reliquum famuletur,8.de vtilitate. Cerebrum secũdum longitudinẽ habet tres ventriculos, & vnusquisq; venter habet duas partes : & in qualibet parte organicatur

vna

vna virtus. In prima parte ventriculi anterioris assignatur sensus cõmunis. in secunda imaginatiua. in medio ventriculo situatur cogitatiua & rationalis. in posteriori verò seruatiua & memoratiua. Et quod inter istos ventriculos anterior est maior: medius minor: posterior mediocris: & de vno ad alium sunt meatus per quos transeunt spiritus: & in anteriori sunt additiones mamillares, in quibus fundatur sensus odoratus: & ab ipso in maiori parte oriuntur duo paria neruorum, qui producũtur ad oculos, & ad aures, ad linguam, & ad stomachum, & ad cætera membra (vt dicetur) & organa, & foramina per vnde transeũt, & quomodo non nudi, sed inuoluti panniculis incedunt, potestis videre. Circa medium ventriculum nota locum vocatũ lacuna, & vermiformis, & anchaformis, & carnes glandulosas replentes. & sub panniculis rete mirabile situatur arteriis solis à corde venientibus contextum, in quibus fit per ebullitionẽ de spiritu vitali animalis. Vltimò inspicies: quomodo nucha vel dorsalis medulla à parencephalide, id est à parte posteriori cerebri oritur, & non nuda, sed inuoluta duobus panniculis quemadmodum & cerebrum descendendo per medium spõdylium vsq; ad finem dorsi: à qua oriuntur principaliter nerui motiui, vt inferius dicetur: ipsa enim similis est cerebro, imò pars eius videtur, & propter hoc symptomata sua sunt sicut cerebri, vt dicit Gal. in 12. de vtilita. particula. capit. 12. & ita est expedita anatomia ollæ capitis, & partium eius quantum ad 6. quæ requisita sunt in ipso.

Restat nunc videre de ægritudinibus. Olla capitis potest pati vulnera, apostemata, & malas cõplexiones. Ex quibus apparet quod vulnera penetrantia totum craneum sunt periculosa, & magis tãgentia telas cerebri. Et adhuc plus tangentia substantiam cerebri: propterea operationes circa commissuras sunt suspectæ de casu duræ matris supra piam, & de incisione cerebri. Omnes incisiones capitis debent fieri secundum incessum pilorum: quia ita vadunt musculi. Modum ligandi dat proprium propter rotunditatem, vt dicetur infrà.

De anatomia faciei & partium eius. Cap. II.

PArticulæ faciei sunt frons, supercilia, oculi, nares, aures tempora, genæ, os, & mandibulæ, cùm dentibus suis.

Frons

Frons non continet nisi pellem & carnẽ musculosam: quia os quod est subtus, est de coronali, quòd secũdum superiorem tabulam eleuatur, & ampliatur eius spongiositas, ac si esset ibi os duplicatum: & facit formam superciliorum.

Supercilia autem sunt ad decorem, & propter oculos formata, & ideo pilis sunt ornata. Incisiones circa istas partes vel particulas debent fieri secundum longitudinem corporis: quia ita vadit musculus qui mouet supercilia, & non secundum rugas.

Oculi sunt instrumenta visus, & sunt infra orbitam quæ est pars coronalis & ossium temporum collocati: quorum originem in decimo de vtilitate, capitulo duodecimo, ita narrat Gal. Nerui optici sunt perforati, vt esset via spiritus: & procedunt à duabus partibus: & vniuntur inter craneum: & postea separantur ad quemlibet oculum de parte à qua oriuntur, non cruciando neque permutando se de dextris à sinistris, vt putauerunt quidam. Sunt autem ipsi oculi compositi ex septem tunicis, & tribus aut quatuor humoribus.

Prima tunica ab extra est coniunctiua alba & grossa, quæ circundat totum oculum excepto quod apparet de cornea, & oritur à panniculo cooperiente craneum. Aliæ verò sunt materialiter, tertio circumeuntes totum oculum, & propter diuersitatem colorum variantium se circa medium oculi in loco dicto iris. Et dicuntur sex formaliter, tres à parte cerebri & tres ab extra. Prima oritur à dura matre, & pars interior dicitur sclirotica, exterior cornea. Secunda oritur à pia matre, & pars interior dicitur secundina, & exterior vuea, & habet foramen pupillæ. Tertia oritur à neruo optico, & pars interior dicitur retina, exterior supra crystallinum dicitur aranea. Et ita sunt septem tunicæ in oculo formaliter distinctæ, & non nisi tres secundum continuationem materialem. Ex tribus humoribus: Primus est crystallinus in medio oculi situatus coloris crystalli formæ grandinis, in quo principaliter fundatur visus. Post ipsum versus cerebrum est vitreus sustinens & comprehendens à parte posteriori crystallinum, qui ambo inuoluuntur cum panniculo iam dicto in neruo optico. Post verò à parte anteriori magis est humor albugineus comprehensus inter dictam telam & illam quæ à pia matre iam est orta. Quartum humorem assignat Gal. & probat in libro præallegato,

capitulo quarto, in regione pupillæ æthereum lucidum & totum spirituosum. Et talis ponitur compositio oculi in se: nihilominus habet neruos motiuos descendentes à secundo pari neruorum, & musculos sex ipsum mouentes,& venas,& arterias,& carnes spongiosas circa lachrymales spatia replentes. Et habet iuxta se palpebras cartilaginosas cũ pilis determinatis, superiores claudentes cum vno musculo,& aperientes cum duobus transuersalibus:quorum iuuamenta & modi magis specificantur in Iesu de oculis, & in Alcoatim,& in libris specialibus oculorum:chirurgo tamen sufficiunt ista.

Forma nasi continet partes carnosas,& ossuosas,atque cartilaginosas:pars carnosa habet cutim & duos musculos circa ipsius extremitatem:pars ossuosa habet duo ossa triangulata,quorum angulus est supra nasum,& bases iungentes se ab vna parte per medium longitudinis nasi,& ab alia secundum genas. Pars cartilaginosa est duplex: vna exterius quæ facit extremitatem nasi:alia interius quæ diuidit nares. Nares enim sunt duo canales ascendenres vsq; ad ossa colatorij:vbi applicãtur additiones mãmillares cerebri, in quibus est odoratus : & descendentes vsque ad palatum post vuluã: per quos canales attrahitur fumalis euaporatio ad loca dicta, & aer inspiratur & respiratur ad pulmonem tempore suo,& cerebri expurgantur superfluitates.

Aures cartilaginosæ & anfractuosæ supra os petrosum ad audiendum sunt ordinatæ : ad quas perueniunt foramina tortuosa dicti ossis & pori sui nerui de quinto pari neruorũ cerebri in quibus est auditus.Et sub auribus sunt carnes glãdulosæ quæ sunt cerebri emunctoria , iuxta quæ loca transeunt venæ quæ,vt dicit Lanfrancus, portant partem materiæ spermaticæ ad testiculos:quæ si incidantur,perditur generatio.Cuius contrarium tenet Gal. vt in de phlebotomia recitat Auicenna.

Tempora genæ & maxillæ sunt partes laterales faciei , & continent in se carnem musculosam cum venis & arteriis, & partes ossuosas.Musculi illarum partium sunt multi.Primò sunt septem mouentes genas & labia superiora.& secũdum Auic.veniunt à furcula & à partibus inferioribus. Deinde sunt 12.secundum Halyabbatem, qui mouent mandibulam inferiorem: quidam eorum aperiendo,qui veniunt à

loco

loco clauium à parte aurium :quidam claudendo,qui descẽdunt de superius transcundo sub ansa ossium temporis : & dicũtur tẽpo rales:& sunt valde nobiles & sensitiui:quorum læsio est multum periculosa.& ideo natura sagaciter,ad custodiendum eas ansam dictam in ossibus tẽporum ordinauit.Sunt etiam alij musculi ad molliendum & masticãdum, & illi veniunt à pomis maxillarum.Omnibus istis musculis veniunt nerui de tertio pari neruorum cerebri. Sunt etiam cum istis venæ & arteriæ multæ,& maximè circa tempora, & angulos oculorum & labia vtraque.Partes ossuosæ,scilicet dictarum partium sunt multę:primò ossa genarum,licet non appareant nisi duo iuncta sub naso:sunt tamen nouem, vt dicit Gal. Sunt etiam duo ossa paris seu tẽporis, quæ faciendo vnam partem orbitæ,& eminentiam pomalem circa genas,producunt quandam additionem ossis petrosi, ordinando ansam dictam sub qua transeunt, & custodiuntur musculi temporales. Sunt etiam ossa mandibulæ inferioris,de quibus dicit Gal.in 11.capitulo penult.Inferioris verò genę os vuam habet in ipso solam diuisionem non omnino manifestam secundum extremitatem barbæ: quam propter didymationem dicebamus factam:& in extremitatibus habet rugalitatem circum oppositam versus temporalem musculum tenentem rubriformes vocatas explantationes.

Consequenter veniendum est ad particulas oris quæ sunt 5.labra de quibus dictum est,dentes,lingua,palatum,& vuula. Dentes quidem sunt de natura ossium:licet dicantur habere sensus secundum Gal.in 16.de vtilita. hoc tamen est ratione quorundam neruorum descendentium à tertio pari ad radicem eorum: sunt enim vtplurimum 32.scilicet 16.in qualibet mandibula:licet in aliquibus non inueniantur nisi 28.videlicet duo duales, duo quadrupli, & duo canini,& 8. molares,& duo caysales,& habent radices infixas in mandibulis:quidam vnam: quidam duas: quidam tres: quidã quatuor:quorum iuuamenta sunt nota.

Lingua est particula carnosa mollis & spongiosa ex multis neruis,ligamentis, venis, atque arteriis composita,propter gustum principaliter ordinata,ad loquendum, & cibum in ore gubernandum vtilitatem prebens : ad ipsam veniant nerui gustatiui & motiui de quarto & de sexto pari neruorum. habet enim nouem musculos qui ab additione sagit-

tali & ab osse laudiformi oriũtur. Sub ea sunt carnes glandulosæ in quibus sunt duo orificia per vnde egreditur saliua tanquam eius colamentum & humectatorium ex natura ordinatæ, retro ipsam linguam versus palatum sunt fauces, amygdalæ, & vuula pendens ad præparandum aerem suo iuuamento.

Palatum vocatur tota superior pars oris, & est velatum vna cum suis partibus quodam panniculo orto à panniculo anteriori ipsius stomachi & meri:& hæc sufficiant de partibus faciei. Ægritudines possunt pati multas & diuersas: ad curationem quarum & prognosticationem multum conferunt præfata.

De anatomia colli & partium dorsi. Cap. III.

QVid sit collum & qualis situs eius & colligantia, nullus ignorat. Quia gratia pharyngis seu tracheæ arteriæ, quod idem est principaliter, consequenter gratia particularum aliarum ascendentium & descendentium per ipsum factum, sicut in 8. de vtilitatibus partic. conuenienter est demonstratum. Sunt enim in collo duplices partes, continentes videlicet, quæ propriè collum constituunt:& contentæ, quæ per ipsum transeunt. Partes continentes sunt carnes, & cutis, musculi, & ligamenta, & ossa. Contentæ sunt trachea, œsophagus siue meri, epiglottis siue guttur vel gula, nerui, venæ, & arteriæ, & portio nuchæ siue dorsalis medullæ:quorum anatomiam per ordinẽ dicamus, incipiẽdo à trachea tanquã à principali. Expedita anatomia, & diuisa gula, siue collo secundum longitudinem anterius, primo apparebit trachea arteria quæ est via aeris ad pulmonẽ, procedens de ipso ad guttur, siue ad gulam vel epiglottim cõposita ex multis cartilaginosis annulis incõpletis à parte meri cõiunctis seriatim & ligatis cũ pãniculo forti & leni. Deinde post ipsam supra spondyles est meri, siue œsophagus, quæ est via cibi procedens de gutture, penetrando diaphragma vsq; ad ventrem siue stomachũ:& est cõposita ex duabus tunicis villlatis, intrinseca continuata cũ pellicula oris, & extrinseca carnosa, quæ quidem continuantur cũ pelliculis ipsius ventris. Supra istas duas vias à parte oris gula est siue guttur vel epiglottis, quod pro eodem reputo quantum est de præsenti:& est particula cartilaginosa creata, vt sit vocis in-

strumen

ſtrumentum , & clauis pharyngis tempore tranſglutonis mediante quadam additione linguiformi quæ eſt in altera partium eius, quæ quidē ex tribus cartilaginibus eſt compoſita, circa quā duo muſculi implantantur, totū & ſingulas partes mouentes aſcēdendo, deſcendēdo, & alios motus faciendo, prout in libro de voce & de motibus liquidis clariſſime eſt deductum. Deinde conſiderabis neruos duplices deſcenſiuos ad ſtomachum, & ad viſcera propter ſenſum reuerſiuos, reuertentes de inferius propter vocem ſuperius iuxta epiglottim. Conſiderabis etiam magnas venas, & arterias, quæ ramificatæ iuxta furculam aſcendunt per latera colli ad partes ſuperiores, quæ guidegi apoplecticæ profundę ſeu ſubetales nuncupātur: quarū inciſio eſt valde periculoſa. Conſequenter gratia partium continentium & faciētium collum, quæ ſunt cutis, carnes, muſculi, ligamenta, & oſſa , ſeu ſpondylia ſeptem videatur anatomia generalis ſpondylium & dorſi totius. Spondyle dicitur os conſtituens dorſum foratum in medio per quod nucha tranſit, & in lateribus pervnde nerui exeunt, multa habēs additamenta aſcendentia, & deſcendētia, & exterius facientia ſpinam dorſi ſaltim media procedentia. Dorſum eſt illud quod velut cepa ſeu carina poſterius à capite vſque ad anum ex multis & variis ſpondilibus ſucceſſiuè ad tuēdum nucham ordinatur. In dorſo ait Gal.12. & 13. vtilitatis particu. ſunt quatuor maxime partes , ſcilicet collum, ſpatulæ, lumbi, & vocatum ab aliquibus ſacrum os, ab aliquibus amplum. Secundum collum ſunt ſeptem ſpondyles: ſecundū metaphrenum quod ſpatula dicitur 12. ſecundum lumbos 5. ſecūdum ſacrum os, quatuor. Sunt ergo & quatuor vere ſpondyles, & quatuor oſſis ſacri, & tres oſſis caudæ quæ vere non ſunt ſpondyles, ſed ſimilitudinarie & vicarie: quare tres primæ ſunt valde groſſæ, & non habent additamenta nec foramina à latere , ſed ante: & ſunt multum cartilaginoſæ ſaltim vltimæ, gracilātes ſe ad modum caudæ. Et ita in ſummo dicuntur 30. ſpondyles. Et ſi per quodlibet ſpondyle tranſit vnum par neruorum orientium à nucha 30. erunt paria neruorū nuchæ, & vnus ſine comite quæ ab vltima eius oritur parte. Et ſi à cerebro ſeptem, erit ſumma neruorum 38. vt ſuperius de neruis , & in capite de natura nuchæ fuit dictum. Sunt etiam præterea in lateribus ſpondylium dor-

si prædicti secundum longitudinem quædam carnes muscu losæ adiacentes neruis, veluti culcitra, quę vulgariter lōgę appellantur: & cum hoc pannic ulus velut supra craneū, & alia ossa grossa, ligans spōdyles omnes. Sunt ergo in collo spondyles septem per altera: quorum forata egrediuntur septem paria neruorum à portione nuchę, quę ibi trāsit, qui portant sensum, & motum ad humeros, & brachia, & ad partes aliquas capitis. Et ipsiusmet colli carnes colli sunt triplices. Longales proprie dictæ ceruices iuxta spondyles, vt dictum est, iacentes, musculosæ, ex quibus fiunt tenantes mouentes caput & collum, qui sunt 20. in numero: vt ait Gal. & carnes replentes vacua loca. Ligamenta cōmunia ligantia caput cum collo, & spondylibus sunt multa: à parte anteriori sunt duo grossa descendentia de sub auribus ad furculam: à posteriori vero parte sunt alia maiora ligātia spondyles dorsi in lateribus descendentia ad spatulas, alia maxima, ita quòd musculi tenaces, & ligamēta stant in circuitu colli circunflectentia, eleuantia, circūuoluentia collū, & caput, absq; eis enim nō est possibile facere articulationē secundum Gal. vbi supra. Ex quibus apparent illa sex vel septem quæ inquiruntur in quolibet mēbro. Restat nunc videre de ægritudinibus. Collū multas pati potest ægritudines, & in se, & in suis contentis: vt vulnera, dislocationes, apostemata, quæ in eo omnia sunt periculosa. Apparet ergo quòd incisiones in ipso debent fieri secundum longum: quia talis est incessus partium eius, proprium modum dat ligandi, vt dicetur infrà.

De anatomia omoplatæ, & brachiorum, seu manuum magnarum. Cap. IIII.

POst collum sequitur clibanum siue thorax: sed quia supra partes superiores ipsius ab extra implantantur spatulæ, & per consequēs brachia: ideo de ipsis est prius dicendum: Omoplata, spatula, humerus pro eodem sumuntur, de præsenti: quæ autem sunt ista, & qualis est eorum situs, & colligātia, iam apparuit. Ista autem sunt ad apprehendendum, & defendendū organa, in primo de vtilitate per totū. Creator loco armorum hominem manibus, & ratione præmuniuit, vnde G. dixit, recte Arist. dixisse, quia manum ante organa, & rationem ante artes dixit. Partes autem componentes

nentes ista sunt cutis,caro, venæ, arteriæ, nerui, musculi, chordæ,ligamenta,panniculi,cartilagines,atq; ossa,de quibus per ordinem in istis est videndum.Et primo de ipsa spatula in qua qualis est cutis,&caro iam superius est dictum: musculi,& chordæ mouentis brachiũ descendentes de collo,& pectore per ipsam transeunt,& comprehẽdentes,& inuoluentes iuncturam ossis vuulæ siue adiutorij implantantur.Nerui à nucha colli deriuantur,venæ &arteriæ ab inferius ramificantur,vt dictum est:verum quia talia in spatulis non multum manifestantur, de ipsis sermo abbreuiatur. De ossibus est sciendũ quòd ipsa sunt duo:primũ est os spatulare à parte dorsi,secundum est os furculę à parte toracis. Os spatulare quasi assimilatur pallæ, quia est latũ, & tenue à parte dorsi cum quadã eminentia tenui per medium,à parte iuncturæ est aliquantulũ longũ,rotũdum ad modum manubrij cum tribus additamentis in fine. Primum est fouea quæ in medio est recipiens caput vuulæ.secundum est superius,& curuum,& acutum ad modũ rostri porci,tertium est à parte syluestri magis curuum ad modũ anchoræ.Os furculæ est rotundum, & firmatur in concauitate quadam in parte superiori ossiũ thoracis,& habet duas brancas,vna tẽdit ad vnũ humerum,& alia ad aliũ,& ligat, & firmat illas duas additiones rostrales,vt illa fouealis de medio firmius teneat caput vuulæ in iunctura. Nõ sunt autem illa additamenta ossa alia ab osse spatulæ,vt dicunt Lanfrãcus & Henricus:sed sunt partes substãtiales ipsius. Et ꝙ hoc sit verum experientia docet,& ita affirmat Gal.13.de vtili.parti.capitulo decimo,& 12.dicens ipsas omoplatas acromium,id est extremitatem humeri tegens,& eam claui copulans: simul quidem cooperimentum,& custodia debens esse totius articulationis quæ secundum humerũ,simul quidem,& prohibens exire superius caput brachij: & cũ hoc habet tres magnas colligationes existentes de capite humeri ad vlnã: & in circuitu stringitur à maximis musculis veniẽtibus à pectore, & spatula implantatis ossi vlnæ mouentes eum,quidam tendentes superius, quidam inferius, quidam eorum circulariter conuertentes.

Pars autem sub prædicta iunctura sub ascella,dicitur quę ex carnibus glandulosis adimpletur,in qua emũctoriũ cordis assignatur.

Nota quòd hic vlnā capit pro brachio, brachium autem paruū pro cubito vide Gal. loco allegato.

Consequenter dicendum est de brachio quod manus magna dicitur quam in tres magnas partes Gal. in secundo de vtili. capitulo secundo diuidit. vna quidē vlna, alia vero paruum brachium, alia vero acrochiron, id est parua manus nominatur, & ipsa etiā habet partes superius nominatas quæ qualis est cutis, & caro, vt de aliis est manifestum.

De arteriis autem, & venis manifestis quæ inueniūtur in brachiis, simul fit sermo propter causam superius dictam: postquàm enim ipsæ ramificando de suis principiis venerūt ad subascellas, ramificantur ibi in duas partes: quarum vna tendit ad partem exteriorem brachij, & alia ad interiorem. Illa quæ tendit exterius, statim ramificatur: & vnus ramus ascendit superius retro spatulam, & ad caput: alter descendendo ramificatur in duobus: quorū vnus diuiditur per brachium exterius in multis partibus: & dicitur funis brachij. alter vero ramus descendit per partem superiorem brachij & manifestatur in curuatura cubiti, & vocatur ibi cephalica, & de illo loco descēdit ad manum, & manifestatur inter pollicem & indicem, & dicitur cephalica ocularis.

Illa autem pars quæ diuisa erat in subascellis quæ tendit ad partem interiorem descendendo, manifestatur in curuatura cubiti, & dicitur basilia, & de illo loco descēdit ad manum, & manifestatur inter digitum medium & auricularē, & dicitur saluatella. Ab istis duab. venis dictis quando sunt in curuatura cubiti, ramificatur vnus ramus communis, qui apparet in medio ambarum, quæ dicitur mediana siue corporalis. Sunt in brachio quatuor vel quinq; grossę venæ, & totidem arteriæ, quarum incisio est periculosa propter earum magnum sanguinis fluxum. Plures enim sunt alij rami, de quibus propter earum paruitatem chirurgus non habet curare.

De neruis dicitur quòd à nucha per spondyles colli descendunt, ad brachia singula quatuor notabiles nerui, vnus posterius, alter anterius: alter superius, alter inferius: qui diuisi per totum, vel per se transeundo per profundum corporis, vel mysticum musculis chordis, & ligamentis, sensum & motum deferunt brachiis vniuersis.

Musculi ex neruis dictis, carne, & panniculis efficiuntur quatuor principales & magni, videlicet in adiutorio mouentes brachium paruum, & quatuor in ipso mouentes par-

uam

uam manuum,& quinque in manu mouentes digitos:quorum chordæ neruosæ sic manifestantur,vt superius dictum fuit, & denudãtur à carne ad tres digitos prope iuncturam, quòd si vulnerarentur,magnum periculum inferrent.

Sunt etiam in brachio multa ligamenta, quæ de ossibus descendunt, & transeunt per iuncturas, & cum chordis amplificatis tenent eas ligatas:quarum incisio est damnosa.

Vltimo de ossibus secundum diuisionem dictam manus magnæ est dicendum in prima parte, quæ dicitur vlna siue adiutorium,est vnum solum os medullosum,& est ab vtraque parte rotundum.Superior rotunditas,quæ est vna sola, ingreditur pyxidem seu foueam spatulæ,& constituit iũctu ram humeralem. Inferior rotunditas est duplex, in medio cuius est vnus gradus, ac si esset perosilla duplex, per vnde transeunt chordæ,cum quibus hauriuntur aquæ, & à parte intrinseca habet quandam eminentiam paruam:& retro ha bet quãdam concauitatem,in qua recipitur caput siue addi tamentum becatum maioris focilis tẽpore erectionis brachij,ita quòd illæ rotunditates ingrediuntur cõcauitates focilium, & reuoluuntur tempore extensionis, & plicationis brachij:& faciunt cubitalem iuncturam,in qua incipit brachium paruum,quæ est secunda pars dicta, in quo sunt duo ossa,focilia dicta,videlicet,maius quod est inferius longius alio propter additionem becatam quæ dicta est,& tẽdit versus digitum minorem faciendo extrà vnã eminentiã gibbosam ad modum clauillæ.Minus vero est superius,& tendit à plicatura cubiti vsq; ad manũ versus pollicẽ, ac si vellet addere in ipsum:& in vtroq; capite ipsorum sunt foueæ recipientes rotunditates:versus cubitum recipiunt rotundi tates graduales adiutorij cum additamẽto becato dicti cu biti,& versus manum rotunditates ossium manus. Et sunt grossiora ambo,& iungẽtia se in iunctura,& circa medium graciliora, & distantiora, vt contineant neruos,& musculos: & vbi terminantur ista duo focilia, & contiguantur cum ossibus manus,fit iunctura ipsius,& incipit ibi ipsa, in qua sunt tres acies ossium, & coniunguntur inferiora cum suis rotunditatibus cum foueis superiorum. In prima acie sunt tria ossa:quia additio focilis quasi est desuper tenẽs locum vnius ossis.In secũda acie sunt quatuor, & in superiori

est pyxis parua, in qua firmatur primum os pollicis, & ossa istarum duarum acierum sunt curta. In tertia acie sunt quatuor ossa longa magis quàm alia. pars prima duarũ acierum dicitur rasceta aut carpus : pars alia dicitur pectẽ aut metacarpium. Et postea sequuntur digiti, & in quolibet sunt tria ossa, & ipsi sunt 5. Sunt ergo 15. ossa digitorum, & vndecim manus, & duo in brachio, & vnũ in adiutorio, & ita in toto brachio magno seu manu magna sunt 29. ossa, & sic apparet numerus partium dictorum membrorum.

Restat videre de ægritudinibus quæ in eis possunt accidere multæ: vt apostemata, vulnera, dislocationes, fracturæ, paralyses. Propter quorum anatomiam videre potestis, quòd incisiones debent fieri secundum longum, & rugationem, quia ita incedunt musculi: videre etiam potestis, quòd inter istorum iuncturas difficilior ad dislocãdum, & reducendum est cubitalis. facilor humeralis, mediocris manualis : potestis etiam videre partes ad quam magis prompte fit dislocatio: potestis etiã considerare, quod in paralysi istorum membrorũ, remedia debent applicari circa spondyles colli, quia ab eis deriuantur nerui.

De anatomia pectoris, & partium eius. *Cap. V.*

PEctus siue thorax est arca membrorum spiritualium, & ideo sunt in eo quædam partes continentes, & quædam contentæ. Partes continentes sunt quatuor, cutis, caro musculosa, mamillæ, atque ossa. Contentæ sunt 8. cor, pulmo, panniculi, ligamenta, nerui, venæ, arteriæ, meri siue œsophagus. Qualis sit cutis, & caro, satis apparet.

De mamillis quæ sunt supra pectus, dicendũ est, quòd ipsæ sunt compositæ ex carne alba, glandulosa, spongiosa, & ex venis arteriis atque neruis. Et propter hoc habent colligantiam cum corde, hepate, cerebro, atque cum membris generatiuis. De musculis loquendo breuiter secundum Auicen. in pectore sunt 80. aut 90. musculi. Quidam eorum sunt communes collo, quidam humeris, & spatulis, quidam sunt diaphragmatis, quidam vero sunt proprij thoracis, quidam costarum, quidam dorsi. Ossa pectoris sunt triplicia, à parte anteriori sunt septem quæ vocantur ossa thoracis, & sunt multum cartilaginosa, supra quorum primum à parte gulæ

recip

recipitur in pyxide pes fruculæ superius dictæ.& de subtus eorum in forcella apud orificium stomachi est quoddā additamentum cartilaginosum,scutiforme vocatum, à parte posteriori versus dorsum sunt 12.spondyles, per quos transit nucha, à quo oriuntur 12. paria neruorum portantia sensum & motum musculis supradictis.à parte laterum,à quolibet latere sunt 12. costæ, septem videlicet veræ,& 5.falsæ siue mendosæ,quia non sunt integræ, vt prædictæ, quarum formam quilibet potest videre. Et hæc sufficiant de partibus continentibus.

De partibus contētis, si bene vis facere anatomiam,oportet quòd incidas pectus secundum latera, & remoueas partem anteriorem,& caute propter mediastinum, & apparebunt tibi interiora, quorum primum & principalissimum est cor quod est vitæ principium,& ideo tanquam rex & dominus in medio pectoris non declinando ad aliquam partem,iuxta dictum Gal.6.de vtili.est situatum: & intelligatur centraliter,quia quantum ad inferiorem partem videtur modicum declinare ad sinistram partem, propter locum hepatis:quantum ad superiorem ad dextram,vt det locum arteriis. Est enim forma cordis ad modum pineæ inuersatæ: eo quia acuitas cordis exit versus inferiora corporis, & latum eius quod est radix eius, versus superiora. Cordis substantia est dura quasi lacertosa,in se habens duos ventriculos dextrum,& sinistrum, & in medio foueam,vt dixit Gal. in quibus digeritur sanguis grossus nutrimentalis veniens ab hepate,& efficitur subtilis, & spiritualis, qui delegatur per arterias ad vniuersum corpus,principaliter ad alia membra principalia, ad cerebrū in quo digerendo suscipit aliam naturam,& efficitur animalis:& ad hepar, & efficitur naturalis:& ad testiculos, & efficitur generatiuus: & ad omnia alia membra viuificanda, & præparanda. Est enim instrumentum omnium virtutum corporis,& animæ completum vinculum.Et propterea in eo sunt duo orificia.Per dextrum ingreditur ramus venæ ascendentis portantis sanguinem ab hepate superius,& ab eodem egreditur,& vna pars quæ dicitur vena arterialis, & vadit ad nutriendum pulmonem: & residuum ascendendo ramificatur in multis ramis vsque ad extrema, vt superius dictum est. Et ab orificio sinistro egreditur vena pulsatilis, cuius vna pars vadit ad pulmo-

nem quæ dicitur arteria venalis, portans capinosos vapores ad pulmonem,& aerem introducens ad ipsum cor refrigerandum.Et alia ramificatur inferius & superius, sicut dictum est de aliis venis.Et supra ista orificia sunt tres panniculi aperientes,& claudentes introitum sanguinis, & spiritus tempore conuenienti.

Et iuxta ipsa sunt duæ auriculæ,per quas ingreditur, & egreditur aer sibi appropriatus,à pulmone:reperitur etiam in eo os cartilaginosum,ad firmandũ & roborãdum ipsum. Cor etiam cooperitur à capsula quadam forti panniculosa, pericardium à Gale. nominata,ad quam descendunt nerui, sicut ad alia viscera inferiora.Ipsum autem cor ligatur cum pulmone,& sustentatur & firmatur per mediastinũ. Ex quibus apparet quòd colligantiam habet cum omnibus membris : apparet etiam quod tantæ dignitatis est quòd longo tempore non sustinet passiones.

Super ipsum cor ad refrigerandum volatizat pulmo,cuius substantia est mollis,rara,spongiosa,atque alba,infra quam inseruntur triplicia vasorum genera:scilicet ramus venæ arterialis qui oritur,vt dictum est, ex dextro ventriculo cordis:& ramus arterialis venæ qui venit ex sinistro:& cum his rami ex trachea arteria portantes sibi aerem propter cor. Quæ quidam vasa diuiduntur per totum pulmonem vsque ad minima.Pulmo autem habet quinque lobos vel pennas duos in parte sinistra,tres vero in dextra.Retro pulmonem versus spondyle quintum transit meri siue œsophagus, de quibus dictum est supra,& transit etiam vena cõcaua ascendens,de qua dicitur infra,ambo transeuntia per ipsum diaphragma.Et transit etiam mater aorti ascendens à corde.& omnia ista cum trachea faciunt vnum truncum panniculis, & ligamentis fortibus, & carne glandulosa repletum vsque ad gulam.

Consequenter in pectore sunt tres panniculi:primo est panniculus qui ab intra tegit omnes costas,qui dictus est pleura:secundum est mediastinum qui diuidit totum clibanum in partem sinistram & dextrã:tertio est diaphragma,qui diuidit omnia spiritualia à nutritiuis:& est cõpositus ex pleura, & siface, & panniculo chordoso in medio orto à neruis spondylibus sibi delegatis,& ex partibus carnosis maxime iuxta costas. Ex quibus apparet quod est musculus, cuius

oper

operatio est ad anhelandum,& iuuamentum expulsioni superfluitatum,vt dicit Gal.

De anatomia ventris & partium eius. Cap. VI.

VEnter æquiuocatur ad duo quãtum est de præsenti.primo accipitur per hoc quod arabica translatio appellat stomachum,stomachus autem in græca trãslatione dicitur meri siue œsophagus.in arabica vero stomachus dicitur vẽter.Secundo accipitur pro tota regione nutritiuorum:&ita accipitur hic. Circa quẽ inquiramus sequendo Mundinum, illa nouem quæ requiruntur in aliis membris,primo de positione & situ eius generali & totali,videtur quòd est sub regione spiritualium membrorum:de particulari positione & situ,videtur quòd pars officialis quam præcordialem antiqui vocauerunt,est versus forcellã.Pars stomachalis abhinc vsq; ad tres digitos prope vmbilicum. Pars vmbilicalis seu submenialis ab vmbilico inferius. Hypocondria sunt à latere sub costis,ilia vero supra anchas.Numerus partiũ ventris, & eius anatomia non potest bene videri, nisi,sicut dictum fuit superius,venter aperiatur secundum longum, & transuersum, & ipso sic aperto considerentur ipsius partes continentes,& contentæ.Partes cõtinentes sunt à parte anteriori mirach & sifac: à posteriori spondylia quinque renũm,& caro supposita ipsis. Mirach realiter componitur ex quatuor partibus, scilicet ex cute, pinguedine, panniculo carnoso, & ex musculis à quibus procedunt chordæ. Sifac non est nisi vnus panniculus ab intra adhærens ipsi mirach, Ex quibus apparet differentia inter mirach,& sifac.

Partes contentæ sunt septem.primo est zirbus,deinde intestina,pòst stomachus,hepar,splen,mesenterium, atque renes,quia vesica & matrix dicentur in anatomia ancharum, de quibus per ordinem est prosequẽdum. Et primo de cute, pinguedine, atque pãniculo carnoso notũ est apud omnes. Musculi sunt in ventre creati ad ipsum corroborandum, & cum hoc iuuant alia membra ad suas superfluitates expellendas.Et sunt secũdum Gal.quarto de vtili.& sexto therapeutices numero octauo:videlicet duo longitudinales à clypeo stomachi procedentes vsque ad ossa pectinis: duo latitudinales à dorso super ventrem intrinsecantes se per medium

dium ventris ad angulos rectos. quatuor trāsuersales: quorum duo oriuntur à costis lateris dextri, & tendunt ad sinistram ossium ancharū & pectinis: & alij duo à sinistris costis à dextra ossium dictorū cruciando se per medium ventris ad formam literæ X. Eleuatis autē & abscissis his musculis apparet sifac qui peritonæum Græcè dicitur à verbo periteinesthe, id est circuntendi, eo quod circuntēdatur omnibus internis, qui est panniculus neruosus, durus subtilis, ad hoc vt prohiberet ne musculi comprimerent membra naturalia: & vt posset dilatari & constringi ad naturam aliorū membrorum: & ne rumpatur faciliter, & egrediantur contenta, sicut accidit in crepatis: & vt ligaret intestina dorso, & iuuaret membra ad expellendum expellenda ordinatus. Et ita patet dispositio partium continentium ipsius ventris Ex quo manifestatur quod dixit Gal. in 6. therapeu. ꝙ periculosiores & difficiliores sunt vulnerationes & suitiones circa medium ventris quā circa latera: quia illæ partes sunt cōtractibiliores, & intestinorū educibiliores, quàm reliqua. Apparet etiā quod in vulneribus ventris penetrantibus nisi sifac suatur cum mirach, bona incarnatio non fiet.

His visis attendendum est ad partes contentas intra ventrem vbi primo occurrit zirbus quod Latinè omentū, epiploon autē à Græcis, dicitur ab epi quod est suprà, & ploon quod eminere, quasi eminēs supra totū, qui est quidam panniculus inuoluēs, & cooperiens stomachum, & intestina ex duabus tunicis densis & subtilibus sibi inuicem suppositus, multis verò arteriis, & venis, & pinguedine non pauca constans, ad calefaciendum membra dicta ordinatus, in quarto de vtilitate, capit. 9. Cuius origo est à partibus quæ sunt secundum dorsum ipsius peritonæi. Ex quibus apparet quando exit in vulneribus ventris dicta particula, quòd faciliter alteratur propter pinguedinem: & quod liganda est, & non incidenda, timens hæmorrhagiam secundum Gal. in therapeutices loco præallegato.

Post verò, quia intestina impediunt visionem anatomiæ aliorum membrorum, dicendum est de ipsis. Sunt enim intestina vasa duabus tunicis fabricata ad perficiendum digestionem primam, & ad anadidonæ, id est redendum chylum ipsi hepati mediantibus venis meseraicis: & ad expellendum fæcalem superfluitatē ordinata. Numerus intesti-

norum

norum est senarius,& licet omnia sint continua, habent tamen diuersas formas & orificia quibus distinguntur, videlicet tria gracilia & totidem grossa, quorũ catalogus ponitur à Gal.5.de vtil.cap.3. Primum quidem post ventrem est ecphysis,id est,exortus siue duodenum:secundum ieiunum: tertium subtile:quartum cæcum:quintum colon:sextum rectum,in quo secũdum finem sunt musculi qui regunt superfluitates. Et vt melius videatur anatomia,incipiendum est ab vltimo intestino quod vocatur rectum siue longum:& vt fæces non impediant, ligetur versus partem superiorem in duobus locis: & incidatur in medium ligaturæ: & dimittatur inferior pars:& procedatur discarnando vsq; iuxta ilia: vbi incipit intestinum colõ,quod est grossum cellularum, in quo fæces recipiunt formam suam:& habet bene duas brachiatas in longum, & tendit multum versus renem sinistrũ: & ascendendo versus splenem reuoluitur à parte anteriori apud dextrum stomachi sub penula tertia ipsius hepatis:vbi recipit quandã portionem choleræ, quæ excitat eum ad expellendum:& reuoluendo descendit ad renem dextrum ad terminũ anchæ:vbi incipit monoculus siue cæcus,quia non videtur habere nisi vnum orificium:licet habeat duo valde propinqua adinuicẽ:per vnum ingreditur materia:per aliud egreditur. vocatur etiam saccus ad modum stomachi cùm sit alter stomachus:& est curtus mensura vnius palmi satis magni:& propter propinquitatem quam habet ad inguina, & quia nõ est bene ligatus, in crepaturis promptius descendit in oscheum secũdum Auic. Et ab ipso oritur ileos quod est intestinum gracile longum bene septem vel octo brachiorum,& reuoluitur multũ circa ilia & dorsum. Post autem inuenies intestinum ieiunum à vacuitate,& facta multitudine meseraicarum, & à portione choleræ delegatæ inter ipsum & duodenum, etiam ita nominatum, cui continuatur duodenum : quia eius longitudo est 12.digitorum. portenarium est vocatum ab officio, quia est porta inferior stomachi,sicut meri superior. Ex quibus videre potestis in passionibus intestinorum inuentionem clysteriorũ : & loca vbi debent applicari remedia: quia in colica à parte anteriori,& circa partem dextram & sinistram, in iliaca circa latera . Etiam quòd vulnera intestinorum gracilium non curantur, quia panniculosiora: grossorum autem aliquoties,

ties quia carnosiora. Et vt melius videas alia, melius est ligare versus portenarium, & incidere, vt suprà fecisti: & extrahantur intestina: & videas si vis primo mesenterium: quòd non est aliud quàm textura venarum meseraicarum innumerabilium ramificatarum de vena dicta porta hepatis ad intestina, & cooperta præmunita de panniculis & ligamentis coniungentibus intestina cum dorso plena pinguedine, & carne glandulosa, dictũ vulgariter rodol: quod videbis separatum ab intestinis & ipso expulso videas anatomiam stomachi.

Stomachus seu venter est organum digestionis primi chyli generatiuus: vnde sicut meseraicæ sunt præparatoriæ digestionis hepatis, ita & os stomachi vnde Auic. nutriens in masticatione aliquam habet digestionem, cui deseruit meri seu œsophagus à parte superiori ad ducendum cibaria eidem, & intestina cum meseraicis ad expellendũ nociua, & distribuendum vtilia digesta & chylosata in eo. Est enim velut promptuarium aliquod commune omnium particularum in medio animalis constitutum secundum Gal. quarto de vtilitate, capitulo primo. Et licet in medio sub thorace sit positus, nihilominus pars ipsius superior modicum declinat ad sinistram versus spondyle 12. vbi terminatur diaphragma: inferior verò ad dextram. Actus autem eius est digerere caliditate propriæ carnositatis fundi sui, vt dicit Auicenna, & caliditatibus acquisitis à vicinis suis. habet enim hepar à dextris eum quasi desuper cum suis lobis siue digitis calefaciens, & splenem à sinistris transuersaliter, cum sua pinguedine & venis, dum hoc sibi melancholiam ad excitandum appetitũ mandantem, & desuper cor ipsum cum arteriis viuificãs, & cerebrum ad sentiendum sibi versus superiorem partem neruorum ramum dirigens. habet enim à parte dorsi venam cauam, & arteriam aorti descendentes: & multa ligamenta cum quibus alligatur spondylibus renum Et ita patet eius positio atq; colligantia. Numerus autem partium eius, sicut dictum fuit de meri, est ex duabus tunicis: carnosa videlicet ab extra: neruosa vero ab intra cum villis longitudinalibus ad attrahendum: cum transuersalibus ad retinendum: latitudinalibus ad expellendum. Forma ipsius & figura est rotunda oblonga ad modum cucurbitæ curuæ, taliter curuando quod orificia dicta

sunt

ſunt altiora corporis ipſius ad hoc quod non fiat contentorum exitus improuiſus.

Quantitas manifeſta eſt, communiter tenet duos vel tres pincherios vini. Ægritudines poteſt pati multas, in curatione iuuat anatome: quia remedia parti ſuperiori poſſunt conferre à parte ſpondylium 12. & à parte anteriori de forcella vſq; prope vmbilicũ. Conſequẽter eſt dicendum de hepate.

Hepar eſt organum digeſtionis ſecũdæ generatiuum ſanguinis in dextro latere ſub coſtis falſis collocatum, formam habet lunarem, gibboſum verſus coſtas, concauum verſus ſtomachum cum quinque lobis ſeu pennulis ad modum manus deſuper ipſum ſtomachum comprehendens. Hepar, ſicut & alia membra, habet panniculum ipſum cooperientem: ad quem gratia ſenſus peruenit neruus paruus. Ipſum enim hepar cum panniculo ſuo ligatur cum diaphragmate, & per conſequens cum ſuperioribus fortibus ligamentis, & cum dorſo, & ſtomacho, & inteſtinis: & habet colligantiam cum eis, & cum corde, & renibus, atque etiam cum teſticulis, & cum omnibus membris. Subſtantia hepatis eſt rubea carnoſa: ſicut ſi eſſet ſanguis coagulatus, inſerta per totum ex venis & arteriis, vt dicetur. Hepar verò licet ſit ex multis compoſitum: habet tamen vnam ſimplicem particulam carnem: videlicet per quam ſanguinationis eſt & venarum principium. Nam vt dicit Gal. in ſecundo de virtutibus naturalibus capitulo penult. & in quarto de vtilitate, capitulo tertio, ſicut ex muſto in vegete per ebullitionem fiunt tres ſubſtantiæ: ita ex chylo in hepate per decoctionẽ fiunt tres ſubſtantiæ, ſcilicet duæ ſuperfluitates, & vna naturalis ſubſtantia cum aquoſitate cõmunis ad alios humores: maſſa ſanguinaria per noſtram ſcholam cõmunem dictam quatuor in ſe continet ſubſtantias naturales & nutrimentales, vt in ſecundo de elementis demonſtratum eſt complete. Iſti ergo humores qui in hepate ex chylo, vt dictum eſt, generantur, duplices ſunt: quidam ſunt naturales à naturalitate nutricationis dicti: quidam ſunt non naturales. Naturales cum ſanguine mittuntur ad vniuerſum corpus generandum & nutriendum: non naturales ſequeſtrantur & mittuntur ad loca deſtinata propter iuuamenta aliqua: aut expelluntur à corpore. mittuntur velut cholera ad cyſtin fellis: melancholia ad ſplenem: phlegma ad iuncturas: aquea ſuperflui-

perfluitas ad renes & vesicam. Expellũtur à corpore, & vadunt cum sanguine, & aliquoties putrefiunt, & faciunt febres: aliqui expelluntur ad cutim, & resoluuntur insensibiliter, aut sensibiliter per sudorem, aut scabiẽ, aut per pustulationes, siue apostemationes. Sunt igitur quatuor humores naturales, & quatuor non naturales, & aquositates: quas antiqui nominauerunt sanguinem, phlegma, choleram, melãcholiam: quæ in hepate generatæ distribuuntur per istum modum. A concauo hepatis exit vna vena dicta porta: quæ partita est in innumerabilibus venis meseraicis implantatis in stomacho & in intestinis, quæ attrahũt, & portant hepati totam succositatẽ chyli: & ipsa cum radicibus suis eum distribuit per totum hepar. A gibbo verò eiusdem hepatis egreditur vena dicta concaua seu cœle: quæ etiam cum radicibus suis obuiantibus aliis à toto hepate, extrahit sanguinem generatum in eo: & ipsa ramificãdo ad superius & inferius (vt superius dictum fuit) distribuit & portat ipsum sanguinem ad vniuersum corpus nutriendum: vbi digestio perficitur tertia & quarta. Ab ipso etiam hepate egrediuntur propriæ viæ, & colla portantes superfluitates digestionis dictæ ad loca propria, quæ dicentur. Ex quibus patet actus, positio, substantia, colligantia, & alia quæ inquiruntur in hepate, sicut in aliis membris.

Restat de ægritudinibus dicere. Hepar secundum quod videtur, potest pati multas ægritudines: ex quibus læditur sanguinatio quæ est actus eius proprius: & sic cacochymia & hydropisis. Vnde hydropisis est error digestiuæ in hepate secundum Gal. in secundo de virtutibus naturalibus, & in libro de differentiis symptomatum: apparet etiam ex dictis quod medicamina hepatis debent applicari in dextro latere: & quòd propter eius substãtiam debent habere aliquam stypticitatem.

Post anotomiam hepatis dicendum est de particulis ad quas mandantur superfluitates iam in eo, vt dictum est, generatæ. & primò de cysti fellis. Nam cysti fellis est quædam bursa siue vesica pannicularis posita in concauitate hepatis circa mediam pennulam vel lobum, ad recipiendum superfluitatem cholericam quæ generatur in eo, ordinata. Quæ quidam bursa duo habet orificia siue colla vnita ad aliquam distantiam secundum Mundinum. Vnum dirigitur versus

med

medium hepatis ad recipiẽdum cholerã.alterũ ad fundum stomachi,& ad inteſtina ad mundãdum,& expellẽdum choleram ad ipſa propter vtilitates dictas. Ex quibus apparet ſitus,locus, actus, ſubſtantia, forma, partes, & colligantia. Quantitatem poteſtis videre: & quod continetur in ea tenet forte vnum intellectum plenum. Poteſtis etiam conſiderare ꝙ poteſt pati oppilationes & in collo communi,& in propriis. quando in communi, tunc cholera nõ attrahitur, nec expellitur:ſed remanet cum ſanguine, & citrinat vrinã & totum corpus. quando in propriis, deficiunt iuuamenta, quæ facit in illis membris ad quæ delegabatur: & generat accidentia mala ſecundum Gal.tertio de cauſis ſymptomatum,& quinto de locis affectis.

Splen eſt receptorium ſuperfluitatis melancholicæ in hepate generatæ, in parte ſiniſtra tranſuerſaliter amplexans ſtomachum ordinatum. Cuius ſubſtantia eſt rara,ſpongioſa,nigrior quã hepatis, figuram habet oblongam,quaſi quadrangularem: & ligatur per panniculum ſuum cum coſtis ſecũdum gibbum eius,& ſecundum concauum cum ipſo ſtomacho & zirbo. Splen habet duos meatus, per vnum trahit ab hepate ſuperfluitatem dictam, per alium demandat ipſam ad ſtomachum propter iuuamẽta dicta. Splen poteſt multas pati ægritudines, promptiſſime duricies, & oppilationes, propter materiam dictam, ꝙ ſi ab aliis patitur defectum mundandi hepar,corpus efficitur tenue, & diſcoloratum:ſi defectum mittendi ad ſtomachum,læditur appetitus; prout hæc leguntur vbi ſuprà. Solutiones cõtinuitatis non ſunt ita periculoſæ ſicut in hepate. Fortiores medicinas ſuſtinet ſplen,quàm hepar purgatur propriè per ventrem.Medicatur circa latus ſiniſtrum, prout dicit Galen.13.therapeutices.

Renes ſunt particulæ ad mundandum ſanguinem à ſuperfluitate aquoſa ordinatæ: & ſunt duo, vnus à dextris prope hepar, alius à ſiniſtris baſſius alio: ſubſtantia ipſorum eſt carnoſa, dura. ipſi vero in forma ſunt rotundi, velut ouum compreſſum: & habent in ſe concauitates in quibus recipitur quod ab eis attrahitur. In quolibet ipſorum ſunt duo colla: per vnum attrahunt aquoſitatem à vena caua, & per conſequens ab hepate: & per alium ipſam aquoſitatem dictam vrinam tranſmittunt ad veſicam. Ad renes veniunt

venæ,& arteriæ,& nerui:ex quibus fit pāniculus ipsorū. Renes ligantur cum dorso. Renes habent pinguedinem seposam circumquaque. Retro renes iuxta spondyles sunt lumbi super quos ipsi iacent tanquam in eorum culcitra. Inter ambos renes supra spondyles transeunt vena caua,& aorta ad membra inferiora:à quibus venis satis de prope oriūtur vasa spermatica: de quibus dicetur infrà. Renes possunt pati multas ægritudines,præcipuè oppilationes,&lapides.Modum curandi videtis difficilem vndique.

Quibus quidem visis potest omnia abiicere excepto stomacho(si debet fieri anatomia membrorum superiorum)& renibus ad videndum anatomiam inferiorum:& tunc numerum & quantitatem spondylium inspicias, & inuenies eos quinque grossiores aliis,per quæ descendunt quinque paria neruorum à nucha ad vniuersum ventrem & ad partes coxarum atque pedum magnorum.

De anatomia ancharum,& partium eius. Cap. VII.

PEr anchas hic intelliguntur partes inferiores ventris à sinu eius vsque ad coxas & verenda : quarū partes sunt triplices:quædam sunt continentes: quædam cōtentæ: quædam exterius procedētes.Partes continentes sunt mirac, & sifac, atque zirbus, & ossa. Partes contentæ sunt, vesica,vasa spermatica, matrix in mulieribus, longaon siue rectum intestinum,nerui,venæ,& arteriæ inferius descendentes. Partes exterius procedentes sunt didymi,testiculi,atque virga, inguina per medium,nates,& musculi ad coxam descendentes:de quibus per ordinem est dicendum.

De partibus continentibus quantum ad mirac, & sifac,& zirbum in superiori ventre satis fuit dictum. Quantum ad ossa ita est expediendum. In anchis reperiuntur duo modi ossium.primò sunt à parte dorsi tres aut quatuor spondyles ossis sacri,& duo vel tria cartilaginosa,ossis caudæ:quorum primum ossis sacri est valde grossum: & sequētia diminuendo versus anum & finem dorsi: foramina quorum vnde procedunt nerui sunt, & non in latere, vt in aliis ossibus dorsi. A parte laterum sunt duo ossa magna : in quolibet latere vnum: & coniunguntur cum illo magno spondyli ossis sacri à posterius & anterius in pectine faciendo os pe-

ctin

ctinis:ita quòd illa ossa sunt lata à parte ilium:à quo vocantur ilia siue ossa ilium. In medio ipsorum à parte exteriori sunt concauitates dictæ pyxides: in quibus recipiuntur vertebra ossium coxarum: & ibidem statim versus partes ani est in quolibet magnum foramen:de quo dicit Gale. 16. de vtilita. capitulo nono: Inter medium capitis coxæ & ossium pubis necessarium fuit fieri foramen magnum & semitam,per quam descenderent nerui,& musculi, venæ,& arteriæ,quæ desuper feruntur inferius. Sunt etiam à parte pectinis stricta ad modum branchæ in pectine se iungendo:& licet realiter sit vnum os, tres tamen habet nominationes:& ideo tria ossa dicuntur ab aliquibus, scilicet os ilij à parte superiori:os pectinis,siue pubis ab anteriori: os femoris in medio.

De partibus contentis. primum quidem quod occurrit est vesica,quæ est susceptorium quoddam velut peluis,siue saccus superfluitatis vrinalis à renibus in ea transcolatæ. Cuius substantia est pannicularis fortis, composita ex duobus panniculis. Forma ipsius est rotunda. Quantitas quasi de vno pincherio. Situs eius est immediate sub pectine. In ipsa enim implantantur duo meatus longi descendentes ex renibus,qui pori vritides seu vreteres appellantur,ingredientes per latera ipsius diagonaliter, portantes vrinam ab ipsis renibus. Est etiam in ipsa collum carnosum cum musculis claudentibus, & aperientibus, exiens ab ipsa reflexibiliter transeundo per medium vsque ad virgam in viris. In mulieribus sine reflexione vsque ad duos digitos infra vuluam,per quam expellitur extra vrina. Ex quibus apparet actus,substantia,positio,& cætera quæ inquiruntur in aliis membris. Apparet etiam quòd prompta est ad oppilationes propter collum,& ad lapides propter vrinam arenosam,quam suscipit & retinet ab ipsa. Modus syringandi habetur:ipsa etiam indicat quòd in collo, & extra suturam per medium debet fieri incisio,propter lapides,vt dicetur infra in medicatione.

De vasis spermaticis.

Vasa spermatica sunt quædam venæ quæ oriuntur iuxta renes à vena caua, & aorta descendentia, portantia sanguinem ad testiculos tam viri quàm mulieris:in quibus

per vlteriorem digestionem efficitur sperma. Sperma enim est semen & germen naturæ humanæ. In viris protenduntur extra: quia testiculi eorum sunt extra. In mulieribus remanét intra: quia intra sunt testiculi mulierum: vt dicetur. Ex quibus apparet quòd propter ortũ istorũ vasorum sperma sapit naturam cordis, hepatis, & renum: & per neruos gratia delectationis à cerebro descēdunt ad testiculos, cerebrum in hac communicationem habet, & per consequēs totum corpus. Sperma ergo secundum hoc deciditur à toto corpore: non quidem mole, sed vigore, vt Dinus tenet, & Conciliator.

Consequenter gratia mulierum dicetur de matrice. Est enim matrix ager generationis humanæ, & per consequens organum susceptiuum. Cuius situs est inter vesicam, & longaonem, substantia eius pannicularis est ex duobus tunicis composita, forma eius est rotunda, cum duabus cornibus seu brachiis cellulatis: in capite quorum est paruus testiculus à parte superiori implantatus: à parte vero anteriori habens canale amplum. Est enim velut virga reuersata, aut interius posita, vt in 14. de vtilita. particularum: habet enim superius duo brachia cellulata cum testiculis, velut testiculorum bursa: habet etiam ventrem communē in medio, velut partes pectinales: habet collum inferius canulatum, velut virga: habet etiam vuluam, velut balanum: habet etiam tentiginem, velut præputium: habet etiam longitudinem, velut virga 8. vel 9. digitorum. Et licet non habeat nisi duos sinus seu concauitates manifestas ad numerũ mamillarum: habet tamen quamlibet illarum tripliciter cellulatam: & vnam in medio, ita quòd secundũ Mundinũ septē in ea reperiuntur receptacula. Colligantiam habet cum cerebro, corde, hepate, & stomacho: & ligatur cum dorso: inter ipsam & mamillas continuantur venæ lactales & menstruales. Propter quod dicebat Gal. vbi supra ꝙ Hipp. dicebat, lac menstruo esse fratrem: vnde secundum idē tempus non contingit menstrua bene fieri & lactare fœminam. Aegritudines matricis sunt multæ. modus medendi per pessaria ab ipsa inuenitur: & hoc de matrice.

Subtus autem prædictas particulas longaon siue rectum intestinum quod dimisistis superius in anatomia intestinorum, inuenitur quod est receptorium superfluitatum digestionis

gestionis primæ. Cuius substantia est pannicularis vt aliorum. longitudo ipsius est vnius palmæ vsque prope renes directæ: supra ossa caudæ directe iacendo: pars ipsius inferior dicitur anus. Circa ipsum sunt duo musculi aperientes & claudantes ipsum: & ibi applicãtur quinque rami venarum que hæmorrhoidales venæ appellantur. Colligantiam habet magnam cum vesica: & ideo in ægritudinibus se compatiuntur. Deinde eleuato longaóne poteris videre venas, & arterias, & neruos qui ramificantur, & ad partes inferiores delegantur.

De partibus exterius progredientibus. primo videndum est de didymo & oscheo. Circa quæ videnda sunt duo. primo continentia, secundo contenta. Continentia sunt tot quot fuerunt superius dicta in ventre: quia ab illis partes istorum oriuntur à mirace mirac, à siface sifac. Exterius pendentes supra os pectinis transeuntes. Cuius principium, dum exit vocatur didymus, quia duplicatus. Finis vero oscheos seu testiculorum bursa. Partes contentæ sunt tres. primò testiculi qui sunt organa principalia generationis humanæ. In ipsis enim perficitur sperma. Quorum substantia est carnosa, glandulosa, & alba. Deinde sunt vasa spermatica à superius dictis venientia: quæ sunt duplicia, scilicet delatoria, & expulsoria. Portantia sunt vena & arteria, quę dicta sunt oriri à vena caua & aorta. Expellentia sunt quæ ascendentia iuxta collũ vesicę expellunt sperma in foramine virgæ. Et cum hoc est vnus suspẽsorius & sensitiuus qui descendit ad testiculos. Sunt ergo infra didymum & bursam, quatuor corpora dicta. Ex quibus apparet quòd versus inguen in mirace & siface debet esse: & est foramẽ per quod descẽdunt à superius tria corpora, scilicet vena & arteria delatoria, & neruus: & extra iuxta collum vesicæ à radice virgæ aliud quartum, per quod descendit & expellitur sperma in canali virgæ. Apparet etiã quòd quãdo foramen versus inguen dilatatur præter naturam: tũc corpora superiora vt zirbus, intestina possunt exire & descendere in didymo & oscheo: & facere rupturam seu crepaturam, seu aliam materiam, etiam herniam, quorum sanatio dicetur.

Consequenter dicendum est de virga. Est enim virga agri cultus naturæ humanæ, consequenti via vrinæ: Cuius substantia est composita ex cute, musculis, tendinibus, venis,

arteriis, neruis, & grossissimis ligamentis. Situatur & implantatur super os pectinis: ligamēta veniunt ab osse sacro, & adiacentibus sibi: venæ, & arteriæ, nerui, caro, cutis à superioribus sibi adducuntur. In ipsa enim sunt duo canales, aut transitus principales, spermatis videlicet & vrinæ. Finis virgæ vocatur balanos id est glās, foramen, mitra, capellus, præputium: quantitas virgæ communis 8. vel 9. digitorum cum grossitudine moderata esse debet. proportionalē vero matrici eam esse oportet.

Perinæum est illud quod arabica translatione peritonæum dicitur: & est locus inter anum, & pudibundum, id est virgam, supra quam est quædam sutura, que sequitur bursæ & virgæ lineationem.

Inguina sunt hepatis emunctoria: & sunt carnes glandulosæ in plicatura coxæ ordinatæ.

Nates sunt carnes grossæ musculosæ supra os femoris ordinatæ.

Vltimo in anchis & ab anchis descendūt musculi & chordæ & ligamenta mouentia, & ligantia coxam & tibiam magnam cum ipsis anchis.

De anatomia tibiarum seu magnorum pedum. Cap. VIII.

PEs magnus siue tibia magna durat à iunctura scię vsque ad extrema articulorum. & quia particulæ talis pedis siue tibiæ conueniunt in multis cum particulis manus magnę, vt Gal. deducit in tertio, de vtilit. pro tanto iste pes magnus siue tibia diuiditur in tres partes, vt superius manus fuit diuisa: vnaquidem pars magni pedis, seu tibiæ dicitur coxa: alia parua tibia, tertia vero pes paruus. Verū est quod græca translatio vocat crus quod arabica vocat coxam, & tibia quod vocat crus. Sed de nominibus non est curandum: duntaxat quòd res sit eadem per totum.

Pes magnus cū omnibus partibus suis cōponitur vt manus magna ex cute, carne, venis, arteriis, neruis, musculis, tēdonibus, colligationibus, atq; ossibus, de quibus p ordinē est vidēdū. De cute & carne quales sint superius fuit satis dictū.

De venis & arteriis manifestis insimul fiat sermo, propter causam superius allegatam. Postquam ergo venæ in ramificando à suis principis descenderunt in vltimo spondy-

dy

dyli: diuiduntur in duabus partibus, quarum vna tendit ad dextram, altera ad sinistram coxam, & ibi diuidũtur in duos ramos magnos, vnus tendit ad partem exteriorem, alter ad interiorem: & ramificando descendunt per tibiam ad cauillas & ad pedes, & cõstituunt quatuor venas, quæ communiter phlebotomãtur, propter passiones determinatas scilicet saphenam sub cauilla interiori versus tallum, sciaticam sub cauilla exteriori, popliticam sub pollice, renalem inter digitum paruum & sequentem. Sunt ergo in tibiis quatuor venæ manifestæ & grossæ quæ maximum fluxũ & periculum multoties inferre possunt, plures alij sunt rami, de quibus chirurgus non habet curare.

De neruis pedum. dicit Auic. quòd diuersificantur à neruis manuum multum. Quicquid sit, ipsi oriuntur à spondylibus vltimis renum & ossis sacri, & maior pars transit per foramen ossis femoris, & descendit ad musculos poplitis. Et ex istis coniunctis cum musculis & chordis mouentibus iuncturam descendẽtibus ab anchis & applicatis ossis coxæ efficiuntur musculi magni, qui sunt supra coxam mouentes genu & tibiam, & musculi supra tibiam mouentes pedem in cauilla, & musculi pedum mouentes articulos eodem modo sicut fuit dictum de manibus: super hoc aliquã recipientes differentiam opera chirurgiæ non multum variantem. non tamen est obliuiscendum quod dictum fuit superius, quòd secundum formam musculorum vulnera prope iũcturas sunt periculosa valde.

Colligationes siue ligamenta magna & grossa descẽdunt per totam tibiam, & manifestantur valde subtus inguina & genu, & supra calcaneum & iuncturas articulorum. & solea pedis tota est ligamentosa.

Vltimo de ossibus secũdum diuisionem dictam magni pedis vel tibiæ est dicẽdum. In prima parte quæ dicitur coxa, est vnum solum os magnum medulosum, & est ab vtraque parte rotundum: superior rotunditas, quæ est vna sola, dicta vertebrum, quæ declinat versus interius recipitur in pyxide ossis anchæ, & est aliquantulum gibbosum versus exterius. In parte vero inferiori versus genu habet duas rotũditates, quæ recipiuntur & reuoluuntur in duabus concauitatibus quæ sunt in focili maiori tibiæ, & supra est quoddam os rotundum latum, quod dicitur patella genu, & ita persi-

citur iunctura genu.

Deinde sequitur tibia, & in illa sunt duo ossa dicta focilia: maius à parte anteriori & domestica, quod facit aciem tibiæ descendendo de genu vsque ad pedem faciẽdo cauillam interiorem, minus est à parte exteriori & syluestri descẽdendo de sub genu parum, vbi implantatur vsque ad pedem ibi iungendo se cum alio focili faciendo cauillam exteriorem: cuius oppositum dicit Guil. de Saliceto & sectator eius Lanfrancus, & male. Et qui vult videre, testimonium veritatis poterit perhibere. Forma istorum duorum focilium apparet quòd maius habet duas concauitates versus genu in quibus recipiuntur rotunditates coxæ, quia minus non peruenit ad iuncturam, sed implantatur (vt dictum est) & iacet prope de subtus genu à parte exteriori, & ideo vocatur actus, & versus pedem iungẽdo se cum maiori focili faciunt ambo vnã concauitatem lunarem in qua recipitur primum os pedis.

In pede sunt tres acies ossium: in prima acie sunt tria ossa insimul rotundaliter aggregata. primum est cahab arabice, græce astragalus, & est quasi ad modum nodi balistæ rotundum ab vtraque parte. In superiore rotunditate firmatur concauitas focilium, & ibi mouetur pes. In alia rotunditate firmatur concauitas ossis nauicularis post ipsum cahab. Immediate versus pedem est os nauiculare, quod est quasi nauis concauata ab vtraque parte. In prima concauitate recipitur rotundtias cahab, & in alia rotunditates secundæ aciei ossium pedis. Subtus autẽ ista duo ossa, est calcaneus factus secundũ formam calcanei in quo firmatur totus pes, & exit versus posterius, propter ligamenta quæ in ipso implantantur. Post nauiculare immediate est secunda acies ossium pedis in qua sunt quatuor ossa satis curta, & vnum ipsorum dicitur glandinosum à parte exteriori versus paruum articulum, & sunt rotunda versus nauiculare, & concaua versus tertiam aciem. In tertia acie sunt quinque ossa satis longa correspondentia & recipientia articulos, qui sunt quinque, habentes quilibet tria ossa excepto pollice qui non habet nisi duo. Habet enim pes tarsum, metasum, & pectem, sicut & manus parua. Sunt ergo in pede paruo 26. ossa, & in toto pede magno seu tibia 38. Ex quibus potest considerare chirurgus modum dislocandi & frangendi, & per consequens modum reducendi, videre potest etiam quòd inter istas iun

cturas

ćturas difficilior ad diſlocandum,&ad reducendum eſt iunctura pedis,facilior genualis,mediocris ſciaticalis. Et Deus ſit adiutor noſter.Amen.

Tractatus ſecundus, & eſt de apoſtematibus,exituris, & puſtulis.Cuius ſunt duæ doctrinæ.

Doctrina prima eſt de apoſtematibus, puſtulis, & exituris,prout inſunt membris ſimplicibus.

Doctrina ſecunda in ſpeciali prout inſunt membris compoſitis.

Prima doctrina quinque habet capitula.

De apoſtematibus, puſtulis, & exituris à notificatione incipiendo vniuerſaliter. Cap. I.

APOSTEMA penes eſſentialia per Galenũ diffinitur in primo de ægritudine & ſymptomate, & per Auicen.in ſuo can.lib.1.quod eſt ægritudo cõpoſita ex triplici genere morborum in vnam magnitudinem aggregata. Iſta autem diffinitio oſtenditur eſſe perfecta per Conciliatorem & Albertum Bonon. ſequentes viros præfatos. Nam diffinitum in eſſe conſtituit, & facit eum differre à quocunque alio.Ponitur enim in ea ægritudo pro genere. Reliqua, pro differentia aliorum modorum compoſitionis qui numerantur à Gal.vbi ſupra.per accidentalia deſcribitur à Gal.in de tumoribus præter naturã,in quo magis curauit apoſtema manifeſtare ad ſenſum quam ad intellectum, dum dicit quòd vnum aliquod illorum quæ accidunt corporibus,exiſtit res quæ iudicatur ab hoc vocabulo tumor,& non pro quocunque, ſed pro magno qui nocet actibus euidenter.Quam deſcriptionẽ in 13 therapeu.repetit ſub his verbis:Manifeſtum eſt quòd in tumore penes magnitudinem deſiſtunt membra ab eo quod ſecundum naturam,puta ſecundum apparentiam,quia forte primo,& magis per ſe peccat mala complexio.conſequenter vnio,tertio ipſa compoſitio, vt tenet Conciliator. Non ergo erat mutans membrum à ſua naturali qualitate ſolum, vt 13. de in- *Vide cap.1.*

genio. arabica translatio dicebat, nisi quis vellet vocare omnes dispositiones qualitates, sicut in multis locis facit Gal. Quam diffinitionem perfectissime explicauit Halyabbas octauo sermone partis primæ libri sui, de rega. dis. dum. dicit. Apostema est tumor præter naturam in quo materia aliqua replens & distendens est aggregata. Tumor si est magnus, ponitur pro genere: si paruus, pro accidente, in lib. de differentiis morborum. Quomodo autem dicatur morbus vnus compositus cõsimilis organicus, quomodo etiam possit dici causa, & effectus, genus, & species, & accidens, siue differentia, penes diuersas considerationes, omitto quãtum est de præsenti, maxime quia ad physicalem pertinet doctrinam. Sufficit autem chirurgo scire quòd tumor, apostema, inflatio, ingrossatio, eminentia, eleuatio, excrescentia, nomina sunt synonyma, eandem rem quasi significantia, vt dicit Henricus. Ponitur etiam in prædicta descriptione, præter naturam ad differentiam tumorum naturalium capitis, ventris, & iuncturarum, in quo est aliqua materia superflua, humoralis vel reducibilis ad humorem. Congregata ponitur ad differentiam tumorum apparentium in dislocationibus & fracturis, in quibus non sunt humores, sed ossa eleuata. Replens & distendens ponitur vt ostendat malam complexionem, vnionem, & compositionem in vnum aggregata. Ex quibus apparet quod satis simpliciter moderni viri, videlicet Brunus, Theodoricus, Lanfrancus & Henricus apostema diffinierunt, dicendo quòd est tumor, aut inflatio, aut grossities facta in membro quocunque vltra suam naturalem formam.

Apostematum multæ sunt species & differentiæ: nã quædam sumuntur à rei substantia, quædam à materia, quædam ab accidentibus, quædam à membris, quædam vero à causis efficientibus. A substantia autem assumit Auicen. primam differentiam, quòd apostematum quædam sunt magna, quædam parua. Apostemata magna secundum Galenum in de tumoribus præter naturam, sunt magni tumores phlegmonosi qui in carnosis fiunt particulis. Apostemata parua secundum Auic. sunt eminẽtiæ & pustulæ paruæ bothorales in cute apparentes. A materia autem sumuntur differentiæ: primo generaliter ponit diuisionem Gale. & Auicen. sequens eum, quòd omne apostema aut est calidum, aut non

non calidum,loquendo de callido proprie essentialiter & relatiue,vt dicetur,non autem large sicut per putrefactionem: dicebat Auic.Calidum est sanguineum & cholericum, non calidum,phlegmaticum & melancholicum,ac ventosum,& aquosum,quæ reducuntur ad ista specificādo magis,sequendo viros præfatos dicitur quòd apostemata quædam fiūt ex humoribus naturalibus:quædam ex non naturalibus simpliciter & composite,vt etiam dicetur, intelligendo sane.nam medici quandoq; accipiunt ex pro in:quandoq; verò pro ab, large & sensibiliter sæpe loquentes.Illa quæ fiunt ex humoribus naturalibus,dicuntur vera, propria, certa, & vniformia apostemata, eo quia in eis tumor qui est ratio sensibilior apostematis,euidentius apparet. Quæ autē fiunt ex humoribus non naturalibus,dicuntur non vera,impropria,incerta,& inuniformia, eo quia in eis mala qualitas seu mala morigeratio magis apparet quàm tumor, & secundum hoc magis dicuntur pustulæ,vlcerationes seu exituræ quàm apostemata.Quæ verò fiūt à dominio vnius humoris,simpliciter, & simplici nomine nuncupantur. Quæ verò à dominio duorum vel plurium,vt de fe.colliget tertio doctor dicebat subtilis, compositæ, & composito nomine etiam dicuntur. Et tales differentias sumptas à materia præcipue coniuncta sequuntur differētiæ qualitatis & quantitatis, cum ipsa sint de gremio materiæ,vt in alia dicitur facultate. Et ideo principalissimæ & maximæ in libro de differentiis febrium dicuntur, quod per alia verba consueuit dici in schola nostra communi Montispessulani,quòd apostemata quædam fiunt de materia non adusta, neq; corrupta:quædam de adusta & corrupta.Et vtraque,quædam sunt sanguinea,quædam cholerica,quædam phlegmatica,quædam melancholica. aliqua aquosa & ventosa simpliciter & composite. Prima dicebantur per socium nostrum magistrum Ioannem Iacobum mala simpliciter.secunda mala cum additione de fraudulentia, & mala morigeratione. Et absque dubio ita intellexit in 4.Auicen.cum dixit quod apostemata calida & quæ currunt cursu eius,sunt à sanguine & cholera laudabilibus, aut malis : & prosequitur sanguinea ex laudabili grosso & subtili sanguine, de quibus dicunt fieri phlegmonem & erysipelas, scilicet verum & certum quod vocauit spinam, vt Dynus prosequendo Gal. in secūdo ad Glauconem exponit super

per

per locum : & non prosequitur cholerica ex cholera laudabili (quia ipsa & omnia alia vera sub sanguine comprehendit. sanguis autem infra dupliciter dicetur)sed solum ex illaudabili & mordaci, quæ formicas, & non erysipelata nominauit, & etiam in curis tam in calidis quàm in non calidis idem innuit subsequenter. Neque diuisiones humorum aliter saluarentur, discrepatio sola est verbalis & non realis, vt apparet in facto. Sunt autem apostemata quædam ex humoribus naturalibus, quædam ex non naturalibus simpliciter & composite suo modo cum suis nominibus, vt dictum est & dicetur. Ab accidentibus sumuntur differentiæ multæ secundum quod multa in eis possunt apparere accidentia dolorosa & malitiosa. A membris etiam sumuntur differentiæ secundum ipsum Gal. in secũdo ad Glauconem. Quædam sunt in oculo quæ dicuntur ophthalmiæ : quæ in collo, squinantiæ : quædam in bubonibus seu emunctoriis: quędam intra:quædam extra:quędam in nobilibus:quędam in ignobilibus : quædam in sensibilibus, quædam in insensibilibus:quædã occurrunt in corpore pleno quædam in non pleno:& id genus. A causis efficiẽtibus quæda sumuntur differentiæ secundũ Halyabbatem vbi supra: quæ sunt deriuatio & congestio:quædam critica:quædam non critica: quædã fiunt à causis interioribus:quædam ab exterioribus. Recolligantur ergo prædictæ species,& differẽtiæ:quia à talibus potissime indicationes sumuntur curatiuæ.

Causæ apostematum exiturarum & pustularum quædam sunt generales:quædam speciales. Generales sunt rheuma & cõgestio. Causæ autem rheumatis, & deriuationis materiæ, licet in secundo, vel in quarto, de ægri.& symptomate leguntur diffuse, Halyabbas, vbi supra restrinxit ad sex. videlicet ad membri expellentis fortitudinem : ad suscipientis debilitatem:ad materiæ multitudinem : ad meatuũ portantium largitatem :& expellentium stricturam: & cum membrum suscipiens in inferiori loco est situatum. Causæ autem congestionis in hoc sunt:quando enim virtus pascitiua mẽbri, in quo est apostema, non potest cibum qui ad ipsum mittitur, digerere plena digestione : quare remanent in eo superfluitates:& paulatim augentur donec membrum repleatur & distendatur:fitq; in eo apostema. Et secundum hoc, vt dicit, promptius materia calida rheumaticat : Frigida verò

cong

congeritur. Ex quibus apparet quod in apostematibus quæ fiũt per viam deriuationis est dare fiens, & factũ esse: à quibus sumit Gal. 13. therap. potissimas indicationes curatiuas: fiens est materia antecedens quę fluit: factũ est materia coniuncta quæ est fluxa, & incuneata in loco. Apostemata verò congesta non habent hoc: sed cum factis, & fluxis reponuntur, quod Gal. in lib. de inæquali distemperãtia sic declarat: mox inquit si tamẽ materia calida descẽderit in musculum, primũ quidem maiores venæ, & arteriæ implẽtur, & extendũtur: deinde minores vsq; ad minimas: & dehinc ad regiones priorũ corporũ, quæ sunt caro & panniculi: & fit apostema. Ecce ꝙ ibi est fiens materia antecedẽs in venis: & factũ, materia coniũcta in carne: & ex hoc apparẽt causæ generales.

Causæ speciales sunt tres primitiuæ, antecedentes, & cõiunctæ. Causæ primitiuæ sunt casus & percussio. Causæ antecedentes, sunt quatuor humores naturales, & non naturales. Humores enim secundum quod dictũ fuit in anatomia, sunt duplices: naturales & nõ naturales. Naturales sunt qui sunt cum sanguine, aut cum aliquo naturam sanguinis retinente: & sunt materia nutritionis. & propter hoc intelligo naturales principaliter: & proprie à naturalitate nutritionis & substantiæ: non quãtitatis, neque iuuamẽti ad remouendum cachexiã: quod per totũ audire oportet, vt sunt purus, & verus sanguis cholericus, sanguineus, phlegmaticus, atq; melancholicus, qui licet sic propriis nominibus nominentur: communi tamen nomine in lib. de cholera nigra à Gal. sanguis vocantur. Massa autem rabbi Moyse in quarto expositionis secundo epidimiarũ allegatur. Halya autem in secundo techni, massam sanguineã dicit. Et talis sanguis solus est materia nutritionis, nõ ille qui formaliter distinguitur ab aliis humoribus: vt dicebat socius ille de S. Floro: qui Parisius, non est diu, satis bene discordantias Ioannis de S. Amando ampliauit. Non naturales verò sunt qui sunt à sanguine separati: & propter eorum malitiam non sunt apti ad nutritionem de se, sed mittuntur ad loca destinata, propter scita iuuamẽta, aut extra corpus expulsa faciunt apostemata, exituras, pustulas, excrescentias, scabies, decolorationes, sudationes: & aliquoties insensibiliter resoluũtur: & aliquoties intus putrefiunt, & faciunt febrem: & assumunt nomina naturalium humorum: sanguinem, phlegma, choleram, &

melanc

melancholiam.Differunt tamen ab eis secundũ Gal. de cholera nigra : quia humores naturales coagulãtur & nutriuntur:& secũdum magis,& minus sunt rubei. Non naturales verò non coagulantur:sed permanẽt,& diuersos habent colores flauum album & nigrũ:vt circa principium apostematum factorũ euidentia in apertione,& repercussione euidẽter ostendit.Istud etiã in 2. de elementis euidentissime declaratur:& in capit.singularibus sequentibus specificabitur manifeste.Ex quibus apparet ꝙ ex humoribus naturalibus, fiunt quatuor species apostematũ verorum,quæ cõmuni nomine in 2.ad Glauconẽ phlegmones vocantur: propriis tamen nominibus phlegmone, erysipela,œdema , seu corrupto vocabulo vndimia scirrhus , seu sclirosis , aut sephyros. Ex non naturalibus etiã sunt quatuor species non verorum. scilicet pustulæ & exituræ,quę sibi nomina verorum vendicant,& assumũt:& duo ad hæc reducibilia,aquosa & ventosa:& sic sunt sex nomina apostematũ simplicium,& cõpositorũ infinita:de quibus dicũtur præfata nomina æquiuoce: per prius tamen dicuntur de veris:per posterius verò de nõ veris,quæ sunt pustulæ & exituræ. Pustulæ enim sunt parua apostemata,& exituræ cõiunctæ,aut separatę,vt glãdulæ,& variolæ,seu bothores.Sonãt tamen magis proprie de venenosis,vt dicit Henr.& ambo carnẽ,& cutem quodammodo cõprehendũt:vesicæ verò cutẽ solã. Quæ quales in speciali sint,inferius apparebit.Exituræ autẽ secũdum Gal.in de tumoribus præter naturã : & in 2.ad Glauc.sunt dispositiones illæ in quibus ascẽdunt partes interius prius se cõtangẽtes, in quibus necessariũ est secõtineri in medio aliquã substantiam spumosam seu humorosam,quæ diuturnitate temporis in multiformibus alteratur substãtiis : aut in saniẽ siue pus: aut in aliquam substantiam extraneã similẽ melli,fæci , aut amurcæ,aut lapidibus,seu filis, vt in glãdulis reperitur: quæ quidẽ fiunt ab aliquo humore nõ naturali:mox à prin.fluẽte,aut ex putrefacto phlegmone coadunat pus velut in aliquo sinu.Causæ autẽ coniunctæ apostematũ, & pustularum sunt materiæ,quę in particula sunt cõgregatæ,& incuneatæ

Signa Apostematum extrinsecorũ pertinentium ad hunc artificẽ declarat sensus & præsentia singularis:vbicunq; enim inuenitur inflatio præter naturã ex aliqua materia humorali vel reducibili in membro coadunata , ibi est apostema.

Apost

Apostemata vera significãtur per tumorem,dolorem,& calorem secundum magis & minus graduata. Non vera verò significãtur per tumoré,& sequestrationem, & malam morigeratione secundum magis & minus etiam determinata. Partes minus calidæ, dicuntur frigidæ respectu magis calidarum. Omnis enim res medicinalis dicitur ad aliquid in 2. techni, & 3.simplicium pharmacorum. Signa verò singularium apostematum,& earum materiarum in sequen.cap.dicentur. Ex quibus cõposita cognoscuntur:neque ad singularia accedendũ est,donec sermones generales sint præuisi,vt Gal.7.& 9.therap.consuluit. Et scias secundum Auic. q apostemata singularia parum sunt pura, sed plura eorum sunt composita,præcipuè vera:quia multa non vera videntur esse pura. Curæ tamen ponentur simplicium, vt ex inde cõpositorum curæ extrahantur. Apostemata in periodis,& paroxysmis & crisibus analogiam sequuntur suarum materierũ, vt in 2.de differẽtiis febrium innuit Gal. Apostemata quatuor tẽpora habent, scilicet principium, augmentũ,statum, & declinationẽ. Signum principij est,cum vides materiam currere,& mẽbrum extendere. Augmenti,cum cõcauitas,& acuitas manifestè augẽtur. Status, cùm prædicta stãt in suo esse. Declinationis, cũ grossities incipit minui vel transmutari,& hæc distinctio temporũ est ex parte essentiæ apostematum: quamuis possunt suo modo distingui ex parte accidentium,& ex parte alterationis materiæ penes quæ curæ subalterantur: posset tamen ostẽdi quomodo interdũ coincidunt omnia illa tẽpora,scilicet principium cum princ.&c. & sæpius nõ coincidunt:quæ omnia gratia breuitatis omitto. Apostemata si non retrocedunt,terminantur per insensibilem resolutionẽ:aut per putrefactionẽ: aut per indurationem. Et secundũ Gal.in de inæquali dyscrasia,quæ per resolutionem est melior aliis: & illa quæ per saniationẽ melior quã quæ per corruptionẽ:per putrefactionẽ verò simpliciter mala. Signum q apostema resoluitur, est leuitas,& carentia pulsationis. Signũ q saniatur,est dolor, & pulsatio cum augmento caliditatis. Signũ q corrũpitur, est nigredo & liuiditas. Signum q retrocessit, subita diminutio per infrigidationẽ,aut per venenositatẽ,vel ventositatẽ ad quam sequitur feb.& accidentia mala. Iudicia pustularũ in ca. propriis dicẽtur. Iudicia exiturarum sunt hæc: Cùm videris,inquit Auicẽ. pulsat

pulsationem plurimam,aut duriciem prolongatã,aut caliditatem,& dolorem augmentatũ:tunc æstima quòd apostema est in via,vt fiat sanies & exitura:cum autem videris lenitatem quandam,& sedationẽ doloris & caloris,& quòd caput acuatur,& cum digitis apprehendis inundationem,& colorem ad quãdam albedinem declinare videbis : tunc saniem scias ibi esse.vnde Hippo.in 2.aphorismorum: Circa generationem saniei magis accidunt dolores & feb.quàm facta sanie:& in cognoscendo saniem sis bene auisus:quia secundum Hippo.in 6.aphorismorum,multoties non manifestatur,imò decipitur medicus propter spissitudinem loci,& saniei grossitiem. Exitura secundũ Auic. quæ fit prope membra nobilia,& prope iuncturas , & in membris neruosis & venosis,& quæ fiũt in membro debili & calore naturali depauperato,& quæ fiunt de materia grossa grauis motus,plana & non acuta : suspecta est,& malæ maturationis: propter quod indiget adiutorio,& maturatione,&festina apertione. Quæ autẽ est secundum diuersitatem ab ista, est laudabilis: & non indiget magno adiutorio:quia cito maturatur: & sæpe per se aperitur. Exituræ terminantur aliquoties per resolutionem:sæpius tamen per apertionem: & apertura quæ fit per naturam melior est quàm quæ fit per artem. Et quæ per ferrum quàm quæ per ruptorium.Nam secundum Auicen. hæc perforatio quæ fit per partem, generatiua est virus, & sordiciei,& fistularum; veruntamen cùm non vides excusationem,tunc non est ingenium aliud.

Iudicia saniei ponit Hipp.in primo prognosticorum:putredo autem laudatur quæ est alba,& æqualis per totum, carẽs malo odore:quę verò est contraria,pessima.Iudicia aliorum contentorum in singularibus capitulis dicentur.

Curationem apostematum Gal.perficere videtur per intentiones sumptas ab ipsis dispositionibus,& ab eorum natura. Et secundum generalem iudicationẽ, videtur quod ipse tractauerit sub nomine sermonis de apostematibus ex humoribus naturalibus generatis, in 13.therapeu. & de non veris ex innaturalibus humoribus factis in 14. Et hic etiã tractabitur de cura apostematũ verorum ordinatorum & nõ corruptorum : quæ quãtum est de se vtplurimum resoluuntur: deinde sub nomine pustularum & exiturarum de non veris saniosis corruptis,& in alienam naturam conuersis. iudicationem

tionem curæ sumendo ab ipsa dispositione, & à mēbrorum, vt dictum est, natura. Dispositio autē ipsa continet quātitatem, qualitatem, & materiam quæ includitur in eius substātia. Aliter enim curatur magnum apostema: aliter paruum: aliter deriuatū & fiens: aliter congestū & factum: aliter calidum: aliter verò frigidum, &c. Natura mēbrorum indicat, quod aliter curātur apostemata in carnosis particulis: aliter in neruosis: aliter in oculo: aliter in collo: aliter in emunctorio: & sic de aliis, prout superius fuit distinctū, & inferius distīguetur: principiū facientes in secundo ad Glauconē ab inuētione occasionis ægritudinis: vt quæ eum faciunt causæ abscindātur: quod autē iam est factū, sanare oportet secundū eundē in tertio therapeu. Cùm ergo generatio communis omnibus phlegmonibus ex sanguine, id est ex massæ sanguinariæ influxione fiat amplior quā indigeat particula: influit autē, vt dictū est, amplior, mandante aliqua particula: quandoque verò trahente ipsa quæ patitur: mittit autē particula, quādoque quidē vt superfluū: quādoq; quidem vt triste: quandoq; verò propter ambo: quæ verò trahūt, hoc est propter calorē morbosum, aut dolorem, & iuuant ad hoc debilitas particulæ, & meatuū latitudo, & aliarū viarum strictura, & situs in basso: vt superius dictū fuit. Consequenter ex omnibus sumūtur, & iudicātur tres intentiones. Prima est remouere superfluū quod influit. Secūda est curare & mitigare dolorē & actionem quæ membrum recipit, & materiam attrahit. Sed tertia est quod factum est sanare Prima completur per Gal. vbi supra dicentē: Cùm enim æqualiter sibi inuicē aucti sunt humores, & plethorā faciunt, & etiā vbi plethora non esset, dolore membri phlegmonē patientis, ac calore fluxionem excitante, sanguinis ablatione curatur, & balneis sequentibus, & exercitationibus, & frictionibus, dūmodo febris nō adsit, adhuc etiā & pharmacis euaporātibus: & præter hæc omnia ieiuniis, & regiminibus debitis. Cùm autem flaua vel nigra bile, vel phlegmate, vel serosis tumoribus plenū fuerit corpus, & cacochymia generata fuerit, pro cuiusq; humoris abūdantis purgatione curatio faciēda est: de quibus inferius in singulis capitulis, & in antidotario dicetur. Auersio aūt, seu antispasis, id est in contrariū euulsio cōmunis est in talibus vniuersis, quantū ad principiū & augmentū. Quantū autem ad statum, & declinationē non est malū vti euacuationibus

per eandem partem:quamuis noui medici faciunt talia absque prauisione:vt dicit Auerrois in septimo, & dicetur infra de phlebotomia.

Secunda intentio completur cum sedantibus dolorem,& cum rectificātibus malam qualitatem:& cum restringentibus,& intercipientibus materiam à parte fluxus:& relaxantibus per partem vnde membrum consueuit purgari.

Sed & tertia intentio cōpletur per euacuātia materiam à loco. Euacuatur autē non solū diaphoreticis pharmacis: sed etiam repercutientibus:& magis incipientibus phlegmonibus repercutiētibus est vtendum quàm euaporantibus casibus saluis exceptis : de quibus Gal. videtur quatuor excipere. Primus est, quādo apostema fit in emunctoriis. Secūdus, quādo fit à re venenosa. Tertius,quando materia est grossa. Quartus,quando est vehementer incuneata. Auic.autē non excipit:nisi quando est in emunctoriis:aut in loco vbi sit timendū de reditu ad mēbra principalia. Rogerius excipit solum in materia venenosa. Commentatores ipsius quatuor magistri vltra ipsum in materia congesta, & frigida valde. Et quando fit per viam crisis, & iuxta principalia:& quando fit per subitam deriuationem Brunus dicit vt Aui. Theodoricus, vt quatuor magistri:Lanfrancus excipit decem casus. Hēricus 19. magister Dynus de Florentia super quarto cāń. Aui. excipit 23. Ego autē distinguo de repercussiuis:ꝙ quædam propria sunt repercussiua:vt oxycratū ex aqua & aceto. plātago,solatrū,bolus ar. absinthiū,cinnamomū:& talia quæ repellunt materiā quā inueniunt ad fundū,& quædā sunt repercussiua largè dicta: vt albumē oui,malua,oleū rosatū,& oleū camomillæ,atq; masty chinū,collyria alba,& talia quæ alterando prohibent mēbrum à superfluitatum receptione. Dico duo primò quòd in principio omniū apostematū phlegmonicorū cōpetunt repercussiua propriè,10. casibus solum exceptis. Primus est,quādo apostema est in emunctorio. secūdus, quādo est materia venenosa. tertius,quādo est de materia valde grossa. quartus,quādo est de materia vehemēter incuneata. quintus,quādo est criticū. sext⁹,quādo est à causa primitiua. septimus,quādo est in corpore pleno. octau⁹,quādo est in corpore debili. nonus,quādo est iuxta mēbrū principale. decimus,quando est fortiter dolorosum. Secūdo dico ꝙ in principio omniū apostematū phlegmonicorū cōpetūt

reper

repercuſſiua large,tribus caſibus dũtaxat exceptis. Primus, quãdo apoſtema eſt in emũctorio.ſecũdus,quãdo eſt per viã criſis. terti',quãdo eſt de materia venenoſa.In omnib. iſtis caſibus præcipue quãdo materia eſt fluxa,& apoſtema in facto eſſe:& materia aliqua in parte eſt relicta: oportet materiã reſoluere,& euaporare cũ diaphoreticis nõ mordicantibus,ſed domeſticis mediocriter calidis & hu.maxime in caſibus tribus vltimis,in quibus volumus materiã trahere, & apoſtema augere,& reditũ materiæ auertere:& hoc aliquoties facimus cum emplaſtris attractiuis,aliquãdo cũ vẽtoſis, vt dicit Aui.Sit ergo regula generalis ꝙ in principio omniũ phlegmonum ab exceptis ponãtur repercuſſiua.In augmẽto cum eis paulatine miſceãtur reſolutiua.In ſtatu vel ante ſtatum ſuper ipſa ſint æqualia. Cum autẽ declinatio,& ſupple finis ſtatus fuerit:non ſit ibi niſi quod reſoluat, & laxum faciat.Et hoc nihil aliud eſt dicere, niſi ꝙ durãte fluxu eſt repercutiẽdum:& ceſſante ipſo eſt euaporãdum:mediãte vero, mediãdum.In caſu quo apoſtema incedit via reſolutiõis,auxilia cum quibus iſta cõplentur ſecundum diuerſitaẽ materierum in capitulis ſingularibus,& in antidotario dicentur. Si vero apoſtema via incedit exituræ in ſecundo ad Glauconem,curatio earum exiturarum quæ iam incipiũt,fit per indoloroſam chalaſticam,id eſt laxationem,ſiue euaporationem cum tetrapharmaco molli mitigatiuo in quo quid ſit mellis additũ,13.therap.Quæ autẽ iam proceſſerunt,ad digeſtiuam & ſuppuratiuã ducere oportet.Quæ autem in aliam ſpeciem tranſiuerunt, per chirurgiam abſcindẽda ſunt: vnde in quarto therap.Et oportet intendentem,id eſt operantem ad meliorem modorum ire.Modi autẽ ipſius ſunt tres, breuitas ſcilicet curationis,& indoloroſe operari, & tertia cũ his infallacia,ſeu tuto curare. Ipſius autẽ infallacię ſunt tres intentiones,vna quidẽ & prima, vt ſortiamur finẽ totaliter ,alia vero, vt ſi nõ ſortiamur finem totaliter: ſaltim ꝙ paſſio alleuietur,& non noceat laboranti.ſed tertia, vt non fallaciter reuertatur ægritudo.Secundum hoc autẽ in nunc propoſitis exituris inuenitur quandoque per chirurgiam: quandoque per pharmaciam via ſanationis eligibilior,quæ per chirurgiam, quæ ex toto genere præter naturam ſunt, penitus abſcindere intendit; quæ vero per pharmaca, primo quidem diaphorare & euaporare:ſi vero hoc non eſt

possibile suppurare & putrefacere. Secunda intentio in eis fit:& per consequẽs aperire,& mũdificare & incarnare & cõsolidare:& hæc ad curationem vlcerũ ducere. Neq; enim (vt dicit Gal.4.therap.) suppurare, & cataplasmare est secũdum primam rationem curæ apostematũ:sed mitigatio quædam symptomatis, scilicet doloris. Et sequitur, cõpendiosa enim cura phlegmonum per siccantia, & resoluentia completur pharmaca, quæ vel totaliter sanant à dispositione, vel si relinquunt quid breue, suppuratur:& cum acri pharmaco euacuatur:& si subtilis cõtinens fuerit cutis, & cito patientem liberare volueris, incisionis est opus. Et hoc est qđ dicebat Auic. ꝙ curatio apostematis inquantũ est apostema, est attractio materiæ extraneæ quæ facit accidere apostema. Auxilia autẽ maturatiua cũ quibus prædicta cõplentur, in singularibus capitulis & antidotario dicentur. Maturato autẽ apostemate, aut transmutato & incuneato, si sanies aut materia nõ resoluitur, vel si in conuenienti tempore ipsum per se non aperitur, potissime si timeretur corrosio: aut aliud nocumentum aperiatur:& si necesse fuerit, cõtra aperiatur & extrahatur. prõptius autẽ,& tutius propter causam superius dictam aperitur cũ ferro:& sequẽdo doctrinã Albucasis, fiat foramẽ secundum quantitatem materię,& loci, ad formã folii oliuę siue myrti. Et oportet ꝙ in aperiendo septẽ attẽdantur cõditiones. Prima, quòd sectio fiat in loco materię. Secũda, quòd fiat in magis inferiori loco. Tertia vt fiat secũdũ rugas, & incessum musculorũ. Quarta, quòd caueãtur nerui, & venæ quãtũ erit possibile. Quinta, quòd materia subito tota non extrahatur: præcipue in magnis exituris: quia timẽdũ esset de virtute. Sexta, quòd indolorosius quo poterit locus tractetur. Septima, quòd post apertionẽ locus mundificetur,& incarnetur atq; cõsolidetur. Auxilia ad mũdificandũ sunt elychnia,& bonæ stupatæ,& emplastra,& vnguenta quæ in singularibus capitulis,& in antidotario dicẽtur. In primis tamen diebus sufficit vitellus oui cũ albumine inspissatus cũ alumine: vt faciebat Guli. de Saliceto. Post vero trãseũdum est ad mel rosatũ,& mundificatiuũ de apio. Post vero ad vnguetum apostolorũ,& egyptiacũ,& desuper basilicon, diachylon,& diapalma, & alia quæ ad vlcera ordinantur: eo quia post apertionẽ exituræ, excrescentiæ & pustulæ ad curationẽ vlcerũ reducũtur. Si autẽ patiẽs non sustineret ferrũ,
aperia

aperiatur cum medicinis: & ad hoc laudat Aui.ſe.lini, fermẽtum, & ſtercus columbinum: & ſi incorporaretur cũ ſapóne molli, aut cum mucilagine ſinapis, bonum eſſet. Ruptorium tamẽ de calce, & ſapone, in hoc obtinet principatum.

De phlegmone vero & apoſtematibus ſanguineis notificatio. *Cap. II.*

PHlegmon ſecundũ Gal. in primo de ægritudine, & ſymptomate dicitur dupliciter. Vno modo communiter pro omni inflãmatiõe particularũ. Alio modo proprie pro omni apoſtemate ex ſanguine vero, & puro generato, aſſumẽs ſibi ĩ ſecũdo ad Glauconẽ generis nũcupationẽ. Et eſt duplex, verus videlicet, & nõ verus. Verus ex ſanguine benigno multo plus ſaltim quã indigeat particula, fit. Nõ verus ex malo, & nõ naturali efficitur. Sanguis eſt humor calidus, & humidus ex tẽperatiori parte ipſius chyli generatus: & eſt duplex naturalis, & nõ naturalis. Naturalis eſt humor calidus & humidus, in ſubſtantia tẽperatus, in colore rubeus, purus, in odore & ſapore amicabilis. Sed non naturalis eſt ille qui deuiat ab iſto infra terminos ſuę latitudinis, quos ſi trãſeat, nõ eſt ſanguis, ſed alter humor. Quod cõtingit dupliciter, vno modo quãdo ipſius ſubſtãtia efficitur magis groſſa vel ſubtilis quã debeat. Alio modo qñ aduritur: & eius ſubtile cõuertitur in cholerã citrinã, & groſſum in melãcholiã abſq; ſeparatione. Per aliud fit innaturalis qñ alter humor aduenit de foris: quod multipliciter cõtingere poteſt, ſecũdum quòd multæ ſpecies phlegmatis, choleræ, & melãcholię cum ipſo miſceri poſſunt. Ex quibus apparet quòd ex ſanguine generantur quatuor ſpecies apoſtematũ. Primo ex ſanguine naturali & benigno generatur verus phlegmõ. Ex ſanguine illaudabili per admiſtionẽ tria generãtur apoſtemata, ſecundũ quòd tres humores poſſunt miſceri cũ eo: vt ſi veniret ſibi cholera, gñatur phlegmõ eryſipelatodes: & ſi phlegma, phlegmõ vndimiades, ſeu verius œdematodes: ſi melancholia, phlegmõ ſephiroides. Ex ſãguine illaudabili per ſubſtãtiã ſuã, & aduſtionẽ ſecũdũ eius groſſitiẽ, & ſubtilitatẽ, generãtur omnes puſtulæ cruſtoſæ à carbũculo vſq; ad eſthionenum, vt ſunt carbunculus, pruna, ignis perſicus, aut ſacer, eſthiomenus, & anthrax: Non autem formicæ, vt dicebat in concordantiis ſocius ille.

Causæ phlegmonis sunt primitiuę, vt casus,& percussio,& malitia regiminis,& antecedētes, vt sanguinis boni,& laudabilis exuberātia: propter quā ad particulā debilitatā, cale factā,& decoloratā deriuari cogitur,& incuneari, vt in capitulo vniuersali fuit dictū: ad quod oportet recurrere, vt dictum est, si vis bene particulam videre. Coniuncta causa est ipsemet sanguis in loco incuneatus.

Signa & iudicia sunt tumor eleuatus, calor roridus, rubor sanguineus, dolor pulsatiuus,& renitētia extēsiua: & alia signa repletionē sanguinis significātia. Phlegmō quatuor habet tēpora, principiū, augmētū, statū,& declinationē. Significatur principiū per ipsius causarū præsentiā. Augmētū per additionē magnitudinis,& retētionis declaratur. Status per aggregationē materię. Declinatio incipit tēdere ad lenitatē Phlegmō pręterea terminatur p resolutionē, aut p saniationē, aut per putrefactionē, aut per lapidationē. Et tu scis per ea quę dicta sunt in capitulo vniuersali, illud quod resoluitur: qa tumor diminuitur,& dolor pulsatiuus alleuiatur. Et scis illud quod saniatur per additionē pulsatiōis,& caliditatis,& fixionis vtriusque. Et scis illud quod putrefit per tenebrositatē.& illud qđ petrificatur p duriciē. Pręterea in phlegmone plerūq; veniunt mala accidētia quæ curā ordinariā præuaricāt, vt est dolor magn⁹, qñ est in mēbro sensibili: & reditus materiei ad infra, quando est in emūctorio:& corruptio esthiomenata, qñ nimis infrigidat,& materia cōculcatur: & durities sclirotica, quando indocte resoluitur. Quocirca attendere oportet mente in vnaquaq; remutatione ad quid trāsit, eorū qui curantur tumorum vnusquisque:& dare operā ei, quodcunque appareat, in secundo ad Glauconem.

Cura phlegmonis duplex habet regimē, vniuersale, videlicet,& particulare. Vniuersale sumitur ex capitulo communi superius posito. Particulare quatuor habet intentiones. prima vitā ordinat. secunda materiā antecedētē adæquat. tertia materiā cōiunctam euacuat. sed quarta accidentia corrigit.

Prima cōpletur cū debita administratiōe sex rerū nō naturaliū cū suis annexis vergētiū ad frigiditatē & siccitatē: vt est aer, cibus, & potus, somnus, & vigilia, motus, & quies, inanitio,& repletio, & accidentia animæ. In primis ergo eligatur aer syncerus & clarus, non humidus, nec rheumaticus. Et cibaria ipsius sint leuia, pauci nutrimēti. non comedat

edat pinguia,neq; dulcia.dimittat brodia,leguminum substantiam,& lacticinia,species abhorreat, & alia,& cepas, & vina fortia.vtatur lactucis,spinachiis,& boraginibus: satis ponat de aqua in vino.& si febricitaret,transeat cum ptissana,& lacte amygdalarum,& hordeato.sobrie viuat.cœnam dimittat.ventrē teneat laxum.quiescat saltim secundū membrū apostematū.parū dormiat,de die saltim,honeste viuat.

Secundā rem cōplet phlebotomia: si plethora sit per partem contrariā,si fuerit in principio:& per eandem,si fuerit in statu & declinatione.imò etiā euacuamus secundum Gale.in 13.therap.vt superius dictum fuit, non solum propter plethorā,sed propter magnitudinem passionis,& dolorem, & commoderationem humorum.Dolor enim & calor phlegmonati membri causa rheumatis fuit,& si sine superfluitate fuerit corpus,vniuersales canones semper seruando.

Tertiam rem cōplent repercussiua,& refrænantia in principio,exceptis casibus in capitulo vniuersali conditionatis: & cum resolutiuis mistis inæqualiter cum refrænatiuis in augmēto:& cū æqualiter mistis in statu:& cum puris resolutiuis in fine status, & in declinatione vt supra : si apostema incedit in via resolutionis.Si verò incederet via exituræ,cū maturatiuis,aperitiuis,& mundificatiuis. Et desiccātia sunt quæ in vtriusq; fine sanat. Auxilia repercussiua & refrænātia quæ cōpetunt in principio,sunt quatuor formarū.Prima est Gal.secūdo ad Glauconē,oxycratum ex aqua & aceto in forma potabili mistis,& cū spōgia applicatū.Secūda est Aui. quod recipit semperuiuæ lib.j. vini grossi acerbi lib.5.farinæ hor.quartā j.corticum granatorū,sumac puluerizatorū. ana vnc.5.coquātur, & fiat linimētum.Tertia forma est Halyab.Re.sanda.al.& rub, ana.drac.iij.memithe drac iij.cimoleæ,boli ar.ana.drac.j.& 5.tere omnia subtiliter,& diligēter cribra,& distēpera cum succo semperuiuæ ac portulacæ,siuæ lactucæ,& fiat linimētū.Quarta forma est totius cōmunitatis refrænatiuum,& alteratiuum vulnerum & cōcussionum.Recipe albumē ouorum quātum vis,aquæ rosatæ, aut olei rosarum ad placitum: fiat linimētum & cum stupatis pānis applicētur,& sæpe remutētur.Localia quæ cōplent intentionē augmenti sunt trium formarum. Quarum prima est oleū rosa.nā secundum Gal.in tertio pharmacorum simpliciū ex parte rosa.refrænat,ex parte olei euaporat. Se-

cunda est Aui.Recipe foliorũ maluæ M.j.absinthij rosa.an. vnc.5.farinæ hordei vnc.j.olei chamomillæ quartã 5.coquãtur,& pistentur,& fiat emplastrum molle.Tertia forma est eiusdẽ:Recipe vini cocti quartã j.aquæ rosa.aceti an.quartam 5.croci drag.2.bulliãt modicũ,colẽtur,& fiat epithema cũ stupatis aut pãnis,& tardius quã repercussiua remutẽtur. Localia quæ resoluũt,& cõplent intentionẽ status etiã sunt triũ formarũ.Prima accipitur à magistro Dyno.Recipe parietariæ,foliorũ maluæ an.M.j.furfuris subtilis partẽ j. anethi,fœnugræci an.vnc.5. olei chamomillæ quar.5.coquãtur cũ vino,& pistẽtur,& fiat emplastrũ.Secũda est Gal.13.ther. Recipe medullæ panis frumẽtacei lib.j.infundatur per horam in aqua feruẽti,& exprimatur aqua, & mellis quartã j. misceatur,& fiat emplastrũ molle.Tertiã formã ponit Aui. in vnguẽto dicto diachylon & basilicone:quorum formæ & receptæ ponãtur in antidotario:& ista tardius remutentur. Declinationẽ vero per desiccationẽ cõplẽt lana succida,aut stupata,aut spõgia,aut filtrũ cum vino styptico calido infusa expressa & applicata.Per saniationẽ cõplent declinationem auxilia triũ formarũ.Quarum prima est triapharmacũ Gal. quod fit de farina frumenti,aqua,& oleo simul coctis:& fiat emplastrum.Et si vis eã colorare cum modico de croco,fac. Secunda forma est eiusdẽ Gal.& ipsam assumit Halyab.Recipe mucilaginis ficuum,& corticis radicis maluauisci lib. j.farinæ frumenti libr.5. coquantur insimul, & fiat emplastrum.Tertia forma est cõmunitatis.Recipe foliorũ maluę, senecionis,radicis lilij,& corticis maluauisci.ana.M.i.farinæ frumenti quartã j.farinæ fe'lini.vnc.j.axungiæ porci recentis lib.5.coquãtur herbæ cum aqua,& pistẽtur cum aliis in mortario,& fiat emplastrum.& ista tardius remutẽtur.Si autem collecta sanie nõ aperiatur per se,aperiatur cum sagittella,vel cũ medicina aperitiua,& mundificetur,& incarnetur,& cõsolidetur.iuxta formã dictã in cap.vniuersali,& dicendã in tractatu de vlceribus:eo quia exituræ apertæ,vt dictum est,ad vlcera reducũtur.Sed quarta res quæ est accidẽtium correctio,cõpletur,secũdũ naturã accidentiũ quæ cõtingunt:vt si adest dolor,ꝙ secundũ omnẽ modũ mitigetur. Nam dolor prosternit virtutẽ: & totã rectã operationẽ impedit.Ponãtur ergo tẽpore doloris alterãtia & dilatantia,vt est oleũ rosa.cũ vitellis ouorũ: aut mica panis albi tẽperata in aqua

in aqua feruēti expressa.& cū oleo rosa.mista:aut maluæ co ctæ cum aqua mistæ cum furfure subtili: & oleo violarum: & crocus ingreditur in sedatione doloris secundum Aui. Et si est necesse trāsire ad hyposcyamum,fac audacter.Nā herba ipsius cum cineribus calidis cocta,& cū axungia recenti aliqua mista,dolorē mitigat,& apostemata calida maturat. vt ponit Theodoricus.Caue tamen à nimia humectatione: quoniā in principio est timorosa, vt dicit Aui.Reditū materiæ ad intrinseca securat euacuatio & attractio,& si nō cum alio,saltim cum vētosis.Si igitur suspicionē habueris,ꝙ apostema induretur, decoque in aqua radicē cucumeris syluestris,vel bryoniæ, vel asari:multoties quidē ipsarū solarum: quādoque autem & pinguiū ischadō,id est ficuum superimponēs.Demum in illa aqua farinā misce,& pinguedinē anseris vel gallinæ,& coque:& fiat emplastrū in secūdo ad Glauconem.Si vero in apostemate corruptio accidat,tunc scarifica locum : & cum aqua salita embroca : & post emplastra ipsum cum farina fabarum , aut orobi cocta cum oxymelite:& reliqua curatione esthiomeni cura.

Capitulum adminiculatiuum prædicto de carbunculo,anthrace,& esthiomeno , & pustulis malis sanguineis,& cura eorum ponenda.

Pustulæ malæ & corruptæ sanguineæ,vt dictum est,sunt omnes quæ in sua eruptione dimittunt escharā.Ex quo apparet quod licet furunculus sit paruus phlegmō, nō propter hoc est pustula mala corrupta:quia in sui eruptione nō facit escharā. Curatur etiā & maturatur facta phlebotomia cum frumento masticato,& diachylō:& mundificatur cum melle cocto,& sarcocolla,vt ponit Rasis,qui ipsum vocat carbūculum. Sunt enim tales pustulæ quæ dimittūt escharā secūdum Gal.in 14.therap.ex sanguine grosso ebulliente,& putrefaciēte:quod dum incipit ebullitio,causa est carbūculi,& prunæ,& ignis persici siue sacri. Si vltra protenditur,& per ebullitionē adipiscatur venositatē,est causa anthracis.Si vltra quòd finiatur ebullitio,& putrefactio,causa est gangrenæ,& esthiomeni.Sunt enim gangrænæ, & esthiomeni , & carbunculi proprie phlegmones,in libr. de tumoribus præter naturā.Non ergo sunt dictæ pustulæ ex mistione & aggregatione humorum naturalium, vt dicebat Lāfrancus &

Henricus:licet ipse Henricus in suis notabilibus de hoc fecerit dubium,sed sunt de sanguine grosso bulliente, in quo subtile,& grossum,quod in choleram,& melãcholiam conuertũtur , sunt adhuc simul:& propter hoc dicebat Auicen. quod sunt de cholera citrina, & melãcholia insimul mistis, differentibus secundum magis & minus,vt dicetur.

Est ergo carbunculus,siue pruna,siue ignis persicus,vel sanctus,quæ quasi pro eodem accipit Auic. pustula phlebotomica,mala,vesicans,& comburens locum in quo est,nigra seu cinericia cum rubedine obscura,& dolore versuro,& ardore,& vesicatione in circuitu:ex qua euenit quãdo rumpitur, eschara:qualem facit accidere combustio & cauterium.

Cuius causa est grossus sanguis semibullitus, & putrefactus,à quo non fuit adhuc separatum grossum & subtile.

Signa carbunculi incipiẽtis sunt rubor,fusciditas, citrinitas,durities,dolor,& calor & incendium,acuitas , & paruitas formę ad modum ciceris,velocitas augmẽti,vesicatio in circuitu:& quãdo maturatur,videtur caro mortua & eschatalis,quæ sorditiẽ emittit viscosam,ac si essent radices quædam:& aliquoties erumpitur in multis locis:& post reducitur ad vnum &c.Carbũculi nõ sunt negligendi: quia in parte sunt venenosi.Carbũculi licet à principio nõ sint vlcerati,terminantur vt plurimum ad vlcera.& ideo tractatus vlcerum in ipsis habet locũ. Carbunculi sequuntur pestilẽtiã.

Cura carbunculi tres habet intentiones.Prima vitam ordinat.secunda materiam antecedẽtem adæquat. sed tertia materiam coniunctam regit & gubernat.

Prima intentio cõpletur cum debita administratione sex rerum non naturalium cũ suis annexis secundum formam datam in phlegmone: nisi quod oportet quod magis declinẽt ad tenuitatem,& infrigidationem , & humectationem: eo qui ad ipsos plurimum sequũtur febres. Et propter hoc subtrahantur vinum & carnes:vtatur lactucis,portulacis,& granatis,& omnibus acerosis. Et si necesse sit,detur brodiũ pulli cum lactucis,& agresta alteratum.

Secunda intentio completur cum phlebotomia, primo à parte contraria,deinde quando locus incipit alterari ad nigredinem,de parte eadem.

Sed tertia intentio cõpletur ante vlcerationem,cũ mistis refrænatiuis, & euaporatiuis:ne materia retrocedat:neque etiam

etiam irritetur:& ad hoc laudatur per Gal.in 14.therap.emplastrum de arnoglossa:& ipsum accipit Auic. Cuius forma est.Recipe arnoglossæ,lentium,panis furfuracei ana.coquãtur cum aqua donec liniantur: & applicentur supra locum: & in circuitu Aui.cum eo addit gallas:& credo quòd si subtilis sanguis magis apparet quàm grossus, laudabiles essent. Et emplastrum de duobus granatis coctis cum aceto, aut aqua acetosa, illud idẽ. Remissa aliqualiter furiositate, emplastrum Auicẽ.de ficubus,& vua passa & nuce,& farina hordei coctis cum vino ad maturandum,& rumpendum esset bonum.Facta eruptione,mũdificetur cum succo apij,& melle,& farina coctis, & pòst more aliorum vlcerum cum diachylon consolidetur.Vnguẽtum tamen de bolo ar.oleo, & aceto semper in circũferentiis ponatur.Si vero locus incipiat malignari & corrumpi,scarificetur circunquaque: & lauetur cum aqua salita: & vlcus cum trochiscis calidicon dissolutis cum vino deficcetur: & eschara mũdificetur cum emplastro dicto de apio,aut de butyro:& regimine anthracis & vlcerum putridorum curetur.

Anthrax secundum Guli.de Saliceto nihil aliud est,quam carbunculus malignatus.Materia nanque anthracis est sanguis grossus,& ebulliens tantum:quòd propter suam ebullitionẽ adeptus est venenositatem. Dicitur autem bona buba per antiphrasim:quia pessima,periculosissima: (& deriuatur forte ab anthra quod est cor, quòd semper appetit cor).

Signa anthracis secundũ Hericum sunt signa carbunculi augmentata cum varia venarum in circuitu coloratione ad modũ iridis: & magna mẽbri,in quo est ponderatione,acsi esset ligamẽtis ligatum cum magnis & intolerabilibus angustiis,& caloribus,cum prostratione appetitus, & nausea, & cordis pulsu,cũ magna defectione.Anthrax ex tota natura,est ægritudo acuta,& periculosa: quia de materia multũ venenosa pestilẽtiali,& cõtagiosa.Et deterius eorũ est secũdum Aui.quod accidit in emũctoriis,& vicinitate mẽbrorũ principaliũ: timẽdum enim est de reditu materiæ. Et omnis pustula mala venenosa,quæ postquã apparuit retrocedit est mortale:& maxime si apparuerint mala signa.Et quãdo accidentia sunt vehemẽtia,est signum malum.Si vero accidẽtia remittantur,& quietentur,est signum bonum.Et saluius mortalium,vt dicit Auic. est illud quod est rubeum demum

& cit

& citrinum.Ex eo verò quod ad nigredinem declinat,nullus euadit.Anthraces enim in pestilentia multiplicantur.

Cura anthracis quatuor habet intentiones. Prima vitam ordinat.secunda confortat cor.tertia materiam antecedentem euacuat. sed quarta materiam coniunctam extrahit,& gubernat. Prima completur cum debita administratione sex rerum non naturaliũ.Ordinetur ergo sibi mansio luminosa,& vociferetur:& parũ permittatur dormire.& alia ordinentur secundũ quod fuit dictum in carbũculo: nisi quod magis subtilietur regimẽ: diætetur sicut diætantur habentes feb.pestilentialẽ.Sufficit enim prissana & aqua cum zucro.lac amygdalarum,hordeatum vsq; ad quartum vel quintum diem,mala granata,arãciæ,limones, & omnia acetosa sunt pro ipso. Et si est necesse,detur brodium pullæ alteratũ cum agresta & lactucis.Secunda res completur cum administratione bonæ & probatæ theriacæ in quantitate vnius fabæ,& distemperatæ cum aqua scabiosæ, aut decoctionis eius : aut cum aqua rosa.buglossæ,si feb.est multũ acerba.& sit eius administratio, si est possibile,per sex horas post cibum : & non comedat de totidem horis. Et dico possibile: quia in theriaca necessitas nõ habet horam,vt dicit Auenzoar in princ.thesau.In tanto enim tempore vel circa communiter celebratur digestio prima. Auenzoar tamẽ in theriaca concedit septẽ horas,& plus,Auer.verò nouem.Et totum hoc est secundum medietatẽ temporis totalis digestionis quæ est 16. horarum,secundũ antiquũ præceptum,quod in duobus diebus ter corpus reficiatur, licet secundũ Auic. terminus moræ cibi in stomacho sit à 12.horis vsque ad 22. quod de toto stomacho,& intestinis intelligendũ est, vt dicit Albertus Bonon. Ratio prædictorum est : quia nullum pharmacosum debet misceri cum cibo.generatur enim inquietudo,& dolor,vt dicit Auẽzoar vbi supra.Theriaca autem non solum est pharmacosum,sed etiam in medio naturarum patientium corporum,& lædentiũ ea pharmacorum 5.simplicium,quod nõ proprie,sed similitudinarie est intelligendum.Et redeũdo ad propositum,emplastretur sibi cor ab extra cum rosa.viol.floribus buglossæ,& sandalis omnibus,atq; cortice citri.Et si feb. cõcedit,addatur modicũ de melissa,& maiorana,atque de croco,& scarlatũ tinctum in grana;in hoc habet magnũ locum tormentilla,& herba tunici

nici loco theriacæ laudantur per Hernoldum. Tertia res completur cum phlebotomia eiusdem partis, aut cum ventosis,& scarificationibus,si ætas nõ tolerat. Sed quarta res cõpletur cum infrigidantibus, & prohibentibus in circuitu, & non supra,ne materia retrocedat: vt est vnguentũ de bolo armeno,oleo rosa.aut myrtino, cum aceto mistũ. Supra locum apponantur extrahentia materiã.& si non cum alio, saltim cũ ventosis,aut suctionibus succurrite diligenter,vel cum diligentia: quia ægritudo est quæ paucas dat inducias. Ad vltimas enim ægritudines vltimæ curationes sunt necessariæ ad perfectionẽ.Ego enim aliquoties fui coactus cum cauterio actuali ipsum extirpare: imò audiui ꝙ cum morsu alicuius vilis personæ remouebatur.Scarificetur etiã in circuitu & embrocetur cum aqua calida salsa,vt sanguis exeat, & non coaguletur,aut corrosiuũ apponatur.& arsenicum in hoc obtinet prĩcipatũ.In loco verò,in quo aliquas daret inducias,maturetur: & aperiatur cũ ficubus,& fermẽto,atque sale insimul mistis,vt ponit Auic. post secũdam aut tertiam appositionẽ huius emplastri locus solet apparere totus niger,& apertus:& ex tunc mundificetur cũ mundificatiuo de apio:vt in carbunculo fuit dictum. Et postea cum diachylon finiatur.Medicamẽ de vitello oui cum sale sæpe applicatum maturat,& aperit anthracẽ, vt dicit Theod.Præterea ad maturãdum,& rumpendũ dictat Iamerius tales pultes. Recipe radicis apij,ranarũ,scabiosæ,rostri porcini,accipitris,marrubij,farinæ frumẽti,sem. lini,mellis,olei, axũgiæ veteris:coquantur cum vino,& fiat emplastrũ.Consolida quoq; maior inter duos lapides contrita quodã diuino miraculo anthracem liberat,& interficit ex toto,infra vnius diei spatiũ taliter,ꝙ postea non indiget nisi aliorum vlcerum cura,vt dicit Roger.quod affirmat Theod. Illud idem accipiunt quatuor magistri,& generalizãt de scabiosa verbum notabile : quod scabiosa in potu sumpta cũ vino vel comesta, interiora apostemata ad exteriora conuertit : & ea insensibiliter dissoluit.Illud quod ponit Henricus de probatione anthracis curabilis,& mortalis,de bursa fellis porci, fabulæ sunt Theodorici. In cura anthracis respice curã carbunculi, & esthiomeni:quia in medio eorum est,vt superius fuit dictum.

Esthiomenus licet propriè non sit pustula : est tamen effectus pustularum : & ipsius cura est eis proportionaliter. Est enim

enim mors,& diſſipatio membri: & propter hoc dicitur eſthiomenus quaſi hominis hoſtis cũ putrefactione, & mollificatione ad differentiam lupi,& cancri quæ diſſipant mẽbrum cum corroſione,& induratione.Non ergo ſunt idem, vt dicebat Theodoricus & Lanfrancus atq; Henricus. Eſthiomenus vulgariter dicit' ignis ſancti Antonij,aut ſancti Martialis.Eſthiomenus vocatur gãgræna apud Græcos.vnde in libro de tumore,inter maximos phlegmones eſt vocata gãgræna mortificatio exiſtens patientis particulæ.Auic. tamen ponit differentiam inter ipſam per maiorem, & minorem mortificationem.

Cauſa eſthiomeni & deſtructionis vitæ in membris fit tripliciter. vno modo quando membrum non poteſt recipere vitam,ſcilicet vitam ſibi à corde delegatam propter diſſipationem complexionis,& harmoniæ ipſius cauſatam à nimia frigiditate,vt in hyeme valida,& indocta apoſtematum infrigidatione:aut ab excellenti caliditate,& venenoſitate accidentis,& puſtularum malignarum.Alio modo:quia in mẽbro vita recepta ſuffocatur, vt in magnis apoſtematibus: quæ ita obturant venas & poros cutis, quòd ſpiritus carens reſpiratione,ſuffocatur.Tertio modo : quia vita non poteſt venire à corde ad membrum,propter ligaturam,aut concuſſionem factam in via.

Signa & iudicia ſunt ſecundum Gal.vbi ſupra. Primũ quidẽ extinguitur coloris floriditas,quæ adhæret phlegmonibus:deinde,& dolor & pulſus diſcedunt:non ceſſante diſpoſitione, ſed mortificato ſenſu.Nigrum ergo membrum efficitur molle,& putridũ cum fœtore cadauerali : & ideo cum premitur cum digitis,facit foueam quæ nõ reuertitur: imò quaſi videtur cutis à carne ſeparata. Eſthiomenus tantæ eſt ferocitatis, quòd niſi cito ſuccurratur, faciliter mortificatur quæ paſſa eſt particula:& cõprehendendo continua, interficit homines.

Cura eſthiomeni tres habet intentiones.prima vitam ordinat.ſecunda materiam antecedentem adæquat.ſed tertia locum corruptum,& mortificatum regit & gubernat.

Prima completur cum debita ordinatione rerum nõ naturalium declinantium ad frigiditatem,& tenuitatem. Cibus ergo ſuus micæ panis ſint lotæ cum aqua, hordeatum, auenatum cum lacte amygdalarum, brodium pullæ altera-

tum

tum,maximè ſi febricitaret, vtatur lactucis, portulacis, pomis granatis, & aliis acetoſis. Et ad omnem euentum, quia fumi qui eleuantur à corrupto, poſſunt inficere cor, detur ſibi theriaca,& alia cordialia adminiſtrentur ſibi ſecundum quod dictum eſt in puſtulis ſupra dictis.

Secũda intentio completur cum phlebotomia:& ſanguinis mundificatione cum diacatholicon: & caſiafiſt. & tamarindis,lupulis,fumoterræ,& polypodio,& talia,quæ ſanguinem habent depurare : eo quia iſtis corruptionibus ſemper eſt calefactio. Sed tertia intentio completur, eo modo quo dicit Auic.Cum ergo inquit vides membri colorem alterari,tunc oportet quod liniatur cum vnguento de bolo armeno,terra ſigillata,& aceto.Si autem illud non valet,non inuenies excuſationem quin ſcarpellationẽ profundam facias in diuerſis locis, aut ſanguiſugas apponas, & venas paruas proximas aperias:& locum cum aqua ſalita laues:vt ſanguis groſſus exeat,& non congeletur. Et pone ſuper locum ſcarpellatum quod putrefactionem prohibet,& reſoluit : vt eſt farina orobi, aut fabarum, cum ſyrupo acetoſo incorporata,& ſemper bis in die cum aceto calido laua. Poſtquam autem calefactio,& furia ceſſauerint, vnguentum ægyptiacũ, quod fit cum flore æris,alumine, melle, & aceto, æqualiter miſtis,& coctis,deſuper apponatur.prohibet enim,& reſoluit putrefactionem:& facit cadere quod eſt putrefactum:& conſeruat illud quod ſequitur ipſum.Si autem pertranſierit diſpoſitio:& incipit venire ad mollitiem & putrefactionem, cauteriza,& ſepara corruptum à ſano cum cauterio actuali: aut cum medicina cauſtica : vt ſunt trochiſci calidicon, aut andracaron,aut aſphodelorum.Et ad hoc melius,& infallacius eſt ſecundum Theod. & Henricum, & me, arſenicum ſublimatum purum, aut correctum in puluere,aut cum vino diſſolutum,cum carpia,aut cotone deſuper applicatum,præcipue inter ſanum & corruptum. Et ſi neceſſe eſt poſt,ſepara modicum cum ſpatumine inter ſanum & corruptum : facit enim ſine dolore ſiſtere ægritudinem incontinenti.Modum autem ipſius infra capitulo de glandulis,& de cancro,& ruptura ſpecificaui. poſtea procuretur caſus eſcharæ cum butyro,aut aliquo vnctuoſo.

Et poſtquam ceciderit eſchara,locus purificetur lauando ſemper cum aceto,& emplaſtrando ſecundum Guil.de Sali-

ceto

ceto cum tali emplastro, Recipe mellis lib.5. vitellorũ ouorum crudorũ trium vel quatuor in numero. farinæ hor. lib. 5.misceantur:& fiat emplastrum. Et post duos vel tres dies, vt melior fiat mundificatio, addantur huic emplastro 3. 10. myrrhæ electæ. Cùm ergo est necessarium incidere membrum: quia putrefactio nõ cessat:& timetur quod corruptio ad alia vadat membra: incidatur & ferretur, iuxta doctrinã inferius dicendã:& cauterizetur quod continet ipsum, quia illud est tutius. Quomodo autem membrum corruptum,& mortuum seruatur ne fœteat, dicetur dum de cõseruatione mortuorum tractabitur. Hæc est ergo quantitas quam dicimus hic inquit Auic. Et tu quidẽ inuenies in sermone communi de vlcerib. putrefactis: quod te oportet addere huic c.

De Erysipelate seu hærisipila,& apostematibus cholericis. Cap. III.

Licet phlegma in generatione humorum sequatur sanguis,& post sanguinẽ de phlegmate fit pus in corpore: nihilominus quia apostemata cholerica in multis cõueniũt cum sanguineis, post phlegmonẽ,& apostemata sanguinea, dicetur de cholericis. Apostemata cholerica, nomine cõmuni nominãtur Græcè erysipelas, aut vt aliqui volunt hærisipila: quia adhæret pilis & cuti: erysipelas enim cutis est propria passio: sicut phlegmon carnis, licet consequenter se extendant 14. therapeu. Est tamẽ duplex erysipelas: erysipelas verum,& non verũ. Verum erysipelas ex cholera fit naturali abundante, vt dictum est, quæ propriè sanguis dicitur subtilis, quod Auic. vocat spinam. Non verum ex cholera fit non naturali, quod formicã vocat Auic. vnde Gal. 14. therap. erysipelas duplicẽ habet differentiã, quia aut sine vlceratione, aut cum hac fiens. Prius autẽ vniforme est,& vocatur phlegmon: aliud vocatur formica, siue herpes. Istud etiã innuebat in lib. de tumoribus præter naturam. Cùm igitur peruenerit cholericum rheuma, quod quidem certitudinaliter est tale, id est purum,& sequestratum, vlcerat cutim. Quod verò est tenue,& sanguini commistum,& non separatum, magis in tumorẽ eleuat quàm vlceret. Horum autem alter vocatur erysipelas. Alter verò herpes. In secũdo etiã ad Glauconem facit distincta capitula: primo enim determinat de formicis,& herpetibus: deinde de erysipelate certo quod ex

sang

sanguine subtili fit. Est ergo erysipelas apostema cholericũ cum duplici dicta differentia: per prius tamẽ dicitur de vna, per posterius de alia. Cholera autẽ est humor calidus, & siccus ex subtiliori parte chyli generatus. Et est duplex, naturalis, & nõ naturalis: loquendo de naturali dupliciter vt dictum est. Naturalis est humor calidus, & siccus, in substantia subtilis, in colore rubicundus, declinans ad quandam citrinitatem in odore, & sapore acutus. Nõ naturalis est, qui declinat ab isto infra terminos suæ latitudinis: quos si trãscat, non est cholera proprie, sed alter humor. Quod contingit dupliciter: vno modo per se & in se: alio modo per mistionẽ. Per se & in se dupliciter: vno modo quãdo cholera naturalis putrefit, & aduritur: & talis dicitur adusta per putrefactionem. alio modo quando cholera nõ naturalis vitellina aduritur siue in stomacho, siue in hepate, siue in venis: & efficitur prassina, & æruginosa: quæ sunt in vltimo malitiæ. Per admistionẽ efficitur cholera innaturalis, cũ alter humor aduenit sibi de foris. Et hoc fit multipliciter: vt si phlegma tenue admiscetur cũ ea, efficitur cholera citrina: si grossum, vitellina: si melancholia adusta permiscetur, efficitur cholera adusta per admistionem.

Et sic sunt secundũ Auic. sex species choleræ innaturalis: sed secundum Halya. non sunt nisi quatuor: quia de duabus speciebus adustis nullã facit mẽtionem. Gal. autẽ in secũdo de virtutibus non ponit præter naturam, nisi vitellinã, quia prassinã, & æruginosam ex malis oleribus dicit generari in stomacho, aut ex aliqua mala dispositione in venis, in secũdo prognosticorũ. Ex quibus apparet ꝙ ex cholera generãtur quatuor species apostematũ. Primo ex cholera laudabili quam subtilem sanguinẽ vocant, generatur vnum apostema quod certũ & verum erysipelas dicitur in secundo ad Glãconem. Ex cholera illaudabili per admistionem generãtur tria apostemata scilicet erysipelas phlegmonodes, erysipelas œdematodes, erysipelas scirrhodes. Ex cholera illaudabili per adustionem, generantur secundum eius subtilitatem & grossitiem omnes pustulæ corrosiuæ ab herpete vsque ad cancrum vt sunt herpes, serpigo, & formica in 14. therap.

Causæ autem erysipelatis veri sunt vt phlegmonis veri primitiuæ, videlicet antecedentes, & coniunctæ.

Signa & indicia sumũtur per cõparationẽ ad phlegmonẽ

iuxta doctrinã Gal.14.therapeu.& secundo ad Glauconem, Et in hoc apparet quòd in erysipelate vero & certo, est species phlegmonis. Assumẽdo ergo primũ signũ veri.est color rubeus declinãs ad citrinitatẽ, secundum rubedo cito euanescens tactui. tertium tumor nõ multũ trãsiens cutim. quartum caliditas vehemẽs feb.attrahẽs,& plusquã in phlegmone. quintum pulsatio non magna. sextum dolor mordicatiuus,& pungitiuus nõ extensiuus, vt in phlegmone:& alia signa dominiũ cholerae significãtia. Erysipelas vt plurimum accidit in facie.& incipit in lepore nasi:deinde spargitur ad faciem totã:& hoc est propter leuitatẽ cholerae,& faciei raritatem. In ossis denundatione erysipelas malũ:in erysipelate putredo, aut sanies, malum. Erysipelas verum quatuor habet tempora:vt alia apostemata : quorum signa à superioribus extrahantur. Erysipelas verum raro facit saniẽ, vt plurimum enim per insensibilem euacuationẽ terminatur. Propterea in erysipelate contingunt accidentia, quae aliquoties in curando superant suam causam:& praeuaricant ordinem curatiõis, vt de phlegmone dictũ est. Praeterea erysipelas motum sequitur tertianae:quia ad eius materiã habet analogiã.

Cura erysipelatis veri, vt cura veri phlegmonis, praeter regimen vniuersale, quatuor habet intentiones. Prima vitam ordinat. secunda materiam antecedentem adaequat. tertia materiam coniunctam extrahit & euacuat. sed quarta accidentia corrigit.

Prima completur cum debito regimine declinãte ad frigiditatem & hu. vt in terriana. Eligantur ergo aer,& habitatio frigida: & infrigidata cum sparsione foliorum salicis, vitis,& cannarum,& iuncorum, rosa.& viol. Et dimittat omnia calida vnctuosa, pinguia, dulcia,& acuta : dimittat vinum,& lacticinia: vtatur lactucis, portulacis, cucurbita, hordeato, riso & aliis sanguinem inspissantibus, infrigidantibus. sobriè viuat. Ventrem teneat laxum. Dormiat & quiescat. Ac etiam honestè viuat.

Secundam rem cõplent euacuatio,& phlebotomia: quãdoque euacuetur materia cum aliquo cholagogo: vt est electuarium de succo rosa. aut aqua tamarindorum Rasis, quod Reci. prunorum damas.20. tamarindorum recentium drac. x. zuc. vio. quartã mediam. fiat colatura: quae detur de mane. Et si vigoraretur electuarium cum drac.j. de succo rosa. esset

valde

valde bonum.Phlebotomia fiat, si expedit, secundũ modum qui dictus est in phlegmone.

Tertiam rem complent infrigidantia, & repercutiẽtia in principio, casibus sitis in capitulo gñali exceptis. Et postea cum euaporantibus extra secundũ immanifestã sensui transpirationem: Quoniã vero nõ quantitate solũ cõtristat, sed & qualitate, vehementẽ habens inflammationẽ: infrigidatione indigebat ampliori, quã phlegmone. Terminus autẽ infrigidationis sit transmutatio coloris: etenim cessat tunc certissime. Aui etiã ad hoc laudat effusionem aquæ frigidæ: Gal.vero succum solatri, semperuiuę, portulacę, psyllij, hyoscyami, & cętera in capitulo de phlegmone formata: deinde euaporat materiã Gal.cũ farina hordei, & aliis in cura phlegmonis, iam superius dictis. Sicut enim & signa sumebantur secundum analogiam ad signa phlegmonis: ita & auxilia ad analogiam curationis ipsius.

Sed quarta intentio completur de reditu materiæ, & induratiõe, & corruptione, sicut in phlegmone dictũ est de dolore, & ardore: optimũ sit mitigatiuũ de foliis, & radicibus hyoscyami inuolutis cũ stupis coctis sub prunis mistis cum populeone, vel cũ axungia: secundũ q̃d de phlegmonis dolore superius fuit dictum: si contingeret ipsum vlcerari, curetur cum vnguento albo, aut cum vnguento de lithargyrio: aut si adderetur eis scoria plumbi, optimum esset.

Capitulum adminiculatiuũ prædicto de formicis, herpetibus & pustulis malis cholericis.

Pustulæ malæ cholericæ (vt dictum est) sunt omnes quæ in sua eruptione dimittunt corrosionẽ & virulentiã, vt sunt omnes ab herpete vsq; ad cancrum. Et licet sint multæ species carentes nomine: tamen sunt duæ nominatæ manifestæ herpes videlicet cenchrias græce, arabice formica & miliaris: & sunt omnes de cholera nõ naturali differente secundũ grossitiẽ & subtilitatẽ. Quod autẽ trãsit vltra in grossitie, herpes esthiomenus græce vocatur, cãcer latine. Et hæc est intẽtio Gal.in libro de tumoribus præter naturã, 14. therapeu.secũdo ad Glauconẽ. Auic.vero omnes pustulas cholericas factas à cholera nõ naturali, sequestrata, vocat formicas quia à cholera naturali naturalitate nutritionis dicta, quæ est sanguis subtilis, dixit fieri spinã, id est verũ erysipelas: vt

superius fuit dictum. Cōmisceamus ergo græcum, & arabicum: & faciamus gratia manifestæ doctrinę, duas species pustularum cholericarum: sub quibus cōtineātur aliæ: vna vocatur herpes quæ fit de cholera subtiliori: alia vocatur formica de cholera grossiori: & non curemus de nominibus, duntaxat quòd res intelligantur.

Sit ergo Herpes pustula vel pustulæ malæ cholericæ erysipelatis vesicatę & inflāmatę cum pruritu & rubedine declinãte ad citrinitatem. Et breuiter herpes nihil aliud est quā erysipelas pustulata, & vlceratum. vnde Gal. in 14. therap. valde enim est subtilis cholera quæ herpetē generat, vt non solum omnes transeat, quæ interius particulas, quæcunque carnosæ substantiæ sunt: sed & cutem vsque ad epidermida, quā solam corrodit, eo quòd detinetur quid ab ipsa: quod si demum hanc pertansiret velut sudor, non vlceraret.

Causæ & signa ex dictis nota sunt. Ex dictis etiam apparet quòd herpes est velocioris resolutionis, quā formica: etiam apparet quod est medium transitus de erysipelate ad formicam, & de formica ad cancrum.

Curatio tres habet intentiones, vt erysipelas. Prima vitam ordinat. secunda materiam antecedentē adæquat. tertia materiam coniunctam regit & gubernat.

Prima & secunda cōplentur vt dictum est de erysipelate: nisi quòd inuamentum phlebotomiæ minoratur in eo. Tertia vero non similiter in secundo ad Glauconē, quia erysipelas indiget infrigidare cum his quæ humectāt, cum nō sit vlceratū. Nō ergo cum lactucis, nec portulacis, nec cum aqua frigida: sed cū teneritatibus vitis, & rubi, & plātaginis, cum lentibus, & farina hordei: & eo quòd scriptū est ad phlegmones, miscendo quid mellis, si indiget mūdificatione. Ad vlcerationes vero quæ non sunt multum male morigeratæ, sufficiunt vnguenta alba, & metallica, quæ dicta sunt: & dicentur in vlceribus virulentis.

Formica est pustula vel pustulæ malæ cholericæ, sine latitudine cum inflammatione & pruritu ambulātes in cute cum vlceratione, corrosione, & virulentia. Et breuiter formica nihil aliud est quā herpes malus. Eiusdē enim generis sunt, vt dictum est. Cuius sunt duę species: vna est leuioris motus quia de magis acri, & subtili cholera. Alia tardioris, quia de grossiori cholera: adeo quòd quibusdam visum fuit supermisceri cho

ri choleræ phlegma,& dicitur miliare: & tantum poteſt ingroſſari materia quod videntur eſſe puſtulæ ficales & bothorales:quia ad modum ficus,& bothores ſunt apparentes. Ex quibus apparent cauſæ & ſigna.

Signa. formica eſt tardioris reſolutionis quã herpes. Formica non habet eſcharam: licet poſſit habere putredinem & virulentiam. In omni formica ſentitur quaſi pũctura formicæ, inquit Aui. verruca in naſcendo aſſimilatur formicæ: non tamẽ in materia: ſed poſt efficitur claualis: & ideo Gal. inuenit eã curare cũ ambula.14. therap. formica.ſ. & puſtulæ cholericæ, licet à principio nõ ſint vlcera, terminãtur vt plurimũ ad ea:& ideo tractatus vlcerũ in eis habet locum.

Cura formicæ vt herpes tres habet intentiones. Prima vitam ordinat. ſecunda materiam antecedentem adæquat:ſed tertia partem puſtulatam ſanat.

Prima & ſecunda intentio complentur, vt dictum eſt de eryſipelate,& herpete. Verum eſt quòd in ſolutione formicæ illius mulieris Romanæ Gal. approbauit ſerum lactis, in quo quid ſcamoneæ appoſuerat. Auic vero in miliari iubet virtutem turbit miſceri,& etiam epithymi.

Supra vero locum antequã vlceretur, ponenda ſunt medicamina miſta, habẽtia virtutẽ repercuſſiuã videlicet, & diaphoreticã. Et ideo in talibus laudatur emplaſtrum de arnogloſſa dictũ in carbũculo. Et emplaſtrũ de duobus granatis ante vlcerationem,& poſt ſæpiſſime vtile inueni. Aqua quæ currit ex ligno vitis cũ aduritur, in miliari & ficali ſeu bothorali laudatur ab Auic. Et ſi in ea decoquerẽtur capita piſcium ſalitorum, eſſet optima. Millefoliũ,& parietaria cum pauco ſale piſtata, ſunt optima ad bothoralem ſeu ficalem; vt dicit Theodoricus. Et ad deſiccandum putredinem in miliari præcipue laudat Auic. linimẽtum factum ex flore æris, & ſulphure cum aqua dicta.

Vnguentum de bolo armeno,& terra ſigillata,& aceto,& aqua roſa. ſaltim in circuitu approbat Halyab. & laudo vt continuetur. Quando autẽ manifeſte apparet corroſio,& vlceratio:non deſcendẽdo ab infrigidatiuis in circuitu: ſupra vlcus apponas trochiſcos andaron vel calidicon cum vino ſtiptico vel aceto cõmiſtos, vel cũ aqua roſa. ſic quòd fiat linimẽtũ, inquit Haliab. Et ſi iſta nõ ſufficiũt, oportet transire ad fortiora, vel ut ad arſenicum, & ferrum ignitum. in

ſecundo ad Glauconem.Iſta enim talia conſumendo materiam coniunctam corrodentem, ſanat corroſionem. Poſt vero procuretur caſus eſcharæ cum butyro, aut aliquo vnctuoſo.Et ſi oportet ea incidere, incidantur,aut cauterizentur,aut cum ligamine ad modum veri ficus,euellantur,& ſanatione aliorum vlcerum vlcus ſanetur.

De œdemate ſeu vndimia & apoſtematibus phlegmaticis. Cap. IIII.

SIcut aũt in cholerico rheumate fit eryſipelas: ſic in phlegmatico œdema fit,14.thera. qđ eſt apoſtema phlegmaticum duas habẽs differẽtias:vt & alia: verũ videlicet,& nõ verũ.Verũ œdema fit ex phlegmate naturali:quod nihil aliud eſt quã ſanguis crudus ſiue diminute decoctus, qui in maſſa ſanguinaria ad nutriẽdũ mẽbra phlegmatica reperitur.Nõ verũ eſt,quod fit ex phlegmate nõ naturali.Eſt autẽ phlegma humor frigidus & hu.ex crudiori parte ipſius chyli generatus:cuius aliud eſt naturale,aliud nõ naturale.Naturale eſt humor frigidus & humidus in ſubſtantia crudus, in colore declinãs ad quandã albedinẽ:& in ſapore,&odore ad dulcedinẽ.Nõ naturale eſt,quod deuiat ab iſto infra terminos ſuæ latitudinis:quos ſi trãſeat,nõ eſt phlegma, ſed alter humor.Quod cõtingit dupliciter.vno modo in ſe,quando in ſui ſubſtãtia aquoſatur,ventoſatur, ſeu attenuatur : & fit tũc phlegma tenue aquoſum ſiue vẽtoſum.Aut ingroſſatur & inuiſcatur:& fit tũc phlegma groſſum, mucillaginoſum,& gypſeũ ſeu vitreum per vlteriorẽ indurationẽ. Aut ipſum putreſcit,& alteratur :& efficitur ſalſum, & nitroſum & corroſiuum.Secũdo modo nõ naturale efficitur per admiſtionẽ,quãdo alter humor venit ſibi deforis: vt ſi ſanguis efficitur dulce:ſi cholera,efficitur ſalſum:ſi melãcholia,ponticum & acetoſum.Sunt ergo octo ſpecies phlegmatis nõ naturalis ſecundũ Aui.Halyab.vero nõ ponit niſi quatuor.Gale.nõ videtur ponere niſi ſalſum & acidũ. Nihilominus in ſecũdo de differẽtiis febriũ,& ſecũdo de locis affectis,& in multis aliis locis,facit mentionẽ de vitreo:quod propter cõuenientiã multoties reponit cum acido. Ex quibus apparet quod ex phlegmate generãtur octo ſpecies apoſtematũ. Primo ex phlegmate naturali generatur œdema verũ & certũ. Secundo ex phlegmate nõ naturali per admiſtionem generantur

rantur tria apostemata secundũ quod tres humores possunt cũ eo misceri, vt œdema phlegmonodes, & erysipelatodes, & scirrhodes. Tertio ex phlegmate non naturali per alterationẽ in substãtia generãtur quatuor apostemata. primo ex phlegmate vẽtoso generatur apostema vẽtosum. secũdo ex phlegmate aquoso generatur apostema aquosum. Ex phlegmate crudo, grosso, mucillaginoso generãtur omnes nodi, & exituræ phlegmaticæ à lupia vsque ad nactam: vt sunt glandula, & nodi leues, dubellæ, & testudines. Ex phlegmate vitreo & gypseo fiũt oẽs nodi duri, & scrophulæ. Ex phlegmate corrupto, & putrefacto generantur fistulæ, & vlcera scrophulosa. Est ergo vn dimia vel œdema græce, zimia arabice, apostema laxum & indolorosum, id est parum dolorosum per comparationem ad phlegmonem & erysipelas.

Causæ œdematis sunt vt aliorum apostematũ triplices: Primitiuæ, sicut casus, & percussio, & malum regimen. Antecedentes, multiplicatio humoris phlegmatici. Coniunctæ, ipsum phlegma coadunatum in membro.

Signa & iudicia sunt humor laxus & mollis, adeo quod cedit digitis, & seruatur impressio post digitorum remotionem: dolor paruus, calor debilis, color declinans ad albedinem, cum aliis signis dominium phlegmatis significãtibus. Oedema vt cætera apostemata, quatuor habet tẽpora: principium, augmẽtum, statum, & declinationẽ. Terminatur & declinat œdema plurimum per solutionẽ, raro per saniem, sæpissime per conuersionẽ ad nodos, & ad alias excrescentias: quarum terminationum cognitiones superius in capitulo vniuersali sunt dictæ. Apostemata phlegmatica multiplicantur in hyeme, & in senibus atque crapulosis.

Curatio œdematis veri præter regimẽ vniuersale, quatuor habet intentiones. prima vitam ordinat. secunda materiam antecedentem adæquat. tertia materiam cõiunctam gubernat. sed quarta accidentia corrigit.

Prima cõpletur cum debita administratione, sex rerũ nõ naturalium, & triũ eisdem annexarum, quę oportet declinare ad caliditatem, & siccitatem, cum quadam subtiliatione. Et ideo cõpetit eis aer subtilis, & siccus, & panis bene coctus & præparatus: & vinum sit bonũ, syncerũ, & clarũ cum pauca aqua. carnes sint electæ de auiculis cãpestribus, & de bono montone: paucis vtatur brodiis, & oleribus, atque offis,

caueat ab azymis,& crudis,& aquosis,nõ comedat substan tias leguminum,neque caseũ,neque fructus grossos. pisces fugiat nisi parum de petrinis:& illi cum vino coquãtur. assa sibi sunt vtiliora elixatis,& pastillatis.sobrie viuat : parũ comedat:& minus potet.Venter laxetur cum ficubus,& cartamo.Exercitium temperatum est bonum.Parum aut nihil dormiat,præcipue in die:fugiat balneum,& omnes res humectantes. Secunda intentio completur digerendo materiam cum aliquo oxymelite:& eam euacuando cum aliquo phlegmagogo,vt essent pilulæ cociæ,aut de benedicta,aut diaturbit. Et si plethora adesset, laudabiliter posset aperiri vena.Tertia intentio cõpletur in principio cum repercussiuis nõ infrigidãtibus:sed aggregãtibus exiccationẽ, & resolutionẽ.In augmẽto cum resoluẽtibus fortioribus. In statu cum puris fortissimis. In declinatione cum consumptiuis,si incedit via resolutionis:si via exituræ regitur,cũ maturatiuis,& reliquo exiturarũ regimine.Auxilia repercussiua aggregãtia exiccationẽ & resolutionẽ,quæ cõpetunt in principio,sunt triũ formarũ,Prima forma est Gal.14.therap.& secũdo ad Glauconẽ:propter autẽ,inquit,phlegmaticũ humoram sufficit aliquando, & spõgia sola in aqua infusa modicũ aceti habẽte.Fiat autẽ mistio vti biberet quis,& supple cale fiat.Et quandoque dicit Aui.loco spõgiæ administretur pannus duplicatus,aut supple cõsimile:& bonũ est assiduare, & remutare sæpe:& cõprehendat omnia latera : & ligatura sit cum bona strictura à capite mẽbri incipiẽdo. Secunda forma est Auic.Reci.aquæ baurac,& cineris,& aceti.ana quod sufficit.Tertia forma est Rasis,& eã cõcedit Aui.Rec.aloes, myrrhæ,licij,acaciæ scief memithe,cyperi, croci oriẽtalis, boli armeni.ana.omniũ partes æquales puluerizẽtur,&cum succo cauliũ,& aceto misceãtur,& fiat emplastrum.Auxilia quæ cõplẽt intentionẽ augmẽti sunt prædicta fortificata cũ aceto.Sed ea quæ cõplẽt statũ,& declinationẽ,si tẽdit ad resolutionẽ,sunt trium formarum.Prima est Auic.& est spongia in lixiuio cinerum vitis,& fici,& ilicis,id est querci.Secunda est Bruni,& eã accipit Theodoricus.Recip.aluminis, sulphuris,myrrhæ, salis ana partes æquales:cõficiantur omnia cum oleo rosa.& aceto , & fiat linimentum. Tertia est Aui.Recipe stercoris vaccini lib.5. olibani,styracis, vineæ, calami aromatici,spicæ,absinthij ana vnc.5.cõfice cum aceto,&

to,& aqua caulis,& fiat emplastrum. Ad maturandum apostemata phlegmatica laudat Rogerius diachylon quod ipse conficit. Item ad idem. Recipe maluã, brancã vrsinam, radicis bismaluæ, radices lilij, cepas assatas, limacias, fermẽtum, se. lini, cocta & pistata, & cum axungia veteri, vel butyro mista, & fiat emplastrum. Itẽ Theodoricus extrahit succum de ebulo, & sambuco, lapathio, leuistico, marathro: decoquãtur bene cum dialthæa, melle, oleo, & butyro, & fiat emplastrũ. Maturato autẽ apostemate non expectetur vt aperiatur per se: quia tarde aut nunquã aperietur, vt dicit Hẽricus. Sed cũ ferro aperiatur, aut cum caustico iuxta formã superius dictã. Et mundificetur sanies cum vnguẽto apostolorum, & mundificatiuo de apio, & succo absinthij. Aut cum isto qui secundum Dynũ attrahit, & mundificat saniẽ grossam. Re. galbani, ammoniaci, resinę, terebẽthinę, picis, sepi vaccini, olei antiqui ana partes æquales. dissoluãtur gummi cum aceto: & liquefiãt ad ignem cum aliis: & fiat vnguẽtũ: & curatione vlcerum sordidorum cura: & ita cõpletur tertia intẽtio. Sed quarta intentio cõpletur secundũ naturam accidentium: vt si accidebat dolor, tunc secũdum Aui. oportet vt sedetur dolor in primis cum eis quæ sunt sicut œsipus seu hyssopus humida, & vinum coctum, & cerotaria cum oleo de chamomilla, de absinthio, & spica, & cera. Sed duricies dissoluatur cũ medullis bouinis, ceruinis, & cõsimilibus, vt dicetur infra.

Capitulum adminiculatiuum de apostemate ventoso.

Tempus igitur est iam de inflationibus pertransire non eandem œdematibus curã habentibus in 14. thera. Nam & illa quidẽ, vt dixi, à phlegmatico fiunt humore. Et propterea comprimentibus nobis cedunt vsque sufficiẽs in profundum digitis descendentibus in ea. Inflationes vero ex spiritu coaceruato fiunt quandoque quidem sub cute: quandoq; vero in membranis, quę circa profundum coexistunt: quandoque vero circa vnum membrum: quandoque vero per totum corpus discurrunt, quandoque etiam cum dolore, quãdoque vero absque ipso.

Causa talium ventositatum in sexto de ægritudine, & symptomate, est debilitas caloris in materia phlegmatica ad hoc disposita. Est autem inquit, & harum generatio in ipsis

humoribus phlegmaticis vel cibis in vaporē resolutis à caliditate egena. Nam perfecta quidē infrigidatio nullatenus vaporem operatur. quoniā non omnino subtiliat, neque excoquit, neque dissoluit cibum. Fortis autem caliditas multo copiosius obtinens plusquam secundum generationem vaporis subtiliat nutrimentum. Si vero ventosum fuerit natura: tunc enim generatur quidam spiritus turbidus, vt vtiq; dicat quis caliginosus & paucus: quod ab ipsa eructatione euacuetur. retinetur autē in loco, vt dicit Aui. propter spissitudinem membri, aut propter ipsius vaporis grossitudinē.

Signa & iudicia sunt inflatio turbida, clara, resistens tactui cum quadā luciditate sonans, vt vter dum percutitur, & sentitur sæpe ambulans per totum corpus, dolorem excessiuū pariens. ventositas inclusa quæ non dissoluitur, multa parit incommoda. ventositas fumosa currens per corpus cum dolore, & anxietatibus, est verēda: quia videtur eleuari ab aliqua materia venenosa.

Cura apostematis ventosi tres habet intentiones. prima est in vita. secunda circa digestionem. sed tertia in extirpatione materiæ coniunctæ. Intentio vitæ fit quòd ipse abstineat se ab omnib. grossis, viscosis, crudis, phlegmaticis, & vētosis: vt sunt res dulces, substantia leguminum, fructus, rapæ, castaneæ. vtatur calidis, & siccis subtiliantibus, & carminantibus ventositatem, & panis hordeatus, in quo ponatur sal, & cyminum. Potus eius sit vinum album aut clarum, aut vinum græcum, & bonum pigmentum. vtatur porrettis, cicere, cum cepis, & petroselino, calamento, atque ruta, in quo ponatur cyminum. carnes sint volatilium, & aliorum secūdum quod dictum est in capitulo præcedenti. Secunda, virtus digestiua confortetur cum bonis spiciebus, & cōfectionibus de diacymino, diacalamento, & cum tali tragea. Re. anisi, marathri, carui, dauci, cymini, baccarū lauri tritarum ana vnciam j. liquiritiæ rasæ, zinzi albi, galangæ ana vnc. s. gariophyllorum, cubebarum, piperis longi, se. rutæ ana drac. ij. anisi confecti quartam, id est panis zuccari tabarzet lib. s. fiat tragea. Et ab extra inūgatur stomachus cum oleis de spica, de costo, atque de ruta. Sed tertia intentio completur cum his quæ habent mistam virtutem, vt digerant & euaporent, & stypticent moderate, & non augeant dolores. Et ad ista sumuntur tres formæ auxiliorum à Gal. 14. thera-

peut

peutices. Prima est spongia noua infusa in conia, id est sapone vel lixiuio calido: coexistente dolore forti subinungatur particula cum aliquo oleo resolutiuo, vel cũ aliquo relaxatiuo chalastico nõ existente forti dolore. Secunda forma fit cum lana succida infusa in sapone vel lixiuio cum vino cocto austero, maxime secundum principia. fortis autem virtus est in sapone, & in aceto: non ita autem in vino. Horum autẽ scilicet de vino, aceto, & oleo plus misces quàm de conia cum mitigare volueris. expellere autem, & corroborare volens, vinum austerum nigrũ, euaporare eligẽs coniã. acetum autẽ ad ambo operatur, quia & mistã virtutem habere demõstratum est. Tertia forma fit linimẽtũ de terra tenaci & calce viua simul coctis cum aqua & vino. In casu autẽ in quo talis vẽtositas esset fumosa, mala, & corrupta à materia venenosa eleuata, & curreret per mẽbra cũ dolore, & æstuationibus intolerabilibus: nõ est cõsilium secundum Guliel. de Saliceto, nisi quod postquam fuerit apprehẽsa in vno loco, ligetur membrũ à parte superiori & inferiori: & in medio perforetur cum rasorio, aut cũ ferro calido taliter quod exeat: postea impleatur locus cũ aloe, & bolo dissolutis, & mistis cum oleo rosaceo & aceto, & post tertium aut quartũ diem locus incarnetur & consolidetur. Diæta tamen in isto casu sit tenuis: & mundificetur corpus cum aliqua medicina. Et si theriaca sibi daretur bonum esset.

Capitulum adminiculatiuum de apostemate aquoso.

Ex phlegmate aquoso, & seroso generatur apostema aquosum laxum, & omnino indolorosum. vnde in sexto de ægritudine, & symptomate, ex serosis quidem superfluitatibus abundantibus in corpore generatur hyderus. In particulis vero vesicæ, & apostemata aquosa: quorum causæ sunt alteratiua virtus infrigidata, & male disposita: & ciborum malicia, & aquositas: & ideo in 14. therapeut. & 2. ad Glauconem assimilat tale phlegma phlegmati hydropicorum, & corporum male habituatorum: quod est penitus aquosum non diuersificans curam ab œdemate vero, nisi in maiori desiccatione.

Signa & iudicia sunt quasi œdematis veri, nisi quod tumor est magis laxus in isto quam in illo: & ideo non tantum resistit tactui: & sonat non vt ventus, sed vt aqua: & trãslucet

alio

aliqualiter circa lucem. In apostemate aquoso est debilior calor quam in ventoso, vt ponit Gal. quarto aphorismorum commento vndecimo. apostemata aquosa magis accidunt in pedibus, & testiculis, seu in capite, & iuncturis, quàm in aliis locis: quia aquositas plus in eis descendit: & caliditas magis in eis hebetatur, secũdo prognosticorum. Sicut ventositas raro reperitur sine aqua: ita neque aqua concluditur in particula sine vento.

Curatio quinque habet intentiones. prima stat in vita. secunda in rectificatione digestionis. tertia in purgatione per ventrem. quarta in eductione per vrinam. quinta in euaporatione humiditatis cõiunctæ. Primas duas ordinauit Gale. in libr. de subtiliante diæta. Tres vltimas posuit in secundo ad Glauconem, & septimo aphorismorum, cõmento illius. Quibuscunq; hepar. De vita, prima res perficitur per regimen dictum in duobus capitulis præcedentibus: nisi quod oportet vt istud sit magis calefactiuum & desiccatiuum: & ideo dimittat omnia humida & aquosa, vt aquam, & herbas virides, & fructus, & caseum, & lac atq; pisces, & omnia legumina, & carnes porcinas, & dimittat offas, & omnia brodia. sobrie comedat, & potum minuat. panis suus sit de hordeo in quo quid ponatur de aniso. vinum sit optimũ, tamen in parua quantitate sumptum: vina græca, & pigmenta sunt sibi bona: aqua cicerum, & saluia, hyssopus, calamenthum, allia, & cepe cocta, & species, & genera salis, conueniunt: cibaria cuniculorum, & auicularum campestrium, & carnes gallinarum, & montonum expediunt, & omnia sicca. laboret, & vigilet, ieiunet. Et ventrem, & vrinam sæpe inuitet.

Secunda intentio completur cum bonis speciebus, & bonis drageis, & vnctionibus superius dictis.

Tertia res completur per purgãtia humiditates aquosas & serosas: vt sunt panis factus de farina hordei, aut lacte tithymalli: aut panis factus de esula, & granis catapuciæ, atq; tartaro cum modico de spica: aut pillulæ de succo cucur. agrestis: & speciebus dictis ab heben Mesue in simplicibus medicinis suis.

Quarta res completur cum dragea dicta in qua additur semen apij, & petroselini, & se. alchechengi, atque spica. Sed quinta res perficitur cum exiccantibus, & resoluentibus triam formarũ. Prima est Gale. vbi supra cum oxyrhodino

& sale.

& ſale. Secunda eſt eiuſdem cum ſpongia infuſa in lixiuio, & aliis auxiliis dictis,in œdemate verò fortificata cũ aphronitro,& alumine,& ſulphure. Tertia forma eſt cuiuſdam emplaſtri per Auic. in cura ſcrofularum.in lib.de compoſitione medicinarum ſecundum genera, ſeu catageni Gal.attributo,de quo dicit quod reſoluit omnem duritiem in minus quàm hebdomada:in tribus ſcilicet diebus.Ego tamen eum in illo libro non inueni. Sed eum ad reſoluendum duritiem aquoſam,& ventoſam acceptaui.Re.ſeminis ſinapis, ſe.vrticæ,ſulphuris,ſpumę maris,ariſtolochię,bdellij,ammoniaci,olei antiqui, ceræ quod ſufficit, & fiat emplaſtrum. Si autem per illud non reſoluitur,non eſt conſilium,niſi quod cum ferro aperiatur:& poſt mundificetur,& modo vlcerum ſordidorum curetur.

Capitulum adminiculatiuum de nodis,glandulis,ſcrofulis,& omnibus excreſcentiis phlegmaticis.

Glandula, & ſcrofula, nodus , & lupia , teſtudo, & nacta, hernia,botium,atque bubo fugilinus,vbicunque in corpore naſcantur,phlegmaticam videntur habere materiam, vt dicit Rogerius, & bene dicere videtur : quia licet aliqua ſint permutata in duritiem melancholicam:radix tamen eorum fuit phlegma pro maiori tamen parte:quia aliquando coniungitur cum eo alter humor: nos tamen loquimur ſemper de ſimplicibus : vt ſint exempla compoſitorum ſecundum quod ſuperius fuit dictum. Omnia tamen prædicta ſub genere exiturarum, & excreſcentiarum phlegmaticarum reponuntur.Speciales præſertim inter ſe habent differentias. Glandula ad formam glandis dicta, ſatis mollis, vnica,mobilis, & ſeparata, vtplurimum in emunctoriis generata reperitur. Scrofula ad modum ſcrofæ porcinæ plurificatur, dura,non omnino ſeparata, in colo plurimum reperta. Lupia ſicut lupulus,mollis,rotunda,in iuncturis, & locis ſiccis ſuam aperit natiuitatem.Nodus ſicut nodus chordæ rotundus,durus,& maſſiuus, circa loca neruoſa inuenitur. Teſtudo eſt exitura magna humoralis, mollis cum lata forma ad modum teſtudinis,dicta in capite talparia,in collo botium, in teſticulis hernia, & aliquoties cum ſanie & ſquamis, aut

fiſtulis

fistulis reperitur. Nacta est etiam nascentia magna carnosa, velut caro natium, seu ancharum, diuersarum formarum & quantitatum, velut melon, & cucurbita, sortiens diuersa nomina secundum formam & membra.. Plura autem nomina habent prædictæ excrescentiæ. Sed non est curãdum: duntaxat quod res cognoscatur, quæ diuersificatur, & inducat sub talibus diuersitatibus curam. Excrescentiarum quædam continentur in saculo siue cysti: quædam verò sunt in carne infiltratæ: quædam etiam sunt resolubiles: quædam verò non: quædam sunt cum gracili pede: quædam verò non: quædam magnæ: quædam paruæ: quædam sanabiles: quædam verò non: quædam etiam sunt squamosæ, fistulosæ, & cancrosæ: quædam verò non, & sic de aliis.

Causæ istarum nascentiarum sunt triplices, videlicet primitiuæ vt casus, & percussio, crapula, & regiminis malitia. Antecedentes sunt humores maximè innaturales phlegmatici: & phlegmones permutati, vt superius fuit dictum. Causæ coniunctæ sunt ipsæmet materiæ quæ in loco continentur. Continentur autem in istis quandoque humores aquosi, putridi, & corrupti, limosi, & mucillaginosi, mellini pultini, & adipini. Quandoque verò continentur carnes phlegmaticæ, & spongiosæ, atque glandulosæ: quandoque verò lapides & aliæ res.

Signa & iudicia habentur per suas dictas descriptiones & differentias. Signum quo concludantur in cysti est mobilitas, & cutis separatio. Quando verò sunt mansiuæ, & adhærentes in carne, siue cysti videntur esse. Nouæ & tractabiles videntur esse resolubiles: duræ verò & antiquæ, nequaquam. Rubor, & dolor, & caliditatis additio ostendunt excrescentias saniaturas, & fistulosas & cancrosas. Multiplicatio scrofularum, & discursus earum per corpus, & caliditates extraneæ, ipsas ostendit esse germina scrofularũ intrinsecarum. Vnde Arnoldus. Scrofularum extrinsecarum multitudo clamitat earum pluralitatem intrinsecã. De quibus dicit Auic. quod tales in casu, & offensione multiplicantur. Et ideo sequitur in Arnoldo, quod in talibus parum proficit exterius operari, & tu scis supra quod eis multum conferũt purgantia, & potiones diureticæ, atque electuaria desiccantia, & ætatis mutatio puerilis: propterea pueri, propter gulositatem, & raritatem corporis sæpius incurrunt scrofulas.

senes

ſenes autem tardius, propter contrarium. Amplius habentes frontem curtam,& tempora compreſſa,& maxillas amplas, parati ſunt ad ſcrofulas: quia in talibus promptè materia deriuatur ad collum, vt dicit Henricus. Inciſio excreſcentiarum,& corroſio, eſt multum verenda,circa ventrem, collum,& commiſſuras: propter propinquitatem venarum, arteriarum,& neruorum, ac intrinſecæ ſpatioſitatis. In inciſione magnarum ſcrofularum eſt cauendum de vena quæ nutrit eas,circa pedem.Sæpe enim parat hæmorrhagiam,& periculum magnum.

Curatio duos habet proceſſus, vniuerſalem videlicet & particularem. Vniuerſalis proceſſus concernit vitam, vt non multiplicetur materia,& adæquat materiam antecedentem, vt non addat in coniunctam. Primum completur per regimen dictum in capitulis proximè præteritis. Ad maiorem ſubtiliationem,& inciſionem declinando. quare ſecundum Auicen.oportet vt deuitet cibos groſſos,& potum aquæ frigidæ,& nauſeatiuam ſatietatem, & repletionem, & toleret famem quantum poterit.Superomnia bonam digeſtionem procuret. Caueat habitationem humidam, & valloſam aquarum malarum irrigatam. Potus eorum ſit bonum vinum atque aqua aluminoſa ſeu ſulphurea. Nam ſecundum Arnoldum vſus aquarum mineralium maximè ſaporis tartarei, non ſolùm interiora bocia, ſed extrinſeca valet attenuare. Secundum completur tripliciter euacuando, per ſeceſſum,& per phlebotomiam quandoque, & purgando per vrinam,ac euaporando cum conſumptiuis. Ad primum laudatur per omnes puluis de turbit,qui ſecundum Auicen. fit de turbit & cinc. & zuc. partes æquales, & concedit de ipſo drac. ij. & teſtificatur quod cum hoc quod ſoluit phlegma groſſum,non calefacit,nec abradit inteſtina.Raſis verò qui fuit magis audax in laxatiuis,eum facit in cap.de doloribus ventris, in 9. Alman. de 20.partibus turbit. & 10. cincib.& 30.zuc. & drac.iij. de ipſo concedit.benedicta, & hiera, & pilulæ de agarico,& maiores hermodactylatæ ſunt ſatis cõuenientes.Ad ſecundum ex dictis multorum talem conſueui potionem. Recipe ſcroful. partes tres,philipendulæ partes duas, pimpinellæ, piloſellæ, tanaceti, caulium rub.rubeæ ma.ana. part.j.ariſtol. radicis ſpatulæ fœtidæ, radicis raphani ana partem 5. conquaſſentur,& cum vino albo, & melle

melle vſque ad conſumptionē medietatis coquantur, & fiat colatura. de qua de tertio in tertium diem hora matutina, quartum,id eſt tepidum adminiſtretur. Ad tertium Gal. 14. therapeu.maximè ad glandulas intrinſecas quæ extrinſecarum ſunt cauſæ,cōſulit theriacam, athanaſiā, atque humoruſiam : & medicamē quod per craticam nepitam aliter calamentum fluuiale conſtruxit. Plures alias potiones, & electuaria , olea etiam ad iniiciendum per aures, & emperica multa, poſuerūt noſtri prædeceſſores, quæ in operibus meis non acceptaui. Concedo tamen, quod virtute diuina ſereniſſimus rex Franciæ tangendo liberat multas:& hoc eſt de regimine,& proceſſu vniuerſali. Particularis ſiue localis proceſſu maximam ſumit diuerſitatem à ſubſtantia, quantitate,& natura membri & corporis. Temporis autem duratio licet non iudicet curam:iudicat tamen qualis eſt diſpoſitio, 14.therapeu.Et quanuis à prædictis poſſunt ſumi multæ indicationes,& intentiones: reducantur quantum eſt de præſenti ad ſex. Primo molles paruæ quæ vocātur lupiæ: quando ſunt in membris firmis, quæ propter paucam duriciem ſuſpicātur habere teneram cyſtim,conſtringuntur & deſiccantur.Secundò maiores non multum duræ nec inueteratæ ad modum apoſtematum phlegmaticorum , mollificantur, reſoluuntur,& conſumuntur. Tertio ſanioſæ, & apoſtemoſæ aperiuntur & mundificantur. Quarto quæ non poterunt cum prædictis curari: (& ſunt mobiles & tractabiles)incidantur & extrahantur. Quintò quæ tales erūt, immobiles, & infiltratæ atque latæ,corrodātur & mundificentur.Sextò quæ tales,& pedem ſiue radicem habebunt gracilem:ligentur & euellantur. Primum completur , vt tales ſecundum Auicen.conterantur, & comprimantur : deinde ſuper ipſas ſtringatur cum graui ligatura plumbum:quoniam vt ait digerit ipſum. Primò enim fricetur lupia cum manu, vt aliqualiter calefiat,& mollificetur:deinde tenendo particulam firmiter cum fundo ſcutellæ,aut cum aliqua ſolida linea toties , & taliter percutiatur, donec euaneſcat : & cum cyſtis interior fuerit delaniata , & materia ſparſa ſtatim deſuper laminam plumbi ſecundum quantitatem lupiæ , cum bindello duorum capitum ſtricte, & firmiter ligetur : & de nouem diebus non remutetur.Rogerius tamen præmittit vnguentum factum de plumbo vſto, & caligine ſambuci ſeu ficus

ficus cum oleo & aceto: quod Brunus accepit. Theodoricus præmittit emplastrũ factũ de aloe, acacia, myrrha, olibano, & sarcocolla cum aceto seu albumine oui. Henricus præmittit, & sup laminã ponit etiã paruas plagellas de stuppis, infusas in albumine oui inspissato cum sale, & alumine zucarino. Secundum cõpletur vltra auxilia phlegmaticorum apostematũ superius positorũ, quæ ad hoc, & ad omnes hernias cũ sequẽtibus sunt vtilia, per quoddã emplastrum Gal. catageni quod dissoluit exituras grossas, & cõfert patienti scrofulas, & apostematibus quæ fiunt in radice auriũ & podagræ: & in multis aliis facit opus laudabile, in vltimo Reci. olei veteris vnc. xij. picis siccæ vnc. vj. laudani vnc. iij. lethargyri drach. xij. viridis æris drac. xiiij. galbani vnc. iij. teratur lithargyrum cũ oleo & coquatur: & cũ erit inspissatum, supponatur pix & viride æris: & vltimo ponatur laudanũ, & pistetur in mortario: & vsui reseruentur. Secundũ Rasim, similiter eadẽ intentio, & multos alios, cõpletur cum diachylon communi & ireato. Cui⁹ forma infra in antidotario ponetur: in quo ad vnam libram diachylon malaxetur vnc. j. pul. radicis ireos, aut cum diachylon magno heben Mes. Cuius forma dicetur infra. Ipse etiam Rasis vir magnæ experientiæ consulit stercus antiquũ caprinum cũ melle, & aceto supra ignẽ emplastratum: aut emplastrum factum de fœnograeco, se. lini, semine caulium cũ mucilagine maluauisci confectis: & est bene maturatiuũ. Halyabbas cõmendat istud. Reci. farinæ fabarum, farinæ hordei cuiusq; drac. x. radicis liquiritiæ, radicis althææ, picis, cuiusq; drac. v. ceræ albæ, adipis anserini cuiusque drac. x, terantur. & incorporẽtur cũ oleo antiquo, & cum vrina pueri virginis, & super lento igne fiat emplastrum. Ex auxiliis Auic. hoc accipio. R. stercoris vaccarũ vnc. ij. radicis cauliũ, radicis capparis, squillæ, ficuum pinguiũ ana vn. s. lupinorum, bdellii ana drac. ij. mellis, aceti, axungiæ por. fæcis olei antiqui ana quod sufficit. fiat emplastrũ. Brunus probauit in omnibus apostematibus duris, & Theodoricus ab eo accepit, ammoniacum, bdellium, galbanum, omnium partes æquales, dissoluãtur in aceto per tres dies, quibus supra ignẽ addatur furfuris subtilis quod sufficit: fiat emplastrum. Rogerius ad scrofulas. R. radicis filicis, asphodelorum: & si adderetur ebulorũ, bonum esset. coquantur in optimo vino: & pistãdo addatur modicũ de sulphure viuo: & fiat emplastrũ,

Vide in libro sexto de cõpositione medicamẽtorũ, secundum genera. generaliter enim ibi describitur.

Magister meus Montispessulani summe laudabat emplastrũ factum de limaciis 12. coctis cũ vino aut lixiuio cinerum clauellatorum, aut cũ capitello. imò quod fortius erat, eis qualibet die vnam siccam, aut confectam administrabat. Tertia intentio cõpletur cõmuniter cum prædictis. nam omnia resoluentia mollitiua quando inueniunt materiam repugnantem resolutioni, materiã maturant, & insaniant: præcipuè si fuerit dulcis materia, aut cum sanguine associata. Haliabbas tamen appropriat ad maturãdum eas emplastrũ factum de farina hordei, & olibano atq; pice cũ vrina pueri incorporatis. Auic. verò ad refrænandũ furiam caliditatis cõsulit farinam prædictam cum aqua coriandri: & fortius illo fit de myrrha cum duplo sui de lycio cum aqua dicta. Ipsis autem maturatis, quod scies per signa saniei, aperiantur, aut secentur, & mundificentur cum vnguẽto apostolorum ad christianos relato, sanationis magnæ in scrofulis malis & vlceratis, aut cum vnguento ægyptiaco Rasis in antido. dicẽdo: & cũ diachylon, aut cum diapalma desuper ponendo. Et si essent in loco in quo ossa essent cõtaminata, & corrupta, vt in iuncturis dicetur infrà, aut aliqua mala morigeratio adducta: regantur cũ regimine vlcerum ad quæ determinãtur. Quarta intentio cõpletur secundum doctrinã Albucasis: quem in hoc sequuntur omnes præter quàm in experiendo materiã cum intromisso: quod fortem facit: quia continentes humores secundum longum aperit & mundificat: continentes verò res duas secundum crucem secat & excoriat, quicquid sit, glandulas, & scrofulas, & tales excrescentias tractabiles iubet cum digitis apprehendere, & secundum longum findere, & excoriare cum aliquo spatumine contuso & non acuto: elongando labia cum vncis, & eas cum flosculo suo totaliter extrahere: quia alias rediret, & vulnus si necesse est suere, & reliqua, vlcerum curatione tractare. Ego autem propter melius extrahere apprehendo desuper cutim: & cũ forficibus secundum quantitatem excrescentiæ in forma folij myrti quod superest de cuti incido. & in reliquis, vt dictum est, procedo. Si autem sanguis te perturbat, iubet eum cum auxiliis ad sanguinem restringere: & postea ad operationem redire: paruum autem fluxum cum spongia, stuppis, aut cotone infuso, & expresso in aqua, & aceto exiccando ego restringo. Si ergo aliqua vena digna ratione continuatur

cum

cum pede, iubet eam ligare: & ita quousque cadat, dimittere vel permittere. Si aliquid de cysti, aut flosculo, vel de aliquo extraneo remanserit, iubet consumere in primis diebus implendo vulnus cum cotone vel consimili infuso in aliqua aqua salita. Ego autem in albumine oui cum alumine inspissato. post vero cum vnguento ægyptiaco, vel cũ aliquo de corrosiuis. In omnibus autem istis operationibus, quod apostemata sedat, iubet apponere. propter hoc igitur super totum, stupatam infusam in albumine oui, & oleo ros. superappono.

Quinta intentio completur secundũ Brunum, & sequentes ipsum, ꝙ cutis cum caustico secundum quantitatem excrescentię rumpatur: & caute seruetur ne ad alias partes diffundatur. Et ad hoc non fallit: & operationem iuuat ruptorium de calce & sapone: & operationem suam perficit saltim in 12. horis: & si staret amplius, non esset malum. deinde finde in medio escharæ secundum longum profundando vsque quasi ad viuum: & incisuram incarcera cum aliquo lychnio de aliquo corrosiuo seu forti medicamine à puluere asphodelorum vltra. Et licet multi multa ponant: & in antidotis multa nominabuntur: arsenicum sublimatum, & præparatum qui scit id bene ducere, obtinet principatũ, vt infra dicetur in ruptura. Modus autem ducendi, & gubernandi talia certitudinaliter describi non potest in tertio therapeutices. Est enim arsenicum, fortis, & violenta medicina, commouens febres, & accidentia mala, in parua quantitate magnam faciens operationẽ. Quantitas communis est, medietas grani frumenti in fortibus, & longe à membris principalibus plus: in contrariis minus: melius est semper reiterare quã in vna vice nimis ponere. per tres dies durat operatio sua: quare interim teneat infirmus regimen: ac si haberet febrem, & membrum & partes adiacentes cum populeone, solatro, & aceto, & aliis infrigidantibus defendãtur. Quando autem cõstabit tibi per duriciem, & tumorẽ, escharæ, ꝙ glandula est corrupta: ex tunc procura casum escharæ cum butyro lauato cum modico de farina frumẽti inspissato: aut cum axungia vel aliquo non salito vnctuoso. Et post casum escharæ, si aliquid remanserit cum pul. asphodelorũ, aut vnguento ægyptiaco consumatur. si vero totum est consumptum, more aliorum vlcerum consolidetur.

Sexta intentio cōpletur cum ligamine de seta, aut de pilis equorum stringendo de die in diem ligamine posito: aut ponendo aliud quousq; excrescētia fuerit desiccata. Iuuādo ligamen cum aliquo corrosiuo, & sedando dolorem cū albumine oui: aut oleo populeone: aut cum aliquo sedatiuo. Et postquàm ceciderit, more superius dicto procuretur.

De sephyros, siue scliros i vel scirrho, & apostematibus melancholicis. *Cap. V.*

TEmpus igitur est iam pertrāsire ad aliud tumorum genus, de humore videlicet melancholico generato, habens duplicem differentiā, scilicet verum, & non verū, vt & alia apostemata. Est enim verum apostema quod ex melancholia fit naturali: quæ nihil aliud est quàm sanguis grossus qui in massa sanguinaria ad nutriēdum mēbra melancholica reperitur. Non verum vero, quod fit ex melāncholia nō naturali. Melācholia est humor frigidus & siccus ex grossiori parte ipsius chyli generatus. Et est duplex: naturalis, & non naturalis. Naturalis, est boni sanguinis fæx & turbulētia, in substantia grossa, in colore declinās ad nigredinē, in sapore ad ponticitatē & acredinē. Non naturalis, est quæ deuiat ab ista infra terminos suæ latitudinis: quos si trāseat, non est melancholia, sed alter humor. Quod cōtingit quadrupliciter. Vno modo in se quando aduritur & putrefit: & efficitur cholera nigra acida, quæ si proiiciatur supra terrā, bullit sicut acetū: & muscæ eā fugiūt. Secundo modo: quando fit per adustionē aliorū humorū, vt supra choleræ adustę: quādo vltra aduritur: & est etiā ita malitiosa, ꝙ bullit, & muscæ eam fugiūt, quādo sanguis, & phlegma adurūtur, efficitur etiam innaturalis melācholia per adustionē. istę enim duę species magis sunt mites, vt dicit Aui. Gal. tamē & Halyabbas non faciunt mētionē nisi de duabus primis. Tertia vero efficitur melācholia innaturalis per cōgelationē & indurationē: aut ab extra ex phlegmone, & apostematibus de humoribus naturalibus, quādo indocte infrigidātur aut resoluūtur: subtile tunc resoluitur, & grossum putrificatur: & in melancholiam reducitur. Quarto modo efficitur innaturalis, quando alter humor venit sibi de foris: qui tamen omnes dulcorant eam exceptis choleris duabus adustis. Et quibus apparet, ꝙ

ex me

ex melancholia quatuor generantur apoſtemata. Primo ex melancholia naturali generatur ſephyros ſiue ſcliroſis vera & certa phlegmonica quieta, cui eſt aliquis ſenſus abſq; dolore. Secundo ex melancholia innaturali per aduſtionẽ tria fiunt apoſtemata, vt ſephyros phlegmonodes, œdematodes & eryſipelatodes. Tertio ex melancholia innaturali per cõgelationem, & indurationẽ generatur ſcliroſis vera & certa duratica, cui non eſt ſenſus nec dolor. Quarto ex melãcholia innaturali per aduſtionem generãtur omnes ſpecies cancrorũ. Eſt autem ſcliroſis ſiue ſephyros apoſtema durũ, quietum, ſedatum, & indoloroſum.

Cauſæ ipſius ſunt triplices vt & aliorũ apoſtematũ. Primitiuæ, videlicet, vt eſt regiminis malitia multiplicantis melancholiam, & ſanguinis groſſitiem. Antecedẽtes, humor melãcholicus peſſime à corpore expulſus. Coniunctæ ſunt, ipſamet melancholia in particula incuneata.

Signa & iudicia ſunt tumor durus cũ ſufficiẽti reſiſtẽtia, & color in medio ruboris, & nigroris, qualis eſt fęcis color: vocãt autẽ plurimi medicorũ liuidũ. Et ſi venas dignas ratiõe habeat particula, videntur eleuatę à craſſo, & nigriore quodãmodo ſanguine, qualis per aluũ multorũ hepaticorũ excernuntur, prout hęc legũtur 14. therapeu. Et cũ hoc adſunt ſigna ſignificantia melancholiam. Apoſtemata melãcholica incipiunt vt plurimũ apparere pauca, & paulatim deueniunt magna. Et quædã ſunt ſolũ in vno mẽbro: quædã mutantur de vno mẽbro ad aliud: & nominatur ferinos ſecũdũ Auic. Amplius apoſtemata melancholica multoties terminantur per reſolutionem: ſæpe tamen remanẽt indurata: plurimum etiam in cancrum reuertuntur.

Curatio tres habet res. prima eſt in vita. ſecũda in materia antecedenti. tertia in cõiuncta. Vita ipſorũ ordinatur in rebus nõ naturalibus, ſobria & moderata declinãs ad calidum & humidium: vtatur enim bonis cibariis euchymis, bonum ſanguinẽ generãtibus, vt eſt panis frumẽtaceus depuratus, bonum vinũ, & bonę carnes gallinarũ, & capretorũ, porcorum, & brodiis ipſarum, & præcipue gallinarũ. nam ipſarum brodium reparat totam naturam. vtantur ſpinachiis, boraginibus, lupulis, lactucis, & aliis quæ ſanguinem habent purgare. Caueant omnia quæ melancholicũ ſanguinem generant: quæ in tertio de locis affectis numerantur: vt ſunt

carnes bouinæ,& caprarum & asinorum,& camelorum,vulpium,leporum,atque canum,& syluestrium porcorum:& vt sunt pisces bestiales, & ostracosi:olerum vero brasica, id est caules rubei:& leguminũ lenticula vilissim⁹ est cibus: & panes furfurei, & leguminosi. sed vinorum quæ grossa & nigra,veteres casei.Caueant etiam à tostis,assatis, frixis,salitis,acetosis,& acutis,velut sunt allia,cepæ,piper,sinapi,& omnia sanguinem adurentia.Caueant ab ira, & solicitudine & nimio exercitio, & vigiliis superfluis: ventrem teneant laxum,lætitiam diligant,& tranquillitatem.De secundo pręcepit Aui. vt corpus mundificetur & phlebotometur: & ad hoc laudat heben Mes sene, epithymum, polypodium, fumum terræ,lupulũ,& volubilẽ,casiam fist.mirabol.indos,atque lapidem lazuli. diascene, diacatholicon, hiera Rufi ad hoc sunt assignata.De tertio teneo me cum Aui. quod caute agat.nã materia tãtæ est malitiæ, si quòd indocte resoluatur,petrificatur:si nimis mollificatur,timẽdũ est quòd corrũpatur,& in cancrum conuertatur.propter hoc enim ipse pręcipit facere duas reuolutiones.primã mollificantium. secundam resoluentiũ. Et quia istas reuolutiones sigillatim esset difficile absque errore ordinare,pro tãto est tutius talia auxilia ordinare,quæ mistã habeãt virtutẽ,mollificatiuã videlicet,& resolutinam, cum quadã à principio repercussione. Ad hoc autẽ Auic.ordinauit multas formas: quia tamẽ propriores sunt schirosi ex phlegmone seu erysipelate generato,vt in cap.sequenti ostẽdetur:assumo post quandam refrę nationẽ factã in principio cum aliquibus domesticis medicamen Rasis septimo Almans.Quod recipit bdellij,ammoniaci,galbani partes æquales:quæ cũ oleo de ben aut de lilio mollificato in mortario terantur: deinde mucilago fœnugræci, semi.lini, & ficuum,quæ eiusdem sint quantitatis: cuius sunt omnia prædicta,sumantur:& omnia simul terantur donec vniantur,& emplastrentur. Ad idem Gale. quarto decimo therap.Cortices radicis maluauisci coctas, & cũ axungia gallinæ pistatas & incorporatas, summe commendat.In casu tamen in quo materia saniaretur,caute procede vt dictum est,sine calefactione & incarnatione,timore tantum incancrænationis. Et si aperiatur,diachylon sit tibi assiduum:si induratur, & transit in lapidem,ad capitulum sequens recurrend um est.

Capitulum adminiculatiuum ſuperiori de ſclirosi, & apoſtemate melancholico, ex melancholia innaturali per congelationem & indurationem phlegmonis generato.

QVandoque autẽ contingit, vt ſupra dictũ eſt, quod phlegmon nimis infrigidatur: ita quod materia ipſius congelatur, aut ita fortiter reſoluitur, quod ſubtile euacuatur, & remanet in particula humor viſcoſus & groſſus, qui eam indurat, & ſcirrhum generat: & de iſto principaliter dicetur hic. Quãdoque cõtingit indurari particulã propter reſionẽ ventoſitatis, aut humiditatis, de quo dictũ eſt in apoſtemate ventoſo & aquoſo. Quãdoq; propter priuationẽ, & deſiccationẽ materiæ: de quo dicetur infra de duritie iuncturarum.

Signa & iudicia eius ſunt: quod eſt tumor durus, & inſenſibilis, & aliqualiter indoloroſus, non habens alium colorẽ quàm corporis. Igitur inſenſibilis quidem ſubintus, id eſt, totus durus, inſanabilis eſt: diſſenſibilis vero non inſanabilis quidem, neque facile ſanabilis, in ſecũdo ad Glauconem. Durus per deſiccationem, & maraſmationem, non ſanatur. ſatis enim eſt ſi quis prohibeat ſiccari non cito, vt infra dicetur de macredine & pinguedine. Quando in ſclirosi ſuperuenient pili, non ſperatur ſanitas, vt dicit Aui. Amplius magnum, & durum quod eſt cum colore corporis, non ſanatur, neque vnquam permutatur.

Curæ vero eius cõmunis intentio in 14. therap. eſt euacuare omne quod præter naturam in particula cõtinetur. Modus autẽ proprius euacuationis eſt, purgare quidẽ oportet illud quod difficile ſolutũ inhæret. Igitur ſi repente ſimul attrahẽtibus, & euaporãtibus, pharmacis tẽtaret quis euacuare ſine mollificãtibus, in paucis quidẽ diebus videtur melioramentũ accipere: non tamẽ habet hoc: quia reliquũ diſpoſitionis vniuerſo leptomero, id eſt ſubtili euaporato, inſanabilẽ, & ſimilẽ coagulationi lapideæ dimittet: propterea igitur in duris diſpoſitionibus nullũ eorũ quæ fortiter calefaciunt, & deſiccant pharmacorũ congruũ eſt. Sola vero quæcunq; mollificando euaporare poſſunt, apta ſunt huic operi, puta ceruina medulla, vitulina, & adeps caprina. Adhuc autem cum his ammoniacum, galbanũ, bdellium, & ſtyrax liquida. ſed etiam radix altheæ, & folia maluarum ſylue-

ſtrium,quæ vbicunque reperiuntur,cocta,& piſtata cũ axungia anſerina ſeu gallinacea,vtilia ſunt valde.Auic.vero defendit axungias ſalitas:& addit ad prædicta maſtichẽ, laudanum,œſypum,ſorditiẽ balnei,ſtercus aſini,& fæces oleorum de lilio,alcãna,& de cherua.Et cũ apoſtema fuerit vehementis groſſitiei,non eſt excuſatio ab aceto. Sed in eius adminiſtratiõe ſit cautela,quia fortiter penetrat, & incidit, & neruos percutit.Et ideo Gal.in coxa ſcliroſata illius pueri præmiſit fomentationẽ cum oleo ſambucino:deinde acetum cum ammoniaco appoſuit.In tenantibus vero cum lapidibus pyritalibus,ſeu marcaſitis,vel rubeis molẽdini ignitis in aceto proiectis ſtuphando locum,faciebat fomẽtationem,& multi,vt ipſe dicit,hoc modo curationis ſanati ſunt perfecte,vt fere magicum opus videretur:tamen cum oleo præmittebat, & emplaſtrum conueniens ſuperapponebat. Quod magis explicabitur,dum de duritie quę remanet poſt algebras tractabitur,cap.de arthretica in ſexto.

Capitulum adminiculatiuum de apoſtemate cancroſo.

Cancer æquiuocatur ad duo,videlicet ad cancrũ,qui eſt apoſtema,de quo dicetur hic.Et ad cãcrũ quod eſt,vlcus de quo dicetur infra. Cancer ergo,vt eſt apoſtema,eſt tumor durus rotũdus,venenoſus,fuſcus,velociter ardens,inquietus,calidus,& indoloroſus:vide in lib.de tumoribus prętcr naturã. Quæ vero in carne nigra prouenerit cholera,mordax quidem exiſtẽs,corrodit cutim,& vlcus operatur. Moderatior vero eſt quę ſine vlcere operatur cancrum.Incipit autem vt plurimum obtuſe ſecundum quantitatẽ ciceris,aut fabæ:ita quod vix ad modũ paruarum plãtarum cognoſcitur:demum augetur intantum,vt neque puerum lateat,14.therapeu.

Signa & iudicia ſunt quòd habet ſubſtantiã durã,liuidum colorẽ,& tenebroſum,venas in circuitu ad modum pedum cancrorum eleuatas cum dolore,& extranea caliditate.Cãcer ex toto genere eſt ægritudo pernicioſa.Cancer vt plurimum accidit in mamillis,& locis glanduloſis,præcipue mulieribus quando non habent menſtrua, & viris quibus hæmorrhoides defecerunt.Cancer eſt particularis lepra. nam melancholia aduſta in vna particula incuneata cancrum facit,aut varices:diſperſa per corpus,facit lepram,in ſecundo ad Glauconem.Cancer cõfirmatus nõ curatur niſi radicitus

extirp

extirpetur. Et ideo de nō vlcerato efficitur vlceratus. Quod tamen est pessimum iuxta illud Hippo. sexto aphorismorū. Quibuscunq; cancri absconditi fuerint, hos non curare melius est quàm curare. Curati enim citius pereunt: non curati autem longum tempus perficiunt.

Cura cancri non vlcerati tres habet intentiones. prima vitam ordinat. secunda materiam antecedentem adæquat. sed tertia locum particulariter pertractat.

Prima intentio completur cum regimine dicto in sclirosi siue sephyros. & proprie quando in cibis eorū ponuntur ea, quæ infrigidant, & humectant, & generant materiā sanam, sicut aqua hordei, & pisces petrini, vitelli ouorum sorbiliū: & similia illis. Et quando est ibi caliditas, tunc detur lac vaccinum à quo butyrum est extractum, & de oleribus vsq; ad cucurbitam.

Secunda intentio completur cum purgatiuis iam dictis: epithymū tamen in hoc obtinet principatū, de quo drac. iij. vel iiij. cum sero caprino, de tertio, in tertium diē conceduntur à Gal. & hieram ellebori, cōcedit Aui. In cācro secundū Gal. in secundo ad Glauconem nō est incōgruum, si non est quod prohibeat phlebotomare. Nec nō ab his euacuationibus abstineat secundū Halyab. cū semel aut bis euacueris. Sed tātū illud fac, donec totaliter humor fuerit euacuatus.

Sed tertia itētio perficitur cum medicinis domesticis, & non mordacibus mistā habētibus virtutē refrænandi, & euaporandi. Materia autē grossa est inobediēs, & male morigerata, & ideo sufficit, si totaliter nō curatur, quòd augeri prohibeatur, aut ne vlceretur, defendatur secundum Aui. Et ad hoc laudat Gal. secūdo ad Glauconē succum morellæ, & cū eo pompholygē addit: propter quod Theodoricus vnguētū diapompholygos ordinauit. Quod reci. olei ros. ceræ al. ana vnc. v succi granorū rubeorū, morellæ siue solatri, vnc. iiij. cerussæ lotæ vnc. ij. plūbi vsti & loti, pompholygos quod est thucia, ana vnc. j. thuris, vnc. ß. fiat vnguentū. Ad idem Gal. videtur in primo myamir, seu de cōpositione medicamentorum secundum loca. Reci. lithargyriū puluerizatū, & cerussam, cū oleo ros. ducēdo in mortario de plūbo cum pistello eiusdē ad solem quousq; recipiāt colorem plūbi: fiat vnguentum, vt in sexto de tinea dicetur. Quātum autē valet virtus plumbi in dispositionibus cancrosis scit ille qui ex illis ex-

pertus est: & qui legit 9. de simplicibus medicinis. Pro eadem dispositione laudat Auic. emplastrũ de cancris fluuialibus, & proprie cũ climia. Auic. autẽ incidere radicitus præcipit cancros paruos in locis quibus capi possunt. Et iubet exprimere sanguinẽ vndequaque, & postea cauterizare. Et licet Gal. hoc innuat, propter timorẽ tamẽ hæmorrhagiæ, & conuersionẽ ad vlcerationẽ, ego cũ regimine dicto propter scandala quæ vidi supersedeo. Complementum vero istius operis in cancro vlcerato tractabo iussu Dei, &c.

Doctrina secunda de apostematibus, & exituris, pustulis, prout insunt mẽbris compositis, continens capitula octo.

De his quæ insunt capiti, vt sunt apostemata, & aqua in capitibus puerorum. *Cap. I.*

TALES quidẽ igitur vt dictũ est, quædã sunt passionũ sanationes secundũ genus: exalterãtur aũt iuxta patiẽtiũ organicorũ naturas. Quatuor sunt enim quæ ab his indicationes sumuntur, ex cõplexione eorum, videlicet, & cõpositione, virtute, & plasmatione. Ex cõplexione quidem, quia calida calidioribus indigẽt auxiliis, & sicciora siccioribus. Et sic de aliis. Carnosiores igitur secundũ hoc breuius indigẽt siccari. Non carnosiores vero sufficiẽter, vt seruetur eorum natura. Sicut enim passio ad curam indicat cõtrarium, ita particula similẽ, quinto therapeut. Compositio enim, per quæ & qualiter oportet euacuari docet. Aliter enim rara; aliter spissa medicãda sunt corpora. A virtute vero habetur directio acrium, & domesticorum pharmacorum. Nam sensibilia mẽbra velut oculus, nec acria, nec grauia sustinent pharmaca: insensibilia vero velut craneum non læduntur ab eisdem. Plasmatio, & positio in profundo, & superficie, etiam variant medicamina: & ita apparet quando secundum membra organica exalterentur sanationes. Non minus autem, & secundum proprietates eorum, velut in capite testudines, in oculis ophthalmiæ, in collo squinantia: & multæ aliæ passiones secundum membra de quibus dicetur infra. Hic tamen de apostematibus propriis est dicendum

In cap

In capite enim accidunt apostemata calida,frigida, saniosa,nodosa,& glandulosa,& aquosa:quorum causæ, & signa ex superioribus habentur.Iudicia verò sunt,quod talia propter commissuras,& propinquitatem ad cerebrum sunt verenda:vt est dictum in anatomia.Testudinem & glandulam siue talpam quæ adhæret craneo,& id contaminauit,secundum Rogerium melius est dimittere,quàm cum trapanis,vt ipse docet,curare.Et ego,sicut Lanfrancus , vidi hominem qui habebat talpam vlceratam supra proram capitis cũ corruptione ossis adeo , quod ita perpendebatur panniculorum motus,ac si locus esset discoopertus.Cui consuluit regimen palliatiuum,& recessit.

Cura apostematum calidorum,& frigidorum , in olla capitis non differt à cura communi superius dicta nisi in tribus. Primo quod in vita omnium passionum capitis in speciali prohibentur omnia fumosa, & vaporosa. Secundo quod in euacuatione materiæ antecedentis ad materias calidas appropriantur electuarij de succo ros. & pillulæ mirabo.& de fumoterræ. ad frigidas hiera, & pillulæ cociæ, & aureæ. Tertio circa locum, & materiam coniunctam quantum est in olla capitis appropriantur tria præcepta. Primo quod in principio talium apostematum nõ debent apponi propria, nec fortia repercussiua: propter propinquitatem membri principalis. Sufficiunt enim oleum ros.& talia refrænantia largo modo dicta repercussiua. Secundo quod quando saniantur, non expectetur mora in aperiendo,ne sanies contaminet craneum. Tertio quod quando apostema est magnum , vt melius mundificetur, debet fieri apertio secundum triangulum ad formam cifræ, de 7. cuius angulus sit versus partem superiorem. Nodi verò, & glandulæ, vt superius dictum est curentur.

Curatio aqua in capitibus puerorum.

Aqua in capitibus puerorum secundum Gulie.de Saliceto, & sectatorem eius Lanfrancũ cum oleo chamomillino,aut anethino in quo sulfur incorporetur,resoluendo exiccetur: & si est necesse,fiant duo aut tria cauteria à fronte vsque ad posterius,per quæ aqua paulatim euacuetur. Et desuper lana,aut stupa infusa in oleo,& vino tepidis, & expressis secundum Auicen.apponatur.

De

De apostematibus faciei, & membrorum eius. *Cap. II.*

APostemata calida,& frigida,saniosa,& nō saniosa, nodi & glandulæ in facie non variantur à cura cōmuni aliorū:nisi quod incisioues non fiunt secundū rugas in aliis membris:quia musculi pręcipue in fronte non sequūtur rugas,sed corporis longitudinem. In palpebris ab angulo ad angulum perforatione semilunari dorsata secundum situm oculi,retro aures,& mandibulas æqualiter,vt dicit Auicen.

De ophthalmia,apostematibus,& exituris,& sanie retro corneam,& de doloribus oculorum.

Ophthalmia est apostema proprium oculorū,vnde ophthalmia in primo de ægritudine, & symptomate dicitur phlegmon innati membrani,id est coniunctiuæ, & ipsius coniunctiuæ est passio per se:oculi autem secundum accidens est ægritudo,vt dicit textus:& ita volunt omnes,quod ophthalmia sit apostema coniunctiuæ, pustulæ,vesicæ,bothores,sanies retro corneam,quæ sunt ex prædictis apparet.

Causæ autem ophthalmiæ, non variantur à causis aliorum apostematum vniuersalibus,& particularibus, nisi in tanto quod rheuma magis deriuatur in ophthalmia, à capite quā in aliis apostematibus aliorum membrorum. In causis autem primitiuis.fumus,puluis,ventus,sol, acuitas immissorum in oculo addunt in generationem ophthalmiæ:maximè quando obuiant corpori plethorico.Tunc enim secundum Auic.velociter mutatur in apostema manifestum:sicut mutantur febres ephemeræ in alias febres. Sunt enim secundum hoc duo modi ophthalmiarum.Quædam enim est parua non pertransiens terminum: sed est sola rubedo cum humectatione: quædam est magna,pertransiens terminum in magnitudine, in aqua albedo cooperit pupillam.Iesus tamen filius Halyab.assignauit tres modos:quia illam,quæ mouet causam intrinsecam,vocauit mediam.

Communia signa ophthalmiarum secundū Iesum sequuntur accidentia apostematum aliorum membrorum:sicut inflatio, dolor, durities,calor, & rubedo, venarum repletio, & fluxus humiditatum. Signa autem propria significantia materias, accipiuntur ab Alcoatim, & ab Alcaram, Galaf,

Albuc

Albucas. Quia ex sanguine signa sunt rubedo, & caliditas oculi, temporum, & partium adiacentium inflatio, & grossities venarum, coniunctiuæ, palpebrarum lippitudinis, & lachrymarum multitudo, extēsio, & grauitas in toto corpore, maximè in capite: & reliqua sanguinis signa.

Signa ex causa choleræ dolor, & calor fortis & acutus, & rubor floridus in oculo, & partibus adiacētibus, lachrymarum multitudo cum acuitate, & paucitate lippitudinis: infra oculum sentit puncturam, & mordicationem: acsi arena infra ipsum esset. Et signa choleræ in corpore manifestantur.

Signa ex causa phlegmatis sunt multa inflatio cū remissa rubedine, calore, & dolore, lachrymarum exuberātia absque acuitate, grauitas in corpore: & reliqua phlegmatis signa.

Signa ex causa melancholiæ sunt paucitas rubedinis, & tumoris, & humiditatis, cum reliquis melancholiæ signis, Ophthalmia quatuor habet tempora sicut & alia apostemata: principium, augmentum, & statum, & declinationem.

Signa principij sunt accidentia dicta parua incipientia. Quādo autem augmentantur, & decurrunt de oculis, & naribus lachrymæ, & humores crudi, augmentum iudicatur secundum Iesum. Quādo est magna furia, & incipit, aliqualis remissio est status. Quādo autem abscinditur fluxus notabiliter, & mucilagines sunt paucæ, & spissæ, & palpebræ coniunguntur: tunc est declinatio. Cōiunctio autem (vt dicit Iesus) est de maioribus signis maturationis. Iudicia lippitudinis, sunt hæc: lippitudo velox cū grauitate, & bona maturatione, & æqualitate, & albedine, & quæ cito separatur, & resoluitur, est laudabilis: cōtraria verò & granulosa, est praua.

Ophthalmia capitalis declaratur per grauedinem, & dolorē capitis. Et si adest rubedo, & calefactio, & dolor, & pulsatio circa frontem, & tempora cum extensione, & venarum repletione, & inflatione: significatur quod venit propter velamen extrinsecum. Et quando prædicta non adsunt, & adest continuus fluxus, sternutatio, & pruritus in naso, & palato venit propter intrinsecū. Et si est stomachalis, est cum nausea, & vomitu, ac conturbatione stomachi. Dolores acuti oculorum sunt molesti. Nullum autem symptoma, inquit Gal. in quarto myamir, ita molestat laborantes sicut dolor. Mori enim magis vellent aliqui quàm per totam diem pati dolorem. Et ideo cum magna diligentia sunt sedandi dolores,

res,& soda:quando coniunguntur cum ægritudinibus oculorum,vt dicetur infra. Dolores verò mordicationem materiæ,aut multitudinem, seu ventum vaporosum in 13. terapeu.in oculis ostendunt.Quando in ophthalmia feb.fortificatur,magna prognostica occasionum.

Præterea si remedia in ophthalmia non conferũt: & ipsa in oculo tardauerit, scias quod rheuma descendit ad oculum:aut quod materia retinetur infra tunicas: aut scabies est in palpebra,quæ continuãt ophthalmiam. Amplius scias quod species ophthalmiarum habent periodos, & paroxysmos sequẽtes analogiam,& materias,ex quibus fiunt in secundo de differentiis feb.& longior periodorum prolongatur vsq; ad dies septem,vt dicit Iesus. Propterea scias quod ophthalmia est morbus contagiosus, & transit libenter de vno oculo ad alium. In oculis patiente à diarrhœa accipi bonum,septimo aphorismorum. Ophthalmia secundum Gordonium non est negligenda:quia si male curatur,malas dimittit reliquias:sicut rupturam corneæ,maculas,& panos tædiosos.

Cura ophthalmiæ maioris, & minoris non variatur nisi secundum magis & minus. Vltra cõmunem curationem apostematum aliorum membrorum,specificatur in quatuor rebus.Prima est in vita.secunda in materia antecedenti.tertia in coniuncta.sed quarta in correctione accidentium.

Primo enim specificatur de vita, quod diminuatur cibus, & potus maximè serotinus,vitando vaporosa:ex eis eligendo cibos pauci & laudabilis nutrimenti, dimittẽdo carnes, & vinum proprie in princ. & in materia calida, & forti dolore.Et super cibũ accipiat aliquid de coriandro, aut ex citoniis ad reprimendum fumos,vt nõ ascendant ad caput.Et stet in loco obscuro,& coram se teneat pannos virides, nigros,atq; blauos:fugiat claritatem,splendorem, & fumum, puluerem,atq; ventũ,coitum,atq; iram.non iaceat super faciem suam.imò semper teneat caput altum.Ventrem laxet: somnũ diligat & quietem.Nullo modo grauet oculos tactu, & aspectu. Secunda res cõpletur secundum materiæ diuersitatem,vt superius fuit dictum. Euacuando, diuertendo, & intercipiendo materiam:& rheuma, & dolorem capitis sistendo cum phlebotomia, & euacuatione cum medicinis laxatiuis appropriatis: vt dictum est in capite: & cum clysteribus

ribus acutis, & fricationibus, & ligationibus doloroſis ſecundum extremitates: & cum ventoſationibus,& ſectionibus ſeu cauteriis, ſuper ſpatulas & collo, & emplaſtrationibus deſiccantibus materiam rheumatizantem: ſuper caput de milio,& ſale, & ſtercore columbino chamomil. aniſo,& conſimilibus,& cauteriis punctualibus, ſuper molle capitis. Et ſi neceſſe eſt, ad melius intercipiendum materiam maximè calidam præcipit Gal. in 13.therapeu.incidere venas téporales & frontales: & eas claudere cum grano frumenti, aut thuris toſti,aut aliquo corroſiuo,aut arterias ligare quémadmodum varices in duobus locis in medio incidere, & postea incarnare,& ſuper frontem, & tempora cum binda ligare.Emplaſtrum reſtrictiuum,factum de bolo arme.farina lentium,de gallis,pſidia,acacia,aloe,thure,& ſimilibus cum albuminibus ouorum incorporatis. Et iſta toties reiterare quouſque habeatur intentum.

Tertia requirit ſecundum heben Meſ. alterationem, & digeſtionem eius, quod tranſmiſſum eſt: & illud completur cum repercuſſiuis domeſticis in principio, & cum paucis reſolutiuis additis repercuſſiuis in augmento, & cum æqualiter miſtis in ſtatu, & cum puris reſolutiuis, & deſiccatiuis in declinatione. Igitur in principio,quando materia eſt calida, ponantur ea, quæ materiæ acuitatem, & inflammationem remouent, & reprimunt: qualia ſunt aqua roſ.& albumen oui,portulaca trita, & ſuperpoſita: endiuia, ſolatrum, & pſyllii mucilago: & collyrium album in quo eſt opium, vt vult Haliab. quia opium, niſi quando dolor ſuperat, viſum hebetat, & confundit tertio therapeu. Cuius forma ſecundum Galaſ. ex libro ſumitur Damaſceni. Recipe ceruſſæ ablutæ, drac.viij. amili drac. iiii. gummi arab.dragaganthi, ana drac.ij. fiat collyrium cum aqua roſa. Et ſi cum prædictis cum cotone emplaſtraretur leuiter, & abſque dolore oculus, eſſet bonum. Deinde in augmento,expedit lac muliebre, & mucilago citoniorum,& fœnugræci extractis cum aqua roſ. & collyrium album in quo eſt ſarcocolla. Cuius forma à Raſi eſt aſſumpta. Recipe ceruſſæ ablutæ, drac.viij. amyli.drag.iiij. ſarcocollæ nutritæ cum lacte aſinæ, gummi arab. dragaganthi, ana drac. ii. opii, drac. 5. fiat collyrium cum aqua pluuiali: & emplaſtrare cum iſtis & vitello oui eſt ſatis expediens. Et miror multum

multum de Gordonio, qui dixit quod omnes sapientes conueniunt quod sarcocolla non cõpetit, nisi in declinatione: & tamen in ipsa est dissolutio parua absq; mordicatione, quod est necessarium in augmento, & cum hoc Ras. Alcoatis, Heben Mes. & Acaram eam in augmento commendant. forte credidit, quia Iesus eam in puluere prohibuit in princ. quod etiam, & in aliis temporibus prohiberet. In statu verò ponatur mucilago fœnugræci cum aqua meliloti extracta. Aut collyrium albũ in quo est climia ex magno antidotario Galaf acceptũ. Recipe cerussæ ablutæ, drac. viij. amyli. drac. iiij. climiæ, drac. ij. gummi arabici, olibani, añ. drac. j. opij, drac. 5. fiat collyrium cum aqua fœnugræci. Collyrium citrinũ, & collyrium rosatum ad eandem intentionẽ sunt confecta, & emplastrare cum eisdẽ est vtile, aut cum mica panis, aut cum medulla pomorum coctorum cum aqua rof. sief rosatum ponitur à Iesu in cap. de liuiditate, & sanie retro corneam. Recipe rof. rub. recentium mundatarũ à capitis fustis, drac. iij. viridis æris, battituræ æris, ana drac. ij. spicæ nardi, drach. ij. myrrhæ, drac. iiij. gummi ara. cadmiæ vstæ, & lotæ. ana drac. xxiiij. croci, drac. vj. opij, drac. iij. summa medicinarum 14. terantur, & pistentur cum aqua pluuiali, & fiat sief.

Sief citrinum descriptione Alexãdri. Recipe amyli, drac. xxi. sief memithe, drac. viij. sarcocollæ, dragaganti, gummi arabici. ana. drac. iij. croci, drac. ij. & 5. myrrhæ, drac. j. opij, drac. ij confice cum aqua pluuiali. In declinatione balneum, & fomentatio, & pyria cũ aqua decoctionis rof. chamomillæ, meliloti, fœnugræci sunt optima: & collyria de turia, & pulueres, tunc habent locum quorũ formæ sunt tres. Prima est, Montispessulani. Recipe tutiæ præparatæ, vnc. 5. lapidis calaminaris præparati, drac. ij. gariophyl. clauos. v. gariophyl. cum melle, vnc. j. vini albi, vnc. ij. aquæ rof. quartam j. camphoræ, drac. j. fiat collyrium. Secunda forma est collyrium de domo. Recipe tutiæ præparatæ, vnc. j. aloes succotrini, vnc. 5 camphoræ, drac. j. aquæ rof. lib. j. succi granatorum quartam j. Tertia forma est puluis quem magister Arnoldus fecit pro Papa Ioanne pro rubedine, & humiditate oculorũ. Recipe tutiæ præparatæ, vnc. j. antimonij præparati, vnc. 5. margaritarum, drac. ij. floris coralii rub. drac. j. & 5. ferici crudi de flosculo vermis, drac. 5. fiat puluis subtilissimus: & seruetur in pyxide ærea, & ponatur cum stillo. Item & pul-

& puluis citrinus,qui secundũ Rasim valet in fine ophthalmiæ:sic fit.Reci.sarcocollæ nutritæ, drach.x. sief memithe, drach.iij.lycij,aloes,ana drac.ij.croci, drac.j.spumæ maris, vel myrrhæ,drac.5.fiat puluis.Si autẽ materia est frigida, in principio administretur sief de spica. Cuius forma secundũ heben Mes. Reci.sarcocollæ,drac.v.spicæ,drac.ij,ros.croci, ana drac.ij.amyli,aloes,gũmi arabici,dragagãthi, ana drac. j.opij,drac.5.fiat sief cũ aqua pluuiali.& emplastretur oculus cum emplastro de foliis maluarũ, & anetho coctis cum vino.Cum autẽ signa maturitatis apparuerint, fomentetur oculus cũ aqua decoctionis fœnugræci,& meliloti:& imponatur puluis citrinus,& emplastretur cũ medulla panis infusa in vino & expressa.& administretur meri potatio:& tunc verificatus erit totus aphorismus Hipp.Dolores oculorũ meri potio,lauacrũ,pyria, phlebotomia, aut pharmacia soluit.

Quarta res completur corrigentibus accidentium, quæ occurrant,&c.

De dolore oculorum.

In dolore oculorum administrentur medicamina punctuarũ,& mordicationum,narcocitatis parũ habẽtia sedantia, secũdũ quod exiget dispositio.De pleno,& vẽtoso,qualia sunt secundũ heben Mes. albumen oui conquassatum cũ aqua papaueris, & musilago psylij cũ eadẽ aqua extracta: aut cum succo pomorum mandragoræ ac lactucæ.Et quãdo necessitas occurret,ponẽdum est de opio:non tamẽ multiplicanda sunt narcotica:quia tardant statum, & maturationẽ, & cum hoc nocẽt visui,vt dictum est.Et ad hoc laudatur collyrium album cum opio. Cuius forma est superius dicta: duntaxat quod addatur de opio drac.j.& istam fomẽtationem ad hoc dictat Azaram,Recip.papaueris, plãtaginis,ana partes ij.croci,memithe,aloes,gummi arab.acaciæ.ana partem j.coquãtur cum aqua, & administrentur. Istud etiam emplastrum valet ad hoc, vt accipitur à xxj. parte antidoti magni Azaram,Recip.croci,memithe,lycij,aloes,acaciæ,ana partes æquales.terantur,& cũ succo auriculæ muris,& lacte mulieris puellam nutrientis, fiat linimentum. Nocumentum quod prouenit ex narcoticis, cum fomento decoctionis chamomillæ, meliloti, fœnugræci remouetur. Puluis Azaram, de corticibus ouorum gallinarum præparatis. quem appro-

priat Iesus ad dormitandum infirmum, videlicet, puluis tutiæ, & sarcocollæ. & zuc. quē benedicit Beneuenut⁹ in omni tempore ophthalmiæ: nō placent mihi: quia pulueres omnes in principio, & in dolore forti oculos irritant, & aggrauant: vt ipsemet Iesus confitetur. Somnus prouocatur cum narcoticis dictis: præcipuè addendo papauer, rosa. viol. nenufar. sandalos cū lacte, & succo hyoscyami confectis, & supra proram capitis applicatis. Sordities remouetur humectādo palpebras cum aqua tepida, & aspergendo eas cum cotone subtili super stilū inuoluto. Et vniuersaliter in curatione ophthalmiæ, & ægritudinum aliarum oculorum, documēta obseruentur, quæ infrà in tractatu oculorum dicentur.

De saniæ retro corneam.

Et si elongata fuerit ophthalmia, & sanies acciderit retro corneam. medicetur cū sief de thure vtili vlceribus, & saniei grossæ posito à Iesu in capitulo de dubellati. Recip. cerussæ. drac. viij. opij, sarcocollæ nutritæ, ana drac. j. dragāthi, gummi arabi. ana drac. iiij. thuris drac. j. Et secundum hebenMes. ammoniaci, croci, ana drac. j. fiat sief. cum aqua pluuiali: aut cum mucilagine fœnugræci. Et si cum istis non resoluitur, curetur cum diaphoreticis, & consumptiuis: ad quæ summe conferunt infusiones, & stuphæ, & collyria data in declinatione, & in frigida ophthalmia: & collyrium de myrrha in 14. therapeu. multum cōmendatur: & omnia quæ conferunt in curatione aquæ: sicut opoponax, euphorbiū, & similia, & balsamus in hoc est mirabilis. Et si nō potest resolui: de consilio Iesus, & Alcoatim, est ꝙ scindatur locus cum spatumine paruo super corneam, inter pupillam, & album, & extrahatur virus. Et Gal. dicit 14. therapeu. ꝙ in tēpore suo quidam medicus oculorum curabat saniem retro corneam tali modo. Faciebat sedere ægrū in sede: & tenebat caput ipsius ex duabus partibus: & mouebat eū motione vehementi quousque videbat illud virus descendere inferius.

De bothoribus & vesicis.

Præcipitur ꝙ resoluantur, & maturentur cum eisdem, & si non possunt resolui, nec per incisionem extrahi ad decorādum oculum, vt dicetur inferius de eminentia accidenti in vlceribus oculorum, ligentur cū filo: post autem eruptionē,

cura

cura vlcerum regantur. De macula, & vestigio quæ sequuntur ista: infra deo dante dicetur in sexto. De apostemate etiam lachrymalium, in tractatu de vlceribus dicetur.

De apostematibus aurium.

Apostemata aurium calida & frigida, saniosa, & non saniosa: quædam fiunt in profundo auris: quædam in superficie: quædam in radice auris. Et habent causas, & signa, sicut & alia apostemata, prout in communibus superius fuit dictum.

Indicia tamen habent propria: videlicet quod ad ea sequütur dolores maiores quàm in aliis: maxime ad calida existentia in profundis, versus porum auditiuum. Dolores aurium fortes sunt periculosi, ad quos sæpissime sequitur feb. & alienatio & syncopa, & etiam mors. Et magis periclitantur de dolore adolescentes quàm senes. Vnde iuuenes in septem diebus pereunt: & vix suppurationem expectare possunt. Senes autem vltra transeunt: & eorum apostemata suppurantur. Et hoc est propter diuersitatem sensibilitatis ipsorum, in tertio prognosticorum.

Cura talium apostematum, quantum est de dispositione nõ variatur à cura omnium aliorum apostematum. Quantum autem ad locum, & symptoma dolorosum, diuersificatur. Quia licet apostemata in profundo, & superficie aurium in principio curentur cum aliquibus domesticis repercussiuis, auribus appropriatis, alterantibus, & refrænantibus materiem tamen quæ sunt in radicibus aurium, & emunctoriis cerebri, quæ Gal. appellat parotidas, nullo modo repercutiuntur neque refrænantur: imò toto posse extrahuntur, vt dicetur infra quando de apostematibus subascellarum, & inguium tractabitur, non obstante quòd de hoc recitauerit Henricus. Dolor etiam, quia aliquoties superat suam causam, præuaricat ordinem curationis, & inducit necessitatem narcoticorum. In cura ergo istorum apostematum profundi videlicet, & superficiei aurium, specificantur quatuor res. Prima est in vita. secunda in materia antecedenti. tertia in coniuncta. quarta in accidentibus.

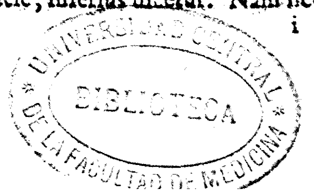
Primum & secundũ complentur, per capitula communia, secundum quòd fuerunt completa, & appropriata, specifica- ta in capite, & in ophthalmia.

Tertium completur secundum diuersitatē materiæ: quia in apostemate, de calida materia in principio, alterantia frigida domestica: qualia sunt secundū Gal. in tertio myamir, oleū rosa. bullitum cū aceto vsq; ad consumptionē aceti, & trochiscis de glaucio, id est memitha: in quo sit 12. pars gummi ara. cōfecti cū aqua pluuiali dissoluti in vino. Halyabbas vero concedit collyria alba cū lacte dissoluta. Auic. vero laudat hac muliebre vice post vicē vsq; in tertium diē. Deinde post principiū concedit mucillaginē se. lini, & fœnugræci: & aquam volubilis: de qua dicit q̃ confert in hora. In statu conceduntur vaporationes mistarū virtutū, velut est decoctio rosſ. chamomil. meliloti administrata cū emboto: & cum inunctione oleorū declinantiū ad aliquā caliditatē, vt est oleū amygdalarū. Et post ista Gal. in tertio myamir. laudat basilicon dissolutū cum oleo rosſ. si adhuc est caliditas: & cū oleo nardino, si fuerit remissa. Et Auic. in isto casu, quādo caliditas fuerit remissa, iubet distillare vice post vicē cū stillo cum cotone inuoluto adipē vulpis tepidā, aut lacerti, aut anatis: & butyrū seu medullā cruris vituli: de qua dicit heben Mes. quod est experta. Si autē non esset apostema calidum, iubet administrare medicamē cōpositū cum adipe caprino, melle, rob, hyssopo humida, & oleo laurino, de lilio, & de nardo, rutæ: & oleū de balsamo: etiam si tunc fieret suffumigatio cū decoctione hyssopi, sansuci, betonicæ, fœniculi, & rutæ non esset malum. Et si apostemata conuertantur ad saniem, medicamen laudatur istud ab heben Mes. Recipe farinā fabarum, farinā hordei, chamomillam, melilotū, viol. althæā. decoquantur cum aqua, & roſo, & oleo chamomillæ, & fiat emplastrum, & vtere. Si autem apostema fuerit extra aurem quia est pauci timoris secundum Auic. sufficit emplastrum dictum. In bothor autem qui fit in aure, sufficit decoctio ficuum cum tritico. Sanies, cum vino & melle, & reliqua cura vlcerum aurium curetur.

Quarta autem incentio completur secundum accidētia: dolor enim quod est proprium symptoma istorum apostematum, sedatur secundum materiam de qua fit. Si fit à causa calida, laudat Galen. in tertio myamir, trochisſ. factos de opio, & castoreo, & vino cocto dissolutis cum eodem vino tepefacto, & suauiter cum lana molli in aurem infundātur. Postquam autem bene fomentaueris, dimittes parum quiescere:

stere:& ab extra lana in ipso orificio,& in tota aure, calida apponatur. Et si eguerit iterum fomentare, rursus fomẽtetur, cauens quantum est possibile ne ipsum porum tangas, nec molestes. Auicen.autẽ ad hunc dolorem laudat oleum rosf.vel viol.tepidum, aut albumen oui cum camphora: verum oleum viol.dicit esse magis sedatiuum quàm rosatum, propter mollificationem que est in ipso:& lac mulieris cum aqua solatri, & oleo rosf.aut amygdalarum: in quo vermes terrestres: aut qui reperiuntur sub vrceis, aut lapidibus, cum multis pedibus rotundi, vt media faba, sint bulliti:& oleum de se.cucurbitæ,& oleum nenufarinum, papauerinum,& salicinum iniecta tepida, & exterius cum lana applicata. Et Auenzoar gloriosus iubet apponi oleum de vitellis ouorũ: quoniã vt dicit, in continenti remouet dolorem: & properat exitum saniei. Si vero à spiritu ventoso aut ab humore non habente exitum fuerint, permisce quæ dicta sunt cum aliquo aperientium pharmacorum: velut secundum Gal. vbi supra, est nitrum quod aphronitrum vocatur: & vterq; elleborus:& vtraq; aristolochia, & ruta, centaurea, radix cucumeris syluestris, radix bryonię,& iarri, & dragonteæ,& costus, cinnamomũ,& cubebę. Propterea, vt dicit, scripsit multa exempla pharmacorum: vt non habeatur eorum inopia: quia nõ omnia in omnibus regionibus reperiuntur, sed certa in certis. Auic.autem laudat calefactoria cum vẽtosa plena aqua calida,& milio,& sale,& pannis calefactis:& heben Mes. euaporationem embori factam cum decoctione chamomillæ, meliloti, anethi, fœnugræci, caulium, rubi, sansuci, herbæ venti, vel parietariæ. Et oportet, vt dicit Auicen. vt postponatur vsus narcoticorum vsquequo timeatur syncopa,& proprie cum fuerint humores frigidi. Istud enim nocet eis valde. Quod si accidit nocumentum ex vsu narcoticorum, administra castoreum post illud solum.

Glandulæ, & scrofulæ quæ in istis locis sæpissime generantur, vt superius fuit dictũ curãtur. Apostemata in emunctoriis cerebri, sub aure cum cordis emunctoriis dicentur. Caue tamen in incisione de venis, & arteriis, quæ ibi sunt magnæ, & grossæ, ex quorum incisione multa sunt pericula: & de reuersiuo neruo qui est ibi: quia per eius incisionem perditur vox. De aliis autem passionibus quæ veniunt in facie, inferius dicetur. Nam licet polypus

narium,& noli me tangere,alcola, in principio sint apostemata,seu pustulæ:quia cito efficiuntur vlcera, cum ipsis reponentur.Apostemata oris,vt squinantia,tractantur, de quibus satis dicetur.

De apostematibus colli,& dorsi. Cap. III.

APostemata colli sunt duplicia : quædam sunt in membris extrinsecis cõtinentibus:quædam intrinsecis contentis.Prima assumunt nomen generis,& vocantur simpliciter apostemata,Botia,glandulę,aut pustulæ:quæ vt alia curantur communia.

Secunda vero nomen habent proprium : quia squinantia vocantur:& proprium habent modum curandi.

De squinantia.

Est ergo squinantia apostema gutturis, & partium eius, viam aeris,& cibi impediens.Cuius species secundum loca distincta,quatuor assignat Auic. sequendo sententiam Gal. in quarto libro de locis affectis. Vna est,quando apostema est in lacertis extrinsecis,ita quòd sit apostema solum apparens extra in membris continentibus.

Secunda species est,quando est in lacertis extrinsecis versus spondylia:ita ꝙ apostema solũ apparet intus versus fauces,& amygdala,quando comprimitur lingua.

Tertia species est,quando est in lacertis intrinsecis ipsius meri : & tunc non apparet sensui : sed manifestatur rationi, per maiorem offensionem trãsglutionis quã anhelationis.

Quarta species est,quãdo est in lacertis intrinsecis ipsius cannæ seu epiglottis: & tunc etiam non apparet sensui, sed rationi : quia magis ostendit anhelationẽ quã trãsglutionẽ.

Vnam aliam speciem assignat Galen. in quarto de locis affectis,quæ vocatur strumosa : quę fit propter dislocationẽ primi aut secundi spondylis colli,de qua in dislocationibus inferius fiet sermo.

Causæ squinantiæ sunt sicut & aliorum apostematum vniuersales, & particulares : fiunt enim vtplurimum per viam deriuationis : & habent materias calidas, & frigidas : vt in sermone communia postematum fuit dictum.

Signa & iudicia. Quantum ad causas sunt, vt aliorum apostematum:quantum ad locum autem secundum Gale. vbi supra,omnes species quandam difficultatem operantur secundum

cundum transglutionem,& respirationem,& coguntur stare recti,& linguam extrahere : & potus sæpissime ascendit ad nares.Auic.addit oculorum egressionem, & linguæ difficultatem,secundum nares locutionem.Signa mala , & timorosa in squinantia sunt dyspnœa fortis , & origmonica: transglutiendi magna difficultas : colli contractio : emissio linguæ, & spumæ ad modum fatigati equi : color malus in linguam labiis,& oculis:ac etiam extremitatum frigiditas: sudor frigidus ,& cordis defectus. Signa vero bona sunt quies,somnus tranquillus,alleuatio doloris,& anhelitus,& transglutionis,& malorum signorum priuatio. Squinantia est ægritudo breuis,& periculosa : & secundum Hippo.tertio prognosticorum,illa est pessima,& citius mortifera,quæ intus in gutture,nec extra apparet. Et quæ est cum dolore acutissimo,in spiritu,qui recta ceruice trahitur: hæc autem species in primo die , aut secundo , aut tertio , aut quarto suffocat.

Altera huius species mala,est quādo apparet intus in gutture,& non extra.Et ipsa est plus mortifera quàm prima.

Tertia quæ apparet intus & extra , prioribus diuturnior est.

Quarta autē species quæ omnino extra prominet,tutior est aliis.Squinantia quæ nō transmutatur,neque patiens putredinē exposuit,& dolor requiem inuenit,& subito euanescit:mortē vel laboris iterationē promittit. Item quinto aphorismorū, decimo quibuscūque squinātia ad pulmonem conuertitur,in septē diebus moriuntur.Si vero hos effugerint,empyici fiunt.Propterea in sexto aphorismorū trigesimoseptimo,In squinātia bonum est apostema foras exire,& membra interiora dimittere.amplius secundum Aui.omne apostema perfocatiuum aut resoluitur, aut permutatur,aut collectionem facit,aut interficit.Signa resolutionis sunt signa bona iā dicta.Signa permutationis, sunt subita detumefactio cum nocumento alterius particulæ.Signa collectionis,sunt lenitas,& prolongatio vltra quartā diē.Signa mortis sunt signa perniciosa iam dicta.Amplius squinātia critica est suspecta.Nā secundum Auicē.crisis cum apostematibus perfocatiuis proculdubio est perniciosa.

Cura squinantiæ conuenit cum cura apostematum communiū in diæta,& subtractione materię,& in applicatione se-

percussiuorum in principio:& resoluentium, & maturantium in fine:& mistorum in medio. Differt tamen in his: quia repercussiua non administrantur ab extra: sed ab intra.cum hoc etiã euacuationes,& deriuationes fieri debent sine quacunque dilatione.

Specificatur ergo curatio talium apostematũ in quatuor, primo in vita.secundo in materia antecedenti.tertio in cõiuncta.quarto in accidentibus.

Primum completur,quia vltra diætam cõmunem dictam superius secundũ quod heben Mes.vult,sint contēti in principio cum hydromelite,& aqua zuc. deinde procedãt ad aquam lentium excorticatarum ,& hordei. extingunt enim sitim acuitatem,& inflammationem deinde ad ius cicerum cum aqua hordei:deinde gradatim ad sorbitiones ex farina fabarũ, & ex amylo,& ex colatura furfuris cum melle.post hæc veniãt ad vitellos ouorum,& similia:& nullo modo repleant se.Et venter eorum semper sit laxus.Somnus eorum sit mensuratus. nam in multitudine somni timetur subita suffocatio:quare oportet quod parum dormiãt, & sæpe excitentur.

Secundum completur per euacuationes, & diuersiones cum phlebotomiis, & medicinis laxatiuis secundum materiam peccantem:& cum clysteribus acutis,& fortibus fricationibus factis festinanter: quia ægritudo propter membri operationem non dat inducias.

Fiant ergo primo fricationes,& ligationes extremitatũ, & statim clystere.& post incontinēti fiat phlebotomia de saphenis.demum post si virtus tolerat de brachiis:& post eadem die de venis sub lingua.Et si esset possibile transglutire,in crastinum detur sibi in materia calida diaprunis, aut diacatholicon acuatũ cum electuario de succo ros.Et in frigida detur hiera picra,aut pilulæ cochiæ, aut de agarico,& intercipiatur rheuma cũ milio,& sale torrefactis, & super caput applicatis:aut cũ stercore colũbino.Et detur ad lãbendum diapapauer:aut pilulæ storacinæ teneantur sub lingua.

Tertiã rem cõplent secundũ Gale.in sexto miamir repercussiua in principio ab intra:& leniētia ab extra, vt materia nõ incudetur infra guttur: & resolutiua in fine: & mista vt dictum est in medio:sed nõ quæcũque:quia nõ vitriolum,vt ipse dicit:nã nociuũ esset,si descēderet ad inferiora.Sed cer

ta &

ta & appropriata ad naturam particulæ, velut in principio concedit dianucum, seu diacaryon, id est cõfectum ex nucibus, in quo virtus rosſ. balaustiarum, myrtillorum, lentisci, rubi, gallarum, sumac, memithe, & consimiliũ stypticorum sit sigillata. In augmẽto diamorum, in quo virtus myrrhæ, & croci, & cõsimilium sigilletur. In fine vero diaron in quo virtus ficuum siccarum pinguium, calamenti, origani, seu pulegij, hyssopi, satureiæ, & vltra si necesse fuerit sulfuris, & nitri sit sigillate: & proprie talia velut stercus hirundinis, canum, & luporum, & puerorum, qui nutriti sint lupinis: & vt sunt capita alecium, piscium salitorum, & herba dicta morsus diaboli, & consimilium. Diamoron sic fit secundum Gale. vbi supra. Reci. succi mororum vtrorunque partes v. mellis, partẽ j. coquãtur vsq; ad mellis spissitudinem. Dianucon fit eodẽ modo: Re. succi corticũ nucum partes v. mellis partẽ j. coquãtur vsque ad mellis spissitudinẽ. Et istæ sunt eorũ cõpositiones simplices quæ cõferũt mulieribus, & infantibus, & debilibus. Ego enim inquit Gal. ratione deductus inueni melius dianucum incipientibus phlegmonibus constructum simul cum aliquo stypticorum dictorum: augentibus ipsis cum croco, & myrrha. in statu vero, cum diaphoreticis dictis. Diahirundinis sic fit. Reci. cineris hirundinum drac. iiiij. croci, nardi, myrrhæ, ana drac. j. confice cum melle: & fiat conditum. Ista autem sunt quæ Gal. appropriat ab intra, gargarizando, lambendo, vngendo, atque exufflando. Ab extra in principio præcipit Auicẽ. inuoluere collum leuiter cũ lana succida infusa in oleo oliuæ, aut chamomillæ. Deinde in postremo iubet cum istis addere attractiua: sicut baurac, sulfur vstum, & sinapi, atque castoreum, & omne quod rubefacit, & vesicat. Et ista habent locum, si apostema incedit via resolutionis. Quãdo autem tendit ad maturationẽ, præcipit heben Mes. istud emplastrum. Recipe farinæ hordei, seminis lini, ana vnc. j. carnium dactylorum, ficuum siccarum pinguium, ana vnc. j. ʒ. micæ panis quartã ʒ. coquantur omnia in rubis, & pistẽtur: & fiat emplastrum. Et si impinguaretur cum modico de butyro, esset melius. Rogerius Recipit radicis ebulorum, senationũ vel cardonis benedicti, absinthij, ana M. j. farinæ hordei, seminis lini, ana quartã ʒ. mellis, vnc. ij. axungiæ porci quartam. coquantur, & pistando fiat emplastrum

Lanfrancus.Reci.nidū hirundinis,& fac illū in aqua bullire diu:postea cum cribro cola,& in colatura coquātur radices lilij,& maluauisci,& bryoniæ,& folia maluarum,violarum, parietariæ:pistētur fortiter,& incorporētur cū eis fermenti bene acris,farinæ seminis lini,ana quod sufficit,bulliātur:& in fine addātur olei veteris, axungiæ porci sine sale modicū:& fiat emplastrum.Hoc enim emplastrū miraculose dissoluit,& maturat omnē squinantiā. Et cum istis fiat semper gargarismus maturatiuus cum aqua, & vino cocto, & melle decoctis radicibus althææ,ficuum, seminis lini, & fœnugræci, & similium. Maturato apostemate præcipiunt ipsum rūpere si est apparēs,cum sagitella,& mundificare cū mundificatiuo de apio,vel cum aliquo cōmunium exiturarum.Si autē esset intus nō apparens,rumpatur cū vnguibus, vel fricando cum aliquo si est possibile. Aut cum gargarismis maturatiuis,& aperitiuis:vt est decoctio ficuū, dactylorum,fœnugræci addēdo fermentū. Et fortius secundū Aui. baurac,nitrum,myrrha,piper, stercus hirundinum, & lupi, semen sinapis, & harmelis, & secundū Rogerium sumatur frustum carnium bouinarum semicoctarum:& ligetur cum firmo filo & longo:& facias quod transglutiat:& dum erit in transglutiēdo,extrahatur subito cum filo cum violētia, & ita rumpetur apostema.Illud idem potest fieri cum spongia.Aperto apostemate mundificetur cum gargarismis mūdificantibus,de vino & melle,& similibus. In materia autē frigida in principio fiat gargarismus cum oxymelite:deinde ascendat ad cinnamomū,spicam,& pyrethrum, & assam fœtidam.Et ponātur ab extra olea,& emplastra conuenientia.Si autē induraretur,mollificetur cum diachylone mūdificato cum axungia gallinacea, aut cōsimili:aut cum aliquo de mundificatiuis in capitulo de sclirosis dictis superius, & inferius dicendis.

Quarta res cōpletur secundum accidētia:vt si dolor adest fortis,fiat gargarismus cum lacte tepido:quia illud est laudatū apud omnes.Et ad idē valet syrupus violaceus,& papauerinus,& penidiæ,& mucilago:se.lini,psyllij,& semina citoniorū dissoluta cum aliqua aqua styptica,vt esset rof.plātagi.solatri.Et Halyab. summe ad hoc commendat cassiam fistulam cum aqua liquiritiæ dissolutā.Si autem adesset tāta strictura quod non posset transglutire,ponātur ventosę circunciręa

cunciz

cuncirca collum: vt canalis amplietur. Et quandoque dicit Auicē. intromittatur canula facta de auro, aut de argēto, ac similibus, adiuuando ad inspirationem. Et aliquādo confert in dilatatione deglutionis, & anhelitus, compresso spatularum cum fortitudine. Cúmque squinantes vehementiores fiunt: & non valent medicinæ: & creditur quod perditio futura sit, dicit Aui. quòd illud per quod speratur euasio, est apertio cannæ vel epiglottis, supple inter duos anulos: taliter quod possit anhelare dimittendo per tres dies, & nō vltra: & ex causa quæ dicetur infra, donec transiuerit ægritudinis malitia: & postea suatur, & incarnetur. Quod probat Albuca. ancillæ testimonio, quæ cum cultello partem canalis pulmonis inciderat. Et Auézoar dictam operationem in capra probauit.

De botio.

Botium est apostema, siue exitura, aut excrescētia in collo ex materia humorali in materiā malā conuersa. Cuius causæ, & signa sunt, vt aliorū apostematum exituralium, dicta. Indicia tamen aliqua habēt propria. Botiū naturale secundū Albucasim nō recipit curam. Botiū quod est intrinsecū neruis & arteriis, cum securitate omnino operatur. Botiū magnum quod occupauit has partes est dimittendum. Quocunq; modo botiū extirpare corrosione, & incisione in collo secundum Arnoldum, est verendum botiū ægritudo regionalis, & hæreditaria apud multos reputatur.

Cura botij colli nō diuersificatur à cura cōmuni aliorū botiorum, & glandularū dicta superius, nisi in hoc: quod si nō possunt curari cū resolutiuis, aut cū maturatiuis dictis in loco allegato, neq; cum desiccatiuis, & cōsumptiuis appropriatis statim dicēdis: fiāt secundum Rogeriū cum ferro calido duo setones, vnus secundum longum: alter secundū trāsuersum: & quotidie mane, & sero extrahantur ad exteriora, donec penitus caro seu materia sit cōsumpta. Si quid tamē relictum fuerit, cum puluere asphodelorū, vel cōsimili deuastetur: & postea vt cætera vulnera curetur. Si autē est liberū, & non cum venis, & arteriis intricatū: scindatur cutis: & discarnetur, & ipsum cum suo flosculo totaliter, vt supra dictum est, extrahatur, & curetur. Aut si videtur tibi expediēs, vt dictum est de scrofulis, caute cum corrosiuis extirpetur.

Desiccātia appropriata & experta per magistros sunt hęc. Primo

Primo ab intra ordinat Roger.electuarium tale. Reci. radicis viticellæ, radicis cucurb. agrestis, cyclaminis, polypodij, bruscij, asparagi, aristolochiæ rotundæ, radicis cucumeris agrestis, radicis ari, radicis tassi barbassi, spongiã marinam, & paleam marinã ana partem. j. adusta spongia & palea reliqua pulverizentur: & conficiantur ad modũ electuarij, supple cum melle, de quo præcipit aliquantulũ ponere sub lingua cum vadit dormitũ: & de mane administretur vnus gobelletus potionis factæ cũ vino decoctionis radicis maliterræ, radicis tassi barbassi, polypodij, betonicæ, brãcæ vrsinæ: & ita iubet cõtinuare per x. aut xj. dies. Cum prædictis etiã iubet lac porcæ primos fœtus lactãtis apponere: empiricum est. quare nõ multũ curo. neque etiam de prædicto auxilio: nisi in quantũ diureticum est. Et purgatio per vrinam in talibus fuit superius, in de glandulis, commendata. Emplastra ad dissoluẽdum ipse cum suis magistris docet facere de radice lapathij, raphani, cucu. agrestis, saxifragiæ coctis, & cũ axungia aliqua mistis. Superius tamen in cap. scrofularum, plura sunt imposita emplastra ad resoluendum, & maturandum: quare illic requiratur. Lanfrancus ad hoc dictat aliam potionem cum vino decoctionis paruæ plantæ nucis cum suis radicibus, & piperis. Magister Dynus facit puluerem de spongia combusta, ossis sepiæ, salis gemmæ, & communis radicis chelidoniæ, cyperi, succi cyclaminis, cinc. pyrethri, bedegarum, nucis cypressi, paleæ marinæ. Ego tamen addo scrofulariæ radicem, & philippendulæ, & vtatur vt supra. Tales autem medicinæ multas habent promissiones, operationes verò paucas.

De apostematibus dorsi.

Quia in anatomia colli fuit posita anatomia dorsi, pro tãto expediendo dicimus quod apostemata dorsi in causis, & signis, & cura satis conueniunt cum cõmunibus, nisi in hoc quod ista magis sunt periculosa, propter propinquitatẽ nuchæ quæ vicaria est cerebri, vt in anatomia fuit dictũ: vnde in 12. de vtil. particularum, symptomata nuchæ similia sunt symptomatibus cerebri. Et ex hoc nõ debemus ea repercutere ita fortiter sicut & alia. Sufficit enim à princ. ponere alterantia, & refrænãtia domestica, quale est oleum rosatum. Cum hoc etiam quando saniantur, non expectetur ad aperiend

riendum perfecta maturatio: & in aperiendo, secũdum profundum sequatur, & caueatur neruorum origo. nam eorum pũctura, & incisio est periculosa. Gibbositas est proprie dorsi passio. verum quia propriè non est apostema, licet possit ab apostemate causari, sed dislocatio: dicetur infrà.

De apostematibus omoplatæ, & brachiorum. Cap. IIII.

APostemata omoplatæ, & brachiorum non variantur à cura communi: nisi quod circa iuncturas anticipatur apertio, ne sanies sui mora corrodat, & dissipet neruos, & ligamenta. & per cõsequens profunderur iunctura: & efficiat fistulam præcipuè circa cubitum, in quo maior est ligamentorum, & ossium infiltratio. Et caueatur apertio circa summitatem: sed circa latera. nam motus & ossis denudatio impediunt consolidationem.

De apostemate post phlebotomiam.

Cæterum cõtingit brachia apostemari aliquoties post phlebotomiam: vbi quod consulit Auic. in principio est bonum: videlicet quod ex altero brachio minuatur secũdum quod tolerauerit, & super ipsum emplastrum de cerussa, & in circuitu de infrigidantibus fiat epithema. Ego autem emplastraui cum bolo ar. & albuminibus ouorum. Illud autẽ quod dicit Iamerius de fomentatione mollificante & resoluente, & stupa, & ligatura, competit in processu. &c.

Emborisma seu aneurisma, est apostema leue ex sanguine, & ventositate repletum secundum Auic. quarto sui canonis, ca. de fluxu sanguinis. Vnde Gal. in de tumoribus præter naturã: Arteria verò destructa emborisma hæc passio vocatur: fit autem diuisa ea, cum iam in cicatricẽ accidit præiacẽs eis cutis: q̃a vt dicit Auic. plurimũ fit in curuaturis, collo, & inguinibus per se à causa intrinseca: aut ex phlebotomia. Et quia illa magis fit in brachio, ideo ponitur in cap. brachiorum. Cognoscitur autem huiusmodi passio per viros præfatos: quia pulsat vt arteria, & premendo retrocedit: & reuertitur vt ruptura. Cura ipsius fit dupliciter: vno modo cum compressione facta cum emplastro styptico, & ligatura ad modum rupturæ. Alio modo quod ab vtraque parte arteria discooperiatur, & ligetur cum filo: & illud quod erit inter

duas

duas ligaturas,incidatur. Et post vt communia vulnera curetur. Alium modum assignat Albuc. cum duabus acubus ligando:de quo infra in eminentia vmbilici dicetur.

Solet circa manus aliquoties accidere inflatio carnosa, & phlegmatica quæ à multis chiragra dicitur.Cuius causæ, & signa in apostematibus phlegmaticis superius sunt dicta:ve runtamẽ quæ est naturalis,antiqua & confirmata,non recipit curationem. Cura verò curabilis nõ differt à cura communi apostematum phlegmaticorũ:nisi quia propria aliqua habent auxilia,& cauterizationẽ quæ indiget secundum incessum ossiũ, rachetæ cum cultelari : vt morbus non redeat. Auxilia propria sunt hęc.Primo magister meus Montispessulani faciebat hoc.Recipit caulium rubeorum M.v.ebulorum,tribulorum marinorum ana. M.ij. coquãtur cum lixiuio cinerum clauellatorum & aliquantulo aceto, & sale terantur,& fiat emplastrum. Consequenter secundum magistrum meum Ptolosanum fiat chirotheca siue bursa de bono corio,& impleatur de bono lixiuio cinerum ficariorum & sarmentorũ, atq; filicum cum modico sale & aceto: & in ea manus ponatur,& taliter claudatur, & ligetur, quod nihil exeat:& ipsam sæpe cum aqua calida in altero vase calefaciat: & hoc tantũ continuetur quousq; manus sit deinflata.Nonnulli verò primo eam balneant cum aqua decoctionis squinãthi,vel alicuius rei subtiliantis, postea cum pice, & cera applicatis violenter attrahendo mollificat manum. Consequenter eam suffumigant,& stuphant cum fumo eleuato ab aceto iniecto super marchasitã,aut lapidem molarem ignitos.Vltimo emplastrãtur cum galbano, & ammoniaco, & consimilibus. Modi tantũ primi mihi sunt magis experti. Nihilominus in tali casu magis assuesco spongias infusas in lixiuio forti calido, in quo sit alumẽ,& sulfur, & sal,ligando stricte, vt in apostematibus fuit dictũ phlegmaticis,quàm in aliquo alio:& dicetur in de elephantia magis complete.In omnibus tamen dispositionibus materia ad alteram manum cum fricationibus,& pondere deriuetur. Et in fine cum cauteriis dictis qui vult procedere.

De apostematibus digitorum fistulosorum.

Nascuntur circa iuncturas digitorũ quandoq; apostemata phlegmatica dura cum colore fusco:in quorum circuitu

venæ

venæ eleuantur, vlcerantia, & corrodentia ossa, & ligamenta: vt dicit Guli. de Salic. currentia & permutantia se aliquã-do de membro ad mẽbrum velut sephyros dictus ab Auic. ferinos. Cuius causæ & iudicia, & cura sunt sicut scrofularum squammosarũ: vngendo à principio, cum oleo de spica, & de lilio, & cũ diachylone desuper. Et si contingat eam vlcerare, mundificetur cum vnguento apostolorum, & puluere asphodelorum. Et si est necesse, cum arsenico, sicut in scrofulis fuit dictum. Si autem os fuerit corruptum, cauterizetur, & remoueatur corruptum. Nam cauterim omnem corruptionem remouet, vt dicetur: post autem, curatione aliorum vlcerum curetur.

Panaritium est apostema calidũ exiturale, circa vnguium radices generatum. Cuius causæ, & signa per capitula calidorum apostematum superius dicta habentur. Indicia tamen aliqua habent propria. Quia secundum Auic. est difficilis, & vehementis doloris: ita quod aliquando facit feb. alienationem, & syncopim: & per consequens interficit. Et quandoque vlceratur, & perducit ad corrosionem, & corruptionem carnis, ossis: & per consequens ad totius digiti esthiomenationem, & perditionem, & emittit saniem subtilem, & fœtidam vtplurimum.

Cura ipsius non variatur à cura cõmuni, nisi in maiori infrigidatione, & refrænatione circa principiũ, & maiori sedatione doloris. Facta igitur phlebotomia, euacuatione, & diuersione, & diætatione calidarum materierum, infrigidetur in principio cum aceto puro, aut cum se. psyllij mucilaginato, aut cum gallis, & corticibus granatorum misto.

Vnde Halyabbas dicit quod sapiens Hippo. in quarto epidimiarum cum galla viridi, & aceto dolorẽ curabat. Camphora etiam ab Auic. in hoc multum laudatur. In augmẽto & statu acetum cum farina hordei, aut cum furfure apponatur. Et in fine competit oleum ros. cum thure, & nigella ad resoluendum. Si verò collectionẽ facit: iuuetur ad maturã-dum cum mucilagine psyllij cum aqua adipe mista: aut cum isto emplastro. Et est Guli. Recipe vitellos tres aut quatuor ouorum coctorũ, farinæ fœnugræci, & se. lini, mucilaginis maluauisci ana vnc. j. butyri recentis quartã ʒ. incorporẽtur omnia, & fiat emplastrũ. Et cùm est maturatum, perforetur perforatione subtili, & parua & euacuetur quod in ipso est: & mund

& mundificetur cum melle, & farina lētium, & lupinorum; & aloe est de melioribus rebus ad incarnandum.

Si verò vnguis carnē pungeret, abscindatur. Si verò vlcerarетur, cum trochiscis asphodelorū, aut calidicon seu arsenico, desiccetur. In casu verò in quo est corruptū os, discooperiatur: & os cū ferro calido cauterizetur. Cauteriū enim in hoc est iuuatiuū valde, vt dicit Albuc. Si etiam esthiomenatur, scarificetur, & cura illius percuretur. Et si ambularet corruptio ad digitū, ita quod de ipso timeatur: incidatur, & cauterizetur. In omni autē dispositione ad intercipiendum materiam circuncirca digitū & manū, cum oleo ros. aut vnguento de bolo armeno inungatur. Dolorē aurem mitigat Auic. cum opio. & si mucilago psylij cū eo misceretur, res esset perfecta. Guliel. tamen ad hoc facit aliud vnguentū, in quo Halyab. consentit. Recipe olei ros. vnc. j. opij. hyosciami, ana vnc. j. ss. apij, vnc. 5. aceti. drac. ij. pistādo fiat vnguentum. Omnia autem auxilia cum suaui panno, & indolorose apponantur: quia hoc accidens superat causam suam.

De apostematibus pectoris. Cap. V.

CIrca regionē pectoris vel thoracis ab extra multi modi apostematum generantur: vtputa bubones sub ascellis, & apostemata mām illarum, & ipsarū costarū: de quibus per ordinem est dicendum: & primò de bubonibus. Vnde sciendum quod bubo sumitur tripliciter: propriè pro solo apostemate latitante ad modum illius animalis circa parietes in subascellis. Alio modo large ꝓ apostemate generato in tribus emūctoriis, scilicet cerebri sub auribus, cordis sub ascellis, hepatis in inguinibus. Alio modo magis large pro apostematibus generatis in membris glandulosis: vt in dictis, & cum hoc in māmillis, & testiculis, quæ licet sint nobilia, & principalia: non tamen sunt necessaria ad esse indiuidui, sed speciei. Et ideo sustinēt aliqua repercussiua: alia verò nulla. Et ita intellexit Auic. in suo quarto. Hic tamen sumitur primo & secundo modo, pro apostemate emunctoriorum principaliter cordis tanquam à principaliori membro.

Ista autem apostemata sunt calida, & frigida, & dura: quæ Auic. vocat fugilica secundum materias ex quibus fiunt. Et licet modus generationis vtplurimum sit secundum generationem, & expulsionem, factas à natura, vt superius fuit dictum

dictum:nihilominus attrahunt vlcera, & apoſtemata extremitatum: quorum cauſæ ſpeciales,& ſigna per doctrinã generalem habentur ſuperius.

Iudicia tamen aliqua habent propria: & eſt vnũ,quod ad ipſa libenter ſequitur febris. Sunt tamen ſecundũ Hippo.in quarto aphoriſmorũ, omnes in eis malæ, præter ephemerã: & cauſa eſt:quia ſignificant ꝙ tales bubones ſunt germina, & effectus apoſtematum interiorum, vt ponit Gal. in commento.Apoſtemata autem interiora,maximè quæ ſunt prope membra principalia,ſunt periculoſa.

Tranſgreſſio de mortalitate.

Et hoc manifeſtè vidimus in illa ingenti,& inaudita mortalitate,quæ apparuit nobis in Auinione anno domini 1348. pontificatus domini Clementis ſexti, anno ſexto. In ſeruitio cuius ſui gratia licet indignus tunc exiſtebam. Et nõ diſpliceat:quia propter ipſius mirabilitatem, & præuidẽtiam ſi iterum accideret,narrabo eam.

Incepit autem dicta mortalitas nobis in mẽſe Ianuario, & durauit per ſeptem mẽſes. Et habuit duos modos. Primus fuit per duos menſes cum febre continua, & ſputo ſanguinis. Et iſti moriebãtur infra tres dies. Secũdus fuit per reſiduum tẽporis,cũ febre etiã cõtinua,& apoſtematibus,& antracibus in exterioribus, potiſſimè in ſubaſcellis, & inguinibus,& moriebantur infra quinque dies. Et fuit tãtæ contagioſitatis ſpecialiter quæ fuit cũ ſputo ſanguinis,ꝙ nõ ſolũ morãdo,ſed etiã inſpiciẽdo vnus recipiebat ab alio:intantũ quòd gentes moriebãtur ſine ſeruitoribus:& ſepeliebantur ſine ſacerdotibꝰ,pater nõ viſitabat filiũ, nec filius patrẽ:charitas erat mortua:ſpes proſtrata. Et nomino eã ingẽtẽ: quia totũ mũdũ, vel quaſi,occupauit. Incepit autem in oriente:& ita ſagittando mundũ pertrãſiuit per nos verſus occidentẽ. Et fuit ita magna,quòd vix quartã partẽ gentium dimiſit:& inaudita: quia legimus illam de ciuitate Thraciæ,& Paleſtinæ,& aliam in libro epidemiarũ factã tempore Hipp. & illam quæ accidit ſecundũ ſubiectã gẽtem Romanorum in libro de epidemia tempore Gal.& illam in ciuitate Romana tẽpore Gregorij:& nulla fuit talis. Quia illæ nõ occupauerunt niſi vnã regionẽ: iſta totũ mundum: illæ erant remediabiles in aliquo:iſta in nullo:fuit enim inutilis pro medi-

cis & verecundosa: quia non erāt ausi visitare propter timorem inficiendi: & quando visitabant, parū faciebant, & nihil lucrabātur, omnes enim qui infirmabātur, moriebantur, exceptis paucis circa finē qui cū bubonib⁹ maturatis euaserūt. De causa istius ingentis mortalitatis multi hæsitauerunt: in aliquibus crediderūt partibus, ꝙ Iudæi venenassent mūdū, & ita interfecerunt eos. In aliquibus pauperes, truncati: & effugiebāt eos. In aliis nobiles: & ita dubitabāt ire per mūdum. Finaliter ad tātū deuenit, quòd tenebāt custodes in ciuitatibus & villis: & nullū permittebāt intrare, nisi bene notum. Et si alicui inuenissent pulueres, aut vngētes timentes quod essent potiones, faciebant eos transglutire. Quicquid tamen populus diceret, veritas fuit, quòd huius mortalitatis causa fuit duplex. vna agens vniuersalis, alia particularis patiens. Vniuersalis agens fuit dispositio cuiusdam cōiunctionis maioris trium superiorum, Saturni, Iouis & Martis, quæ præcesserat anno Domini 1345. 24. die mensis Martij in 14. gradu Aquarij. Maiores enim coniunctiones, (vt dixi in libello quem feci de astrologia) significant res admirandas fortes & terribiles, vt mutationes regnorum, aduentus prophetarum, atque mortalitates magnas. Et illæ disponuntur secundum naturam signorum, & aspectus eorum in quibus sunt. Non ergo fuit mirum, si significauit mortalitatem admirandam, & terribilem illa magna cōiunctio: quia nō fuit solū de maioribus, imò etiā de maximis. Et quia fuit in signo humano, damnum supra naturam humanam direxit: & quia signum erat fixum, lōgam durationē significauit. Incepit enim in Oriēte paulo post coniunctionē: & durauit adhuc in anno quinquagesimo in Occidēte. Impressit enim talem formam in aere, & in aliis elemētis, quòd sicut adamas mouet ferrū: ita ipsa mouebat humores grossos adustos & venenosos: & cōgregabat eos ad intrinseca: & faciebat apostemata: ex quibus sequebātur febres cōtinuæ, & sputū sanguinis in principio, dū sanies fuit valida, & confundebat naturā: & post dū remissa fuit, natura nō tantū confundebatur, & expellebat prout poterat ad exteriora, maximè ad subascellas, & inguina: & causabat bubones, & alia apostemata: ita quòd illa apostemata extrinseca erāt effectus apostematum intrinsecorum. Causa particularis patiens fuit dispositio corporum, cacochymia, & debilitatio, & oppilatio. Et propter

Guido librum cōposuit de astrologia

propter hoc moriebantur populares laborantes,& male viuentes.

De cura fuit laboratum in præſeruatione ante caſum,& in cura in caſu.In præſeruatione non erat melius quàm ante infectionẽ fugere regionẽ,& purgare ſe cum pilulis aloeticis:& minuere ſanguinẽ cum phlebotomia:rectificare aerẽ cum igne:& cõfortare cor cum theriaca, & pomis,& rebus odoriferis,cõſolare humores cum bolo armenico: & reſiſtere putrefactioni cum acetoſis.

In cura fiebant phlebotomiæ,& euacuationes, & electuaria,& ſyrupi cordiales,& apoſtemata extrinſeca maturabantur cum ficubus,& cepis coctis,& piſtatis,&miſtis cũ fermẽto,& butyro:poſt aperiebãtur:& curatione vlcerũ curabantur.Anthraces vẽtoſabãtur,ſcarificabãtur,atq; cauterizabãtur. Et ego ꝓpter diffugere infamiã,nõ fui auſus recedere. Sed cum cõtinuis timoribꝰ pręſeruaui me cũ prædictis quãtum potui. Nihilominus verſus finẽ mortalitatis incurri febrem cõtinuam cũ apoſtemate inguinali: & ægrotaui quaſi per ſex ſeptimanas: & fui in tanto periculo, ꝙ omnes ſocij mei moriturum me crediderunt:& maturato apoſtemate,& curato,vt dixi,euaſi iuſſu dei.

Poſt vero anno 60.pontificatus domini Innocentij ſexti anno 8.retrogradando de Alemania, & partibus ſeptẽtrionalibus reuenit ad nos mortalitas.Et incepit verſus feſtum ſanctiMichaelis cũ bociis,febribus,carbũculis,anthracibus, paulatim augmẽtãdo:& aliquoties interpolãdo,vſq; ad mediũ anni ſexageſimi primi. Et poſtea ita furioſe vſq; ad tres ſequẽtes mẽſes durauit,quòd nõ dimiſit in multis locis medietatẽ gẽtiũ.Differebat tamẽ ad alia pręterita:quia in prima plures deceſſerunt populares.In iſta vero plures diuites & nobiles,& pueri infiniti,& mulieres paucæ.In qua ex dictis magiſtri Arnoldi devilla noua:& magiſtrorũ Mõtiſpeſſulani,& Pariſius,tale electuariũ theriacale aſſumpſi.Quod Recipit iuniperi drag.ij.& ʒ.gariophylli, macis, nucismuſ. zinz.zedoariæ añ.drag.ij.vtriuſq; ariſtolochiæ, radicis gentianę,tormẽtillę,radicis herbę cimicis,diaptami,radicisenulę cãpanæ,ana drag.ij.ʒ.ſaluiæ,ruthæ,balſamitæ, mẽtæ, polemenon quod eſt pulegium ceruinum ſecundummagiſtrum Arnoldum: aut cheledonia ſecundum magiſtrum Mũdinũ, ana drag.j.baccarũ lauri, doronici, croci,ſe.aceto

ſæ,citri,azymi,maſticis,olibani,boli ar.terræ ſigillatę, ſpodij,oſſis de corde cerui,raſuræ eboris , marg. fragmentorũ, ſapphyri,ſmaragdi,coralli ru.ligni aloes, ſandali ru. & muſcatellini,ana drag.5.cõſeruę roſ.cõſeruæ bugloſſę,cõſeruæ nenufar.theriacę probatę,ana vnc.j.panis zuc.lib.iij.fiat electuarium cum aqua ſcabioſæ,& roſ. modicum camphorata. Accipiebam vt theriacã:& fui præſeruatus iuſſu Dei. Cuius nomen ſit benedictum in ſecula ſeculorum.Amen.

Cura bubonum ſecundum Auic.eſt diuerſa à cura aliorum apoſtematum in euacuatione,&repulſione:eo ꝙ eſt ſecundũ ſemitam criſis,aut expulſionis ex mẽbro principali,tũc non oportet vt præponat euacuationem : ſed ſtatim applicentur localia,& nõ repulſiua,imò trahentia materiã ad locũ apoſtematum quacunque attractione:& etiam cum ventoſis,vt dictum fuit in ſermone generali.Si autem non eſt ſecũdum ſemitam dictam,ſed eſt ab vlceribus extremitatum,aut alia cauſa primitiua:& adeſt repletio,aut ſine ea occaſione doloris,vt ſupra 13. therapeu. fuit allegatum : tunc euacuatio eſt radix curationis:& minoratio cibi:& eius ſubtilatio, vt dicit Auic.& in iſto caſu,propter refrænare concurſum in humorum principio,poſſunt applicari aliqua alterãtia cũ quadam confortatione,velut oleum roſ.cum chamomillino,in nullo alio caſu non:imò mollificantia. Non obſtante Henrico qui poſt euacuationem docet indifferenter ponere in principio repercuſſiua : mollitiua enim ſint, nõ quæcunq;, ſed domeſtica niſi in neceſſitate:vbi domeſtica non ſufficerent. Nam vt ait Auic.ſicut in expulſiuis eſt timor reditus materiei ad membra principalia:ita in mollitiuis eſt timor attractionis ſuperfluæ:quorum amborum ſecurat euacuatio in caſu.Et hoc eſt,quod Gal.dicebat in tertio miamir. parotides,id eſt apoſtemata ſecus aures,licet ſint de genere phlegmonis,non tamen vtimur in eis prima intẽtione phlegmone laborantium particularum , ſed contraria pharmacis attractiuis vtentes. Et ſi nihil dignũ ratione profecerint hæc & ventoſam afferentes. Aduertendo tamẽ quod ſi vehementem impetum habet id quod influit,nil operemur:ſed naturæ totum dimittamus,ne ex vehementia attractionis dolor vehemens apprehendat hominẽ:vtpropter eũ,& vigiliæ fiãt & feb.adueniant:& virtus diſſoluatur:mitigare quidem magis tunc,& non coadiuuat fluxionẽ ac impetũ humorũ congruit

gruit cataplaſmatibus, vtẽtes mitigatiuis quæcũq; vltra hoc ꝙ commoderationem humidæ caliditatis habẽt, ex qua mitigare valent, adhuc etiã & humores influẽtes cõcoquere, ac ſuppurare poſſunt. Et hoc eſt qđ dicebatur in tertio therapeu. calefacere, & humectare oportet totũ, & extremitatẽ & ipſum adenẽ, id eſt emunctoriũ, vt indoloroſum fiat. Prima die ex oleo calido infuſam lanã ſuperponẽtes: nõ vt quidam cõfeſtim cũ ſale. Poſtea vero ſale vtamur ſupra cũ aqua calida miſto fomẽtando, & cataplaſmãdo: vt reſoluatur qđ collectũ eſt mitigato dolore. Si quod collectũ eſt, nõ poteſt reſolui, digerere & ſuppurare oportet illud cũ cataplaſmatibus ſuppuratiuis, velut eſt triapharmacum de farina, aqua, & oleo coctis: aut aliquo ſuperius in ſermone vniuerſali dicto: & poſtea procedere ſecundum quod ibi eſt dictum.

De apoſtemate fugilico, & indurato in emunctoriis.

Apoſtemata autẽ dura quæ ſcirrhos Gal. fugilica Auic. vocant: in dictis locis difficilia ſunt ad curandum: & curatione ſcrofularum ea curare præcipit Gal. in trigeſimo therapeu. Auic. tamen in his appropriat emplaſtrum de cinere limaciarum cum adipe. Gal. eaſdẽ cum melle authoritate Archigenis in hoc caſu commendat. Multi autem duritiem incidunt, & glandulas naturales euellunt. Quod ego non facio: quia pòſt locus cicatrizando induratur cõtra intentionem naturæ: quæ illas partes ordinauit molles ad repercutiẽdũ membrorum principalium ſuperfluitates. Quicquid tamen fiat, inciſiones in ſubaſcellis, & inguinibus debẽt fieri ſemitranſuerſaliter ſecundum formam lunæ, vt oſtendit Albuc. retro autem aures, æqualiter inquit Auic. & intelligo æqualiter, id eſt ſecundum longitudinem.

De apoſtematibus mamillarum.

Apoſtemata mamillarũ quædam ſunt propria, quædam ſimilitudinaria, vt caſeatio lactis, & ingroſſatio præter naturam, de quibus dicetur infra. Apoſtemata calida, & frigida in hac particula habent cauſas, & ſigna apoſtematum communium ſuperius dictorum: niſi ꝙ ad ea generanda in mulieribus multum facit retentio menſtruorum: & ad ea curanda prouocatio eorundem, atque phlebotomia ſaphenarum. Habent etiam ſigna, & indicia aliqua propria: quia in

apostematibus semper est aliqua caliditas,& dolor,atque tumor in coagulatione lactis de his parum est,aut nihil. Lac etiam coagulatum expanditur æqualiter per mamillã.Apostema vero in altera parte, præcipue quãdo venit ad augmẽtum,monstrat eminentiã:lac cum hoc non venit nisi grauidis,& prægnantibus.Apostema vero in omni tempore generatur. In apostematibus mamillarum timẽdũ est de mania, iuxta illud quinto aphorismorũ. Mulieribus quibus ad mamillas cõuertitur sanguis,maniã significat.Et licet aphorismus sit Gal. suspectus: ipsum tamen modificat ac verificat quãdo sanguis repugnat cõuersioni sui mordacitate,& multitudine,quibus lædit & cerebrũ.Lãfrancus tamen testatur, quod ipse vidit.Ego autẽ nunquã vidi:sicut nec Gal.vidit sicut ipse testatur in cõmento. Aui.bene vult ꝙ sirsen ad apostemata mamillarũ seu pleuresim resoluatur,sed nõ ecõtra.

Curatio apostematum mamillarũ nullum habet proprium: nisi quod repercussiua oportet quod sint domestica propter vicinitatem cordis.Sufficit enim in calidis,vt plurimũ, quæ sunt talia in principio:sicut oleum ros.cum modico aceto: aut aqua cum aceto non frigida sed calida.Postquam autem pertransiuerit principium,fiat emplastrum cum farina fabarum,& foliis solatri,& meliloto contrita, & cocta cum oxymelite,& oleo sisamino,aut amygdalarum. Si autem videtur facere collectionem,maturetur cum emplastris maturatiuis dictis,& dicẽdis.Et proprie cum isto,quod laudat Aui. Recipe micæ panis quartam vnam,farinæ fabarum, radicis maluauisci,quartam ʒ.farinæ fœnugræci,vnc.j.ouorum coctorũ vitellos iij.in numero , addendo modicum de croco, & myrrha,& assa fœtida,fiat emplastrum. Et ipso maturato aperiatur in bassiori loco secundum formam lunarem, vt ostendit Albucasis,& non ponatur magna tenta propter dolorem:& mũdificetur vt alia.Si tamen apostema esset frigidum inungatur cum oleo de spica,& lilio,vt alia. Et si tẽderet ad duriciem , Auicen. ponit emplastrum de riso cocto cum vino dulci , & oleo viol. & vitello oui. Si vero duricies conuertatur ad cancrum, non est consilium in curando ; nisi abscindere totam mamillam : quod est tamen, vt superius est dictum , valde timorosum. Melius enim est in tali casu palliare , quàm velle curare,& incurrere infamiam.

De co

De coagulatione lactis.

Coagulatio lactis,quę vtplurimum fit à frigido,diſſoluitur cum eiſdem dictis in apoſtemate frigido,& cum embrocatione aquæ calidæ,decoctionis ſiclæ,apij,mentæ,atque calamenti.Et laudat Lanfrancus iſtud emplaſtrum. Recipe micæ panis mundi,farinæ hordei,fœnugræci,ſe.lini.ana vnc.j. radicis maluauiſci,foliorum maluæ,erucæ,ana.M.j.colligãtur:hæc duo vltima,coquãtur,& piſtentur:& cum oleo modicum incorporando,fiat emplaſtrum.

De apoſtematibus parietum pectoris.

Apoſtemata quæ ſunt in parietibus pectoris,nihil habent proprium niſi quòd caute repercutiãtur,propter cauſam dictam:& ſecundum inceſſum coſtarum aperiãtur,atque longa non expectetur maturatio, ne ſanies ad intrinſeca deriuando,ad intrinſeca fiſtulam pariat.Scriptum autem eſt ab Hippo.primo prognoſticorum:quæ intus, & extra crepuerunt,malum eſt:& commentatur per Gal.quòd natura non inuenit locum:in quo appodiet ſe,ſicut fundamentũ in terra ſuper quo generet, & conſolidet carnem.parit ergo fiſtulam cuius curatio eſt mala,vt dicetur infra.Quomodo autẽ regatur fiſtula,quæ in caſu ad ſpatioſitatem intrinſecã profundatur,dicetur infra,cum de fiſtula fiet ſermo. Quæ autẽ ab intra deuenerunt in ſaniem,vrantur,aut incidantur:& ſi ſanies eſt laudabilis,euadere poſſunt.Si vero mala,pereunt in 7.aphoriſmorum.Locus in quo debet fieri apertio,etiam infra dicetur,& oſtendetur.

De apoſtematibus ventris. Cap. VI.

APoſtemata communia,ex parte exteriori ipſius ventris habent nihil proprium, niſi quæ dicta ſunt propria in pectore:& hoc etiam quod cum omnibus reſolutiuis,& maturatiuis miſceãtur aliqua aromatica ſtyptica,& confortatiua:eo quod propter propinquitatem quã habẽt ad mẽbra nutritiua,poſſent ea, & earum actionẽ toti corpori neceſſariã debilitare:miſceantur ergo cũ eis oleũ nardinũ, vel maluinum,myrtinũ,maſticinum,& oleum de abſinthio, & ſpica quæ Gal.appropriat ad confortandũ viſcera ſpecialiter hepar 13.therap. In principio enim applicetur oleum roſ.cum

oleo maluino,aut myrtino.In augmento oleum chamomillæ,cum absinthio,aut nardino. Si vero tendant ad suppurationem,apponatur artomel,id est panis cum melle,non purus,vt Attalus discipulus Sorani ponebat,sed cum oleo masticino,aut absinthio mistus.

De duricie stomachi.

Si autem declinent ad duriciem, cautissime aduerte quia talia apostemata faciliter indurantur: & indurata difficilia & periculosa sunt inducendi hydropisim,vt dicit Lanfrãcus. Gulielmus tamen de Saliceto appropriat quando sunt in orificio stomachi, diachylon. Ego vero misceo cum eo modicum de pul.hieræ cum oleo de absinthio malaxatum.

De duricie hepatis.

Supra vero hepar dictat emplastrũ commune ad omnẽ duriciẽ.Quod Reci.galbani,serapini,opoponacis,ana vnc.j.farinæ fœnugræci,seminis lini,ana vnc.ij.terebent.libr.ʒ.olei chamomillæ vnc.iiij.farinæ frumenti quod sufficit ad inspissandum: ponantur gummi in oleo chamomillæ minutim incisæ,& dissoluantur ad ignem: & post addatur terebinthina,& coletur,deinde incorporetur farina, & fiat emplastrũ. si tamen adderetur oleum ros.aut violatum vel absinthium propter virtutem hepatis seruandam,esset melius.

De duricie splenis.

In duricie vero splenis,Recipe ammoniaci,serapini, bdellij,opoponacis,ana vnc.j.olei de spica,drac.v. terebint.vnc. ij.farinæ fœnugræci,& seminis lini ana vnc.j.farinæ lupinorum,quod sufficit ad incorporandum.fiat emplastrum vt dictum est de hepate. Albucasis autem consuluit in istis locis quando in eis est frigus, & humiditas multa, & curationes aliæ non valent:cauteria punctualia tria vel quatuor secundum magnitudinem hepatis:& quod non multum pertranseant vltra cutim.

De hydropisi.

Hydropisis secundum Brunum dicitur ab hydros,quod est aqua: & pisis quod est passio: id est passio aquosa proprie in ventre. Est enim hydropisis quantum spectat ad chirurgum, apostema, & inflatio ventris ex materia aquosa,& ventosa infra

Infra spatiositatem ventris, errore virtutis digestiuæ hepatis generatum. Vnde in quinto de locis affectis, siue patiendo quidem hepar, nunquam fit talis passio. Patitur autem hepar, quandoque propter proprietatem: quandoque propter colligantiam: & hoc innuebat Hippocr. secundo prognosticorum. Consurgit ab hepate, & ab aliis. Talis autem passio in hepate dicitur error, & infrigidatio seu diminutio caloris naturalis ipsius facta à frigido per se, & vniuoce: à calido vero per accidens, & æquiuoce, resoluendo calorem naturalem ipsius hepatis. Et propter hoc dixit Gordonius: quòd nullum mirabile est si in hydropisi de calida in eadem parte hepatis est frigiditas & caliditas insimul: vnum tanquam formatum, & coniunctum: reliquum tanquam formans, & antecedens: vnum naturale reliquum præter naturam, vnum materiale, reliquum formale: vnum apparens reliquum occultum. Ex qua infrigidatione in de tumoribus præter naturam, & sexto de ægritudine, & symptomate, coaceruatur multitudo aquosæ materiæ, in asciti seu ascli: spumosæ vero in tympanite: phlegmaticæ vero in asarca, & leucophlegmatica nominata. Sũt ergo secundũ hoc tres species hydropisis.

Causas hydropisis non oportet chirurgum taliter inquirere, quàm dictæ sunt superius in sermonibus de apostematibus phlegmaticis: perfectam & exquisitam inquisitionem recipere debent à medicis aliis physicis.

Signa communia trium specierum sunt inflatio: & mala coloratio faciei, & extremorum: & debilis superfluitatum expulsio. Signa propria asclites, seu asclitis, sunt demacratio partium superiorum, & inflatio inferiorũ. Et si vẽter agitetur, sonat velut vter aquæ semiplenus, & alia signa apostematũ aquosorum dicta. Signa tympanitis sunt eadẽ. sed si vẽter percutiatur, sonat, vt vter plenus vento: & signa superius dicta de apostematibus ventosis. Signa anasarca sunt tumor vniuersalis totius corporis. Et si caro cõprimatur cum digitis, dimittit post eos cauernam: & reliqua signa phlegmatis dicta: & vẽter nõ est ita inflatus, vt in aliis speciebus. Signa quæ recipiuntur à pulsu, & ab vrina, & ab egestione, & aliis expulsis, à physicis recipiuntur. De hydropisi Hippo. iudicat in secundo prognosticorum, quòd omnis hydrops in acuta febre malum. Hydropisis enim quæ sequitur febrem conti-

nuam, vix aut nunquam curatur. Hydropisis in complexione calida,& sicca, est mala:quia est cum discõuenientia particularum. Hydropisis, quæ prouenit ab hepate peior est illa, quæ prouenit à splene vel aliis membris. Inter omnes species hydropisis, asclites est deterior:hyposarca, salubrior:& tympanites tenet medium. Quicquid autem sit, hydropisis est morbus difficilis: & ideo de ipsa parum promittas. In sola asclite operatio chirurgicalis habet locum. Et aliæ physicis relinquantur.

Cura hydropisis præter communia dicta in apostematibus phlegmaticis habet quædã propria. Primo quòd vita sit magis stricta, & desiccatiua. Secundo quod hepar rectificetur. Tertio quod purgantia per ventrem,& educentia per vrinã, sunt crebriora. Quarto quod ab extra ad euaporandum, & non ad suppurandum, magis attendatur:& hoc erat Gal. præceptum quod allegabatur superius de apostematibus aquosis, in secũdo ad Glauconẽ,& septimo aphorismorũ, in cõmẽto, Quibuscũque hepar. Et propter hoc in asclite, de quo est proprius iste sermo, euacuetur materia cũ pilulis de reubarbaro, quæ secundũ Rasim, Reci. reubarbari, succi eupatorij, seminis scariolæ, ana drac.iij. agarici drac.v. mezereõ j. laureolæ, drac.x. fiãt pilulæ, dentur, drac.ij.& ʒ. Educãtur etiam humiditates per vesicã cũ apozemate de radicibus, quod est secundũ Rasim, Re. corticis radicis apij & fœniculi, ana dra. x. seminis apij,& fœniculi ameos, squinanti, ana drac.v. rof. rub. spicæ, ana drac.iij. coquantur in vna lib. aquæ, donec ad tertiã redeat:& detur in potu. Et secundũ Gal. tertio de complexionibus, medicamen cũ cãtharidibus correctis per adustionẽ seu per gũmi cerasorũ admistionẽ datum cum vino in quãtitate grani parui valde iuuat ictericos, & hydropicos: quia multimodã humiditatẽ euacuat per vrinã. Cõfortetur hepar ab extra trochiscis de berberis, qui secũdum eundem Rasim Reci. succi berberis, drac.x. seminis scariolæ, seminis citruli, seminis portulacæ, an. drac.iij. rof. drac.ij. reubarbari, drac.j. spicæ, drac.ʒ. fiant trochis. aur. j. detur vnus cũ syrupo acetoso. Ab extra vero epithemetur hepar cũ sãdalis, cinnamomo, atque rof. cũ vino põtico. In omnibus autẽ prædictis, quãdo est caliditas præter naturã in hepate, addatur endiuia, scariola, cichorea, atque hepatica. Euaporetur autem materia emplastrãdo ventrẽ cũ emplastrò quod fit de farina hordei,

hordei, stercore ouino, cypero, sulphure, nitro, bolo armeno, cimolea, atque limaciis cum testis suis tritis, & incorporatis cum lixiuio, & parum aceti. Et cõfricetur ad solẽ cum custodia capitis, & hepatis; quia in hoc vnguento mirabilis est caliditas solis. Et si prædicta non valent vel haberi non possunt: succus radicis ireos potatus de mane in quantitate duorũ cochleariũ, summe purgat eos, & per superius & per inferius. Aqua etiam distillata à medianis corticibus cãnarum, & floribus sambuci optima est secũdum Gordonium. Et si cum istis administretur propria vrina, maiorẽ haberet efficaciam. Si autẽ curatio cum prædictis nõ valet, oportet, vt dicit Albucasis, quod tu cauterizes cum multis cauteriis claualibus, non multum profundãtibus vltra cutim, in circuitu vmbilici quatuor supra hepar, & splenem: & stomachũ tribus: & super spondylia in dorso cum cultellario duobus: & dimitte ea aperta tẽpore longo, vt aquositas per ea possit expurgari. Et si in bursa testiculorum poneretur seton, optimum esset. Si autẽ aliud non potes facere: & cum magna instantia fueris requisitus: præmissa prognosticatione de periculo: si tu inuenies patientẽ fortem non debilẽ, iuuenẽ non senem neque puerum: & quod non habeat tussim, neque fluxum, neque aliud accidens, quod operationẽ cum ferro impediat: autoritate Albuc. Halyab. & Aui. ipsum incide à parte anteriori, sub vmbilico per tres digitos. Si hydropisis est ex causa intestinorum, à parte sinistra: si hepatis, à dextra: si splenis, vt possit iacere in latere minus doloroso, non super fixurã, vt aquositates non fluãt sine volũtate. Et modus est, vt ponas patientem erectũ corã te, aut sedẽtem, si nõ potest stare erectus. Et sint ministri penes dorsum sustinentes eum: & cum manibus aquam ad locum incisionis ducẽtes. Deinde tu pellem ventris superius per spatium vnius digiti trahe. Et ibi cum rosario sine spatumine perfora, vsque ad locum vacuũ, taliter quod aqua exire possit. Et tũc antequã aliquid notabile de aqua exeat, pellem dimittas, vt claudat vulnus siphacis: & prohibeat vt aqua nõ exeat, quousq; cum crusta panis infusa in vino, aut cum simili patiens sit refocillatus. Et post pellem superius trahas: & canulam de ære aut de argento factã artificialiter imponas: & de aqua nõ multum, sed quãtum poterit sustinere virtus infirmi, extrahere permittas. Melius est enim, vt ait Aui. infra subsistere, & per

vices,

vices,& paulatim euacuare, virtutémque seruare, quàm totum simul,& exquisite euacuare,& infirmum ad syncopen, & mortem ducere. Memorando semper quod omni euacuationi annexus est casus virtutis. Et postquâm extraxeris aliquam partem, extrahe canulam: & dimitte pellem descendere,& claudere vulnus siphacis: & liga:& non remutetur vsque ad aliam diem: & iterum confortes, & nutrias patientem cum cibariis,& potibus electis, subtilibus, odoriferis, & confortatiuis. In altera die per eundem modum operare: & in altera taliter faciendo, donec maior pars aquositatis sit extracta: deinde consolida. Et si quid remanserit, cum desiccantibus dictis desicca. Quidam faciunt primam incisionem vsq; ad siphac: deinde excoriando descēdunt modicū:& ibi perforant siphac:& postea vt dictum est procedunt: totum tamen ad idem venit: diagonaliter tamen perforantur, & diagonaliter in vtraque forma clauduntur.

In tympanite educatur materia per ventrem,& vesicam secundum quod de asclite dictum est, & clysteria, suppositoria de oleo ruthæ, cymino, & baurace, sunt vtilia. Hepar confortetur etiam: vt dictum est, ventositas ab intra carminetur cum diacymino, & electuario de baccis lauri: & ab extra fricetur cum aliis multoties: & vaporetur cum milio, & sulphure: & quandoque necessarium est ponere ventosas.

In hyposarca bonum est euacuare cum pilulis de agarico: quæ recip. agarici, drac. ij. succi eupatorij, reubarbari, aristolochiæ rotundæ, ana drac. ij. fiant pilulæ cum oxymelite squillitico. dentur drac. ij. Hepar confortetur ab intra cum trochiscis de lacca qui sic fiunt, Recipe laccæ, reubarba. ana drac. iij. seminis apij, ameos, seminis iuniperi, spicæ, amygdalarum amararum, mastichis, squinanti, costi, amari, rubeæ, aristolochiæ, gentianæ, succi eupatorij, ana dracmam vnam,& 5. fiant trochisc. drac. vnam dentur cum apozemate de radicibus. Ab extra verò super hepar epithemetur cum spica, mastiche, cypero, squinanto, cinnamomo, calamo aromatico, croco, myrrha in vino pontico resoluti. Aeger quoque in sole calido cum arena calida sepeliatur: & in furno à quo exiuerint panes stuphetur: & alia fiant ad euaporandum,& resoluendum materiam, quæ videbunt expedire.

De

De apoſtematibus ancharum & partium eius. Cap. VII.

APoſtemata partium ancharum, quædam fiunt in partibus continentibus:& iſta in cauſis,ſignis,atq; curis nihil habent proprium.imò curantur ſicut apoſtemata cõmunia aliorum membrorũ.Quædam fiunt in partibus contentis,quæ huiuſmodi conſcriptionis non ſunt. Quædam fiunt in partibus exterius procedentibus: vt in inguibus,teſticulis,virga,vulua,atque ano.De his quæ fiunt in inguine dictũ eſt ſuprà in ſubaſcellis:de aliis verò hic eſt dicendum.

Et primo de hernia, & apoſtematibus oſchei ſeu burſæ teſticulorum, quæ communi nomine herniæ, ſeu ramices nuncupantur.

Herniæ ergo teſticulorum, quædam propriè apoſtemata: quædam ſimilitudinariè. Propriè apoſtemata dicuntur, & ſunt,videlicet quinque, hernia humoralis, aquoſa, ventoſa, carnoſa,atque verrucoſa. Similitudinariè ſunt herniæ, imò verius eminentiæ, rupturæ ſeu crepaturæ cirbalis,ac etiam inteſtinalis. De his quæ proprie dicuntur apoſtemata dicetur hic.De aliis infra in tractatu ſexto.

De hernia humorali.

Hernia humoralis eſt apoſtema calidũ,vel frigidum,ſanioſum vel non ſanioſum,ex humoribus non multũ declinantibus à naturalitate, in burſa teſticulorũ generatum. Cuius cauſæ,& ſigna, & quaſi cura eſt eadẽ, ſicut apoſtematũ aliorum membrorũ, excepto quod quia illa membra ſunt multum ſenſibilia, & in loco inferiori poſita,& quaſi naturæ emunctoria abſconſa, & putrefactibilia, & ad oſtendendum verecũda,difficilioris ſunt curationis. Et excepto etiã quod aliqua habẽt auxilia propria: vt in purgando ſecundũ Auic. adminiſtrentur ſuppoſitoria. nam attrahendo materiam ad anum,conferunt magnificè.Et in repercutiendo appropriatur cimolea cum aceto,non obſtante quod teſticuli ſint mẽbra principalia:eo quia nõ ſunt neceſſaria ad eſſe indiuidui, ſed ſpeciei,vt ſuperius dictum fuit. In reſoluẽdo appropriatur farina fabarũ, & aqua caulium : in ſedando dolorẽ,folia hyoſcyami obtinent principatum,& hoc in materia calida. In frigida verò cum farina fabarum ponitur fœnugræcum,

& cym

& cyminum. Si vero incedant via maturationis, maturentur & aperiantur vt alia: nisi quod apertura, propter timorem fistulæ quæ leuiter iuxta anum generatur, quãtum erit possibile ab eo elongetur. Si tamen ad duritiem cõuertentur, mollificentur vt alia. Vnde Auic. ad mollificandum duritiem testiculorum appropriat furfur, quod indesinenter teratur, & cribelletur: & cum oxymelite, in quo ammoniacum fuerit resolutum, conficiatur: & calidum super locum ponatur, & reiteretur assidue. Est enim conueniens, vt dicit omni duritiei. In omnibus tamen cum ligatura coxali iuncta bracali testiculi sustinentur.

De hernia aquosa, & ventosa.

Herniæ causa est apostema aquosum in bursa testiculorum: sicut & ventosa ventosum. Et est duplex: quædam est sparsa per totam bursam: quædam nõ est sparsa, sed inclusa in sacculo, ac si esset vnum ouũ, vt dicit Albucas. quæ potest duci per didymum vsq; ad inguen, sicut testiculus. Et aliquoties subintrat foramẽ siphacis: propter quod vidi multos deceptos credentes hoc esse rupturam. Causa istarum herniarum est debilitas virtutis digestiuæ præcipue in hepate, & ad hoc iuuat regiminis malitia, vt superius fuit dictũ de hydropisi, & apostematibus vẽtosis, & aquosis: ad quæ oportet recurrere pro complemento istorum. Signa herniæ aquosæ sunt inflatio, & grauitas cum mollitie, splendor cum luciditate. Signa ventosæ sunt inflatio, & lenitas cum resistentia, & splendor cum claritate. Et sicut aquosa venit successiue: ita & ventosa subito, vt dicit Guli. de Salic. Et etiam sicut apostemata cõmunia raro inueniuntur singularia: ita etiam, & ista vt plurimum sunt commista: sed nominantur à dominantiori, vt superius fuit dictũ. In omni hernia apostemali cauendum est de testiculis: quia diuturna mora rerum alienarum iuxta ipsos, alterat, & corrumpit eos, vt innuunt doctores. Cura localis supposita vniuersali dicta in hydropisi, & apostematibus aquosis, & ventosis, secundum Gal. 13. therapeu. est euacuatio aquositatis quæ fit per pharmaca aut per chirugiam. Per pharmaca autẽ completur in ambabus cum emplastris hydropisis, & apostematũ ventosorum & aquosorũ, & ad aquosam appropriat Auic. emplastrum quod Recip. nitri drag. x. ceræ drag. ij. & 5. olei laurini vnc.

ni vnc.ij.piperis,granorum lauri ana xxvj.fiat ex eis emplaſtrum.Et ad ventoſam cōceditur cyminum,rutha,calamenthum,& oleum coſtinum, atque nardinum præter chirurgiam,quæ propriè competit aquoſæ:quia in ventoſa non vidit aliquem Albuc.qui auſus eſſet ſuper curatione eius cum ferro,licet Haliab.dicat quod ad modum emboriſmi operatur,multipliciter completur.Primo Gal.14.therapeu.cum ſiphone vel ſetone eam extrahere præcipit : fit autem ſeto cum tenaculis platis perforatis in parte inferiori deuiando ſuturam burſæ,vſq; ad vacuū:capitur deinde cum acu longa ignita in capite cuius eſt ſeto per foramen ponitur. Et poſt extractis tenaculis,& acu, ſeto dimittitur,& ſuper ipſum in primis diebus oleū cum albumine oui : In aliis verò folium caulis apponitur,& ducitur, & remutatur, atque dimittitur quouſque aqua fuerit euacuata.Auic.autem quem Guliel.ſequitur, eleuatis teſticulis in eadem parte cum phlebotomo lato vſq; ad locum aquæ,aperit, & extracta aqua,claudit.Et vt non redeat, emplaſtrū conſtrictiuum, ſupra inguen cum bracali apponere præcipit. Et ſi redit aqua, ſicut infra ſex menſes facere conſueuit,vt dicit Albuc.reiterare operationem præcipit,& ita ſalubriter dies ſuos infirmus pertranſibit.Albuc.& Halyab.à medio burſæ vſq; prope inguen aperiunt,& aqua extracta ita didymum conſolidat, quod aqua amplius deſcendere non poteſt.Et iſtum modū obſerua maximè in illa aqua, quæ concluſa eſt in cyſti.Ipſum enim didymum vſque ad os pectinis deduco, & à parte ventris, vt non ingrediatur intus, firmiter miniſtro tenere præcipio. Et ego à parte burſæ, vt non deſcendat, etiam firmiter teneo: & tunc cum phlebotomo aperio, & aquam extraho. Deinde ad conſumendum folliculum, modicum de arſenico appono cum cotone.Et poſt caſum eſcharæ conſolido,& firmiter ſigillo.Nonnulli verò, vt magiſter Petrus de Orlhiaco cum cauſtico, & corroſiuo ſuper pecten locum aperiunt,vſque ad didymi vacuitatem, & poſt perforando, ducendo caudam probe vſque ad locum aquæ, ipſam extrahunt: & poſt caſum eſcharæ conſolidant, & ſigillant. Alij verò cum cauterio actuali prædictam operationem perficiunt. Quocunque modo fiat, duntaxat quod aquoſitas extrahatur, & non redeat, eſt bonum. Si verò teſticulus eſſet corruptus : quod ſcitur per fœtorem,malam colorationem:

iuxta consilium Albuca. ligetur superius didymus, & inci datur,& ipso extracto,pro maiori securitate cauterizetur,v dicit Rogerius,& locus:vt cætera vulnera curentur.

De hernia carnosa,& varicosa.

Hernia carnosa secundum Gal.in de tumoribus præter na turam dicitur testiculorum, vel carnis natæ,iuxta ipsos : v dicit Halyab.schiracon,sicut varicosa(quod est nomen no uum) dicitur venarum præter naturam in eis originatio Quarum causæ sunt , humorũ grossorum ad locum discur rentium abundantia,atque loci ipsius debilitas.

Signa verò carnosæ sunt durities, & inflatio cum long tẽporis duratione,& pauca,aut nulla diminutione:& quan do tangitur,totum quod est infra testiculum,mouetur.

Signa varicosæ sunt venarum contortarum ad modum vitis repletio,& testiculorum mollificatio.

Iudicia istarum duarũ herniarũ secũdum Albu.sunt quod sunt difficiles, & periculosæ ad operandũ. Quapropter sibi videtur,quod earũ dimissio melior est, quã extirpatio: verũ oportet,vt dicatur operatio,quàm fecerunt in eas primi.

Cura localis supposita vniuersali est experientia, in primis cum mollificantibus, & resoluentibus dictis superius in ca- pitulis glandularũ,& sephyros. Si autem non proficit, & tu fueris rogando multum infestatus prognosticato periculo iuxta doctrinam Albu.seca cutem testiculorũ. Et si carnem libere à testiculo potest separari, incide & extrahe. Si verò non,aut ipsemet testiculus est schirratus, aut corruptus,liga superius didymũ,& scinde,& cauteriza:& totum extrahe,& postea vulnus sue. Si verò fuerit varix,liga eam à parte su- periori,aut inferiori,quod erit in medio,seca sectione tota- li,& extrahe,& sue. Deinde cura vulnus , vt dictum est,aut cum caustico,& corrosiuo,vt magister Petrus faciebat,ope- retur,vt in glandulis superius est dictum.

De apostematibus virgæ,& vuluæ.

Apostemata virgæ, & etiam vuluæ, proxima sunt curatio- ni apostematum testiculorũ,veruntamen quia sunt particu- læ magis calidæ,& inflammabiles ipsis testiculis, pro tanto magis sunt tolerantes in principio styptica . Non obstante quod quasi sunt emunctoria,& principalia membra,quantũ

ad speciem: non autem ad indiuiduum, vt dictum est sæpe. Et in processu maiore indigent sedatione propter eorum fortē sensum, & maiori respiratione, propter earū citā putrefactionē. Et propter hoc in calidis, quātum ad principiū laudat Auic. lētes, cortices granatorū, rosas cōctas in aqua cum oleo ros. incorporatas, & populeon, & solatrū valde. Et in sedatione doloris conceditur fomētatio maluarū, & hyoscyami, & epithematio cum oleo viol. & albuminibus ouorum insimul mistis, Et medulla panis albi in lacte infusa, & temperata bene, mista cū vitellis ouorum semicoctorū, & modico opij, & croci, incorporando cū oleo papauerino. In transpiratione, & mundificatione multum confert crebra remutatio, & quòd foramen virgæ teneatur apertū cum tentis de cera, aut de pāno. Et ligaturæ, ad sustinendū fiant ad modum sacculi cum bracali taliter quòd teneat: & ligaturæ nullo modo inferant dolorem.

De extensione ventosa quæ dicitur priapismus, dicetur infrà.

De apostematibus ani.

Apostemata ani cum prædictis apostematibus maximam etiam habent cōmunitatē. Et vltra hoc habent de speciali, quòd in maturatiuis, & sedatiuis additur tassus barbassus. Et postquam fuerint maturata, nō permittatur sanies longo tempore esse in loco: & quòd apertiones fiant rotundę, & quasi lunares, vt humores facilius extrahantur, & non aggregentur in loco, & fiant fistulæ. Quomodo autem curentur hæmorrhoides, & fistulæ ani, inferius dicetur.

De apostematibus coxarum, & tibiarum, siue pedum magnorum. Cap. VIII.

APostemata coxarum, & tibiarum, non variātur ab aliis communibus aliorum membrorum: nisi quòd ante rotulam genu non fiant apertiones profundæ: quoniam sequuntur eas accidentia mala, à quibus pauci liberātur, vt dicit Auicen. & Henricus hoc suo experimento cōfirmat.

De elephantia, varicibus, & vena meden.

Solent quandoque contingere in tibiis vt plurimū ingrossationes, & grossities præter naturam quæ dicuntur varices, vena meden, & elephātia. Sunt autem varices venæ dilata-

tæ, & inuolutæ ad modũ vitis variatæ, & ramificatę in crure, & pede vt plurimũ, quia quãdoque in aliis particulis reperiuntur. Vena medẽ sic dicta ab Auic. ciuilis, ab Albuca famosa ab Halyab. est vena elõgata admodum varicis, & vermis voluntarie mouentis, quæ incipit cũ inflatione, vesicatione, atq; dolore. Elephantia est additio carnis in pedibus, & tibiis, vltra mensurã, velut est videre in tibiis elephantũ.

Causæ istarum ægritudinum quasi sunt eędẽ, videlicet sanguis grossus, melãcholicus, atque phlegmaticus, & adustus qui ad illa loca descendit propter eius multitudinem: aut propter labores fortes. Et propter hoc accidunt melancholice viuentibus, & onera portantibus, & post ægritudines acutas, quando materia illuc expellitur.

Signa autem sunt manifesta: quia vnaqueq; discernitur ex suo simili per colorem, & regimẽ antecedẽs, vt dicit Auic. Iudicatur autẽ quod sint difficiles, & timorosę ad curandũ, præcipue antiquæ, & confirmatæ, eo quia quanto materia quæ solebat currere ad loca vilia, retinetur: & peruenit ad sublimiora secundum Auic. peiorem inducit dispositionẽ. Iuxta illud Gal. sexto aphorismorũ duodecimo. Ab hæmorrhoidis antiquis sanato, nisi vna relicta fuerit, periculũ est hydropen, aut phthisim fieri. In talibus enim est melius nõ curare. Nam curati citius pereunt. Non curati longũ tempus perficiunt. Et ego vidi plures: & Lanfrancus idẽ testatur. Amplius istæ passiones se consequuntur, & vt plurimũ vlcera generant mala, & difficilis curationis: propterea incisio istarum passionum ad hæmorrhagias, & cancrositates est suspecta. Cæterũ istæ passiones sunt regionales, & quasi hæreditariæ: præcipue vena meden: quæ in illa regione, & per cõsequens in aliis ita calidis multiplicatur. Venam meden, seu ciuilem Albuca cum pondere plumbi in longitudine xv. vel xx. palmarum extrahit. Ego autem nunquam eam vidi: neque Gal. vt testatur Auic.

Curatio tres habet intẽtiones. Prima est in vita, vt humor grossus & melancholicus non generetur. Secunda in materia antecedente, vt ipsa generata euacuetur. Tertia in coniuncta, vt ipsa desiccando aut extrahendo consumatur.

Intentio prima cõpletur secundũ Ras. ꝙ abstineat à grossis, & melãcholicis, vt sunt carnes vaccinæ, & quæ venãdo capiuntur: & cõfectiones de melle: & lẽtes, & caules, & triticum

ticum coctum, & panis azymus, & vinum grossum dulce: & tota diæta dicta superius in apostematibus melancholicis. Caueat etiam à nimia ambulatione, & statione super pedes suos. Et sit contentus cibis subtilibus, pauci nutrimenti, sanguinem subtilem generantibus: sicut carnes pullorum, & columborum iuuenum, & hœdorum, & olera subtilia, & vitelli ouorum sorbilium, & vinum album subtile sunt bona, & panis bene præparatus.

Secunda intentio completur cum phlebotomia, & pilulis maioribus de hermodactylis, & hiera Rufi, epithymo, polypodio, & lapide lazuli, & vomitu semel in hebdomoda, & vsu trypheræ minoris.

Sed tertia res cõpletur ponẽdo styptica, desiccãtia, & resoluẽtia fortiter, sup totũ pedẽ & tibiã. Et vtatur ligatura cum istis ab inferiori parte ad superiorẽ, vt fuit dictum superius de apostematibus phlegmaticis & chiragra, ad quæ pro huius negotio est recurrendũ. Et ad hoc ordinãtur tres aut quatuor formæ auxiliorũ. Primũ est lauamentum communitatis cum aqua fabrorũ & cimoleæ, & aceto. Secũdum est epithema Ras. cum aqua cinerũ, decoctionis seminis caulium, stœchados arabici, lupinorũ, fœnugræci, nitri, & stercoris caprini. Tertium est eiusdẽ cum myrrha, aloe, acacia, hypocisthide, alumine dissolutis cum aceto. Quartum est Theodorici propriũ, quando materia est magis phlegmatica, & ventosa. Quod reci. radicis asphodelorũ, ebulorũ, filicis, folia sambuci, parietariæ, cauliũ rubeorũ coctorũ cum vino, & aqua marina pistata, & incorporata cũ fęce vini, erũt meliora. Et si cũ istis fieret stupha, nõ minus valeret Si autẽ adesset inflãmatio, & vesicatio cũ dolore, vt cõtingit in vena medẽ: iubet Auic emplastrare cũ succis frigidis notis & duobus sandalis, psyllio, aloe, myrrha, & cãphora. Et si non valent aliqd, & fueris cũ instantia requisitus, scinde carnem circa plicaturã genu vbi apparet truncus, & radix omnium varicum: vel sine incisione cõprehendatur vena cũ vncio. in duobus locis distantibus per duos aut tres digitos: & liga fortiter cũ bono filo de serico: deinde discarnãdo eleua, & scinde quod est in medio, cõsequenter solue ligaturã factam versus partem inferiorem ipsius varicis, & ducendo sanguinem superius cum manibus ipsum quantum est possibile, extrahe, & post caput venæ superioris, &

totum vulnus cum ferro calido, aut cum arsenico cauteriza, & mundificando firmiter consolida. Et si aliquid de illo sanguine remanserit, cum medicaminibus dictis tuo posse consume, & desicca. Nonnulli vero, vt Albucasis, talē operationē præcipiunt cum ferro secundum duos modos: vnus eorum, vt secando sanguis niger extrahatur, alter vero, vt vena cum sanguine euellatur: Sectio fit quod ligata coxa vsq; ad genu cum bona vita, vena in duobus aut tribus locis secetur & aperiatur: deinde cōprimendo sanguinem vsque ad loco aperta, prout erit possibile, extrahatur. Et tale regimen postea infirmo præcipiatur vt in posterum non lædatur. Eleuatur, & euellitur seu eradicatur tota vena, incidendo cutem indirecto varicum in tot & talibus locis, quòd absque hoc qđ vena aperiatur, cum vncinis cōprehendatur & trahatur quousque euellatur à parte superiori, & inferiori. Et post vulnus cum lana infusa in oleo & vino curetur donec sanetur. Primus modus mihi videtur securior. Galenus præcipit eum facere in temporibus pro rheumate calido oculorū, vt tertiodecimo therapeut. subdit. Etenim varices curamus ita vinculum vt supra in temporibus immittentes prius, & ita abscindentes quod medium. Et Halyab. in sermone nono secundæ partis lib. regalis dispositionis, ipsum approbat, & ponit. De podagra & dolore iuncturarū dicetur in sexto tractatu, in quo ponentur passiones, quę propr e non sunt apostemata, nec vulnera, nec ossium passiones.

Tractatus tertius. Et est de vulneribus. Cuius sunt duæ doctrinæ.

Doctrina prima est de vulneribus prout insunt in membris simplicibus.

Doctrina secunda in speciali prout insunt membris compositis.

Prima doctrina quinque habet capitula.

De vulneribus & solutionibus continuitatis vniuersaliter. *Cap. I.*

Vulnus

VLnus est solutio cõtinuitatis recẽs sanguinolenta sine putrefactione in partibus mollibus facta. Solutio enim continuitatis ponitur ibi pro genere, in primo de ægritudine & symptomate, que est cõmunis ægritudo simplicibus & cõpositis particulis: magis tamen proprie simplicibus inest quàm compositis secundum Auerro. in secundo & tertio colliget, cum in eis verior continuitatis ratio soluetur. Reliqua ponuntur pro differentia: Recens videlicet sanguinoletum sine putrefactione, ad differentiam vlceris: quod est cũ putrefactione. In partibus mollibus, ponitur ad differentiam fracturarum quæ in membris duris contingunt. Vnde secundum hanc generalẽ diuisionem particularum Ioannitius dicebat quòd chirurgia erat duplex: aut ĩ carne: aut in osse. Intellexit enĩ carnẽ pro musculis, neruis, & venis, quæ sub mollibus & mediocrib9 particulis cõprehẽdebat Cõmentator nouus in tertio techni. Solutio cõtinuitatis multas habet species in secũdo fen. primi canonis Auic. vuln9, vlcus, apertura, pũctura, incisio, euulsio, fractura: & illud genus. Quorum descriptiones & differẽtiæ in suis locis dicẽtur. Nec de dissonãtia nominũ est curandũ dum solum res intelligãtur: vnũ pro reliquo sæpe tamẽ poni inuenio. Vulnus enim & vlcus in græca translatione idem sunt, in arabica vero differunt. Et pro certo græca trãslatio melius dixit: quia vulnerũ, siue vlcerũ secund: Galenum quarto therapeutices, duæ erãt differentiæ maximæ solũ, videlicet sine causa præsente, & associatum cum causa operãte. Vulnus autem & plagam idem reputat Halyabbas, sermone sexto dispositionis regalis. Species solutionis continuitatis suas sumit per differentias potissime à tribus: primo à natura particularũ iu quibus fiunt, & ita dicimus in tertio techni, quod quædam fiunt in partibus cõsimilibus, & homæomeribus, quædã in organicis. Et quæ in consimilibus: quædam in partibus mollibus: quædam in duris: quædã in mediocribus. Et quæ in mollibus, quædam in carne: quædam in pinguedine. Quæ vero in duris: quædam in substãtia ossis: quædã in iunctura. Et quæ in mediocribus: quædam in neruis, & ligamentis: quædam in arteriis, & venis. Quæ autem in organicis: quædam in principalibus, vt corde, hepate, cerebro: quædã in seruientibus principalibus,

vt trachea arteria, meri, vesica &c. Quędã in non seruientibus eis, vt auricula, oculus &c. Albucasis vero dicit quod vulnera secundũ loca distinguuntur: quia quędã fiunt in capite: quędam in collo, pectore, ventre &c. Et secundum res à quibus fiunt, vt dicetur statim. Secũda differentia sumitur ab esse solutionis in tertio therap. quod quędã est simplex: quędã cõposita in qua est duarũ aut plurium cõplicatio, dispositionũ in quã non habentium rationem, vt causę operantes maxime vulnus, sed sine quibus non obtinent sanationẽ, in tertio therap. & seq. cap. & magis de vulneribd. icetur infra. Tertia differẽtia sumitur à propriis differentiis ipsius solutionis, in tertio eiusdẽ: vt à magnitudine & paruitate: ęqualitate & inęqualitate: profunditate & superficie: totalitate & secundũ partem: rectitudine & obliquitate: & id genus. A talibus autem differẽtiis sumũtur iudicia, & intẽtiones curatiuę, & auxilia, & modus, cũ quibus completur. Vnde Gal. tertio therap. quòd vltra indicationes primas, quę nõ sunt partes artis ratione digne, cũ existũt idiotis notę: oportet cõsiderare super indicationes particulares, & substantiã, & vniuscuiusque particularum actum, vtilitatem, atque positionem: ex quibus procedens medicus, non potentẽ sanare pręsciet: & pro potente suscipere sanitatẽ, de auxiliorũ inuentione cõsiderabit.

Causę.

Licet secundum Gal. in secundo de ęgritudine & symptomate vniuersaliter causę omnium solutionum cõtinuitatis sunt: hę quidem quę extrorsum procedũt: alię vero ex ipso corpore. Nihilominns causę vulnerũ recentiũ inquãtum vulnera sunt, quęcũque extrorsum perforare, aut cessare apta nata sunt. Et has specificauit Halyab sermone quarto dispositionis regalis dũ dixit, quoniã causę hę aut à corporibus fiũt inanimatis, vt ense, iaculo, lapide, & similibus: aut ab animatis, vt venenosorũ pũctura, atque ferarũ morsus. Ex quibus sumitur alia differẽtia vulnerum: quod quędam sunt incisiones: quędam cõtusiones: quędã vero morsurę. A qua etiã sumitur curationis indicatio: per accidens tamẽ: quia probatum est quarto therap. quòd à dispositione sumitur indicatio: à causa vero primitiua tanquam

à non

à non ente,& tempore significatio.

Signa & iudicia.

Signa vulnerũ, sensus & præsentia demonstrat singularis. Quia iudicia vulnerum & solutionum cõtinuitatis habẽtur per scientiã substãtiæ,& actus, & vtilitatis particularum, & esse dispositionũ, vt superius est allegatum:pro tãto indicat Gal. in quarto therap. quod vulnus & solutiones continuitatis magnæ & fortes nõ modicum habent periculum. fiũt enim fortes tripliciter:vel propter principalitatẽ patiẽtis partis:vel propter malã morigerationẽ:vel propter magnitudinẽ dispositionis. Propter quod & percussionũ quæcunq; in capite intra thoracẽ & ventrẽ apprehendunt,non paruum inferunt periculum: & maximè quãdo simul percutitur quid interiorum. Sed & quoniã malè morigeratæ cito fiũt omnes,quæ in articulis percussiones, sciunt ferè omnes:vbi enim sunt tendones,& nerui,& excarnes & ossuosæ regiones,periculum est doloris,vigiliarũ, spasmi & delirij. Et cum his quæcunq; magna fiunt vulnera quod sutura indigeant,vt supple quæ fiunt per totalẽ transuersum musculorum principalium. Et quæ magnas venas & arterias,& neruos,atq; medullas cõcutiunt, maximum inferũt periculum. Primũ cõsuluit Gal. ex illo sexto aphorismorũ, Vesica decisa,aut cerebro,aut corde,aut diaphragmate, aut aliquo intestinorum subtilium,aut hepate,aut ventre mortale. Secundũ ex illis aphorismis 5. Quibuscũque œdemata, id est tumores in vulneribus apparent,non spasmantur. Et si in vulneribus magnis & fortibus œdemata nõ appareãt, hoc magnum malũ. Et vocabat vlcera maligna: vt ipsemet Gal. exponit in commento,vulnera, quæ secundum capita vel fines musculorum,& maximè neruosorum fiunt. Iuxta quod aduertẽdum quòd periculum intelligitur mors totalis corporis:aut particularis membri, quæ est priuatio vitę,aut malefactio , seu membri impotentia perpetua & incorrigibilis,quę est priuatio motus & sensus , & propriæ operationis ipsorum. postquam membrum nõ dicitur mẽbrum,neque pars corporis proprie: sed denominatiue & æquiuoce,velut lapideus oculus aut æreus,secũdo de anima & quarto meteorologicorum. Et istud est multum necessarium chirurgico disponenti in cura de vulneratis: scire videlicet quę vulnera sunt mortalia: & quæ malefica.

Pro quibus est sciendum secundum intentionē Gal.in sexto aphorismorū in commēto, Vesica decisa, quod vulnera, quædā sunt mortalia valde & necessario : quædā nō necessario sed vt plurimū. Et per oppositū: quædā sanabilia omnino, quædā vt plurimū. Mortalia necessario sunt vulnera substātiæ cordis, q̄ interficiūt statim: pręcepto enim naturæ mādatur totus sanguis ad cor: ex quo fit hæmorrhagia, resolutio, & apostema: & oppilatio ꝓhibens delegare vitā ad vniuersum corpꝰ. Cor verò diu nō potest pati solutionē cōtinuitatis: nec apostemata durante vita, vt ponit Auic. Ampliꝰ mortalia necessario sūt vulnera magna & penetrātia substātiam cerebri, & hepatis, diaphragmatis, stomachi, intestinorū graciliū, renū, tracheæ arteriæ, meri, pulmonis, & splenis, cystis fellis, & omniū aliorū mēbrorū principaliū, & seruiētiū mēbris principalibus seruitute necessaria ad vitā. Et causa est: quia de ipsis nulli sanātur, vt rationabitur. Cōsequēter vulnera mortalia nō necessario, sed vt plurimū, sūt vultera parua, & superficialia ꝑdictorū mēbrorū, & penetrātia ad regionē ipsorū & capitū musculorū. Et causa est, quia si bene nō tractentur, de ipsis cōtingit mors, si verò bene, sanari, sicut ego vidi de parte posteriori cerebri: de qua exiuit parū de substātia cerebri: quod fuit cognitū per læsionē & memoriā, quam post curā recuperauit. Nō tamen dico ꝙ viueret si exiret tota vna cellula: vt de illo cellario narrat Theodoricus. Nec Gal. dicit de illis duobus quos vidit plagatos sanari in Smyrna, viuente magistro suo Pelope, quod exiuerat substātia cerebri, sed solū plagatū fuerat cerebrū. Neq; de illo quē ipse vidit sanatū in Smyrna, vt narrat in octauo de vtili. dicēs quòd exiuit substātia cerebri. Sed in altero ventriculorū geminatorū fuisse vulneratū. Et cū hoc volūtate dei curatus putabatur. Si enim ambobus fuisset plagatus, pauco tēpore durasset, vt dixit: ex quo cōcludit geminationis aliquorū organorū vtilitatē, vt superius in anatomia fuit dictū. Et tā de isto quā de istis sanatio rara rarorū valde fiūt, vt ꝑallegato dicitur cōmento. Causa, quare vulnus cerebri & pāniculorum eius sunt mortalia modo dicto: est quia ad læsionē cerebri, sequitur lesio thoracis & mēbrorū respiratiuorū, ex qua eucrasia corrūpitur cordis, in qua ex necessitate sequitur animal totū perire, vt quinto de locis

affectis

affectis ait Gal. De hepate etiã vidi vulnera parua circa lumbos sanari: nõ tamẽ profunda, nec cũ deperditione alicuius particulæ ipsius, sicut idẽ Gal. testatur. Cuius causam reddit ipse in quinto de loc. affectis. Quia propter deperditionẽ nutricationis mortificatur cor, & perit animal: hoc tamẽ tẽpore fit ampliori. Vulnera diaphragmatis præcipuè q̃ in locis fiunt neruosis, incurabilia sunt: quia carẽt sanguine: & cum hoc habent cõtinuum motũ. Vulnera enim nõ curãtur nisi quiescant, & labia cõiungantur. In carnosis tamen particulis consolidata sunt multoties secundum ipsummet Gal. 5. therapeu. Vulnera pulmonis quia citissimè apostemãtur, etiã sunt incurabilia vt plurimum: eo quia nec propria vulnerum pharmaca tangere possunt vlcus: & quoniam mouetur secundum respirationes, & agitatur secundum tusses.

Vulnera etiam tracheæ arteriæ magna præcipuè in parte cartilaginosa, etiam raro curantur: quia sunt dura & exanguia, & continuum respiramentum per vulnus habẽt.

Vulnera etiã œsophagi magna non curantur: quia trãsitus cibi & potus impediunt consolidationem.

Vulnera etiam venarum organicorum magna non curãtur, nisi raro: quia propter eius magnam hæmorrhagiã perit spiritus, & vita etiam: quia non possunt sustinere timore suffocationis ligaturam necessariam ad restringendum hæmorrhagiam.

Vulnera stomachi sunt mortalia modo dicto: & intestinorum gracilium, præcipue circa ieiunum, & matricis, renum, & vesicæ, & fellis: quia sunt neruosa & exãguia: & est locus & transitus malignarum humiditatum: & eorum seruitus cõtinuæ vitæ est necessarius: & cum hoc medicamina conuenienter non possunt applicari.

Vulnera splenis etiam cùm habeat officium toti necessarium, cùm sit alterum hepar (vt dixerunt multi) sunt periculosa, sed non sunt ita periculosa, vt aliorum membrorum.

Vulnera etiã penetrãtia ad intrinseca membrorum iudicãtur mortalia vt plurimum pro tanto: quia aer qui ingreditur ad ea sine alteratione, offendit intrinseca mẽbra. Etiã quia per ea inspiratur spiritus: & offenditur & debilitatur virtus: & cum hoc non possunt bene mundificari. Et finaliter pariunt fistulas, & empyimata, cum quibus moriũtur.

Signa vulnerationis istorum membrorum & multa quæ

omittũtur ratione breuitatis, dicẽtur inferius in suis locis. Amplius vulnus & puncturæ q̃ fiunt in capitibus musculorum, vbi sunt nerui satis denudati, & chordæ, & ligamẽta, ad tres digitos prope iũcturã & tempora, sunt mortalia vt plurimũ, in tertio artis medicinalis. Nerui vero & tẽdonis pũctura parata est vocare spasmos propter plurimũ sensum quẽ referunt ad cerebrũ: & per cõsequẽs mortẽ. Et causa est nocumẽtũ, quod venit à cerebro mẽbris respiratiuis, vt superius est dictũ. Et propter hoc dicebat Hippocrates in 5. aphorismorum. In vulnere spasmus superueniẽs, mortale: Nõ necessario, sed vt plurimũ inquit Gal. in cõmento. Membra particularia iudicãtur mortalia, quando principales venæ, & arteriæ, & ossa, à quibus viuificabãtur & nutriebãtur & sustẽtabãtur, penitus sunt incisæ & destructæ: & incipiũt nigrescere, mollificari, & cadauerari ad modũ esthiomeni, vt in incisione brachiorum & tibiarũ. Mẽbra etiã iudicãtur malefica, & impotẽtia perpetue, quãdo nerui, chordæ, & ligamenta, q̃ regebãt ea, sunt abscissa, & penitus destructa, & perdũt incõtinenti operationẽ suã: & incipiunt arefieri, & desiccari. Vulnera verò sanabilia omnino sunt, quæ sunt in euchymis corporib. & in locis carnosis, paucorũ neruorũ & venarum, non magnæ capacitatis, neq; profunditatis. Et causa est: quia ad ea nõ debet seq febris, neq; mala accidẽtia: duntaxat quod bene regantur. Et ideo est bonum quòd in dispositionibus taliũ tu dicas hoc: & etiã duntaxat q aliud non supueniat, quod de præsenti nõ apparet, neq; regulariter venire cõsueuit. Vulnera sanabilia vt plurimum, q̃ cum quadã differentia dicta sunt mortalia vt plurimum. Et ideo indifferentia & media, & secundũ tertium significatũ neutra, sunt vulnera in capitibus musculorũ, & cranei, & thoracis, & vẽtris. Et causa est, qa si tractantur bene & artificialiter, & adhibeatur bona diligẽtia, & infirmus sit obediẽs, & habeat quæ necessaria sunt ab extra: possunt curari. si verò nõ, interficere. Et ideo in depositionibus taliũ de hoc caute oportet facere mẽtionẽ. Attẽde tamẽ in tua depositione, q tu de vidẽdo vulneratũ & ipsa vulnera, habeas præceptũ de cura: & quomodo nomines vulnera, & loca vulnerũ: & reddas causam tuæ depositionis. Nõ sis tñ rogo te in iudicãdo & deponẽdo velox & subitus: sed deliberatus & præuisus. Scriptum enim est à patre nostro Hipoc. Iudicium difficile.

Et licet

Et licet, vt infrà dicet de vulnere capitis, terminus vltimus vulnerũ sit quadraginta dierũ, primus infra septem, medius ad nouẽ iuxta formã acutorum morborum: Nihilominus in suspectis vulneribus expectãda est ad deponendũ, & iudicãdum dies septima: eo quia cõmuniter infra tale tempus cõsueuerunt apparere accidentia, & bona & mala: scilicet febris, syncope, alienatio, spasmus, & consimilia. Et interim cõsiderandæ sunt operationes virtutũ per pulsum, per vrinam, per vomitũ, & per alia expulsa. Considerandus etiam est appetitus, & tolerantia, & aspectus vulnerati, & cõsimilia. Et secundùm quod inuenies iuxta doctrinam Hippo. & Gal. in prognosticis, cõpares robur virtutis & ægritudinis. Et de hoc facias tibi capitulum, & clauẽ totius pronosticationis iudicij mortis & salutis, cũ quo iudices & deponas.

Nec valet si diceretur quòd non fuisset mortuus cum toto malo regimine mundi, si nõ fuisset vulneratus: quia nec etiam esset mortuus, si voluisset, & ea quæ sunt rationis, fecisset. Oportet enim non solùm seipsum præbere, sed & patientem. Licet enim de his quæ fiunt à fortuna, sit ars curatiua, nõ tamẽ est ars præseruatiua, in tertio techni. Natura humana multipliciter est seruanda: & sic ex se diuersis periculis subiecta, vt in alia dicitur facultate. Est autẽ etiam intelligendum secũdum Auic. in 4. de extractione sagitarum: quòd licet vulnera sint mortalia: propter hoc non est dimittendum, quin homo faciat secundum rationem illud quod erit faciendũ: duntaxat quod chirurgus sit bene requisitus.

Sed præmittatur bona prognosticatio, propter verba stolidorum: eo quia multoties sanantur aliqui absque spe, mirabiliter. Et si nos dimitteremus, accideret mors: & proportionaremur ad paucitatem misericordiæ & pietatis.

Vlterius scias quòd vnitio in organicis partib. est impossibilis, in 3. artis paruæ. Et causa est: quia incisis omnino poris per quos veniebant nutrimentũ, & vita, & sensus ipsi mẽbro organico, secundum nouum Commentatorẽ supra techni, id est artem paruã, incontinenti expirantur spiritus & virtutes propter magnã subtilitatem quam habẽt: quod non cõtingit in animalibus imperfectis & plãtis: non propter repugnãtiam medicaminũ, vt dicebat Halyab. in commento. Præterea vnitio possibilis est in carne secundum intentionem primã; in osse verò secũdum intentionẽ secun-

dam. Vocatur autem prima intentio quādo coniungūtur diuisa sine medio hæteroge.sed cum rore nutrimentali qui per modicam cōuersionem fit caro consimilis, & vniformis priori. Secunda intentio vocatur quando cōiunguntur diuisa per mediū heterogeneū: sicut ærarius consolidat plūbum, vt dicit prædictus Commentator. Et istud mediū dicitur porus sarcoides: fit ex humore magis grosso quā carnis, & minus grosso quàm ossis. Et causa quare os non cōsolidatur secundum intētionem primā, est duricies ipsius, vt ponit Galen. in textu: quia sola humida vniūtur prima vnione: & debilitas virtutis nutritiuæ alteratiuæ cū sit particulæ frigidæ, vt dicit Cōmentator nouus supradictus: nō carentia materiæ spermatiuæ, vt dicebat Halyab. quia ossa semper habent nutrimentū spermaticum per conuersionē supple & assimilationem. De neruis & venis dicit Auic. autoritate Gal. in 5. therapeu. quod se habent medio modo: secundū quod ipsa sunt mediocria inter duritiē & mollitiē. Vnde incarnantur quando sectio est parua, & corpus est humidum: & non incarnantur in diuersificato ab eo. Vnde Gal. vbi supra. Videtur autem experientia attestari rationi. In infantibus autē & mulieribus vidi consolidari arteriam, propter humiditatē & mollitiē corporū, & in vno iuuene breuem habente diuisionem. Et hoc cōfirmatur autoritate Hippo. in 6. aphorismorū, cum decisum fuerit os, aut cartilago, aut maxillæ tenue, aut præputiū. nec crescit, neque cōglutinatur. Neq; valet instātia de osse puerili quod est possibile consolidare, vt ponit Gal. in tertio techni: quia mollitiem habet: & virtutis fortitudinē, propter propinquitatē natiuitatis. Nec de dentibus, quia generantur, & non solū in pueritia, sed in aliis ætatibus: quia non generātur ex materia ordinata: sed ex superfluitate, non à virtute prima informatiua sed nutritiua inducente actū generatiuæ, vt dicebat Albert Bonon. in lectura aphorismorū. Vltimo iudicat Hippo in 6. aphorismorū, quod hydropicis quæ in corpore fiunt vlcera non facile sanantur. Vnde Auic & solutio quidē continuitatis, & vlceratio, & his similia, cum in mēbro fuerint bonæ cōplexionis, cito sanantur. Et cū fuerint in membro malæ cōplexionis, longo resistunt tempore: & tanto plus, cū in corporibus cōtingunt eorū, quæ patiūtur hydropisim, & cōstructionis malitiam, & lepram. Præterea

in quin

in quinto aphorismorũ. vlceribus frigidum mordax, cutẽ indurat, dolorẽ sine sanie facit, & rigores, & passiones inducit. Iudicatur ꝙ solutiones magnæ malè curatæ, maximè extra iuncturam, inducũt maciem in particula sequente. & hoc est propter oppilationem, & virtutis debilitatẽ, vt dictum est, & dicetur. Multa alia iudicia oportet vt seruẽtur in capitulis singularib. & in tractatu vlcerum in quibus cõmunicant vlcera & vulnera, vt dicetur infra iussu dei, &c.

Curatio. Intentio communis omni solutioni continuitatis est vnitio, vt in tertio techni: & est indicatio prima omnibus nota ab esse ægritudinis, quæ præcipit abiicere contrarium per suum contrarium sumpta. Quæ quidem intentio generalis & prima perficitur à duobus: à natura tanquam à principali agente operante cũ suis virtutib. & nutrimento conuenienti: à medico tanquam ministro operãti cum quinque intentionibus adinuicem subalternatis.

Prima præcipit remouere extranea: si qua sint inter se distincta.

Secunda adducere adinuicem partes distinctas distantes.

Tertia conseruare partes replasmatas, & adinuicem in vnum adductas.

Quarta custodire & præseruare membri substantiam.

Sed quinta docet corrigere accidentia.

De prima intentione quæ est remouere extranea.

Primum completur. Si solutio non est aperta, & aliquod extraneum fuerit inter partes, vtputa squamula ossis separata pungens, aut aliquod infixum vt sagitta, seu aliud extraneum vt spina: quod aperiatur, & si est aperta sufficienter, quod remoueatur, & extrahatur leuiter, & absque dolore cum digitis, aut pincecarolis, aut tenaculis, aut cum aliquo ingenio per teipsum inuento.

De ingenio extractionis sagittarum, & aliorum infixorum.

Extrahuntur enim infixa per inuentionem ingeniorum. Et modus inueniendi habetur per considerationẽ naturæ, & diuersitatem infixorũ, & per cõsiderationem naturæ, & diuersitatẽ membrorũ. Ex quibus duobus extrahitur tertium, scilicet modus extrahendi, & instrumentorũ inuen-

tio, & diuersitas infixorum: licet sit infinita & certis libris nequeat scribi. Et propter hoc est consiliũ, quod examinẽtur formæ proiectorũ ab inimicis. Nihilominus Auic. sub diuisione octuplici ea cõprehendere conatur: de quibus accipio gratia breuitatis, communiores. Infixorũ quędã sunt ferrea, quædam spinosa, quædã ossosa, aut alterius naturæ. Item quædam plana: quædã barbulata. Præterea quædã habent doleam in qua intrat lignum: quędam clauũ quod intrat lignũ. Amplius quædam sunt venenosa: quædam nõ venenosa. Diuersitas membrorũ habetur per anatomiã: quia quædam sunt principalia: quædam nõ principalia. Et quædam carnosa: in quibus debiliter infiguntur: quædã ossosa in quibus firmiter adhæret infixum. Præterea quædã sunt apparentia in quibus parum profundatur infixum: quædã sunt profunda, in quibus submergitur infixum. imò aliquoties tantum profundatur quod venit ad partem oppositã.

Instrumenta quæ ab his inueniuntur, licet sint multa: octo tamen apud me sunt magis communia.

Primũ, sunt tenaculæ Auic. & sunt semilunares dentatæ.

Secundum sunt tenaculæ Albuca. & sunt ad modum rostri auis dentatæ.

Tertiũ verò tenaculæ cannulosæ pro sagittis barbulatis.

Quartũ est terebella reuersata ad capiendã cannã ferri.

Quintũ autem est terebella directa ad ampliandum ossa.

Sextum sunt impellentia concaua: & impellentia surda.

Septimum sunt incisaria ad ampliandam carnem, vt facilius infixa extrahantur.

Octauum est balista.

Modus autem operandi qui à prædictis oritur, est talis. Quod si infixum, in primo occursu nõ potest salubriter extrahi, debet dimitti vsquequo caro marcescat & putrefiat. Et tunc id circumuoluendo & mouendo illuc istuc, leuius extrahetur, Non obstante dicto Herici: qui præcipit quod statim extrahantur: quia ita volunt Auicenna, & Albucasis & Brunus. Deinde vulnus debet procurari, vt alia vulnera: nisi quod sanguis alteratus ab infixo debet expelli, vt vulnus à putrefactione securetur, & debet infundi cũ oleo calido: maximè si dubitatur de dolore. Si autem fuerit toxicatum, procuretur vt morsuræ venenatorum. Et si nõ potest leuiter per modum dictum haberi de armato patiente, &

prępar

preparatis preparandis, & facta prognosticatione, si est necesse iuxta formam datam, capiatur cum tenaculis cōmunibus circumuoluendo, & trahatur. Et si illę non valēt, capiantur alię fortiores. Et si sunt barbulatę, apprehendantur barbulę cum cānulatis. Si lignum exiuit de dolio, cum terebello reuersato immisso in dolia extrahatur. Et si aliter nō possunt extrahi, elargetur foramē carnis si est possibile cū rosario & ossis cum terebellis directis, aut cum trypanis: & vt dictum est, extrahatur. Et si hoc non valet, ligetur balista cum tenaculis, & patiente bene firmato disparetur balista, & extrahatur. Si autem sagitta est inuersa, & non potest extrahi per partem per quam intrauit: impellatur cum impellentibus concauis, aut surdis ad partem oppositam. Et si commodè potest fieri, per illam partem extrahatur. Si vero non est possibile, dimittatur quousque natura eā extrahat aut manifestet. Albuca. verò narrat multos in quib⁹ sagittę diu steterunt occultę: qui cum eis vixerunt longo tempore absque nocumento: & in aliquibus aliquę fuerūt per naturā manifestatę, & extractæ, & sanati fuerunt. De istis incantationibus, & coniuriis Nicodemi, quæ ponit Theodor. & Gilber non curo. De medicinis extrahentibus infixa, operatus sum in spinis, & arestis, & lapidibus, ac vitris, & in ossiū frustulis. Et inueni propriū medicamētum sumptū ab Auic. quod Recip. fermenti, mellis, aut sordiciei alueorum, ana lib. 5. visci quartam j. ammoniaci, quartā 5. olei, quartam j. fiat emplastrum, & desuper apponatur. Rogerius asserit probatum quod radix arundinis trita cū melle apposita super fixum, ipsum extrahit sine dolore. Plura alia in antidotis ponuntur: & ita completur primum.

De secunda intentione quæ est remouere partes distantes.

Secundum completur cum manibus trahendo, & cōiungendo partes distātes & membrum indolorosius, quo poterit plasmando, vt inferius in speciali dicetur.

De tertia intentione quæ est conseruare in vnum partes replasmatas.

Tertium cōpletur cum bona & decenti ligatura, & situatione debita, & sutura si est necesse.

De modo, & qualitate ligandi.

Circa ligationem est sciendum quod secundum intẽtionem Auic.in 4.triplex est ligatura incarnatiua, expulsiua, & retentiua. Ligatura incarnatiua cõpetit vulneribus recẽtibus & fracturis: & fit cũ binda à duobus capitibus plicata, ligata vsq; ad mediũ, incipiẽdo ab opposita parte loci soluti, ducendo vnum caput versus partem superiorẽ membri, & aliud versus partem inferiorẽ, capiendo de partibus adiacentibus quantũ videbitur expedire, stringendo plus super locũ læsum quàm in partibus adiacentibus. Caueat tamẽ à nimia strictura, & nimia laxatione. Terminus sit, bona infirmi tolerãtia. Capita autem bindæ suantur. Et si necesse sint plures bindæ, ponãtur: & per eundem modũ voluantur: per istum autẽ modum ligandi, vnum labium cum alio cõiungitur, & apostematio prohibetur, vt 6.therapeu. probatur. Nonnulli verò adaptãt pannũ duplicatũ, & stringendo suunt eum supra locũ solutum. Ligatura expulsiua competit vlceribus, & cauernis ad expellẽdum materiã de fundo, & ad defendendum quod altera materia nõ veniat in loco. & fit cũ binda ab vno capite plicata, incipiẽdo à parte inferiori ipsius membri, ibi fortius stringendo, deinde reuoluendo proceditur vsq; ad partem superiorẽ. Dico autẽ superiorem partem: vt Gal.5.therapeu.eam, quæ est versus cor siue hepar, à quibus oriuntur omnia membra. Ego autẽ talem bindã in membris inæqualibus, velut sunt tibiæ, adapto, scindendo eam ab vna parte de palmo in palmum, & suendo, & eam perfilãdo rigide à parte arcuata, & incisa, laxe à parte dorsi, & non incisa: & ligando partem largã dorsalem, teneo versus grossum membri, partem curuã incisam versus partem graciliorẽ. Quot autem bona fecit mihi ista ligatura, in vlceribus, varicibus, & in phlegmonibus tibiarum, nouit Deus. Ligatura retinens medicamina cõpetit membris in quibus non potest fieri strictura, neque alia ligatura: vt in collo, & in ventre, & in omnibus apostematibus, & dispositionibus dolorosis, & fit cũ binda vnius capitis, aut multorũ capitum siue brachiorum, incipiendo super locum læsum, ligãdo in opposito eiusdem. Modus disligandi sit suauis, & indolorosus: & si ligamenta nimis se teneant, tantum madefiant cum vino vsquequo separentur.

Insu

Inſuper vult Gal.ꝙ bindæ fiant de panno mũdo latæ,& longæ ſecundum naturam particularũ:vt quæ ligant humerum in latitudine,ſex habere debent digitos tranſuerſales : quæ coxam quinque : quæ tibiam quatuor : quæ brachium tres: quæ digitum vnum. Longitudo ſit ſecũdum reuolutionum neceſſitatem.In hoc enim multum facit ingenium medici: quod artem adiuuat,& naturam operantẽ,vt dicit Damaſcenus,& ſcientia plaſmationis membrorum : & hoc eſt quod dicebat Gal.in quarto therapeu.ligare enim vlceratam particulam,non cõtingit bene aliquem abſque hoc quod ſumat indicationem à plaſmatione particularum.

De modo & qualitate ſuendi.

Circa quem eſt ſciendum ꝙ ſutura eſt triplex, incarnatiua, retentiua ſanguinis,ſeruatiua labiorum ad tempus. Sutura incarnatiua,quæ competit in omnibus vulneribus elongatorum labiorũ, ſi poſſunt approximari, in quibus non ſufficit ſola ligatura , quæ nulla habet extranea inter labia , & ſunt recentia vel antiqua renouata per ſcarificationem , & pellis remotionẽ,vt dicit Halyab.ꝙd fit quintupliciter,vno modo cũ filo forti æquali,& plano vt ſericino,in communibus vulneribus,primum pũctum ponendo in medio vulneris,& alium in medio ſpatio cuiuſcunque lateris: & ita procedendo in ſpatiis inter duo pũcta faciendo punctum quouſque ſutum ſit conuenienter.Quod erit quando inter duo puncta ſpatium vnius tranſuerſalis digiti remanebit. Acus ſint lõgę,planę,& linitæ,in cuſpide triãgulatę,in cauda propter locare filum,vt non impediat trãſitum,cauatæ. Canula habeatur feneſtrata cũ qua appodietur altera pars labij. vt non vagetur in immittendo acũ, & vt per feneſtram poſſit videri,quando tranſiuerit acus.Et tunc trahatur acus & filũ. appodiando labium iuxta filum cum teſta,vt trahẽdo filum, labiũ nõ ſequatur.Et ligetur primo cũ duabus inuolutionibus,& ſecũda cũ vna,deinde filũ ſcindatur remote aliquãtulũ à nodo. Secundo modo fit ſutura incarnatiua cũ acubus, aut cũ haſta plumæ introducta cũ acu in vulneribus magnis profundis : quorũ labia ſunt multũ ſeparata. Acus infilatur infilatis tot,quot ſunt neceſſe,imponẽdo eas cũ filo reuoluẽdo,ſicut faciũt mulieres quãdo ſuper manicas acus reſeruãt infilatas,& remanẽt vſq; ad vulneris cõſolidationẽ. Tertio

modo fit sutura incarnatiua cũ cannulis æqualibus factis de stupis bene tortis gracilibus, vt palea, lõgitudinis, vt digitorum vnguis, aut de hasta plumæ: quæ quidẽ cõpetit in locis, quãdo volumus ꝙ sutura duret lõgo tempore. Et fit quando mittitur acus infilata ꝑ ambo labia, deinde retornatur acus per idẽ foramẽ vsq; ad hoc ꝙ remaneat vna ansa, in qua ponitur vnũ de capitibus cãnulæ, & postea caudæ duorũ filorũ stringuntur, & ligãtur super capite alio cannulæ, & ibi scindũtur capita filorũ, & remanet cãnula vsq; ad perfectã cõsolidationẽ. Quarto modo fit sutura incarnatiua secundũ Gal. cũ hamis, & debet esse parui, secundũ mẽbrũ ab vtraq; parte curuati, & infigendo in vno labio ducatur labiũ ad alterũ labium & in illa etiã figatur, vt faciũt retõditores pãnorum. Quinto modo fit sutura incarnatiua cũ pãnis: & cõuenit in locis in quibus volum⁹ quòd cicatrices nõ appareãt vt in faeie. Et sic fit quòd recipiuntur duæ peciæ triãgulatæ magnæ secundũ mẽbri quãtitatẽ, & liniuntur cũ linimẽto inuiscatiuo facto de puluere sãguinis draconis, thuris, masticbes, sarcocollę, picis, farinę volatilis molẽdini ĩcorporata cũ ouorũ albumine: ita ꝙ applicetur quælibet pecia in quolibet latere vulneris secundum distãtiã vnius pollicis. Et postquã erũt desiccatæ suãtur peciæ cũ subtilitate, & adhærebunt labia.

Sutura restrictiua sanguinis fit cũ acubus, & filo, intrãdo & reuoluẽdo sicut suuntur pelles: & hoc quando aliæ suturæ non possunt fieri propter magnum sanguinis impetum. In vulneribus venarum ista etiã est vtilis ad suendum intestina, & pãniculos, & loca carne denudata: suspecta tamen est, quia rupto vno puncto cætera relaxantur.

Seruatiua sutura fit vt aliæ: sed non est ita stricta: quia nõ fit nisi ad manutenẽdum labia quousq; vulnus sit firmatum. Et cõuenit vulneribus dilaceratis: & in quib⁹ deperdita est caro, ad appropinquandum partes vt citius consolidentur, & in quibus est in processu aliquid extrahendum. Tempus remouendi suturam est quando compleuerit finem suum. Modus remouendi est quòd ponatur aliqua tasta sub pũcto, & supra tastam scindatur filum, & ponẽdo tastam super labium, per quod extrahitur, ne dilaceretur extrahendo.

De modo, & qualitate plumaceolorum.

Quia plumaceoli siue puluilli faciunt ad appodiationem, & compr

compressionem partium dissolutarum:& ad confortandum calorem naturalem membri disiuncti,& ad prohibēdū grauedinē ligamentorū: pro tanto de ipsis est hic tractandum. Est tamē sciendum quòd quia antiquitus fiebant de pluma inter pānos suta,talē assumpserūt denominationē:quia cum oportebat eos sæpe renouare, erat tædiū:adinuētum est eos facere de stupis canapinis præcipue bene pectinatis & mundatis.aliquoties fiūt de lana siue de cotone.Multi vero loco ipsorum applicant pānos suaues duplicatos aut triplicatos, aut spongiā adaptatā. Et ponuntur duæ vel tres vel plures, sicut videtur expedire. Et aliquoties applicātur sicci, aliquoties madefacti,infusi cū albumine oui,vel cum vino vel cum oxycrato,& aliquoties cum oleo secūdū quod dispositio requirit.Et sunt trium formarum,triangulati,rotundi,& quadrati.Et triāgulati sunt meliores, secundū quod dicit Auic. ad incarnādū,vnū in latere cuiuslibet labij supra ipsum vulnus se iungēdo. Sunt etiam rotūdi, qui ponuntur sicci super alios,ad conseruandum colorem naturalem,& ad imbibendum sordem.Sunt etiā quadrati qui ponuntur ad prohibendum læsionem ligamentorum.

De modo,& qualitate tentarū,& lichiniorum.

Circa quod est sciendum quòd tenta siue lichinium in solis octo ponimus casibus. Primò in vulneribus quæ volumus elargare,mūdificare,aut aliquid à fundo extrahere,vt sunt vulnera profunda quæ habent necessitatem contra aperiendi,propter ichorē qui cōgregatur in fundo, & in spatiositate sua.Secundo in vulneribus concauis, in quibus debemus carnem generare. Tertio in vulneribus ab aere alteratis, quæ oportet mundificare. Quarto in vulneribus contusis Quinto in apostemosis.Sexto in morsiuis. Septimo in vulneribus in quibus circa ossa est operandum. Octauo in vulneribus vlceratis. In omnibus autem aliis vulneribus sine tentis,& lichiniis ad consolidandum intendimus. Propter quod est sciēdum quòd tentæ,& lichinia sumunt diuersitatē à fine pro quo fiunt.Quia quædā fiunt ad mūdificādū vulnera,& ista fiunt de carpia suauis panni præcipue veteris.Quædam fiunt ad tenēdum aperta labia, & illa fiunt de stupa bene mundata, aut de petiis panni supradicti, aut de bombace vt faciebat Rasis, aut de canna æris vel argenti perforata

vt in naribus propter aerem:& in vulneribus profundis ꝙ sanies per se exeat,& non includatur. Quædam fiunt ad ampliãdum orificiũ vulneris:& illa fiunt de spongia bene torta,aut de radice gentianæ.Forma lychniorum debet esse æqualis,tentarum vero inæqualis ad modum cauillarum. Et aliquoties applicantur siccæ, aliquoties intinctæ in aliquo vnguento,secundum quod videtur expedire.

Reliqua tangentia prædicta operationes, ingenio operantis relinquantur,Nã reprehẽdẽdus essem,si te tua docerẽ in primo ad Glauconem,& ita perficitur tertia intentio.

De emplastratione.

Quarta intentio quæ est custodire membri substãtiã, & prohibere dolorẽ,apostemationem,& cætera accidentia,cõpletur emplastrando,& liniendo membrum cum albuminibus ouorũ,& rebus frigidis:vt dicit Ras.in primis diebus.Et post cum vino grosso styptico,& cum apertionibus,& cõtra,operationibus,& figura apta,& phlebotomando,& euacuando quando erit necesse,& cum bona,& artificiali diæta. Non obstat quòd alij dicant ꝙ vulnus inquãtum vulnus, non indiget istis,quod concedendum est in paruis actionibus , & in corporibus eucratis,quę vbi sunt,quęrat dominus:in magnis autem actionibus,& in corporibus cacochymis ad pręseruandum accidentia,est necessarium prædicta conuenienter ordinare.& hoc dicebat Gale.in sexto therapeu. supponatur quis deuenire ad nos punctus,& supple vulneratus,& disiũctꝰ,hic homo,si boni vlceris,id est eucrati fuerit, absq; pharmaco transibit,nihil patietur praui,si vero vlceris praui vel mali,id est cacochymi fuerit,primo quidem dolebit: post hoc autem iam pulsabit,& inflammabitur particula.In omni autem membro carnoso sunt nerui,venæ quæ præparant ad ea accidentia mala, & ideo Hippo , dicebat primo prognosticorum,de melioribus rebus est vti præuisione.

De phlebotomia & euacuatione.

De phlebotomia consulunt sapientes Rasis , & Albuca. quòd si sanguis à vulnere non exiuit sufficienter, quòd fiat phlebotomia , & fiat de parte opposita. Nam purgatio per antispasin in quarto therapeut. multum placuit Hippocrati.

De ven

De ventre.

Si fuerit constipatus, fiant suppositoria aut clysteria, aut administretur aliquod lenitiuum de casia fistu. aut de manna.

De potionibus.

Quæ consueuerunt administrari vulneratis, dico quod non consueui dare aliquam potionem in vulneribus recētibus, quia calidæ sunt, & aperitiuæ, & cōmouent sanguinē, & præparāt vulnus ad apostema, & ad fluxum. In antiquis tamē vlceribus infistulatis, & canceratis, necnon in sanguine congelato in interioribus, ac in sanie congregata in pectore; & in glandulis intrinsecis, & crepaturis, vt in suis capitulis dicetur, quandoque concessi. Antiqui tamen, vt Rogerius, quatuor magistri indifferenter administrabant potionē omnibus vulneribus, & fracturis compositis ex rubea maiori in plus, & ex consolidis, plantagine, tanaceto, canabo, caulibus rub. herba Roberti, pede columbino, gariophyl. lingua canis, pimpinella, pilosella, & consimilibus. Et extrahebant succum, aut decoquebant ea cum aqua, vino, & melle, & dabant quolibet mane quartam ʒ. & desuper folium inuersum caulis rubei de mane, & sero ponēdo ligabāt. Et assueuerunt tales empirici: quòd si potio euomitur, malū signum est: & si retinetur, bonum: & si exit talis qualis fuit per vulnus: ita iuuet eos deus. Peius est de Theodo. & Henri. qui pigmentū fortissimū iubēt dare vulneratis recēter in capite, & in pectore, nescio vnde venit ista insania. Scio vere quod Gal. nō præcipit.

De diæta vulneratorum.

Diæta omnium vulneratorū, & dissolutorū, in principio vsque ad septem dies in quibus cōuenerunt esse securi à febre, & apostemate, debet esse tenuis, frigida, & sicca, præcipue si patiens fuerit repletus iuuenis: & aer sit calidus. Subtrahatur ergo sibi vinum, præcipue purum: & carnes grossæ, & pisces grossi, panis azimus male coctus, caseus, & fructus, allia, & cepa, sinapis, & omnes species acutæ, & omnes res salitæ, & acetosæ, & vtatur pullis, perdicibus, auiculis paruis alteratis cum aqua rosata: vtatur etiā auenato, hordeato, amygdalato, spinachiis, boraginibus, lactucis, plantaginibus, brodio simplici, aut composito cum ouis.

Potus eius sit aqua bullita, in qua sit infusus panis grossus

aut aqua hordeacea, aut aqua cũ modico vino grosso stypti co, parum cœnet, quiescat, à mulieribus summe caueat.

Postquã autẽ securatus fuerit ab apostemate, ingrossetur diæta, & redeat ad cõsuetudinẽ suã paulatim: vtatur ergo tũc bono vino, bonis carnibus, gallinarum, caponum, & castratorum, & omnibus bonum sanguinem generantibus, & reparantibus naturã. Et quòd talis diæta sit vulneratis vtilis, sic probatur: Quia illa diæta est vulneratis vtilis, quæ manu tenet virtutẽ, & non cõmouet febres, neq; apostemata, neq; hæmorrhagias excitat, & nutrimentum cõueniens præparat tempore conuenienti: talis est huiusmodi: ergo est vtilis. Et propter hoc eam cõmẽdat Gal. Ras. Halyab. & Auicen. Brunus, Gulielmus, atque Lãfrancus. Non autem Theodoricus qui à principio diætã vinosam, & calidissimã præcipiebat. Et plus miror de Henrico, qui fuit Parisiis nutritus inter Philosophos, qui eum in hoc secutus est: de Angelico non miror, quia nihil dicit, nisi quod ab Hẽrico habuit. Neque ratio eorum valet: dũ dicunt quòd debilitatus cõfortetur, quia cõtrarium dicit Gal. in principio aphorismorũ. In his autem qui ægrotãt, augere virtutẽ nõ properamus: moderate enim diminuimus: aut qualis est saltim in chronicis custodim'. Nisi cum esset tãta debilitas, quę postponeret omnes alias indicationes, quod nõ est in cõmunibus vulneribus, & cum hoc aduersantibus indicationibus nõ oportet alterius extremitatem cupientẽ, obliuisci alterius penitus, sed miscere eas, in septimo therapeu. vnde in octauo circa finẽ, exercitatũ quidem & natura prudentem oportet esse medicum, vt vniuscuiusque indicationis subtiliter põderans virtutẽ adinuicẽ omnes comparans, vnum aliquod capitulum coaceruet proprium laborãti diætationũ. Illud autem quod decepit eos, fuit arabica trãslatio in quarto de ingenio, capitulo penultimo, quæ dicit: Itẽ oportet te cauere vinũ dũ apostema calidum est. In alio vero tẽpore nõ. Quia debuit dicere dũ apostema esse potest. Quod patet per græcã trãslationẽ, quæ dicit, palã autem est quoniam vini vsus cauere oportet in tempore phlegmonum: aliter nihil prohibet dare. Et ita conceditur quòd in principio vsque ad septem dies, quod est tempus phlegmonationis non detur vinum. Sed transacto illo tempore, non prohibeatur. Et ita completur quarta intentio quæ erat membri substantiam conseruare.

De

De quinta intentione.

Sed quinta intentio, quæ est accidentium introductorum correctio, secundum accidentium diuersitatẽ cõpletur. Accidentia autẽ quæ cõsueuerunt venire in dissolutis cõtinuitatibus, sunt dolor, apostema, dyscrasia, febres, pruritus, atque spasmus, paralysis, syncope, atque alienatio. Vnde sciendum quòd vulnus nunquam curatur quousque ista corrigentur. accidentia enim, quæ superant suam causam, ordinem curationis præuaricant, in principio ad Glauconem.

De dolore.

Dolor quia est causa trahendi materiã ad locum læsum, & generandi apostema, super omnia oportet quod euitetur. Dolor vero cõmuniter sedatur fomentãdo particulam cum oleo calido. Et si oleum esset rosatum, vtilius esset. Et si cum eo adderetur albumen oui vel vitellus, vbi nõ est magna caliditas, non tãtùm macularet vulnus. Et si esset necesse aliquantulum sopire particulã, oleum fit papauerinum. Et si est necesse, addatur parum de opio, aut de mãdragora, vt consulit Guli. Quatuor autẽ magistri laudãt ad hoc radicem solatri cum axungia porci incorporatã. Theodoricus multũ cõmẽdat emplastrum de foliis paruarum maluarum coctis & tritis, & cum cribratura furfuris mistis. Si adderetur modicũ olei ros. melius esset. Medulla etiã panis frumẽti in aqua feruenti infusa optima est, vt superius fuit dictum. Si autem esset dolor fortis, significaretur quod neruus esset læsus, & tunc ad vulnus neruorum habeatur recursus.

De apostemate.

Apostema generatur, & cognoscitur, & curatur, secundum quod dictum est in tractatu secundo de apostematibus. Nihilominus Auic. laudat, & appropriat omni membro à capite vsque ad pedes, emplastrum factum de granato dulci in vino styptico decocto, & pistato, & applicato. Si autẽ non potest repercuti, nec resolui: maturetur cum emplastris ad maturandum apostemata dictis. Et ad hoc dictat Rogerius embrocã de maluis, absinthio, artemisia, farina frumenti cocta cum vino, & parum mellis, & satis de axungia. Et si sanies non deriuatur ad vulnus, aperiatur in loco magis apparato,

De dyscrasia.

Dyscrasia si est calida,quod cognoscitur per rubedinē, & vesicationem:infrigida locum,non cum hyoscyamo neque mandragora,vt dicit Gal.quia nimis infrigidāt,sed cum rosis,& plātagine,& vnguēto albo:quæ siccando moderate infrigidant.Si est frigida,quod cognosces per mollificationē, & discolorationem.calefacias locum nō per resinā, picem, & asphaltum, sed cum vino,& vnguēto nigro fusco videlicet,& basilicone.Quare cum ista accidentia conuertūt vulnera ad vlcera,ad doctrinā illā habeatur recursus.Si autem dyscrasia fuerit sicca & humida, per sua contraria corrigatur.& ita de compositis,vt dicetur infra.

De febre.

Si superuenerit febris,infrigidentur,& regantur,vt de apostematibus calidis est dictum.Et in hoc domini physici vocentur.

De spasmo.

Per spasmum intelligit Auer.decurtationē membrorū, aut talem rigidationem,quòd non possunt flecti neque dilatari,quia in eo operatio non est ablata,sicut in paralysi,sed est mutata.Est enim spasmus in quinto de ægritu.& symptom. motus malus accidens in virtute motiua volūtaria à dispositione morbosa.& ideo est ægritudo neruosa in tertio can. qua mouentur lacerti ad principia sua, & inobedientes fiūt in dilatione.

Causa enim eius secundū Gal.in eodē est duplex, vt Hippo.indicauit,impletio,& euacuatio,in phlegmonosis quidē dispositionibus impletio,in ardentissimis autem,& siccissimis febribus,euacuatio. Quod autem,& impletur, & euacuatur,amplius vniuersis corporum neruosis tendere cōtingit.Indicant chordæ in organis tensæ, scinduntur enim siue in humida siue in sicca,demum tensæ deponātur.Et propterea remittunt eas artifices,antequam deponant.Et secūdum illud idem indicant corrigiæ,ad ignem, & aeri scilicet humido expositę.Colliget tertio.Tertium autem capitulum addit Aui. quod licet ad materiā proportionetur:est tamen nocumentū contristans cerebrū,propter quod nerui

refugiũt, & congregãtur ad expellendũ ipsam causam impedientẽ. Sunt ergo tres modi spasmorum inanitionis, repletionis, & cerebri cõpassionis. Primum causatur maxime propter fluxus magnos, quinto aphorismorũ, & caliditates immoderatas, & putredines liquefaciẽtes, in secundo eorũdem 26. febrẽ spasmo superuenire. Secũdum fit propter apostema, & tumores dispergẽtes in fine, quinto aphorismorũ, quibuscunque œdemata. Et frigiditates immoderatas impientes, & cõdensantes neruos in eodẽ quinto. frigidũ spasmus &c. Tertium vero fit propter dolorẽ, tertio techni. Neruì & tendonis punctura. Et propter mordificationẽ mali humoris, & qualitatis venenosæ, in cõmẽto quinti. spasmus ex elleboro. Spasmi autem præfati quidã sunt vniuersales, qui fiunt quãdo nocumẽtũ peruenit ad cerebrũ, & ipsum conãs expellere nocumentum, cõtrahit neruos, & mẽbra neruosa, & spasmat ea. Alteri sunt particulares quãdo nocumentum nõ peruenit ad cerebrum, sed remanet in membro incuruãs ipsum. Et hoc etiã Auenzoar testatur: dico autẽ vniuersales, quia teneat maiorẽ partem membrorum, ad differentiã epilepsiæ, quæ tenet omnia, & ideo spasmus totius dicitur scilicet humidus, est tamẽ, & interpollatus nõ continuus cũ nocumento mẽtis & sensuũ, prout tertio de locis affectis declaratur, quod nõ est in spasmis, de quibus fit hic sermo. Inquirere exquisite differentias spasmi, causas, & modum generandi alterius est speculationis: quare dimitto. Sufficit chirurgo scire quod dictum est, & signa eorundem, & correctiones si quæ sunt.

Signa cõmunia sunt, motus membrorum difficultas, colli tensio, labiorum cõtractio, ac si vellet ridere: maxillarum, & dentium, & gutturis strictura, oculorũ & totius faciei tortura. Signa specialia spasmi de inanitione, sunt aduentus paulatinus, & post ægritudines cõsumptiuas. De repletiõe vero sunt aduentus subitus, & post apostemata, & repletiones, & frigiditates spissantes. Spasmi autem compassiui signa sunt aduẽtus à causis extrinsecis, & est cũ dolore, & mordicatione, & cõtristatione. Si nocumẽta spasmi veniãt ad membra anhelitus, subito moritur patiens. Spasmus cõfirmatus, non curatur, maxime de inanitione, quia siccitas cũ certissime cõpleta fuerit, insanabilis existit, septimo therap. Non confirmatus vero aliquã recipit correctionem, specialiter de re-

pletione quod innuebat Hippo. in secūdo aphorismorum: febrem in spasmo melius est fieri quàm spasmum in febre.

Curatio & præcustodia spasmi sicci est praua, vt dicit Aui. verum cōuenientior cura est tina, & inūctio cū oleo humido post ipsam. Et eius iteratio multoties, & si esset possibile quòd tina fieret de lacte, & nasalia, & gargarismata, & clysteria, & finaliter potagia optimū esset, duntaxat quod febris nō adesset: tunc enim fiāt præfata cum aquis, & oleis in quibus decocta sunt folia salicis, & hordeū fractum, viol. atque nenufar. Et administrētur super iuncturas, & originē lacertorum. Cibaria ipsorum sint sorbitiones pingues, lenes, factæ ex amygdalis, hordeo, & zuccaro bono, & aqua carnis assumpta ex carnibus agnorū & hœdorum. Et si cum dictis misceretur modicum boni vini, vt penetrare faciat, nō esset longinquum à rectitudine. Cum autē spasmus est humidus, oportet vt curetur cū euacuationib⁹ fortibus humorū grossorū, vt est hiera, & pilulę de agarico. Et clysteria acuta sunt optima, & phlebotomia quoque. Et gargarismata, & nasalia, & sternutatoria cum acutis sunt expediētia. Et inūctiones per collum sub ascellis, & inguina, cum oleis calidis de lilio, & costo, de spica, laurino, pulegino, acuatis cum castoreo, & euphorbio sunt bonæ. Et coopertura cum molli lana plurima. Rogerius ad talē spasmū tale dictat vnguentum, & ipsum acceptauit Theodor. Re. olei muscellini, vnc. j. petrolei, vnc. ʒ. olei cōmunis, butyri, ana vnc. iiij. cerę, vnc j. styracis calamitę, styracis rub. ana vnc. ij. & ʒ. mastiches, olibani, gummi ederæ, an. vnc. ʒ. omnia liquabilia ponātur ad ignē, & alia puluerizata misceātur. Vltimo ponatur styrax, & fiat vnguentū, de quo ceruix, & collum, atque spinę, & totū corpus inūgatur inter duos ignes. In isto vnguēto videtur addere Theodoricus herbas quæ ingrediūtur in vnguēto arogon, & agrippa, & oleū castoreū, & pinguedinē limaciarum rubearum, & vocat eum alabastrū, & est valde proprium ad cōtractionē neruorum. Et si accederēt febres, dūtaxat quod essent ephemeræ, esset bonū. Stuphæ, & suffumigationes siccæ: & ea quæ prouocāt sudorem, sunt cōferentia ad hūc spasmum. Spasmus verò cōpassiuus, si fuerit ex dolore, curatur cum leptomeribus, & aliis sedātibus dolorem, vt in de vulneribus neruorū dicetur. Et si est ex punctura ferarum, curetur cum theriaca, & vētosis super locum. Et si fuerit ex mor

dicat

dicatione stomachi, prouocetur vomitus, & stomachus confortetur. Et in omnibus cerebrum cõsoletur. Et caput, & collum, dorsum, ascellæ, & inguina cũ oleo de lilio inungendo, quia proprium medicamen est spasmo humido, vt Auenzoar dicit. Et quod baculus teneatur inter dentes, vt ex toto non claudantur. Et si aliud non potest fieri, neruus qui mãdat nocumentum, totaliter incidatur: vt consulebat Ras. quia melius est perdere operationem vnius membri, quam totius.

De paralysi.

Paralysis etiã sequitur vulnera, & contusiones maxime capitis, & totius dorsi: vt in tertio de locis affectis per multa exempla declaratur. Vtrũ autem sequatur vulnera eiusdem partis vel cõtrariȩ, infra de vulneribus capitis mẽtio fiet. Est autem paralysis neruorum mollificatio cum priuatione sensus & motus vtplurimũ: sicut erat spasmus, durities cum motu malo & permutato, vt tertio colliget dicebatur: vnde tertio de locis affectis, sicut apoplexia est mollities totius corporis: ita & paralysis vnius medietatis: quandoque quidem dextræ, quandoque sinistræ: quandoque quidem vnius partis vt pedis vel manus. Et propter hoc suscipe illam diuisionem spasmi in paralysi vniuersali & particulari: vniuersalis totius lateris: particularis vnius membri.

Causæ vero paralysis, & talis ablationis motus & sensus, sunt duplices, extrinsecæ, & intrinsecæ. Extrinsecæ, vt casus, percussio, incisio, dilatatio, frigiditas, apostemata, & talia quæ ab extra separãt, & claudũt spirituũ vias. Intrinsecæ sunt humores grossi, viscosi, qui oppilãt ipsos neruos in cerebro, & in nucha, quæ vicaria cerebri est dicta. Inquirere autem quomodo est hoc, & qualiter aliquoties perditur motus, & remanet sensus, & differentias, & causas omnes exquisite, alterius est speculationis. Sufficit enim chirurgo scire quod dictum est: & cognoscere partem à qua oritur nocumentum. Nam si nocumentum est vniuersale, quia nerui qui regunt vniuersum, veniunt à cerebro, scis quod nocumẽtum oritur à cerebro, si particulare in membris superioribus, scis quod à collo. Si inferioribus, à spondylibus, si in mediis, à mediis, prout hæc leguntur in primo & tertio de locis affectis. Humorem peccatem scis per signa humoris. Causas extrinsecas scis iudicio patientis.

Iudicari etiã potest, quod paralysis, & omnes ægritudines neruor

neruorum sunt difficiles ad curandum: quia parum habent de natura calida, quę est acris curationis. Et perinde dicitur quod paralysis in senibus difficulter curatur. Amplius iudicatur quod tremor & febres significant bonum in paralysi. Præterea paralysis quæ fit ab ictu non conterẽte neruos vehementer, quandoq; sanatur: vt apparet ex Gal. in illo Pausanię, lib. 3. de locis affectis. Si autem superflue conteratur, non est spes quod sanetur: quia vulnera neruorum perfectè non consolidantur, vt dictum est. Et dixit Auenzoar, quod si læsio fuerit in neruis anhelitus, moritur patiens suffocatus in breui. Si membrum non diminuitur, nec color mutatur, spes est aliqua in cura. Si verò diminuitur, & color mutatur, signum est malum, vt dicit Gordonius.

Cura paralysis à causis intrinsecis pertinet ad dominos physicos quam perficit Heben Mesue, duplici regimine, cõmuni & proprio. Commune autem regimen nunc partem morbi tangit: nunc proprietatem: interdum verò diætam.

Primum completur cũ administratione omnis studij ad partem capitis posteriorem, & nucham: quia nocumentum secundum plurimum oritur ab illis locis. Et hoc est cõmune in infirmitatibus quinque: videlicet paralysi, spasmo, tremori, stupori, & torturæ.

Secundum verò completur cum administratione medicinarũ, proprietate & virtute confortantium neruos, vt est acorus, iua, castoreum.

Tertium completur cum paucitate cibi & potus, & cum regimine exiccatiuo dicto in capitulo phlegmatis.

Regimen autẽ proprium capit quatuor res. prima est adæquatio materiei. secunda abscisio eius. tertia cõuersio sui residui ad oppositũ & diuersum. quarta corrigit accidẽtia.

Quomodo autem ista complentur, dicet vobis doctor allegatus. Curam autem à causis extrinsecis quæ erat à percussione, aut casu, perficit Auic. si factũ est apostema, & materia ad locum descenderit, cum phlebotomia, & medicinis calidis, & euaparatiuis: vt sunt vnguenta, emplastra super locum percussum, & ventosę quandoq; ponũtur. Ego autem consueui vnum linimentum laudatum ab Heben Mesue in passionibus cordis, cum quo vnguitur collum, dorsum, & membra læsa. & est multum bonum. verba doctoris euangelici sunt hæc. sermones inunctionis spinæ credo perit os

medic

medicos,& peritos philoſophorum traditionem & memoriam & laudem tanti beneficij naturæ occultaſſe: cum eius beneficium in eorum tractatibus ſit abſciſum. Et eſt de elegantioribus iuuamentis præſeruans ſubſtantiā vitæ. Et ſciuiſti quod principium oſſium & neruorum eſt nucha,& generatur vel germinatur à cerebro: & ſpina eſt platea publica arteriarum,neruorũ, ſpirituum,& virtutum,& lectus ſpiritualium membrorũ: & continet medullam veræ humiditatis:ſic enim aggregabis multas bonas intentiones. Confortabis enim ſubſtantiam velatiuam, & ſubſtantiam ſpiritualem,& neruos,& oſſa vniuerſa.Subueniens paralyſi in omnibus neruorum ægritudinibus, ſaltui cordis,& tremori, laſſitudini ſubuenit manifeſtè, & eſt medicamen omnium medicamentorũ in celeri confortatione.Modus confectionis eſt. Recipe myrrhæ electæ, aloes hepatici, ſpicæ nardi, ſanguinis draconis,thuris,mumiæ,opopanacis,bdellij, carpobalſami,croci,maſtichis,gummi arabici,ſtyracis liquidæ, ſtyracis rubeæ, ana drac.ii.& ʒ.muſci drac.ʒ. terebinthinæ, ad pondus omnium: miſce omnia hæc puluerizata cum terebinthina:& pone hoc totum in alembico:& ingenioſe diſtilla:& liquorem diſtillatum ſuſcipe in vaſe vitreo,& forti, vicinatur enim balſamo:& ego aliquoties addebam herbas paralyſis:& erat precioſius.

De ſyncopa.

Syncopa eſt ſecundum Gal.in 12.therapeu.ſubita & acuta conciſio virtutis,quæ cõſueuit ſequi immoderatas euacuationes,& dolores:quam cognoſces per pulſum deficientem, & per colorem pallidum, & motum præcipuè palpebrarum & extremorum difficilem, acſi non poſſet erigere ea: & per ſudorem,maximè circa collum,frigidum.

Syncopa nullo modo eſt negligenda:quia via eſt ad mortem:imò parua mors apud omnes dicitur.

Regimen & curatio. quantum eſt de præſenti, eſt obuiare toto poſſe quod non veniat ſyncopa,conſolando infirmum: & expellendo multitudinem gentium, ne calefaciãt cameram:neque terreant eum.

Et eſt cautela, quod antequã veniat,detur ſibi parua cruſta panis albi infuſa in optimo vino cũ modico de aqua roſ. Et potet modicum de illo vino. Nam vt ait Gal. vbi ſupra, vinum

vinum quidem aliquod natura calidum ad anodosim,id est ad deductionem in corpus incedens,his qui syncopizantur est dandum. Et irroretur,& proiiciatur fortiter eis in facie aqua ros.aut aqua frigida: si non habet aquam rosatam, fricentur extrema,trahantur pili,nasus,& aures:& proprio nomine alte vocetur:dentur alapæ,& cætera fiant que præcipiunt domini physici in isto casu.

De alienatione.

Desipientiæ verò secundum Gal. in quinto de ægritudine, & symptomate omnes peccata existentes actionis hegemonicæ,id est regitiuæ virtutis sunt, quæ ab Auic.in tertio canoñ.alienationes dicuntur. Et licet sint accidẽtia propria, & cõmunicata:hic tamen non agitur nisi vt sunt accidentia venientia per communitatem & colligantiam,quæ contingunt in vulneribus,& articulorum percussionibus:vt in quarto therapeu.dicebatur.Similis autem est hęc generatio symptomatum in tertio de locis affectis, his qui suffunduntur:id est imaginationes in oculis patiuntur, ex dispositionibus ventris.Nã sicut in illis aliunde mandatur occasio:ita quoq; & neruosis particulis patientibus paratius quàm aliis veniunt desipientiæ.Quandoq; quidem ipso solo calore secundum continuitatem ad caput ascendente:quandoq; verò spiritu vaporoso seu fumoso. Et illa quidem sunt ex eis quæ finaliter desiccãt, vt ait Auic. vnde etiam ipse Gal.in lib.13. therap.ait.Contingit enim vt in sermonibus,qui de his habentur monstratũ est, propter frigiditatem equidẽ ocium, propter calorem motus,& ex malitia humorum amentia.

Cura seu regimen eorum est quantum spectat ad chirurgum,quia incõtinẽti domini physici debent vocari, vt mali fumi per fricationes,& ligaturas extremorũ à capite diuertantur:& in hoc casu clysteria sunt ab Auic. delecta,& percussa particula omnino sedetur, & necessaria secũdum eum etiam,est percussio cum alapis:vt ad ipsum ipsius redeat ratio.Et in princ.Gal.13.therapeu. oxyrodinum , id est oleum rosatum cum modico aceto commendat. Expellere enim oportet à capite humorem & vaporẽ. Et infusiones somniferæ,quæ per papaueris semina fiunt,sunt optimæ. Et odorem naribus obiiciemus: & inungemus alas nariũ & frontem similibus pharmaciis.

Ex reb

Ex rebus ei conferentibus ſecundum Auic. eſt vt infundatur ſuper capita ipſorum, decoctio pedum & capitum. Et multoties ſanat eos alſefur, quæ eſt radix vitis albæ: cum ex eo bibunt aut comedunt ipſum diebus aliquibus, cum aliquo cibo qui abſcondat ſaporem ipſius.

De pruritu dicetur in quinto & ſexto.

De duritie & impotentia motus, qui ſequitur ſolutiones prauas continuitatis dicetur infrà in ſexto.

De paſſionibus iuncturarum, in antidotario ſuo loco.

De vulnere facto in carne. *Cap. II.*

VVlnus carnoſum, propriè dicitur in tertio therapeutices, diuiſio facta in membro carnoſo cum ſanguine abſque putrefactione: vt ſuperius in capitulo communi fuit dictum, & non euacuatur ſecundum eundem quin ſit ſimplex, ſine perditione ſubſtantiæ: aut cum perditione eiuſdem. Et quod eſt ſimplex, non euacuatur à ſuis propriis differentiis, quin ſit ſuperficiale aut profundum, & vtrunque aut paruum aut magnum. Vulnus etiam cum deperditione ſubſtantiæ non euacuatur quin perdatur cutis, quandoque caro & cutis.

Et vulnera cum talibus differentiis non euacuantur quin ſint pura ſine accidentibus: & quin habeant aliqua accidentia non habentia rationem cauſæ: quia tunc caderent ſub ratione vlcerum difficile ſanabilium: de quibus dicetur in tractatu vlcerum infrà. Sed habentium rationem ſine quo non, vt ſuperius fuit allegatum quarto therapeutices, non obtinet ſanatiuam, velut ſunt dyſcraſia, dolor, apoſtema, pruritus de quibus dictum eſt ſuprà.

Nec curo ſi tales differentiæ dicãtur differentiæ, aut diſpoſitiones: quoniam licet Gal. in tertio therapeu. magnam fecerit determinationem: non multũ tamen proficit hoc ad curam. Eſt autem in principio therapeu. Non ex nominibus bene ſanare ægritudines, ſed ex recta de rebus opinione.

Cauſa.

De cauſis vulnerum in quantum vulnera dictum eſt ſupra: quod ſunt quæcunque res quæ extrorſum perforare, aut caſſare, ſeu mordere aptæ natæ ſunt. Ex quibus diſpoſitionibus derelictis ab eis ſumuntur intentiones curatiuæ.

Et ſig

Et significationes sumptæ ab esse dispositionis, & natura membrorum, & occurrentium accidentium diuersitate, inueniunt auxilia, & modum operandi: vt dictum fuit suprà.

Signa & iudicia in capitulo vniuersali sunt dicta.

Curatio.

Cura vulnerum carnosorum recentium vltra quatuor intentiones dictas communes habet specialem intentionem, vnam quæ est fluxũ sanguinis retinere: modificatur tamen per Auicen. si superfluit: quia fortasse temperata quantitas confert: eo quia prohibet apostema, oppilationẽ, & febrem quæ summe prohibent vulnerum curationem. Et illud secundum Gal. in 4. therapeu. fuit præceptum Hippo. fit enim vt & effluente sanguine siccius, & per consequẽs sanius: cum omne siccum propinquius sit sano, humidum verò nõ sano.

Superfluus enim sanguis, si non restringitur cum his quę pertinent vulneribus, restringatur cum his quæ dicentur in capitulo vulnerum venarum. Intentiones verò omniũ vulnerum, licet quomodo complẽtur in genere sit dictum: specialis tamen modus quomodo complentur in carne, inuenitur secundum differentias iam dictas per hunc modum.

De incisione & vulnere simplici paruo sine perditione substantiæ.

Galenus in eiusmodi vulnere in tertio therapeutices, non præcipit nisi appropinquare labia sola ligatura. vnde inquit si conduxerit inuicem diligenter ea quæ distant absque alia quacunque extrinseca ingeniatione, conglutinantur. & Rasis illud idem. Communis tamen cursus habet: & Lanfrancus ponit albumen oui agitatum cum leui stupata: & bene, quia secundum Galenum in vndecimo simplicium pharmacorum restringit sanguinem, & sedat dolorem, alterat, & prohibet apostema non solùm in oculis, sed in omnibus locis vlceratis. Super omnia caue à dolore: quod enim dolet prouocat rheuma, & apostema, vt sæpe dictum est. Quomodo sedatur dolor, iam superius dictum est. Et non remutetur vsque ad tertiũ diem: quia secundũ Galenum in tertio, paruæ autem sunt ita quod si congregatæ fuerint, vna die, vel plus indigent duabus ad vniendum. Et si non esset consolidatum remutetur post, vt statim dicetur.

De

De incisione & vulnere magno superficiali, & non profundo.

In quo quia non sufficeret sola ligatura, præcipit Galenus suitionē & laqueationē. Communis tamen vsus post suitionem consueuit ponere puluerē rubeū incarnatiuum, & conseruatiuū qui fit de duabus partibus thuris & vna sanguinis draconis Albuca. addit tres partes calcis viuæ: & Lanfrancus cōsentit. Ego aūt loco calcis, bolū arme. addo, Halyab. sandalos ponit. Et ponitur solus puluis: Cauendo vt non ingrediatur intra vulnus, neque etiā pilus, neque oleū: quia consolidationem impedit ipsorū vnusquisq;. Vel pōt incorporari cum albuminib. ouorū: & desuper vnā aut duas stupatas infusas cum albuminibus dictis: & pannū subtilem etiā balneatū in his immediatè supra vulnus apponit, vt stupatæ in eleuatione non dilacerent pūcta. Et si cum oleo rosa. inungerentur circūferentiæ ad prohibendū dolorem & apostemationē, bonū esset. Quæ aūt ligatura & sutura & stupatæ cōueniunt, & qūo fiunt in sermone cōmuni iā dictū est. Et non remutetur vsq; ad quartū diem nisi dolor, aut aliud accidens infestet. Et post quartū diem nisi inueneris cōsolidatum, cum vino calido styptico lauetur: & infundātur stupatæ, & expressæ applicentur & ligentur. Et de die in diem remutentur, quia infra breue tēpus erit cōsolidatū: Testāte Galeno in quarto cōtra Thessalū, qui prolōgabat curā vulnerum ad menses, quā in sex diebus ad plurimū in septē poterat perficere. Prima præparatio laudatur cum albumine ouorū. & illo puluere: quia refrænat, & prohibet, & sedat sanguinē, dolorē, & apostema. Secunda cum vino: quia vinū secundū Galenū in tertio, optimum pharmacum est omniū vulnerū inquātum vulnera sunt, id est quæ non habent aliquā dispositionem contradicentē implicatā. Quod probatur ita: vulnus inquantū vulnus indiget siccare & stypticare, præcipue magnum: sed vinū facit hæc duo: ergo. Maior probatur: quia in hoc tempore secundū Galenum, opus est pharmaci siccātis particulas: vt siquidē iā fuerit ichor adiacens, cōsumatur: & is qui debebat cōfluere ad vacuas regiones, prohibeatur. Et propter hoc debet esse maioris siccitatis consolidatiuum, siue cōglutinatiuum, quod idem est, in tertio techni, quam incarnatiuū: videlicet vsque ad secundū

gradum. Minor deducitur: quia vinũ, in septimo simpliciũ pharmacorum, nouum, est calidum in primo: antiquũ in tertio: mediũ in secundo: proportionaliter autem caliditatib. sunt & eius siccitates. Et ideo secundum diuersas naturas desiccat & cõsolidat, non autẽ humectat, neq; infrigidat, vt dicebat Theodoricus. Et hoc est quod Gal. dicit, autoritate Hippocratis in quarto therapeutices, vlcera vniuersa non oportet madefacere, id est lauare nisi cum vino. Et causam ait dicens, Omne siccum propinquum est sano, humidũ vero non sano. Et propter hoc dicebat magister Arnoldus, quòd recentia vulnera cum aqua ardente lota sanationis effectum citissime consequentur: quia desiccatiua est multũ. Nonnulli vero post primã remutationem ponũt emplastra & vnguenta quæ ad hoc habent propria: & stupatam desuper. Gal aũt in hoc multũ cõmendat vnguentũ nigrũ. Auic. vnguentũ de lino. Ego autẽ consueui vnguentũ factum de rubeo puluere incorporatum cum terebinthina lota. Quorum formæ vna cum multis aliis in antidotario dicentur.

De vulnere profundo & occulto.

Vulnus profundum & occultum multoties curatur cum sutura, & debita ligatura Et si non fieret, iubet Gale. in tertio techni in posteriori tẽpore per effluxiones, & contraria diuisione, & figura apta curare. Aptam vero figurã intelligit Auic. quòd orificiũ vulneris semper sit inferius: & fundum superius: vt ichores possint libere exire. De qua figura dicit autoritate sapientis in secũdo ad Glauco, quòd curauit vulnus profundum in coxa: cuius profundum erat circa genu, & orificium versus coxã, cum præparatione figuræ absque contrà apertione: fecit enim sibi tenere genu eleuatum: & tunc orificiũ fuit inferius. Idẽ posset in brachio præparari. Si autẽ nõ posset apta figura præparari: neque vulnus bene expurgari per foramen, fiat secundũ consiliũ Galeni cõtrà apertio. Vnde in fine tertij therapeutices. Si vulnus concauitatem habuerit profundam & occultam, scrutandum est, vtrum ichores possint conuenienter expurgari, vel non: si sic, eadem est cura cum aliis. Si nõ possimus ingeniare bonã effluxionem cum pressuris, & bona ligatura expressiua quæ incipiat in fundo, finiat vero circa orificium, bonum est. Si vero non potest fieri, oportet nos ingeniare alias effluxiones. Duplex vero est ingeniatio: quãdoque quidem te incident

dente totam concauitatem: quandoq; autem contra diuidente solum in profundo. Qualiter autem oportet singulum horum efficere, locorum indicabit natura & vlceris magnitudo. Nam si loca fallacem habent diuisionem: & vlcus fuerit magnum: melius est econtra diuidere. Si vero contrarium, melius est incidere, & ligare, vt est dictum. Brunus autem in tali contra apertione suellos siue tentas in vtraque parte imponit. Ego autem cum cotone transeo: quia melius mundificat & transit per totum: & minorem infert dolorem: & pono ipsum cum intromisso facto ad modum acus, aut tastam ligneam impono: & desuper securius incisionem facio, & desuper aliquod mundificatiuum: & stupatam appono: & bis in die remuto.

De vulnere concauo cum deperditione carnis.

In cura vulneris huius secundum Galen. in tertio techni, duplicem oportet habere intentionem: quia & dispositio duplex continuitatis quidem solutio, vlcus siue vulnus: deperditio substantiæ, concauitas: vna in vnitione: alia vero in deperditæ substantiæ generatione. Et oportet primo curare concauitatem: deinde vnire aggredi, eo quia ipsarum rerum indicat natura non posse vulnus sanare, nisi primo concauitas replcatur. Omnis enim concauitas præter naturam indicat repletionem: quare & quæ in carnosa particula. Hæc autem repletio, terminus inuentionis sanationis fuit: & indicatio quæ omnibus idiotis existit nota. Vt autẽ inueniantur quæ replebunt, artificis est, & ratione indigemus multa, & multis particularibus indicationibus, & methodo rationali certitudinaliter. Particulares ergo indicationes cum quibus inueniuntur quæ replebunt concauitatem vulneris, sunt quatuor, prima sumitur à substantia vulneris. secunda à natura corporis, & particularum. tertia à coniugatis: sed quarta ab indicationum contrarietate. Talis enim fuit ordo Gal. in tertio therapeu Substantia enim vulneris secum importat differentiarum propriarum indicationes: de quibus tractatur in fine.

Prima enim intẽtio seu indicatio inuenitur, quod quia in generatiõe carnis quę fit ex sanguinis coagulatiõe materialiter: effectiue vero à natura, semp occurrũt duę supfluitates: vna grossa, altera subtilis. Si volum⁹ eas extirpare tãquã res præter naturã per cõtrarietatẽ, nullũ erit tẽpus in quo nõ

indigeamus vtriusq; pharmaci, exiccantis humiditatem vi delicet,& mundificantis sordem non simpliciter,sed mode rate secundum primum gradum:maius enim appositũ con sumeret,& nõ coagularet materiã carnis, velut sunt thus, & ordeacea farina,& farina fabarum,& orobi, & ireos, & aristolochia,cadmia,& panax, & terra sigillata. Omnia e- nim talia adinuicem differunt in eo quòd magis,& minus: aristolochia enim & panax magis exiccãt aliis,& calidiora sunt natura.Ordeacea,& fabarum farina,minus multũ exic cant:& minori caliditate participant.Thus autem calidum est moderate,minus tamen aliis exiccat.Orobi vero farina, & ireos in medio aristolochiæ & panacis sunt.

Secunda intentio inuenitur,quòd quia corpora & parti- culæ,hæc quidem frigidiora sunt,hæc calidiora,hæc siccio ra,hæc humidiora:secundum naturã oportet ea seruare,si- cut quod dictum est præter naturã abiicere. Si ergo simile seruat suum simile sicut & contrarium corrumpit suum cõ trarium: Calidiora secundum naturã calidioribus indigent auxiliis:frigidiora,frigidioribus &c.Carnem enim quæ su- pernutritur similem oportet esse præexistenti, ficciori igi- tur existente priori, ficciorem oportet generare nouã:qua- re oportet amplius eam siccari:in humidiori vero econtra. Et propter hoc thus in humidioribus naturis desiccat, & carnem generat:in siccioribus humectat,& suppurat.

Tertia vero intẽtio inuenitur ab annexis,vt primo à cõ plexione innaturali.Si enim,inquit Gal.vel secundũ aliquã formã vel per ipsum tẽpus vlcerationis vulnerati caro fiat calidior decẽte,vel frigidior:decebit pharmacum nõ solum moderate siccare,sed & calefacere,& infrigidare intantum, inquãtũ & subiecta caro superegressa est ab eo quod est secũ dũ naturã:vt dictũ est supra.Si vero hæc ita se habẽt,coaspi cere oportebit,& consequẽter nos aeris crasim.Oportet e- nim pharmacũ apponi in moderationib.eius. Et propterea Hippocra. frigidioribus quidem vtitur in calidis humori- bus:calidioribus vero in frigidis,seruando semper naturã.

Sed quarta intentio sumitur à cõtrariis indicationib.non quæ fiunt secundũ diuersa tempora:de quibus dictũ fuit in quodã notabili de indicationibus,supra,in capitulo execu- tiuo primi tractatus. Sed de his quæ fiunt secundũ idem tẽ pus:vt quãdo crasis laborãtis est humidior decẽte,particula

vero

vero ſiccior, vulnus humidius, annexa ſicciora: Iudicabis pharmacũ quòd deſiccet in ſecũdo & tertio gradu. Si autẽ fuerit econuerſo: quod deſiccet ſolũ in primo gradu: & hoc eſt quia in prima multũ diſtat, in ſecunda parũ ægritudo à diſpoſitione mẽbri, vt dicit Aui. Vniuerſa autẽ iſta (inquit Gale. in tertio therapeutices) per coniecturã ſumuntur. Et quod optime de pharmacis cõiecturare poteſt, qui in ratiociniis, & exercitatus puta de complexionibus, manifeſtum eſt. Vides igitur aperte quòd eget conſiderationib. vir debens ſecundũ rectã methodũ, vlcus ſanare. Quia enim inuẽta eſt humiditas exiſtere in paſſione, ſiccatiuũ indicat pharmacũ. Sed quoniã hæc quidem eorũ magis exiccantia ſunt, hæc aũt minus, hæc aũt calefactiua, hæc infrigidatiua: ex vlcerũ differentia, id quod vtile eſt aſſumptũ eſt, & ex laborãtis natura, & eorũ annexis. Non enim faciebat ita Theſſalus nec etiã multi qui hodie Theſſalũ, aut credentes vnã curã omniũ hominũ ad inſtar malorũ ſemellatorũ, qui ſecundũ prouerbium vna forma calcei omnes calceant, nono therapeutices capitulo decimo, & quinto cuſtodiæ ſanitatis capitulo vndecimo. Communis vero practica in talibus vulneribus habet quòd reſtricto ſanguine, & loco ab apoſtemate & dolore ſecurato, lauatur vulnus cum vino calido: deinde ipſo exiccato ponitur puluis aut vnguentũ carnis regeneratiuum. Poſt vero lichinij, aut plagellæ de carpia, & emplaſtrum aliquod aut vnguentũ carnis regeneratiuũ: de quibus in antidotario dicetur copioſe. Deſuper ponuntur ſtupatæ ſiccæ, aut in vino infuſæ, & ligatur ligatura medicamina tenẽte: & remutatur bis in æſtate: & ſemel in hyeme.

De vulnere cum cutis deperditione.

De quo in tertio techni ait Gale. quòd quando repletum fuerit quod eſt concauum, & æquale vlcus exiſtit, alteram intentionem afferre accidit: media enim noua carne ſtante inter labia vlceris vniri quidem ea eſt impoſſibile, intẽtionem vero curationis aliam inuenire oportet, & hoc eſſet operire cute, ſi eſſet poſſibile. Cum igitur generatio cutis ſit impoſſibilis, propter eius duritiem aliquid ſimile cuti, caro calloſa videlicet, faciẽdum, erit autem huiuſmodi caro ſiccata. Siccantibus igitur & ſtypticis ſine mordicatione pharmacis erit opus ad cicatrizationem: non ſimpliciter ſed extenſiue ad tertium gradum.

Sunt igitur in vulnere necessarij tres gradus siccantium scilicet, Regenerantium carnem: quorum siccitas (vt dictũ est) ad primum pertingit gradum. Incarnantium quoque siccitas etiã vt dictum est, pertingit ad secundum & tertiũ. Tertius Cicatrizantium excedit omnes: eo quod non tantũ habet desiccare accidentalem humiditatem quæ influit, sed & naturalem: vt caro fiat calosa ad modum cutis. Et hoc quidem fit per se à stypticis: quæ vt plurimum frigida sunt & sicca: velut sunt galla viridis, cortices mali granati, fructus spinæ ægiptiacæ, & similia quæ dicentur infra. Per accidens vero fit à calidis consumptiuis, vt sunt calces, alumen, æs adustum, scoria æris, vitriolum: & similia: nõ quocunque modo, sed adusta & lauata: & bene puluerizata in parua quantitate, & non in magna.

De cicatricibus reparandis.

Cicatrices turpes reparãtur, vt dicit Rasis, tenues cum diachylon, aut cum lithargyro nutrito: & grossæ & antiquę cũ oleo de balsamo: aut quod totum superfluũ cum rasorio incidatur, aut cum cauterio remoueatur: & postea cum pinguedine gallinæ, aut anatis, & mastiche curetur.

De vulnere in quo est caro superflua.

De quo dicit Gale. in tertio therap. quod eius magnitudo præter naturã indicat superabundãtiæ ablationẽ. à pharmacis aũt fit hoc solũ, & non à natura. econuerso inuiscatione & incarnatione: illorũ enim naturæ & pharmacorum sunt opera: istius aũt solorum pharmacorum siccantiũ fortiter: velut sunt omnia genera atramentorum, calcantiũ, vitriolum, spongia, radix asphodelorum, hermodactylorum, stupæ minutim incisæ, albumen, vnguentum viride, &c.

De vulnere contuso, & ab aere alterato, doloroso & apostemoso.

In omnibus aũt istis supponitur regimẽ commune de phlebotomia & euacuatione atque diæta: quia omnia ista trahunt materiam ad locum. Etiam & quòd corpus non esset plenum, & præparant ipsam ad vlcera maligna.

Curatio eorũ localis est prohibere consolidatiua & desiccatiua. Et administrare circumcirca, & nõ supra locum prohibẽtia fluxũ, de oleo rosaut myrtillorum, vel de vnguẽto

facto

facto de bolo, oleo, & aceto. Supra vero locũ, oleũ apponatur lenitiuum, vel lenitiua mollificatiua & maturatiua. Nã secũdum Gal. hoc fuit præceptũ Hippocr. in vulneribus: Si caro aliqua telo, tum cõtusa tũ cęsa fuerit, huic ita medendum est, vt quã celerrime suppuret, nã & minus phlegmone vrgebitur. Et necesse est carnes, quæ cõtusæ cæsęq; sint, putrefactas, & in pus versas liquari, postea nouã carnẽ nasci. Ex quib⁹ duas habemus ĩtẽtionès in huiusmodi vulnerib⁹.

Prima cõpletur cum calidis & humidis maturãtibus, qualia sunt maluæ coctæ, & radices maluauisci, & tetrapharmacum, panis triticeus, & reliqua dicta superius in apostematibus, & inferius in antidotario dicẽdis: & cũ mũdificãtibus de farina, aqua, & oleo & melle: aut cũ mundificatiuo de apio: aut cũ aliis in antidotario dicẽdis. Et in omnibus istis concedatur tenta, & intingatur cũ melle rosa. aut vnguento apostolorũ: & supra vnguentum, aut emplastrum mundificatiuum ponatur stupata sicca, & ligetur ligatura retinente medicamina vsque ad perfectam mundificationem.

Deinde sequatur secunda, intẽtio & regeneretur caro minuendo & dimittendo tentã, & incarnetur & cõsolidetur. Si vero caro esset multa dilacerata: & sutura esset vtilis, sutura laxa retinente labia suatur. si etiã vulnus esset alteratum, nisi habeat aliam repugnantẽ dispositionẽ, cum scarpello remouendo eorum labia remouentur, & suantur.

Quia contusio in carne sine vulnere exteriori notabili quæ dicitur à Gal. in quarto therap. ecchymosis: & ab Auic. in primo canonis fen. quarta alfac: est quædam species vulneris, & solutionis continuitatis: pro tanto gratia coniunctionis cum dicto vulnere dicetur quid de ipsa.

Est enim contusio separatio & dilaceratio facta profunde in carne musculosa à re cõtundente, ad quam sæpissime sequitur dolor, & effunditur sanguis plurimus: quare aliquoties apostemat: vtplurimũ tamẽ resoluitur, & parit vestigia, & liuores: & quãdoq; excoriationes. Iudicatur quod magna cõcussio est periculosa, & suspecta ad corruptionem mebri: & per cõsequens corporis Iudicatur etiã quòd cutis separata pendẽs, raro inuiscatur: quare melius est, vt incidatur & exiccetur cũ medicinis aut dimittatur sine ligatura: quia aer adiuuat ad reparandũ eam, vt dicit Auicenna.

In curatione eius multæ sunt intẽtiones. vt ponit Gal. vbi

supra. Semper enim vt dicit in multitudine dispositionum primæ intentiones curationum sunt æquales in numero.

Prima autem intentio est quod materia fluens euacuãdo deriuetur: quare dicit Auic. quòd non est excusatio à phlebotomia: imò opifices artis præparant ad illud, quamuis corpus sit mundum.

Secunda quod dolor sedetur. Et locus prohibeatur cum frigidis & stypticis domesticis, ad quam intentionem Rasis & Lanfrancus acceptant inunctionem cum oleo rosa. & sparsionem desuper pulueris myrtillorum cum mediocri ligatura: vsus tamen communis in principio ponit albumina ouorum cum oleo rosato.

Sed tertia quod post principiũ resoluatur, si possibile est, vt quãdo materia est subtilis, aut superficialis, cũ aliquo de resolutiuis dicendis: aut si nõ est possibile, extrahatur cum scarpellis. Et si adhuc nõ est possibile, regatur regimine superius dicto exiturarum. Resolutiuũ domesticũ fit primum de vino, melle, & sale. Secundũ fit de farina hordei, & calamento, & vino. Tertiũ fit de cera, & cymino. Quartũ fit de florib' chamomillæ meliloti, & stœchade, cymino bullitis in vino. Quintũ cum maluis, furfure, absinthio, & cymino, aut anetho bullitis in vino. Sextũ fit cũ farina hordei, fœnugræci, croco, cum modico de auripigmẽto, bullitis cum aqua calamenti &c. Et ad hoc faciunt potiones ab intus adiuuantes, ad carminãdũ & resoluendũ sanguinẽ mortuũ velut sunt bdellium, costus, centaurea cũ syrupo acetoso: & alia quæ dicentur infra de casu & offensione: ad quod capitulum pro istis est recurrendũ. Quomodo curantur liuores & alia accidentia, quæ sequũtur, dicetur in suis locis.

De Vulnere morsiuo & venenoso.

De huiusmodi vulneribus succincte trãseo: quia rarissime accidunt. Et quãdo accidunt. populares absq; chirurgo de aliis & cepis & oleo suas faciũt medicinas: si tamẽ exquisite volueris istã materiã intelligere videatur Aui. Ras. Rab. Moyses, & Hen. qui plenarie de omni veneno tractauerũt. physicũ enim magis est quã chirurgum, nisi quãtũ ad vulnera. Morsura & punctura est duplex, quędã est nõ venenosa: quædã venenosa. Nõ venenosa est vel quasi morsura hominis, canis, porci, equi, pulicũ, muscarũ, & id genus: venenosa est

nosa est, vt canis rabidi, lacerti, serpẽtis, scorpionis, apũ & similium. Quorũ curationes in aliquibus cõueniũt: in aliis differũt. Cõueniunt autẽ quod nõ debẽt desiccari, neq; repercuti: imò attrahi, mollificari, & mũdificari: & postea incarnari. Differunt tamẽ in hoc quòd in non venenosis sufficiunt domestica attrahẽtia & maturãtia: qualia sunt cepe, allia syluestria, domestica, cocta & pistata, & cum fermẽto, oleo & sale incorporata. Si autem morsura & pũctura fuerint venenosæ: quod cognosces per dolorem, & mordicationem, & mutationem coloris vulneris, & per angustiam, arsuram, & obdormitationẽ quã sentit in corpore, potes iudicare quod est periculosa. Quia venenum per sui naturam semper petit cordis destructionem: & cum hoc quod non est securus morsus à cane rabido: quoniã licet à principio nõ sentiat eius vestigiũ secundũ Gordonium, post mensem, annum, imò post septem annos potest apparere. Propterea hydrophobus postquam abhorret aquã, nunquã curatur.

Curationem omnium morsurarum venenosarum ponit Gal. tertiodecimo therap. per hæc verba. Cum autem à fera pungente vel mordente, dolorem fieri contigerit: Duplex dolorationis intentio est, euacuare & extrahere venenum, & alterare quod dolorem operatur. Igitur euacuant omnia quæ calefaciunt: & quæ sine calefactione attrahere habent vehementer: quemadmodum vẽtosæ, & cornua, cum quibus aliqui operantur: quidam autem per ipsum os sugendo cum labiis attrahunt venenum. Adhæret quidem prædictæ intentioni cauterium: & quæcunque pharmaca quæ similiter cauteriis escharam operantur. Igitur omnia hæc quidem euacuant substantiam totam eius quod contristat. Aliud autem genus auxiliorum alterantium qualitatem per contraria inuenitur.

Ex quibus habemus duas intentiones, attrahere venenum, & sanare particulam.

Propter primã laudatur istud emplastrum. Reci. galbani, serapini, opopanacis, assæ fœtidę, myrrhę, piperis, sulfuris ana vnc. ß. calamenthi, mẽtastri, ana vnc. j. stercoris columbini, anatis, ana vnc. ij. dissoluantur gummi cũ vino: & incorporentur omnia cum melle, & oleo antiquo: & fiat emplastrum. Nonnulli vero ab sugendum, cula gallinarum, & aliarum auium deplumãt, & applicant: & si moriuntur, ha-

bent signum quòd venenum est extractum.

Propter secundum in vtraque laudatur istud. Reci. ceræ, picis nigræ, resinæ, axungiæ mŏtonis, olei antiqui, an. quartam j. galbani, vnc. j. fiat vnguentum: & est magistri Dini.

De vulnere & fluxu sanguinis venarum & arteriarum. Cap. III.

QVoniam igitur de vulneribus quæ in carnosis particulis fiunt, plurimus sermo tractatus est: Iam tempus est de his quæ in arteria, & vena pertransire sequentes doctrinam Galeni quinto therapeutices.

Si quidem aliqua arteria vel vena percutiatur magna, hæmorrhagia grauis aduenit confestim: dicendū est de vtrisque in parte, prius quidē de hæmorrhagiis: quia magis infestant, & priori indigent curatione. Secundo vero de vulnere quod consequenter est curandū. Effunditur autem secundum eundem Gal. vbi supra sanguis, & tunica eorum diuisa, vel secundum finem apertis & crepatis vasis, vel vt vtique dicat quid exudans. Et quia pro duobus vltimis vocantur domini physici, agetur hic de primo qui consequitur vulnus, qui ad chirurgos magis pertinere videtur.

Fluxus enim sanguinis aliquando exit de arteria: aliquoties de vena. Et quādoque exit de vna: quādoque de pluribus: & quandoque de grossis, quandoque de paruis. Amplius quandoque est cum vulnere in quo non est deperditio substantiæ: quandoque est cum illo in quo substantia est deperdita. Propterea quandoque est cū corrosione: quādoque est absque ipsa. Itē quandoque est actu: quandoque est futurus fieri: quādoque causa apparens, est vt sagitta, vel corrosio præsens, & non extracta de vulnere. Istæ sunt differētiæ prīcipales, à quibus sumūtur indicationes curatiuę.

Causæ fluxus sanguinis sunt causæ plagatiuæ, & cōpressiuæ, atque etiam corrosiuæ. Plagatiuæ sunt res acutæ & incisiuæ: vt sagitta, vel gladius. Cōpressiuæ seu concussiuæ, sunt res duræ & graues: vt lapides, & massæ. Corrosiuæ sunt humores acuti velut cholera, & melancholia adustæ. Ex quibus apparet quod non potest vulnerari vena quin vulneretur caro & cutis: quare restricto sanguine oportet in incarnando ab ipsis sumere iudicationem, vt dicetur.

Signa venæ & arteriæ incisæ est fluxus sanguinis: verum cum

cum exit cum saltu, & impetu, & pulsu, & est subtilis, rubicundus: significantur quòd exit de arteria. Si autẽ exit quiete, & est grossus, declinans ad quandam nigredinem purpuream: significatur quod exit de vena. Iudicatur per omnes quod omnis hæmorrhagia est periculosa: quia si non restringitur, ducit ad mortẽ. Sanguis enim thesaurus est vitę.

Amplius, syncopa, spasmus, alienatio, atque singultus in hæmorrhagiis, mala sunt, vt dicit Auic. Magister Arnoldus dicit mirabile, quod latitudinalis arteriæ sectio promptius consolidatur quàm apertura secundum longum.

In curatione hæmorrhagiæ Gal. præcipit duas intẽtiones: & Aui. addit tertiã, vt de omnibus trimẽbralis fiat diuisio. Quòd causæ restringẽtes sang. quędã sunt diuertẽtes: quædam refrænantes: quædam vero locales: & subdiuiduntur.

Quia diuertẽtes quæ magis appropriantur fluxui venarũ quàm arteriarũ, quædam sunt sine euacuatione: vt illæ quæ fiunt cum ventosis siccis ignitis, & quæ fiunt cum fricationibus, & ligaturis incipientib. à propinquiori parte ad remotam: quædam vero sunt cũ euacuatione: vt quæ fiunt cum phlebotomia stricta partis oppositæ per locũ longinquum secundũ lineam rectã vnius diametri: vt de dextra manu ad sinistrã: & ecõuerso. Et de latere dextro capitis ad pedẽ dextrum, nõ ad sinistrum. Et de sinistro latere ad sinistrum pedẽ. Etenim inquit Gal. ex Hippoc. sunt inuentiones cõmunes omnis immoderatæ euacuationis, Deriuatur igitur ad loca propinqua. Antispasatur autem ad opposita.

Causæ vero refrænantes: quædam sunt refrænantes, ingrossantes, vt lentes, rizum, iuiubæ, cytonia: & omnes fructus styptici qui in fluxibus consueuerunt administrari: quædam sunt stupefacientes, vt aqua frigida potata & proiecta circumcirca, vnde influxit etiam super ea, quinto aphorismorum: & omnes res frigidæ in excessu: & aduentus syncopæ, in quo propter retractionem sanguinis infrigidatur totum corpus & restringitur sanguis.

Causæ vero locales licet per Auic. ponantur octo modi locales ad restringendum fluxum sanguinis: Ego mihi reduco eos quantum est de præsenti ad quinque. Quorum primus est per suitionem. Secundus per lichiniationem. Tertius per totalem venę incisionem. Quartus per ligationem venæ. Quintus per adustionem.

Primus

Primus modus qui fit per suitionem conueniēs vulneribus, in quibus nō est deperditio substantiæ, cōpletur: quod mundificato bene vulnere à thrombis, si qui sunt, vniātur cum manibus labia vulneris, & suantur sutura cōmuni, aut pelliparioȓ, quando fluxus est impetuosus. Et suēdo accipiatur satis profunde de carne. Deinde supponatur puluis cōstrictiu⁹ & restrictiuus: & stupatæ balneatæ in medicamine facto de albumine oui, & puluere illo restrictiuo, de quo fiet sermo infrà. Et post ligetur, & situetur decenter. Quod autē iste modus sit vtilis, patet: quia per ipsum cōgregātur in idem labia distātia, & infrigidatur locus, & stypticatur, sicut volebat Gal. 5. therap. & Auic. in 4. multoties inquit est necessariū, vt cōsuas fissuras carnis &c. Et Theod. & Her. hæc cōsentiūt: Nō obstāte quod multi dicūt quòd Gal. non præcipit suere venas, neq; intestina: quia tāquā dura & exanguia nō poterāt consolidari. Certè cū reuerentia ipsorū Gal. non inhibuit, sed si tacuit, affirmauit. imò certe textus hoc sentire videtur. Non enim possumus inquit suere arteriæ vel venæ plagā: sicut vtiq; dicēt qui nullam ex plagatorum mēbrorum substantia, & natura indicationē sumi dicunt. Sed tamē supple per regulā oppositorū, nos qui sumimus indicationē ab eis, suemus eas. Et si non eas separatim suemus, cōiunctim cum carne ad modum siphacis: & si nō cōsolidantur secundū primā intentionē, consolidātur secūdum secundā, vt superius fuit dictū in sermone cōmuni.

Secundus modus qui per lichinationē qui est cōueniens vulneribus, in quibus est substantiæ deperditio, cōpletur ꝙ locus puluerizetur cū puluere cōstrictiuo: & impleatur decēter cū lichiniis & stupatis balneatis cum medicamine, & ligetur & situetur, vt dictū est. Quod autē iste modus sit vtilis, testatur Gal in præallegato loco. Obstruetur autē orificiū à thrōbo: & ab eis quæ extrorsum apponūtur, vt sunt vocata testaricia id est lichinia, & pharmacorū quæcunque amplectūtur. Tertius modus qui fit per truncationē venæ, magis est conueniens venis, quæ in profundo carnis sunt, & cōpletur secundū Gal. abscindendo totā vena: reuellitur enim ita ad alterutrā partē alterutrúmque, & occultatur & tegitur à superiacentibus carne & cute. Et desuper ponātur pulueres, & stupatæ cū medicaminibus ligentur, & situetur particula. Quartus modus qui fit per ligationem est magis

conuen

conueniens arteriis quæ in profundo ſunt, & fit ſecundum Auic. quòd excorietur arteria, & cū vncino trahatur, & cum filo ſerico inuoluatur, & ligetur fortiter: deinde medicamē incarnatiuū apponatur, & ligeť, & ſituetur. Vnde Gal. in fallacius verò facies laqueū quidem radici vaſis circumponens: radicē autē vaſis vocat priorē eius partem quæ hepati copulatur vel cordi. horū in collo quidē eſt quod inferius: in manibus vero & cruribus, quod ſuperius. Hæc autē gerēdo carnoſanda eſt citiſſimè plaga, antequā defluat à vaſe laqueus, niſi enim anticipauerit ſupernutrita caro cōſtringere regionē quæ in circuitu in arteria abſciſſa, fiet emboriſma ſeu aneuryſma. Quintus modus qui fit per aduſtionē, magis eſt conueniens venis apertis per corroſionem: & cōplet tur cū ferro callido, aut cū medicina aduſtiua, quæ cū caliditate habeat ſtypticitatem, velut chalcanthum, & vitriolum vſtum, & nō vſtum: nō tamen per calcē, quia nō habet ſtypticitatē. excidūt igitur citius huius eſcharæ: inhærēt verò corporibus amplius quæ ex ſtypticitātibus. Et ſtāt vt cooperculū quouſq; vena fuerit incarnata. Non enim feſtinetur caſus eſcharæ. multoties enim hæmorrhagia vix detētibilis ſecuta eſt in eſchararum excidētiis. Et propter hoc dicit Auic. quod præceperūt vt fiat cauterium cum igne, vel cū ferro vehemēter ignito profunde, ita vt facias eſcharas groſſas & profundas: quarū caſus nō ſit facilis. Et propter hoc inter medicinas cauterizantes laudat Theodoricus, & bene, arſenicum ſublimatū: quia incontinenti omnem fluxum reſtringit, & profundam & durabilem facit eſcharam.

Eſt autem alter modus ſpecialis reſtringendi fluxum: qui licet actu non ſit, aptus eſt fieri, quādo extrahitur infixum quod iam exiſtit in loco. Et eſt quod præparētur puluilli ſeu ſtupatæ rotundæ tres vel quatuor perforatæ in medio infuſæ in medicamine, & faciēdo intrare ſtipitē ſagittæ per foramen ſtupatorum, cōprimantur per miniſtrum ſupra vulnus circa ſtipitem ſagittæ: & tunc per magiſtrum extrahatur ſagitta, & ipſa extracta vniantur & comprimantur plumaceoli ſupra vulnus, & alij non perforati applicentur.

Iſti ſunt modi conſtringendi ſanguinē à venis & arteriis vulneratis, qui in ſui artificio requirunt aliqua documenta.

Primum eſt Gal. in quinto therapeu, quod in omni fluxu confeſtim apponas digitum ad os vulneris venæ firmās ſuauiter

uiter, & præmens indolorose: simul enim detinebis sang. & thrombū supercoagulabis: plagæ autem thrombatio, & testaritia, & coagulatio sunt de restringētibus, vt dictum est.

Secundū est quod in omni fluxu post appositionem pulueris restrictiui applicentur tres aut plures stupatæ infusæ, primo in aceto & aqua expressæ: deinde cum medicamine linitæ, & superligentur.

Tertium est eiusdē, de ligatura: ligetur inquit cum binda ex tenui linteo. primas quidē immissiones quater vel quinquies stringendo in ipso hæmorrhagunte seu profluente vulnere: deinde ad circunferentias paulatine relaxando: & ita repellitur materia & constringitur vena, vt dicit Auic.

Quartum quod membrum conuenienter situetur. Vnde Galen. extra prædicta vniuersa hæmorrhagiæ est auxilium apta figura percussæ particulę: apta verò fit duas habens intentiones, scilicet indolorationē, & sursum repositionem. Si verò deorsum repens, vel dolorosa fuerit, hæmorrhagias mouebit, & phlegmones augebit.

Quintum etiam est Gal. quod de tribus aut quatuor diebus non remutetur, & quādo remutabitur, eleuentur caute bindæ & stupatæ & lichinia: & si est necesse, humectentur applicādo per aliquas horas de primo medicamine, aut albumine oui, cū oleo agitatis: aut madefiāt cū vino grosso.

Sextum documentū est quod claudantur oculi patiētis, aut stet in loco obscuro; vt non possit videre sanguinem suū: neq; inspicere res rubeas: imò semper dicatur sibi quod amplius non fluat quod est ad vtilitatē ipsius: & ita confortatur virtus naturalis per cōtrariā imaginationem. Et propter hoc dicebat Auic. quod grauissimum accidentium animalium mouentium imaginationē est motus sanguinis, & consecutio eius qui præparatus est ad eum, cùm multū intentus fuerit ad considerandum res rubeas. Vltimo dicendum est de medicinis constrictiuis, quarum prima est Gale. in 5. therapeu. & est quod Recip. thuris partē vnam; aloes partem mediam: misceantur, & puluerizentur: & cum albumine oui incorporentur tāta multitudine vt melleam substantiam habeat; deinde sumatur cum leporis pilis mollissimis, & in vase vel vena & vlcere apponatur. Et sequitur, hoc pharmaco multiformiter vtor, aliquādo quidem vt dictum est miscens in aloes duplicatū thus, in mollibus corporibus,

poribus, aliquando ex ambobus æqualiter in duris.

Secũda medicina accipitur ex datis per Auic. & est totius cõmunitatis. Reci. boli armeni, sanguinis drac. aloes succotrini, ana partes æquales. fiat puluis: & vt dictũ est ponatur.

Tertia est Bruni, & eam accipit à libro diuisionum Rasis, & ab Albuc. quantum ad calcem: ipsa enim sola restringit sanguinem, vt dicit. Recipe calcis viuæ, sanguinis draconis, gypsi, aloes, thuris, vitrioli, ana partes æquales. pulueriżẽtur: & cum albumine oui, & tela araneæ incorporẽtur, & supraponantur. Haliab. autem multum commendat gallam combustam in vino vel aceto proiectã tritámque, & super arteriam applicatam.

Rogerius in istis pulueribus consolidam addit.

De cura vulnerum venarum.

Restrictio sanguine ad curam vulnerum eundum est, vt superius fuit dictum. Et licet secundum Gal. discurabilior sit arteria quam vena, & suprà quàm caro, non tamen permutatum est multum vsus pharmacorum alterũtriúsque. Sed est idem secundum speciem in eo quod magis & minus differens: tanto enim indiget siccioribus pharmacis arteria quàm vena, & supple vena quàm caro: quanto ad naturam siccior complexione. Si nulla ergo est substantiæ deperditio, tentare oportet id consolidare cum sanguinolentis seu consolidatiuis vocatis pharmacis. Si enim fuerit substantiæ deperditio facta in plagatione, vel secundum casum escharæ in cauteriis, vel quando laqueatur, vtemur omnino pharmacis, quibus vti methodus nos docuit in concauis vlceribus.

De vulneribus neruorum, chordarum, & ligamentorum. Cap. IIII.

Vlnera neruosarum particularum secundum Auicẽ. in quarto, quãdoque sunt puncturæ, quãdoque scissuræ, quandoque verò attritiones, siue concassationes. Et quæ puncturæ, quædam sunt excecatæ, quædã apertę. Quæ verò scissuræ, quædã sunt secundum lõgum, quædam secundum transuersum. Et vtraque ipsarum, quædã sunt absque deperditione substãtiæ carnosæ, quædam cum deperditione tali quod neruus apparet denudatus. & omnino in quibusdam est dolor & apostematio, occasio spasmãdi: in aliis

non

nõ:imò transiuit:ab istis enim differentiis indicationes sumuntur curatiuæ.

Causæ.

Causæ omnium istorum sunt omnia quæcunque apta nata sunt perforare,incidere,& cassare,vt in sermone commun fuit dictum. Ex quibus apparet quòd nõ potest neruus vulnerari quin caro & cutis vulnerentur,& aliquoties venæ ex quibus contingit hæmorrhagia,& complicatio dispositionum,&c.

Signa & iudicia.

Signum vulnerationis neruorum,est dolor: & ad hoc adiuuat locus neruosus,læsio motus & sensus. Iudicatur per Gal.in 3.techni.quòd vulnus neruorum,& tendonũ,chordarum,sunt magna & dolorosa propter sensum particulæ: & continuationem ad cerebrum:& per consequens apostemosa: & ad spasmum,& alienationem suspecta, vt dicit Auic.In vulneribus neruorum,si tumor appareat: & post dispareat: hoc signum est spasmandi,& alienandi: & ideo laxa bona:cruda verò mala,quinto aphorismorum. Propterea dicit Gal.in 6.therapeu.incisio nerui secundum latitudiné non totalis periculosior est totali:eo quia in nõ totali nerui non diuisi portant nocumentum ad cerebrum: diuisi verò non: licet in totali incisione vtplurimum membri perdatur operatio,vt de spasmo superius fuit dictum.Amplius memoratur quod frigidum magis est vulneribus neruorum mordax quàm carnosorum.

Curatio.

Cum simillimam neruis secundum Gal.in sexto therapeu & tendonibus speciem habeant ligamenta seu colligationes,curam eandem tolerant:differentem tamen secundum magis & minus:siccioribus tamen,& fortioribus pharmacis indiget colligatio,præcipuè quæ ab osse oritur, quàm neruus & tendo:quæ verò in musculis prouenit,quantum impericulosior est tendone & neruo,tanto aliis colligationibus fallacior si non bene curetur.

Curatio neruosarum particularum.

Cura igitur vulnerum ipsorum easdem intentiones habet, & quasi eodẽ modo cõpletur, quo & vulnera carnosorum

memb

mēbror:ni ſiū quia accidēs quod eſt dolor, ita ſuperat intentiones cōmunes & vniuerſales, ꝙ oportet ea, cū quibus cōplētur, durāre dolore, ita mediare, ꝙ taliter ſuccurratur dolori, ꝙ nō obliuiſcātur intentiones cōmunes & vniuerſales ſuperius dictas: quæ videlicet erant. Prima remouere extranea. Secunda adducere adinuicē labia. Tertia in vnū conſeruare. Et quarta ſubſtantiā partis cuſtodire. Mediatur autem modus per quod complетur ſecundum differentias iam dictas à ſimpliciori quæ eſt punctura incipiendo, &c.

De punctura neruorum.

Cura puncturæ nō indiget vnitione, nec cuſtodia vnitorū, Sed extrahere infixa, ſi qua ſint; & cuſtodire ſubſtātiā partis. Quomodo autem extrahuntur infixa, iam ſuperius dictum eſt. Cuſtodia ſubſtātiæ præter quod eſt remediare dolorem: & prohibere apoſtemationem, quæ poſſunt eſſe cauſa ſpaſmi, vt ſuperius dictum eſt, tres vel quatuor habet intentiones. Prima eſt ordinatio vitæ. Secunda ſubtractio materiæ antecedentis: vt ratione doloris non currat ad locum. Tertia eſt præmunire corpus à nocumento ſpaſmi. Et iſtæ tres intentiones ſunt cōmunes omnibus vulneribus neruorum. Sed quarta quæ propriæ pūcturæ eſt, ſedendo dolorem extrahere æruginem à profundo puncturæ.

De prima dicit Auic. quòd oportet, vt ſit regimen vulnerati in neruis ſubtile in vltimo ſubtilitatis, iuxta formā dictam ſuperius de vulnere in ſermone cōmuni. Et vltra hoc oportet quòd ſtatus eius ſit humidus & mollis: & ſtet in trāquillitate & quiete, vt dicit Gal.

De ſecunda ait Gale. in ſexto: quòd oportet abſque ſuperfluitatibus cuſtodire vniuerſum corpus cum phlebotomia partis oppoſitæ: etiam ſi nō fuerit corpus plethoricum: propter dolorem, vt ſuperius ſæpe fuit allegatum. Et cum pharmacia ſi corpus fuerit cacochymum.

De tertia fuit dictum ſuperius de ſpaſmo: quòd quādo ſuperuenit ipſis vulneribus, conſoletur caput, collum, & dorſum totum cum oleo de lilio, aut oleo communi calido, vt docet Gal. in ſexto.

Ad apoſtemata appropriat Haliab. & Auicen. emplaſtrū mineralium cū aceto, nō pultes putrefactiuas, neque aquam calidam, quæ alios conſueuit iuuare phlegmones: eo quia

talia putrefaciunt,& deuastãt neruos: & allegat eum in tertio catageni : in nostra tamen assumptione non est. Et eius forma est.Recipe calcade, drach.j.& quartam: dragaganthi. viij.drach.& 5.corticum thuris, vnc. j.& 5. lezardi, galbani, vnc.j.ceræ.vnc.viij.olei tãtundẽ,aceti fortis, lib.ij.& quartam,terantur medicinæ siccæ cum aceto decem diebus: & soluantur ea quæ soluuntur,& infundantur & misceantur omnia in olla,& moueantur motu exquisitissimo donec coquantur.Ego tamen eum non assueui: sed illud Galen.& Auicen.probaui bonum,quod fit de farina hordei, & fabarũ, & orobi coctis cum aqua cineris. Auicenna ponit in decoctione mel & acetum.

De quarta quæ est magis propria puncturæ consulit Gal. in sexto,non pauca pharmaca, quæ in plaga apponuntur ad effluxionem aperiendam ichoribus. Infallacius tamen est adaperire cutim cum rasorio aut cum tenitemo, & melius. vt dicit Henricus:& post exiccare,vt dixit Gal. in tertio techni,cum medicamine leptomere potẽte pertrãsire ad profundũ perforati nerui:quale est vt ipse eligit in sexto oleum sabinum non rosa.nec myrtinum,vt multi:quia claudunt:& non diaphorant,calidum, non frigidum. Nam secundum q̄ dictum est in quarto aphorismorum, frigidum inimicũ est neruis.Ad hãc verò intentionẽ etiã per ipsummet Galen.vbi supra eligitur,& per Auicen. cõfirmatur terebinthina atque resina per se in infantibus,mulieribus, & aliis mollem carnem habentibus.In duris verò cum pauco euphorbio.Et sequitur,quòd nos iam cõposuimus vnguentum ad hãc intentionem per ceram,resinam,terebinthinam,picem,& euphorbium,ceræ quidẽ immittentes partẽ j.terebinthinæ,& picis, alterutrius partẽ mediã,euphorbij partẽ ceræ duodecimam: & plus,si id volueris facere fortius.Ita autem & propolis,& fæx mellis per se,& cũ euphorbio & sagapeno & opopanace vsus fui in durioribus corporibus,molliẽs ea cũ oleo, & terebinthina. Et sulphur non viuum, nec lapidosum,propter subtilem partem ipsius sperauimus iuuare neruos plagatos in tanto oleo subtilis partis miscentes, vt fiat glutinosum: probatum enim est & hoc experientia. Et hoc etiam Auenzoar expertus est,vt dixit.De lota calce,quia magis propria est neruis denudatis,dicetur infrà. Suprà verò medicamina stupata de suaui lana cum ligatura decente ponatur.

De

De incisione neruorum.

Scissura neruorũ vltra tres intẽtiões dictas indigẽt aliis tribus aut quatuor intẽtionibus specialib⁹. Prima si fuerint sine deperditione substãtiæ, ꝙ cũ carne suãtur. Secũda quod in loco magis depẽdẽti aliqua tẽta suauiter apponatur. Tertia quòd aliquod medicamẽ sedatiuum & incarnatiuũ proprium neruis superponatur. Quarta ꝙ cum stupata de molli lana, desuper mediocriter ligetur. Quod autẽ sit vtilis talis sutura probatur: eo quia per talẽ suturã cõgregãtur & seruãtur in idẽ labia nistantia: & cum hoc custoditur neruus propter coopertură cutis & carnis à frigiditate ipsum dissipante. Et ita vult Auic. dum dicit in quarto: Si autẽ dirumpatur in latitudine neruus, tũc necessarium est suere ipsum, & si nõ cõglutinatur, & Gulielmus de Saliceto, & Lãfrãcus idẽ testãtur, nõ obstãte ꝙ multi dicunt, ꝙ Gal. non præcipit suere ipsos, quia nõ poterãt cõsolidari, & quia pũctura acus erat aduocatiua spasmi. Certe cum reuerẽtia, Gale. nõ inhibuit, sed si tacuit, affirmauit: imò hoc certe videtur consentire in sexto therapeutices capitulo quinto, dum dicit, Abscisso vero toto neruo periculum quidẽ nõ est aliquod spasmi, oblæsa vero particula erit, sanatio vero corporis erit aliud ab aliis vlceribus supple similib. Certũ autem est quod alia vlcera suũtur: vt seruẽtur partes approximatæ. Et hoc etiã designauit: quia in tertio techni nullã fecit differẽtiã curationis vulnerũ neruorũ ab aliis nisi de sola pũctura. Neq; in sexto therapeu. nisi de ipsa, & de vulneribus nerui denudati, & de accidẽte solius incisi totaliter & nõ totaliter, & de attritiõe ipsorũ. Et ad hoc facit ꝙ cũ tali sutura partes neruosæ vẽtris secũdũ ipsum cõglutinẽtur. Nec valet ꝗd dicunt de pũctura nerui cũ acu, quia perforata est: & nõ excæcata cũ pertrãseat totam substantiam. Nec quod dicunt quod non consolidantur: quia si non consolidantur secundum primam intentionem, consolidantur tamen secũdum secundam, vt dictũ fuit supra. Et si dicetur quòd nõ proficit: quia ita parũ postquam incisus est neruus: quia nõ consolidatur, nisi secundũ secundam intentionẽ, quę fit per alienam substantiam perdit perforationẽ continuã: ita ꝙ spiritus nõ ferũtur: & sic perditur motus particulæ. Dico quod proficit ad duo. primo in pueris in quibus consolidãtur quasi vere, & si perditur pars ope

rationis, nō perditur tota. In iuuenibus vero etiā: & dū magis approximantur partes nerui, minus interponitur de substātia aliena: & ita aliquis spiritus potest elucere: & cum hoc mēbrum magis decoratur. Ego vidi & audiui in multis neruos & tēdones incisos, & eos ita restauratos cū sutura, & aliis auxiliis, ꝙ erat postea incredibile ipsos fuisse incisos. Quod autē debeat poni tēta suauis, patet, quòd aliter posset īcludi putredo supra & iuxta neruū, & corrūpere. Et hoc intellexit Haliab. dū dixit, Cum autē vulnus in neruos acciderit, non oportebit carnē superinducere, id est incarnare penit⁹, donec multi pertrāseāt dies ꝙ ab apostemate & spasmo fuerit securus: hoc tamē Rasis, de stricto vulnere solum intellexit.

Medicamē autē cōueniens talibus vulneribus est vnguentum de vermibus, quod Recip. centaureę minoris, linguę canis, lāceolatæ, pilosellæ fœ. g. cōsolidæ maioris & minoris, ana. M. j. verm. terr. lib. ß. olei, lib. j. vini, li. j. ß. pistētur simul, & nutriātur ita septē dies: deinde pistentur cū eis sepi arietis mūdati, lib. j. picis nigræ, resinæ ana quar. j. ammoniaci, galbani, opopanacis dissolutorū in aceto, ana drac. v. bulliātur modicum quousq; vinū & acetū sint cōsumpta: & colent. Et postquā erit quasi infrigidatum, addatur therebin. quarta ß. thuris, mastiches, sarcocollæ, ana drac. iij. croci, drac. ij. ducendo cū spatula fiat vnguētū, est enim pretiosum. Cōsimile ponitur à Rogerio: & addit millefoliū: & à Lanfrāco. Nihilominus ipse præcipit ꝙ facta sutura per duos dies forrētetur vulnus sutū cum oleo ro. decoctionis vermiū terrestriū: & desuper aspergatur puluis cōseruatiuus suturarū. Ego autem addo cū illo puluere tantumdē de vermib. dictis desiccatis & puluerizatis. De vermibus ita scripsit Gal. vndecimo simpliciū pharmacorū. Terræ igitur intestina siue lumbrici subtiliāt: ac neruis diuisis apposita mirabiliter cōferunt. De centaurea minore, dicitur in septimo ꝙ magna & difficile consolidabilia vulnera conglutinat, & sanat: imò testatur Auic. in secundo: ꝙ dicitur quòd si ipsa centaurea coquatur cam carne incisa, coniungit eam. Alemani in plaga cum glutino (vt dicetur statim de ossibus) totum membrum sustentabant, vt propter motum non impediretur consolidatio.

De neruo denudato.

Si autem neruus appareat denudatus, nō oportet huic ner

uo præ

tio prædictorum pharmacorum vllum afferre, quæcunq; per euphorbiũ, & ita acria emplastra fiunt. Nõ enim ita sustineret virtutẽ ipsorũ, sicut per mediã cutẽ. Optimum tũc est lota calce cum oleo plurimo vti. Optimum etiã est quod per pompholigem: & per thuriam lotã cum oleo rosa. liquefactam. Sint enim ista lauata æstatis hora multoties cũ bona aqua. Quæcunq; enim ex metallis sunt, lauare oportet vniuersa debentia siccare immordaciter. Bonum etiam est mel mistũ cum optimo rosaceo: & terebinthina, resina, atque cera: lauare etiã oportet omnia ista: ex omnibus enim lauatis mundantur & absterguntur immordaciter acres & mordaces ichores. Si vero qui vulneratus est, fortis fuerit, & vulnus cũ putrefactione multa, & cũ hoc absq; superfluitatibus: tunc possibile est in eo vti aliquibus fortiorũ pharmacorũ: Sicut aliquoties primo ego feci Polyidę trochiscos soluẽs in sirio, quod in Asia hepsema, vinum autẽ coctũ apud nos nũcupatur, & tepefaciens in aqua calida, imbuénsque lichinia, apposui. Lauare etiã oportet eius ichores cũ lana infusa in puro vino cocto calido. Nõ cũ aqua, neq; cũ oleo. aqua enim putrefacit neruos: & oleum commaculat eos. Non enim est idem nudo neruo afferre oleum, & per mediam cutem.

Si est autẽ necessarium mundificare, suauius mũdifica cum vnguẽto facto de vermibus: aut cum aliquo mundificatiuo in quo sint mel, & terebinthina, & farina hordei, ac fabarũ: aut cum vnguẽto de resina: aut cum aliquo de dicẽdis in antidotario. Rolandus cũ Rogerio attestatur, ꝙ si capita neruorũ incisorũ sine tactu carnis cũ ferro cãdẽti tãgãtur, quod optime consolidantur: & ita faciunt chirurgi terræ nostræ.

De attritione & conquassatione neruorum.

Quassatio neruorum secundum Galenum in sexto, quando simul cum cuti quassata fit vlceratio, pharmacis indiget intentionem quidem siccandi habentibus cum quadã constrictione, vt esset à principio oleum rosatum cũ albumine ouorum: & post sedato dolore, vinum grossum stypticum. Si autem absque vulnere cutis fuerit quassatio, fomẽtetur frequẽter cum oleo calido diaphoretico. Propterea testatur Galen. experientia edoctus athletarum in vtroque casu valere cataplasma, quod per oxymel & farinam fabarum fit.

Si vero dolor aliquis affuerit quassationi, de pice liquida

miſcere oportet:& coquendo bene apponere calida:ſicut facit Lanfran.in pedũ cõtuſione & contritione magnis.idem facio ego.Quando vero ſiccius vis facere,miſce orobinam farinã,& ſi magis volueris ſiccare, irim illyricam.Corporis procuratio cũ diæta & purgatione his cõmunis eſt, vt dicit.

De vulneribus oſsium & cartilaginum. *Cap. V.*

LIcet ſecundũ Gal.in ſexto therap.omnes ſolutiones cõtinuitatis oſſium ſecundum linguã Græcorũ fracturæ vocentur,nihilominus habet cõſuetudo Latinorum vocare fracturã ſolutionẽ oſſis quæ fit ſine inciſione : de qua dicetur infra.Inciſionem autem,quę fit cum inciſione,de qua dicitur hic.Eſt enim vulnus oſſis, inciſio facta in oſſe cum enſe,aut aliquo alio incidẽte ſeu perforante.Quæ quandoque eſt totalis:quandoque partialis. Ex quibus apparet quod nõ poteſt vulnerari,nec incidi os,quin incidatur caro & particulæ ſuperiacentes.quare contingunt ſæpe accidentia de fluxu ſanguinis & dolore,quæ dant indicationem.

Signa ſunt manifeſta.Gal.indicauit in tertio techni,& ſexto therap.quod fractura oſſis vel inciſio nõ reſtauratur ſecundum primam intentionem: ſecundũ vero ſecundam conſolidatur , & ligatur per porum ſarcoidem ligantem partes oſſis diuiſi:excipit tamen os puerile quod ſecundũ primam intentionem conſolidari poteſt. Cauſa vero reddita fuit in ſermone communi. Propterea Hippo.in ſeptimo aphoriſmorum , indicat quòd in oſſe denudato eryſipelas malum: licet raro accidit ſecundum Gal.in commento.

Amplius recordare quod frigidum ſumme nocet oſſibus denudatis:propterea ſecundũ Rogeriũ & Lanfrã.inciſio totalis magnorũ oſſiũ,vt adiutorij coxæ,& duorũ fociliũ inſimul,taliter quòd exeat medulla,eſt periculoſa,vt plurimum mortificãs mẽbrum:& cauſa eſt : quia in tali magna inciſione incidũtur venę & arterię,& nerui magni qui portabãt vitam mẽbro.Nõ obſtãte Guli. de Sali.qui hoc negat,propter malũ intellectũ Aui. in quarto qui dixit,Et quod dicitur de inciſione medullę,quod interficit,eſt intẽtio cui nõ eſt vtilitas:habet enim medulla lenitatẽ,& viſcoſitatẽ, & nõ inciditur.Aui.vero hoc intellexit de fractura ſine vulnere,qua credo ꝙ medulla non inciditur,licet elõgari poſſit, propter viſcoſitatẽ eius:ſed ꝙ nõ poſſit incidi in totali inciſione oſſis

quis dubitat? Et forte intellexit ꝙ non moritur propter deperditionē medullæ: sicut & ego credo. & Albu. testatur de illo iuuene 30. ann. quē curauit deperditione ossis cruris cum extractione medullæ: maxime quia restaurationē habet: sed quia non homo, sed mēbrum posset mori amputatis viis per quas venit vita, nō cōsonat cū hoc quod est dictum in sermone communi. Organica enim videtur incisio vbi multitudo homiomerorū est incisa: quorum vnitio est impossibilis, in tertio techni. Summe tamē est cauendum ne extrahatur aliquid ossis læsi cū violētia, neque subito. Nā quod extrahitur ita, nō euacuatur quin faciat accidere fistulā, & timorē spasmi, & permistionis, & febris vt dicit Auic. in quarto melius autē est extrahēda aliquātulū dimittere, & naturā cū aliquo medicamine attractiuo adiuuare, vt superius de extractione sagittarū fuit dictū, quam subito cum violētia extrahere

In curatione vulnerum ossis de intentionibus cōmunibus. specificātur quatuor. Prima est extraneis infixis, & frustulis, si sint, extractis, adducere partes separatas adinuicē, & suere profunde & firmiter vulnus carnis. Secūda eligere cum quibus auxiliis medicabitur. Tertia est ligare taliter quod vulnus quando erit necesse, possit mutari absque quod dissoluatur totalis ligatura & firmatura. Quarta quod postquā securatus fuerit ab apostemate, regimen fiat taliter quod porus generetur. Quomodo completur primū, dictū est in sermone cōmuni de sutura. Et quod sutura vulneris carnis sit vtilis in proposito, sic probatur. Quia illud quod facit ad appropinquationē disiunctorum & cōseruationem adiunctorum & custodiā substātiæ partis, est vtile in proposito, vt patet in sexto therap. & inferius de fracturis declarabitur magis: sed talis sutura est huiusmodi: quia caro ibi cōiuncta tenet propinquatas partes, & stat loco ligaturæ & ascellæ: & est defensoriū vt aer non alteret os ipsum, in quo multum est aduertendum. ergo &c. Et Gale. videbatur hoc sentire vbi supra, dum dixit quod eorum pharmaca iubet Hippocrat. esse sanguinolenta. Melius autem medicamen vulnerum sanguinolentorum est sutura & ligatura. Auicen. autem, Halyab. & Albuc. per totum de fracturis cum vulnere iam illud præceperunt: Gulit. etiam de Saliceto, & Theodoricus atq; Henri. idē voluerunt. Nō obstāte Lanfr. qui generalē regulā constituit, quod in vulneribus in quibus ossa sunt vulnerata, nunquam caro debet

super os per medium cõsolidari, nisi os plenarie prius repa retur. Quomodo enim reparabitur os nisi per carnẽ mediam nescio. nõne nutrimentum à quo fit porus venit à carne? credebat quod nihil nutrit vera nutricatione, nisi veniat à stomacho ad hepar, & ad venas disseminatas per carnem, & dehinc ad ossa, de virtutibus naturalibus per totũ. Carne enim dimittendum est repleri vulnus: & ipsa cum desiccatiuis induranda, vt fiat porus, & caro desuper callosa non alia: quia concauitas incurabilis remanet, vt dicebatur in tertio therapeu. capitulo secundo.

Secũdum cõpletur quòd facta sutura in loco magis dependenti ponatur tẽta, vt si quid remãserit extraneum de frustulis aut de sanie, si generatur, per hũc locum valeat expurgari. Desuper vero ponatur puluis cõseruatiuus suturarũ, & albumen oui in primis diebus. Et post super incarnatiuũ commune de puluere illo cũ terebinthina insimul incorporato, & deinde de aliis, secundum quod videtur expedire apponatur: & tentula cum melle rosa: in quo sit puluis incarnatiuus cum myrrha, quæ secundum Auicẽ. cooperit ossa denudata, humectetur. Et si os esset detectum, cũ tali puluere & lichiniis bonæ carpiæ cooperiatur, & desuper emplastrum & stupata balneata in vino calido applicetur.

Tertiũ cõpletur, si os est totaliter incisum, quod facta sutura totum membrũ, vt Rasis præcipit, inuoluatur excepto vulnere cum panno duplicato in primis diebus infuso in albumine ouorum: & postea in vino calido styptico, & ligetur cum binda lõga & lata secũdum mẽbrum: & incipiatur versus finẽ mẽbri, & voluendo vsque prope vulnus: faciat eam trãsire per partem oppo. tã vulneris. Et deinde ascẽdẽdo versus corpus vertendo bindã voluendo reueniat inferius quousque sit prope vulnus. Et tunc faciat eã trãsire per partẽ oppositam supra aliã, vt veniat ad locũ vbi incepit: & ibidem finem suũ cum suo principio nodet: & ita remanebit vulnus discoopertũ. Deinde ponãtur duæ vel tres ascellæ bene politæ & aptatæ secundũ mẽbrum, coopertæ & munitæ de bono panno, taliter sustinendo mẽbrum, quòd non cooperiat vulnus: & ligentur cum bindello. Et hoc nõ dissoluatur quousque sit curatus, nisi dolor aut pruritus seu apostema cõpellat. Ad quæ quomodo succuratur, in sermone communi fuit dictum. Et vulnus ab extra cum stupatis & bindellis ligetur

& qua I

& qualibet die remutetur, & mundificetur, & exiccetur: & vt cætera vulnera tractetur.

Nonnulli vero vt supra fuit dictũ de neruis in isto casu, & in vulneribus neruorũ glottocomion: & instrumẽtum mechanicum factum cum duabus assellis & ligno rotundo in clausura manus & plato in sola pedis ligãdo superius apponunt, & ita prosequuntur curam vt prius.

Quartum quomodo completur, dicetur infra, quando tractabitur de fractura, iussu Dei.

De duritie quomodo consequitur solutiones & algebras in sexto de arthretica & passionibus coniuncturarum, & in antidotario dicetur.

Doctrina secunda. De speciali cura vulnerum prout insunt membris organicis compositis.

De vulneribus capitis. Cap. I.

QVanquã Gal. & Auic. de diuersitate curæ membrorum organicorũ extrinsecorum nõ determinauerint exquisite, nisi de capite & ventre: Nihilominus, quia aliqua diuersitas est in aliis particulis secundum diuisionẽ datã superius, saltim in ligando, suendo, situando, & aptando instrumenta, & modum applicandi, medicinas inueniendo: à particulis enim organicis sunt huiusmodi medicationes secundum Galen. in quinto therapeu. sicut quæ in siccãdo, à substantia eorum quæ in homiomeris: quatuor enim sunt indicationes quæ à natura particularum sumũtur, vt in doctrina secunda tractatus apostematum fuit dictum. Pro tanto, gratia iuuenũ, pro quibus est huiusmodi conscriptio, tractabuntur vulnera secundum particulas organicas, ex quo sunt tractata in doctrina præcedenti secundum homiomeres & consimiles particulas, à capite incipiendo, &c.

Caput quandoque contingit vulnerari cum incisione: quandoque cum contusione: & vtraque quandoque est absq; vulnere & fractura cranei, quandoque cum fractura eiusdem. & quæ cum fractura: quædam est penetrans: quædam non penetrans. & vtraque quædam parua: quædam vero magna. &

cum hoc quædam sunt puræ:quædã cum accidentibus,de dolore & apostemate & pãniculorum læsione compositæ.Istæ sunt diuisiones communes vulneribus capitis.Speciales vero tales sunt vulnera cum incisione cranei penetrantia:quædam sunt sine deperditione substantiæ: quædam vero cum perditione eiusdem.& vtraque istorum:quædam sunt plana & æqualia:quædam aspera & squamosa.& vtraque etiã istorum:quædam sunt in summitate capitis: quædam in lateribus.Etiam vulnus cum contusione & fractura cranei penetrantia: quædam est parua talis quod non facit compressionem neque compunctionem supra cerebrum:quædam vero est ita magna,quod compressionem & punctionem facit in ipso.Istæ sunt differentiæ propriæ vulneribus capitis,à quibus sumũtur indicationes curatiuæ quæ sunt assumptæ ex dictis Pauli vj.lib.suo de fractura cranei.Gal.aũt nõ fecit mẽtionem,nisi de illis,in quibus erat maior diuersitas, scilicet de simplici fractura magna, in summitate capitis & in lateribus facta penetrante:& non penetrante:de paruis autẽ fracturis nõ curauit:quia solũ erant forma,& sedes eorum qũæ percusserunt. Et cũ hoc determinauit de magnis cõtusionibus,vt videbitur infra.Albuc. vero vltra illas addit vnam in qua facit ingredi laminã ossis ad interiora,& fit in loco cõcauitas, sicut accidit caldariis æris quãdo occurrit æris percussio,quod plurimũ fit in capitibus puerorum. Nõnulli vero ex dicto Aui.in quarto volũt dicere quod est alia quę non est fractura in parte in qua percutitur, sed in opposita. quæ diuisio est reprobata in sexto chirurgiæ Pãuli.Auic.non videtur curasse nisi de vulneribus carnis cũ incisione & cõtusione,& de fractura etiam cum incisione & contusione cum vulnere carnis & sine ipso:quia per diuisiones communium fracturarum intellexit differentias dictas.

Causæ vulnerum capitis sunt quæ aliorum vulnerum dictæ superius in sermone communi.

Signa & iudicia fracturarum capitis. Est intelligendum quod quædam significant fracturam cranei, quædam incisionem cerebri & panniculorum eius, quædam apostemationem,quædam læsionem causatam ex materia descẽdente & grauante cerebrum & panniculos eius.

Signa fracturæ cranei sumuntur à multis. Primo sumuntur à consideratione causæ frangentis: vt quia cecidit ab

alto;

alto:aut fuit percussus cum re forti.

Secundo à consideratione quantitatis læsionis, quia magna contusio,aut magnum vulnus.

Tertio à quantitate loci:quia dolet,& sæpe ducit manum ad locum,& cum digitis & probis præcipitur tenuitas in cute,& separatio ab osse: & quando sufflat,aut anhelitum retinet,videbitur humiditas pullulari per fissuram.

Quarto ab accidentibus quæ occurrunt in hora, vt apoplexia,scotomia,destructio vocis,vomitus &c.

Quinto à consideratione soni:quia rauce sonat,dum eius caput percutitur cum virga.

Sexto à consideratione strideris dentium: strident enim dum percutitur filum quod tenent cum dentibus: & dum conantur frangere nodum paleæ,aut rem duram,læduntur.

Septimo à cõsideratione encaustri & linimenti mastiches super fissuram: quia remanet nigredo in fissura, & siccitas in linimento supra locũ fissuræ:& hoc est signum certum.

Signa incisionis panniculorum etiam à multis sumuntur.

Primo à dolore: quia statim à principio sequitur scotomia,& vertigo,& similia.

Secundo à colore faciei & oculorum:quia facies rubet,& pustulatur,oculi rubent,eminent,& obscurantur &c.

Tertio ab exeuntibus: quia sanguis exit per nares,a[illegible]res & palatum.

Quarto à læsione virtutum:quia cum difficultate mouetur, loquela turbatur, angustiatur, est totus prostratus, & stupidus,febricitat,riget, malè dormit, nihil appetit, nauseat,& euomit,malè assellat,& vrinat.

De signis incisionis cerebri.

Signa incisionis cerebri sumuntur à multis.

Primo ab exeuntibus:quia exit substantia grossa,globosa,& medullaris,non saniosa.

Secundo à læsione virtutum:quia perditur ratio,si vulnus est in anterioribus partibus capitis:memoria, in posterioribus:& cum prædictis accidentibus adest stupor & desipiẽtia maior.

De signis apostematis superuenientis.

Signa apostematis superuenientis,etiam à multis sumuntur.

tur. Primo à tumore: quia inflantur panniculi, & eminen extra vulnus,& rubent,& non mouentur.

Secundo ab oculis:quia rubent, & inflammantur,& à capite egredi videntur,mobilitantur,& obliquantur.

Tertio à colore:quia febriunt,& inquietantur.

Quarto à virtutibus:quia alienantur,& spasmantur, & febricitant,& phreneticant.

Signa quod materia quæ descendit infra,lædat, & grauat panniculos & cerebrum.

Sunt prædicta signa incisionis panniculorũ venientia paulatine post principium.

Iudicia. fractura cranei est periculosa apud omnes. Præterea incisio cerebri & panniculorum eius corruptio, ac læsio, est mortalis secundum Hippocratem,nisi fuerit parua: exponit Galenus, vt supra de iudiciis in vulneribus fuit dictum.Et ideo accidentia mala,vt febris acuta, tremor,spasmus,alienatio,syncopa,abscissio vocis, egressio,tenebrositas,& rubedo, ac strabositas oculorũ,sunt timorosa & mortalia,præcipue si maneant,& non remittantur.

Amplius dicit Auic. in tertio. de plaga & incisione capitis:& in vulneribus peruenientibus ad panniculum cerebri, accidit laxitas in latere vulneris,& spasmus in opposito. & propter illud vult dicere Guli.de Salic.quod quando fit vulnus in dextra,paralyticatur sinistra, & ecõuerso,quia nerui qui veniunt ad partem dextrã sunt radicaliter in sinistra, & econuerso vt dicit.Considera si litera dicit hoc: & super hoc consule secundum librũ Gal.de ægritudine & symptomate.

Præterea in fractura capitis pericula, & accidentia mala secundũ Rogerium expectantur vsq; ad centum dies: & secundum legistas & iudices ad quadragintasex,quia talis est vltimus terminus acutarũ. Et secundum quatuor magistros ad quindecim qui est communis terminus acutarum.

Præterea denigratio duræ matris quæ non mundificatur cum melle, significat mortem,inquit Paulus.

Præterea fractura cranei in plenilunio est verenda,vt dicit Rogerius.

Præterea in solidatione cranei apparitio carnis rubeæ, bonum.

Amplius, in vulneribus capitis tumor paruus, & saniei bona

bona digestio, bonũ. Tumor verò magnus, præcipuè si cito euanescerit sine causa rationabili: malum. Item in fractura cranei expectatur por^a debilis, & rarus ad triginta tres dies.

De curatione.

Circa curãdi modum est notandũ, & intelligendum quod multitudo medicorum discordantium circa ipsum, ostendit iudicium curationis ipsius difficile esse.

Nam Galenus, Paulus, Haliab. Auicenna, Albuca. Rogerius, Iamerius, Brunus, & Gulielmus de Saliceto, vidẽtur aut saltem eis imponitur indifferenter procedere in omnibus fracturis capitis discooperiendo, ruginando, trypanando, & ossa cum instrumentis ferreis euellendo, fundantes se, vt dicunt, super illo communi: quod necesse est detegere, & incidere os vt virulentia quæ infra craneum coadunatur, conuenienter possit mundificari & desiccari.

Alij vt magister Anselmus de Ianua, & aliqui Paduani, & fere omnes Gallici, & Anglici procedunt incarnãdo, & consolidando cum suis emplastris, & potionibus, & bono vino, & ligatura: fundantes se super illo communi, Quod si possumus saniem sine ossium expulsione expellere, melius est: quod facere possumus cum medicinis præcipuè: quia secundum modum illum non generatur sanies, sicut secundum modum aliorum: imò inhibetur: & si generatur, conuenienter cum illis mundificatur, & desiccatur.

Nonnulli verò vt Theod. Henricus, & Lanfran. qui inter cæteros melius dicit: nituntur tenere viam mediam: sed differenter. Nam Theod. incarnat recens cum potione & vino cum stupis. Et Henricus sine potione cum suo emplastro. Et ambo antiquas fracturas, postquam transeunt quatuor vel quinque dies, trypanãt, & eleuant: vt antiqui Lanfrancus verò in omnibus procedit incarnando cum lichiniis intinctis in partes duas olei rosa. & vna mellis, & supra mundificatiuũ de farina hordei & melle aut de cera & resina cum puluere capitali, exceptis duobus casibus in quibus procedit ruginando, aperiendo, trypanando, & ossa eleuando. Primus casus est quando os præmit. Secundus quando pungit. Et fundant se cum fundamentis duarum viarum, addẽdo quod in operatione instrumentorum possunt sequi multa pericula, propter alterationem quam facit aer: & dolorem, quem facit

facit operatio:& apostema,quod procurat vtrunque.

Ego autem videns istam discordiam impositã: magistri reddebam me dum eram iuuenis anxium.Postea verò cõsideraui opera,& accusationes,& nouas experiẽtias inueniẽtes discordes suspectos habui.Quod autẽ ex dicto duorũve trium omittatur totaliter sententia bonorũ,malũ est. Scriptum enim est in primo de alimentis, Iniustum est vni præ aliis credere sine demonstratione.Et Haliab.in secũdo sermone partis secũdæ libri dispositionis regalis, tutius est vti inuentis quàm vti nouis experimentis.In experiendo enim medicamina corporibus hominũ,periculũ imminet animarum,& in periculis cõmunior & probabilior via est tenenda. Et propter hoc auxiliante rerũ omnium opifice non discedendo à via Gal.quia illa fuit diuini Hippoc.vt ipse in 6 therapeu.testificatur,dicens ꝙ in his vulneribus quæ in capite sunt,scriptus est liber integer ab Hippo.docens omnia quæ oportet gerere in eis.Et nos cum hoc compleuerimus ipsum cõmentabimus.Nec etiam discedam à via Haliab. & Pauli,atq; Auic.imò eos interpretãdo,cõcordabo dicta ipsorum toto posse,cũ hoc quod euidenter apparet.Tales enim debent esse demonstrationes medicorũ : vt superius in cap executiuo fuit allegatũ.Nosco quia prolongare verba æstimabor. sed necessariũ est quod vbi maius imminet periculum,cautius & longius est agendum. Et vt non oporteat in cura cuiuslibet differentiæ cõmunia resumere:præmitto nouem documenta huic curationi multum necessaria.

Documenta nouem necessaria admodum curationi vulnerum capitis.

Quorum primum per viam notabile est quod vulnus capitis maximè cum fractura ossis multas specialitates & differentias habet à vulneribus aliorum membrorum:tum propter propinquitatem & nobilitatẽ medullæ cerebralis:tum etiam quia propter eius formam sphericam non potest vniri,neque seruari cum ligatura,vt alia membra.

Secũdum est quod in vulneribus capitis præcipuè notabilibus oportet vt seruentur intentiones cõmunes dictæ superius in sermone cõmuni de phlebotomia & purgatione & ventre, saltẽ quod semel in die assellet per se:aut cũ suppositorio,aut clysteri,aut cum aliquo lenitiuo.De diæta:quod

fit mag

ſit magis tenuis. De extractione infixorum, minus moleſta. De fluxu ſanguinis, quod reſtringatur. Et de accidentium correctione, & præſeruatione, vt dictum fuit, & dicetur.

Tertiũ eſt quod in vulneribus capitis, ante omnia remoueantur crines, & radatur caput illud humectãdo cum aqua & oleo, vt dicit Guli. taliter cauẽdo quod pilus aqua & oleũ in vulnere non ingrediãtur. nã conſolidationem impedirẽt, vt ſuperius fuit dictũ. Et quod in principio materia & dolor refrænentur, ſupra & infra vulnus ponendo albumẽ oui. Et poſt principium cætera fiant, vt in propriis locis dicetur. Ad mundificandum & incarnãdum. Et in circumferentiis ſemper inungatur cum vnguento de bolo: aut cum oleo roſ. vt dolor & dyſcraſia ſedentur, vt apoſtematio prohibeatur.

Quartum quod caueatur à frigore: quia vt ſæpe audiuiſti ab Hippo. frigidum inimicum eſt neruis, oſſibus, & medullis: & cum hoc aer offendit: & alterat principalia membra. Et ideo conſulebat Guliel. quod in hyeme quãdo præparabuntur, ponantur carbones incenſi iuxta ipſos, & clauſis feneſtris habeatur lumen candelæ: & ꝙ poſt ligationẽ cooperiatur caput cum coffa de pelle arietina. Quintũ quod ſi in eis eſt facta ſanies, remutẽtur in die ſemel in hyeme: bis verò in æſtate: & ꝙ remutatio & mũdificatio cum cotone carpia atq; pãnis mollibus ſuauiter & indoloroſè fiat. Sextum ꝙ deſuper lichinia fruſtum ſuauis ſpõgiæ apponatur: vt per ipſum ſugatur & recipiatur ſanies, ne ad cerebrũ deſcendat.

Septimũ quod ligatura cõueniens adaptetur ligaturæ capitis: vt qñ vulnus incarnare volumus, ligatura duorũ capitũ fiat, quæ ſaltim eſt ſemi incarnatiua: & ſit quod habeatur binda plus vnius brachij longa, lata quatuor digitorum: & voluatur tota præter quã duo palmi, cũ quibus incipiatur ſecundũ frontis longitudinẽ, trahendo verſus aurẽ oppoſitam vulneris, & aliam partẽ volutam verſus aurẽ vulneris: aures tamen nõ cooperiendo, ducẽdo eam vſq; ad caput aliud bindæ: & ibi iuxta aurẽ circumuoluatur ſtringẽdo: & caput palmorũ ducatur verſus inferius: caput volutũ ducatur ſuperius verſus caput, reducẽdo ipſum per partẽ poſteriorem capitis verſus caput palmorũ: & iterum vt prius eam cũ illa circunuoluendo, & reducẽdo ſuper caput. Et toties illud fiat quod totum ſit coopertum & bene ligatum: deinde ligãt Bonoñ. duo capita ſub mentone. Pariſien. ea ſuunt in medio frõtis.

Si aut

Si autem vellemus solum tenere medicinā, faceremus ligaturam capitum multorum, quæ fit in capite per hunc modum, habeatur magna pecia linteoli, longa triū palmorum, lata duorum, & incidatur in quolibet latere ad latitudinem trium digitorum, vsq; nō remaneat nisi vnus palmus in medio: & tunc vnū de illis capitibus cum alio stringendo secūdum capitis circuitū ligetur retro: aliud verò cū alio transeundo per collum, ligetur à parte anteriori sub mentone.

Octauum documentum est quod ad cautelam, si aliqua squama ossis remansit, cum vino administretur audacter: (si non fuerit febris.) ille puluis capitalis de pimpinella, betonica, gariophyllata, valeriana, osmūda: & quantum de omnibus tantum de pilosella.

Nonū quod situetur & iaceat vulneratus in principio super partē, in qua minus grauabitur: post verò si facit saniem super locum vulneratum, vt sanies possit melius excolari. Et his præmissis documentis communibus veniendum est ad curam secundum differentias.

De vulnere capitis facto per incisionem absque cranei fractura.

Si est simplex absque deperditione substātiæ, suatur, & ligetur: & vt alia vulnera curetur, & incarnetur. Si autem fuerit cum deperditione substantiæ, regeneretur caro, & cutis cicatrizetur cum suis lichiniis & propriis pulueribus, vnguētis, & emplastris: & vt cætera vulnera tractetur.

Quod autem sutura sit vtilis nō solùm in talibus simplicibus vulneribus capitis, sed in multis aliis nō paruis, intellige, sed magnis: probatur ita: quia illud est vtile multis vulneribus capitis, quod facit permanere partes distātes approximatas in idem. Et cū hoc prohibet aeris alterationē, quæ est multū nociua. Sed sutura est huiusmodi, in tertio techni & therapeu. per totū, ergo &c. Et ista fuit intentio Auic. in quarto dicentis, In fissuris verò in quibus nō est nisi scissura si est plurima, suatur. Et quod est fortius, loquitur quādo est cranei fractura: vt patet per processum capituli. Et notanter dicit si est necessariū: quia si talis fissura esset in summitate capitis, non sueretur, sed in lateribus bene sueretur, vt dicetur infrà. Et hanc talem suturā concedit Guli. de Salic. Lanfranc. & Henric. & in tantū Henric. concessit, quod sibi fuit visum

viſum quod Theod. eã cõceſſerat, qui cõtra Auic.vnà cum appoſitione olei roſa.penitus negauit, & malè. Nã multoties Auic.& Paulus cõceſſerunt,& iubẽt infundere vulnus capitis cum oleo roſa.ad ſedandum dolorẽ,quãdo vulnera pertingunt vſque ad pelliculã neruoſam cooperientẽ carnem.Et ad mollificandũ oſſa adhærẽtia,vt leuius extrahantur.Et ad reprimendum acuitatem,quando volumus panniculos interiores mundificare cum melle.Nec ratio eorum valet quantum ad ſuturam:quia ligatura incarnatiua in capite eſt multum defectiua,vt dicetur.Nec quantũ ad oleum roſatum: quia licet vnctuoſum maculet vulnera ſimplicia: nihilominus compoſita cum dolore, & aliis diſpoſitionibus indicantibus,oleum rectificat & emendat. Medicare enim ſemper iubet Gal indicationes aduerſantes.

De vulnere capitis facto per inciſionem cum cranei fractura non penetrante.

Vulnus tale aut eſt magnum aut paruum. Si paruum quod rimulam vocauerunt multi,eodẽ modo curatur ſicut præcedens ſine fractura cranei:quia in tali vulnere pauca generatur ſanies.Et propter eius groſſitudinem per talem paruam fiſſuram deſcendere non poteſt.

Si vero fuerit magnũ,aut eſt in lateribus capitis,aut in ſuperiori parte.Si fuerit in lateribus,eadẽ etiã cura curatur vt primũ ſimplex:niſi quod in inferiori parte ponitur tẽta, vt ſi aliqua materia retinebatur in illa fiſſura,per foramẽ tẽtæ valeat expurgari Si in ſuperiori parte,nõ ſuatur:ſed fiet ibi cura.Gal.in ſexto therapeu.dicit. Simplices igitur rupturæ vſque ad diſploã,id eſt mediũ duarũ tabularũ cranei peruenientes dictorum roſorum,ſcilicet ruginorum ſtrictorum indigent:eſſe autem eos oportet multos quidẽ quantitate: nõ æquales autẽ magnitudine,vt non careat vltimo opus, deinde denudato ſecũdũ cõſuetudinẽ patiẽte oſſe, vti primo quidẽ ampliori:ſecũdo vero poſt ipſa ſtrictiori. Et deinde ita cõſequẽter aliis vſque ad ſtrictiſſimũ:hoc autẽ vtẽdũ in ipſa diſploe.Deinde ſi dolor aliud non requirit, curare ſiccis pharmacis cõfeſtim, & vſque in finẽ cũ iis quę vtique vocãtur cephalica, de quibus in fine capituli fiet ſermo cũ ſuis lichiniis, & exíccatoriis, & aliis auxiliis opportunis. Quare autem iſtud vulnus non ſuitur.quia exiſtẽs in me-

dio capitis non est potens expurgari per se. Et nisi imbiberetur sanies, & cũ lichiniis, & aliis auxiliis desiccaretur, posset retineri aliqua materia in medio tabularum: & ibi putrefieri, & putredinem in ossibus generare.

De vulnere facto cum incisione cum fractura cranei: sine deperditione substantiæ vsque ad interiorem superficiem penetrante.

Tale vulnus aut habet squirlas, aut non: sed est planum & æquale. Si squirlas quæ possent pungere duram matrem, squirlis & asperitatibus planatis & æquatis cum lenticulari, & aliis instrumentis eodem modo curatur vt immediate fuit dictum. Et hoc est quod dicebat consequenter Gal. In eis vero quæ vsque ad meryngа perueniunt, siquidem fuerit sola ruptura & scissura, & non cassatura, prædictis rasoriis vtendum. Et hoc quãtum ad illa quæ sunt in bregmate, id est in superiori parte. In illis vero quæ sunt in latere, non multum curauit de instrumentis, nisi quod suerentur, & cum tentis mundificarentur. Et hoc in fine capituli narrauit in duobus exemplis. Vidi denique bregmatis quidem os fractum quod vero est deinceps os vocatum temporis, vbi squamiformes immissiones esse accidit, vsque ad multum maximam habens scissuram, quam nos omnino non tangentes, sed solùm abscindentes ea quæ bregmatis, curauimus hominem vt adhuc viuat ab annis multis. Si vero os bregmatis reliquerimus, ita putruisset merynx, quæ sub iacet antequam fractura porosaretur callúmque contraheretur. Gal. dat causam vtriusque curæ. Nam si nullus ex patientibus ichor intus flueret, superfluum esset abscindere os. Modo, quia in tempore quod est in latere ex patiẽtibus ichor non descendebat: & si descendebat, in loco habili erat ad expurgandum: propter hoc non erat necessarium cum instrumentis abscindere. Sed in bregmate, quia non erat in loca habili ad expurgãdum ichores, imò potius ad retinendum: pro tanto fuit necessarium ampliare, & cum lichiniis & aliis auxiliis oportunis ichorẽ prohibere, & generatum extrahere & desiccare.

In alio vero exemplo eodẽ modo fecit: quia dubitabat, quod moueret cerebrum propter duritiem ossis temporis: & per foramen, si ipsum faceret, exiret cerebrum. Et cũ hoc

quia

quia per latera exeũt multę explãtationes neruorũ nobiliũ.

De vulnere cum contusione & parua fractura ossis.

Si huiusmodi fractura est cum squirlis pungentibus, cum lenticulari, & alis instrumẽtis applanabũtur: & postea supposita prima remutatione in documentis superius dictis petia panni delicati, aut sindonis mollis, infusa in melle, & oleo rosato, desuper apponatur, ipsam aliqualiter cum cauda probe inter os & duram matrem imponendo, vt defendat quod suo motu panniculi non lædantur in osse. Et desuper lichinia delicata infusa saltim primo cum eadem mistura. Et supra ipsam & ipsum os peciam panni etiam infusam, vt inhibeat quod sanies inferius nõ descendat. Antiqui tamen ponebant peciam vnius ciphi, & erat trupha: quia assistentes qui nõ erant in secunda remutatione, credebant quod ibidem loco ossis deperditi remaneret: & desuper in vulnere carnis ponantur alij lichinij sicci vel petia spongiæ vt imbibat saniem, & desuper emplastrum capitale perforatiuum, vt non includat saniem, & vltimo stupatas balneatas in vino calido & expressas, & vnam non infusam. Et ligetur ita delicate, quod ligatura retineat, non comprimat. Et quando erit bene mundificatũ, remoueatur pannus primus, & ponatur puluis capitalis, & continuetur ad incarnandum: & vltimo quando erit incarnatum, puluere cicatrizatiuo claudatur, & consolidetur. & in ista operatione satis laudo Henricum.

De vulnere cum contusione absque fractura cranei.

Est consilium Auicen, quòd materia refrænetur à principio cum cõmuni remutatione de albumine oui. Et si vis addere oleum rosa. quia mitigatiuum, bonum est. Post vero resoluatur materia cum vino salito, & melle: aut cum aliquo ex dictis in capitulo de contusione in sermone communi. Et si fiat sanies, maturetur & aperiatur, vt aliæ exituræ.

De vulnere cum contusione & parua fractura.

Est consilium. Galeni, quòd si fractura est parua, quod curetur vt præfata contusio: eo quia Galenus nõ faciẽdo mentionem de differentia, quam vocauit solum sedem eorũ quæ percusserunt, tacendo etiam de cura, voluit affirmare quod curaretur vt alia. Tota cura stat quòd taliter resoluatur, vt saniem saltim notabilem non faciat.

Auic.vero in tertio canon.de soda à percussione & regimine eius cui accidit cōmotio cerebri, dicit quod oportet vt sit tota tua intētio in hoc casu, vt dolorē sedes quantum potes, & elonges materiam à loco læso, vt nō apostemetur. Et hoc cum euacuatione & attractione ad contrarium cum phlebotomia, & clysteribus acutis, & pilulis cochiis, etiā emplastretur locus in principio cū eo quod confortat, sicut sunt emplastra quæ fiūt ex aqua myrti, & salicis, virgæ pastoris, vel ex oleis myrtino, & liliaceo, & rosaceo. Et ex pulu.ro balaustiarū, cypressi, calami aromatici, lētiū, chamomillæ, meliloti, boli armeni, aluminis, myrrhæ, olibani, atq; cytoniis cōfectis cū vino. Et dare in potu stœchadē cū aqua aut melle. Ipsi enim cū eo liberātur, vt dicit.

Et cum egredietur propter percussionē sanguinis ex cerebro, oportet vt patientem potes cum cerebellis gallinarum assatis cum aqua granatorum. Et Theodo. ad hoc facit emplastrum cum baccis lauri, cymino, aniso, sale, mastiche, thure, atque cribratura furfuris, coctis cum vino, quod mihi placet in fine. Et in ista fractura potiones possunt administrari conuenientes: quia tanquā per se paruæ aut cum modico auxilio adiuta natura potest eas rectificare.

De contusione cum fractura magna.

Si fractura est magna, necessario est eundum ad chirurgiam & dilationem fracturarum, quod probauit Gal. in sexto, & Auicenna in quarto per tres rationes.

Illud oportet fieri per aperturā, quod nō potest fieri per ligaturam. Sed prohibitio apostematis & descensus materiei, quæ est principalis intentio in omnibus fracturis conquassatis, non potest fieri in capite per ligaturam: quia ineptum est propter formam, vt ibidem deducitur Ergo, &c.

Præterea, quod minus videtur inesse & inest, & id quod magis: sed minus videtur quod in brachiis & in aliis ossibus esset necessarium aperire & extrahere ichores quàm in capite: & tamen est necesse aliquoties, ergo plus est in capite necessarium propter cerebrum.

Amplius si esset aliqua excusatio, hoc esset per medicinas. Sed illæ non valent sine ligatura, vt dicit: & est verbum notabile. Necessarium est ergo in magnis cōtusionibus denudare & dilatare aliquam partē fracturæ, vt possimus absterge-

gere,

gere,& leuare à miryngi ichores. Non audiatur ergo verba illorũ Theodoricorũ,& Ianuensium qui se iactant omnem fracturã capitis cũ suis pigmẽtis & potionibus absque chirurgia & eleuatioue ossium curare: quia licet de paruis est possibile, vt dixi, de magnis tamen nunquã vidi: neq; ratio Consiliatoris valet, ꝙ fortes medicinæ leuare & extrahere possunt à profundo. Nam tales suspectę sunt: propter enim nimiã fortitudinẽ specialiter in dispositis, quod vt plurimũ sunt corpora nostra, vt supra quartum Auicẽ. dicit Dinus, possunt adducere apostema. Nec illa Henrici, quòd ipsi possunt curare omnia vulnera absq; notabili sanie: quia in magnis cõtusionibus saniẽ notabilẽ oportet aduenire, therapeutices 4. Neq; quod allegant de natura potẽti: hic enim de parua intelligitur materia: quia in magna oportet cõtra aperire, vt in empyimate sub quarta costa, sicut infra dicetur. & magis miror quãdo dicũt quòd vltra quartã diẽ non valet potio eorũ, credebam quod plus valeret post: eo quia vulnus de fluxu & dolore & apostemate est securatũ. Neq; dicunt quid esset faciendũ, si potio nõ valeret: credo quòd facerẽt, vt de malo nauta dicitur quinto therapeu. qui propter negligentiã perdens nauem, deinde dans tabulam cuilibet nauigatorũ, vt per eam, si possit, adipiscatur salutem.

Necessario igitur eundum est ad chirugiam cranei fracturarum: quam Galenus sub quodam epilogo in sexto therapeutices sic ponit: Si vero cum cassatione aliqua sup. magna fuerit, abscindere oportet quod cõçassatum est, vel per terebella in circuitu primo perforando: deinde ita vtendo abscissoriis, vel per tortellos mox à principio.

Verum quia breues sermones in prædictis nõ sufficiunt, commentando epilogum Gal. faciam duo.

Primo præmittã octo documẽta valde necessaria ad operationem istam. Deinde ponam operationem cõcordatam per Galenum, Halyabbatem, Paulum & Auicennam.

Primum documentum est quod non exerceatur operatio in eo in quo virtus est debilis: quia secundum Gal. secundo aphorismorum. vbi est indigentia, non oportet laborare.

Secundum, quod ante omnia præmittatur: & protestetur de periculo, vt homo euitet sermones stolidorum. in quarto canon. Auicen.

Tertium, vt in operatione fugiat commissuras quantum

poterit: timendum enim esset de casu & læsione duræ matris, vt in anatomia fuit dictum.

Quartũ quod caueat de plenilunio : quia in eo cerebrum augmentatur, & ad craneum appropinquatur, in tertio de criticis diebus.

Quintum quòd dilatio fiat magis in loco decliuiori: quia talis est aptior ad expurgandum, therapeuti. tertiodecimo.

Sextum quod in dilatando non cõsequatur finis fissurarum, sufficit enim secundum Galen. auferre tantum de osse quod sanies possit expurgari.

Septimũ quòd si os quod debet extrahi, repugnat extractioni, cum oleo rosa. infundatur ad hoc, vt totaliter mundificetur, quod indolorose extrahatur.

Octauum quòd citius quàm poterit, expedias te de operatione, maxime in compressione, & punctione panniculorum: quia ad ista citissime consequuntur apostema & accidentia mala, neque in descensu materiei de superius speres alias, expectes in æstate diem septimam, neque in hyeme quartam: quia post suspicatur in panniculis esse facta talis impressio, quod operatio non valeret.

Consequẽter operationẽ concordatam per Auic. inuenio in 4. Qualiter inquit fit curatio, nos dicemus in hoc illud quod dixerunt primi. Inquiũt, oportet vt radatur in primis caput vulneratũ. Et fiãt in eo duæ fissuræ secantes se secundum figuram crucis, aut secũdum figurã cifræ de 7. vt dicit Lãfrãcus: & oportet ꝙ vna earũ sit sectio percussionis: deinde oportet vt excorientur anguli, & discooperiatur os totũ quassatũ, in quo debet fieri cõcauatio. Quod si accidit inde fluxus sanguinis, oportet vt impleatur vulnꝰ cũ pãnis infusis in aqua & aceto, aut cũ albumine oui. Et si nõ accidit fluxus, impleatur pãno sicco tenui: deinde pone super ipsũ puluillos in vino & oleo infusos, & administra ligamẽtum quod cõuenit ad illud: ita vt cũ fuerit mane, si nõ acciderit aliquod ex accidẽtibus malis, tũc incipias cauare os fractũ. Et illud est: quoniã oportet vt tu facias sedere infirmũ, secũdũ quod cõuenit: deinde oppila aures eius cũ lana, aut cũ cotone, vt non lædatur ex voce percussionis, & solue ligamentum vulneris, & aufer pãnum ex eo, & absterge ipsum. Deinde præcipe duobus ministris, vt teneant cum pannis subtilibus angulos excoriatos : vt si pungantur cum filo, poterit

poterit hoc facere vnus. & tūc si os fuerit debile, & parū se teneat: separa ipsum cum incisoriis & lēticulari: & si est necesse percutere cū malleo, fiat cum facilitate. Si autē os fuerit forte, oportet vt perforetur cū trypanis foraminib. multis vnū prope aliud ad quātitatē tastæ, secūdū quod volueris expellere de osse: postea cū incisoriis separa cum vno foramine ad aliud foramen, quousq; fuerit separatum os. Et tunc ipsum cū eleuatorio eleua, & ipsum cū digitis, aut paruis tenaculis extrahe. Post vero cū lenticulari & malleo omnes squirlas & asperitates applana, & vulnus carnis & ossis curentur, vt fuit dictū de fractura cum ossis deperditione.

De correctione accidentium.

Si occurreret apostema, quod vtplurimum euenit propter compressionem, & puncturam ossis, & tentarū & ligamentorum, aut propter frigus aut propter malū regimen: tunc festina ad eleuationem & separationem causarū. Et subtrahe materiā cum phlebotomia, & aliis euacuationibus, & mitiga locū cum oleo ro. calido: aut cū aqua calida decoctionis altheæ, fœnugræci, seminis lini, chamomillæ, & similium: & emplastrū de maluis, & hoc multum laudatur. Si autem nigredo acciderit in meryngibus ex natura medicaminum, abstergatur, & mundificetur cū melle, oleo ro. Quod si acciderit ex seipso, & peruenerit ad oculum cum signis aliis malis tunc oportet (vt dictum est) quòd non cōfidas de salute infirmi. Nam illa nigredo significat, secundū quod dicit Paulus, caloris naturalis destructionem. De carne superflua & aliis accidentibus dictum est in sermone communi.

De medicinis capitalibus fit sermo.

Medicinæ vulneris capitis in principio quousq; ab apostemate fuerit securus, debēt esse mitigatiuæ, qualis est mistura trium partiū olei rosׂ. & vna mellis. Et tamē senex sexto therap. oxymel apponebat. Et si dolor nō infestabat ad melius mundificandū debent esse econuerso tres partes mellis, vna olei ros. Postquā autem fuerit securus ab apostemate, debet esse medicina desiccatiua sine mordicatione: qualis est puluis capitalis, qui fit secundū Gal. de iri illyrica, orobi farina, manna, quæ est thus minutū, aristolo. corticis radicis panacis. Brunus vero addit myrrhā, sarcocollā, & sang. draco. Lāfr. vero & Guli. myrtillos, & nuces cypressi. Emplastrum

capitale de beronica quod ponitur desuper secũdum Hen. sic fit, Re. succi betonice, succi plantaginis, succi apij colatorum, ana lib.j. resinæ, ceræ nouæ, ana quartã j. terebinth. lib.j coquantur primo vsque ad succorũ consumptionem. vltimo addatur terebinthina, & fiat emplastrum. Emplastrum de centaurea quo ego libenter vtor, in vulneribus capitis: sic fit: Re. centaureæ mi. M.vj. temperentur per vnam noctem in vino albo: deinde coquantur ad cõsumptiouem medietatis deinde colentur: & colatura bulliatur vsque ad spissitudinem mellis, de quo recipias, vnc.iij. lactis mulieris, vnc.ij. terebinthinæ, libr.j. ceræ nouæ, quartam j. resinæ, quartam mediam thuris, mastiches, gummi arabici, ana vnc.j. fiat emplastrum. Potio ad vulnera quæ in capite dicta est in istius capituli documentis.

De instrumentis cum quibus fit operatio.

Instrumenta capitalia sunt sex, & debent esse de qualibet forma tria, maius, minus, & medium. Primo sunt trypana seu trapana: quæ sunt ad faciendum foramina pro ossis eleuatione, & sunt diuersorum modorum. Gal. facit ea ad modum terebelli cum quadam circumuolutione eminente parum supra eam acutam extremitatem, quæ est in terebella: vt perforando non cadat supra duram matrem.

Parisiẽses ad euitandã multitudinẽ formarũ, quæ debent esse secundum spissitudinẽ ossis, loco illius eminentiæ faciunt trypana forata super acuitatẽ, & cũ vna cauilla mutãdo per foramina, adaptãt ea ad spissitudinẽ ossis, vt apparet.

Bonon. ea faciunt ad modum lanceæ, quia pars acuta potest intrare, & lata prohibet vt contra voluntatem intus non cadat.

Duo sunt separatoria ad separãdum de vno foramine ad aliud, & sunt duarum formarum: Prima gallicana.

Secunda Bononiensium.

Et de eius cauda potest fieri eleuatorium.

Tertio autem sunt eleuatoria ad eleuandum os trypanatum & separatum.

Quarto sunt rugina ad ampliandum fissuras: & sunt ad modum ruginæ fuscariorum.

Quinto sunt lenticularia: & est instrumentũ multum laudatum à Gale. quia multũ applanat, & separat asperitates separandas cum securitate, propter eminentiam lenticularem quam

quam habet in capite. Et est in forma scindipennium cum lenticula in acuitate sua.

Sexto est malleus ad percutiendum retro lenticulare, & debet esse de plumbo, vt in parua quantitate magis ponderet, & sonet magis obtuse, vt hic.

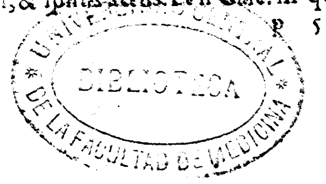
De vulneribus faciei & partium eius. *Cap. II.*

VVlnera faciei vltra intentiones communes quãtum ad eius totalitatẽ nihil habent propriũ, nisi quod quia est membrũ decoris, & honoris, ita caute tractetur quod vniones & cicatrices nõ fiant turpes. Et ideo vbi erit possibile suere eum cum peciis pannorũ, vt dictũ est, fiat: vbi autem non erit possibile, & fuerit pars carnosa fixa nõ mobilis, sufficienter suatur cũ filo sutura separatorũ punctorũ: vbi vero fuerit pars mobilis, suatur cum acubus inuolutis remanentibus in loco. Si autem pars fuerit sicca, suatur sutura pellipariorum. Et vbi erit possibile ligare ligatura incarnante, fiat. Albuc. autem nasum, aures, & labia dum sunt sanguinolenta, & recentia, aut renouata cum scarpello, aut rasorio, suere praecepit sutura quae dicetur in ventre.

Verum quia facies quodãmodo participat cum capite in rotunditate & figura sphaerica, deficiat ab illa ligatura. Et cum hoc accubitus eam relaxat, necessarium est eã mediare appropinquando melius quod erit possibile ad incarnatiuam. Et propter hoc est cõsilium omnium operantiũ, quod vulnerati in facie habeant in capite coffam seu capellinam de panno lineo fortem, bene & firmiter ligatam cum capite, in qua omnes ligaturae consuantur. Etiã est necessarium: quia facies est plurimarum paruarum particularum: quòd loco stupatarum, aliquando ponantur panni duplicati aut triplicati, vt melius applicentur, & leuius remoueantur. Quantum ad suas autem particulas habet proprium.

Primo de vulneribus oculorum.

Vulnera oculorum sunt timorosa, propter ipsum visum, & propter eorum propinquitatem ad cerebrum: imò vidi multoties, quod etiã attestatur Beneuenutus, propter vulnera circunstantiarum oculi, sequi oppilationem neruorũ opticorum, & catharactas. Quid ergo dicã quãdo fuerit in substãtia oculi? certum est, quod si effundatur humores, sequitur destructio oculi, & ipsius actus. Et si Gale. in quarto de

ægritudine & symptomate vidit illum puerum punctum graphio ex quo effusa fuit cōfestim aquosa humiditas, & curatum. hoc fuit de raro cōtingentibus & potuit esse secundum naturam, non obstante quod Rabbi Moyses, quasi deridendo Gal. dicit quòd fuit de mirabilibus ipsius: partes enim spermaticæ in pueris quotidie regenerantur, vt videtis. Cura est secundum Iesum, prohibere materiam ne fluat ad oculum. Et si sanguis non exiuerit collyrizetur cum thuria & modica camphora Si autem sanguis exiuerit, cum sedeng curetur: quia ad hoc multam habet virtutem, & pone super oculum albumen oui, & ligetur cum institia firmiter. Beneuenutus in hoc casu summe laudat germina ouorum agitata & ducta in mortario in forma vnguenti. Et vocat hanc medicinam virtutem à deo datam.

De intrantibus in oculo.

Si autem aliquid intrauerit in oculo, & vulneret & doloret, & offendat eum, quod sit velut fumus, puluis, lapillus, aut palea, siue arista, præcepit iesus distillare in oculo lac mulieris vel aquam dulcem pluries: quia mundificat eum, & extrahit omne quod in eo cadit, & si non recedit reuersa palpebras, & si vides hoc, inuolue stillum, aut digitum cum panno suaui lineo, & absterge illud: & si nimis se teneat, cum picicareolis remoueatur. Et distilla in oculo lac mulieris puellam nutrientis.

Ad tarsen & sanguinem qui infra oculum euenit propter vulnera & percussiones.

Laudat Iesus instillationem lactis puellæ, & albuminis oui, & sanguinis columbini, qui est sub ala. Et emplastrare oculum cum medulla panis in vino infusa, est optimum. Et si non dissoluatur, distilla in oculo aquã amees & salis gemmæ: & fomenta oculum cum aqua decoctionis hordei, & hyssopi siccæ. Et si non recedit, accipe claram aquam, in qua steterit arsenicum puluerizatum, & proiice in oculo. Et ex his quæ proficiunt tarse est sief. Quod Reci. sedeng abluti. drac. iij. æris vsti drac. ij. coralli, margaritarum non perforatarum, ana drac. ʒ. gummi ara. dragaganthi, ana drac. ij. & ʒ. piperis grana. xxxij. cerussæ lotæ, drac. j arsenici ru. sang. draco croci, carabie, ana drac. ʒ. fiant sief. cum sanguine gallinarum, & vtantur cum lacte puellæ.

De

De vulneribus palpebrarum.

Præcipitur quod suãtur cũ acubus curuatis, & si fieret sutura cum cauillis, propter motũ palpebrarũ, magis esset tuta, specialiter quando area pilorũ est incisa, tãtæ enim cartilaginositatis est ꝙ difficulter vnitur. & post cũ pulueribus, & pãnis bene sustinẽtibus, artificialiter & ingeniose ligetur.

De vulneribus nasi.

Nasus quandoque vulneratur, quãdoque frangitur, quãdoque atteritur, & quassatur. Hic autem proprie agetur de vulneribus, & incisionibus: quia plurimum accidunt quam reliqua: gratia tamen communionis dicetur & de aliis, vt de capite fuit dictum. Nasus quandoque abscinditur ex toto: quandoque non, sed adhæret, & tenet se cum carne labiorum. Si nasus ex toto ceciderit, amplius nõ potest reuniri: vnitio enim in organicis est impossibilis, in tertio techni. Et causa in iudiciis vniuersalibus fuit dicta. Quicquid dicant garrulatores. Si autem ex toto non fuerit incisus, si sanguinolentum est: aut si non, quod scarificando renouetur vulnus, suatur caute & decenter, eo modo quo dictum est superius de sutura, cum filo faciendo tot puncta quot erunt necessaria. Et si acus recte non possunt bene ad suturam adaptari, calefaciendo eas in igne curuentur, & imponantur in naribus duæ tentæ rotundæ de stupis: aut cannulatæ de pennis anseris, vt aer & sanies sua possint habere spiramina. Et post ponatur puluis, & applicetur plumaceoli de panno decenter facti vnus in quolibet latere, & alius desuper, qui comprehendat totum balneati in prima præparatione cum albumine oui, cũ vino albo calido. Et quando erit necesse, curetur cum emplastro vel vnguento incarnatiuo & consolidatiuo: & ligetur ingeniose.

Ligatura nasi.

De ligatura istius particulæ multi altercati sunt. Albuca. enim & Auic. eam defendere videntur: Lanfran. & Theodo. (vt facit sibi credere Henr.) præcipiunt ligare cum duabus ligaturis, vnam subtus nasum ad sustinendum, aliam super nasum ad tenendum medicamina. Rogerius & Gulielmus ligant cum vna binda incisa per medium, vnde nasus possit transire ad modum capistri. Henricus totum hoc reprobat. imò dicit quod melius staret sine ligatura: quia si ipsa

est strictior, nasum deformabit: si laxior, parum proficit. Et vtraque in somno poterit nocere ex cõpressione & versione & motu inordinato Nihilominus in casu cõcedit, quod ligetur subtus, & non desuper. Ego autem de hac altercatione parũ curo, quia vt dixi in facie non potest dari certa regula de ligatura incarnatiua: quare quilibet faciat, secundũ quod per suum ingenium melius inuenire poterit: dun taxat quod in capite sit bona coffa, aut capellina, in qua suãtur ligaturæ, & ꝙ suendo & ponendo satis de stupis & idoneis sustentamentis, vt præcipit Theo. meliori modo quo erit possibile, adaptetur, vt teneãt partes approximatas, & medicamina applicata sufficit. Si aũt nasus esset infrigidatus, & alteratus, consulit Henr. quod cũ caliditate naturali pullorum tantũ calefiat quod rectificetur. Si aũt nõ potest rectificari, remoueatur, & tardius quo poterit propter diffamiã populi, locus curetur & cicatricetur. Et stet prima preparatio ꝑ tres aut quatuor dies. Aliæ verò bis in die remutentur. Os nasi infra 18. dies speratur quod restauretur. In fractura additur ꝙ cũ intromissione digitorum, aut alicuius baculi ab intra, nasus sustẽtetur, & ab extra cũ manu altera æquetur. Et post intromittãtur tentæ cõueniẽtes & iuxta: & desuper plumaceoli in primis infusi cũ albumine oui. Et post cũ diachylõ, in quo farina volatilis & puluis rub. cum oleo rosa. fuerit malaxata: & caute sustineatur & ligetur. Et quando cum fractura fuerit attritio, curetur vt aliæ contusiones. Si autem est cartilaginis separatio, conglutinetur.

De vulneribus aurium, & labiorum.

Nihil habent proprium: suantur, & ligentur meliori modo quo erit possibile: & vt in alia mẽbra carnosa curentur.

De vulneribus colli, & partium eius. Cap. III.

VVlnera in collo quædam fiunt in sola carne: quædam verò in ossibus spondylium: quædam in ligamentis lateralibus: quædam verò in venis organicis: quædam in viis ciborum & anhelitus. Propterea quod vltra intentiones communes habent propriam ligaturam. Et aliqua propria prognostica, & pauca curatiua

Ligatura colli incarnatiua fit cum binda longa duorũ capitum, ponẽdo medium bindæ ab opposita parte vulneris,

voluend

voluendo collum: & ea ducendo secundum crucē supra vulnus: & postea faciendo transire per subassellas, reducuntur ad collum id reuoluendo, & ibidem suendo. Et si est capellina in capite, suatur cum ea vt eam manu teneat, quod non descendat. Ligaturam medicaminum retentiuam præcipit facere Roger. ita: scindatur ligatura ab vtraq; parte: & duo brachia superiora transeundo super aures ligentur in fronte, alia duo inferiora transeundo subassellas ligentur in pectore: alia verò duo media ligentur per medium colli.

Prognosticatio.

Prognosticatur autem & iudicatur de vulneribus colli, per Rogerium: quod si neruus seu chorda incidatur in collo, raro est vt de cætero collum liberū habeat motum. Amplius dicit, quod si vulnus veniat vsquequo exeat nucha, mortale & incurabile iudicatur. Nā passiones nuchæ similes sunt passionibus cerebri: vt in secundo de vtilitate in anatomia fuit allegatum. Si aūt non perueniat ad medullam, licet sit curabile, timendum est propter lęsionem neruorum orientium ab illa parte nuchæ, de nocumento sensus & motus neruorum & membrorum, ad quæ delegantur nerui, * * & infra de fractura spondylium dicetur. Propterea vulnera quæ pertingunt ad neruos reuersiuos, perpetuam generant raucedinem. Et si pertingunt ad quendam neruum, qui transit iuxta aures, dicitur quod nunquam generabit homo. De incisione cuiusdam venæ spermaticæ est trupha: vt supra in anatomia fuit allegatum. Propterea vulnera venarum & arteriarum grossarum sunt periculosa: quia propter hæmorrhagiam ipsorum, cito exhalatur spiritus & vita. Amplius dictum est quod vulnera meri & tracheæ arteriæ sunt periculosa: quia habent seruitium vitæ immediate necessarium Et cum hoc sunt difficilis consolidationis: quia sunt transitus aeris & cibi.

Curatio.

Curatio autem ipsorum quantū ad vulnus carnis nihil habet proprium. suantur, & cum pul. & vino: & aliis auxiliis curentur. Quantū ad neruos & chordas etiam suantur profunde: & cum oleo vermium & emplastro curentur.

Quantū ad venas & arterias grossas: suantur. & cum pul. Gal. & pilis leporis cum albumine oui emplastrentur. Et si hoc nō valet, excorięntur capita venarum, & ligētur vt super

perius de fluxu sanguinis fuit dictum. Quantū ad vias aëri & cibi, suantur. & cum puluere, & cum aliis auxiliis ab extr tractentur. Ab intra dragaganthium, aut diasymphytum a lambendum inferius tribuatur. Quantū ad nucham, infu datur vulnus cum oleo rosa. calido, & desuper ponatur i principio vitellus oui vsquequo dolor fuerit sedatus Post quàm aūt fecerit saniem, mundificetur, & incarnetur cun isto Guli. & Lanfranci. Re. mellis rosa colati, vnc. iiij farina hordei, vnc. 5 terebinthinæ, drac iij. ceræ, resinæ ana drac ij. thuris, mastichis, ana drac. j. myrrhæ, sarcocollæ, mummiæ, ana drac. 5. olei mastichis, drac. iij fiat emplastrum.

De vulneribus omoplatarum, & brachiorum. *Cap. IIII.*

VUlnera istorum membrorum nihil habent proprium nisi prognosticationem, & ligaturam, & situationem & fiunt quandoque in carne: quandoque in ossibus.

Prognosticatio.

Iudicatur quod vulnera spatularum, propter neruos qui descendunt ad brachia, sunt suspecta de dolore, & amissione sensus & motus brachiorū. Propterea vulnera plicaturæ cubiti, sunt timorosa: propter venas grossas: quia magnam faciunt hæmorrhagiam. Amplius vulnera cubiti, & omnium iuncturarum, sunt suspecta ad dolorem, & apostemationem, & indurationem seu particularem spasmationem, propter infiltrationem ossis & ligamentorum: & propter loci situationem, quia in basso. nō enim complete possunt mundificari: & ita materia quæ includitur, remanet, & induratur, & motus perditur iuncturæ. De vulnere ad duos vel tres digitos prope iuncturam, iudicatum fuit supra.

Curatio.

Cura enim ipsorum parum differt à communi cura dicta: nisi quod sutura vulnerum humeri indiget fortitudine: & prope cum cauillis, propter magnitudinem & pondus brachij.

Ligatura humeri.

Et ligatura incarnatiua fit cum binda duorum capitū, & ponendo speram de stupis sub assella incipiatur per medium bindæ ibidem, & ascendendo, bindam supra humerum voluendo secundum crucem supra vulnus, ligetur: aut

suatur sub altera assella: & toties sic reuoluatur quod suffi-ciat. Quæ autem est ad tenendum medicamina, fit ad modũ vnius manicæ cum duabus vittis ligando in subassella. Et in vulneribus brachiorum, Oportet quod brachium cum mantili teneatur in pectore suspensum ad collum, pręter quod in vulnere cubiti: in illo enim oportet quod brachium situetur secundum rectum: vt nõ disrumpatur vulnus ligaturæ, & sustentamenta digitorum, & totius manus fiant secundum ingeniosum arbitrium operantis.

De mollificatione duritierum quæ remanent post curam vulnerum istorum membrorum, dictum est in parte, in cura sclirosis, & dicetur magis infra.

De vulneribus thoracis, & partium eius. *Cap. V.*

DE vulnere thoracis. Magnum est mirabile: quia ita parum de ipsis maximè quantũ ad membra continentia, inuenimus tractatum à Gal. neque ab Haliab. neque ab Aui. Quantum aũt ad cõtenta multa dixerunt. Alios autem qui post istos tractauerunt de ipsis, satis inuenimus discordes.

Nam Rogerius, Rotlandus, Iamerius, Brunus, Guli. & Lanfranc. videntur velle saltim in penetrantibus, quod nullo modo stringantur, neque retineatur sanguis in profunditate eius: sed quod teneantur aperta cum lichiniis & tentis, & mundificentur cum vnguentis & emplastris & lauamentis attractiuis. Et fundant se, quia si materia retineretur intus, recurreret ad cor, & ad alias particulas, & interficeretur infirmus. Theo. verò & Henricus volunt quod omnino claudantur, & nullo modo ponatur tenta: sed suantur si est necesse. Et quod ad confortandum naturam, detur pigmentum cum pul. quod in vulneribus capitis dare consueuerunt. Et fundant se: quia nisi citissimè clauderetur, calor vitalis per prædicta vulnera exhalaret, & frigiditas aëris confundens ipsum subintraret.

Nos verò excusando Gal. & suos sequaces, & cõcordãdo discordes in hac cura: Quantũ est de pręsenti, dicemus illud ꝙ euidẽter apparet, à substãtia rei incipientes. Vulnera thoracis tã à parte anteriori quàm ab aliis partibus, quãdoque sunt extra, & nõ penetrãtia: quãdoque verò penetrãtia sunt intra spaciositatẽ: & quę penetrant, quãdoque sunt simplicia absq; vulnere membrorũ contentorũ: quãdoque membra, vt cor, pulmo, diaphragma, sunt vulnerata. Et vtraque

q nd

quandoque parum sanguinis cecidit in spaciositatẽ intrinsecam: quandoque multũ. Hę sunt differentiæ à quibus sumuntur in talibus vulneribus indicationes curatiuæ, &c.

Causæ.

Causa dictorum vulnerum secundum quod dictum est in sermonibus communibus, sunt omnia quæ apta nata sunt perforare & incidere, vt sagittæ, telum, & ensis.

Signa & iudicia.

Signum quod vulnus thoracis penetrat, est anhelitus per vulnus emissio, maximè quãdo os & nares infirmi clauduntur, quæ per candelam incensam: aut per lanam seu cotonem carpinatum posita iuxta vulnus, demonstrantur. Nõ enim cum intromisso est ita secura probatio.

Signa cordis vulnerati, sunt sanguinis exeuntis nigredo, extremorum frigiditas, sudoris copiositas, & syncopa minuta, & locus sub mammilla sinistra.

Signa vulnerati pulmonis sunt, quod sanguis qui exit, est rubicundus, & spumosus, & æger calefit, & tussit, & pallescit, locus circa latera. Illud autem quod dicit Gal. de exeundo multum, & absque dolore, intelligitur per os in rupta vena.

Signa diaphragmatis vulnerati, sunt spissus & magnus anhelitus, tussis sonans, & dolorosa alienatio, sputum liuidum, sitis, & cibi fastidium cum eructuatione, rigor pungitinus, & locus iuxta falsas costas.

Signa quod sanguis descendit infra, & corrumpitur, & saniatur, iuxta illud Gal. aphorismorũ: Si ad ipsum ventrẽ sanguis effundatur præter naturam, necesse est putrefieri: sunt enim signa grauitas & põdus laterum iuxta falsas costas, & sputum putridum cum tussi multa, & incipit febrire. Et cum his addit Iamerius, & anhelitus qui exit per os & per vulnus, fœtet intolerabiliter: & pãni qui imponuntur sanguine coagulato & putrefacto educuntur infecti.

Iudicatur de istis vulneribus quod illa quæ penetrant à parte dorsi, sunt periculosiora quàm à parte anteriori: propter venas, & arterias & neruos, & meri, & tracheam, & ligamenta cordis, quæ iacent à parte illa: & cum hoc læsio nuchæ, quę nõ parua computatur. Iudicatur de istis vulneribus etiã quod quæ non penetrant, nõ habent periculum.

Alia

Alia iudicia & causæ eorũ, quærantur in sermone cõmuni.

Curatio.

In cura vulnerũ thoracis quæ non penetrãt, vltra intẽtiones communes dictas nihil habent propriũ, nisi ligaturam.

Ligatura pectorũ quæ quidẽ incarnatiua, fit cum binda longa lata incipiendo à parte opposita vulneris, ducẽdo reuoluendo duo capita supra vulnus secũdũ crucem: & deinde ducendo & reuoluendo toties quod sufficiat. Et capita bindæ in parte anteriori longe à vulnere suantur. Et, vt dicit Henricus, annectatur fasciola vna quæ transeat super humeros, & altera sub coxis. Retentiuam medicaminum facit Rogerius cum binda lata perforata in vno capite, & in altero incisa: ita quod facit intrare humerũ per foramen. Deinde circumuoluendo thoracem redit ad humerum vbi incepit: & cum brachiis bindæ incisæ ligentur in illo humero. Et, si posset fieri, vt dicit, sine incisione, voluẽdo thoracem, leuius esset ligatura. Pro apostematibus subascellarum fit cum binda incisa ab vtraque parte, & vna pars ligatur voluendo pectus ab altera ascella, & altera transeundo super humerum secundum cutem reducitur per partem anteriorem, & posterius ad alteram ascellam.

In cura vulnerum penetrantiũ, si constat per signa quod aliquod membrũ intrinsecum non fuerit lesum, neq; quod aliqua materia intus descenderit, sine tenta cum emplastris & vnguentis incarnatiuis & stupatis balneatis in vino ligatura & remutatione tarda, vt alia curantur. Et propter hoc Galenus, & alii sequaces, de ipsis, quia nullã habebant diuersitatem ab aliis, non fecerũt mentionem specialem. Et quod in talibus vulneribus non debet poni tenta, nec ipsa teneri aperta ostenditur: quia tenta ponitur vbi necessariũ est aliquam materiam congregatam expellere per vulnus: sed in talibus supponimus esse nullam. Ergo in vanum tenta poneretur. Et supposito quod esset aliqua, in parua tamen quantitate, natura eam resoluit & euacuat. Nec de regione dubitetur: quia forti naturæ nihil est impossibile: nõ solum facit trãsire materias per pãniculos, sed per medium ossis, vt dicit Gal. septimo aphorismorum. Et si vis eam iuuare cum tua potione, facere potes. Et cum ponere tentam procederent nocumenta quæ dicũt alij de debilitate & aeris alteratione, quæ nocumẽta reputauit magna Auenzoar

de squinantia, quando inciditur vulua tractatu quarto.

In penetrãtibus vero in quib. membra intrinseca sunt vulnerata, si materia nulla descederit, eodem modo curãtur ab extra, vt dictũ est. Sed ab intra oportet quod dẽtur ad lãbẽdũ medicinæ viscosæ & glutinosę. Et hoc est quod dicebatur quinto therapeutices: Siccare igitur oportet, & tentãdũ est omnino per pharmaca extrorsum imposita, & per ea quę bibũtur ex aqua, & vino subtili. Sũt autẽ & horũ aptissima quod diaspermatõ dicitur, & quod consuetũ nobis, quo ad thoracis perforatiões semper vtimur, quod ex casia cõponitur: & per diaspermatõ videtur intelligere Auic. dyacodion quod est diapapaueris vel diagragin, aut diasymphytũ: per casiã ea quę ponunt ab extra, vt essent embrocationes cum vino, aut emplastra desiccãtia: quale est oleũ rosatũ, & maluinũ in æstate: in hyeme autẽ nardinũ, & emplastrũ quod fit ex chalciti: quod dixit in principio catageni, id est de cõpositione medicamẽtorũ per genera, credo quod sit diapalma. Vnde & in quarto therapeu. loquens de vlceribus intrinsecis capitulo septimo dicit: Communis autem in omnibus intrinsecis particulis indicatio est eligere assuetissima animalis cibaria & pharmaca: fugere vero & auertere quæ cõtraria, vt æruginem æris, & cadmiam, pompholygen quæ est thucia, & lithargyrum, & cerussam, & similia: quia dictum est in tertio de complexionibus & simpliciũ pharmacorum: quod ista, licet consolident membra extrinseca, nihilominus irritant, & aperiunt intrinseca. Eligere vero cibaria, siquidem in cicatricem ducere, vel glutinare voluerimus, quæ sunt austera, & viscosa, & immordacia: velut sunt hypocistis, balaustia, galla, cytini punicorum, malicorium, terra samia, terra sigillata, sumac, rosarum succus, & acacia, & similia: dare autem oportet ea per aliquam stypticorum decoctionem vt malorum citoniorum, vel rubi extremitatum, vel vitis, vel myrti, vel per aliquod austeriorum vinorum: duntaxat quod nõ sit tempus phlegmonis. Adhuc autem & comeos quod est gumma arabi. admiscendo.

Si vero expurgare voluerimus, abstergentia dabimus moderata. Ad hęc enim optimum omnium est mel coctum. Et generaliter cum omnibus talibus medicinis admiscendum est mel. deductionis enim eorum organũ existit: & est velut vehiculũ celeris transitus, cum eo quod nõ nocet vlceribus.

Non

Non obstante Rotlando & Theodorico,qui de hoc etiam reprehendendo Rotlandum,qui iactauit se curasse partem pulmonis abscissam ab extra cum puluere rubeo,affirmant illud idem vidisse.

Si vero in vulneribus penetrãtib.cognoueris per signa dicta,quod materia ad intra desc.derit,nõ tardes in eius eductione,imò vt cõsuluit Gul.de Sal.tota intẽtio tua sit dilatare vulnus,vt manifeste & libere sanguis vel sanies generata intus per ipsum vulnus possit exire, cũ tẽta bene facta ampla ab extra,ne cadat intus.& ligata cum filo: vt si caderet,posset extrahi & infusa in oleo calido Et post præcipit Rogerius quòd patiẽs supra discũ vertatur hac illac ducendo materiã,& extrahẽdo per vulnus. Vel secundũ Iameriũ per tres vel quatuor dies iniiciatur cũ clysteri infra pectus certa quãtitas vini, vel melicrati, & reuoluẽdo corpus huc illuc,extrahe liquorem,cõsiderãs quãtitatẽ & qualitatẽ. Et quãdo minus inueneris quã miseris, & exiuerit mundũ & clarũ sicut intrauit,cessa & consolida tenens semper cotonem vetustũ,vt dicit Albucasis,non in orificio vulneris,vt sugat illud quod egreditur de eo ex humiditatibus. Et fac vt dormiat infirmus super vulnus,vt currat quod aggregatur in eo.Si autem,dicit idem Albucasis, præterierint tres dies vulneris, & non acciderit infirmo spasmus,neque tremor cordis malus,neque strictura anhelitus,& vides dispositiones eius bonas:tunc scias quod vulnus est sanum,& natura fortis,cui nihil est impossibile,vt supra fuit dictum.

Cura ergo ipsum post diminuendo cotonem siue tentam cum sua curatione.

Si autẽ per tuũ motũ, & iniectionẽ parũ facias: vel quod infirmus nõ possit sustinere tales reiterationes,cura vulnus secundũ Gulielmum,diminuẽdo tentã in ipso, & supra vulnus admodũ emplastri ponatur mundificatiuũ: quod sic fit. Rec mellis rosa.colati lib.j.myrrhæ,thuris,sarcocollæ,ana vnc.ß.farinę hordei,farinę fœnu.ana.quod sufficit ad inspissandũ.Et si vis addere modicũ de terebinthina, bonũ erit. Et tunc iudicio meo potes dare tuas potiones factas de centaurea, costo, nepita, gariophyllata, pimpinella, pilosella. summitatibus canabi,teneritatibus caulium rub.tanaceto, rubea,liquiritia,ana.decoquãtur cum vino & melle. Et administretur qualibet die de mane vnus paruus gobeletus.

Si autem penetratio vulneris fuerit dubia;nec per tentas infusas in oleo rosa.nec cum aliqua re poterit manifestari, vel quod ipse non potuit lauamentum & expulsionem materiæ sustinere, & habet grauedinem, & inflatione seu enucham in latere, & alia significantia quod materia super reflexionem diaphragmatis fuerit aggregata: si infirmus fuerit fortis & volens, consulit tunc Gulielmus quod facias vulnus nouum cum rasorio in parte inferiori decliui in latere infirmi versus spinam, elongãdo ab ea secundũ longitudinem costarum, & earum rugationem inter quintam & quartam costam vel inter quartam & tertiam. verum quia diaphragma reflectitur in sua contiguatione cũ spina & costis vsq; ad tertiã costam & plus, & illa reflexio posset impedire exitũ materiæ, & facere medico credere quod non penetrauerit cum rasorio sufficienter: propter hoc melius est quod fiat inter quartã & quintã, quàm inter tertiã & quartam. Facta autem incisione procedatur ponendo tentã infusam in oleo ros calido vsq; ad profundum. Et hoc quousq; incipiat saniem emittere. Et facias quod hora mutationis sit breuis & cauta, vt aer non ingrediatur: neq; expiratio offendat, & debilitet membra interiora. Cum autẽ sanies incipit apparere, mundificetur locus intrinsecus per vulnus nouum, cum vino decoctionis chamomillæ in plus farinæ lupinorum, thuris, myrrhæ: in minus mellis rosati, quod sufficit: coquantur cum vino: & fiat colatura de qua cum clysteri iniiciatur libra vna, voluatur & reuoluatur infirmus, & reclinetur super vulnus: ita quod prædicta decoctio exeat. Et postponatur tenta intincta cum melle rosato, & desuper mundificatiuũ prædictum. Et ab ista hora dimittatur claudi & sanari vulnus antiquum. Et quod ista cura sit artificialis, probatur per Gal. in quinto therapeutices, qui eã fecit Romæ in quodam rheumatico, apostema empiycum in thorace patiente. in quo fuit necessarium aperire & os costæ putrefactum abscindere. Assueuimus inquit, igitur in cura melicratum infundentes per vlcus, aliquando quidem multoties tussire eis inclinatis in patientem particulam iubentes: multoties autem agitare quiescibiliter: aliquãdo vero cum pyulco, id est instrumento, quod pus attrahit, educere quod intus ex melicrato residuum est. Hoc facto vbi tum pus totum, tum ichores vlceris eluisse cõfidimus: mox

pharma-

pharmaca iniicimus. Et tũc supple quando erit conuenienter mundificatum, cessabimus & claudemus.

Idem probatur per Auic. in tertio can de empiymate ita dicentẽ: Quãdo autẽ æstimaueris in pleuresi materiã plurimã, & non mundificatã in quadraginta diebus, neq; in paucioribus, imò facit cadere in phthisim: tunc necessariũ est cauteriũ fieri cũ cauterio minuto, quo perforetur pectus in loco saniei: vt exiccetur materia, & extrahatur paulatim, & abluatur cũ aqua mellis, & adiuuetur ad attractionẽ ad exteriora. Cúmq; mũdificata fuerit, perueniet ad consolidandũ.

Dubiam autem & suspectã tenet hanc incisionẽ & cocturam cum ferro in talib. emissionib. pleuriticis Halyab in sermone decimo secũdę partis libri dispositionis regalis. Quoniã, vt dicit, ab eiusmodi peccati morte patiens non eripitur, vel in fistulã transit, cui nulla occurrit sanatio. Et ideo munias te semper de bona prognosticatione, & magna requisitione: vt in talib. sæpe dictũ est. Ipse enim dat vnũ modũ coquendi cũ radice aristolochiæ longæ, & oleo fortiter incensis, qui nõ fuit mihi assuetus: hæc tamen probabiliter sunt dicta. Si vero, vt dicit Albuc. excusatur sanatio talis vlceris, tunc scias ꝙ iã facta est fistula, de qua inferius dicetur.

De vulneribus ventris & partium eius. Cap. VI.

Sicut in vẽtre sunt duæ partes, cõtinẽtes, videlicet & cõtentæ, prout in anatomia fuit declaratum: ita & vulnera quãdoq; fiunt in parte cõtinente, quãdoq; in cõtentis. Vulnera ergo ventris quãdoq; sunt extra, nõ penetrãtia ad interiora: quandoq; vero ad interiora penetrãt, & quæ penetrãt ad interiora, quãdoq; sunt talia quòd nihil procidit de mẽbris interioribus: quãdoq; vero procidit zirbus, aut intestina, aut quædã alia. Quæ vero fiunt in membris contentis: quandoque quidem fiunt in zirbo: quandoque in intestinis: quãdoque in stomacho: & sic cõsequenter: hæ enim sunt differentiæ à quibus sumuntur indicia, & curationes

Causæ Istorum vulnerum sunt quæ aliorum, ensis, lancea, sagitta, & omne illud quod aptum natum est incidere, & perforare.

Signa & iudicia. Signum quod vulnus ventris non penetrat, habetur per visum & probam, & quando nihil exit ab inde. Signum autem quòd penetrat, habetur quando proba intrat profunde, & quando exit zirbus, intestinum, aut

aliquod membrum. Signum quod zirbus est extra, & est alteratus: quia videtur substantia eius seposa; & venis repleta, & videtur liuidum & nigrum.

Signū quod intestina sunt vulnerata, est exitus stercoris per ipsa. Signū quod sunt subtilia vel grossa, sumitur à loco. Nā supra vmbilicū sunt subtilia, subtus vero grossa. Signū quod stomachus est vulneratus, est exitꝰ chyli ab ipso, & locus à parte anteriori. Signū quod hepar est vulneratū, est exitus sanguinis, & locus dexter. Signum splenis, exitus fœculētiæ, & locus sinister. Signū vero renū, exitus sanguinis aquosi, & regio ipsorū. Iudicatur per Gal. vj. thera. quòd periculosiores, & difficiliores sunt vulnerationes, & suitiones circa mediū ventris quàm circa latera: eo quia illę partes propter musculos sunt contractabiliores, & intestinorū educibiliores, quā reliquæ. Iudicātur etiā quia nisi cito succurratur ad reducendū intestina inflātur & ventosantur ab aeris frigiditate, & post cū difficultāte reducūtur. Etiā iudicatur per Hipp. vj. aphorismorū, quòd nisi cito occurratur egressioni epiploi, siue omēti, siue zirbi, citissime alteratur, & corrūpitur, propter quā causam incidūt de eo illud quod denudatum & alteratum est: medici dicunt quod non est verum vt semper, sed vtplurimum, secundū Gal. in commēto.

Iudicatur etiā per ipsummet Gal. in vj. thera. quod facile sanabilia sunt grossa intestina, difficile vero subtilia, omnifariā vero insanabile ieiunū propter multitudinem, & magnitudinem vasorū, & subtilitatem, & neruositatem tunicæ, sed & cholerā totam syncerā suscipit hoc intestinū, & est propinquius quàm alia hepati. Præterea inferiora stomachi, quia carnosa sunt audere oportet curare. Et quia medicina in loco stare potest. Quæ vero in ore stomachi, in transitu solo patientis tangit partes: & cum hoc sensibilitas ipsius curationi repugnat. Iudicia autem alia, & causæ eorum dicta sunt superius in sermone communi.

Curatio vulnera ventris quæ interius non penetrant, nihil habent proprium nisi ligaturam superius in pectore dictam. Curantur enim vt vulnera carnosa cum sutura, si indigent & aliis auxiliis incarnatiuis. Illa autem quæ penetrant, à quibus nihil membrorum procidit, neque aliquod ipsorum fuerit vulneratū, eodem modo curantur: nisi quod suturam habent propriam.

Sutura ventris quæ quidē futura à diuersis diuersimode ordinatur: quidā, vt Gal. præcipit, fuere taliter, vt siphac vniatur cum mirace: quia de se sine carne cū sit exangue & neruosum, cōsolidari nō posset cōuenienter. Quin propter carnis miracis laxitatē sequeretur ruptura. Et fit quòd in primo puncto acus ingrediendo per vnum labium nō tāgat siphac: & post ab intra pungendo alterū labium penetret per ipsum, & per totū mirac & supra vulnus nodetur. In sequenti puncto acus ingrediēdo per vnū labiū penetret totū mirac, & siphac, & regrediendo per alterū labium dimittat siphac, & penetret mirac, & extra nodetur. Et ita p alia puncta procedatur quousque totum sit sutū sufficiēter. Alium autē modum assignat Gal. & Albu. cū assumit: & est cōmunis modus leuior, sed non securior. Et est quòd omnes quatuor margines duorū labiorū insimul suantur cū vno puncto & nodo: & fiāt tot pūcta quot erūt necessaria. Tertium modum ponit Albu. cū acubus pungēdo, vt est dictū: & dimittendo acus, voluatur filum super eas, vt faciunt mulieres in manicis secundū quod fuit dictum superius de futura sermone communi: ad quā oportet recurrere pro illa sutura. Quartus modus est Lanfrāci, & eum acceptauit Hen. & est quod figuratur acus cum filo à parte exteriori in vno labio, & perforetur totū mirac & siphac. Deinde ab intra in altero labio veniendo extra perforetur etiā siphac & mirac. Deinde per spatiū minoris digiti à primo puncto idem acus cum eodē filo non inciso, nō nodato facias secundum punctum sic: In labio quod fuit vltimo perforatū figatur acus ab exteriori ad intus: deinde in altero labio figatur ab intra ad extra, siphac & mirac semper cōprehendendo, & tunc prope acū inuenies extremitatem fili, quā prius exterius dimisisti, tunc nectentur duo capita fili insimul faciendo in duobus punctis vnicū nodum in latere: quia sic nunquā transibit filum supra labia vulneris, sed in lateribus solū apparebit. Facta futura ponātur alia auxilia, & ligetur. Ligatura vero pectoris hic est couueniens, & ratio ibi accipiat.

In vulnere ventris penetrāte in quo particulæ interiores vulnerātur, & nō exeunt. Si vulnus ventris est sufficiēs: aut si nō est sufficiens, quòd cū instrumēto proprio, quod dicetur infra, amplietur caute, & extrahātur. Et si futura indigēt ꝙ eis proficeretur, velut est fundus stomachi, & grossa

intestinā,suātur sutura pellipariorū:&nō cū capitibus formicarū, quā dixerunt quidā experimentatores,vt testatur Albuc.Nā tædiosa est,& inutilis,vt apparet de facto.Nonnulli autem,vt Rogerius,Iamerius,& Theodor infra intestinum ad custodiendum ne fæces putrefaciant suturā,imponunt canulam sambuci.Alij vero,vt Guliel.narrauit,ponunt partem intestini alicuius animalis,aut partem tracheę arteriæ,vt dicunt quatuor magistri,quod mihi nō videtur rationabile:eo quia natura intenta ad alienorum expulsionem expellit,& remouet illa de sutura:& ita perit finis pro quo talia applicātur.Melius est enim iudicio meo,quod suto intestino,vt dictū est,& ipso à sordibus mundato,ponatur super suturā ab extra puluis cōseruatiuus suturarū, & reducatur infra ventrem per modū qui dicetur.Si vero zirbus exiuerit,& denigratus & corrupt⁹ fuerit:laqueo,vt dicit Gal cōprehēdātur partes denigratę,& abscindatur pars quæ post laqueum in inferiori fine suitionis vētris,dimittētes capita laquei,& fili suturæ dictæ intestinorū extra,vt possit exire vulnere suspirato.Facta sutura vel in zirbo ligatura,infra ventrem,reducantur vt dicetur.Et incontinēti vulnus ventris,vt dictū est,suatur:& nullo modo apertum teneatur vsque ad membrorum interiorum sanationem:vt præcipiebat Iamerius,&Rogerius. Et in hoc secut⁹ est eos Lanfran.Et ratio est,quia nihil magis offendit membra interiora,& calore naturalē,quā cōtractus aeris à natura nō alterati.Ex hoc enim incurrunt illud accidens perniciosum de dolore,& tortionibus intestinorum:ex quo possunt spasmari,&per cōsequens mori.Et cum hoc vulnus apertum, quod necessario fuit magnum ad operationē,præparat intestina cōtinue ad exitum,quod summe nocumentum est vel nociuum,& periculosum.Et talia præparātur ab extra.Ab intra vero dentur sibi ea quæ dicit Aui.cētaurea,&terra sigillata,& ea quæ dicta sunt in vulneribus mēbrorū intrinsecorum pectoris: quia etiā cōpetebant istis,& cauda equina secundū Gal.in sexto simplicium pharmacorū.In vulneribus intestinorum, & vesicæ à quibusdā multū cōmendatur.Et clysteria cum vino austero nigro tepido,maxime si perforatum fuerit totum vsque ad eum qui intra porum,à Gal.in sexto therap.in hoc casu præcipiuntur.Et diæta saltim per septē dies sit tenuis, & talis quòd nō faciat fæces,

neque

neque superfluitates putrefactiuas, imò cōsolidatiuas. Et ad hoc laudāt quatuor magistri, & bene istud pulmentum: Re. surfur triticeū, & ponatur per horā in aqua calida: & si esset pluuialis, melius esset: deinde coletur, & apponatur puluis amyli, dragagāthi, gummi arabici, sanguinis draconis, cōsolidæ maioris, pilorū leporis, & singulis diebus ter vel quater exhibeatur. Et si virtus esset debilis, brodium gallinarum coctarum potest dari. Et si in eo ponerentur dragaganthum & gumma arabica, quæ saporem nō irritant, optimum esset: & aquam decoctionis thuris, masstiches in hoc casu multum laudat Gulielmus.

In vuluere ventris penetrante, à quo procedūt intestina, aut aliæ particulæ non vulneratæ, aut vulneratæ, & sutæ siue ligatæ, vt dictū est, Gal. & Auic. quatuor habēt intētiones. Prima videlicet ad proprium locū reponere ea quæ procidūntur. Secūda suere vulnus. Tertia apponere pharmacū. Consequenter vero quarta prouidere, vt nō patiatur quis interiorum tumorem neque dolorem.

Prima cōpletur si vulnus est satis magnum, quod cū manibus suauiter cōprimēdo introducatur, aut per brachia, & pedes eleuādo cōcutiatur: & sic, vt dixit Rogerius, reducentur. Si autem nō possunt per istum modū reintrare, hoc est, quia inflata sunt, vel quia vulnus paruum est, nōne tunc, inquit Gal. necessarium est in hoc de duobus alterum, vel ventositatē euacuare, vel vulnus maius efficere? Melius autē, vt puto, quòd prius si possibile fuerit, fomētetur. Qualiter autem quis fomētabitur? causam à qua vētosatur, interimendo. Quæ est autē hæc? cōtinentis aeris frigiditas. Quocirca & sanatio in calefaciēdo est: spongiā igitur oportet mollem aqua calida infundēdo calefacere cū ea intestina. præparetur interim autē vinum auster. i calidū: etenim calefacit magis quā aqua, & robur imponit intestinis. Nōnulli quidē, vt Rogerius, & Theod. scindunt porcellos, aut alia animalia per medium: & quanto calidius possunt, super intestinū applicāt: & toties faciunt quousque intestina sint calefacta, & deinflata, & regrediantur. Halyab. autē præcipit, vt per extremitates in balneo suspēdatur patiens, & cōcutiatur: aut quod intestina cum oleo violaceo, aut cum axungia porci calida, vt dicit Iamerius, inungātur, & ita regredientur intestina. Si vero & hoc vtentibus manserit inflatum intesti-

num, præcipit Gal. & omnes, incidere de vulnere ventris tantum quod reduci possit quod procidit. Idonea autem sunt secundum eum ad huiusmodi incisiones vocata syringotoma bicipitia curua, supple & obtusa retro, & secũdum finem, & non acuta. Quorũ formam describit Alb. Figura vero idonea laboranti versus inferius quidẽ dorsum: superius dorsum vero vulneratũ locum: vna vero sit in vtrisq; intẽtio: vt nõ grauetur ab aliis intestinis illud quod ꝓcidit.

Secunda vero intentio completur, quod per idoneum ministrum extrorsum cum manibus pellendo comprehendatur tota plaga, & discooperiendo successiue certitudinaliter per medium totum vulnus suatur. Qualis autem erit modus suitionis ventris, dictum est superius.

Tertia intentio completur secundum Gal. cum pharmacis saguinolentis nominatis, quæ & in aliis particulis consolidare vulnera per præcedentia monstrauimus, vt supra, sunt puluis suturarum conseruatiuus: & stupatæ cum vino: & emplastra, & alia auxilia incarnatiua. Ligatio vero, quæ ab extra, ad hæc in his magis est necessaria: quam ligaturam diximus à pectore debere sumi.

Quarta pars vero curæ non modicũ ab ea, quæ aliorum, abscedit. Oportet enim oleo calido commensurare lanam mollem, & infundere totam in circuitu, & comprehendere quod est inter bubones & assellas. Melius autẽ est per clysterẽ immittere in iutestinis aliquod tale. Aui. vero in 3. cã. de cura hydropisis aschlitis per incisionem inquit. Et fortasse incisioni succedunt dolor, & punctura: quare oportet, vt administretur effusio olei anethini, aut chamomilini, super puncturam, & super locum incisionis, ponãtur emplastra facta cum fœnugræco, & se. lini, & se. altheæ, & similibus. Nonnulli vero, vt Hen. ad delendum tales tortiones perforatiuas intolerabiles, vinum cum sale bulliunt, quibus addunt de furfure tantũ quòd spissetur: & ponunt in sacco qui omnes partes dolorosas comprehendit, calidum quantum poterit esse. & supra ligaturam applicat. Et cum infrigidatur, cum alio consimili remutant toties faciendo, donec tortiones, & dolores sedentur. De materia, si qua remaneret infra ventris spatiositatem, quæ non posset exire propter suturam, non est multum curandum: quia non potest esse multa, cum particulæ illæ non sint

multum

multum sanguinolentæ. & vt dixit Gulielmus, natura eam resoluet, aut eam ad inguina delegabit, & ibi curetur secundum quod alia apostemata in hoc loco curari consueuerunt. De vulneribus, quæ fiunt in dorso, eodẽ modo curentur, vt dictũ fuit de spõdylibus, & nucha superius in collo.

De vulneribus ancharum, & partium eius. Cap. VII.

VVlnera ancharum quædam sunt in partibus continentibus: quædam in contentis: quædam vero in extra procidentibus. Quæ autem sunt in partibus continentibus, eundem modum habent curandi, quem & ventris superioris. Quæ ventris fiunt in contentis, quæ sunt vesica, & matrix, nihil habent proprium à vulnere contentorum in ventre nisi signa: quia iudicia dicta sunt superius in sermone communi. Signum quod vesica est incisa, habetur per exitum vrinæ, & per locum in pectine designatum. Signum matricis etiam denotat locus sub vmbilico, & exitus sanguinositatis. Et curantur vt alia per suturam, maximè circa eorum colla: quia magis sunt carnosa. Ideo magis sunt consolidabilia, & in eis possunt fieri iniectiones cum his quæ præcepta sunt lambere in thoracis particulis. Vulnera virgæ & testiculorum & natium, vt alia carnosorum vulnera curantur. Partes ancharum malè ligatur ligatura incarnatiua, sed tenente medicamina, vt de vlceribus dicetur infra.

De vulneribus coxarum, tibiarum, & pedum. Cap. VIII.

VVlnera istorum membrorũ parũ differũt à vulneribus brachiorũ: Nec à vulneribus cõmunibus, nisi in prognosticatione, quæ pro maiori parte dicta est in sermone cõmuni. Veruntamẽ vulnera genuum & cauillarũ, quia habent maiorẽ ossium ligamentorũ, chordarũ, & neruorum infiltrationẽ, & quia sunt in bassiori loco, ad quẽ prõptius descendunt humores, sunt periculosiora. Vnde Aui. vulnera quæ cadunt in genu apud rotulam, sunt mala: & ad ea quandoque sequuntur accidentia mala: à quibus parum liberantur. Habent tamen proprium modum ligandi, maxime circa pedem cum binda longa lata competenter, incipiendo secundum longitudinem lateris cauillę transeundo

subtus

subtus per soleam, & voluendo supra pedem, & retro finem tibiæ supra talonem: & ita voluēdo quousq; sufficiat. Nonnulli verò expediendo se, faciunt ligaturam ad tenendum secundum formam calcaris, & ligant ab apposita vulneris parte: habent etiam modum situandi secundum rectitudinem, quiescendo in lecto, vt verificetur dictum Lombardicum: *La man al petto, il piede al letto*. Sit Deus adiutor noster in secula seculorum, Amen.

Tractatus quartus, & est de vlceribus. Cuius sunt duæ doctrinæ.

Doctrina prima de vlceribus prout insunt membris simplicibus.

Doctrina secunda in speciali prout insunt membris compositis.

Prima doctrina quinque habet capitula.

De vlceribus in vniuersali. Cap. I.

Vlcus secundum intentionem Galen. in quarto therapeu est solutio continuitatis in carne, in qua consistit vna vel plures dispositiones quę consolidationem impediunt, ex quibus, vt addit Auicen. sanies, aut putredo causatur: non enim illud quod addit Henri. in diffinitione, est necessariū: videlicet emittens immundiciem diutius quàm per septem dies. Nam tempus nihil facit ad rumbum. Quocūque enim tempore etiam si in prima die inueniatur præscripta dispositio in carne, vlcus est. Neque Gale. loquens de illis septem diebus contra Thessalū dixit, quod vltra hoc sit vlcus. Nec valet quod dixit, quòd antiqui dicebant quòd omne apostema postquam transit quadraginta dies, transit in vlcus: quia non dicunt in vlcus, sed in fistulā. Nam in vlcere potest transire apostema, vel exitura statim quod apertū est. In fistula autē oportet quod interueniant multi dies, antequam callositas quæ est eius differētia essentialis, sit generata. Est ergo præfata diffinitio bona satis. Solutio enim cōtinuitatis pon

tis ponitur pro genere: quæ autē, & quot sunt species ipsi⁹, superius de vulneribus patuit euidēter. Reliqua ponuntur pro differentia: in carnosis siue mollibus particulis, ponitur ad differentiā corruptionum ossium, quæ proprie non sunt vlcera, sed corruptiones ac etiā disruptiones, vt ponit Auic. in 4. alia ponuntur ad differentiā vulnerū. Nam vulnus est solutio per se ipsam sine communicatione alicuius dispositionis antecedēte, neq; sequēte, vt Gal. dicit vbi supra: supple quæ faciat, & augeat vlcus, & cōsolidationē impediat. Non tamen dico quin possit habere compositionē dispositionum sibi propriarū, aut de necessitate consequentium, vt magnitudinem, paruitatē, deperditionem substātiæ, & non deperditionem, æqualitatē, & inæqualitatē, & aliarū: quarum intentio non multum repugnat à generali intentione vulnerum, inquantū vulnera, vt supra in tractatu ipsorum, aliqualiter fuit dictum. Ex quibus apparet quod generalter vulnera respectu vlcerū sunt simplicia. Vlcera autē semper cōposita dicuntur: cōponuntur enim cum dispositionibus quæ seorsum per se existere possunt. Saniem, & putredinem addit Auic. per quæ intelligit sordiciē, squamas, & crustas, quæ in ipsis vlceribus cōtingere possunt. Species autē vlcerum secundū Halyab. sermone septimo partis primæ libri regalis dispositionis sumunt suas differentias potissimas à tribus, à quibus perficiuntur & componūtur: à causis scilicet, morbis, & accidentibus. Nihilominus gratia breuitatis non implicando dispositiones, vt primo therapeu. primi faciebant, vt melius cōprehendamus dicta Aui. qui inter cæteros de vlceribus melius dicit. Dicamus quod species vlcerum sumuntur à duobus, à causis videlicet, & accidētibus: quia differentiæ, quæ sumuntur à mēbris connotationibus cōmunibus de apostematibus, & vulneribus satis patent: & in fistula etiam inferius explicabūtur. A causis sumuntur quinq; species vlcerū magis tamen propriorum, & saniosorum: scilicet vlcus virulentū, & corrosiuū, sordidum, & putridum, cauernosum, & profundum, fistula, & cācer. Ab accidentibus accipiuntur quædam species cōmunes, quæ aliquo modo in gradu diminuto, cū vulneribus inueniuntur, videlicet vlcus dyscrasiatū, dolorosum, cū apostemate, contusum, cum molli carne & superflua, vlcus cū duritie, tenebrositate labiorum, cum osse corrupto, cum varicibus, aut

vlcus

vlcus difficilis consolidationis, cum proprietate nobis occulta. Vlcus virulentũ, corrosiuũ, & ambulatiuum, dicitur vlcus quod sui malitia, & acuitate emittendo virulentiam, membrũ mortificando consumit, & deuastat. Vlcus sordidum & putrefactũ, dicitur vlcus quod sui malitia putrefacit membrũ, dimittẽdo viscositatem, aut carnem mollem, siue crustosam fœtidam, à qua fumus eleuatur fœtidus & cadauerosus. Vlcus cauernosum, est cuius orificium est strictũ, & profunditas lata, & occulta: & hincinde deuiando, habet multas vias absque duritie & callositate. Fistula est cõsimile vlcus cum duritie & callositate. Cancer est vlcus latum, horribile, sordidum, cuius labia sunt dura & inuersa. Vlcus dyscrasiatũ, est vlcus in quo dominatur mala qualitas præter naturam. Vlcus dolorosum est vlcus, in quo sensibilitas rei cõtrariæ reperitur. Vlcus apostemosum, est vlcus in quo est tumor præter naturam ab aliquo humore procreatus.

Vlcus cum carne molli superflua, est in quo caro marcida præter naturam inuenitur. Vlcus cum tenebrositate & duritie, est vlcus durum, liuidum in circuitu, sine fœtore. Vlcus cum osse corrupto, est vlcus residuum habens carnem mollem, in qua facillime penetrat tenta, quæ id asperum inuenit. Vlcus varicosum, est vlcus in quo sunt à parte superiori grossæ, & repletæ venæ innaturales, ipsum vlcus imbibentes. Vlcus difficilis consolidationis cum proprietate, est vlcus quod sine causa manifesta consolidari non potest.

Causæ vlcerum sunt duplices, antecedentes, & cõiunctæ, quia causas primitiuas, vt dicit Dynus super quarto cano. proprie non habent: cum aduentũ primo disrumpendo carnem, saniem generare non possint, licet bene consequẽter: eo quia antecedentes, & corporeas mouere possunt. Causæ antecedentes sunt humorũ prauitas, & eorum nimia quantitas potẽtium corrogere, & corrumpere corporis particulas. Quæ quidẽ generantur ex malitia regiminis, & ex peccato totius corporis, aut alicuius particulæ, hepatis videlicet & splenis. Causæ verò coniunctæ sunt malitię cõplexionum introductæ in vulneratis particulis ex caussis dictis antecedentibus, aut vulneribus, & exituris, ac etiam pustulis apertis. Nam sicut ex formica, & herpesten. vlcus generatur corrosiuũ, ita ex carbũculo, & anthrace, sordidum, & ex apostematibus, profundum & cauernosum. Vnde Gal. 4.

therap

therapeu. Et tres modi dissanabilium vlcerũ videntur existere, qui ad discrasiam subiectæ carnis, & qui ex prauitate influentis sanguinis: & tertius quidẽ ex quãtitate: & quartus qui à dyscrasia: quãdoq; quidẽ ex qualitatibus solis, aliquando verò cũ tumore & materia. & quintũ ipse addit in commento sexto aphorismorũ, vlcera annua: secundum tamen translationem græcã, quæ sunt propter passionem ossis corrupti. Et sequitur in 4. therapeu. aliquando autẽ misceri accidit aliquas prædictarum dispositionũ, vel omnes simul: ex quibus multæ fiunt vlcerum species iam superius numeratæ. De simplicibus tamẽ tractabitur, vt per ipsas cõpositæ habeatur. Causę autem fluxus, & deriuationis huiu sermone cõmuni apostematum requiruntur. Sanies est humiditas alterata, & putrefacta, generata à sanguine, vel à carne contrita, velut cinis à lignis per calorẽ naturalem extraneatum. Dicitur alterata quia secũdum Gal. quinto simplicium pharmacorũ triplex est alteratio: vna fit à calore naturali in cibo laudabili: alia fit à calore extraneo in materia putrefactibili: tertia fit à calore misto in materia mediocri, à prima alteratione fit materia nutrimẽtalis: à duobus aliis fit sanies Dicitur autẽ fieri à sanguine vel à carne contrita, qui quidẽ sanguis, quando venit ad vlcus, cõuertitur, vt dicit Auic. ad corruptionem, propter debilitatem membri, ob quam attrahuntur ad ipsum superfluitates membrorũ vicinantium, aut propter vnguenta mollificantia, & lenientia ipsum cum humiditate, & vnctuositate sua. & ista est causa saniei principalis, & coadiuuans dicebat Dynus super locũ. Et tunc quia superfluitates attractæ, vt testatur idẽ, nõ regi possunt perfectè à calore naturali, cõtingit quod in ipsis efficitur calor extraneus: propter quod in illis aliquis modus putrefactionis efficitur: ex quo cõtingit quod in saniẽ conuertatur: & ita habetur causa materialis. Et ideo in tali conuersione caliditas semper agit, & extraneatur. & fit pugna cũ materia quousq; sanies fit facta. Et dicitur per Gal. in cõ. 2. aphorismorũ, quod fit sanies de humore inflãmato, velut cinis de lignis. Et hoc dicit aphorismus Hipp. circa generationẽ saniei, magis accidunt dolores & febres, quã facta sanie. Sanies autẽ sumitur dupliciter: proprie pro illa quæ est alba, leuis, carẽs fœtore horribili, laudata in sermone communi apostematũ: large, pro omni humiditate extra naturã

altera

alterata. Et de ista dicitur quod quædã est subtilis, quæ dicitur virus, quædã grossa, quæ dicitur sordes, quædã mediocris, quæ simpliciter sanies nũcupatur. Est autẽ sciendum, quod sanies ista quædam est pauca, & ista cõtingit in vulneribus concauis, & aliis inquantum sunt vulnera. alia est multa, quæ quidem cõtingit in vlceribus, & propter hoc dicebat Hẽricus & bene, quod oportet quod sanies vlcerum sit plus debito. Ex quibus potestis iudicare, quod sanies est superfluitas mediocris ex mediocritate humorum generata, in seminalem & albam qualitatẽ mutata, vt dicebat nouus commentator super tertio techni Alba enim sunt mẽbra, quæ saniem generant, & sperma, vt experientia longa lotionis carnis ostendit. Virulentia est superfluitas subtilis ex superfluitate humorum aquosorum generata. Quę duplex est: calida & frigida, serosa & rubicunda.

Sordes est superfluitas grossa ex humoribus grossis henerata. Quæ triplex est, quædam spissa, inæqualis, & coagulata alba: quædam nigra: alia verò velut fæx cinerosa.

Squamæ sunt superfluitates duræ paruæ in corporibus, ad modum squamarum piscium, de humorum nitrositate circum circa vlcus generatæ. Crustæ sunt ex eisdem, nisi quia sunt spissiores & grossiores, & super vlcera generantur.

Signa vlcerum habentur ex eorum diffinitionibus datis. Signa materiarum influentium dicta sunt in apostematũ doctrina. Quotiescunque vides vulnus, & exituram emittere saniẽ illaudabilem, & plusquam debeat, reputa illa ad vlcus deuenire. Iudicat Hippo. in sexto aphorismorum, quod vlcera quæcũq; annua fiũt, aut longius tempus habẽt, necesse est os emitti, & cicatrices concauas fieri. Et ex commento Gal. clarius tamen in translatione arabica habetur, ꝙ vlcus ex sui diuturnitate, & recidiuantia, pessimitatem ostendit.

Omne prærerea vlcus secundum Auic. in primo can. fen. quarta, quod cito reuertitur, postquam carne repletum est, & consolidari debet, est in semita perueniendi ad fistulam.

Iudicat etiam Halyab. octauo sermone partis primæ libri dispositionis regalis. Quodcunque autem vlcerum simplicium siue compositorũ. si. 28. transiuerit dierum spatium, fistula deinceps vocatur nõ vera, sed similitudinaria, vt ipse in sequentibus exponit, & infra de fistula ostendetur. Amplius Auicen. in quarto iudicat, quod vlcera dura tẽdentia

versus

versus viriditatē & nigredinem sunt mala. Significatur enim quod in eis calor naturalis est destructus. Praeterea dicit quod vlcera frigida sunt alba, & mollia quiescētia propter medicinas calefacientes, & calida ad rubedinem declivia frigore delectantur. Et tactus super ipsam multum attestatur. Sicca & humida etiam suis effectibus cognoscuntur. Amplius vlceribus malis quando associatur color corporis, sicut albus puruletus, aut citrinus, significatur quod hepar, & sanguis suus sunt corrupti. Praeterea vlcera quae proueniunt successione egestionū, sunt malę curationis. Vlcera in circuitu deiicientia pilos sunt mala: & renascentia ipsorū sunt bona. Et dicitur ꝙ Hipp. in libro de signis mortis velocis, dixit ꝙ cū sunt homini vlcera leuia, & apostemata, & destruitur eius ratio, moritur. Amplius vlcera, quae in successione virulētiae generāt saniē laudabilem, sunt bona. Significat enim quod natura est fortis, & materia obediēs.

Iudicia saniei dicta sunt superius. ex dictis literae Aui. satis intricate cōcluditur, ꝙ vlcera extremitatū lacertorum dorsi & coxarū, & brachiorum, ac etiam membrorū intrinsecorum, & penetrantia ad ea, sunt periculosa. Amplius in vlceribus in quib⁹ ante perfectā mūdificationē administrātur nascentia carnis, generatur caro mala, & superflua. Praeterea vlcera rotūda sunt tardae cōsolidationis, & ideo pueros sunt interficientia. Et in eis cōsulitur quod cū cauterio eorū forma rectificetur. Amplius vlcera colon, id est extremitatū, adducūt apostema in locis glādosis, & maxime quādo corpus est plethoricū. Transeunt enim materię, quae influunt ad vlcera, & propter spongiositatę earū partium, recipiuntur, & incuneatur ibidem. Praeterea quando medicamina conferunt in vlceribus, aut saltim, nō nocēt significatur ꝙ sunt conuenientia, quādo autē nocent, & addunt in humiditatē: tūc sunt incōueniētia, & oportet addere in virtutem desiccantiū. Quando aūt addunt in caliditate, & rubore, oportet minuere caliditatē cū infrigidātibus. Quādo vero addunt in frigiditatem, & obfuscationem, tunc diminuas infrigidātia cum calefacientibus. Quando autem addūt in mollitiem vlceris, tūc oportet styptica addere. Quando autem corrodūt, & profundant vlcus tunc eius abstersiones frangere conuenit. Et non faciat te errare medicamen abstersiuum, magis quām oporteat: quia corrodendo

membrum, addit in humiditate, & virulentia: & tu credendo quod sit ex vlceris malitia, addis in eo: & ita vlcus efficitur profundius, & calidius simile apostemoso: quare infirmus sentit mordicationē. Prȩterea de rebus magis nocitiuis vlceribus est dies meridionalis, & humiditas aëris cum caliditate. Et ob hoc dicitur quod vlcera tibiarum in Auinione difficilius curantur, quàm Parisiis. Cuius contrarium de vulneribus capitis, propter frigiditatem, & siccitatem cerebro summe nociuā in dictis regionibus inuētam.

Amplius scire debes, quod sicut iudicia vulnerum communicantur istis, ita & ista illis: & ideo recurrendum est ad ea in sermone communi vulnerum tractatus.

Cura vlcerum concernit duo, scilicet vlcus inquantum vlcus: & vlcus vt tale vlcus compositū cum sua causa, aut suo accidente, aut in tali membro seu quacunque alia dispositione. In quantum autem vlcus est vlcus, requirit desiccationem secundū quod deducitur per multa dicta Hippo. in quarto therap. Et licet in hoc conueniant vlcera cum vulneribus, nihilominus differūt in maiori desiccatione. Nam vlcera maiori indigent desiccatione quàm vulnera, cum maiorem habeant humiditatem. Et ideo intentiones cum quibus complentur, in tractatu vulnerum specialiter concauorum requirantur. Inquātum vero tale vlcus compositum cum sua causa, aut altera dispositione generante, & augente ipsum, requirit ablationem causȩ, & dispositionis generantis, & augentis vlcus ipsum: vt deductum est per totum quartum librum. Et ista nō est cura vlceris proprie: sed illius dispositionis. Et in hoc cura vlcerum conuenit cum cura apostematum. Et ideo quod hic deficit, in tractatu apostematū, & in sermone accidentium vulneris requiratur. Duplex igitur est intētio talium dispositionū secundum Gal. in principio quarti therap. vel abscindere finaliter à corpore huius dispositionis, vel vincere nocumētū quod ab eis est. Et hoc est dicere quod cura est duplex, curatiua, & præseruatiua. Sed hac quidem cum parua omnifaria existit dispositio, possibile est operari. Magna vero existente nō conuenit vlcus in cicatricē ducere, antequā illa sanetur.

Cura ergo vlcerum vt talia vlcera cōposita cum dispositionibus, tres, vel quatuor habet intentiones speciales. prima vitam ordinat, secunda materiam antecedentem adæquat: sed

sed tertia accidentia & dispositiones coniunctas rectificat, & quarta rectificatis dispositionibus curam vlceris reducere ad curam vulnerum concauorum præcipit.

Prima & secunda intentio complentur secundũ naturam materiæ, quæ peccat, & quæ in corpore generatur: euacuando, diuertendo cum phlebotomiis, purgationibus dietis, cauteriis, vomitibꝰ, & aliis diuersionibus, & intercipiendo fluxum ligando, epithemando, vngendo cum bolo armeno, & aliis infrigidantibus, & stypticantibus: de quibus omnibus in tractatu apostematum sufficienter fuit data doctrina. Ita autem dicit Gal. in quarto therapeu. in fluentibus ad vlceratas particulas prauis humoribus curatio quidem quæ est vt vlceratur, hic dicetur. Quæ vero vt cacochymia, vel plenitudinis, in propriis illarum ratiociniis iam est dicta superius in tractatu apostematum: & specificat modum de vtroque. Quando igitur paulo amplior, & non multo prauior fuerit eo, qui secundum naturam est, qui influit vlceratis humor, prohibere ipsum & repercutere conuenit stypticando, & infrigidando eas, quæ sunt ante vlceratas particulas. Oportet autem & superligationem supra repulsiuam incipere quidem à patiente, deduci vero versus sanam, sicut in fracturis iussit Hippoc. talis enim ligatura constringit meatus, per quos materia ad particulas influitur. Ad eas vero & in vlceribus ipsius afferemus pharmaca siccantiora his quæ simplicibus, scilicet vulneribus offeruntur, ecce differentiam. Nequeunte vero à pharmacis detineri, & compesci influxione (ecce bonam practicam) causam eius scrutãdo, illam oportet abscindere prius. Si igitur propter imbecillitatẽ aliquam suscipientis rheuma particulæ hoc accidit, hæc quoque sananda, erit autem hoc harũ particularum vlceratarum propria quędã sanatio. Si vero propter multitudinẽ, vel cacochymiam totius corporis, vel alicuius superiacentiũ particularũ, illa prius corrigẽda. Imbecillitas quidem particulæ dyscrasia fuit quomodo autem curatur dyscrasia, statim dicetur. Quomodo autẽ curatur particula, vel vniuersum corpus mittẽs materiam, quę influitur, in apostematibus superius fuit dictum.

Tertia intentio quæ corrigit, & rectificat accidentia, & dispositiones coniunctas completur secundum naturam illorum accidentium seu dispositionum componentium

ipſum vlcus. Oportet autem ſecundum Galen. in eode quarto, doctrina prima, capitulo primo. Non enim on nium ſimul dicere oportet methodum curationis, ſed niuſcuiuſque ſeorſum.

Et primo de vulnere dyſcraſiato.

De quo ſequitur ſtatim in litera: Carnis igitur ipſius ſar bis dyſcraſiam. Siquidem arida, & dura & ſicca apparea fomentans eucrata multoties aqua rectificabis carnem, i ſingulo vero vſu intentio ſit tibi fomentationis. Quand videbis primo in ruborem & tumorem eleuatam particu lam aſcendere, diaphoraret enim quod attraxiſti, ſi fomen tares amplius, & conſulit aquam non vinum, quia virtu pharmaci in vlceribus talibus debet eſſe humidior quar in ſana carne cũ ſoluta eſt. Si vero humidior ea, quæ ſecun dum naturam caro appareat, contrarium faciendum: inten dendo quidem pharmacorum virtutem verſus, ſiccius aqua vero omnino non vtendo: ſed ſi lauare volueris vlcu vinum vel oxycratum, vel coctio cuiuſquã herbæ auſtera præparetur. Secundum hoc autem, & calidiorem decent carnem infrigidandum: frigidiorem autem calefaciendum prout etiam dictum fuit ſuperius de vulnerum dyſcraſia

De vlcere doloroſo.

Clamat Gal. per totum quod nihil magis acuit rheuma, & proſternit virtutẽ, & impedit rectam operationem, quàm dolor. Et propter hoc conſulit Auicen. quod oportet in vlceribus doloroſis, quæ ſunt vehementis doloris, vt ſit occupatio in primis in ſedando dolorem, & illud cum mollificatiuis, quæ tu ſcis proculdubio quamuis ſint contraria vlceri, veruntamen cum non ſedatur dolor, non præ paratur nobis curatio. Copiam vero medicinarum ſedantium habuiſtis ſuperius in tractatu apoſtematum & vulnerum, adhuc habebitis in multis locis.

De vlcere apoſtemoſo.

Dicit Auicen oportet vt ſis adiuuans in prohibendo apoſtema, quoniam non eſt poſſibile cum apoſtemate, vt curetur vlcus. Et ſi non eſt tibi poſſibile, vt prohibeas, cura ipſum quodcunque fuerit, curatione ſua cum obſeruatione ipſius vlceris. Curatio apoſtematum dicta eſt ſuperius in tractatu apoſtematum, & etiam de vulnere ſermone communi.

De

De vlcere contuso.

Dicit Gal. quod in quibuscunque vlceribus caro contunditur, oportet eam putrefieri, & in saniem conuerti, & deinde nouam generare. Ista enim secundum Auicen. indigent in primis, vt mollificentur & humectentur, prout dictũ fuit de apostematibus superius, & vulneribus contusis.

De carne superflua in vulneribus.

Et fortasse dicit Auic. oritur caro mala: quare est necessarium, vt corrodatur cum medicamine acuto, & liniatur de foris cum infrigidantibus, deinde eradicetur cum eo quo eradicatur eschara, deinde curetur. Et ad talem carnem corrodendam sunt boni cortices asphodelorum, & vnguentum apostolorum, & ægypriacum, & alia, quæ dicta sunt de carne superflua in vulnerum tractatu, & dicentur inferius valde prompte.

De vlcere cum duritie, & tenebrositate labiorum.

Inquit Auicen. quod quando corrumpitur quod est in circuitu vlceris, & viridescit, & nigrescit, cura id cum scarpellatione, & sanguinis extractione: & etiam cum ventosis: deinde adhære eis spongiam siccam: & postea medicinas exiccantes. Si vero ad amplius dispositio extenditur, dicit Gal. in quarto therapeu. quod scrutatio debet fieri: vtrũ abscindẽdum sit totum, quod est præter naturam: an curandum in tempore, sup. cum medicinis acutis. Et palam est quoniam & laborantis hoc casu animo oportet vti. Quidam enim in tempore ampliori curari volunt absque incisione: quidam vero quodcunque sustinere prompti sunt, gratia citæ sanationis. Nihilominus ipse dicit inferius: etenim promptissimum est scindere: maius vero, & artificialius est sanare pharmacis.

De vlcere cum varicibus.

Consulit Gal. in eodem quarto, quod prius sanemus eas, consequenter debemus sanare vlcus. Cura tamen earum in tractatu apostematum, superius est dicta.

De vlcere cum osse corrupto.

Vnde & Auicen. Et si in vlceribus superueniunt ossium frusta, & panniculi, aut alia, ne properes in extrahendo ea. Sed fac illud quod diximus superius in vulnerum ossium

capitulo. Si autem os est corruptum, est cõsilium ipsius incidere carnem, & detegere ipsum os quantũ erit possibile & hoc cum rasoriis, aut cum corrosiuis, vt dicetur infra de tibia vlcerata. Et ipso discooperto, si fuerit possibile auferre, quod est super ipsum cũ fricatione, faciemus. Et si non incidemus, & faciemus illud cuius est expositio in ca. corruptionis ossis, in quo dicit: Curatio corruptionis ossis est eius fricatio, & eius abscissio & serratura. Nam necesse est radere & cauterizare perueniendo ad vltimum corruptionis eius: vt cadant cortices per se, aut cum auxilio medicaminũ: ad quod laudat Aui. istud, quod Re. aristolochiæ, ireos, myrrhæ, aloes, corticis plãtę opopanacis, cambil adusti, & est terra rubea minuta vt arena, æris, cortici pini, ana: aggregẽtur, supple cum melle, & fiat emplastrum Est enim mirabile, vt dicit, faciens cadere cortices ossium & nasci desuper carnem bonam. Et certe Lanfr. in isto casu laudat cauterium actuale post omnẽ rasuram, & bene dicit quia si corruptio ossis est ex humiditate contaminante ipsum os, nihil eam ita cito & infallibiliter desiccat, & prope & longe sicut actualis ignis. Post cauterium vero iube ipse Lanfr. infundere locum cum oleo ros. calido. Ego autem post cauterium oleum ros. cum albumine oui per tres dies pono: & per alios tres cum vitello oui, & post butyrum cum melle ros. & desuper vnum de mundificatiuis vsque ad ossis exfoliationem continuo: & post cum puluere emplastri dicti incarno & consolido.

Quia si corruptio peruenerit ad medullã, tunc dicit Aui quòd non excusatio: quin assumatur illud os cum medulla sua sicut narrat Albuc. ꝙ fecit in corruptione ossis cruris iuuenis 30. ann. & si est de illis, quæ possunt serrari, secure de loco cum tenta vsquequo inueneris adhærentiam carnis cum osse, quia illic est terminus, & seca audacter. Si vero fuerit caput coxæ vel anchæ, & sicut spondyles dorsi tunc fugere ab eius curatione melius est propter nucham

De vlcere difficulter curabili cum proprietate nobis occulta.

De quo dicit Auic quod nõ sunt putrida, neque corrosiua, neque ambulatiua: sed sunt vnius dispositionis, plana, claudentia, & recidiuãtia sæpe. In quibus sunt necessaria medicamina

çamina cum proprietate fortiter deficcantia: fecundū quod sunt scoria æris, & flos æris adustus, & scoria ferri, glutinū auri, colcotar, dragagantū, cum alumine & gallis quæ prohibēt materias currere ad membrum. Et de istis facit cerota & vnguēta & pulueres Gal. in quarto catageni, à quo accepi vnam formam quam Aui. narrat. Et Brunus eam confirmat. Reci. climiæ, aluminis, glutinis auri, ana partes octo, floris æris, corticis æris vstorum, ana partem j. gummi cypressi partes quatuor, ceræ, olei rosa. aut myrtini, ana quod sufficit, fiat vnguentum. Et ita tertia intentio completur.

Quarta intētio quæ locum vlceratū sanat, postquā dispositio repugnās cōsolidationi fuerit ablata, & rectificata cōpletur cum eisdē intētionibus & modis qui dicti sunt superius, quod curātur vulnera cōcaua in quibus substātia fuerat deperdita. Quis enim non nouit inquit Gale. in quarto, quoniam omne vulnus male morigeratū mox & cōcauum seu excoriatione fiēs. Et quod talia vlcera in fine ita debeāt curari, testatur idem Gal. in quarto, dum dicit. Nulla autem harū curationū quæ supple tractātur in quarto, est vlceris, sed dispositionis generantis vel augentis ipsum. Et subdit inferius longe, quod post illas curatio est vlceris quæ dicta est in iij. lib. videas ergo aperte quantā cōmunitatem habet cura vlcerum cum cura vulneris, & etiā apostematum. Non ergo mireris si Gal. in multis commiscuit doctrinas.

De vlceribus propriis saniosis & primo de vlcere virulento & corrosiuo. Cap. II.

VLcera virulentia à corrosiuis non differunt, nisi secundum magis & minus. Nam in principio, dum nō emittunt nisi solam virulentiam, dicuntur virulenta. postquam autem augetur acuitas, & malitia, & corrodendo augmētatur capacitas siue eschara, dicitur corrosiuum. Et si incedit hinc inde non multum in carne profundando, dicitur ambulatiuum. Si autem in tantum augmentatur malitia quod consumit membrum, dicitur manducans. Et dehinc transit ad lupum & ad cancrum.

Causæ istorum vlcerum sunt praui humores cholerici, acuti, & mortificatiui, qui propter sui adustionem quandam fraudulentiam adipiscuntur, quæ vt plurimum veniūt post formicas, & pustulas pruriginosas, & post vulnera mor-

dicatiuis irritata.

Cura istorum stat in debita diæta, & purgatione, sicut est dictum superius de herpesten & formica. Vnde Galen. quarto therap. cõtra Thessalũ. Age igitur sicut opere multoties vidimus, ita & sermone hominẽ formemus sanatione vlceris male morigerati egẽtem, si quidẽ aliquis scalpens aliquam particulã per quã erigatur cõfestim vesica, deinde virus, & rursus scabiosa fiat illa eadem particula, & erupta vesica vlcus mali coloris inæqualiter rodẽs fiat, & hoc in tribus vel quatuor diebus à principio cõcidat. dicat mihi aliquis Thessaliorum, quomodo oportet sanare huiusmodi vlcus. Ego enim aio male morigeratũ omnino existere ipsum, & propterea scrutabor cõfestim toti⁹ corporis dispositionẽ qualis sit: inueniã enim tum ex symptomatibus ipsius vlceris, tum ex signis, quæ totũ corpus ostendit, qualis maxime sit specie, qui abũdat humor, & hũc euacuabo pharmaco mox. Nã vt dixerat, prius cõsultũ est ab omnibus fere antiquis quicunq; ratione aliqua, & methodo de cura vlcerũ scripserũt, quod abscindere oportet operãtes eas causas prius. Et nõ solum in vlceribus esse puto necessariũ: sed in omnibus ægritudinibus simpliciter, quorũ efficiens causa adest, ab illa incipienda est curatione. Nã cõmunis est admonitio tertiodecimo therap. cap. vltim. ꝙ quia euaporatiua pharmaca multitudine existente in toto corpore particulis quibusdã ablatis, attrahendo ad instar ventose implerẽt magis quàm euacuarẽt, nullo vti audeas euaporatiuorũ auxiliorũ antequã euacuatione totius corporis aut partis superiacẽtis superabundantiã mittentis vtaris. Et de hoc fuit can. conclusus 3. techn. vnum commune habẽs præceptũ: Efficientem vnamquãq; earum causarum oportet abscindere prius, deinde sic venire ad eã dyscrasiã, quæ facta est ex illa ægritudine. Facta ergo euacuatione, sicut fuit factũ in illa muliere romana patiẽte formicã, veniendũ est ad dispositionẽ factam quã si videas calefactã, ipsam infrigida cum frigidis, & siccis stypticãtibus, & desiccãtibus, lauãdo vlcus, & totã particula cũ aqua aluminosa. nã illa abluit, repercutit, & desiccat, vt dicit Auic. aut cũ aqua plãtaginis & rosa. aut cũ aqua ferrata, aut cum aqua decoctionis cyperi, aut myrabolanorum, cypressi, plantaginis, psidiæ, balaustiæ, & cõsimilium. Et in circuitu pro defensione ponatur, vt dictũ est, vnguẽtum

tũ de bolo. Et in medio vlceris ponatur aliquis puluis desiccatiuus, de lethargyro, plũbo vsto, tutia, antimonio, ære vsto, corallo, hæmatite, spodio lotis, atq; psidia, myrabolanis, & cõsimilibus, & plagella de carpia linita cũ vnguento albo. Rasis autẽ cum vnguento de sexta parte lethargyri in quo cõueniũt omnes: aut cũ diapõpholygos, quorũ formæ dicẽtur infra in antidotario. Et desuper plumaceolum effusum in oxycrato: & postea ligetur ligatura exprimente, de qua mentionẽ superius audiuistis. Ego autẽ in talibus vlceribus cõsueui post lotionẽ absq; aliquo ponere laminã plũbi tenuẽ, in qua virtus argẽti viui cũ aqua plãtaginis sit infixa, & ligare ligatura exprimente: quod non est fas loqui propter idiotas. Tu autem videas in nodo de simplicibus pharmacis, cap. de molybdo, id est plũbo, & intelliges incredibilia de eo. De aqua aluminosa rationabilia addisces, si legis primum librum libri allegati: de ligatura aliàs mirabilia sunt tibi dicta. Si autem corrosio vltra applicata augetur, & augmentetur, purga & repurga, & consumatur, & desiccetur materia cõiuncta corrodens cum cauterio actuali, si vis, quia pretiosius est: aut plumaceoli cum puluere aut trochisci asphodelorum, aut calidicõ, & ob hoc encaustũ est vtile. Et si est necesse cum arsenico sublimato, in parua tamen quantitate, secundum quod dictum fuit in tractatu apostematum de esthiomeno. Et locus in circuitu semper defendatur cum frigidis. Et si corrosio ita ambularet, quãdoque est necessarium, vt dicit Auicen. incidere membrum.

De vlcere sordido & putrido. Cap. III.

ISta etiam duo nõ differunt, nisi secundum magis & minus. Nã dum vlcus nõ habet nisi sordẽ & saniem grossam & viscosam, dicitur sordidum: postquam autem augetur ipsius malitia, ita quod putrefacit, & mortificat carnem dimittendo sarra, à qua eleuatur fumus fœtidus, & cadaverosus, dicitur putridum fraudulentum. Et si ambulat eius malitia, transit ad esthiomenum, & ad hominis mortem.

Causæ istorum vlcerum sunt humores sanguinei grossi praui & ebullientes, ex qua ebullitione adepti sunt venenositatem, quæ vt plurimum veniunt post carbunculos, & anthraces, & aposthemata. & vulnera male tractata.

Cura talium vlcerum stat in diæta, & euacuationibus tali-

bus, ficut superius fuit dictum de carbũculis, & pustulis cru stosis, & putrefactis. Vnde Aui. in quarto, horum malorum vlcerum curatio melior est cum mundificatione corporis, aut ipsius membri si corpus fuerit mũdũ, cũ eo quod mundificat ipsum solum cum vẽtosis, aut staraxaconibus, & sanguisugis, & epithemationibus rectificãtibus oppilationem: & rectificatio sanguinis cum debita diæta. Et post ad vlcus deueniendum est, ita quòd primo sordes lauetur cũ hydromelite, aut cum aqua maris : deinde mundificetur cum vnguento apostolorum, aut cum vnguento ægyptiaco. Et desuper præcepit Lanfr. mundificatiuum factum de succo absinthij, melle rosa. farina hordei, de myrrha: & circumcirca semper vnguentum de bolo, & desuper stupatã de oxycracrato. Si vero sordes cõuertatur in putredinẽ & corruptionẽ, lauetur locus cũ oxycrato, aut cũ aqua cineris seu saponis. Et emplastretur cũ carne piscium salitorum, & farina orobi & aristolochia nõ rotunda sed lõga, vt dicit Theod. & squilla coctis cum vino & mistis cum melle. Et ad eãdem intentionem Auic. dictat istud medicamen expertum, & illud Brunus concedit. Reci. dragãti rub. vnc j. calcis viuæ, aluminis, corticis granatorum, ana drac. vj. thuris, gallarum, ana drac. iiij. ceræ olei, ana, quod sufficit: fiat vnguentũ. vitrioli partes xij. colcotar x. draganti 14. coquãtur cũ aceto, & fiat ex eis linimentũ. Et semper vnguentũ de bolo ponatur in circuitu. & desuper stupata cum oxycrato. Et quãdo huiusmodi vlcera superfluunt in corruptione, fit necessariũ secundum Aui. vt eleuentur corruptiones cum cauterio actuali ignito, aut cum medicamine acuto, aut cũ incisione, vt nõ remaneat nisi caro sana cognita per bonitatem coloris & sanguinis eius. Et medicamẽ quidem acutũ quod non habet par in hoc casu, est arsenicum sublimatum, vt dictum fuit superius in esthiomeno, & in glãdulis, & dicetur infra: in quo pro ista materia est recurrendum. Et fortasse fit necessarium, vt dicit hic, & supra Auicen. incidere membrum, vt saluetur corpus à putrefactione sua.

De vlcere profundo & cauernoso. *Cap. IIII.*

VLcera talia sunt cum orificio stricto, & profunditate lata occulta, vnica vel pluribus, recta vel torta absque duritie & callositate. Et in hoc differunt realiter à fistula: non

non obstãte quod idiotæ omnia talia vlcera fistulas dicunt: quod tamen non est verum, vt dicetur.

Causæ istorum vlcerum sunt apostemata, & vulnera male curata: quando enim sanies magis stat in exiturâ quàm debeat, aut in vulnere profundo, quod nõ potest per officium mundari, quia superius est, & fundum inferius, & tardatur contra apertio, sanies conuertitur ad nitrositatem, & malitiam: & ita contaminantur parietes cauernæ, quod nõ possunt incarnari & consolidari, & fit sinus talpus, seu cauerna. Ad quam propter hoc quia debilitata est particula, trahuntur superfluitates à membris vicinãtibus, & ab vniuerso corpore, & efficitur vlcus dissanabile.

Significatur natura cauernę cũ tentis, & probis de argẽto, plumbo, de radicibus, & cereis, candelis, & cum iniectionibus coloratis. Significatur materia exiens per colorẽ quando est similis loturæ carnis: & per subtilitatẽ, quod est calida: & per albedinem & serositatem, quod est frigida: indicatur quod talia vlcera cõglutinantur per bonitatẽ, & paucitatem eius quod currit, & per priuationem doloris, & tumoris, in secundo ad Glauconem, & per oppositas cõditiones, quod non conglutinatur indicatur.

Cura istorum vlcerũ stat in bona conuenienti diæta, & purgatione secũdum materiam humoris peccantis, dicta superius in tractatu apostematum: deinde veniendo ad particulam, si tu potes cum vnguentis, & emplastris mũdificatiuis, & desiccatiuis siue incarnatiuis, & bonis pressuris, & stupatis infusis in vino styptico, & decenti ligatura curare locũ, facias & tentes. Et ad hoc laudatur vnguẽtũ apostolorum, nigrum, diapalma, in secundo ad Glauconem Si autem non possit, eo quia figura non est apta, imò radix fundi est inferius, & orificium superius: si est tibi possibile, vt alteres situm: sicut in eodem secundo ad Glauconẽ narrat Gal. quod fecit de illo qui habebat vlcus profundum in brachio, & in coxa, taliter eleuando particulam quod radix sit superius, & orificium inferius, facias. Si autem non potest fieri, tunc melius est, quod aperiatur in radice, aut incidatur secũdum totum cauerna, vsq; ad profundum. Et tũc cũ lichiniis, aut cotonibus taliter mũdificetur, & desiccetur ꝙ incarnetur, & sanetur secũdũ quod dictũ fuit superius de profundis & cõcauis vulneribus: ad quæ est pro ista materia recurrẽdũ.

orificium.

Est tam

Est tamen aduertẽdum, quòd antequàm fiat incisio, sanies in loco cõgregari dimittatur, vt parietes cauernæ attenuẽtur, & tasta melius intromittatur. Secundo quòd tasta, quæ infigetur, sit lenis, & cum aliquo vnctuoso inuncta, vt sine dolore intromittatur. Tertio quod tasta vel aliqua proba quę intromittetur, sit perforata in cauda ad modũ acus: per quod possit poni cero factus de canabo, aut de aliquo graci li bindello, aut de chordula quæ intromittetur Et facta incisione sedetur dolor, & fluxus sanguinis cũ albumine oui & aliis, quæ videbuntur opportuna. Et post inungatur, & remutetur cero, suendo, aut ligãdo aliũ cum illo, aut lichinia liniantur cũ aliquo mundificatiuo: & desuper, & in circuitu ponãtur, quæ superius sunt dicta. Si autẽ non est tibi possibile, vt facias incisionẽ, consulit Auic. ablutionẽ cum clysteriis secundũ modũ Albuc. si confidit, quòd adhæreant primo cum mundificatiuis: deinde cum incarnatiuis. Et ad mundificandũ Gal. in 2 ad Glauc. præcipit melicratũ solum: & post concedit vinũ cui quãdoq; mel coniungit ad expurgandũ quidem, & mundificandũ eos, qui circa eũ liquores: melius est melicratũ, vt dicit: ad futura verò cõglutinationem, vinum, & desuper spongiã nouã in vino infusam. Alij verò, vt Auic. præcipue si malitia fuerit notabilis, lauant cũ aqua cineris, aut cum aqua maris, & cum aqua aluminosa: quæ cum hoc quod est lauatiua, est prohibitiua eius, quòd attrahitur ad membrũ. Albuc. præcipit immittere vnguentum ægyptiacũ dissolutũ cum aqua & melle. Nonnulli verò, vt Lanfr. & Henr. si vlcus fuerit calidũ, & virus, vt lotura carnis rubeũ, lauant cũ aqua & melle, & decoctione hordei, lenticularũ, rosḟ. balaustiarũ. Et si vlcus est frigidum, & virus aquosum, lauãt cum vino, & melle, decoctione absinthij, marrubij, pimpinellæ, atq; myrrhæ. Ad incarnandũ verò inquit Auic. quòd oportet quod medicinæ fiant currentes lauatiuæ cum viscositate adhærente, & iniiciantur in eis cum clysteriis, & immittantur cum lichiniis & tentis. Et nos quidem iã experti sumus, inquit Auic. emplastrum apostolicõ, id est apostolorũ, & centaurea: quando cũ ea impletur, & est mirabilis valde Post autem iris illyrica, & symphyton addit Gal. deinde farina orobi & similia. Et desuper ponantur emplastra, & pãni liniti cum aliquo, quod habet rectificare illã, vt diapalma, & emplastrũ nigrum, vel flauum

cum

cum gallis, & mel coctum cum puluere thuris, myrrhæ, & aloes, vel quædã horũ, vel omnia simul: & vinũ stypticum grossum. Et postea ligetur, vt docet Galen. in 2. ad Glauc. & Henr. istam ligaturã approbat valde. & licet litera Gale. ibi sit satis intricata nihilominus assumatur, sic, quod post expulsionem, & mundificationem materiæ ponatur super totam cauernã emplastrum incarnatiuũ de dictis perforatum quantum tenet orificiũ vlceris: & super illud orificium reponatur illud quod amotum est de perforato: & postea ligentur stricte cum binda concernente vtraque extrema cauernæ, incipiendo à fundo ipsius vsque ad orificiũ relaxando: postea ligetur orificium cum paruo emplastro cum vno bindello: ita quod prima ligatura non soluatur vsq; ad complementum incarnationis. Sed secunda de tertio in tertium diem remutetur. Communiter ligatur cum ligatura exprimente cum ingenio, quod cum ipsa & bonis pressuris constringas per totum fundũ. De tenta hæsitant multi, vt Henricus, & magister meus Bonon. quod solida non ponatur: quia saniem in loco retinet: sed canulata aut duplicata, vt sanies cõtinue valeat exire. Et spongia super orificium ponatur, vt sanies trahatur exterius sugendo.

De fistula, &c. *Cap. V.*

FIstula est vlcus profundũ. & cauernosum cũ callosa duritie à parte interiori, à quo procedit vtplurimũ sanies virulenta manans, & hoc est quod dicebat Gal. in de tumoribus præter naturã: Est autẽ & fistula strictus, & lõgus sinus. quæ sicut alij sinus coercetur, & rursus abscedit ob influxũ superfluitatũ. quemadmodũ illi: quãdoq; enim clauditur, & nihil emittit. quãdoq; aperitur, & emittit: & hoc secundũ diætã, & purgationẽ. Et ideo sanies virulenta nõ est essentialis differẽtia ipsius: sed callositas dicta cũ forma fistulari. Neq; obstat quod dicit magister Arnol. quòd quandiu sanies fistularis aquosa, vel glutinosa, seu prauæ qualitatis extiterit, fistula viua manet: quia nõ cõuertitur, quòd si non manat, fit extincta: licet ipse suggesserit, quòd quãdiu vixerit fistula, nunquã poterit obturari: quia hoc est verũ perfecte. Sed quoniã ad tempus, & imperfecte posset exiccari & claudi, nõ putauit Gal. neq; Alb. dũ dicit, Et est in quibusdã horis humiditatẽ emittens: in quibusdã verò horis abscinditur humiditas ab eadem. Illud idem Halyab. tenuit atque

Brunus.

Brunus. Iamerius & quatuor magistri de duritie, de qua reprehendit Rogeriũ, & Rotlandum Henricus, non dubito, quoniam ipsi intellexerunt ipsam: quia cum cõsumentibus carnem durã iubent eam curare. Et glosatores ipsorum ita glosauerũt. Fistula quædam est in carne, quædam in venis, quædam in neruis, quædã vero in ossibus. Amplius quædã est recta, quædã obliqua, siue torta, & quædã est vnius sinus & orificij, quædam multorum. Et quædam est in iũcturis, quædam in oculis, quædam in faucibus, quędã in pectore, quædam in verendis. Et sic consequenter. Ab istis enim differentiis sumitur prognosticatio, & indicatio curatiua.

Causæ fistularum sunt ea quæ vlcerum cauernosorum: quia quancunque fistulam præcedit vlcus cauernosum, & ab illo oritur: verum humores qui currunt, & corrumpunt locum, sunt peiores in fistulã quam in vlcere cauernoso. Est enim illa materia phlegmatica, & melancholica, vt dicit Gulielmus de Saliceto: in quã adustio adducit acuitatem & venenositatem. Et propter hoc dicebat Arnoldus, quod humiditas dominans, & ancillans frigiditas, supple corrupta fistulæ viam præbet.

Signa & indicia. Signa fistularum sumuntur à substantialiter inhærentibus, vt ab illo corio calloso, & à forma fistulæ instrumentalis: & ab accidentib. & effectibus, vt à virulẽtia, & horribilitate, quæ aliquando currit ab ipsa: & à dolore, qui paruus est, nisi sit iuxta neruũ. Significatur quod est in carne ex grossa & viscosa & turbida & cruda humiditate, quæ currit ab ipsa. Quod si in neruo, ex dolore & tenuitate eius quod exit. Quod si in venis, ostẽditur per exitũ sanguinis & fæcis. Quod in osse, ex tenuitate & subtilitate eius quod exit, vt ponit Auic. Et ad hoc iuuant probationes cum tentis, & probis, & lotionib. coloratis. Et locus & tempus faciunt ad hoc: quia si est iuxta neruos & ossa, considerare possumus quòd infecit ea. Etiã si transiuit annũ, quod est in osse. si verò non, quod est in carne vel in neruo. De corruptione ossis quomodo cognoscitur, dictũ est supra.

Iudicatur quod fistula ex toto genere difficilis est curationis, maximè profunda, & tortuosa, massata, & antiquata: & quę plures habet cõcauitates. Præterea fistula, quę est in membro nobili, & prope ipsum, & quæ ad interiora penetrat, ad pectus, ventrem, & vesicam, vel ad aliquã de costis,

stis, vel de spondylibus, vel aliquam iuncturam, puta manus, vel pedis suspecta est, & malæ curationis. Et occupatio in ea est, vt dicit Albuca. labor, & ignorantia.

Curatio. Fistula duo habet regimina, vniuersale videlicet, & particulare: vniuersale regimen tres habet intentiones. prima vitam ordinat. secunda materiā peccantem euacuat. sed tertia membra interiora confortando, & desiccando fistulam ad consolidandum adaptat.

Prima intentio completur cum debito regimine secundum materiam ordinato.

Secunda completur cum euacuationibus materiæ appropriatis, de quibus duabus superius in tractatu apostematū specialiter frigidorum satis plenarie fuit dictum. Sed tertia completur cum potionibus ad fistulam probatis, quarū ista est mihi magis dilecta. Recipe agrimoniæ partes iij. plantaginis partes duas: foliorū oliuæ partem vnā: scindantur minutim, & pistētur, & cū vino albo coquātur: & fiat colatura: de qua quolibet die in aurora cyathus vnus administretur.

Item ad idem. Rec. osmūdæ partes tres, gentianæ partes duas, centaureæ partem vnā, coquātur cum vino albo: & vt supra administretur. Est enim efficax in ossium expulsione.

Regimen autem particulare tres vel quatuor habet intentiones. Prima strictum orificium ampliat: secunda fistulam aufert & mortificat: tertia locum mundificat: sed quarta locum mundificatum incarnat & sanat.

Prima completur quod postquā erit bene certificatus de semita & profunditate, per foramen imponatur tenta de radice gentianæ, aut mali-terræ, aut bryoniæ, aut dragōteæ, vel de frustis spōgiæ, bene torta & aptata: quia de medulla sambuci, & ebuli nō placet mihi, eo quia in extrahendo sæpe frangitur. Imò ex hoc consulo quod tentę ligentur cum filo, vt si adhærerēt, aut profundarentur nimis, possint extrahi sine fallacia: & fiant grossæ, & longæ, secundum foraminis quātitatē. Et quod stet per duodecim horas, post autem remoueatur tenta Et si foramē est sufficienter ampliatum, completa est prima intentio. Et venit secunda, quę est mortificare fistulam. Quæ quidem secūda intentio completur vno de trib. modis. vno modo sine incisione per immissionem acutorum, & corrosiuorū. alio modo cum incisione, & cauterizatione. tertio modo cū incisione, & callositatis

tatis euulsione. Primum modũ docet Gul. facere cũ impositione tentæ, trochiscis asphodelorũ & Rogerius cum tenta de calce & sapone, aut cum tenta linita de arsenico quæ non fallit. Si autẽ fistulæ essent diuersæ cauernæ, tunc oportet distemperare talia acuta medicamina cum aceto, aut aliquo liquore, & iniiciãtur cum instrumẽto, taliter quod veniant ad omnes profunditates, & claudatur foramen quod morentur infra, quousque suã fecerint operationẽ. Et hoc est quod dicebat Arnold. fistula tortuosa, & intricata nunquàm permittitur, nisi felleis, aut nitrosis liquoribus imbibatur. Ad hoc enim multũ valet aqua fortis alchimistarum saltim prima. Omnes enim fistulas mortificat & disrumpit.

Cũ incisione & cauterio cõpletur ista secũda intentio sic: quod imposita tasta lignea vsq; ad radicẽ fundi, scindatur tota cauerna ab orificio vsq; ad fundũ, eo modo quo dictũ est superius de vulnere, & vlcerib. cauernosis, & statim propter fluxũ præparetur cum albumine oui, & tẽtis dilatãtib. labia vlceris. Et post in crastinũ cauterizetur locus cũ cauterio actuali: aut cũ potentiali facto de puluere asphodelorũ, aut arsenico. Auic. verò hoc facit cũ argẽto viuo sublimato taliter, quod nihil corruptũ, & callosum neq; præter naturã remaneat in vlcere, quin sit totũ desiccatũ eiectũ, & consumptũ. Et in circuitu frigida semper apponantur, vt dictũ est. Quomodo autẽ separatur os corruptũ, superius fuit dictũ. Signũ autẽ, quòd acuta medicina suã perfecit operationem, est vlceris tumefactio, vt dicit Roger. & triũ dierũ mora, vt habet vsus. Cum autẽ fistula cauterizata, & desiccata fuerit: succurratur cum medicamine mitigatiuo, sicut est in primis diebus oleũ cum ouo: deinde cũ butyro, aut aliquo vnctuoso quousq; ignis, & eschara cadat, & in saniem conuertatur Cúmq; sanies quæ prius erat indigesta, egreditur digesta, & minorata: signũ est quòd fistula est mortificata. Et hoc bene dicebat Arnold. Ex quacũq; sui parte fistula saniem purã, & perfectã emiserit, ibi est fistula iam extincta. Cum incisione siue cauterio completur ista secunda intentio, quòd facta incisione vsq; ad fundum, vt dictũ est, auferatur cum rasorio tota caro in circuitu, callosa, & putrefacta taliter quod locus remaneat purus, quòd apparebit per præsentiã carnis bonæ, vt dicit Auic. Et ista est vera mortificatio, & curatio fistulæ. & si per istos modos nõ curãtur, remit-

remittantur ad sanctũ Eligiũ, vt dicũt gẽtes. Nõ obstante, ꝙ Lanfrancus promittit eã curare cũ agrimonia & sale, quod tamen in opere non inueni. Et si est inuentũ in vlceribus cauernosis, & fistulas recentes dicit Auic. satis fuit etiã, ꝙ cum pater noster colligeretur: & ita cõpletur secunda intentio.

Sed tertia intentio quę est mundificare locum, & quarta, quæ est locum mundificatum incarnare & sanare, complentur vt iam dictum est de aliis vlceribus cauernosis.

De cura palliatiua.

Quando autem fistula est in tali loco, ꝙ nõ potest curari, & quãdo est in mẽbris sublimibus, & in vicinitate neruorũ & venarũ, vel si ęger & debilis, & nõ potest sustinere pœnã, vel propter timorẽ est magis decliuis, vt remaneat cũ eo ægritudo, vel forte, quòd per eius curã peior ægritudo sequeretur, vt in fistula longaonis, inuoluntarius fæcis exitus: tunc necessariũ est ipsam palliare cũ diæta, & purgatiõe, & diuersione materiæ ad partẽ minus nobilẽ. Et mundificare ipsam à carne fraudulenta & vnctuosa. Deinde repleatur cũ exiccatiuis domesticis, & cooperiatur cum diapalma, aut emplastro nigro: quoniã ipsa remanebit quieta tẽpore lõgo: duntaxat ꝙ caueatur ab aqua, & à situ doloroso, & à motu laborioso. Et istã palliationẽ ponit Auic. & Arnoldus super eã ratiocinatus est, dũ dixit meatus innaturalis, qui diu manauit, vt in fistulis antiquatis, obturari nequit absque timore grauioris incõmodi, nisi manatio consueta ad proxima deriuetur.

De cancro vlcerato. Cap. VI.

CAncer vlceratus est vlcus apparẽs, rotundũ, horribile, fœtidum, cum labiis grossis, duris, & nodosis, inuersis, subleuatis, & cauernosis, habens colorem liuidum & obscurum, & in circuitu venas sanguine melancholico plenas. Et videtur secundum Auicen. quod nominatur cancer propter vnam duarum rerum; aut propter suam tenacitatem cum membro: sicut tenacitas cancri cum eo quòd venatur, aut propter formam suam, quia rotunda: & venas emittit in circuitu, quæ sunt sicut pedes cãcri, & colorem habet obscurum, vt cancer. Et Henricus addit, quòd corrodendo perambulat, vt piscis ille. Species & differentiæ cancri sumuntur à tribus, ab essentia ægritudinis: à materia ex qua fiunt:

& à membrorum natura. Per primum dicitur ꝙ cácer alius est suauis, paruus, non multum dolorosus: alius magnus, & violentus, vehementis doloris. Per secũ dum dicitur, ꝙ quidam est ex melancholia adusta de se, & quidam ex melácholia adusta ex aliis humorib⁹, maximè ex cholera adusta. Per tertium dicitur, ꝙ quidam fit in membris simplicibus, vt in carne, venis, neruis & ossibus: quidam in compositis, vt in facie, qui communiter, Noli me tangere vocatur, in coxis lupus: in medio corporis, cingulus, vt dixit Rogerius, non obstãte quod brunus, & Theodoricus dicunt, quod nullus antiquorum ita nominauit.

Causatur cancer vlceratus à non vlcerato, & ab vlceribus irritatis, & indoctè curatis. A cancro non vlcerato causatur cancer vlceratus, incidendo, sicut superius de apostematibus melancholicis in cancro fuit dictum. Ab vlceribus & vulneribus causatur cancer, quando propter irritationem cum acutis aduruntur, & commouentur humores praui melancholici, & fluunt & trahuntur ab vniuerso corpore, & à vicinantibus membris in loco, & putrefiunt, & calefaciunt, ac acuitatem & venenositatem acquirunt, ex quibus generatur, & augetur mala dispositio, & efficitur cancer. Causæ autem primitiuæ mouere possunt antecedentes, & ex eis vel ex illis coniunctæ fiunt, vt sæpe dictum est.

Signa cancri sumuntur à substantialiter inhærentibus, vt à substantia dura labiorum, & vlceris, à figura lata, rotunda, cauernosa, & reuersata, & ab efficientibus, & ab accidentaliter inhærentibus, vt à virulentia horribili & fœtida, & tali, quod non potest scriptura denotari. Sed qui vsi sunt, statim à lõge eam percipiunt. Et cum hoc si lauatur cũ lixiuio, efficitur cinericius & viscosus. Et vltra cum paruis corrosiuis irritatur, & eius augmentatur malitia, vt ponit Lanfrancus & Henricus. Iudicatur de cancro vlcerato, quod iudicatum fuit superius de nõ vlcerato. Et vltra hoc dicitur quod eius diuturnitas, & perseuerantia arguunt malitiam, & difficultatem eius magnam. Et propter hoc dicebat Albuca. ꝙ quando antiquatur, & est magnus, non oportet vt appropinquetur ei. Ego autem, vt dixi, non curaui aliquem, neque vidi aliquem ante me, qui perueniret ad illud. Et ideo Gale. in commento quibuscunque in sexto aphorismorum, dicit quòd non cures cancrum, nisi ad magnam instantiam,

& re

& requisitionem. Amplius cancer, qui est antiquatus, & in membro habituatus, & qui est infiltratus in venis, neruis, & ossibus, & qui est absconditus, & in interioribus profundatus, & qui est in loco vbi non potest totus cōprehendi, & qui est in persona debili, & timorosa: melius est quod pallietur quàm si curaretur. Curati enim citius pereunt: nō curati & palliati longū tempus perficiunt, vt in sexto aphorismorum in capitulo de nō vlcerato cancro fuit allegatum. Et propter hoc dicebat Auic. illud mirabile q̃ de vlcerato efficiebatur nō vlceratus aliquoties. Quia si curatur in vno loco, sępe in alio mutatur. vltimo indicat Gulielmus de Saliceto, q̃ cancer est languosus morbus, quia quanto magis palpatur, magis indignatur. Quare consulit q̃ non nisi leuiter tangatur, & propter hoc Noli me tangere vocatur.

Cura cancri vlcerati duo habet regimina, vniuersale videlicet & particulare, vniuersale regimen tres habet intentiones. prima vitā ordinat. secunda materiam antecedentē euacuat. sed tertia membra interiora confortando adaptat.

Prima & secunda intentio complentur cum debito regimine, & cōuenienti purgatione de quibus superius in de apostematibus melancholicis fuit dictum.

Sed tertia intentio completur cum potionibus, & suspensionibus ad hoc probatis, & forte q̃ magis facit confidentia quàm proprietas. Et de his sunt omnes herbæ capillares, & præcipue citarac, & herba Roberti, & scrofularia quæ propter hoc herba cancrosa nominatur, quæ sunt optimę ad faciēdum potiones, & cētinodia laudatur ab Arnoldo. Et cancri fluuiales summe valēt: & smaragdus, & sapphirus deportati valent ad cancrū, vt dicit Albertus. Theriaca, & carnes therorum summe conferunt, quia expellūt omnem venenositatem ad cutem. Regimen particulare duas habet intētiones secundum Gal. in commento præallegato, & secūdo ad Glauconem. prima vt si est in loco possibili totaliter eradicetur. secunda q̃ si est in loco non possibili, quod pallietur, quæ loca superius, & in primo commento nominantur.

Modus autem extirpādi est duplex: vnus fit cum incisione, & expressione, & cauterizatione: alter sine incisione cum corrosione. In incisione caueas quod totus cum radicibus suis comprehendatur, & incidatur: alias nihil valeret, imò tunc esset nouissimus error priore peior. Et post

incisionẽ hinc inde exprimatur, vt sanguis melancholicus extrahatur,& post cum ferro ignito cauterizetur.

Secũdo extirpetur cum corrosione,& mortificatione forti, quæ simul totũ extirpet. Nam forti ægritudini fortis debet applicari medicina, iuxta doctrinã Hippo. primo aphorismorũ: ad quod arsenicũ sublimatum par non habet, vt supra in esthiomeno, & glandulis fuit dictum, & infra dicetur. Prima enim die, dicit Theodo.& bene, cancrum, lupum, esthiomenum, noli me tangere, fistulam,& omnes tales pessimos morbos occidit,& extirpat. Caueat tamen de loco,& quantitate: in vtroque enim modo semper defendatur locus cum vnguento de bolo. & post operationem, quam, vt dictũ est, cognosces per loci inflationem,& per trium dierum stationem, mitigetur dolor,& procuretur casus escharæ, vt dictum est de fistula. Mortificato cancro, quod cognosces per bonitatẽ carnis,& carentiam virulentiæ,& fœtoris, curetur vlcus more vlcerum concauorum.

De cura palliatiua.

Quando autem cancer est in tali loco, ꝙ nõ potest totaliter comprehẽdi, vt qui peruenit ad interiora, aut est iuxta principalia mẽbra, aut in locis venis intricatis; vel æger est debilis,& nõ potest, vel timorosus, & nõ audet sperare curã, aut ex ipsius cura sequeretur peior ægritudo: tũc bonũ est ipsum mitigare & palliare,& hoc cũ diæta,& purgatiõe & diuersione materiæ ad partẽ aliã,& infrigidare & desiccare ipsũ cũ aqua solatri,& cũ vnguẽto albo, de lethargyro,& de thucia, & plumbo vsto,& diapompholygos,& aliis mineralibus lotis,& aquis,& succis cãphoratis ductis in mortario de plumbo,& cũ ligatione laminæ plũbeæ,& aliis, quæ dicta sunt in vlcere virulẽto,& in cãcro apostemoso nõ vlcerato. Quãtã autẽ virtutẽ habet plumbũ in dispositionibus cãcrosis nouit ille qui nihil ignorat. Nõnulli vero palliãt cũ herba Roberti,& scabiosa, cerfolio, caprifolio, tassobarbasso, puluere stercoris humani,& anethi cõbustorũ. Multi vero mitigãt eius fraudulẽtiã,& lupacitatẽ cũ pecia scarlati,& cũ appositione carniũ gallinarũ. Propter quod dicit populus, ꝙ ob hoc dicitur lupus, quia in die comedit vnam gallinam,& si eam non haberet, comederet personam: quicquid sit talia temperata sunt,& si non prosunt, nocere multum non possunt.

Doctri

Doctrina secunda de vlceribus prout in sunt in membris compositis.

De vlceribus capitis, vt est talparia, & testudinaria. Cap. I.

REVersus igitur ad methodum redeamus, ostẽdentes quantum cõmunis vlcerum cura permutatur secundum speciem in vnaquaq; animaliũ particula. quatuor enim sunt indicationes, quæ ab his sumuntur, vt in doctrina 2. tractatus apostematũ fuit dictũ, quę licet secundũ homiomeras particulas sint dictæ, nihilominus secundũ organicas sunt dicendæ à capite incipiendo. Et qui bene vult discrutari, inueniet ꝙ vltra intẽtiones cõmunes dictas in sermone cõmuni de vlceribus, est differẽtia specialis indicationũ ipsius in prognostico, & modo curãdi. Quãtum ad prognosticũ, scimus ꝙ si vlcera capitis perueniũt vsq; ad craneũ, & ad menyngas intrinsecas, vt in talparia, & testudinaria passione sæpe cõtingit: nõ modicũ in operãdo infertur periculũ, maxime iuxta commissuras. Et ideo consulit Rogerius potius talẽ curam relinquere, quàm opere prosequi. Et hoc cõsiderans, vt superius dixi, vna cũ Lanfranco, in talibus plus cõsului palliare quam curare. Nihilominus Rogerius quantum ad modum operandi in casu in quo patiens affectaret, & requireret curã, præcipit vt cutis tota radicitus separetur, & craneum infectum trapanetur & eleuetur, & à dura matre separetur: & post cũ pannis & lichiniis in melle rof. infusis, & aliis auxiliis mundificetur, & incarnetur, prout superius in de vulneribus capitis fuit dictum, & faciebat ita magister meus Bonon. & ego feci in illo Græco, qui fistulã, & corruptionem ossis in capite retro aures patiebatur. Iamerius autem qui talia in capitulo fistularũ repõebat: post tripanationẽ, & depurationem ossis talem puluerem consulebat. Reci. ranæ aquaticæ cõbustæ, vnc. 5. gallarũ, saluiæ, & addatur myrrhæ, ana drac. ij. fiat puluis, & supra vulnus diapalma, aut emplastrum nigrum sufficit in hoc casu.

De vulneribus faciei. Cap. II.

FAcies secundum ꝙ continet multas particulas, diuersas habet vlcerum species. In genis, oculis videlicet, & au-

ribus,ore,& consimilibus,in primis dicendũ est de his quæ in tota facie, & maxime in genis iuxta nasum venire consueuerunt.

De Noli me tangere.

Contingit sępe post formicas & erysipelata mala,& alia vlcera,& pustulas male curatas in facie,maxime in tepore,genis,&labiis accidere vlcus corrosiuũ,serpiginosum,horribile,fœtidum, & virulentum qđ noli me tangere nuncupatur vulgariter:& est de genere cancri,ex cholera bis adusta, vt superius fuit dictum,generatum.

Signa sunt corrosio mordicatiua cum ardore,& punctura, virulẽtia fœtida,& sordicies mala. Vnde eius eradicatio est difficilis,& contagiosa: dum enim magis tangitur, magis multiplicatur:& ob hoc noli me tãgere dicitur,& cum hoc facies,propter sui debilitatem materias faciliter recipit.

Cura eius vltra regimen vniuersale de diæta, & crebra purgatione dictis in apostematibus, & pustulis cholericis, & vlceribus virulentis est, quod lauetur locus cum oxycrato, aut cum aqua aluminosa, & per aliquos dies attentetur si poterit desiccari, & sanari cum vnguentis ad vlcera virulenta. Quia talis fuit intentio Iamerij:& si non possit, desuper apponatur in plagella linimentum Theodorici factum de succo linariæ, & plantaginis cum sale gemmæ. Et propter mordicationem circumcirca panni infusi in oxycrato, aut in succo alicuius herbæ frigidæ applicentur:& ter in die naturali remutetur per tres dies. Et post si morbus fuerit extinctus, & locus cum melle, succo apij, & farina hordei fuerit mundificatus: quod cognosces per carnis bonitatem, si incarnetur & consolidetur cum vnguentis vlcerum virulentorum. Si autem morbus non est extinctus, curetur vt dictum est de cancro vlcerato: sicut facit Rogerius & quatuor magistri. Attendo quod corrosiua, & cauteria caute ducantur: locus enim sensibilis est, & tenuis, & ossa spongiosa,& cartilaginosa, & faciliter alterabilia: ita quod quando ab vtraque parte perforantur, in perpetuum non consolidantur, vt in sexto aphorismorum superius fuit allegatum. Et propter hoc ad ista extinguenda aqua fortis cum pecia securius adaptatur.

De

De vlceribus, & cancrositatibus, vesicis ruptis, & eleuatione vueæ oculorum.

Quia vlcera oculorum vltra hoc quòd aliquãdo proueniũt à vulneribus: vtplurimum tamẽ ab apostematibus, exituris, bothoribus, & pustulis seu vesicis efficiuntur: pro tanto non est mirum, si Iesus illa vocauit vlcera: Auic. exituras: Azarauius pustulas. Et licet ipsi numerauerũt septẽ species eorum distinctas, vel secundum cortices corneæ, vel secundũ situm superficialem & profundum: nihilominus, quia nõ multum diuersificãt intentiones curatiuas, de præsenti, vt consulit Lanfran. omittantur. Sed, si placet, comprehendãtur omnia vlcera oculorum, vt quasi dictum fuit de ophthalmia in tribus speciebus, in paruis virulẽtis, in maximis & cãcrosis, in mediocribus & sordidis. Quorum quidem omnium causæ, (vt dixit Iesus) sunt humores acuti, mordicantes, qui fluunt ad oculos.

Signa vlcerum oculorum, sunt dolores, & lachrymarum effluxiones, & ophthalmici rubores. Et quãdo aperitur oculus, si sunt in cõiunctiua, punctus apparebit rubeus, Si in cornea, albus & nebulosus. Vlcera autem coniunctiuæ sunt rubea, corneæ vero alba, propter ipsorum corpora, vt dicit Iesus, & Auic. quod manifestat cornu nigri rasura. & hinc est quod multi decipiuntur, vt dicit Gordonius, credẽtes quod sit ab illa propter additionem, & applicando consumptiua deuastãt oculũ, & tamen est albedo: propter cauationem corneæ. Iudicatur de vlceribus oculorum, quod si malignantur ducent ad disruptionem corneæ, & ad exitum, & eleuationem vueæ, & per consequens ad oculi deperditionem.

Iudicatur etiam quod ad vlcera sequũtur cicatrices albæ, indelebiles: eo quia cornea est mẽbrum spermaticum: cuius consolidationes non sunt secundum primam intentionem. Sed per medium extraneum consolidantur, vt iam superius fuit dictum, vt dicetur. Amplius multa iudicia vlcerum communium hic habẽt locũ: quare ad ea habeatur recursus. Amplius cõsulitur operãti, quòd si cum vlceribus fuerit ophthalmia notabilis, rheuma, & dolor capitis: nõ fatiget patiẽtem quousque illa fuerint sedata. Amplius consulitur quòd antequam ista passio prosequatur, ad capitulum de ophthalmia recurratur, quia in multis communicant intentiones

vlcerum & ophthalmiarum.

Curatio vlcerum oculorum secundum Gal.in quarto myamir,indiget hac eadem secundum genus, quæ & alia vlcera:propter tamen naturã particulæ, oportet pharmaca esse immordacissima,mundificãtia,replentia,& ad cicatricẽ ducentia,inter quæ laudatur,quæ per thuciã, & cõsimilia lota misceãtur ei,& succi nõ solum immordacitatẽ habẽtes,sed & vehementissimos dolores mitigare potẽtes: sicut est succus mãdragoræ.Sordidis vero existẽtibus miscere oportet aliquod abstersiuorum,quale est cerotum cũ aliquibus metallicis abstersiuis. Et quia talia vlcera in curando quatuor habent intentiones:pro tãto cura vlcerũ oculorum quatuor habet intentiones.prima fit in vita,secunda in materia antecedenti,& fluenti:tertia fit administratio intentionis circa vlcus.sed quarta accidentium correctio.

Prima & secunda intẽtio cõplentur secundum quod superius fuit dictum,quod cõplentur in ophthalmia:hoc tamen addito quod nõ iaceat,neque dormiat super latus,in quo est vlcus,vt sanies nõ corrodat tunicas oculi,neque clamet,neque sternutet,neq; euomat.Omnia enim ista ducunt materias ad oculum:tota autem tua intẽtio sit diminuere,diuertere,& prohibere materiam rheumatizãtem, vt non veniat ad oculum,& sedare dolorem.

Tertia intẽtio cõpletur,vt si pustula nõ est aperta, quod distilletur in oculo aquæ fœnugræci,aut meliloti:quia aperiũt vlcus festinãter,vt dicit Iesus,post mũdificetur vlcus cũ hoc,quod lauat quasi abstergit saniẽ,velut distillatio syrupi rosſ.sũme enim laudatur à Rabbi Moyse 22.parte lib.sui.Et post mundificationẽ,repleatur cõcauitas cũ his quæ faciũt carnẽ nasci,vt est sief album in quo est opium cum lacte mulieris,aut albumine oui,si dolor adsit.Si vero dolor fuerit repressus,vtatur sief albo in quo est chimia,quod Aui.Iubãs vocat.Et sief de thure laudatur ad hoc in quinto thera.quoniam maturat & mũdificat materias grossas,vt dicit Iesus: quorum formæ,& receptæ in cap.ophthalmiæ,& in antidotario inuenientur:sief etiam de plumbo laudatur in fine,& ab Heben Mesue,Alcoatim,Azarani:replet enim,& consolidat vlcera oculorum:cuius forma recipitur à Rasi.Recipe plumbi vsti,antimonij,thuciæ , ablutæ, chalcucecaumenu, quod est æs,vstũ gummi arabici,dragaganthi,ana drac.viij.

opij

opij.drac.5.fiant ſief cum aqua pluuiali.

Sed quarta intentio completur ſecundum naturam accidentium. De dolore ſatis eſt dictum in ophthalmia.

De ruptura corneæ, & exitu vueæ.

Quod ſi propter corroſionem rumpatur cornea, & procidat extra vuea, ita quòd ſequatur eleuatio: manifeſtũ eſt ſecundum Gal. vbi ſupra, quoniam & propter ſeipſam, & propter illud quod procidit, repercuſſiuis, & ſtypticis indiget pharmacis, & bona ſtrictura cõpreſſis, & ligatura. Et ad hoc eſt mirabiliſſimus ſief de hæmatite: & ipſemet hæmatites cum albumine oui in cote fricatus: quod Reci. lapidis hæmatitis abluti, drac.iiij.ceruſſæ, climiæ, ana drac.ij.æris vſti, amyli, gummi ara. dragagãthi, opij, ana drac.j.fiant ſief cum ſucco foliorũ oliuę. Et quandoq; eſt neceſſe quãdo eleuatio fuerit magna, ſtringere cum lamina plumbi. Et ſi ægritudo fuerit antiqua, de vno, aut duob[9] annis, nõ appropinques ei: quia non habet curã, vt dixit Ieſus. Et ſi volueris oculum decorare, liga eminentiã cum filo ſerico, & infrigida, & conforta oculum vſquequo cadat ipſa & filum. De cicatrice & veſtigio quod remanet poſt illa, inferius dicetur.

De fiſtula in lachrymali domeſtico iuxta naſum.

Fiſtula in lachrymali fit vtplurimum ex apoſtemate paruo dicto garab. qui ex humoribus malis naſcitur ibidem, & maturando tãtum tardatur ad aperiendum, quod ſanies conuertitur ad nitroſitatem, & vlcerat locum, & indurat intrinſecas circumferentias, & corrumpit, & contaminat os ipſum. Et aperitur quandoque ad exteriora: quãdoque verſus interiora oculi ſub lachryma: & quandoq; ad vtrãque partem. Et quandoque aperitur verſus calamos narium: quædam eſt in carne: quædam in oſſe.

Cauſa eius ſunt humores groſſi, qui, vt dictum eſt, in lõgitudine, maturãtur in loco, & eum corrumpunt, ad quã corruptionẽ ſequitur debilitas, quare attrahũtur humores praui, acuti, nitroſi, ad locum, & vlcus faciunt fiſtuloſum.

Significatur fiſtula oculi ex apoſtemate quod præceſſit, & ex duritie, & forma calloſa, & profunda, & ex ſanie feroſa, & glutinoſa, quæ exit per foramen, maxime quando cõpri-

mitur, & oculi sunt rubei, & ophthalmici, & tactu probe certificatur: quia si est in osse, sentitur asperitas: si vero in carne mollicies & lenitas. Iudicatur quod fistula lachrymalis, est difficilis curationis propter carnositatis subtilitatẽ & magis propter oculi propinquitatẽ: sensibilissima enim est particula. Et sæpe ita appropinquatur apertura de lachrymali, quod rũpitur area palpebræ, & consumitur caro ipsius: quare in perpetuum fluunt lachrymæ, & locus non consolidatur, sed efficitur deformatus.

Cura fistulæ lachrymalis duo habet regimina, vniuersale, & particulare. Vniuersale regimen dictum est in capitulo de fistula in communi.

Particulare regimen tres habet intentiones. Prima est repercutere, & resoluere, & maturare secundum sua tempora, & aperire apostema quando non est apertum. Secunda mundificare quando est apertum. Tertia mortificare fistulam quando est confirmata.

Primum cõpletur prout de ophthalmia dictum est, cũ repercussiuis & resolutiuis & maturatiuis. Et proprie maturatur cũ emplastro facto de farina hordei, & cochyliis, croco, aloe, & myrrha cõfectis cũ opopanaco in aceto dissoluto: maturat enim, & per se rũpit apostema. Et si non aperitur per se, nõ expectetur maturatio, sed cũ lãceta lõge à lachrymali aperiatur. Post autẽ apertionẽ venit secunda intentio, quæ cõpletur facta bona expressione, & expulsione saniei, & lotiõe si est necesse cũ aqua ruthæ mellita cũ tribus auxiliis.

Primum est Aui. de lanugine arundinis inuẽta in interiori parte eius, & proprie apud radicẽ: & cõgregetur tantum de ea, quod possit impleri tota profunditas: & cooperiatur cum diapalma, aut cum aliquo appropriato emplastro, & remutetur bis in die. Et quando erit satis mũdificatum, cõsolidetur.

Secũdũ auxilium est Rasis, quod imponatur per foramen collyrium factum de thure, sarcocolla, aloe, sanguine draconis, balaustij, antimonio, alumine, æquales partes: & de flore æris quarta pars vnius partis, & cũ aqua pluuiali fiat sief. Et proprie dicit Aui. quãdo dissoluitur cum aqua gallarum, & iniiciatur duæ aut tres guttæ: & iaceat ad partẽ aliam. Et bis aut ter in die remutetur: & sic per hebdomadã continuetur. Istud enim collyrium est tãtæ virtutis, quod fistulã oculi sanat, vt dicit Rasis: aut ita retardat, quod videtur sanata.

Tertium

Tertium auxilium est Guli.de Sali.quod elargato foramine,mundificetur cum vngueno viridi facto de flore æris,alumine,& melle:aut cum puluere asphodelorum:& post mundificationē cum cōsolidantibus sanetur. Et si ista non valet, accedat tertia intētio,quæ est mortificare fistulam:quæ elargato foramine,& certificato de fundo, vt dictum fuit de fistula in cōmuni,cōpletur dupliciter:vno modo per incisionem & cauterizationem:alio modo per corrosionē.per incisionem fit,quod cum lāceta forti,aut cum rosario scindatur secundum rectum à lachrymali quantum est possibile elongādo,vsque ad fundum.Et tunc impleatur vulnus cum tētis infusis in albumine oui:& in crastinum remutādo inspiciatur os,& secundum quantitatem cōtaminationis cauterizetur cum cauteriis clauahbus,rotundis præ custodiendo oculum cum cānula,vt Alcoatim,vel cū pasta, vt Iesus:aut cum cochleari argenteo seu æreo,vt Theodor.post cauterizationem sedetur dolor,& arsura,& casus escharæ, & exfoliatio ossis procuretur,vt est dictum in cōmuni.Per corrosionem curatur, quod imponatur tenta intincta in aliquo caustico, & præmuniatur oculus cū frigidis Primus autē modus magis placet mihi, & Lanfr.quia cauterium cum ferro melius mensuratur,quod nō accedat ad rūpendū lachrymale quam cum medicina. Et postquā erit mortificata fistula,quod cognoscetur,vt dictum fuit superius , curetur & consolidetur. Modum autem curādi, & perforādi cum subula ad calamos narium non laudat Heben Mes.neque ego in eo inueni effectum.Nam satis cito post impletur foramen ossis,& nihil est quod currere possit ad nares : deriuatio autem materiæ ad calamos narium,quam laudat Arnoldus,cum caputpurgiis,est mihi dilecta.Et si non potest aliud fieri,pallietur,vt dictum est superius;& cum tali collyrio quod laudat Theodor.Re.climiæ ablutæ,& sedenegi abluti, ana drac.ij.cineris fornacis in qua purgatur æs,drac.iij.myrrhæ, aloes,memithe,croci,opij,ana drac.j.confice cum vino,& administretur cum albumine oui.

De vlceribus & polypo quæ fiunt in naso,&c.

Vlcera quæ fiunt in naribus:quædam sunt sine carne superflua:quædam vero cum carne superflua.Et quæ sunt sine carne superflua: quædam sunt virulenta : quædam sordida: quædam

quædā vero corrosiua,& quæ sunt cum carne superflua, quædam sunt quorum caro est mollis,pendens,& quasi separata quæ apud Gal,dicūtur ozæna,apud Auic.alharbat:quædam sunt quorum caro est dura nō separata,neque pendens, sed adhærens,quæ dicitur à Gal.polypus,ab Auicen.cancer.

Causæ autem vlcerum nasi sunt humores acuti & putridi à capite descendentes,qui si propter adustionem adepti sunt grossitiem,germinant polypum.Si verò sine adustione ingrossantur, per fricationem illā carnem mollem efficiunt: vnde Galen.in tertio myamir,ozænæ ex influxu humorum acutorum,& putridorum fiunt,polypus grossorum humorum est germen. Dicitur autem polypus ad instar illius piscis sic nominati,quia multos habet pedes.Et ideo ab Auēzoar multiplex nominatur: quia firmiter loco adhæret in quo est,vel assimilatur carni eius,vt dicit Gal.

Significantur istæ passiones aperiendo nares cum instrumento dicto speculum ad solem cum visu,vt dicit Halyab. & tactu:dicitur autem polypus secundū Auic.& Lanfranc. à carne illa superflua:eo quia caro illa est mollis, pendens, de colore & substātia pulmonis, indolorosa,nō adhærens, nisi secundum radicem:& vtplurimum venit post ægritudines catarrhosas. Polypus autē est durus,siccus,dolorosus, vmbrosus,horribilis,& fœtidus,venenosus, non pendens, sed firmiter naribus adhærens,& vtplurimū incipit per se à pustula ciceráli,& paulatine augmentatur,& crescit vsquequo ad palatum perueniat.Vlcera nasi nō sunt negligenda: quia ad polypū sunt via,vt dicunt omnes.Polypus enim ex toto genere est perniciosus, nā est de genere cancrorū absconditorū.Iudicatur quod melius est non curare quàm curare,vt dicit Hippo.Sufficit enim ei via blanditiua sine incisione,& corrosione,vt dicit Aui.Caro autē addita cum qua nasus est tractabilis,& boni coloris,absq; timore curet, vt dicit Brunus.Ex quibus apparet quod illa distinctio quā ponit Roger.& multi alij, quod polypus quidā est curabilis, quidā non curabilis,non proprie accipit polypum,sed large,pro quacunq, carne in naribus præter naturam extorta.

Cura communis vlceribus & polypo,supposita vita,& purgatione dicta superius in materijs acutis & melancholicis est secundū Gal.vbi supra,siccare,& roborare caput:qualiter autem oportet roborare caput totum,vt nulla ab eo superfluit

perfluitas in inferioribus partibus fluat vel influat, dictũ est multoties supra in ophthalmia, & dicetur in rheumatibus oculorum. Et sequitur quod postquam per illa feceris caput robustum, ad curam ozænę, & vlcerũ, inuenies intentionem habens siccare patientem particulã per pharmaca permistæ virtutis repercutientis videlicet, & diaphorantis, vnde in 5. therapeu. Naribus verò multo quidem siccius quàm oculis, minus verò quam auribus oportet esse pharmacum. Et propter hoc si vlcera sint virulenta, vnguenta alba cum plumbo vsto sunt eis propitia: vt Halyab. ponit. Si autem sint sordida & crustosa, lauentur cum vino, & melle decoctionis cha momillæ, meliloti, nasturtij, ellebori, atque myrrhæ. Et si est necesse, cum lixiuio, deinde cum vnguẽro apostolorum mũdificentur. & sic imponatur tenta de radice acori infusa diu in oleo iuniperi, in quo scamonea fuerit dissoluta: optimè mundificat & sanat. Et vnguentum quatuor magistrorum est speciale in hoc, quod fit de menta, agrimonia, oculo Christi, & verbena, tritis cum axungia porci. Et postea cum vnguentis albis dictis consolidentur.

Si autem fuerint corrosiua, cum medicamine Gal. in tertio myamir: quod Auic. recipit de tribus generibus malorũ granatorum austerorum dulcium & acidorum incipiẽdum est: fit autem secundum ipsum per hunc modum. Incidere ea oportet recentia & matura, & pistare diligenter, vt exprimi possint succi ex eis: quæ reponere oportet in vase de piltro, vel de vitro: parum coquendo ipsum, si nimis est humidus: quod verò relinquitur ex eis solidum, & grossum, reiteratur fortiter, vt ex eo possint lichinia fieri, quæ in naribus ponantur: & quando illud in lichiniis faciendo erit consumptum, accipe de succo quem seruasti vtendo eo, vel cum pẽna, vel cum lana circumapposita graphio. Approbate autem operatur prædictum collyrium.

Et si dictus succus desiccaretur: postquam esset pulueri zatus insufflando posset apponi, & frequenter fiat, vt nũquam sit particula patiens sine ipso. Si autẽ istud non valet, recurrendum est ad trochiscos andaron, & calidicon, dissolutos cum vino dulci, aut aceto si passio fuerit dura: & post mundificetur, vt dictum est, & cõsolidetur. Et si vlcera essent vehementis doloris, curentur cum vnguentis dictis, in quibus modicum de opio ponatur. Et si adesset caliditas, oleum rosatum

satum, aut nenufarinũ præcepto Halyab. respiret, & supra, & iuxta nasam s:ndali, memitha, portulaca, & similia cum aqua rosata, & aceto ponãtur. Vlcera autem sicca, & rhagadiæ seu fissuræ, cum cera, & medulla cruris vituli, & mucilagine seminis citoniorũ, dragagantho, oleo amygdalarum curantur. Caro autem superflua quæ est leuis non fraudulenta, neq; cancrosa, secundum Albuc per istum modum inciditur: oportet vt facias sedere infirmum inter manus tuas oppositũ soli, & aperi nares eius: & extrahe carnes ad exteriora, & incide quod cõprehendisti cum spatumine subtili acuto à parte vna donec scias quod tota caro iam est ablata. Quod si remaneat ex ea aliquid, cuius abscissio nõ est possibilis, rade illud cũ facilitate, donec non remaneat ex eo aliquid. Si autem dominatur ibi sanguis, aut apostema, abscinde eam cum eo quod scis. Et si nõ est tibi possibile incidere quod est in altum in superioribus ossibus narium, quod cognosces faciendo sugere acerosum, aut aliquod tale si nõ venit ad os: tũc intromittas sugendo per nares, & spuendo, vt faciũt pueri in scholis: aut cum acu plũbea filũ nodosum vsquequo perueniat per os: deinde serrando tantum ducas quousq; caro fuerit incisa & consumpta. Deinde extrahe filum, & intromitte cum tenta vnguentũ ægyptiacũ quousq; fuerit consumptũ quod remansit. Et si cum illo vnguento linitur filum, bonũ esset. Nõnulli verò vt quatuor magistri quando eis non est possibile totũ consumere vsq; ad radicẽ: scindũt nasum in latere vsq; ad os: deinde incidũt illud superfluum, & cauterizant: deinde bene & firmiter suũt. Ego tamen non consulo ꝙ suatur quousq; fuerit securus, quod sanguis sit restrictus, & radicitus totũ euulsum: quia ita parum non potest remanere de radice quin redeat: & ita pro nihilo operatio esset facta. Et post renouando labia, vtiliter potest sui. Alij verò, vt Rogerius, imponendo ferrum calidum per cannulam, carnem illam incidunt. Ego tamen vidi sæpissimè quod illa cãnula sic caliditatem cauterij recipiebat, quod patiens operationem non poterat sustinere: & quãdo munitur cum pannis, est ita impedita, quod cum difficultate operatio perficitur. si autem patiens ferrũ calidum timuerit, iubet ipse Roger. stuellum, vel tentam intinctam in ruptorio apponere: & pòst casum escharæ, vt cætera vulnera sanare. In omni tamen casu circumcirca infrigidantia

& proh

& prohibentia, & sedantia dolorem apponantur. Et tentæ plumbeæ cannulatæ quando erit necesse, imponantur.

De fluxu sanguinis qui à naribus fluit.

Scripsit Gal. in tertio miamir. quod Heraclides Tarentinus thrombos auferens, primo tentam inunctam cum lycio in aqua dissoluto, ad restringendū imponebat, & apprehendendo narem cum digitis ab extra sic cōprimebat quousq; restringebatur, vel thus, & alia auxilia quæ ad plagas, in succo polygoni: (& est virga vel bursa pastoris,) infusum lichinium yngens imponebat. Confert etiam, vt dicit, frontē infrigidare spongiis in aceto acerrimo infusis. Et partes capitis eleuatas tenere, & brachia, & manus, & bubones, & testiculos, genua, & pedes contrahendo ligare, & fricare. Ita enim sanguis diuertitur, & dimittit nares. Et dare in potu infrigidantia: & nares pannis oppilare frequenter, & in ore tenere aquā frigidam pluuialem. In quinto verò therap. non laudat stypticantia circumcirca quousque diuersio sit facta: quia capiti nocerent apertè. Iubet enim ad alia conuertere prius puta phlebotomia, vel ventosa in hypochōdrio, & occipitio, & fricatione, & ligatione talium, & extremorum.

De alcola & vlceribus oris.

Vlcera quæ fiunt in ore, recipiūt easdem diuisiones quæ in naribus, hoc addito, quod corrosiua, quędam sunt in lingua, quædam in gingiuis, quædam in osse mādibulæ: vnde sicut vlcerationes quæ fiunt superficie tenus in ore, Gal. nominauit in sexto miamir. aphthas: & Auic. in tertio alcola: nonnulli verò in gingiuis cācrositates habentes quid caliditatis igneæ: ita & illas quæ in ossibus, fistulas dicit. Communitas, & quæ carnium sunt additarū, ficus, & hæmorrhoides.

Causæ istarum passionum sunt tales, quæ ad narium: nisi quod in pueris vtplurimū accidit propter lactis malitiam & eiusdem malæ digestionis.

Signa significantur ex visu & ex actu, & ex colore iudicatur hu. ex quo fiunt rubedo sanguis, citrinitas cholera, albedo phlegma, nigredo melancholia. Vlcera oris vtplurimum succedunt pustulis, bothoribus, & apostematibus quæ in ore fiunt. Iudicat Galen. vbi suprà quod vlcera oris sunt difficilia: quia sunt in locis calidis, & humidis, in quibus citissim

citissimè multiplicatur putrefactio,& corrosio. Et cum hoc appositum pharmacum non multum potest manere in loco:profundantur enim statim à saliua.

Cura etiam quodammodo consimilis est eorũ quæ in naribus:nisi quod phlebotomia venarũ linguæ,est eis multũ iuuatiua,vt fuit dictũ in squinantia:& cum hoc propria habẽt pharmaca.In virulentis autem bothoribus sufficiunt pharmaca quæ moderate siccãt:sicut diamorõ,& bati fructus,& corticis nucũ viridium succus,& cypressi poma,vt in 5.therapeu.dicitur.Auic.verò addit lentes,sumac.Cõmunitas autem plantaginis aquam,& rosٍ.caprifolij, & consimilium.In putridis laudatur vinum mellitũ, decoctio chelidoniæ, cypressi,ciperi,mentastri,galliæ,croci,atq; myrrhæ.In corrosiuis verò alumen,& vitreolum,vnde Gal.in 6.miamir.Ego autem in paruulis lẽtem cum pauco pane,& medulla ceruina,aut vitulina do,& fructus stypticos cum cibo eis permisceo:velut sunt cytonia,& mespila:aliquãdo de lactucis,endiuia,portulaca administro: & facio eis colluere moderate styptica: sicut sunt sumac & rosæ. Consequenter eos cũ diaphoreticis linio.In maioribus chalcanthũ,& vinum stypticum addo.Et si aphta fuerit sordida,mel adiungo. Et si corrosiua,æruginem æris,& commoderatum pharmacum cum oleo,& calidicon facio:sicut cerotũ cum ærugine æris vlceribus cõcauis tempero. Si igitur huiusmodi vlcera corrosiua & cãcrosa fuerint, in gingiuis ipsis prius fricatis, & expressis à sanguine malo, lauentur sæpe cum aceto squillitico decoctionis foliorũ oliuæ:deinde liniantur cum tali medicamine.Recipe vtriusque aluminis,salis adustorum,gallarum, psidiæ,cupularum glandium,cinnamomi,gar. aristolochiæ, saluiæ, rosٍ. ossium dactylorũ, tibiarum cancrorum adustarum,ana partẽ j.puluerizentur: & cum aceto dicto,& melle misceantur,& fiat linimentum : aut in puluere applicetur in loco.Et si ista non valent,trochisci asphodelorũ, aut calidicon,siue andacaron, aut aqua fortis apponãtur. Et si necesse fuerit,locus cũ cauteriis actualibus cauterizetur. Si autem ossata fuerit fistula in gingiuis,remoueãtur dentes, & foramen dilatetur. Et si cum vna gutta aquæ fortis, aut arsenici sublimati,& repressi non potest fistula mortificari,quantum erit possibile os discooperiatur : & quod corruptum fuerit, cum acu argentea,aut ænea,vt ponit Roger.cauterizetur,&

vt fue

vt fuerit necesse, postea procuretur, & si nõ potest bene mũdificari per partẽ superiorẽ, cõsulũt multi q cõtra aperiatur per inferiorẽ partẽ. difficile tamen est ad cõsolidãdum, propter saliuã: & quia apertura quæ ab intus & extra nõ inuenit locũ in quo appodiet se, sicut fũdamẽtũ in terra, in primo prognosticorũ. Verum quia dolor cõsequitur ista vulnera, & impedit operationes, quæ in eis fiũt, præcipitur q sedetur cum oleo ros. intus & exterius applicando. Gal. autem in sexto miamir, consulit oleũ lẽtiscinũ cũm retinetur in ore: repercutit enim intristãter absque asperatione, & diaphorat immordaciter. Quãdo autem dolor fuerit sedatus, & cãcrositas & fistula mortificata, & couenieter mũdata: tũc procedatur ad incarnãdũ, abluẽdo os cũ vino, & melle decoctionis thuris, & cũ linimento facto de aloe, myrrha, sarcocolla, mastiche, thure, sanguine draconis, & melle ros.

Carnem autem additam si dura & cancrosa est, non tangas curando, sed palliando. Si verò mollis fuerit, & bene tractabilis fuerit, incide eã, & cauteriza, si fuerit necesse: & secundum modũ dictũ in naso. Et si posses eã ligare cum filo circa radicẽ, esset via securior propter sang. & infirmi timorẽ.

Fissuræ labiorum corriguntur cũ vnguento dicto in naso, aut cũ oleo quod exit à nucleo nucis dũ cõburitur: applicatum enim mirifice sanat eas, vt dicit Rogerius. Albu. vero si cum his nõ sanãtur, iubet eas vsque ad profundũ cũ paruo cultellari cauterizare: & postea eas curare, donec sanentur.

De vlceribus aurium.

Vlcera aurium easdem distinctiones, causas, & signa habent, quæ & nariũ, & oris: pharmacis tamen indigent siccioribus, in quinto thera. vt euidenter declarauit in vlcere, quod curabat quidam sapientissimus Thessalinus: vnde in tertio miamir, quæcunque quidem recenter patiuntur vlcera auriũ, & sine dolore, curat glaucium, quod est sief memithe, solum tritum cum aceto: & quæ vocantur à medicis dyamirrha & diacroca. Quæ vero cum dolore trochis. Andromachi. Si verò hæc comitantur, scoriam ferri cum aceto liniens, vtplurimum, in sole, aut in igne cũ sartagine vtere confidenter. Si igitur auris indiget lotione, lauetur cum oxymellite, aut cum vino, & melle, & aqua ferrata. Si fistula est, aut caro addita: procedatur vt superius est dictũ.

In omni tamẽ casu, sedetur dolor: sicut supra de apostematibus fuit dictum.

De vlceribus quæ in collo & per consequens de his, quæ in dorso. Cap. III.

VLcera quæ in collo, & quæ in dorso fiunt, non habent ab aliis diuersitatẽ nisi in prognostico: quia sunt periculosiora propter venas, & arterias, & neruos & vias aeris & cibi. Et quæ sunt in dorso, periclitantur propter nuchã.

De vlceribus quæ sunt in omoplate, & brachiis. Cap. IIII.

VLcera istarum particularum nullam habent diuersitatem ab vlceribus aliarum particularum, nisi in prognostico, & modo ligandi: de quibus satis fuit dictum in cura vulnerum ipsorum.

De vlceribus quæ sunt in pectore. Cap. V

VLcera quæ sunt in pectore, que non penetrant, curantur, vt alia. Quæ verò penetrant, in genere fistularum reponuntur: ad quę vt dictum est, non valet curatio. Sufficit enim quòd pallientur. Cura enim palliatiua, aliquãdo fit curatiua. Et ex supposito bono regimine, vt superius de vulneribus pectoris fuit dictũ: si cõsideretur quod materia cõgregetur intus, & cadat, & impediat mẽbra anhelitus, & quod possit per illũ locum expurgari, elargetur foramen, si sufficiens non est ad imponendum cannulam clysteris cum tenta de gentiana bene ligata, vt non cadat intra. Et postea mundificetur iniiciendo melicratum, vt docet Gale. 6. therapeu. aut vinum mellitum aut aliquod de lauamẽtis dictis in cura vulnerũ pectoris, ad quam pro ista materia est recurrendum. Et desuper ponatur mundificatiuum de melle cocto, aut de his quæ trahunt materiã à fundo, & ab vlcerum concauitatibus, dictis in vlceribus cauernosis, ad quæ etiã pro ista est recurrendũ. Prærerquã in hoc quod medicinæ acutæ velut est flos æris, in istis vlceribus non iniiciantur. Si autẽ non posset expurgari conuenienter, aperiatur inter quartã & quintã costã, prout in illo capitulo fuit dictum. Et pururetur illud vlcus cũ vnguẽto apostolorũ, aut aliquo mũdificatiuo: vlcus antiquũ superius cõrumpta callositate fistulari cũ cauterio con[illegible] permittatur. Portiones in isto

isto casu sunt laudatæ, de quibus copiã superius habuistis: vnã tamẽ approbat Henric. quã vidit per quendam magistrum administrari, & multos curare, quæ fuit de radicibus cardonis fullonum trita, & cum melle mista, data mane, & sero in quantitate nucis cõmunis. Vnde Auerrois in quinto colliget: carsof, id est cardo fullonum est calidum in secundo, siccum in tertio, mundificat omnem putredinem per vrinam, cocta cum vino, & remouet ascellarum, & à toto corpore fœtorem, & generaliter habet resistere à tota specie omni putredini, & est medicina cibalis & saporosa.

De vlceribus ventris. Cap. VI.

VLcera ventris quæ nõ penetrant, curantur vt alia. Quæ vero penetrant, in genere fistularum reponuntur, ad quæ parum valet curatio. Sufficit enim, vt pallientur cum bono regimine, & cõuenienti potione, & mundificatione cum emplastro mundificatiuo, & consolidatiuo.

De vlceribus ancharum, & partium eius. Cap. VII.

IN anchis aliquoties sunt vlcera in membris continentibus, aliquoties in contentis: quandoque verò in mẽbris procidẽtibus, vt in virga & oscheo & ano: vlcera vero quæ fiunt in membris continentibus, eodem modo curantur vt vlcera ventris. Quæ verò in membris fiunt contentis, chirurgorum nõ sunt speculationis. Quæ autem fiunt in procidẽtibus, vt in virga, & in matricis collo, sunt excoriationes, calefactiones, vlcera virulenta, putrida, & corrosiua, & cancrosa. In ano rhagadię, vlcera, fistulæ. In vtrisq; hæmorrhoides, carnes additæ, ficus, & condylomata.

Quorũ causæ sunt humores mali corrupti, & apostemata, & vulnera male curata, fricationes, & tactus inordinati.

Signa autem eorum visui & tactui sunt manifesta, & instrumentum dictum speculum secundum Auic. ad hoc multum iuuat. Iudicantur per Gal. in nono miamir, & per Auicen. in tertio, quod vlcera istorum membrorũ sunt difficilia; quia sensibilissima sunt hæc membra: ac etiã superfluitatum exitus, quæ per seipsa, & maxime cum cholera mordaces sunt, & cũ hoc medicamina apposita, non habent tẽpus sufficiens: quia facillime cum extractionibus cadũt, & cum

hoc sunt calida & humida ab aere protecta, ad quæ festinat putrefactio,& additur quod propter verecundiã non monstratur,quousq; fuerint malignata. Et deteriora sunt illa, vt dicit Aui.quæ fiunt in lacerto qui est in radice virgæ:& in ano,& quæ profundãtur inferius, quã sint in manifesto.

Curatio.vlcera sine phlegmone in pudendo & ano secundum Gal.in fine 6.therap.cataplasmate mollificatiuo nullo egent,sed pharmaco cicatrizante non tali, sicut alia vlcera: sed intantũ siccius in virtute,inquantũ sunt & hæ particulæ sicciores carne,& quæ sunt apud balanũ seu glãdẽ plusquã circa totũ pudendũ,ꝙ quidã decredẽs coact⁹ vti talibus in tribus diebus sanatũ est vlcus:de quo fuit magis dolens, quã admiratus:eo quia praua fuit nutritus hæresi dogmatũ:propter quod si fuerit sola excoriatio & calefactio, sufficit lauare cũ aqua ros.& plãtaginis, & ad vltimũ cum aqua aluminosa,& ponere vnguẽta alba maxime cãphorata, aut corticẽ bugiæ siue balaustiæ,aut fundũ bdegaris puluerizata,& exiccare cũ pannis delicatis.Si autẽ fuerint vlcera recentia virulẽta,& quodam modo corrosiua,in his aloe sola bonũ est pharmacũ.Et assimilatur ei plũbum vstum,clymia abluta cũ vino,& thucia,lithargyrus,& cerussa,& fortiora his æs vstum,& pini cortices,& lapis hęmatites.Et medicamen cõpositum à Gal.cõsuetũ,quod fit per quartã de pãno cõbustã,alumẽ cõbustum , & cucurbita sicca adusta.Et medicamen Auic ad ea expertũ,quæ indigẽt exiccatione vehementi cum incarnatione.Recip.thuciæ,aloes, sarcocollæ, thuris,lapidis hæmatitis,corticis canæ cõbustæ,gallarum, balaustiarũ,acaciæ:pulucrizẽtur,& cũ oleo rosato fiat vnguẽtũ,Et si vlcera fuerint versus partẽ interiorẽ virgæ,præcipit Auic.quòd prædicta cum iniectorio intromittantur.

Si autem fuerint antiqua & putrida & cãcrosa, lauẽtur, & epithementur cum collyrio tali,quod Lãfrancus ponit in parte,Reci.vini albi lib.j.& aquæ plãtaginis,& aquæ ro. ana quartam j.auripigmẽti.drac.j.floris æris,drac.j.terantur subtilissime,& misceãtur cum aliis,& fiat collyriũ:hoc enim mortificat,desiccat,& sanat.Et fortı⁹ illo sunt trochisci asphodelorum,& aldacaron, & arsenicum nõ deficit.Si autem fiãt maligna,ita quòd locus denigretur:tunc melius est vt penitus loc⁹ niger abscindatur, & post cauterizetur & cum aliquo caustico maxime arsenico ponendo inter viuum &

uum & mortuum, vt dictum fuit de eſthiomeno, ſeparetur. Et poſt loco mundificato, caro generetur, & conſolidetur. Si tamen in iſtis vlceribus fluxus ſanguinis accideret: cum pulueribus & auxiliis reſtrictiuis cõmunibus, aut cum illo quatuor magiſtrorum facto de alcanna, & filtro combuſto, & de plumis gallinæ cõbuſtis, nõ poterit reſtringi, thrombis omnibus bene remotis, ponatur arſenicum: quia nõ fallit, duntaxat ꝙ cadat ſupra venã apertã, in quo caſu ſi medicamina nõ poterant ſuper locum attingere, præcipiunt præfati magiſtri incidere pellem: & tunc auxilia applicare. Quod ego facio inuite: quia male poſtea conſolidatur, & præputium cadit, & congregatur: & facit tumorem ſub virga quod eſt valde tædioſum: propter quod Iudæi circuncisi ab huius pœna ſunt ſecuri. Nihilominus ſecundum Gale. in decimo therapeutices qui non habet niſi vnam viam, licet ſit fallax, velit vel nolit, oportet quod tranſeat per illam. In omnibus caſibus intendatur ad dolorem, & ardorem cum populeone, cum ſucco ſolatri miſto cum pauca farina hordei, aut cum albumine ouorũ, & oleo violato, vt ponit Rogerius: & ſi ſanguis nõ dubitatur, cum balneo decoctionis maluarum & ſimilium. Et prohibeatur materia cũ vnguento, de bolo armeno, & infrigidando partes vſque ad inguina cum oxycrato, & ſuccis frigidis. & vt propter apoſtemationem non claudatur foramen virgæ, ponatur in eo tenta de cera vel de panno delicato, & ligetur locus, & ſuſtentetur cum ſacculo & ligamento.

Rhagadiæ autem & ficus quæ veniunt in virga & matrice, & carnes ſuperfluæ, curantur vt quæ in ano, de quibus dicetur infrà.

Großities quæ ſub virga efficitur propter incidere præputium, ligetur & incidatur: & poſt, ſi eſt neceſſe propter hæmorrhagiam cauterizetur.

Foramina quæ veniunt in præputio, & in virga per vnde ſepe venit vrina, male conſolidãtur, in ſexto, in alio 26. aphoriſmorum.

Curatio. quia communiter ad hæmorrhoides ſequitur fluxus, & vlcera, imò ſunt vlcera, & fluxus, aut cauſæ ipſorum vt innuebat Gale. ſexto aphoriſmorum pro tanto dicetur de ipſis in hac doctrina.

Hæmorrhoides ſunt tumores & inflationes doloroſæ

generatæ ex fluxu humorũ in capitibus venarũ hæmorrhoidum. Et propter hoc bene dicebat Lãfr. quòd hæmorrhois erat nomẽ cõmune mẽbri & ægritudinis: in ano autem terminãtur quinq; venæ, quæ hæmorrhoides nuncupãtur, vt in anatomia fuit dictum. Et passio & mẽbrum sic dicitur ab hæmorrhois græcè, quod est flux⁹ sãguinis latine, quia ab illis sanguis exit: & expurgatur saltim vsq; ad capita venarum, & saluatur quantũ ad surdas; aliquãdo naturaliter, aliquãdo præter naturã: loquẽdo de naturali secundum quid, nõ vt in fluxu mẽstruorum, qui simpliciter ad salutẽ totius speciei ordinatus est, sed partis: vt in corporibus melãcholiam habentibus. Nã illa præseruat ab ægritudinibus multis, nõ obstãte quod Gal. dixit in vj. de accidenti & morbo, quod omnis fluxus sanguinis est præter naturã, mẽstruorũ cõmensuratorũ supple excepto. Intellexit enim hoc in tertio eiusdẽ libri aperte dispositionis nõ naturæ regulariter operãtis, & sanguinẽ malũ expellẽtis. Hæmorrhoidũ multæ sunt species & differẽtiæ: quædã enim sumuntur ex parte materiæ, quædã ex parte loci, quædam ex parte annexorum. Ex parte materiæ sumũtur differentiæ: quia ab omnibus humoribus excepta cholera possunt fieri: morales fiũt à sanguine grosso, verrucales à melãcholia, vesicales à phlegmate, vuales ex mediocribus humoribus. Et nominantur ita à similitudine rerum à quibus sumunt nuncupationem, vt habetur ex dictis Auic. in tertio canon. sui.

Ex parte loci quædam sunt manifestæ, quædam occultæ, Ex parte annexorum, quia quædam sunt surdæ nõ fluentes, quædam autem sunt apertæ & fluentes.

Causæ hæmorrhoidum secundũ Rabbi Moysen dicitur abundãtia sanguinis grossi melancholici vtplurimũ: vt raro tamen aliorũ secũdum quod dictũ est, in naturã tamen melãcholiæ approximatorũ. Ingrossantur enim, & adurũtur humores ex malo regimine: deinde sua ponderositate ad inferiora descendunt, & replẽt venas illas, quæ sunt in margine ani, & calefaciunt & dolorãt, ex quibus inflantur, & crepantur, & faciunt fluxum. Et eas excitãt malę materiæ acutæ, currentes ad locum: aut acutæ medicinæ, velut aloe & scamonea, & consimiles istis, vt Heben Mesue dicit, &c.

Signa hæmorrhoidum habentur per visum & tactum, & ad hoc multum iuuat instrumentũ dilatatorium, speculum dictum

ctũm: maxime in occultis, quia cum ipso aperitur, & dilatatur anus.

Hæmorrhoides consueuerunt sequi dolores, & grauitates ancharum, & dorsi, & faciei coloratio mala. Et vt plurimum veniunt periodice de mense in mensem: vel de quarta anni vel de anno. Iudicatur quòd si currunt moderate, conferunt, & bene ferunt: & tunc non sunt restringendæ, quia præseruant corpus à lepra, mania, stranguria, & ab ægritudinibus melancholicis.

Si autem superfluant, & non conferãt, restringãtur: quia male tolerat patiens; & adducũt hydropisim, aut phthisim. Et in hoc sequitur documentum Hippo. 6 aphorismorum: Hæmorrhoidas antiquas habēti sanari, nisi vna relicta fuerit, periculũ erit hydropisim, aut phthisim fieri. Iudicatur etiam, nisi cito occurratur dolori hæmorrhoidum, cito apostemantur, & cito apostema ad fistulam conuertitur.

Regimen hæmorrhoidum est duplex: vniuersale & particulare. Vniuersale regimen habet tres intentiones. vna est in vita, quod non generetur sanguis grossus melancholicus, secũda est in materia antecedenti, quod si generata est, domestice expellatur. tertia est in potionibus, & antidotis proprietalibus ab intra datis, quæ eas desiccant, & sanant.

Primum completur cum debita administratione sex rerũ non naturaliũ, & trium eisdem annexarũ. Quas pertractare exquisite esset longum, alterius enim speculationis est. Et cum hoc magister Arnoldus & Rabbi Moyses multa & diffusa dixerunt de ipsis: sufficit quantũ est de præsenti, scire quòd secundũ Rabbi, 14. sunt cibi, à quib debent caueri patientes hæmorrhoides, videlicet acetũ, fabæ, lentes, gryssæ, caules rubei, dactyli, pisces grossi, carnes bouinæ, & caprinæ, & sallitæ, carnes auiũ aquaticarũ, capita animalium, caseus antiquus, panis azymus & male coctus, sal, & omnia acuta salsamenta: & omnia quæ dicta fuerunt superius in apostematibus melancholicis. Et cum hoc summe caueat à constipatione vẽtris. Secundũ completur per acceptionem interpolatã diacatolicon aut diacasia, aut pilularum de bdellio, quæ secundũ Rasim, Re. myrabolanorum belliricorum, chebulorum, indorũ, ana drac. iiij. serapini, drac. iij. nasturcij, drac. ij. liquiritiæ rasæ, drac. j bdellij, drac. xv cũ succo porri, fiant pilulæ, dosis sit drac. ij. vsq; ad iij. Verùm Auic.

dicit quòd non conferunt in non habentibus periodos.

Tertium completur cũ tali electuario probato. Re. myrabolanorũ indorum, belliricorũ, emblicorũ lauatorum cum aqua buglossæ vsquequo dimiserint eorũ amaritudinem, drac. v. radicis tassibarbassi, drac. ij. zinzib. cinnamomi, galãgæ, nucismuschatæ, olibani, ana drac. j. ameos, spicæ, squinanthi, ana drac. 5 scoriæ ferri præparatæ & coctæ cum aceto, vnc. j. penidiarũ lib. 5. panis zuccari lib. ij. aut plus, si fuerit delicatus, fiat electuariũ. In regimine particulari hæmorrhoidum secundũ magistrũ Arnoldum duo intendũtur. primum est si nimis fluant, quod restringantur. secundum est quod dolor pro toto posse sedetur. Primum cõpletur cum tribus: primo quod vitentur acria & acuta, & inflãmãtia, vt ira, coitus, & exercitiũ forte: Et quod vtatur delectabilibus, stypticis, non ante cibũ, sed post, propter ventris constipationem, vt sunt pira cocta, & similia, amydũ, & rizũ, ac hordeum: tunc sunt electa, & pedes, & auriculæ porcorũ, & vinum grossum, & stypticũ, & aqua ferrata. Et si fuerit æstas, potest vti mane & sero syrupo rosa. aut myrtino, & citoniorũ mitua. si vero hyems, laudantur sibi in ieiunio radices tryphera, aut radices tassibarbassi coctæ in syrupo rosa. & hoc est secundum. Tertium est vt applicentur exterius styptica aliqua, videlicet in æstate fiat sacculus ex tribus partibus ros. & vna myrtillorum, & bulliãt vnico feruore in aqua: deinde exprimatur & supra applicetur. In hyeme vero saluia conquassabitur. & fricetur cũ multo oleo ros. & in sacculo ponatur, & applicetur, aut desuper ambobus sedeatur. Rasis tamen in restringendo præcipit administrare trochis. de charabe cum sumac. Et super hepar ponere emplastrũ de spica in cap. de debilitate hepatis positũ. Præcipit etiã hic Aui. quòd fiant ventosæ in spatulis, & applicentur intus, & extra lichinia de pilis leporinis, & tela araneæ, & puluere facto ex aloe, thure, sanguine draconis, balaustiis, & consimilibus incorporatis cum albumine ouorum. Et atramẽta sunt quæ retinent sanguinem incisionis, vt dicit ipse. Secundũ quod intenditur cõpletur cum mitigãtib. dolorẽ. mitigatur enim dolor secundũ magistrũ Arnoldum multipliciter, secundũ quod à multis causis causatur: quandoq; enim causatur propter sanguinis euacuãdi retẽtionem, quãdoq; propter excrescentię impulsionẽ, quandoq; propter earum infla-

inflationẽ,quandoq; propter ſiccitatem & duriciẽ egeſtionũ. Quãdo autẽ cauſatur dolor propter ſanguinis retẽtionem,mitigatur dupliciter,vno modo ad perfectã curã: alio modo ad remediũ tantũ.Cura vero perfecta eſt,vt cauſa doloris abſcindatur perfecte, quod fit, ſi ſanguis qui ſuperfluit,ſenſibiliter euacuetur: & per illas partes maxime per quas natura conſueuit: & adhuc conatur euacuare ſcilicet per hæmorrhoides.Et ideo feſtinãdũ eſt,vt illæ aperiãtur. Et hoc fit trib.modis. vnus eſt cũ phlebotomo vel lanceta, alius cũ ſanguiſugis appoſitis cũ canna, tertius eſt cũ medicinis. Et melior medicinarũ eſt foliũ ficulneæ, quod debet prius vna pars cõteri cũ alia quouſq; lac effluat, & poſtea cũ eis fricẽtur hæmorrhoides,donec aperiãtur. Et eodẽ modo fricãtur cum rotulo cepe aut aloes ſuccotrinũ cum felle bouino ſuperponatur. Aut ſecundũ Auic.ſumãtur pulpę colocynthidos,drac iij.amyg.amararũ,drac.iiij.fiant ex eis lichinia longa,& retineãtur in ano: & ſint hæc de quinq; in quinq; horis.Si vero tardatur apertio,eſt conſiliũ Arnoldi quod aperiãtur venæ quæ apparent groſſæ,ſupra dorſum pedis,& de vtraq;,vnc.iij.ſanguinis extrahãtur Et ſi de illa nequit fieri,cõſulit fieri de baſilica. Ad remediũ faciendũ ſunt in propoſito calefactoria mollitiua, quæ ſuauiter & inſenſibiliter detumeſcere faciũt,ſuperfluitatem ſanguinis reſoluendo.fiũt autẽ hæc calefactoria ſecundũ eundem Arnoldũ duob.modis:vno modo vt medicinæ coctæ in aqua olla ſub ſella perforata ponãtur,& ſedendo in ſella recipiatur vapor per inferiora. Alio modo vt medicinæ cum aqua decoctionis earũ ponãtur in gandali vel cõcha,& ſedeatur ibi:vel immergatur ſpongia in illa aqua, & exprimatur,vel fiat ſacculus,& applicẽtur.Medicinæ vero quæ bulliẽtur in aqua,erũt folia linguę canis,vel maluarũ vel biſmaluæ. M. ij.violarũ.M.j.meliloti,parietariæ tãtundẽ,fœnugræci,lib.ſ.Raſis autẽ ad hoc laudat cepę albũ coctũ, & tritum cũ butyro vaccino,vt molleſiat: & tepefactũ ſupponatur. Auic. laudat melilotũ,& lentes excoriatas coctas,& cum vitello oui,& oleo roſ.miſtas: & quãdoq; vt dicit,ponitur diachylon mollificatũ cũ oleo roſ.aut adipe anatis cũ aliquantulo croci,& opij.Halyab facit emplaſtrũ de chamomilla, meliloto,porro cõmuni,radicib.biſmalueę cuiuſque faſciculũ: & trita in aqua fortiter decoquere iubet donec diſſoluantur.

póstque in mortario terantur, & oui vitellus supermisceatur: deinde farinæ fœnugræci, seminis lini, bdellij in adipe gallinæ calefacti, semis partem, misceantur, & terantur omnia, & fiat emplastrũ, & sit molle. Rabbi Moyses dictat butyrum coctum, & despumatum ductũ ad solem in mortario de plumbo quousq; nigrescat, & est valde mirabile, vt dicit, in sedatione doloris, & vocat hoc succum plumbi. Et si misceretur oleum chrysomelorũ in quo resolutũ esset bdellium, fieret gratũ. Auic. Et axungia gallinæ, & anatis in hoc casu ab omnibus conceduntur. Gul. de Sali. dictat vnguentum ad hoc, quod Re. olei ros. vnc. iiij cerussæ, vnc. j. lithargyri, vnc. ß. ceræ, drac. ij. opij. scrop. ß. corticis mandragoræ, drac. ß. fiat vnguentum. Ad vltimum, si dolor est nimis infestus, succurrendum est cum probata medicina Alexandri, quæ mihi in tenasmis, & ad omnes dolores ani multos honores dedit. Et Lanfran. etiam idem inuenit, vt dicit, quod Re. thuris, myrrhæ, lycij, croci, ana partem. j. opij, partes duas. terantur & conficiantur cum vitello oui, & mucilagine psyllij, & oleo ros. & fiat linimentum: de quo inungatur lichinium, quod ponatur infra, & plagella ab extra. Quãdo autem dolor causatur propter excrescentiam, si sint vuales quæ ex retentione generantur sanguinis, proficiunt remedia prius dicta. Si sunt verrucales proficit vitellus oui cum oleo violaceo agitatus in æstate: in hyeme vero cum oleo amygdalarum, aut butyro, aut aliqua mucilagine misto. Si morales, exiccatiua sine mordicatione prosunt, velut puluis factus de foliis tassibarbassi, vel plantaginis, vel radicis cannarum adustæ adiunctis cerussa & lithargyro, & cum istis eisdem potest fieri vnguentum qui vult. In aliis etiam & in istis si non mitigantur, oportet ire ad earũ ablationem. Veruntamen si antiquæ sunt, semper vna debet remanere aperta, propter documentum dictum, quod conuenienter potest fieri cum aloe misto cum vno ficu super ipsam applicato, & cum hoc in regimine semper debet esse sobrietas. Et non auferantur omnes insimul, sed successiue: & est magis dilectũ magistro Arnoldo, vt auferantur paulatim cum suauibus corrosiuis, qualia sunt ea quæ sunt de natura salis, vt sal, gemma, & sal nitri, fæx vini adusta, incorporata cum melle. Nonnulli, vero, vt Rasis, Auic. & Halyab. acuta medicamina, vt trochis. diabardich, quod est de viridi æris,

& cali-

& calidicon, apponere præcipiunt. Rogerius vnguentum ruptorium cùm capsula apponit desuper. Auic. vero & Albuc. & Bruno cum secta sua magis videtur placere, quòd cum ferro calido vel frigido incidantur. Et si essent occultæ, docent eas cum ventosa, aut cum conamine exprimendi extrahere, & eas cum digitis vel panno capere, & tenere quousque operatio sit completa. Ipsi etiam vna cum magistro Arnoldo docent eas cum filo ligare, & continue taliter stringere quousque per se cadant.

Quando autē dolor fuerit propter inflationem earū, tūc secundū Arnoldum sufficit quod lauentur cum aqua tepida decoctionis seminum frigidorum cucumeris, cucurbitę, & portulacæ, & liniantur cū albumine oui, & succis vel aquis frigidis, & mucilagine psyllij: vel inungātur cū populeone seu cum ceroto Gal. Quando autē contingit dolor propter duritiem fæcū: vtatur rebus lenitiuis, & detur in principio prandij. vnc. j. de casia fistu. In actu etiam assellandi immergantur inferiora in aqua decoctionis maluarum: & inungatur anus cum oleo rosato tepido, & hoc est probatum.

De ficu quæ fit in ano.

Ficus, atrices, & condylomata, quæ in ano, virga, & matrice fiunt: sic curantur, vt ponit Theodoricus, cum millefolio, parietaria, cum pauco sale pistata, & quotidie apposita ligentur, & incidantur, & vrantur cum cauterio actuali, vel potentiali, vt de hæmorrhoidibus fuit dictum, & dolor sedetur, sicut & illorum sedatur.

De fistulis quæ fiunt in ano.

Fistulæ quæ fiunt in ano, quædam sunt penetrantes infra spatiositatem intestini longaonis: quædam vero non sunt penetrantes, sed tendentes ad alia loca. Et quæ penetrāt ad intestinum, quædam profundātur vltra tres digitos versus medium musculorum ani: quædam penetrant citra versus marginem ani. Illæ vero quæ non penetrāt ad intestinum, sed tendunt ad alia loca, quædam incedunt in carne ancharum, & marginis exterioris ani, quædam versus ossa ancharum, & caudæ versus vesicam, & radicem virgæ, hæ enim sunt differentiæ, quæ faciunt diuersitatem in opere.

Causæ istarum fistularum sunt quæ aliarum, apostemata videlicet, & hæmorrhoides, & vulnera male curata:

quando enim sanies permittitur in locis illis calidis, & humidis, citæ putrefactionis, vltra debitum stare, corrodit illa, & alterat, & facit sinum & fistulas.

Signa fistularum istius loci sunt præcessiones causarum dictarũ, & durities, atque nodatio, & ingrossatio, quæ accidit ꝓpe anũ. Et quãdoq; aperitur, quãdoque clauditur, à qua exit virus aquosum siue serosum Significatur esse profunditatis cum proba de plumbo, aut de radicibus petroselini, vel de costa maluæ seu præuẽchæ. Signũ autem quod penetrant ad intestinũ, habetur per exitum fæcis, & vẽtositatis per foramẽ fistulæ, & cũ proba immissa per ipsum foramen fistulæ, & digito præparato per rasurã vngulæ, & inunctionẽ cum aliquo vnctuoso immisso per anũ, quando se adinuicẽ absque medio obuiabunt. Significatur quod est in corpore musculorum, per priuationẽ operationis ipsorũ, non enim sufficienter possunt cõtinere fæces, neq; digitũ stringere immissum per anum. Signũ quod tendit ad vesicã, habetur per nocumentũ vrinandi. Quod verò incedat ad partes ossium, proba manifestat. Iudicatur per Aui. quẽ in hoc sequitur Lanfranc. quod si fistula ani nõ magnum facit tædium, dimittatur & teneatur munda cum pannis lenibus, & cotone suaui, & lauamentis, & collyrio Rasis dicto ad fistulas oculorũ, & emplastro nigro, nã eius cura est multũ tædiosa. Et forte ꝙ patiens propter ipsam non minus viuet: imò sine forte magis· cũ ipsa stet in loco hæmorrhoidũ, & est velut emunctorium: materia enim emunctoriorũ naturaliũ vel factorũ ex naturæ assuetudine absque graui periculo, non potest ꝓhiberi. Propterea vult Alb. quod fistula, quæ penetratur ad vesicã, & ad ossa ancharũ, & caudæ, non curetur: quia curatio eorum nõ est nisi labor infirmorũ, & fatuitas stultorũ medicorum. sufficit enim eam palliare. Infiltratæ enĩ & ita profundatæ sunt cũ illis particulis, quod nequit homo venire ad radicem. Amplius est intentio omnium, quod fistula penetrans supra medium musculorũ ani, nõ curetur: eo quia peior ægritudo quæ est exitus inuoluntarius egestionis, sequeretur Melius ergo est quod pallietur. Cæterum fistula quæ non penetrat, sed incedit in carnem iuxta anum & anchas, & quæ penetrant non multum elongando ab ano, potest curari sine timore: vt dicit Rasis.

Istæ fistulæ sicut & aliæ, dupl exhabẽt regimen, vniuersale,

sale,& particulare.vniuersale dictum est superius in capitulo de fistula in communi.Particulare dicendum est hic.

Cura igitur fistulæ non penetrantis,sed in carne inceden tis,curatur elargato foramine cũ tenta de gentiana per incisionem cauernæ,&cauterizationẽ cum cauterio actuali, vel potẽtiali , vt dictũ est de aliis : nisi ꝙ iste locus propter eius naturã indiget maiori infrigidatione & prohibitione quàm alia.Brunus autẽ & Theod.magis cõmendant in ista fistula cauteriũ actuale quàm potentiale:est enim in vltimo iuuamẽto,& non adducit materiã in loco.Penetrantes autem fistulę secundũ Rasim nõ sanantur,nisi cum ligatione, & extractione cum falce:deinde curantur,vt dicit,cũ medi camine incarnatiuo.Et causa est secundũ Brunũ,&Theod. quia aliter ille humiditates,quæ cõgregabãtur in cauernositatibus,nõ poterãt euacuari,neque desiccari:imò ipsemet fæces adunato foramine,eas expurgãt,& mundãt. Modus autem ligationis secundũ Albu.est quod per foramẽ fistulæ intromittatur acus plumbea in capite:cuius sit chordula cerissina de tribus, aut quatuor filis:postea cũ digito pręparato intromisso in ano plicãdo caput ipsius acus ducat per anũ , & extrahatur extra acus , & filũ remaneat,& ligetur stringẽdo qualibet die taliter,quod totum illud spatium à transitu fistulæ,vsque ad anũ sit incisum.Et tunc sup ipsum mitigantia dolorẽ sunt apponenda.Et si patiens non potest attendere dolorẽ,tunc cõsulit Roge quod ligetur in capite fili paruũ bindellum de pãno linitu cum aliquo corrosiuo, & extrahendo filum seu chordulã,dimittatur bindellus,& ligetur,nõ tamen stricte:tunc desuper apponãtur mitigantia ardorẽ.Modus incisionis cum falce est,quod extrahatur cũ chordula immissa extra quantũ erit possibile intestinum cõprehensum per ipsam chordulã:&post intromittendum instrumentũ positum ab Albucasi bene scindens,totũ illud quod cõprehensum est cum chordula scindatur:ita ꝙ chor dula expediatur. Vel aliter secundũ magistrũ meum intromittatur per foramẽ chordulæ instrumẽtũ,quod est curuatum,& cauatũ ab vna parte:& desuper cũ cultellari ignito totũ cõprehensum incidatur,sic quod chordula,& instrumentũ expediantur.Inciso quod apprehendebatur cũ chor dula de intestino, & viuificato foramine innaturali cũ naturali,mũdificato loco ab eschara siqua sit:incarnetur locus

cum

cum fomentatione vini, & vnguento apostolorum, & emplastro nigro, & puluere incarnatiuo, si est necesse, vt dicebat Rasis. Non obstante quod Brunus, & Theod. volunt quod post incisionem, oportet quod fistula mortificetur, & callositas illa destruatur. Ad nullã enim necessitatem video quod proficiat remotio callositatis, imò expedit quod remaneat, & procuretur maior. Tota enim intentio debet esse post incisionem, quod totum foramen corietur, & cicatricetur, sicut est intestinum, vt superfluitates non cadant super carnem nudam, & dolorem inferant in ea.

De rhagadiis.

Ad rhagadias quæ in ano, virga, & matrice, supposita diæta remollitiua, confert fomentare locũ cum aqua decoctionis maluarum, & radicis eius, atq; seminis lini. Et inungere cum vnguento Rasis, quod suscepit Lanfran. Recipe olei rosa. vnc. iiij ceræ, vnc. iij cerussæ, vnc. ʃ. plumbi vsti, drac. ij. amyli, dragaganthi, ana drac. j. opij, camphoræ, ana drac. ʃ. albuminis ouorum quinque numero. fiat vnguentum.

Ligaturæ istarum partium sunt plurimum ad tenendum medicamina: & fiunt in passionibus ani, & inguinum cum brachali, & binda pendente bifurcata. In bursa testiculorum cum coxa. In virga cum sacculo ad brachale ligatis.

De vlceribus coxarum, tibiarum, & pedum. *Cap. VIII.*

VLcera quæ in istis particulis fiunt, vt in aliis, neque alium modum curandi specialem habent quàm alia, excepta ligatura, quæ in coxis incipit in genu, in tibia super cauillã: & indigent maiori quiete propter promptitudinem descendendi humores ad ipsas. Bene tamẽ est verum, quod cancros qui in huiusmodi particulis fiunt, vulgus, & etiam Rogerius in coxa lupos vocat: in tibiis verò congrænas: Lanfran. verò esthiomenos vocat. Et facit differentiam inter ipsas, & malum mortuum quæ est fœtida scabies, de qua dicetur infra. Non est tamen curandum de nominibus, vt sæpe dixit Gal. Quicquid sit, si talia vlcera cancrosa non curantur cum aqua aluminosa, & plantaginis, vt supra dictum est, placet mihi quod, vt dicit Lanfranc. cauterizentur totaliter cum cauterio cultellari: & cum ipso eorum forma rotunda reducatur ad longam, vt citius consolidetur:

solidetur: & post mitigetur ignis cum ouo, & oleo ros. & maturetur, & mundificetur eschara cum emplastro de apio: & defendatur locus cum vnguento de bolo, vt semper est dictum. Si vero os fuerit cōtaminatum, & super ipsum aliqua eminentia apparuerit, consulit Rogerius quod munitis circunferentiis cum aliqua pasta, vel panno cerato, vel diachylon, vel aliquo emplastro frigido adhærente, caro superposita impleatur de aliquo caustico: & stet à mane vsque ad sero, vel econuerso. Et postquàm caro fuerit denigrata, & mortificata, ad extinguendū ignem de super ouum cum oleo ros. si vis apponatur: & procuretur cum butyro, & caulibus pistatis, quod caro mortificata cadat. Et postquàm ceciderit, os abradatur, & remoueatur quousque remaneat mundū. Et si est necesse, cauterizetur & tractetur, vt supra dictū fuit de osse corrupto. Et post vti cætera vlcera curetur: in casu tamen, quod totum os esset mortificatum, & tabefactum, dimittatur: quia incurabile est, vt dicit. Caue tamen de quantitate corrosiui seu caustici, quia pericula vidi: à quibus nos liberet omnium Deus liberator. Amen.

Incipit liber quintus de algebra, & extensione, & restauratione ossium fractorum & dislocatorum. Cuius sunt duæ doctrinæ.

Doctrina prima est de restauratione fracturarum.
Doctrina secunda de restauratione dislocationū.

Doctrinæ primæ sunt octo capitula.

De restauratione fracturarum vniuersaliter. Cap. I.

Fractura ossis, id est catagma, vt dictum fuit superius in de ossium vulneribus, apud Gal. in 6. therapeu. dicitur secundum linguam Græcorum quæcunque solutio continuitatis facta in osse. Secūdum autem linguam nostram dicitur solutio in osse facta, non à quacunque re, sed à cōtundente, vt vera sit prima differētia solutionis ossis, quod quædam est incisa: quędā contusa: non accepta à causa efficiente, sed à dispositione derelicta propter verba Gal. in 4. therapeu. A causis enim procatarcticis seu primitiuis tanquā à non entibus

tibus non suscipitur indicatio curatiua, sed solum significatiua. sola vtique dispositio derelicta, & natura particulæ sunt principaliter illa quæ curam indicant: dispositio verò includit essentiam rei, & sua accidentia seu dispositiones consequentes. Et secundū hoc dicitur quod fractura quædam est simplex, quædā composita: simplex secundum Gal. in cap. præallegato, quædam est virgalis seu transuersalis, quædam est scissuralis seu longitudinalis. Et quælibet istarum, vt dicit Lanfran. quædam est completa in qua rotunde frangitur totum os: quædam incompleta in qua non frangitur nisi medietas, aut aliqua pars sola. Et iterum quęlibet istarum, quædam est æqualis & plena, quædam inæqualis, squirlosa, & frustulosa. Et adhuc quælibet istarum, quædam est in osse vno, quædā in duobus associatis. Composita verò quædam est cum vulnere, quædam cum dolore, quædam cum apostemate, quædam cum equitatura, & nodatione ossis male cōsolidati: & sic de aliis. Quæ autem sumuntur à natura particularum, secundum Albuca. quædam sunt in osse nasi, quædam in osse mandibulæ, quædam in furcula, quædam in brachiis: & sic consequenter. A talibus enim differentiis sumuntur intentiones curatiuæ.

Causæ fracturarum sunt quæ & aliorum vulnerum, omne quod aptum natum est contundere & frangere ossa, vt est casus, & percussio.

Signa & iudicia.

Signa autem fracturarū secundum Halyab. octauo sermone partis primæ dispositionis regalis sensui patet. fractura quidem si manus fiat proxima, & tāgat mēbrum fractum, partes inuenit ossis adinuicē separatas variásque, & membri figuram inæqualē. Et secundum Rasim & Aui. palpando cum manu, crepitatio auditur in osse Et dolor dum tangitur, & impotentia sustinendi, super hoc attestantur. Et causæ quæ faciunt fracturam ad hoc dant iuuamentum, vt dicit Auic. Verum in longitudinali non inuenitur grossities naturalis in substantia ossis, vt dicit Lanfranc. sine pręsentia aliorum, vt dicit Rasis. Et tamē ibi dolor, & quędam inæqualitas, vt ostendit sensus. Alias autem differentias ostendit sensus, & præsentia singularum. Iudicatur per Aui. vltra indicia data superius in de vulneri b. ossium, ad quod capitulum in multis pro ista materia est recurrendū. Quod

fract

fractura transuersalis integra malæ præparationis est: quia cum difficultate remanēt ossa secundū cōtinuitatem naturalem: & ideo sæpe in ipsa accidit ossiū superequitatura:& maximè quādo est in vnico osse nō associato, vt in coxa:vel in ambobus associatis. Amplius fractura quę est ꝓpe iuncturā, difficilis est.quia malè potest ligari,& vtplurimū in ea motus remanet difficilis & durus. Præterea fractura cū dolore & apostemate & cassatione carnis & frustulis,est mala:quia non potest bene restaurari, quousq; illa fuerint correcta:fractura autē cū vulnere & disruptione etiā est difficilis, quia oportet dimittere foramē ꝓ vulnere præparādo:& bindę & hastellæ deficiūt:quare malè potest mēbrū in sua æquatione seruari. Fractura autē quāto magis moratur ad restaurādum,tāto deterior est:quia induratur & implētur spatia aliena substātia:& ita in restauratione indiget magna extensione. Magna autē extensio suspecta est ad spasmū,vt ponit Auic. Amplius fracturæ diuersificātur secundū spatiū,& termi num in quo morātur ad cōglutinandum & sanandū: vt craneum in 35.diebus: os nasi in 18.diebus;costa in 28.& sic de aliis,vt dicetur infrà. Et ætas etiā in hoc addit,& minuit,vt Iamerius dicit. Præterea inquit Auic.& Halyab.in nono ser mone secundæ partis:quod causæ,quare ossa retardantur ad consolidandū,sunt multitudo embrocationis cū aqua calida & mutatio crebra,& in motu festinatio,& sanguinis viscosi paucitas:aut nimia strictura prohibēs mēbrum nutrire: aut frustorum ossium præsentia. Et propter hoc dicit Auic. ꝙ restauratio cholericorū & conualescentium, & etiam senum,minoratur: imò dicit Albu.& Iamerius ꝙ in decrepitis non fit restauratio. Et de illis quæ significant restaurationē mēbri,est æqualis cōpositio ad sociū sibi cōparem,comparata,& delicia, & apparitio sanguinis, quem expellit natura cum studio ad fracturam. Et ideo dicitur inflatio membri sine magno dolore post præparationem primam, & deinflatio post tempus reparationis,est bonum signum.

Curatio generalis fracturarum sequitur intentiones generales vulnerū superius in de vulneribus dictas. Et prout habetur à Gal.in sexto thera.& ab Auic.in primo & quarto, Quatuor sunt principales intētiones,prima est ossis æquatio.secunda ipsius æquati conseruatio.tertia est cum poro ligatio, & quarta est accidentium correctio. Verum antequam pro-

cedatur ad ostendēdum quomodo dictæ intentiones compleantur: præmittātur sex documenta, quæ sunt necessaria ad operationes præfatas.

Primū documētum est, ꝙ ante omnia præparētur necessaria ad reductionē. primò locus aptus. secundò ministri cōuenietes. tertiò albumina ouorū in bona quātitate, & oleum rof. & pānus infusus in eo magnus secundū quātitatē mēbri fracti. quarto filū, & bindæ tres latæ & lōgæ secundū mēbrū, de vna aut duabus brachiatis, in oxycrato infusę, & expressę, quinto stupatæ leues bene & æqualiter factæ secundū quātitatē mēbri, infusæ etiā oxycrato, & expressæ, vt consulit Rasis, sexto hastellæ planæ & leues de abiete, vel de ligno à vaginis spatharum, aut de cornu, aut de ferro siue corio lōgæ secundū mēbrū ad tres vel quatuor digitos vltra fracturam, vt dicit Albu. & plus, si est necesse: dūtaxat ꝙ nō tāgant, neq; offendant iuncturā: grossiores in medio quā circa extrema; tot quot sunt necesse ad inuoluendū totum mēbrum: de vna tamē ad aliā digiti vnius sit latitudo, & cooperiātur de panno, & liniātur cum albumine oui. septimo ꝙ si est necesse, habeātur cannuli cū chordula ligati singulariter tot quot sunt necessarij secundū lōgitudinem membri, & cū chordula ligentur hastellæ: & cum cānulis voluendo stringatur ad sufficientiam, & postea per omnes cannulos virga parua intromittatur: vt reuolutionē & stricturā suā non perdāt, octauo ꝙ habeatur cunabulū aut suspēsorium in quo mēbrū firmiter & planè situetur. nono lectus de almatraciis, in quo iaceat, & si est necesse, sit perforatus, ad assellādū. decimo chorda pendēs supra lectum, aut aliud ad appodiādum & iuuandum se cum voluerit assellare, aut se erigere, & gyrare.

Secundū documētū est de æquatiōe ꝙ in tēpore æquationis sint duo ministri: & vnus teneat, & trahat mēbrū ab vna extremitate: & alter ab alia directè, vt eminētiæ nō frāgantur. Et si cōuenienter cum manibus nō possunt extēdere mēbrum fractum, ꝙ circum immittāt laqueos vel organa qualia Hipp. nos docuit, vt vbi suprà dicit Gal. Organa autē illa credo sint corni lignei cum columnis sicut dicit Albu. aut facti ad modū spingularū, vt habebat ille de Limello. & extēso mēbro cum manibus magister tractādo ipsum secundum lōgitudinem cum facilitate ducat ad cōtrarium, quę egressa sunt exēplo vtētibus eo ꝙ sanum est, vt vbi supra dixit Gal.

Tertium

Tertiũ documentũ est ꝙ cõseruatio quę fiet per ligaturã, & per situationẽ, fiat faciliter & indolorose. Eliget, inquit Gal. vtiq; quis extẽdere, & plasmare, & superligare, & deponere secũdũ modũ, & figurã ĩdolorosissimã. Nihil enim est causa magis destructionis mẽbri quã dolor qui peruenit ex strictura, & inepta repositura. Et aduerte ꝙ ex hoc multa mẽbra vidi esthiomenari & corrũpi: de quo etiã Rasis operantẽ incãtat. Ligatura enim que quidẽ remissa est, non tenet ossa: quę vero fortiter est restricta, dolorẽ operatur, vt vitã nõ ꝑmittit venire in mẽbro, fiat ergo mediocris, terminus autẽ eius est bona toleratio, vt dicit Rasis: & dictũ est supra. Tres aũt bindas cõsulit Hippo. in ligãdo fracturã. prima enim de loco fracturæ ascẽdẽdo, quæ est materiei descẽsus prohitiua. secũda à dicto loco descẽdẽdo quæ est materiei expressiua, custodiũt igitur simul, & roborãt qđ fractũ est: & absque phlegmonizatione seruãt istæ duę primę bindę, vt dicit Gal. multis inuolutionibus cõtinẽtes fracturã versus sanũ: quãtũ fuerit necesse super possidẽtes: nõ tamẽ sufficiũt, nisi sit tertia quæ ad custodiã splemorũ, id est plumaceolorũ sunt adinuenta: vt autẽ nõ phlegmonizẽt, iubet vti ceroto: loco cuius oleũ ros. ponitur, si tamẽ fuerit cũ vulnere, austerũ & nigrũ vinũ. Et est cõsiliũ Rasis, ꝙ circa diẽ septimã strictior ligatura incipiatur, in principio tamen & fine laxior fiat timore apostematis à principio: & vt melioretur nutritio in fine. Apta enim situatio dupliciter præparatᷣ, vt ponit Gale. vno modo ex communi intẽtiõe ꝙ sit indolorosa: alio modo ex natura particulæ, & cõsuetudine: & cõcordãtur isti modi ad inuicẽ: quia naturalis & cõsueta figura particulæ ĩdolorosa est maxima. Et de hac positione summe incãtãt patiẽtẽ, ꝙ caueat eã. Et ob hoc inuẽta sunt cunabula, & suspensoria, & instrumenta mechanica ad firmius & tutius tenendum ipsa.

Quartũ documẽtũ est ꝙ à principio apponantur hastellæ leues, aut aliquæ loco earum nõ ad restringendũ, sed solum ad sustinendum vsque ad diẽ septimũ quãdo trãsiuerit tempus apostematis: & tunc ponãtur hastellæ bonæ, & sufficientes ad restringendũ & sustinendum, & continuentur vsque ad finem, & porus sit bene firmus: & nõ fiat festinatio in remouendo, vt dicit Auicen. Vnde Gale. in sexto. Appareant vero iam omnia modo nihil impediat phlegmone libera, ac quam pro naturali habitu nonnunquam magis gracilia,

tunc licebit ferulas circũponere & soluere ex maiori interuallo:ante vero quando phlegmones dominabatur intẽtio, licet supple esset bonum ad sustinendum ponere,tamen nõ erat tutum eas premere.

Quintum documentum est de tempore remutationis ꝙ remutatio non fiat,si constat ꝙ fractura sit bene rectificata, & nihil sinistrũ cõtingat,vsque ad 10.vel 15.vel 20.dies,quãto enim tardius soluitur,tanto melius,dicebat Rasis.Si autẽ dubitaretur de rectificatione, infra septimum diem vel 10. remutari potes:quia adhuc nõ generatur porus.Et si aliquid est ad rectificandũ,tunc potest rectificari. Si autẽ accideret dolor,aut apostema,seu pruritus,infra tertium diem fiat remutatio:& ita voluit Auic.vnde Gal.vbi supra, verum litera est intricata,& forte in exemplis Græcorum male inuenta:quia illud solueretur intra acus est negatiue.Soluere autem iubet Hippo.per tertium:si fastidium, aut pruritus, aut trãspirationes male detentæ particulæ innascantur. Si vero illa non fuerint,non licet soluere frequenter,sed expectare. Vnde post principiũ,ac vero & post septem nõ licet soluere plurimum,nisi particula indigeret extrahere ichores, vel si porosatio nõ fieret bene : quod cognoscitur circa tempus prædictũ:& tunc est soluendum:& ita intellexit Brunus, & Theodoricus,& omnes practicantes.

Sextum documentum est de generatione pori:ꝙ postquã incipit generari,versus 8.diem regimẽ ingrossetur,renutricare enim dicit Gal.oportet corpus cibariis euchymis &nutritiuis:ex quibus generari consueuit humor non solum benignus,sed etiam viscosus, ex quo oportet magis generari porũ,velut dicit Auic.vt est risum,& frumentum coctũ cum aqua,& pedes,ventres,& capita animaliũ decocta, & vinũ stypticũ,grossum.Et caueat ab omni eo qđ subtiliat & adurit sanginem,sicut vinum subtile,allia,atq; cepe, & sinapis, & species,ira,& coitus,& similia.Vnde Rasis,oportet in eis regimẽ subtiliare à principio per aliquot dies,&vino nullo modo approximare præsumant:& ventrẽ solui,& phlebotomari,si fortes fuerint,vt prohibeatur apostema:postquã autem erit securus de apostemate,ad regimen quo consueuerat vti,reuertatur.

Expeditis documentis veniendum est ad prædictas quatuor intentiones quomodo in summa complentur.

Prima

Prima quæ est ossis æquatio, completur cum debita membri extẽsione, & ossis depressi eleuatione, & eleuati depressione indolorose quousque capita ossium ad naturalem situm reducantur.

Secundũ cõpletur cum bona & decenti ligatura & appodiatura. Et licet modus apud diuersos sit diuersus: quia aliqui immediate super fracturã vngunt, & ligant vsq; ad quintum vel sextum aut septimum dies, nõ hastellãt: nõnulli immediate à principio emplastrant: & numerum plumaceolorum de stupata, vt Theodo. aut de pannis, vt magister Petrus de Argẽtina applicant: & desuper ligãt, & hastellãt. Et vtrobique periculum: quia dormiẽdo mẽbrum nõ posset torqueri. Et supra tot plumaceolos debita nõ potest fieri ligatura.

Ego tamẽ mediãdo plus vere ad modũ Gal. Albuca. Auic. Halyabb. declinãdo iuxta documẽta prius data, istas duas intẽtiones cum tribus ordinibus cõpleo. In primis respicio, vt conseruãdo dolor sedetur. In secundo conseruãdo, vt porus generetur. Et in tertio, vt conseruando membrum confortetur & ad suos actus reducatur.

Primus ordo sic cõpletur, ꝙ fractura æquata dũ adhuc tenetur mẽbrum extẽsum per ministros cum ligamẽto longo lato secundũ naturã mẽbri: vt immediate, vt Rogerius, aut mediante aliquo pãno, aut leuissima stupata, vt Lanfrancus, dũtaxat ꝙ nõ sit adeo grossa ꝙ impediat decentẽ ligaturam, infusa in mistura albuminis ouorũ, & olei rosa. incipiẽdo super fracturã descendẽdo & ascendẽdo de parte sana satis capiendo: plus tamen supra fracturã stringẽdo, plane & indolorose ligetur. Et desuper ligaturã filtrum, aut pãnus duplicatus, aut stupata infusa & expressa quæ cõprehẽdat totum membrũ, vt hastellæ nõ offendant ipsum, suatur, & apponãtur desuper hastellę de ligno, aut de corio secundũ naturam mẽbri factæ cũ stuellis aut bindello ligentur: & ad quiescendum in loco firme trãquillo cum suis appodiamẽtis situetur. Et in crastinũ patiens si est necesse & possibile phlebotometur, & regimen subtile sibi iniũgatur. Et de vẽtre in primis dieb⁹, præcipue si fractura in mẽbris fuerit inferioribus, nõ curetur: & nõ remutetur vsq; ad 10. vel 15. dies: nisi fractura fuerit male præparata: aut aliud occurrat quod instet. Et tũc post tertium vel quartum diẽ dissoluatur, & reparatis reparandis, vt prius præparetur, & ita cõpletur primus ordo.

Secundus vero cõpletur quod post 10.vel 15. diem quãdo materia pori incipit venire, quod percipitur per sedationem doloris & aduentus apostematis, & per bonam mẽbri colorationem, & ligaturã, dissoluatur: & mẽbrum cum aqua calida lauetur. Et si aliquid est ad reparandum, reparetur: & emplastrum factum de farina volatili, & pul. rubeo cum albuminibus ouorum extensum in panno desuper apponatur, & ligetur: & omnia alia fiant vt in prima præparatione: nisi aliquantulũ plus stringatur, & ab inde regimen ingrossetur. Et si est necesse vẽter leniatur: & ita remutetur de septimo ad nonum, aut plus quousq; os sit bene cum poro ligatum, quod scitur per tactum, & deinflationem, & tempus suæ firmationis aduentum.

Et tunc incipiendus est tertius: & est de tertio in tertium mẽbrum cum vino salito decoctionis ros. & absinthij in vase arboris quercus lauetur: & cũ bona stupata infusa in illo vino, & expressa cũ duabus aut tribus hastellis ligetur: & tũc membrum ad operationes solitas paulatine, & caute reducatur: & in fine si est necesse, cum dialthæa, & oxycrato dulcoretur. Sed quarta aut quinta intẽtio cõpletur secundum quod accidentia occurrunt: vt si est dolor aut apostema ante omnia: imò si esset ligatum, dissoluatur: & cum lana & oleo & aceto & aliis conuenientibus remediis sedentur: & nõ ligetur, neque hastelletur, nisi ad sustinendũ membrum, & tenendum medicamina, quousque fuerint sedata. Et tunc ad præparandum redeatur prout dictum est. Si autem pruritus superuenerit, dissoluatur ligatura, & cum aqua salita membrum embrocetur, aut cum vnguento albo, aut populeone inungatur, & ligetur vt prius.

Si vulnus fuerit factũ à principio aut post propter extrahere frustula, ipsis extractis, suatur, vt dictũ fuit in de ossium vulneribus, supra, ad quod est recurrẽdũ pro huiusmodi fracturis: &, vt dictum est, præparetur. Et quãdo faciet saniẽ, foramen per vnde possit vulnus mũdificari quãdo erit necesse, dimittatur. Si fuerit porus paruus, cũ fricationibus, & embrocationibus, & emplastris piceis, & laxa ligatura nutrimentũ ad locũ trahatur. Si nimius, cũ lamina plumbi & ligatura cõstringatur. Si os fuerit male consolidatũ, & fuerit recens de 6. mẽsibus, mollificetur cum balneo & emplastro de bismaluis & consimilibus per 15. dies, vt dicit Iamerius:

& ex

& extendēdo cum vittis ab vtraque parte impingendo cum genu refrangatur, & incontinenti æquetur:& vt dictum est, præparetur. Et multoties est possibile quod leniendo orosbot æquatur fractura,cum eo quod scis, inquit Auic.in quo pondus cum pallula vidi vtile.Si autem fuerit antiqua, & porus induratus, iuxta consilium omnium peritorum dimittatur:melius enim fuisset illi sapienti de quo loquitur Halyab. in tertio techni, viuere cum sua claudicatione,quàm in talibus tortoribus mori. Verum si multum infestetur, & aliter non potest fieri, consulit Auic.quod incidatur caro,& orosbot fricando separetur.Si fuerit attritio, & timetur membri corruptio,scarpelletur: & vt dictum est,de esthiomeno,regatur.Et si remanserit duricies,curetur,vt in sexto de arthretica, & passionibus iuncturarum, & in antidotario dicetur. De transuersalibus sufficiant. De longitudinalibus eodem modo est procedendum. premere autem oportet magis eas secundum fracturam, & pellere intus magis illud quod abscessit,vt dicit Galenus.

De speciali reductione fracturæ cranei, ossis nasi, mandibulæ, ossium capitis, & faciei. Cap. II.

DE cranei fractura & de naso dictum est superius in tractatu tertio de vulneribus.In fractura mandibulæ conueniunt omnes, Halyab.Albuc.& Auic.quòd si fracta fuerit, cum digitis tuis positis infra os patientis reducatur ad schema suum:quod cognoscitur quando dentes partis sanæ coniunguntur cum dentibus alterius directæ:& tunc ligatis dētibus infirmis aliis sanis cum filo bene cerato,aut de argento vel auro apponantur:& desuper auxilia dicta in communi sermone: & desuper loco stuparum plagellæ de pāno multiplicatæ:& post hastellam de solea corij.Et ligetur ligatura incipiente retro collum,& veniente supra mandibulam,reuertendo sub auribus retro caput reducendo ligetur in fronte.Et si sint necessariæ plures reuolutiones, fiant per eūdem modum, donec ligatura bene fuerit firma. Cibaria sua sint sorbilia,ne ipsum grauent in masticando.Tempus autē suæ firmationis est fere 28.dierum secundum Aui.& Albuc.

De fractura colli & spondylium dorsi. Cap. II.

INquit Paulus, vt dicit Auicen.& Halyab. idem affirmat, quòd ossibus spondylium raro accidit fractura. sed plu-

rimum attritio. licet contrarium dicat Albuca. Verum Paulus & Halyab. intellexerunt in rotunditatibus ipsorum. Albuc. vero in aliis eorundem. Quicquid sit, si nocumentum peruenit ad nucham & neruos procedentes ab ea, producũt ad paralysim, vt dicit Albuc. manuum, si superiorum: pedum si inferiorum. & aliquando sequitur mors, vt dicit Aui. quare oportet vt præmittamus sermonẽ in perditione. Et si accidit egestionis inuoluntaria egressio, aut non potest mingere quãdo desiderat: scias quòd est mortale, vt dicit Albuc. Non ergo labores in curatione eius. Si vero non accidit aliquid ex illo, curatio eius erit in sedatione doloris & apostematis cũ oleo ros. & vitellis ouorũ assatis, & sedatis illis pone super ipsos aliquid de emplastris cõfortantibus & desiccãtibus, & stringe locũ cũ ligamẽto. Et præcipe infirmo quietem & situm super partem in qua minus dolet. Si vero frangitur postremum ossis caudæ, intromitte pollicẽ manus sinistræ in anum, & æqua os fractum cũ manu altera, secundum quod fuerit possibile: deinde pone super ipsum emplastrum: & hastellas, & stringe cum ligamento.

De fractura furculæ, & ossis spatulæ, seu omoplatæ. Cap. IIII.

FRactura furculæ pectoris aliquãdo est ad exteriora, aliquando ad interiora: & quæ ad exteriora, est facilis reductionis: quæ vero ad interiora difficilis. In illis quæ ad exteriora nõ oportet nisi modicum trahere humerum, & fracturam præmẽdo intus ducere, & auxilia dicta ponere, & stupatam, aut pãnos plicatos, & hastellã de sola duorũ digitorum in latitudine, & octo in lõgitudine: & ligare ligatura longa trãseundo sub titillicis, in quibus fit pila de lana, aut stupis: & toties voluatur quousq; locus fuerit bene firmatus: & suspendatur brachium ad collum & quiescat. Et videatur continue, id est quotidie quod ligatura non relaxetur, & semper refirmetur, vt dicit Albuc. Si autem fractura sit ad interiora, applicato genu in medio spatularum, vt faciebat magister meus Bonon. trahantur fortiter humeri ad posteriora: & tũc cum manu reducatur fractura, vel extẽdatur patiẽs ad terrã, vt Aui. & retro scapulas ponatur puluinar seu carellus rotundus, aut gibbosus: & præmantur ad terram fortiter humeri: & tunc cũ manu reducatur fractura. Et si nõ reducitur, vnge manum,

manum, aut corium cum aliquo visco, vt fit de costis: & violenter eleuãdo manum, aut corium, reducatur. Et sic faceret nocumentum anhelitui, & quod aliter nõ posset fieri vel reduci: capiatur caute sine hoc quod disrumpatur siphac cũ vncino: & trahatur extra, vt fit in extrahẽdo ossium frustula, & emplastretur, & ligetur, & sustentetur, vt dictum est supra. Tempus suæ firmationis est 24. dies, v dicit Albuca.

De fractura ossis adiutorii, & brachii, & totius manus. Cap. V.

OS adiutorij cum frangitur secundum plurimum declinat ad exteriora, vt dicit Aui. Circa quam fracturam est intelligendum præter vniuersalia, quòd licet Albuc. ponat duos modos reductionis & æquationis quorum primus mihi est difficilis, secundus facilis, quia concors est cum omnibus, nisi in hoc quòd loco hastellarum præcipit vt brachium ligetur cũ adiutorio, taliter quod vola manus iungatur cum humero: nihilominus melius est, vt post reductionem factã suauiter indolorose trahendo adiutorium cum brachio & cubito per vnum ministrum: altero firmiter tenente partem superiorem & humerum: fractura cum manibus æquetur, & ligetur, & quinque aut sex hastellis hastelletur, & ad collum cum gausape sustentetur: ita quod brachiũ plane supra ventrem iaceat: & cum pressuris, & pannis ita appodietur, quod non torqueatur. Remutetur autem de quarto ad septimum, & firmatur in quadragesima.

De brachio & focilibus eius.

Accidit quandoque in brachio, vt frangãtur focilia duo simul: quãdoque vero alterum solum. Et fractura focilis inferioris maioris est vehementior, & ruptior, quã superioris minoris, vt dicit Aui. & Albuc. illud idẽ. Circa quã fracturã cõcordant omnes, quod siue vnum os sit fractũ, siue ambo: extẽdatur per duos ministros, vnus trahat versus cubitum, alter versus manum: & medicus cum suis manibus suauiter æquet, & restauret, & liget: & alia fiant quæ dicta sunt in capitulo vniuersali. Brachium quando alterũ os frangitur, cum minori sufficit hastellatione: quando autem ambo franguntur, quinque aut sex hastellæ requiruntur. Situatur iuxta ventrem, suspenditur ad collum. firmatur in 38.

De rasceta & digitis manus.

Ossibus rascetæ parum accidit fractura : quoniam ipsa sunt dura valde: sed separatio. Quare consulit Albuc. quod extendatur manus supra tabulam, & comprimendo & plasmando reducantur, & emplastrentur, & ligentur, & hastellentur cōuenienter: & vola & manus cum stupis, aut pannis impleatur, & digiti vnus cum alio ligentur. remutetur de quarto in quartum. Firmatur in 20. diebus.

De fractura costarum & partium eius. Cap. VI.

INtelligendum est quòd fractura furculæ, & costarum, & ossium thoracis in multis cōueniunt differentiis, & causis, signis, & iudiciis, & in modo curandi. Nam sicut dictum est de furcula, aliquando franguntur ad interiora: aliquando ad exteriora: aliquando vero costæ plicantur, & non frāguntur.

Signa autem sunt communia & vlcera: quod quando franguntur, aut plicantur ad interiora: accidunt accidentia pleuresis de nocumento anhelitus, & sputo sanguinis, & tussi: quare est multum periculosa.

Circa curam ipsius est aduertēdum quod licet Haly. & Aui. Albuc. & multi alij diuersimode, & sine distinctione tractēt de fractura costarum, quia Albuc. Aui. & Halyab. cum lana & oleo, puluillis & ligamentis. Rogerius æquat & reducit cum manibus suis linitis aliquo visco in balneo aut iuxta ignem firmādo cum apostolicō, in alio cum applicatione. Iamerius idē: nisi quod in quatuor primis diebus emplastrat cum melle, & cymino, baccis lauri, pulegio, & costo. Quem modum etiam, vt affirmat Theodo. sequebatur Hugo magister suus. Brunus autem cum distinctione illa quæ ab extra, ęquat cum manibus, & emplastrat, & hastellat vt cōuenit, ad illam quæ ad intra declinat, fomētat cū oleo & lana in parua, in magna aperit & trahit. Guli. de Sali. cum manibus æquat, & cum albumine ouorum, & farina, & aliis glutinatiuis emplastrat. Lanf. procedit vt Rogerius: nisi quod præcipit vt patiens tussiendo iuuet extrahere costam ad extra. Ego autem de tali fractura supposito regimine vniuersali de phlebotomia, & ventre, & diæta, & potione carminâte materiam cōgelatam, vt est brodium cicerum, distinguo, vt Brunus, quòd ipsa aut declinat ad extra, & tunc comprimendo cum manibus

æquo:

æquo:& cum emplastro de albuminibus ouorum,& farina, & aliis glutinatiuis & bonis stupatis,& hastella, solea & lõga binda locum firmo:& in fine cum dialthæa, & oxycrato dulcoro.aut ad intra declinat:& tũc vt Rogerius, Iamerius, Lanfranc.in balneo vel iuxta ignẽ manibus linitis cum terebinthina , aut aliquo visco, & applicatis super partem depressam trahendo cum adiutorio tussis & retentione anhelitus patientis,eam cum omni ingenio eleuo: & si necessarium est,vẽtosam appono: aut aperio vt dicit Auic. Et super partẽ in primis tribus aut quatuor diebus ad sedandum dolorem & prohibendum apostemationẽ oleum rosatũ , & albumina ouorũ cum stupis applico: & leui ligatura solum ad retinendũ medicamina ligo.Post verò cum emplastro de farina fabarum , & melle ipsum rego. In fine cum dialthæa & oxycrato dulcoro.Remutatur de quinque.firmatur in 20.

De fractura ossis anchæ,& coxæ. Cap. VII.

OS anchæ raro frangitur.Sed quandoque finditur,& comminuuntur extremitates: & quandoque impellitur ad ventrem,& accidit propter hoc dolor & stupor in coxa.& ex hoc sequitur diminutio in coxis: & est res satis difficilis ad reducendum. Et in reducendo oportet extendere coxas , & pellere ancham:& sicut erit possibile,reducere:& postea emplastrare,& ligare.

De coxa.

Cum coxa frangitur,necessaria est extensio fortis , vt dicit Auic. propter quam fracturã & omnium aliorum membrorum est intelligendum quod de causis,& etiam de regimine in genere est recurrendum ad sermones vniuersales superius dictos:nisi quantum est de fractura coxæ, parum denudatur à claudicatione,vt dicit Auicen. In speciali tamen est sciendum,quod fere omnes concordant,ꝙ eodem modo est procedendũ in regimine ipsius,vt in adiutorij fractura:propter quod oportet vt fortius extendatur.Et ideo præcipiunt eam extendere per duos ministros cũ ligamentis ligatis super,& subtus fracturam:etiam præcipiunt,vt ligetur fortius, & hastelletur cum 6.vel 7.hastellis:quarum exteriores volebat Guli.esse longiores & fortiores , licet secundum Albuc. sufficeret cum tribus : quia crus loco hastellarũ præcipiebatur ligari cum coxa,vt calcaneus perueniret ad nates, quod mihi

mihi non placet. In modo tamen situandi sunt diuersi. Nam aliqui, vt Roger. Albuca. & Guli. situant eam in lecto plano, & appodiant ipsam hinc inde cum pãnis & stupis, quod non laudo. Alij, vt magister Petrus, cum sustentamentis factis de paleis longis secundum longitudinem pedis inuolutis cum linteamine & sutura, desuper ligant cum tribus aut quatuor vittis. Alij verò, vt Auic. & Brunus, & sentiebat Roger. dum duabus hastellis longis vsq; ad pedes ligatis etiam cum vittis. Nonnulli, vt Lanfranc. & multi moderni, in capsula seu canabulo vsq; ad pedes ponunt. Quicquid autẽ diuersificẽt, omnes intendunt coxã fractã æquatam taliter situari, vt sine molestia quiescat, & non moueatur, neq; declinet ad aliquã partem. Et ideo incantant operantẽ. Rogerius vt secundum longitudinem sanæ teneatur infirma. Et ad maiorem cautelam Roger. situabat in lecto stricto perforato: vt sine eleuare de situ posset assellare: & ligabat coxã, & tibiam in tribus aut quatuor locis cum spõda lecti, & pedem ad columnam, vt nõ posset eam patiens ad se trahere. vt Theod. Ego autem eam ligatã cum hastellis longis vsq; ad pedes firmo, aliquoties cum illis appodiamentis de paleis, aliquoties cũ capsa: & ad pedem ligo pondus plumbi trãseundo chordam super paruã polegeã: ita quod tenebit tibiam in sua longitudine. Et si est aliquis defectus in æquatione, trahendo paulatine rectificabit. Remutatur de 9. & vltra. Firmatur in 50. diebus.

De fractura genu & tibiarum, totiúsque pedis. *Cap. VIII.*

ROtula genu raro frangitur, sed plurimum conuertitur. Et oportet in restauratione eius, vt dicit Halyab. fragmenta cum digitis adunare, & secundum suam figuram adæquare, & emplastrare, & ponere hastellam rotundam de sola: deinde ligare vt conuenit.

De tibia.

Tibia quandoque frangitur secundum duo focilia: quandoque secundũ alterum: quandoque in maiori, & tunc declinat ad posteriora: quãdoque minori, & declinat ad anteriora & interiora. Et fractura focilis maioris est deterior minore, quia maior sustinere potest tibiam: quando autem franguntur ambo, est deterius. Fractura tibiæ vult Albuc. & Halyab. quod ita regatur, sicut fractura brachij, nisi quod præcipit

quod

quod si tuetur inter duas tabulas secundum longitudinem totius tibiæ, aut in cunabulo: quod idem facio, & quando est necesse, ingenia de coxa sibi approprio.

De calcaneo.

Calcaneus non frangitur: quia os durum est, & protectum à ligamentis.

De rasceta pedis.

Rasceta pedis etiã raro frangitur, & quando frangitur, difficilis est curationis, vt dicit Auic. & sæpe adducit accidẽtia mala, de qua dicit Albuc. quod restauratur ponendo pedem supra terram, & calcando cum pede tuo emplastretur, & ligetur cum hastella lata secundum ventrem, & solam pedis: & compleantur concauitates, vt de manu fuit dictum.

De articulis digitorum.

Digitorum pedis fractura æquatur sicut & digitorum manus, vt Halyab. dicit.

Doctrina secunda de restauratione dislocationum. Cuius sunt octo capitula.

De dislocatione in vniuersali. Cap. I.

Dislocatio, vt dicit Auic. est egressio ossis ex loco suo naturali, in quo est coniunctum. Circa quam est intelligendum secundum intentionem eiusdem in libro primo, quod cõiunctio ossium adinuicẽ est quadruplex: vna est serratiua, vt in cõmissuris cranei: alia infixiua, vt in fixione dentium: alia est appodiatiua, vt in tabula pectoris: quarta est ligatura, vt pyxidis & vertebri. Circa quam coniunctionem propriè accidit dislocatio. Circa verò alias non, sed motio siue apertio, quę non propriè, sed largè dicitur dislocatio, vt dicit Lanfrãcus. Dislocatio autem quædam est completa, in qua totaliter exit os à sua coniunctura, quę dicitur vera dislocatio. Quædam est incompleta, in qua non exit totaliter, quæ dicitur ab Auic. declinatio, & contorsio. Quædam non exit à iunctura, sed elongatur ligamentum, quæ dicitur gahen, & elongatio ligamenti: ita vocatur in quarto can. in

duobus

duobus locis. Modi dislocationum sunt etiam quatuor, anterius, posterius, interius, & exterius. Et cum hoc quædam est simplex: quædam composita cum fractura, vulnere, dolore, & apostemate: quædã cum duritie. Ab istis enim differentiis sumitur indicatio curatiua.

Causæ dislocationum quædã sunt extrinsecæ, vt casus, & percussio, ac inepta extensio: quædam intrinsecæ, vt humor mucillaginosus, continens iuncturas.

Signa, & iudicia.

Signorum enim quædam sumuntur à substantialiter inhærentibus, vt à compositione peccantis, quæ habet eminentiam, & cõcauitatem ab alia præter solitum: quædam ab accidentaliter inhærentibus, vt à dolore, & ab operationis & motus difficultate, quæ quidem signa per comparationẽ ad suam sanam comparem iuncturam trahuntur, vt dicit Auic. Iudicatur per Hippo. & Gal. 6. aphorismorũ, quod quicunq; à dislocatione molestantur & restaurantur, & rursus resilit. his mucillagines sunt in iunctura: tabescit crus, & claudicat, nisi vrantur. Et licet ista non sint recte verba Hippo. ita tamen exponit Gal. modũ vrendi dat Albu. cum instrumento circulari. Iudicatur per Auic. ꝙ dislocationes cõpositæ cum vulneribus, dolore, aut apostemate, sunt difficiles, & periculosæ. Ita quod aliquoties cogunt remanere particulã incuruatam sine reductione, vt dicebat Gal. in quarto therapeu.

Præterea dislocatio antiqua & indurata, est difficilis, & quasi impossibilis ad curandum. Et ideo quanto citius erit possibile, festinetur ad restaurãdum. Amplius dislocationes diuersificantur secundũ iuncturas in quibus fiunt: quia quædam est facilis dislocationis, & facilis reductionis, vt in iunctura poplitis propter leuitatem ligamenti: quædam difficilis, vt in iunctura cubiti, pedum, & digitorum: quædam mediocris, vt humeri, anchæ &c. Amplius, dislocatio in qua franguntur margines concauitatis ossium, sunt pessimæ.

Ad vltimum iudicatur reductio, quando auditus est strepitus ossis intrantis, & videtur figura naturalis comparata suo pari, vt dicit Iamerius.

Curatio generalis dislocationũ præmissis aliquibus documentis dictis in doctrina fracturarum cõmunibus omnium restaurationum fracturæ & dislocationis, habet quatuor intentio

tentiones. prima eſt iuncturæ reductio. ſecunda eſt iuncturę reductæ firmatio & conſeruatio. tertia eſt ab apoſtemate, & dolore defenſio. ſed quarta eſt accidentium correctio.

Prima completur cum extenſione iuncturæ, & impulſione eminentiæ & concauitatis repletione ſua, & indoloroſa ſecundum quod erit poſſibile.

Secunda cõpletur quod inuncta iunctura cum oleo roſ. & applicato panno gracili applicentur ſtupatæ, aut panni multipliciter plicati in albuminibus ouorũ infuſi, & ſi eſt neceſſe haſtella de corio ſuperapponatur, & ligetur cum bindis in oxycrato infuſis latis, & longis iuxta particulæ quantitatem, vt ſpecificabitur infra: & ſituetur mẽbrum quietius, & indoloroſius quo erit poſſibile, de quarto ad ſeptimũ remutando. In ſecundis remutationibus embrocãdo, ſi eſt neceſſe, cum aqua calida, in prima ſi fuerit recens nequaquã, quia adderetur in apoſtemate ſicut de pannis calidis dicit Auic. & emplaſtrando cum farina volatili, & puluere rubeo cum albuminibus ouorũ incorporatis, & ſtrictius ligando tunc, vt dicit Raſis. Tertia intentio completur cum phlebotomia, & purgatione ſi eſt neceſſe, & bona diæta à principio ſubtili: & ſedato dolore & apoſtemate ingroſſetur, prout eſt dictum ſuperius in fractura: & in fine confortetur cum embroca aquæ decoctionis roſ. abſinthij in oſſe arboris quercinæ ponendo ſpadagrapum, aut oxycroceum, reducendo membrum ſuauiter ad priſtinas ſuas actiones.

Sed quarta intentio cõpletur ſecundum accidentia. Si eſt dolor & apoſtema, quod prius ſedetur quã reducatur, quia propter tractionẽ timendum eſſet de ſpaſmo & accidẽtibus malis, & hoc cũ lana infuſa in aqua calida & oleo: & poſtea reducatur vt dicit Albuc. Si fuerit cum vulnere, primo reducatur diſlocatio, poſt curetur vulnus, & ſuatur ſi eſt neceſſe: & quando faciet ſaniẽ, dimittatur ſibi foramẽ ad expurgandum. Si verò componatur cum fractura, præparetur primo diſlocatio, & poſtea fractura, ſi eſt poſſibile: ſi verò non eſt poſſibile, præparetur fractura: & quando porus erit firmus, præparetur diſlocatio. Et ſi eſt diſlocatio antiqua, & fuerit ibi durities, embrocetur cum aqua decoctionis maluæ, biſmaluæ: & inungendo cum dialthæa, & emplaſtrando cum diachylon magno, aut cum lana ſuccida infuſa in mucilaginibus, & cum corticibus radicis biſmaluæ coctis & piſtatis,

& cum

& cum axungia impinguatis, & loco bene mollificato reducatur iunctura, & sanetur. Et si est sanatio, & motus difficilis aut nullus remanserit, curetur prout in sexto de arthretica, & passionibus iuncturarum, & in antidotario dicetur.

De dislocatione mandibulæ. Cap. II.

MAndibula quãdoque mollificatur, quandoque spasmatur, quãdoque dislocatur. Et eius dislocatio quãdoque est ad anteriora, & tunc os remanet apertum sicut in mollificatione: quãdoque ad posteriora econtrario eius quod accidit apud mollificationem, vt dicit Auic. & tunc dentes inferiores subintrant superiores, vt dicit Lanfrancus, neque os potest aperiri, sicut neque in spasmo.

Signa dislocationis vltra signa vniuersaliter data sunt, quia nunquã dentes superiores cũ inferioribus possunt adæquari. Iudicatur per Auic. & Halyab. quod nisi cito reducatur, induratur, & adducit febres, dolores, & fluxũ cholericum, & accidentia mala, donec in decimo interficiat patientem.

Reducitur quando est ad posteriora, vt teneat caput eius vnus minister, deinde intromittat restaurator pollicẽ suum in os, & alios digitos sub mandibula, vel cuneũ de ligno, si non potest ponere digitos: & tunc trahendo fortiter mãdibulam, impellat sub auribus os in locum suũ. Si verò fuerit ad anteriora, secundum Guliel. & Lanfranc. ponant bindam satis fortem sub mentone, quæ totũ ipsum mentonem comprehendat: & tunc vnus minister quãdo tu posueris cuneum infra os magis retro quod potueris, trahet fortiter capita bindæ per partem posteriorem tenẽdo genua super patientis humeros, patiente iacente supino, vt docet Iamerius. Et sic restaurabitur Deo dante. Post verò restauratione pon̄atur emplastra & peciæ consuetæ, & ligetur ligatura conueniente dicta in fractura, & remutetur de quarto in quartũ. Intra 13. diem consueuit firmari. Iaceat in puluinari firmo: vtatur sorbilibus, vt non oporteat eum masticare. Si autem diu steterit dislocata, & fuerit dura: balneetur, & mollificetur cum aqua calida, & oleo, & aliis conuenientibus, vt dictum est, & reducatur. Et si accidentia mala superueniant, occurre eis secundum quod erunt de dolore, radendo caput & inungendo ipsum, & retro aures, & per collum, & subascellas cum oleo ros. calido, & cura eum.

De

De dislocatione colli, & spondylium dorsi. Cap. III.

SPondylia colli vt dorsi, quandoque dislocantur complete: quandoque incõplete. Et eorũ dislocatio, quandoque est ab intra, quãdoque ab extra, quandoque verò ad latera, & quandoque fit in spõdylibus superioribus: & facit squinantiam strumosam, in quarto interiorum: quandoque in inferioribus: quandoque in mediis, & facit gibbositatem.

Signa dislocationum sunt ad oculum manifesta, & ad tactum. Iudicatur quod omnis dislocatio spondylium est periculosa, & suspecta ad reducendum propter nucham & neruos, maxime quæ ad interiora fit: quia non potest conuenienter pertractari. Iudicatur etiam quod dislocatio spondylium superiorum nocet transglutioni: mediorum respirationi: inferiorum vero egestioni & vrinationi.

Modus rectificandi fuit apud Albuc. Halyab. & Auic. satis longus, in summa tamen in dislocatione spondylium colli trahatur caput caute cum manibus aut cum binda, vt dicit Iamerius, cuneo imposito inter dentes per mentonem, aut per pilos, aut per aures ad superius humeri cum pedibus impellantur inferius, & eminentia comprimatur, in aliis corpus extendatur. Et cum omni ingenio ab vtraque parte trahatur vel cum fasciis cum columna & cauillis, vel poleilhis, vel curuo, & consimilibus ingeniis: & eminentia cum manibus, aut pedibus, aut cum tabula supposita comprimatur. Modus firmandi, & confortandi, & remolliendi vt in aliis exerceatur, nisi quod hastelletur, & iaceat desuper, vt comprimatur, & remutetur de quinto in quintum diem, quia in 20. firmatur diebus.

De gibbositate humerali dicetur, dum de propriis passionibus dorsi inferius tractabitur.

De dislocatione humeri, & partium omoplatæ. Cap. IIII.

LIcet Aui. non ponit nisi duos modos dislocationis humeri, videlicet ad partem inferiorem domesticam versus titilicum, quia fit vtplurimum: & ad partem exteriorem syluestrem, vt parum: nihilominus ponit Albu. & quasi omnes, quod aliquãdo, sed raro dislocatur ad pectoris par-

rem: ad superiorem autem partem nequaquam, propter additamenta, quæ sunt hic.

Significatur dislocatio istius iuncturæ secundum omnes per signa communia, quæ sunt eminentia, & profunditas, seu cõcauitas insolita, & motus difficilis, aliquando & impossibilis, quæ cum suo compari possunt comprobari. Et per propria, vt profunditas, seu concauitas, & bassitudo magna in humero, & rotunditas eminens ad modum oui in subascella, & manus ad caput non potest eleuari. In inferiori dislocatur, & eminentia anterior, & concauitas retro. Et manus distéta remanet in retro anteriori, & eminés posterius manus nõ potest à latere separari in posteriori. Iudicatur quod aduertendũ est bene ad istam dislocationem: quia sæpe propter inflationem & apostemationem aut contorsionem, decipitur homo, vt Rasis recitat, & audiui de facto in filia Regis Franciæ.

Curatio.

Ista dislocatio præcipue quæ est ad inferius, reducitur per quinque modos.

Primus competit in leuibus, & est quod extendatur brachiũ, & imponatur pugnus, aut digitus, aut summitas humeri tui sub ascella, deinde trahendo inclinetur, & trahatur brachium ad inferiora, & reducetur.

Secundus modus est in fortibus, quod ponatur glomerus firmus sub ascella: & trahatur superius fortiter cum mantili: aut impingatur cum pede fortiter ad inferius brachium trahendo, & reducetur.

Tertius modus est quod posito glomero transuersetur barra sub ascella, & eleuetur per duos ministros, & trahatur fortiter brachium ad inferiora, & reducetur.

Quartus modus est quod posito & eleuato patiente supra vnam sellam patiens ponat sub ascella in vno gradu scalæ glomero immisso, & tenendo & trahendo fortiter brachium per ministrum remoueatur sella de sub pedibus eius, & reducetur.

Quintum de manubrio, non intelligo, verum Halyab. Albu. Auic. Brunus, Theodor. omnes istos modos ponunt. Rogerius tamen qui mihi satis placuit in hoc casu, non ponit illum de pugno, & de pede cum pila, & illum de barra loco scalæ: addit tamẽ in illo sellã sub pedibus. Iamerius

solum

solum ponit illum de pila & pede. Modum cum pila & mantili posuerunt Gulielmus, & Lanfrancus. Illæ autem dislocationes cum extensione & manuum compressione, aut cum mantili, vt ponit Lanfranc. reducuntur. Et si non poterit reduci: quia diu stetit, & indurata est: fomentetur, & mollificetur cum remollitiuis diu, & postea reducatur. Reductione facta, suppositis vniuersalibus superius dictis, placet mihi, vt Rogerio, quod in primis tribus diebus, propter dolorem præparetur cum panno subtili, & stupatis infusis in albumine oui: & post cum emplastro de farina & puluere rubeo. Et ligetur ponendo pilam de stupis, aut panno sub ascella: & ligetur bene & firmiter cum binda latitudinis quinque digitorum, & longitudinis duarum brachiatarum à duobus capitibus inuoluta per medium, incipiendo super pilam sub ascella, deinde ambo capita voluendo, & cruciando super humerum ducantur ad aliam sub ascellam, & reducantur iterum super humerum cruciando, & reducendo super pilam, & iterum & toties voluendo quousque bene firmetur, & suatur. Et vbi indigebit maiori firmitudine, resuatur: & sustineatur cum mantili ad collum: remutetur de ix. in ix. diebus: aut quando inflatio quæ prouenit ex restrictorio fuerit depressa. Firmatur in 20. diebus: & post locus dulcoretur cum dialthæa, aut cum aliquo sparadrapo, aut emplastro. Partes humeri parum dislocantur, sed separantur, potissime furcula pectoris, quia in humeris non sunt alia ossa quàm spatula recipiens cum duobus nostris, & furcula claudente, & adiutorio intrante, vt dictum fuit in anatomia. Separatio autem furculæ cum constrictiuis dictis curatur.

De dislocatione cubiti. *Cap. V.*

CVbiti dislocatio secundum Auic. quandoque est parua, quandoque vero magna. Et secundum Albu. & omnes alios quædam est ad partem anteriorem, quædam vero ad posteriorem. Rogerius tamen non curauit nisi de illa quæ fit ad partem anteriorem, quia illa vtplurimum accidit.

Signa vero talis dislocationis vltra communia de eminentia & concauitate, sunt arcuatio lateralis, & difficultas in motu, & applicatio impossibilis ad humerum. Iudicatur quod cubitus difficulter dislocatur, & difficulter reducitur propter infiltrationem ligamentorũ, & ossium varietatem.

Amplius raro dislocatur focile superius, quia non habet diuersitatem magnam: inferius autem vtplurimum, propter additionem recepit non transuersantem.

De regimine & cura.

Intelligendum est quod vltra duos modos quos ponit Auicennna in anteriori dislocatione percutere humerum cum vola manus, & cum altera impellere eminentiam ad locum debitum: in posteriori trahere fortiter brachium, & percutere posterius cubitum inunctis manibus cũ oleo vehementer abstergendo donec ingrediatur. Ponit Rogerius modum de talone & scaffa, & Lanfrancus eum appropriat ad anteriorem, posteriorem vero ipse curat cum extensione & suspensione, aut deportatione ponderis alicuius. Ego autem reduco anteriorem cum genu, posteriorem vt Auic. ponit. Et eodem modo faciebat Romanus & Boemus restauratores fortunati. Modus autem cum scaffa, & cum calcaneo, & cum genu appropriantur ad anteriorem dislocationem. Et intendunt quando brachium trahitur impellere rotundum adiutorij ad concauitatẽ focilis, à quo exiuit, & subito plicare brachium versus humerum, & fiũt ita. Scaffa seu binda lõga ligata super eminẽtiã, & dum extenditur brachium, ipsa cũ pede ligata ad modũ strẽbæ, aut per aliquem ministrum ad posterius tracta, subito per magistrum ad humerum brachium plicatur. Modus cũ pede. Brachiũ per planũ extenditur: & dũ trahitur eminentia cum calcaneo premitur: & brachium ad humerũ plicatur.

Modus cũ genu. Brachiũ extenditur: & dum trahitur, eminẽtia cum genu impellitur: & brachiũ ad humerũ plicatur.

In his omnibus confert brachium duplicare & extendere, & aliquid ponderosum subleuare, & subleuatum deportare, vt dicit Iamerius. De firmando procedatur vt in adiutorio, nisi quod brachium suspensum ad collum, paulatine constringatur quousque manus adhæreat humero. Et de quarto in quartum remutetur in iuncturam qualibet vice eleuando & deprimendo. In 15. diebus firmatur.

De dislocatione rascetæ manus & digitorum. *Cap. VI.*

ISta ossa rascetæ & digitorum faciliter reducuntur: duntaxat quod fiat recẽter: possunt autem dislocari ad quan-

cunque

cunque partem, præcipue tamen ad anteriorem & posteriorem. Significatur enim per communia signa.

De regimine ipsorum est intelligendum quod tota intentio stat in bene extendendo, & plicando, & erigendo hinc inde iuncturam, & cõprimendo eminentiam. Et si per hoc non possunt rectificari, docet Alb. cõprimere eminentiam cum manu supra tabulam. In firmando non est aliud faciendum quã in aliis: nisi quod hastellentur cũ ligno, aut solea: & remutetur de quarto in quartum. Firmatur secundum lamerium in 22. diebus, & postea, vt dictum est, dulcoretur.

De dislocatione scia aut coxa. Cap. VII.

INtelligendum est circa modos dislocationis coxæ quod auctores sunt multum varij super ipsos. Nam Albu. non ponit nisi tres modos, scilicet ad interiora, ad exteriora, & ad posteriora: Brunus, Theo. & Lanfranc. sequentes Auic. ponunt quatuor, & cõparando dicunt quod vtplurimum accidit ad exteriora, & raro ad interiora. Guliel. de Saliceto est eis oppositus in cõparatione: quia dicit ꝙ vtplurimum dislocatur ad posteriora, nunquã tamen ad exteriora propter os ligamentum anchæ. Verum quia omnes modi curandi quasi concurrunt in duobus modis rectificandi: scilicet ad interius & posterius, ideo non est multũ curandum.

Circa signa est intelligendum quòd vltra signa communia inter omnes Auic. melius specificauit propria signa. Ex quibus verbis vnã cum hoc quod dixit in secundo §. illius capituli, habetur quod in dislocatione ad interius, & anterius tibia infirma est longior alia, & calcat de toto pede, & non potest iungi cum alia, neque plicari: quia caput coxæ intrauit in inguen, & inflauit eam, & in ea apparet concauitas in parte exteriori. In dislocatione ad exterius & posterius econuerso, tibia est breuior: & non calcat de calcaneo, neque de alia potest separari: & est concauitas in inguine, & eminentia extra.

Circa modum reducendi intelligendũ quod licet authores ponant multos & diuersos modos reducendi hos modos dislocationis: nihilominus omnes ad vnum communẽ modum, & duos proprios reducuntur, vnde cõmunis modus secundum Albu. ad omnes modos est multum vtilis, quando ignoratur proprius modus dislocationis. Et est quòd teneatur patiẽs per humeros fortiter aut ligetur per hume

ros per radicem coxæ cum fascia ad columnam cum corio, & trahatur etiam cum manibus per inguen, & ab alia parte per partem genu trahitur fortiter coxa, & vice vna taliter fit extẽsio, quod quasi eleuetur patiens à terra, & tunc tantum coxa ad eandẽ partem moueatur quousq; sit reducta.

Primus modus proprius ad dislocationem ad interius, & anterius est, quòd, vt dictum est, patiens trahatur: & dum eminentia apud inguen cum calcaneo impellatur coxa, per genu ad interius ducatur.

Secundus modus proprius ad dislocationem ad exterius & posterius est quod eodẽ modo patiens trahatur: & dum eminentia extra cum genu impellatur coxa, per genu ad exterius trahatur. Perfectio reductionis per longitudinem comparis sanæ manifestatur, vt dicit Rogerius & Iamerius imitator ipsius. Ingenium ad extendendũ iuncturã sic alias feci: extendebatur mensa longior patiente, & in qnolibet capite firmabatur columna, postea cum mantili transeunte per inguina subtus dorsum, & supra ventrem liga batur ad columnã, & cũ alio mantili ligata coxa supra genu voluendo totam tibiam vsque ad calcaneum ad aliam ligabatur columnã: & cũ cauillis positis inter mantile & columnam torquendo trahebatur ad quemlibet partẽ. Circa modũ firmandi non est aliud faciendũ quàm in aliis, nisi quod ligatur infirmus incipiendo supra eminentiam ad partem oppositam transeundo ante & retro per renes ad partẽ sana. Et in interiori ponitur pecia de panno, aut stupa supra inguen; & ligatur cum tibia sana. Et quando est antiqua, cum strembapes suspenditur ad humerum, vt dicit Auicen.

Et in exteriori ponitur hastella longa vsq; ad calcaneum. Et quando est antiqua ligatur pondus trium aut quatuor librarum in coxa cõprehendendo tibiam, & pendeat cum polhia. Mutatur de quinto in quintum. Firmatur in 30.

De dislocatione genu, & rotulæ pedis, & partium eius. Cap. VIII.

GEnu est velocis dislocationis, fortasse enim dislocatur absque causa præter deambulationem velocem: aut lubricat parũ sicut canalis Multoties dislocatur absque causa præter saltum. Et genu quidem dislocatur ad omnem partem nisi ad anteriorem propter rotula & adiutorium eius.

Curatio.

Curatio. Sedeat infirmus super sedem propinquam terræ: & eleuentur pedes eius parumper: deinde extendat vir fortis manum suam desuper, & de subtus extensione forti: & reducat restaurator iuncturam ad dispositionem suã secundum iudicium dislocationis vniuersalis, & liget eam.

De rotula.

Quando accidit rotulæ dislocatio, oportet vt ponatur pes plane in terram, & reducatur rotula: deinde impleatur curuatura geniculi pânis prohibentibus duplicationem, & ponantur super eum hastellæ resistentes ei in parte ad quã declinat. Cum ergo stringitur, & adhæret, non duplicetur genu cum festinatione, sed paulatim, donec alleuietur bene. Dicit Aui. quod duplicetur paulatim: quia dicit Lanfran. & Iamerius, quod non est ingenium faciendi stare firmam rotulam post reductionem, quàm duplare crus cum coxa: & ideo ligata teneatur per horam.

De pede & digitis eius.

Circa dislocationem pedis est sciendum, quod pes faciliter dislocatur, & faciliter reducitur: sed difficulter. firmatur propter multitudinem ossium componentium iuncturam: & potest dislocari ad quamcunque partem, præcipue ad exteriorem & interiorem. Cuius signa sunt eminentia, & concauitas insolita, dolor, & priuatio motus.

In reductione eius non est aliud, nisi quod patiente bene firmato, & tibia extensa pes trahatur, & moueatur ad quamcunque partem fortiter, & eminentia cum manibus comprimatur, quousque reducatur. firmetur, & hastelletur, mutetur de quinque in quinque, quiescat per 30. vel 40 dies, vt dicit textus. Sæpe enim in reductione partium pedis erratur. Et Deus per sui gratiam ab omni errore nos eximat.

Tractatus sextus de omnibus ægritudinibus quæ non sunt proprie apostemata, neque vulnera, neque vlcera, neque osśiũ passiones, pro quibus habetur recursus ad chirurgum, & habet duas doctrinas.

Doctrina prima est de prædictis ægritudinibus quæ sunt communes toti corpori.

Secunda erit de his, quæ appropriãtur im membro.

Doctrina prima habet octo capitula.

De gutta, & dolore, ac duritie iuncturarum. Cap. I.

ARthretica siue gutta est dolor iuncturarum ex fluxu humorum in coniuncturis generatus. Certum est enim secundum Gal. in commento illius 6. aphorismorum, Eunuchi non podagrizant. quod defluente aliquo humore ad iuncturas, illa passio fit. Si igitur, vt sequitur in litera, si nũquam flueret illuc materia, nũquam passio esset: & accipit hic speciem pro genere, pro arthretica podagram, vt supra aphorismum præfatum dicebat Albertus Bonon. Est enim arthretica, apostema sumẽdo apostema large quod in disgregatione fit articulorũ secũdum Halyab. in nono sermone partis primæ libri dispositionis regalis, non obstante quod multi dicũt, vt ponit Rasis in libello suo de dolore iuncturarum, ꝙ talis passio potest fieri ex mala cõplexione sine materia. Est tamen hoc raro, vt dicit Aui. Et cũ hoc talis dolor nõ est gutta proprie, sed large & improprie: vnde Gal. in x. miamir: materia abundans quæ facit arthreticam, podagram, rheumatizando: cõprehẽdendo, & implendo iuncturã & ligamenta lata de foris extendit omnes neruosas particulas: quare infert dolorem, & nõ spasmum, vt dicebat idem Gal. in cõmento, quicunque podagrici, sexto aphorismorum 49. Gutta autẽ & arthretica idẽ sunt, vt dicit Gordo. Sed dicitur gutta à fluxu, arthretica ab arthro, quod est articulus: quarũ species sunt sciatica in scia, & podagra in pede, & arthretica in scia, & in pede, & in aliis iuncturis, per Gal. in miamir in loco præalleg. Chiragra propriè non est arthretica, sed inflatio manuũ de materia phlegmatica, de qua in de apostematibus dictum est suprà. Neq; etiã tumescẽtia genuũ quæ in pueris ex indigestione multoties aceruatur, est arthretica, vt dicit Gal in cõmẽto. Infans nõ podagrizat. de nominibus tamẽ nõ est curandũ. Et cum hoc tales differentiæ nõ multũ faciunt ad curã, nisi in sciatica, propter materiæ situm. A materia enim, & à symptomate

mate doloroso sumuntur potissimæ intétiones curatiuæ. A materia, quia quædam est gutta frigida, quædã calida. A dolore, quædam est clamosa & molestissima, vt dicebat magister Paulus: quædam satis tolerabilis & quieta.

Causæ passionum iuncturarũ sunt quæ apostematũ generales, vt causæ rheumatis, & speciales vt primitiuæ antecedẽtes, & cõiũctæ, vt supra de apostematibus fuit specificatum. Mẽbra enim mãdãtia, quantũ ad phlegma, sunt cerebrum, & stomachus, quãtum verò ad cholerã & ad alias superfluitates, hepar & venæ. Et propter hoc dicebat Aui. quod horũ quidẽ humorũ plurimũ est superfluitas digestionis secũdæ & tertiæ. Mẽbra autẽ recipientia sunt iuncturæ. Et istas causas distinguebat Auicẽ. in tribus. In causas materiales, quas efficiẽtes vocabat. Et in causas instrumẽtales, quæ sũt latitudines meatuũ per quos materia trãsit facillime. Et in causas patiẽtes, quæ sunt debilitates iuncturarũ per naturã, vt quia de genere guttosorũ: aut per accidẽs, vt est casus, & percussio & regiminis malitia. Primum cõcipitur à verbis Hippo. in vj. aphorismorũ. Mulier nõ podagrizat nisi menstrua ei deficiãt: tũc enim retinetur materia multa; & potest podagrizare, vt dicit cõmẽtum. Ecce causam materialẽ. Secundũ accipitur pro illo, eunuchi & pueri nõ podagrizant: quia nõ coeunt, neq; dilatãt meatus per vnde materia faciliter trãseat, Ecce causam instrumentalẽ. Tertiũ cõcluditur in præfato cõmento, dum dicit ꝙ necessarium quidẽ oportet habere pedes, & super iuncturas imbecilliores, si debet quis capi podagra: quẽadmodũ cerebrũ, si debet quis epilepticus esse. Est ergo secũdum Gal. in miamir vbi supra: aliquãdo vbi peruenit humor sanguineꝰ, vt plurimũ autẽ phlegmaticus, vel mistus ex phegmatico, & cholerico, vel cum his sanguineo, raro tamẽ fit à melãcholico, vt dicit Aui. Nã splenetici & melãcholici raro fiunt rheumatici, & econuerso, Aui. imponit Hipp. Et rarius ex humoribus corruptis: rarissime ex omnibus mistis se, ũdũ proportione suã in corpore, vt dicit Rasis. Et mutatio subita passionis ostẽdit materias istas cũ vẽtositate associari, vt in quodã regimine papali dicebatur. Et vt plurimũ istæ passiones sũt cõpositæ sine proportione dicta: raro tamẽ simplices. Nã humor crudus sine cholera ad iũcturas currere non posset, vt Rasis in libro innuebat diuisionum. Curæ autẽ simplicium sicut de

apostematibus dicentur, vt per eas compositæ habeantur.

Signa guttæ clamosæ non oportet describere. nã satis eam describũt infirmi. Signa autẽ guttæ calidæ & frigidæ, licet habeãtur per signa apostematum calidorum & frigidorum superius in de apostematib⁹ dicta: nihilominus Gal. in miamir dat octo modos cognoscẽdi materiã ipsarum, ex colore, ex tactu, ex applicatis, ex præcedẽti diæta, ex cõplexione, ætate, regione, & tẽpore. Aui. autẽ addit ad istos modos modum doloris, diuersitatẽ durationis, & cõsuetudinẽ, & iudiciũ vrinæ & aliarum superfluitatum. Consideretur igitur, vt dicit Gordo. in primis locus, si rubet, dolet, calet, si delectatur frigidis, & tristatur calidis: si præcessit diæta calida, & eius cõplexio, & ætas, & alia particularia cõueniãt in caliditate: satis videtur probabile q̃ gutta sit calida. Si tamẽ sit ecõuerso, quod est frigida. attamen in his sæpissime facit errare: & ponit difficultatẽ tã in significãdo quã in curãdo cõpositio materierum, situs, & natura applicatorũ, vt dicit Rasis, & Aui. Vltra ista signa inuenitur secũdum prædictos viros, quod gutta vtplurimũ incipit à podagra: & præcipue circa articulũ maiorẽ, & latera pedis: & sciatica cõmunicat anchæ, & vsq; ad calcaneũ extenditur. Iudicatur per Hipp. in vj. aphorismorũ, quod quæcunq; podagricæ ægritudines fiũt: hæ desuẽtes in 40. diebus desistũt: sicut enim, vt ibidẽ dicit Gal. terminus phlegmonũ particularũ carnosarum est 14. ita & neruosarũ 40. eo quia natura substantiæ carnis est rarior quã substãtia colligãtiæ: materia enim quæ est in carne, cito cõgregatur, & cito resoluitur: quæ tamẽ est in colligatione, ecõtra, vt dicit tex. Et inde est quod tumor, & varices apparere in gutta, dicitur esse bonũ: cõtrariũ vero malũ, vt dicit vulgus, & est: quoniã tunc materia dimittit particulas neruosas, & conuertitur ad carnosas. Aegritudines iũcturarũ quatuor habẽt tẽpora, & sequuntur motum suarum materierum, sicut alia apostemata: & terminãtur vtplurimum per resolutionẽ, aut per petrificationẽ: propriũ autem earũ est, vt dicit Rasis in diuisionibus, quod nõ faciunt saniem, sicut reliqua apostemata. Iudicatur etiam per ipsum Hippo. in vj. aphorismorum: quod vere & autũno mouentur vtplurimum: in vere propter abundantiã humorum in hyeme generatã: autumno propter eorũ maliciã & latitudinem meatuũ in æstate factã. aliquoties tamen mouentur

in hy

in hyeme, propter frigiditatem cõprimentem. Et in æstate, propter caliditatẽ dissoluentẽ, vt in tertio aphorismorum notatur. Amplius dicit Aui. quod dolores iuncturarũ sunt ex summa ægritudinũ quæ hereditantur: quoniam sperma est secundum cõplexionem generãtis. Amplius sicut dolor iuncturarum quãdo indocte repercutitur, est timorosus de reditu materiæ ad mẽbra principalia: ita ipsa gutta securat patientẽ à multis nocumentis, vt in septimo thera. & quarto sanatiuorum deducitur euidenter. Inter dolores iuncturarum, sciatica est peior secundum Auicẽ. Præterea dolores iuncturarum sæpissime commouẽt febres: & febris, & colica commouent eos, vt dicit Aui. Amplius dicit Aui. quod omne membrum in quo est dolor iũcturæ, & diuturnatur, macrescit, & attenuatur, vt in gibbo & vulneribus iuncturarum manifestatur, & hoc est propter virtutis debilitatẽ. Præterea scias quòd ægritudines iũcturarum, postquã impressæ fuerint in membro, licet actus afflictionis earum remoueri possit; aptitudo tamen semper remanet. Nã omnis immoderata qualitas diu existens in membro, actum ipsius debilitat: vt dicit Auic. Et hinc est quod velociter fiũt recidiuæ. Et non obliuiscaris, dicit Rasis in diuisionibus: quoniam dolor iuncturarum, quãdoque perducit ad asthma, paralysim, apoplexiam, & ad turbationem sensus: quãdoque ad mortem subitam.

In curatione guttæ ad duo communiter intendunt doctores, & tertium addebatur in illo regimine papali. Primũ est ad præseruandum antequam veniat. Secũdum est ad curandum dum actu infestat. Sed tertium ad resumendũ cum iam afflictio cessauit. Regimen præseruatiuum tres habet intentiones. Prima est vt materia nõ generetur. Secunda vt generata expellatur. Sed tertia vt mẽbra mandantia & recipientia rectificentur. Prima completur secũdum quod est materia calida vel frigida: & cum debita administratione sex rerum non naturalium, & trium quæ in generalitate sui sunt illis annexæ. Et sunt aer, cibus, & potus, inanitio, repletio, somnus, & vigilia, motus, & quies, & animæ accidentia. Ac etiam obuiatio rerum ab extra, balneum, & itineratio sub diuo. Secũda completur cum debitis phlebotomiis, & euacuationibus. Sed tertia requirit cõfortantia & desiccantia membra illa. Regimen autem curatiuum in afflictione

quatuor habet intẽtiones. Prima est in vita quæ sit tenuis, Secũda in materia antecedente, ꝙ euacuetur, diuertatur, & fluere prohibeatur. Tertia in materia coniuncta, ꝙ repercu tiatur, euaporetur. Sed quarta in accidentibus, ꝙ sedentur.

Regimen verò resumptiuũ tres habet intentiones, prima est in vita, ꝙ paulatim reducatur ad regimẽ sanorũ. Secũda quòd si aliquid de materia derelictũ fuerit, cũ diureticis, & theriaca finiatur, & cõsumatur. Sed tertia ꝙ iuncturæ cum balneo & vnctione vulpina & cõsimilib. liniantur & cõfor tentur. Verũ quia ista magis pertinẽt ad dominos physicos, nec in ea chirurgi vocãtur, nisi pro manuali operatione, & aliquãdo in afflictione, in qua vocãtur omnes etiã empirici: exquisitã pertractationẽ de modo, & qualitate cõplendi prædictas intentiones omittã: superficialiter aliqua tãgendo. Quantũ enim ad regimen præseruatiuũ pro prima intentione cõplenda quæ erat de vita, ꝙ materia nõ generetur præcipue frigida, assumpsit magister Arnol. 10. aphorismos extrauagãtes: qui gratia suę excellentiæ hic inserãtur. Quorũ primus est de aere. Pedes podagricorũ aer offendit excellenter infrigidãs, & faciẽs æstuare. Secũdus de cibo & potu, lactens porcellos, & fluuiales aues, nec non vetustissimę gallinę, porditionaliter feriũt inferiores iũcturas. Tertius, pisces belluales, & anguilæ iuncturis semper aduersantur. Quartus, minas infert iũcturis & capiti qui lac animaliũ cum vino & cibis sumit. Quintus. potus qui nõ spectat ad iudiciũ veræ sitis, iuncturis ministrat grauamina læsionis. Sextus, sicut auarus vẽter opprimit oẽs artus, sic quotidiana largitas fouet eos. Septimus. omnis fatiga deambulatio, & pedũ suspensio lædit iuncturas. Octauus. in dormiẽtibus nimis lædit articulos decubitꝰ resupinus. Nonus extremis artubus excitat iracũdia tempestatẽ. Decimus. passibilitas iuncturarũ & maxime pedũ nequit vsum nocẽtium in quantitate notabili tolerare. Ex dictis etiã Gal. super illo aphorismo, Eunuchi non podagrizant, cõcluditur quòd crapula, ebrietas, indigestio, ac exercitij & purgationis con suetę omissio, & immoderatus coitus, innumerabiles faciũt podagricos. Pro secunda intentione cõplenda quæ erat materiæ generatæ expulsio, adducit præfatus Arnold iuxta aphorismum Hipp. phlebotomiam, & pharmaciam in vere & autumno, aut antequã incidat passio, esse faciendã. Quomodo

modo

modo autẽ fit phlebotomia & pharmacia, satis in de apostematibus fuit dictũ, & dicetur infra. Verũ pro ipsis purgãdis diacartamũ, quod phlegma & cholerã cõuenienter purgat, sub hac forma præfatus Arnold. ordinauit. Recipe pul. dragagãthi frigidi, vnc. j. carniũ cytoniorũ confectarũ cum zucha vnc. ij. zinzi albi. hermodactylorũ, ana drac. iiij. medullæ cartami, drac. vj. diagridij, drac. iij. turbit electi, vnc. j. mannæ granatæ, mellis rosſ. dispumati, ana quartam ʒ. panis zuchari, vnc xvj. fiat electuarium. dosis, drac. iiij.

Pro tertia verò intentione cõplenda quæ erat membrorũ confortatio, quãtum ad iuncturas, assumpsit idem Arnold. alios decẽ aphorismos. Quorũ primus est. Interius à lutosis pedibus nunquã deest robur prosperitatis. Secundus, saluia parũ cocta & crebro sumpta in fine refectionis ministrat ineffabile iuuamentũ neruis & omnib. iuncturis. Tertius. flores amygdalarũ, nec non myrti, & chamomillæ, melilotũ, atq; rosæ semper prosunt iũcturis. Quartus. acorus, & hedera nõ arborea, sed terrestris specialiter iuncturis omnib. amicantur. Quintus. nux indica iuncturis & neruis præ cæteris terræ nascentib. multipliciter est amica. Sextus. qui sæpius calcat vuas, aut musto recenti balneat pedes suos, rarissimè podagrizat. Septimus. verbena gestata recens trita, calumnias pedũ iuuat viribus occultis. Octauus. cœleste signũ dolorem pedũ effugat in æternũ. Nonus. additur à Rasi ꝙ nulla medicina in cõseruatione à dolore iuncturarũ est ita iuuatiua, sicut vrinæ prouocatio: quod Halyab concedit in sermone primo libri secũdi regalis dispositionis. Et Auic. in tertio præcipit: quòd si dimittunt vinũ, diureticis vtãtur. superfluitates enim secundæ & tertiæ digestionis purgant diuretica, vt monstratur euidenter: aqua ergo cicerũ conueniente domino nostro papæ administrabatur maxime in præseruatione. Quantũ autẽ ad mẽbra mãdãtia administrare præcipiuntur in illo magno regimine electuaria, dragethæ, emplastra, & alia auxilia confortãtia: & hoc de regimine præseruatiuo. Quantũ autem ad regimen curatiuũ afflictionis pro prima intentione complenda quæ erat in vita: præcipit Auic. & quasi omnes, vt auferatur vinũ, & subtrahantur carnes, maximè in gutta calida: vtãtur melicrato. & si esset cum diureticis gratum esset Auic. Et si illa diuretica essent domestica, & post principiũ: sufficeret mihi. & magis

si ma-

si materia partes superiores obtineret. Si autē à vino non posset abstinere, sit grossum à principio cū multa aquæ quātitate: post verò subtile. Vtatur auenato, hordeato, & cōsimilibus, secundū quod dictū fuit, in de apostematib. supra. Pro secunda intentione quæ erat diuertere, & prohibere fluxū: cōceduntur vomitus, & clysteria acuta, in quibus sit benedicta, & purgatio cū diacartamo: & phlebotomia de parte cōtraria si adsit plethora, aut sanguinis abundantia: tutius tamen fit post principiū, vt dicit Auic. imò quod mirū est, eam à principio penitus inhibet: quod verificatur in casu in quo abundat cholera aut phlegma: vt in de phlebotomia dicit Arnold. Et constrictio cū auxiliis conuenientibus, non supra locū apostematū, sed à parte à qua venit materia, vt dicit Rasis. Pro tertia intentione circa materiā coniunctā, est necessariū, vt in aliis apostematib. fuit dictū, quod in principio procedatur cū repercussiuis, præterquam in sciatica, non quibuscunq;, sed domesticis, ne materia retrocedat ad membra principalia, aut induretur, & fiat inobediens resolutioni, vt dicit Auic. & cum mistis inæqualiter repercussiuis in augmento: & cū æqualiter mistis in statu, & cum puris resolutiuis in declinatione: talis quidē fuit volūtas Gal. in tractatu sæpe dicto. Et licet auxilia cōmunia quę in vtraque materia complent intētiones prædictas, posita sint superius in tractatu apostematū, & etiā infra in antidotario aliqua ponentur: nihilominus gratia manifestæ doctrinæ hic aliqua formentur. Et sæpe fiat mutatio de vno ad aliud eiusdē rationis: quia natura gaudet: & quod proficit in vna hora, nocet in alia, vt dicit Auic. Auxilia quæ cōplent intentiones in materia frigida, primo repercussiuorū eliguntur duæ formæ. Quarū prima est Auic. quod Re. sauinæ, nucū cypressi, ossiū adustorū, ana partes æquales, aluminis partē vnā, dragaganthi sextā partem illius, glutinis pisciū quantū sufficit ad aggregandū: & fiat emplastrū. Secunda est Rasis Re. olei nardini, styracis, myrrhæ, aloes, acaciæ, secundum quod tibi videbitur. cōmisceatur cū aqua gallarū coctarū, vt dicebat in de iuncturis. & fiat linimentū. Auxilia resolutiua triū aut quatuor eliguntur formarum. prima est Auic. quod Re. stercoris bouini calidi, quantū volueris: & calidū applicetur. Halyab. autē addit cū isto de stercore caprino, & cinere cauliū communiū incorporādo cum melle. Et consu

lit

lit quòd ante emplastrationē lauetur locus cum aqua decoctionis chamomillę, meliloti, anethi, maioranę, centaureę, & cōsimilibus. Secūda forma est Rasis in Almāsore. Re. ammoniaci, bdellij, styracis cū vino veteri dissolutis, an. par. j. fœnugræci, se.lini. an. par. 5. cōmisceātur cū oleo costino, & fiat emplastrū. Ad eandē intentionem magister Dinus, Re. aloes, vnc. j, myrrhæ, vnc. 5. salis, drac. ij. croci, drac. j. farinæ lupinorū, vnc. j. furfuris subtilis, vnc. ij. mellis li. 5. aquæ cineris quod sufficit ad coquēdū. fiat emplastrū. In resolutione etiā istius materiæ cōfert aqua ardēs, & oleū benedictū, & distillatio dicta in cap. de paralysi In materia calida auxilia repercussiua sunt triū formarū. Prima est Auic. cū aquis endiuiæ, rosarū, plātaginis, solatri, decoctionis sandal. cum modico de aceto: aut oleū ipsorum: aut cerotū de oleo rosa. & cera lauatū: aut mucilago psyllij: aut albumen ouorū in quib. infundātur panni, & sæpe renouentur, & applicētur. Secūda forma est Rasis in de iuncturis. Re. sandali. rub. boli armeni, memithe. psidię, ferruginis, opij ana confice cū aceto & aqua ros. aut succo coriādri. Tertia forma est ibidem. Re. ossiū combustorū lauatorū & desiccatorū, zurūge quod creduntur hermodactyli, amyli, cerussæ, ana partem vnā, cōfice cum aqua ros. camphorata. Ad eādem intentioné magister Dynus. Re. ros. vnc. ij. farinæ hordei, vnc. iij. farinæ lentium, vnc. vj. coquātur cū oxycrato: & addendo modicū de oleo ros. applicentur. Auxilia resolutiua sunt etiā triū formarū. Prima est Auic. Re. aloes, myrrhæ, croci, ana, dissoluātur cum aqua cauliū, aut endiuiæ iuxta caliditatis formā: & si addatur farina hordei, melius erit. Secunda est Gal. in 10. miamir. Rec. aloes, vnc. j. succi centaureæ, vnc. 5. floris lapidis asij, aluminis scissi, an. drac. ij. thuris, myrrhæ, opij, mandragoræ, ana drac. j. aggregentur cum vino dulci, & dissoluantur cum lacte, & vngatur locus cum penna. Tertia forma est Rasis. Re. mucilaginis psyllij, & se.lini, & fœnugræci, & farinæ amborū: ceroti facti cum oleo chamomillæ aggregentur & liniantur. Et cōsulit quòd ante linitionem fomentetur membrū cum aqua calida, & dimittantur medicinæ per decem horas. In materia autem mista oportet miscere medicamina. Et licet prædicta possent misceri secūdum coniecturam: nihilominus assumo ad resoluendum hic materialia aliqua electa per doct. Primo Rasis in diuisionibus

iubet

iubet accipere micã panis siliginis, & vitellos ouorũ, atque crocũ confectũ cũ lacte & sapa. Secũdò Auenzoar. Re. farinę hordei lib. j. cineris nucũ cypressi quartã j. cõficiantur cum oleo & aquæ. Tertiò Albu. 23 parte antidot. Re. farinæ fœnugræci, se-lini, anethi, chamomillæ, an. drac. x. bdellii. styracis liquidę, ammoniaci, galbani, an. drac. 5. olei de lilio quod sufficit, dissolutis gũmis cũ aceto, fiat emplastrũ. Item Aui. Re. farinæ fœnugræci lib. j. coquatur cũ oxymelite: & fiat emplastrũ. Itẽ vrina cocta cũ sale ponitur à vulgo. Itẽ succus ebuli inspissatus cũ oleo ros. ponitur in regimine papali. Ad eandẽ intentionẽ dictauerũt experimẽtatores generosi vnguentũ de limaciis, de serpentibus, de ranis, tartucis, de vulpe, vespertilionibus, & cõsimilibus. Et fiunt simpliciter coquẽdo ea cũ aqua salita, & cõgregatur pinguedo aut ponendo cũ sale in olla perforata cũ alia integra de subtus, & sepeliẽdo in fimo, & quod distillatur seruetur. Cõpositæ autẽ fiunt. primo enim G. in fine catageni ponit vnguentũ de ranis & tartucis. Re. olei radicis cucumeris agrestis lib. ij. olei maioranæ, & alcãnæ, ceræ, terebinthinæ, galbani, medullæ ossiũ cerui, ana quartã j. ranarũ iij. num. sanguinis testudinũ ij. nu. balsami, drac ij. coquẽdo ranas & sanguinẽ testudinũ cũ oleis colẽtur: & tũc reliqua misceãtur: & fiat vnguentũ: est enim valde pretiosum. Vnguentũ de vulpe secũdũ Heb. Mes. Re. vulpẽ integrã interiorib. euulsis: & coq in vase terreo cũ aqua salita vino & oleo adiunctis, saluia, rore marino, iunipero, anetho, origano, & maiorana vsq; ad aquę & vini consumptionẽ: & quòd vulpes sit ita cocta, quod caro ab ossib. separetur: & postea in torculari exprimatur & coletur, & fiat vnguentũ. Vnguentũ de vespertilionib. secũdũ Rasim. Re. vespertiliones septẽ nu. pone in caldario, & cooperi cũ aqua pluuiali, & coq vsq; ad medietatẽ: postea cola: & pone tãtundẽ olei ros. & superiora salicis: & coque vsq; ad cõsumptionẽ aquæ, & cola: & fiat vnguentũ. Hal. autem de istis faciebat balneũ: & in decoctione addebat rapas, porros, & cepas, erucã, caules, fœniculum, & apium. Et inde est quòd ego de præcepto Isaac facio eos lauare cũ brodio raparũ. Vnguentũ de ansere à Tadeo Bon. Re. anserẽ pinguem deplumatã & mundatam ab interioribus: & farciatur cum carnibus gatorũ pinguium salitis cum sale cõmuni, & sale nitro, sale armenico, & sale gemma, atque alumine, an. vnc. j. & ad

Vide Gal. septimo libro, in Acopis Asclepiadæ in Acopo à Flauio Clemente confecto. diuersa enim est confectio.

j.& addatur euphorbij, assæ fœtidæ, castorei, añ.vnc.ſ. & ad lentũ ignẽ asseiur:& qđ distillauerit retineatur,& fiat vnguẽtum. In farſimento istius anseris posset poni iua arthretica, pes colũbinus, pes coruinus, hermodactyli. Theod.etiã addit parietariã, rutã, marrubiũ, radicẽ cucumeris agrestis, folia hederæ,& gũmã eius: & tũc distillatio eius est magis pretiosa in materia frigida,& antiquata. Emplastrũ de formicis probatũ per rasim in materiis calidis maximè. R.terræ formicarũ cũ ouis & totũ vnc.iij.farinæ hor.& fabarũ, añ. vnc. j.ro.vnc.ſ. maluæ, mãdragoræ, ana drac.vj.coque maluas & mãdragorã in trib.lib.aquæ vsq; ad medietatẽ:& cola:& cõfice reliquas medicinas in mortario puluerizatas, addendo tria albumina auorũ,& duos vitellos:& vtere. In sciatica aũt cõpetũt omnia dicta: duntaxat ꝙ fortificẽtur cũ sinapi,& oleo ipsius,& fermẽto,& similibus, quæ à profundo materiã extrahũt:& ad istã intẽtionem fiunt vẽtosæ, rubificationes, & vesicationes cum alliis, & cantharidibus,& plãta lupina, & marrubio cilio,& cauteria potẽtialia,& etiã actualia, punctualia, oliuaria,& circularia, circũcirca iũcturã:& in medio ipsius, vt docet Albuca.& dicetur infra. Et fluere permittũtur per 40.dies, qui est terminus arthreticarũ, vt dicũt quatuor magistri, cũ tẽtis & foliis cauliũ hederæ vsquequo sit curatus.& sic perficitur tertia intentio. Sed quarta intentio, quæ erat accidentiũ correctio, completur secundum quòd sunt accidentia, potissimè duo, dolor videlicet,& durities.

De dolore iuncturarum.

Dolor autem in gutta sedatur dupliciter: veridice cũ euaporatiuis superius dictis: & palliatiue cũ narcoticis. Et quia difficile est sigillatim cum istis in tali dolore operari, pro tanto est tutius miscere ambo. Et ad hoc eligantur quatuor auxilia. Primum est Rasis & Auic.& id acceperunt in miamir à Gal. Re. micam panis albissimi,& misce eam in lacte vaccino donec fiat sicut vnguẽtum: & pone decimã partem opij,& croci quartam partem ipsius opij,& conficiendo fiat sicut linimentum, apponatur,& sæpe remutetur. Ad idẽ. Recipe ceroti rosſ.libram vnam, opij, croci, ana.drac.ij. misceãtur,& applicentur. Ad idem ponit Lanfrancus amylum, & camphoram confectos cum aqua rosſ. In regimine illo papali. Recip.capitum papaueris al cum seminibus & corticibus

suis, hordei mundati, ana partẽ j. seminis hyoscyami par. iij. illius bulliant in lib. j. aquæ vsque ad consumptionẽ medietatis: deinde colentur: & in colatura addatur mucilaginis psyll. j, fœnugræci, se. lini extracti cum aceto quantum est de colatura olei rosf. cum albuminibus ouorum quantũ est medietas: & fiat linimentum, in quo infundatur pannus lineus & frigidum applicetur: & quam cito calefit renouetur.

Amplius secundum intẽtionem Hip. & Gal. quinto aphorismorum aqua frigida multa infusa super articulos, dolorem ipsorum soluit obtundendo sensum: torpor enim mediocris dolorem sedat, vt dicit textus.

De duritie iuncturarum.

Durities iuncturarum cõsequens arthreticas, quæ licet rarissimè curetur iuxta illud Ouidii: Soluere nodosam neqt medicina podagrã. Nihilominus emendãtur cũ medicinis mollitiuis & resolutiuis domesticis, & caute, iuxta doctrinã datam in capitulo de sephyros & sclirosi, & infra in antidotario dicendã. Et etiam Rasis, in de iuncturis, vbi ponit modũ de euaporatione cum marcasita ignita in aceto extincta, dictat ad hoc in speciali istud emplastr. Re. ammoniaci, opopanacis, galbani, bdellii, sulphuris, nitri, sinapis, pyrethri, an. par. j. lithargyri quantum de omnibus: coquatur lithargyrũ cum oleo & gũmæ dissoluantur cum aceto, & bulliantur, & fiat emplastrum: & superponatur loco prius cũ aliquo mollificatiuo. Ad quam intentionẽ & ad spasmũ dictat tale vnguentum. Reci. bdellii cum aceto & modico de rob. & de melle dissoluti, drac. xxx. olibani. opopanacis, ammoniaci, myrrhæ, ana. drac. j. ex 5. olei chamomillæ. vnc. iii. olei antiqui, pinguedinis gallinæ, anseris, aquilæ, vel anguillæ, ana vnc. j. pinguedinis vituli, vnc. ij. confice, & fiat vnguentum.

Ad eandẽ etiã intentionem valet diachylon paruũ, & magnum Heben Mes. quorum formæ dabuntur infra. Gal. vero testatur in decimo simpliciũ pharmacorũ, ꝙ caseus antiquissimus coctus cũ iure tibiæ salitæ porci, rumpẽdo cutem cum virulẽtia extrahit lapides gypseos, & mollificat duritiẽ iuncturarũ, ipse autẽ, vt dicit, probauit in multis. Rasis autẽ hoc recitando nasturcium addit. Durities autẽ quæ cõsequitur algebras, & alias solutiones iuncturarũ & neruosarum particularum, etiam est difficilis curationis, maximè quãdo

est desic

est desiccata & marasmata taliter ꝗ fricãdo non rubescit, vt dicit Rasis. Ex illa in qua nullus, aut paruus est sensus, est iã suspecta. Et tẽpus ad operãdũ si meliorari debet, requirit lõgum, nihilominus si cõsideratur in loco aliqua materia, curetur cũ incisiuis, vt dicit Auic. Et de curationibus bonis post mollificationẽ est vaporatio cum lapidibus ignitis & extinctis in aceto, & resoluto domestico cũ emprastris & vnguẽtis dictis in capitulo de sclirosi: ad quod capitulũ pro talibus dispositionibus semꝑ est recurrẽdũ. Si autẽ nõ est ibi materia, aut est pauca desiccata, procedatur ita. In primis embrocet particula eã flectẽdo, & extẽdẽdo diu cũ aqua mucilaginosa decoctiõis corticis radicis althææ, & radicis vlmi, chamomillæ, meliloti, fœnugræci, se. lini, & similiũ. Aut cũ aqua decoctiõis capitũ, & pedũ montonũ, aut cũ musto, aut cũ sanguine calido alicuius animalis. Deinde inũgatur iuxta ignẽ moderatũ cũ isto vnguẽto. Re. dialthææ li. ʒ. olei laurini olei masticini, olei de lilio, olei mustellini, olei de beẽ, olei nucis indicæ. añ. quartã ʒ. axungiæ, struthij, aquilæ, anguillæ marmotanæ, casonis, anatis, gallinæ, axũgiæ asini, medullæ cruris vituli & cerui, añ vnc. j. bdellij, hyssopi humidæ, styracis liquidæ, ana vnc. pinguedinis testiculorũ castorei, drac. ij. ceræ quod sufficit, fiat vnguentũ. Deinde applicetur istud emplastrum. Re. ceræ, picis, diachylon, ana quartam. j. axungiæ asini, quartam ʒ. laudani, hyssopi humidæ, galbani, opopanacis, ammoniaci, bdellij, styracis calamitæ, masticis, sarcocollæ dissolutorũ cum vino añ. vnc. j. axũgiæ vrsi, struthij aquilæ, anguillę, fæcis olei de lilio, terebinthinæ, ana vnc. ʒ. farinæ fœnugræci, & se. lini, croci, ana drac. ij. fiat emplastrũ Et genera diachylon sunt ad hoc propitia: & aqua sanguinis humani septies distillata est ad hoc per alchimistas, & per Hẽric laudata. Plura alia infra in antidotario ponẽtur. Et in hoc ligaturæ & instrumẽta mechanica multũ auxiliantur.

De lepra. Cap. II.

Lepra est maximus error virtutis assimilatiuæ, qua forma corrumpitur in toto, ita habetur ex verbis Gal. quãtũ ad primã partẽ ĩ sexto, & quãtũ ad secũdã in secũdo de ęgritudine & symptomate. Et intelligo errorẽ virtutis assimilatiuæ ĩmediate: qa mediate põt esset causa error digestiuæ et sanguificæ in hepate. Et ideo Aui. vocat errorẽ virtutis

hepatis causam efficiētē antiqorē,quādo enim hepar labitur ad caliditatē: & sic aduritur sāguis,& præparat ipsum ad melancholiā.Et talis sanguis quādo venit ad mēbra tertiæ digestionis,inueniēs ea debilitata à mala cōplexione frigida & sicca introducta à causis suis, vt statim dicetur, nō pōt cū cōuertere ad calorē,neq; ad carnē bonā vniformē & rubeā, cōuertit ad calorē & carnē granulosam nigrā & horridā. vnde in primo de virtutibus naturalibus assumitur : Cū virtus digestiua erat in dissemināndo,causat hectica: quādo in vniēdo,hydropisis;quādo in assimilando, lepra . Est enim lepra morbus & accidēs secundū Gordoniū,qui sequēdo Auic.valde bene tractauit istā materiā.Morbus cōsimilis officialis & cōmunis.Morbus cōsimilis est: quia est mala cōplexio frigida & sicca æqualis & diuersa in parte & in toto. Officialis: quia est corruptio figuræ,quæ est propria differētia ipsius vt dicetur.Cōmunis,q̃a cū sit apostema vniuersale,soluit cōtinuū vt apostemata alia particularia.Et est accidēs:quia læsa actio.Dicitur aūt lepra à lepore nasi:q̃a in eo potiora & certiora apparēt signa ipsius.Vel dicitur à lupo,q̃a omnia membra vt lupus deuorat.Corrūpit enim omnia mēbra vt lupus cācrosus secūdū Haly.in octauo sermone partis primę libri dispositionis regalis.Et ideo ab Auic.dicitur cācer cōmunis toti corpori.Species & differētię leprę potissime sumūtur à materia & à symptomate.Et licet secūdū Halya.vbi supra,& forte secūdū Gal.nō ponātur nisi duæ species à duabus choleris adustis malis: nihilominus cōmunis schola nostra assignat quatuor species secūdū q̄d quatuor humores possunt aduri, & in melācholiā cōuerti.Elephantiā de melancholia. Leoninā de cholera.Tyriā de phlegmate. Et alopeciā de sāguine.Raro tamē inueniūtur singulares:plurimum sunt cōpositæ vt alia apostemata. Et vocantur ita à proprietatibus talibus,quæ in talibus animalibus inueniuntur.

Vox græca est.

Causæ lepræ sunt triplices,primitiuæ,antecedētes,& cōiunctiuæ.Causæ primitiuæ sunt corruptio aeris,& cōtactus leprosorū,malitia ciborum,macula generationis. Et adiuuāt hæc,retētio superfluitatū melācholicarū,vt hæmorrhoidū, menstruorū,variolarū,quartanarū,& debilitas splenis,& hepatis caliditas,vt dicit Auic.Causæ antecedētes sunt humores dispositi ad vrēdū,& in melācholiā cōuertēdū,Causa cōiuncta est melācholia sparsa per totū.Propter quod sciendū

q̄ vt

q̄, vt dictũ fuit de apostematibus, melãcholia est duplex, naturalis & nõ naturalis: de naturali non fit lepra: sed de non naturali, & nõ de quacũq;, sed de illa q̄ facta est per adustionẽ. Ista aũt melancholia, vt dicit Auic. aut spargitur per totũ corpus, aut ad partem. Si ad totum corpus & putrefit, facit febrem: si non putrefit, morpheam in cute, & lepram in carne: si ad partem, generantur cancer, & verrucę, & consimilia vt in sexto de ægritudine & sympto. innuitur à Gal.

Signa & iudicia. Intelligendũ secundum magistrũ Iordanum inest circa signa & indicia lepræ, q̄p in Mõtepessulano ipsa lepra habet dispositionem & actum. Dispositio seu præparatio lepræ est proprietas ĩ corpore, qua aliquis valde est dispositus ad leprã. Et tales proprietates proueniũt à causis primitiuis, & coadiuuãtibus dictis. Actus autẽ lepræ est nocumẽtũ virtutis dictæ, q̄d ex sparsione melãcholiæ per totum corpus prouenit. Et iste actus dicitur habere quatuor tempora, principium, augmentum, statũ, & declinationem saltim ad mortem. Principium est, quando nocumentũ tangit membra intrinseca: & tunc apparent signa debiliora: lepra enim incipit in interioribus: deinde procedit ad exteriora, deinde redit ad interiora, & tunc cum venenositate sua interficit. Augmentum est, quando apparet in exterioribus: & tunc signa augmentantur, & plurificantur. Status est, quando membra incipiunt vlcerari: & tũc signa sunt manifesta. Declinatio, quando mẽbra cadunt: & tunc signa sunt popularia. Signa autem cõmunia omniũ specierũ lepræ quędam significãt præparationẽ seu dispositionẽ: quædã ipsius actum. Præparationẽ seu dispositionẽ significant fœdus color, morphea scabies, & superfluitates fœtẽtes & causæ dispositiuæ dictæ. Actũ aũt significãtia: quædã sunt vniuoca: quædam æquiuoca. Vniuoca dicuntur, quę semper significant lepram, & sequuntur eam vel intense vel remisse. Et sunt sex: oculorum & aurium rotunditas, depilatio, & grossities seu tuberositas superciliorum: dilatatio & tortura nariũ, ab extra cum interiori strictura: labiorum fœtiditas: vox rauca, ac si cum naribus loqueretur: fœtor anhelitus, & totius personæ: aspectus fixus & horribilis ad modum animalis saton. Vnde Galenus in secundo de ægritudine & symptomate: Simatur enim nasus, & labia grossa, & acutæ aures apparent: & vniuersaliter similes satyris elephantiasim patientes

id est leprosantes fiunt. Satyrus autẽ vel satõ in terra arabi-ca est animal horribilis aspectus in quo sunt signa iam dicta. Aequiuoca dicũtur quæ cũ hoc qđ inueniũtur in lepra inueniuntur in aliis ægritudinibus: & ideo nõ semper signi ficant leprã. Et sunt 16. Primũ est duricies & tuberositas car nis specialiter iuncturarũ & extremorũ. Secundũ est color morpheatus, & tenebrosus. Tertium est casus capillorum, & renascitio subtiliũ. Quartum cõsumptio musculorum, præcipue pollicis. Quintũ insensibilitas, & stupor, atque grãpa extremorum. Sextũ scabies, & impetigines, gutta ros. & vlcerationes in corpore. Septimũ est grana sub lingua sub pal pebris, & retro aures. Octauũ ardores, & pũcturę acuũ in cor pore sensibilitas. Nonum cutis eorum ad aerẽ ad modũ anseris displumatæ crispitudo. Decimũ quãdo proiicitur aqua super ipsos vidẽtur vnctuosi. Vndecimũ raro febricitãt. Duo decimũ sunt astuti & dolosi furiosi: & nimis se ingerere vo lunt super populum. Tertiumdecimum habẽt somnia põde rosa & grauia. Quartumdecimum habẽt pulsum debilem. Quintumdecimũ habent nigrum sanguinẽ, plumbeũ, & tenebrosum, cinerulẽtum, arenosum, & thrõbosum. Sextumdecimum habẽt vrinas liuidas, albas, subtiles, & cinerosas. Cum istis autẽ signis examinãtur leprosi. Circa tamen examen, & iudicium leprosorũ est multũ aduertẽdum, quia maxima iniuria est sequestrare nõ sequestrãdos, & dimittere le prosos cũ populo. Nã morbus est contagiosus, & infectiuus. Et ideo medicus debẽs eos iudicare, sæpe debet eos aspicere, & secum signa voluere & reuoluere, & videre quæ signa sunt vniuoca: & quæ æquiuoca: & quod nõ iudicet per vnum signum, sed per cõcursum multorũ specialiter vniuocorum. In primis inuocãdo Dei auxiliũ debet eos cõfortare, quòd ista passio est saluatio animæ: & quod nõ dubitẽt dicere veritatẽ, quia si reperirentur leprosi, purgatoriũ animæ esset, & si mundus habet eos odio, nõ tamen Deus: imò Lazarum leprosum plus dilexit quã alios. Si autem nõ reperiẽtur tales, stabunt in pace: deinde faciat eos iurare veritatem dicẽdi de interrogandis. Et tunc in primis debet interrogare de his quæ disponunt ad lepram. Si ipse habet aliquid, vt si ipse est de genere leprosorum: aut si est cõuersatus cum eis, & si restricta sunt ei mẽstrua vel hæmorrhoides. & si regimine melancholico vsi sunt, & æquales ægritudines cõsueuerunt

pati.

pati. Deinde inquirat cum notis ipsorũ,& cum ipsis de astutia & moribus ipsorum,& somniis, desideriis ipsorum,& si sentiũt acuitatẽ,ardorẽ,& puncturas in carne deinde tãgat pulsum:deinde faciat sibi facere phlebotomiã,& consideret substãtiã & colorem sanguinis,si est niger,& cineritius,& lauet ipsum:& sciat qualis erit illa caro, quæ remanet in colatorio,si est arenosa,granulosa,& thrombosa:quia maximum signũ est. Et si vult probare,in altera scutellari,si sal cito funditur,& si acetũ,& vrina cito cõmiscentur. Et si per modum farinæ descẽdit in plena pelui aqua potest gratia solẽnitatis facere. Hoc facto cõsideret aspectũ suum:& dicat sibi quod recedat,& de mane apportet vrinã:& interim cogitet medicus super visis & vidẽdis. Et de mane ipse veniat in præsentia medici,& tũc in primis videat vrinã,& cõsideret si significabit aliquid de dispositiõe lepræ, si est alba,subtilis,cinerosa,quia tales sunt vrinæ leprosorũ. Deinde cõsideret faciẽ suã. Supercilia si sint depilata,si sint inflata,& tuberosa,oculos si rotũdos specialiter versus domesticã partẽ:si eorũ alba sunt tenebrosa. De naso si est tortus,grossus,vlceratus intus. De auribus si rotundatnur & curtantur. De voce,si loquitur rauce,& cum naribus. De labiis & lingua,si sanguinãtur,& vlcerãtur,& si habet grana. Si anhelitus sit difficilis & fœtidus. Et si eius forma sit diuersa,& horribilis. Et cõsideret bene ista,quia signa faciei sunt certiora. Deinde faciat ipsum expoliare,& cõsideret in primis colorem totius corporis, si est tenebrosus,& morpheus. Deinde substantiã carnis,si est dura,& aspera,tuberosa specialiter circa iuncturas & extremitates:& si est scabiosus,pruriginosus, & serpiginosus , & vlcerosus. Si corium eius crispatur,vt anseris, si musculi sũt consumpti. Si patitur dormitationẽ in membris. Si senserit bene quãdo pungitur retro talonem & tibiã, & interrogetur cum quo & vbi. Deinde proiiciat aquã super corpus suũ, & videat si est vnctuosum,& si sal adhæret quãdo proiicitur super ipsum. Deinde redeat ad considerationẽ faciei,& aspectus & dimittat ipsum. Pensentur omnia signa,& cõferat,& deliberet bene de signis & cõcordia ipsorum. Et si inueniat quòd ipse cũ dispositione ad leprã habeat aliqua signa æquiuoca diminuta,domestice & secrete cõminandus est,vt stet in bono regimine,& habeat consilium medicorum,alias efficeretur leprosus. Si autem multa habet signa æquiuoca, &

pauca vniuoca, cassatus vocatur vulgariter. Et tales sunt acriter cōminandi, quòd teneant bonum regimen, & habeant bonum cōsilium medicorum, & quod stent in domibus & mansionibus ipsorum. Et non multum se ingerant cum populo: quia ingrediuntur lepram. Si autem habēt multa signa æquiuoca, & multa vniuoca cum bonis verbis, & consolatoriis sequestrandi sunt à populo: & in malanteria ducendi. Si autem sunt sani absoluendi sunt, & cum literis medicorum ad rectores mittendi.

Signa autem propria humorum, habentur per signa humorum dicta in de apostematibus supra: peiores tamen sunt humores leoninæ & elephantinæ, quàm aliarum. Iudicatur per omnes quod lepra est pessimus morbus, & est hæreditarius, & contagiosus, & est quasi impossibilis eradicationis, præsertim cōfirmata. Quomodo enim inquit Aui. curabitur lepra, cum sit cancer vniuersalis, quando cancer particularis nō curatur? præseruari autem potest, & palliari, curari vero minime. Amplius iudicatur quod inter species lepræ leonina, & elephantia tanquam de pessima materia sunt peiores. Aliæ vero tanquam de magis miti suauiores.

In curatione lepræ ad tria communiter intēdunt doctores. primum est ad præseruandum dispositos antequam veniat. secundum est ad curandum actuales, dum est introducta, sed non est confirmata. tertium est ad palliandum, dum est introducta & confirmata. Regimen prę seruatiuum tres habet intentiones. prima est vt materia non generetur. secunda vt materia generata expellatur. sed tertia vt hepar, & cōplexio totius corporis rectificetur. Prima cōpletur cum debita administratione sex rerum nō naturalium: & trium non necessariarū quæ sui generalitate annexantur istis, vt sunt aer, cibus, & potus, &c. vergentium ad temperamentum. Secunda cōpletur cum bina aut trina purgatione in anno. vere tamen potissime & autumno cum diacatholicon, aut pilullis de fumoterræ, phlebotomia, cū debita prouocatione hæmorrhoidum, & cauteriorum in fontanellis brachiorū, & tibiarum. Tertia completur cum bonis electuariis factis de diarhodon abbatis, & bonis epithematibus, pro hepate. Regimē autem curatiuum quādo est actu lepra, nō tamen confirmata: habet quatuor intētiones. Prima est bonitas regiminis, vt humor lapsus temperetur. secunda est humorum adustorum euacuatio

tio. tertia est impressionis illatæ rectificatio. sed quarta est accidentium correctio. Primum completur cum debita administratione sex rerum non naturalium, & trium annexarum vergentium in frigiditatem & humiditatem. Secūdum cōpletur cum phlebotomia & pharmacia, caputpurgiis, balneis, ventosationibus, & fricationibus, & aliis resoluētibus materias ab extra. Tertium completur cum debita administratione serpentium, & potionum, & confectionum de alsi lude, de auro, & de talibus cum similibus cōfortantibus cor, & rectificantibus naturam. Sed quartum completur, secundum naturam accidentium quæ occurrunt.

Regimen palliatiuum quod competit lepræ confirmatæ tres habet intentiones. prima est humectare corpus ab intra ne incineretur. secunda cōfortare cor & alia membra principalia ne dissoluantur. sed tertia est custodire membra ne deformentur. Primum cōpletur cum debita administratione lactis, & brodij gallinarum, & aliorum humectantium. Secundum cum lætificāte Gal. & diarhodon abbatis. Sed tertium cum cauteriis factis in locis vbi scitis, & cum gummeris, & aliis decorantibus & solidantibus faciē, & alia membra. Verum quia ista magis pertinent ad dominos physicos quàm ad chirurgos, nisi quantum est ad iudicandū, & ad manualem operationem, exquisitam pertractationem, de modo & qualitate complendi prædictas intentiones omittam, superficialiter aliqua tangendo ea in 8 capitulis, tangendo vel assumēdo. Primum erit de diæta. secundum erit de phlebotomia. tertium de medicinis laxatiuis. quartū de caputpurgiis. quintum de balneis, vnctionibus, epithematibus, embrocationibus, & consimilibus. sextum de regimine serpentium. septimum de cauteriis. octauum de correctione accidentium.

Diæta leprosorum debet esse, sicut patientium apostemata melācholica, de qua superius in de apostematibus melācholicis fuit dictum. Et vltra illa caueant à coitu, & ab omni re, quę potest eorum calefacere naturam: vt vult Aui. lac etiam, vt dicit, est de cōueniētioribus, quibus curatur lepra, & proprie apud cōstrictionem & difficultatem anhelitus & vocis. Et post euacuationes oportet, vt bibant id dum mulgetur. & detur quantitas quæ digeratur. Et si posset stare cum ipso solo bonum esset. Et si passio sedaretur, auferatur: totum

autem regimen ipsorum præcipue in palliando ad regimen hecticarum declinetur, vt volunt omnes.

Phlebotomia venarum magnarum nullo modo cõpetit in lepra cõfirmata: nisi esset magna repletio, aut quod timeretur cõstrictio anhelitus, sed ventosatio & scarificatio in natibus, tibiis, retro collum, inter spatulas, & apertio venarum paruarum narium, & faciei, bene potest competere eis: eo quia materia iã exiuit venas: & si est in carne antequã confirmetur, tamẽ præcipit Halyab. sermone quarto partis primæ libri dispositionis regalis, accelerare minutionem sanguinis à duabus venis organicis, & duabus post aures, & quę frontis, & à mediastinis, & tantum auferre donec defectus appareat. Rasis tamẽ à purpurea vena dextri brachij incipit, & post interuallũ, à sinistra: & refert, quod curauit quẽdã adolescentem leprosum, in cuius facie nodi fieri incipiebant, & pili defluebãt, cui occurrere incepit cum phlebotomia, & ventris solutione cũ apozemate de epithymo, & pilulis cholerã purgãtibus, & frequẽter tum in balneo posui, & cibaria humectãtia dedit postea, quietẽ per aliquos dies ordinauit, post ad ventrẽ soluendum rediit, quod toties fecit, donec plusquã quadragesies in quinq; mensibus ventrẽ solui, quibus peractis pili inceperunt nasci, & oculi, & color, & facies meliorari, & prope sanitatem reduci. Et recedens ab ipso per alios sex menses dimissa purgatione præter cũ sero cum bono regimine, perfecte sanum eum inueni.

De medicinis laxatiuis.

In primis digeratur materia cũ syrupo de fumoterræ, quod Reci. fumiterræ, quartam j. buglossæ cum toto, teneritatum lupuli, scabiosæ, lapathij, capilli ven. dianthos, polytrichi, scolopendriæ, endiuiæ nouellæ, cichoreæ, ana quartam ʒ. liquiritiæ, se. melonum, se. acetosæ, anisi, cuscutę, ana vnc. ʒ. florum rosi. violarum, boraginis, & buglossæ, epithymi. ana vn. j. polypodij quercini, vnc. ij. vini malorum granatorum, aceti passulati, ana quartam j. panis zucchari lib. j. fiat syrupus.

Digesta materia, purgetur paulatine cũ apozemate laxatiuo facto cũ prædictis, addẽdo succum fumiterræ, boraginis, buglossæ, lapathij, & de sene, & epithymo quãtũ de polypodio, & de prunis, & tamarindis, ac casiafistula, & nõ ponatur acetũ. Et administretur bis in septimana quarta j. in quo

potest

potest dissolui ad acuendum, drac.j. electuarij de succo rof. Et si vis ponere in prædicto syrupo myrabolanos, præceptū Heben Mesue facies. Si autem vis purgare fortius, fiat hoc cum pilulis de fumoterræ, cuius forma secundum Auic. Re. myrabolanorum citrinorum, chebulorum, nigrorum omnium, ana drac.v. aloes succotrini, drac. vij. scammoneæ, drac.v. sine cessatione conficiantur cum aqua vel succo fumiterræ, & fiant pilulæ dosis drac.j. vel drac.j.&.ʒ. Si autem vis purgare fortissime, prçcipit Aui. hieram Rufi, hieram Logodion, Theodoricon, acuatur cum pulpa colocynthidos & cum electuario de succo rof. Cum istis autē medicinis possunt addi, & diminui medicinæ secundum quod videbitur, quod natura declinabit ad phlegma, vel ad choleram, & secundum tempus, & qualitatem patientis.

De caputpurgiis.

Post euacuationem vniuersalem fiant caputpurgia cum succo vel decoctione sansuci, chelidoniæ, nasturcij, staphidis agriæ, pyrethri, nucismus. piperis lon. in quo addatur modicum de euphorbio, & de scāmonea, aut de electuario de succo rosa. & traiiciatur, aut imponatur vna gutta in naribus cum emboto nasali.

De stuphis, & balneis fricationibus, & vnctionibus, & consimilibus.

Post istas autē purgationes, fiant stuphæ cum herbis dictis in syrupo. Et in stupha raso capite fricentur, & lauentur, per caput & faciem & totum corpus cum tali decoctione. Rec. fumiterræ, lapathri, scabiosæ, chamomillæ, meliloti, staphidis agriæ, sinapis, piperis longi, nucismu. sulphuris, nitri, aloes, auripigmenti coctis cum aqua & aceto, & facta fricatione liniatur totus cum sanguine leporis. Et in exitu detur theriaca cum vino drac.j. Et postquam sanguis fuerit desiccatus, redeat ad stupham: & ibidem lauetur cum aqua decoctionis radicis lilij, iarri, & furfuris macri. Et post inungatur totius cum isto vnguento. Re. vnguenti citrini lib.j. vnguenti albi lib.ʒ. pinguedinis serpentis, quartam vnam, olei rof. olei myrtini, vnguenti populeon, ana quartā ʒ. misceantur & inungatur.

Pro ista intētione inuenirētur multa alia auxilia in mor

phea,

phea, scabie, serpigine, & in morbis faciei. Et ista talia reiterentur toties, quoties videbitur expedire.

De administratione serpentum.

Et scias, vt dicit Auic. ꝙ caro viperæ, vel thiri & illud in quo est virtus eius, est de melioribus medicinis ei. Et Gal. in 11. simplicium pharmacorũ per quinq; exempla hoc probauit. eligantur ergo serpentes secundũ nobilem Gordonium de locis siccissimis cum dorso nigro, & ligentur versus caput & caudam: & cum virgis minutis flagellentur, & subito in simul duo viri abscindant caput & caudã: & permittantur volutari per terrã: & quãto plus volutabuntur, & exibit de sanguine, tanto melius erit. & excorientur & abluãtur cum aqua salsa calida: & postea cũ vino puro. Et istis serpentibus vtatur omnibus modis quibus poterimus considerare: quia breuiter loquendo aliã viam nõ habemus in curando lepro sos per corporis mundificationẽ, nisi in serpentibus. decoquantur igitur vsq; ad ossium separationẽ cum fœniculo, & anetho, & pane biscocto & modico salis. Et sorbeatur brodium, & comedãtur carnes: vel carnes sic præparatæ terãtur cum ala gallinę, & modico zinzi. & satis de zuccharo, & fiat comestio alba. Vel aliter, ꝙ carnes sic præparatæ cũ puluere zinzib. coriandri, & croci ponantur in pastillo. Vel aliter, ꝙ carnes sic præparatæ terantur fortiter, & cũ puluere zinzib. nucismuſ. & zuccharo: & fiat electuariũ. Vel aliter serpentes viui ponãtur in vino tempore vindemiarũ cum epithymo, sene, polypodio, & aniso, fœniculo, & anetho, & quãdo erit clarificatũ, ponatur in alio vase: & erit laxatiuum, si administretur bis vel ter in die. Vel aliter secundum Henric. ponantur post decollationẽ in alembico: & fiat aqua. Et patientes possunt lauari cum aqua decoctionis ipsarũ. Est tamẽ aduertendũ quod vsus ipsarũ facit corpus primo inflare: & postea cadunt squamæ, & pelles: & excoriãtur: & deinflantur: & sanãtur. Tempus autẽ sufficientiæ vsus ipsarũ est, dum incurrere incipiunt scotomiã, & mutari in ratione: tũc enim cessandũ est ab vsu ipsarum. Et sal viperæ iuuatiuũ est iterum. De his quæ conferunt est, vt dicit Aui. quãdo bibuntur, aut comeduntur, sunt confectiones bederasuli & alfelude, &c.

De cauteriis.

Circa cauteria est intelligendũ quod ipsa non debent fieri, nisi

nisi post omnes alias curas : & maximè in putrefacta & humorosa. Et licet Albu. ponat 70. cauteria pro ipsis: quia dixit quod quanto fiunt plura, magis conferunt: nihilominus non sunt cōsueta mihi nisi cauteria punctalia seu rotunda fontanellarum brachiorum, & tibiarum, & inguinum, & ascellarum, & in summitate capitis, & retro collum ad setonem. Ruptoria fiunt sub mentone & in collo. Et si ventosæ præcederent ruptoria, non esset id male factum.

Vltimo est dicendum de correctione accidentium.

Accidentia quæ apparent in lepra, sunt multa quæ correctione indigent, vt morphea, scabies, pruritus, & serpigo, de quibus dicetur in sequenti cap. Nodi, glandulæ, atque tuberositates, vlcera, & corrositates, de quibus in propriis capitulis dictum est suprà. Depilatio, pustulatio, oppilatio narium, de quibus dicetur infrà doctrina secūda. Raucedo, difficultas anhelitus, de quibus in physicalibus libris satis tractatur. Et ideo correctiones eorū in locis suis requirantur.

De morphea, serpigine, scabie, pruritu, syronibus, pediculis, & aliis infectionibus cutis. Cap. III.

INtelligendum quod morphea, & albaras, algada, algasen, panni, lentigines, sanguis mortuus, gutta rosea, scabies, serpigo, & impetigo, & cōsimilia sunt infectiones cutis maculosæ: & quia non differunt, nisi magnitudine & paruitate, & in situ & in colore, & aliqualiter in materia: propterea doctores nostri fuerunt ita varij & discordes in differentiis ipsorum: imò, quod fortius est, morpheā albarosan vocauit Halyab. lepram. Nihilominus cōmunis vsus tenet inter nos quod istæ infectiones quandoque sunt planæ: & non habent inæqualitatem, neq; vlcerationem: si sunt nigræ, vocantur morpheæ: si albæ, albatas: si rubeæ, gutta, s. ro. si magnæ, vocātur panni: si paruæ, lentigines: si verò non sunt planæ, sed inæquales & vlceratæ, vocantur scabies, serpigines, & impetigines. Non obstante quod Lanfranc. & Henricus, in differentiis istorum multum videntur gloriari.

Non ergo faciunt in opere diuersitatem tales differentiæ, nisi in non vlceratis quæ reponuntur sub morphea: & in vlceratis sub scabie & serpigine. Et in syronibus & in pediculis de quibus dicetur. Et licet multa de his dicantur hic

in gen

in generali: nihilominus aliqua dicētur in speciali in secunda doctrina de dispositionibus faciei.

De morphea.

Est ergo morphea cutis plana, defœdatio maculosa. Cuius licet sint tot species, sicut & lepræ: nihilominus duæ sunt magis famosæ, nigra videlicet, & alba. Quarum causæ sunt, albæ, phlegma, nigræ vero, melancholicus humor: vt dicebatur in sexto de ægritudine & symptomate.

Signa sunt satis manifesta. Sed iudicia sunt difficilia. Iudicatur enim per nobilem Gordoniũ, quòd morphea antiqua, & quæ occupat magnum spatium, & quæ cum fricatur, non rubet, nec quando pungitur, emittit sanguinem, sed aquositatem: est incurabilis, aut cum magna difficultate curabilis: quæ verò est oppositarum conditionum, ad curandum aliquam habet suspicionem.

Cura morpheæ nigræ. Supposito regimine dicto in lepra, oportet secundum Auic. vt incipiatur cum phlebotomia, si fuerit illic multitudo sanguinis, & cum euacuatione humoris adusti & melancholici cum his quæ in lepra sunt dicta. Verum de euacuantibus sublimibus est aqua casei cum epithymo, sumendo quolibet die, drac. j. cum cado vno aquæ casei, & multoties cum ipso est soluendus, vt dicit Rasis. Et post hoc dicit quod ex semine raphani, & erucæ, & condisi confectis cum aceto locus est epithemandus: ipso tamen prius balneato. Halya. autem iubet conterere cepã: & ad solē cũ ipsa cataplasmare. Gord. præcipit quod fricetur locus cũ pãno aspero & postea quod locus epithemetur cũ auripigmēto rubeo pistato cũ succo fumiterræ: & in crastinũ lauetur cũ aqua furfuris. Iamerius hanc morpheam fricat cum memitha. Roge. recipit tartarum & fuliginem de quolibet, vnc. ij. salis nitri, sulphuris viui, ana vnc. j. auripigmēti, aluminis scissi, vtriusque ellebori, ana vnc. j. puluerizentur omnia, cum succo fumiterræ, & abrotani, & lapathij acuti, atque panis porcinĩ, & sapone cum oleo in mortario incorporentur taliter, vt fiat linimentum: cum quo morpheatus locus epithemetur. Et si ista non valent, scarificetur locus: & cum illo sanguine epithemetur. Aut, vt dicit Guli. de Salic. cantharides cum fermento & aceto apponantur: aut mel anacardinum vt dicunt glossatores Rogerij. Et post vesicationem

tionem de super folium caulis ponatur,& remota cute, si est necesse, vt quãdo est infectio profunda corrodatur caro cum arsenico incorporato cũ dialthæa: & purgata carne locus cũ vnguẽto citri acuato cũ lithargyro cõsolidetur. In morphea autem alba supposito regimine dicto in apostematibus phlegmaticis, oportet secundũ Auic. vt deuitetur phlebotomia, & euacuetur phlegma cũ hiera acuata cũ colocynthide, aut cũ pilulis cochiis Rasis. Et post hoc præcipit Rasis, quod fricetur ad solẽ cum linimẽto facto ex setaragi quod credo capsiam,& ex rubea, & elleboro, & sinapi,& se.raphani. Auic. verò vult quod cũ alcali & calce coctis cũ vrina infantiũ vsq; ad mellis spissitudinẽ fricetur ad solẽ, quousq; locus vlceretur. Deinde accipiatur pix & cera, atq; terebinthina, & cortices nucis adustæ, atq; sanguis pulli columbæ, & oleum de alcãna,& vsq; ad sufficiẽtiam decoquãtur: & cõtinuetur super locũ donec sanetur:& color eius fit sicut color corporis. Theodoricus dicit quod quædam domina Pisana curabat omnes morpheas per istũ modũ. In primis lauabat locũ morpheatum decies cũ aqua frigida. Post cũ isto vngebat vnguẽto. Reci. cineris serpẽtis cõbusti in olla noua bene cooperta, vnc.j. lithargyri vsti, gallarũ, radicis flãmulę, solearum antiquarum, plumarum nigrarũ gallinæ, omnium cõbustorum, ana vnc.j. arsęnici, calcis viuæ. argẽti viui, ana drac.ij. conficiantur omnia cum aceto:& fiat sicut vnguentum. Cum quo locus morpheatus inũgatur bis vel ter: aut plus, sicut videbitur expedire. Post autem mittatur ad balneum.& dum intrabit balneum, liniatur cum psilothro facto ex quatuor partibus calcis & vnius arsenici coctis cũ aceto & aqua. Et postquam sudauerit in balneo aliquantulum, lauetur cum aqua, & erit sanatus. Melius tamen videretur quod prius in balneo liniretur cum illo psilothro : & post in exitu liniretur illo vnguento : ipse tamen ita dicit. Si autem cum istis non curaretur, est intentio doctorum, quod locus cum cantharidibus & arsenico curetur, præcipue si infectio sit profundata, vt dictum est de morphea nigra. Non autem cum cauterio actuali: neque cum scarificatione: quia vestigia magis apparerent, vt dicit Auic. Et si cura non valet, tingatur locus cum ista tinctura Auic. Re. lithargyri, calcis, gallarum, alcãnæ, dragaganthi, an. conficiantur cum melle & aceto nigro & fiat linimentum de quo locus liniatur.

Di

De impetigine & serpigine & assafati.

Omnia autem ista, vt dictum est, sunt infectiones cutis inæquales, & finaliter vlcerosæ nõ multum profundantes. Et propter hoc Auic. dicit quod sunt proxima adinuicẽ: & sunt de summa bothorum vlcerosorum. Incipientes, paruæ lenes diuisæ in multis locis: deinde vlcerãtur vlceribus squamosis & furfurosis, quandoq; apparentibus, quandoq; occultis. Et quæ sunt fixæ, magis propriè dicuntur assafati & impetigines: quæ verò sunt mobiles, & serpentes hincinde, serpigines quæ vulgariter dicuntur derbes, & ignis volagius. Et quælibet ipsarum quædam sunt humidæ: quædam verò siccæ.

Causæ autem istarum infectionum maximè humidarũ est humiditas mala corrosiua, quæ permiscetur cum grosso sanguine, & phlegmate salso, verum in sicca magis prædominatur melãcholia. Expelluntur enim huiusmodi materiæ ad cutim, & corrumpunt eam, vt dicit Auic. Et talis humiditas est vehementer ignita: & propter hoc sunt cum pruritu & ardore, vt dicunt glossæ & theodoricus. Et generantur in facie, & capite puerorum propriè. Et multoties apparent in hyeme secũdum Auic. eo quia frigus coarctat & deriuat tales materias ad cutem, vt dicit Theodoricus: & in æstate sæpe propter calores vehementes, vt dicit Iamerius.

Curatio, quantum ad regimen, & euacuationem non differunt à curatione apostematũ, & pustularum cholericarum melancholicarũ, de quibus satis dictum est suprà in de apostematibus, & de lepra, & morphea. In speciali autem defendit Auic. omne quod habet dulcedinem superfluam, & propriè dactylos, aut amaritudinem, aut acuitatem, aut salsedinem, & vtatur humectatione corporis, humiditate æquali, cum balneo & aliis.

Quantum autem ad localia in recentibus laudantur fomentationes cum aqua tepida. Et alterare locum cum succo portulacæ, & cucumeris, & mucilagine psyllij, & saliua hominis ieiuni in 10. simplicium, & acetositas citri, & gumma cum aceto: & sinapis cum aceto sunt optima secundũ Auic. & oleũ de frumento, oleum ouorũ, oleum de serpentibus, & oleum iuniperi ab Heben Mesue appropriantur: & oleũ de tartaro vulgus tenet supremũ. Rogerius laudat saporem & succum chelidoniæ. Et si cum eis admisceretur vnguentum album.

album,pulchrius esset,vt dicunt glossæ ipsius. Et lotionem cum aqua ros.& succositate citri in qua sulphur puluerizatũ steterit in vase vitreo ad solem per 20.dies,laudant Montipedę. Et lac virgineum quod fit cum aceto & lithargyro, distillando & miscendo cum aqua salita laudant Bonon. Vnguentum album factum de lithargyro,& citrinũ factum cum oleo de tartaro & succositate citri sunt Parisius consueta. Ad antiquas vero proprie ad saffati laudat Auic.linimentum factum de cimolea, sulphure, cinere, cucurbitæ, pulpa colocynthidos, omnium partes æquales cum aceto. Ad idem Theodoricus. Recip. succi radicis lapathij acuti quartam j.axungiæ antiquæ porci dissolutæ libr.5.argenti viui extincti cum saliua,quartam 5.cogatur axungia cum succo vsque ad eius spissitudinem: postea miscendo argentum viuum pistando in mortario fiat vnguētum. Ad idem Rogerius.Recip.tartari,plumbi vsti,fuliginis cineris,pirethri,succi cyclaminis,ana:confice cum oleo,& fiat vnguentum. Henricus testatur quod quidam medicus Parisiensis curauit serpiginem quinq; annorũ cum tali vnguento. Re. se.iuniperi conquassati,vnc.iiij. coquantur cum sufficientia aquæ:&colaturę addantur axungiæ porcine infusæ colatæ,vnc.sex,terebinthinæ,vncia vna, dissoluantur omnia simul,& dissoluta ab igne deponatur.Et cum infrigidatum fuerit,aquositas expellatur:& vnctuositas fortiter in mortario agitetur:& addēdo sulphuris viui, vnc.ij fiat vnguentum. Rasis autem dicit, quod antiqua indiget sanguisugis & fricatione,donec exeat sanguis plurimus, & resoluatur caro mala,& appareat bona.Quæ vero ex ea fortis est,indiget secundum Auic.medicamine acuto corrodente,quousque perueniat ad carnem sanam.Deinde cum vnguentis vlcerum,proprie albo, & de lithargyro consolidetur.

De scabie & pruritu.

Istæ enĩ sunt infectiones cutis vlcerosæ pruriginosæ cum squamis & crustis,quæ quandoq; sunt cũ virulentia & sanie:& quandoque absque ipsa,vt ponit Gordonius. Quarũ materia secundũ Auicennam est sanguis, cui commiscetur cholera conuersa in melancholiã,aut phlegma salsum bauracḥium. Ex prima enim materia, vt dicit, fit scabies sicca: ex secunda humida Sunt igitur secundum hoc duæ species scabiei,humida & sicca,sub qua prurigine pono Cum enim

talem materiã natura ab interioribus ad extrinsecã cutem pertulerit, si sub cute permãserit, & fuerit subtilis, facit pruriginem: si grossa, scabiem, vt euidenter ponit Halyab. parte prima, sermone octauo. Et ibidem ponitur, quod tales materiæ fiunt maximæ plurimum comedentibus: & qui malis vtuntur cibis, salsis videlicet, & amaris, dulcibus, & acutis, vt addit Auic. & qui balneum dimittunt, & vestes non mutant, laborant, & vigilant, & vinum purum potant. Addit Rasis, fit autem senibus propter cutis debilitatẽ; & quia in eis salsus humor vtplurimum generatur, & plurimum fit inter digitos: quoniam sunt debiliores, vt dicit Auic.

Significant scabiem secundum quidem Halyabbatem pustulæ paruæ incipientes: deinde vlcerantes. Et significatur natura hu per calorem, ardorem, pruriginem, & per expulsa. Iudicatur quod quamuis scabies sit mala per viam signi, potest tamen esse bona per viam causæ, expurgare enim corpus ita consueuit natura ad cutim superfluitates repellendo, vt in quarto therapeu. dicit Galen. Iudicatur quod scabies in decrepitis est difficilis, aut impossibilis curationis. Iudicatur etiam quod scabies & pruritus inducunt vlcera, impetigines, & ægritudines fœdas. Est etiam scabies de ægritudinibus contagiosis.

Curatio. quantum ad regimen & euacuationem non differunt à curatione prædictarum infectionum. In speciali autem commendat Auic. cum proprietate chelidoniam cum laxatiuis. Et aloes de tertio in tertium sumpta, drac. j. cum aqua endiuiæ, & fœniculi eradicat scabiem, vt dicunt Rasis & Auic. Et si veniret ex eo intestinorum rasura, curetur cum clysteribus opportunis: & si adest repletio, phlebotometur, vt dictum est supra, & scias secundum Auicen. quòd ventosæ in vtrisque cruribus conferunt scabiei fœdæ. Facta autem euacuatione sufficienti volunt doctores nostri, quod stuphentur cum herbis positis in syrupo de fumoterræ posito in capitulo de lepra. Et intret stupham cum istis positis ab Auic. quæ habent abstergere, & rectificare complexionem cutis, vt sunt malua, sicla, lapathium, acetosa, apium, furfur, farina lentium, rizi, & fœnugræci, melones decocti cũ aqua, & aceto seu granatorũ vino. Et in exitu offeratur theriaca, aut rubea trochiscata. Et postquã sudauerit, & dormiuerit in lecto, alteretur cutis cũ oleo violato,

rof.amygdalarũ,aceto,aut granatorũ ſucco.Quantũ autem ad localia. In humida laudant Raſis & Auic.argentũ viuum extinctum cum ſaliua,cachymiam argenti,oleandrum,condiſum,alchali,lithargyrũ confectũ cum oleo roſa. & aceto, & quòd fiat epithema per totam noctem. In mane vero balneum ingrediatur patiens & cũ aceto,& moſſa viridi quercus fricetur: poſt ea cum aqua calida lauetur. Et his factis aqua frigida ſuper ipſum fundatur, & cum oleo roſ.inunctus egrediatur.In ſicca & pruritiua concedit Auic.in potu lac vaccinum acetoſum,& balneũ cum aqua tepida, & adminiſtrationem vnctionum oleaginorum ex oleis frigidis, & proprie quando ponitur in eis ſuccus apij & aqua roſa. & endiuiæ, & acetum cum aloe,& ſale armoniaco, & alumine.Et de medicinis quieſcere facientibus prurituũ,eſt papauer cum aceto tritum,& cerotum in quo ponitur opium.

Raſis autem in iſta ſcabie, Re.baurac,coſti,ſalis, condiſi, ana drac.j. ſtyracis,drac.vij.aceti, & olei quod ſufficit,fiat linimentum de quo epithemetur in balneo,& maneat:& poſtea lauetur.In ſuis additionibus inuenitur,ꝙ lauare locum cum aqua roſa.& aceto decoctionis roſa.myrrhæ , ſandali ru.& parũ aluminis,pruritũ fortem ſtatim tollit. Vſus autem cõmunis habet vnguenta alba & lithargyrica. In vtraque ſcabie inueniuntur multa communia vnguenta. Primo Galenus in nono ſimplicium pharmacorum , capitulo de ſulphure, docebat quoſdam amicos ſuos piſcatores ſulphur miſcere cum oleo, & melle, & terebinthina, & ſanabant ſcabiem & ſerpiginem:& ipſe etiam non raro. Oportet enim medicinas tales habere virtutem miſtam, vt cõſumant & repercutiant,vt dicit.Et propter hoc ego in libr.j. terebinthinæ & quartã j.axungiæ porci remiſceo,vnc.j.ſulphuris & aliquoties modicum de argẽto viuo appono ſecundũ Theodoricum.Re.radicis lapathij acuti, enulæ campanæ,& aſphodelorum,ac cicutæ coctæ ſub prunis,aut in aqua piſtatis, & miſtis cum axungia veteri porcina,fiat vnguentum.Ad idem Henricus.Rec.olei laurini,axungiæ veteris porcinæ,ceræ viridis,thuris,argẽti viui extincti cum ſaliua , ana partem j. ſalis communis tritiſſimi partes iiij. conficiantur cum ſucco fumiterrræ & plãtaginis,ana, quantum poteſt imbibi agitando: & ſi adderetur modicum de fuligine in aceto temperata, conferret ad omnes infectiones.

Imò Galenus dicit, quòd ſcabiẽ,& lichenes ſanat,eo quia extergit abſque quòd in profundũ repellat , cum multa

aliæ medicinæ quæ huiusmodi affectus curāt, mistā habeāt potentiam nempe vt digerāt pariter & repercutiāt.

Ad idem magister Dynus. Rec. succi lapathij, scabiosæ, chelidoniæ, enulæ cāpanæ, fumiterræ ana drac. vj. olei communis, vnc. vj. salis communis, vnc. ij. misceantur & bulliāt ad succorum consumptionem: deinde coletur & assumatur illud oleum, & ceræ, vnc. j. & liquefiant simul ad ignem, & deposito ab igne misceantur donec æquentur. Et si vis magis desiccare, adde vitrioli, vnc. s. Et si vis, vt sit magis propriū ad phlegma salsum, adde cerussam, lithargyrum, plumbum vstum, cinerem vitis cum modico de aceto.

Ad idem magister Petrus de Bonanto pro scabie ex phlegmate salso. Reci. succi chelidoniæ, succi hederæ terrestris, an. lib. j. axungiæ porcinæ lib. j. coquantur omnia ad cōsumptionem succi. deinde cola, & adde argēti viui. vnc. j. incorporando fiat vnguentum. Et post inunctionem folium lappæ inuersæ, aut lilij desuper apponatur. Vnguentum sarracenicum contra scabiem & malum mortuum & phlegma salsum: facit enim educere superfluitates per os balneando: & per subascellas resudando, inungendo solum extremitatem à genu & cubito in sole, vel ad ignē: duntaxat quòd illa hora summe homo caueat à frigore. Reci. euphorbij, lithargyri. ana libr. s. staphidis agriæ quartam s. argenti viui, quartam j. axungiæ porci veteris lib. j. incorporādo in mortario fiat vnguentū: de quo inungat se semel in septimana. Et tamen aduertendū quòd quia argentū viuū nocet membris principalibus & dentibus atq; gingiuis, præcipit Auic. quod vnguēta in quibus ponitur, elongentur quantū poterit à partib. stomachi, & membrorū nobiliū. Et Henr. dicit, quod dentes & gingiuæ cū decoctione mētastri, anethi, & chamomillæ lauentur. Nonnulli cū aqua solatri faciūt idē.

De pediculis & syronibus & suis consimilibus.

Quid autem sit pediculus, omnibus est notum. Fiunt enim ex materia prædictarum infectionum, minus tamen mala. Et ideo ad eam non festinatur putrefactio virulenta, neque vltimata: sed est conueniens, vt sit materia recipiens vitam à creatore suo, vt addit Auicen.

De modo autem generationis nō curo, quia physicū est: sed ad generationem ipsorum iuuant res quarum proprietas est mouere materiam ad cutim, vt sunt ficus, & coitus, & dimissio mundificationis, & tarda pannorum mutatio.

Signa materiæ ipsorum habentur per colorē: vt ponit Gor donius

donius. Iudicatur per ipsummet Gordonium quòd pediculorũ multiplicatio à causa tamen intrinseca prætendit morpheam & lepram: eo quia si natura cutis esset fortis, non errarets, sed assimilaret. Error autem assimilatiuæ virtutis, est causa lepræ, vt dictum est.

In curatione enim ipsorum oportet in primis quòd corpus mundificetur cum phlebotomia, & hierapicra, & aliis euacuantibus humores putrefactos, & regiminis rectificatione, & assumptione medicinarum interficiẽtium pediculos, velut sunt allia decocta, & calamenthum montanum, vt dicit Auic. Et cum localibus & de ipsis fiunt stuphæ, & balnea cum aqua decoctionis aluminis, salis, bletæ, tanaceti, cypressi pini, calamenthi, lupinorũ, staphidis agriæ, & olea & vnguenta cũ oleis cartami, raphani, sumac, acetosæ cum radice sua. Et speciale est ad hoc vnguentũ sequens, de quo si inungatur cingulum de lana, & portetur nuda carne, interficit pediculos, & prohibet ne amplius generentur. Rec. olei, vnc. iij. ceræ, vnc. ʒ. argẽti viui, vnc. j. miscendo in mortario fiat vnguentum.

Syronẽs sunt animalia parua facientia vias cauernosas corrodendo inter carnem, & cutem potissime in manibus ociosorum. Et curantur lauando locum cum aqua salita decoctionis piscium: aut cum succo hederæ terrestris: aut cum aceto misto cum aloe & consimilibus.

De variolis & morbillis & desudationibus & planta noctis quæ sunt bothores parui in membro plurimi sudoris.

Et de essere quæ sunt nodationes in carne cum pruritu venientes quando homo est supercalefactus, & sudando scalpit se, supersedeo quantum est de præsenti: magis enim est physicum quam chirurgicum, & satis ex scientia apostematum potest haberi eorum cura. Quãtum autem ad vestigia, infra dicetur in facie de cicatricibus variolarum.

De extenuatione & ingrossatione corporum & membrorum. Cap. IIII.

QVanquam de ingrossatione seu impinguatione, & rarefactione seu extenuatione saltim vniuersaliter pertineat ad dominos physicos: nihilominus quia in particulari ingrossatione & attenuatione membrorum chirurgi cõsueuerunt vocari, pro tanto dicetur quid de ipsis. Quid autem

sit ingrossatio & attenuatio notum est satis à Gal. in 14. therap. quando enim in tātam carnositatem seu pinguedinem vertitur corpus, vt neque ambulare possit sine tristitia, neque tangere anum, neque calciare, propter tumorem ventris, sed neque respirare improhibite, dicitur grossum, sicut quando liquefit, & deprimitur, quemadmodū in athrophia & phthisi, dicitur arefactum. Et sequitur quod plerunque non totum, sed vna particula efficitur talis.

Causæ. & secundum hoc duæ species assignantur: quarum causæ principales dicuntur in secūdo de ægritudine & symptomate, multitudo materiæ, indigentia, sicut insuper in grassatis vel colliquatis valde secundū vnam particulā vel corpore vniuerso est videre. Et in sexto de custodia sanitatis adiungitur fortitudo vel debilitas virtutis redditiuæ & nutritiuæ vel ambarum, & ea quæ extrinsecus eueniunt, ad desiccandum adduntur ab Auic. in quarto, vt est vsus cibi subtiliantis, & quies immoderata. Nā vt ipse scripsit in primo, dimittentes exercitiū incurrunt hecticā. Sopitur enim virtus attractiua in quiete, destruitur labore: ira, angustiis, vigiliis, fame, & dure iacere, vt dicit Rasis. Et ad hoc facit ligatura stricta, & constrictior pororū à calido & frigido & sicco excessiuis facta, vt dicit Auic. aut dolor, & passio iuncturæ superioris: vt ipsemet dicebat de podagra longa, & gibbo, & solutione profunda male restaurata. quod attenuabat mēbra sequētia, vt in suis capitulis fuit dictū. Oppilantur viæ cibi quodammodo, & debilitatur virtus attractiua.

Iudicia. Iudicatur per Hipp. in primo aphorismorū, quod in gymnasticis quo ad summum euexię, id est boni habitus fallaces sunt si in vltimo fuerint. nō enim possūt manere in eodē statu: relinquitur ergo ad peius, quod suffocētur, aut venæ crepētur. Iudicatur per Ga. in secūdo techni. quod primas & solidas partes corporū nō est possibile humidiores facere. Et propter hoc dicebat in vij. ther. arefacta dispositio insanabilis existit, cum certissime completa fuerit. Et secundum hoc iudicatur, quod licet siccitas sit difficilior ad curandum quàm humiditas: nihilominus periculosior est nimia grossities ad sustinendū quàm ariditas. Et hoc est quod dicebat Hipp. in secundo, quod grossi valde secundum naturam cito mortales magis fiunt macris. nam secundum Gal. in cōmento, tales frigidi sunt, & strictas habent arterias &

venas

venas. Et propter hoc sanguinem & spiritum omnifariam paucum habent. quare calor innatus in eis parua occasione cito corrumpitur. Et cum hoc secundũ Auic. in quarto sunt expositi apoplexiæ, paralysi, pulsui cordis, diarrhœæ, maliciæ anhelitus, syncopi, & febribus malis, & famem & sitim non possunt tolerare. Optimum est ergo bene & moderate carnosum esse; nam vita in humido existit, vt dicit Auicen. non aquoso seu vnctuoso, vt dicit glossa.

Amplius iudicat Hippo. in secundo, quæ in multo tempore extenuantur corpora, tarde vel pigre reuerti consueuerunt. quæ vero in pauco pauce. Et hoc est ꝓpter consum ptarum humiditatũ diuersitatem, vt dicit litera. Ex quibus omnibus sequitur quod ariditas longa & habituata, & quæ sequitur solutiones profundas male curatas, nũquam corrigitur: satis autem est si quid prohibeat eas siccari, non cito, in secundo techni. *Est præceptum curatiuum non significatiuum.*

Cura superflua grossitiei duas habet intentiones. prima est diminuere sanguinem. qui multiplicatur. secunda resoluere materiam, quæ coniuncta est, & debilitare virtutem ne attrahat ipsam. Primũ completur per Gal. in 14. thera. cum diæta attenuáte dicta in libro de subtiliante diæta. Et cum pharmacis vrinam & sudorem prouocantibus, vt sunt ruta & sua grana, aristolochia rot. gentiana, polium, ac subtilis centaurea, & viperæ combustæ, & ipsarum sal, & acetum ad ista facit, vt dicit Rasis. Et medicinæ laxatiuæ continuæ subducentes phlegma, vt dicit Halyab in sermone primo & ieiunia, & acuta exercitia, per Gal. vbi supra. Secundum completur per balnea naturalia, aut artificialiter constructa, similia in virtute tali vtique quali fieret misto flore salis cum aqua marina Et deinde cum aliquo oleorum acutorum inungere: velut est oleum cucumeris syluestris, gentianæ, aristolo, & cõsimilibus. Et non comedere in balneo, sed ieiunare: & dormire prius, aut nõ quiescere.

De ingrossatiore particulari membrorum quomodo curatur, satis dictũ fuit de chiragra, & elephantia, in de apostematum tractatu. In quibus inuenies, quod ad istas intentiones dictas adiungitur & tertia quæ est deriuatio materiæ ad illam partem, cum pondere & ligatura, vt docet Auic.

In cura arefactionis & desiccationis corporis ad tria breuiter intendunt operantes. Primo ad generandum satis de

sanguine benigno. Secundo ad ipsum sanguinem extrahendum ad carnem. Sed & tertio, ad roborandum virtutem nutritiuã, vt sanguis attractus retineatur, & nõ euaporetur.

Primum completur cum diæta euchyma quæ hecticis & consumptis potissime ordinatur: vnde 14. therap. Quoscunque enim renutricare voluerimus attenuatos, vinum quidem dabimus grossum, pachychyma cibaria, & exercitia non acuta, neque fortia, & fricationem moderatam, & simpliciter dicere vniuersa prædictorum contraria geremus.

Secundum cõpletur in his qui secundum totum picari effugiunt, in sexto de custodia sanitatis, ante balnea manibus non valde mollibus, sicut neque asperis refricare corpus vsquequo ad ruborem deueniat: deinde fricatio dura non multum, vt postea excercitiis commensuratis vtatur, deinde in balneo, non ita prolixe moretur. & postea oleo pauco vngas eũ, oleúmque offeras. Nihilominus in 14. therap. consulit balneum, post cibum, aptum. Et si oppilationes ex hoc contingerent, cõfestim præcipit dari cappari ex oxymelite in principio cibi, donec vtiq; desistat grauedo.

Tertium completur in eodẽ sexto cum eo quod calefacit carnẽ, & non euaporatur qui deductus est ad carnẽ sanam vngentibus oleo virtutem habente emplasticam, id est adhæsiuam, vt est oleum cum pice liquefactum. Si vero & ætas concesserit, & frigidis balneis idem homo vtens simul cum prædictis, proficiet multũ. In his vero quæ difficulter nutriuntur particulæ, & plus quàm oportet infrigidantur supposita remotione causæ velut esset dolor, & constrictio particulæ; & sic de singulis vsus fuit Gal. in 14. therap quandoque & thapsia: quãdoque quidem ea quę fit ex melle, superungens particulam. Est autem aptissimum quod per cerotum, auxilium, vt dicitur ibidẽ. Euellit enim & hoc particulis quibus vtique supponitur, multitudinẽ sanguinis, fit autem de pice nigra sola, vel cum resina associata a qualibus partibus dissolutis & distensis super alutã, aut in tela imbibitis. Et non oportet offerre his laborantibus corporibus multoties: sed in hyeme quibus bis: in æstate autem semel sufficit continuãdo per tres aut quatuor dies, & si opportunũ fuerit, per plures. Debet autem pręcedere picationem fricatio, & fomentatio, & cum virgulis percussio, donec vtique eleuentur carnes, & nõ confestim cessare oporret, an-

tet, ant equam incipiat diaphorari, & postea pix debet applicari. Et post horam dictam debet cum quadam violentia eleuari. Et postea inungatur cum oleo piceo, aut cum aqua frigida infundatur. Et postquam mēbrum coopertum per horam quieuerit, sic iterum redeat ad operationem, & toties hoc fiat, donec sit curatum membrum. Nihilominus bonum est, vt dicit Auic. semper membrum excercitare portando, aut trahendo rem difficilem & ponderosam: aut brachium appositum cum fascia ligare: vt nutrimentum non recipiat, sed ad particulam vadat arefactam.

Vltra auxilia hic data, ordinantur per Rasim, Halyab. & Auic. cibaria, confectiones, potiones, clysteria, balnea ad impinguandum, & demacrandum: quæ quia ad chirurgos non pertinent, relinquantur.

De offensione & distensione & submersione. *Cap. V.*

LIcet superius in de vulneribus sit tractatum de contusione carnis masculosæ, & neruorum, & capitis, & oculorum, nihilominus quia casus, offensio, & distensio differunt à concussione, sicut proprium à communi, & magis elongantur à vulneribus & apostematibus quàm concussio: pro tanto hic in speciali dicetur de ipsis.

Casus & offensio secundum quod dicit Aui. lędunt & impediunt corpora cum concussione & attritione, & sæpple aliquoties cum dislocatione & fractura. & differunt, vt dicit glossa in loco: quia casus dicitur quando corpus cadit & percutitur ad terram, aut lapidem, aut ad aliquam rem percutientem. Offensio vero dicitur, quando corpus percutitur ab aliqua re exterius obuiante. Vel aliter quod casus est concussio corporis. Offensio solius ventris. Vel dicitur casus respectu exteriorum, offensio interiorum.

Distensio est membrorum tractus cum fune aut cathena.

Submersio est fumi vel aquæ præfocatio. Ad casum & ad offensionē sequuntur multa incōmoda, vt dicit Aui. Incisio lacerti cordis & stomachi, ex quibus moritur statim: & nocumenta egestionis & vrinæ, & vomitus, atque sanguinis fluxus, strictura anhelitus, abscissio vocis & loquelæ, quæ omnia sunt mala timorosa propter solutionē cōtinuitatis neruorum panniculorū atque venarū, & propter dolorem & nocumēta quæ mēbris principalibus & necessariis com-

municantur. Et sequitur in textu, quod quanto corpus est maius, tanto timor est vehementior. Amplius dicit Auic. quod glandulæ in casibus & offensionibus multiplicātur, & curātur vt superius de glādulis fuit dictū. Iudicia casuum & offensionum sequuntur iudicia magnorum vulnerum.

In curatione casuum & offensionum & extensionum generaliter est aduertendū, quod si cum eis fuerit dislocatio, seu fractura, aut aliqua separatio, seu contusio: quod illa tractentur prout dictum est in capitulis ipsorum.

Quantum autem ipsa sunt, eorum curatio quatuor habet intentiones. prima vitam ordinat. secunda materiam vt non fluat, diuertit & euacuat. tertia locum læsum vt materiam non recipiat & apostemetur, defendit & firmat. quarta materiam fluxam carminat & resoluit.

Primum completur cum diæta tenui & sobria, dimittendo carnes, vt dicit Aui. Imò in prima die nihil comedat, & parum in secunda & tertia, & vsquequo ab apostemate fuerit securus. Et post ingrossetur, & comedat cicera & ribes, ad hoc vt interiora firmentur.

Secundū cōpletur cum phlebotomia & linitione ventris cum casiafistul. & clysteribus, & id genus: & reubarbarum cū syrupo ros. secundū Rasim in hoc obtinet principatum.

Tertium quod ab intra à principio talis administretur potio. R. e. boli armeni, mummiæ, terræ sigillatæ, ana vnc. j. fiat puluis de quo drac. j. cū aqua plantiginis quolibet mane vsque ad quinque vel septē dies administretur. Et supra locū vult Aui. quod ponatur istud emplastrū. R. e. faseoli, rizi, ana partē j. boli armeni, sumac, ana partē 5. aloes, aluminis, gypsi, calcis extinctorum, ana quartā partem illius, incorporando cū albuminibus ouorum fiat emplastrū. Cōmunis tamen vsus autoritate Rasis omnia loca læsa inungit cum oleo ro. aut oleo myrtillorū, & desuper aspergit myrtillos puluerizatos, vt superius in ca. de cōtusionibus fuit dictū.

Quartum autē cōpletur quod post principium detur talis potio R. e. reubarbari, costi, radicis ru. cētaureæ, aristolo. ro, ana vnc. j. fiat puluis, de quo drac. j. administretur quolibet mane per nouem dies cum vnc. j. syrupi acetosi, & aquæ anagallidis & consolidæ maioris tantundem. Anagallis enim quod est ipia seu morsus gallinæ in hoc magnam proprietatem habet, vt dicit Guli. de Saliceto.

Ad

Ad istam intentionem administrabat magister Americus de Alesto, potionem factam cum vino & melle decoctionis radicis osmundæ, iarri, & caudæ equinæ terrestris in quantitate vnius gobeleti: dum intrabat dormitum: sudando enim tota materia expellitur.

Et pro ista intentione etiam ordinauit stupham & balneum de tertio in tertium, aut de quarto in quartum, in quibus ponantur consolida maior, osmunda, sanamunda, ipia, ebuli, artemisia, absinthium, rosæ, chamomilla, melilotum, & pul qui subtus fœnum reperitur.

Et ibidem cum melle fricantur, aut cum isto vnguento: & est Gulielmi de Salic. & eum acceptat Henricus. Reci. ceræ, vnc. iij. resinæ. vnc. vj. terebinthinæ, vnc. viij. olei communis, lib. ij. thuris, fœnugræci, ana vnc. ʒ. fiat vnguentum, de quo etiam omni die inungatur.

Si autem aliquis locus notabiliter sit confractus, ponatur desuper faba cocta cũ oxymelite: & crocus in hoc est optimus: aut oxycroceũ seu apostolicon: aut folia sambuci, ebuli, cypressi, tamarisci, cocta & pistata cũ lacte acetoso, vt dicit Aui. Nonnulli vero in fimo calido eos sepeliunt, & ibidem sudando iuuantur. Halyab. & Aui. eos cum pelle ouina bidente recenter excoriata calida cum sale trito synapizato inuoluunt: fortasse enim si dimittãtur, in die secunda curãtur. hoc etiam testatur Gal. in lib. 10. medicinarum.

Si autem offensio in ventre facta fuerit, consulit Auic. emplastrum quod fit de granatis syluestribus coctis cum musco, in quo de laudano & ros. tantundem misceatur, & spicæ, mastichis, eupatorij, tertiam partem illius: & olei de lilio quod sufficit, fiat emplastrum.

In distensione consueuerunt operantes iuxta consilium Halyab. prius loco cum manibus aut pedibus reformato linteamen lineum infusum in aqua frigida super loca applicare: firmat enim locum; & confortato calore sudant corpora, & sanantur. Et si non proficit, ad curam prædictam reducantur.

Si quis tamen ab alto loco ceciderit, & sine voce factus fuerit, & si loquitur, aliena dicit: suspicãdũ est quod cerebrum aut aliquod membrorũ principalium sit lęsum. Claritas intellectus sanitatem cerebri demonstrat, vt dicit Rasis. Examinandum tamen prius est si est mortuus vel viuus, tangendo

gendo pulsum, vocando ipsum, trahendo pilos & nares, respiciendo pupillas oculorũ si mouentur, ponẽdo flosculum lanæ, aut coti carpinati in ore & natibus, & scutellã aquæ plenã, si mouetur pectus prouocando sternutationẽ cũ pipere & euphorbio, & id genus. Et si non est mortuus, procedatur ad curã fricãdo extremitates cũ aceto & sale & ruta, prouocando sternutationem & fluxum sanguinis cum setis aut paleis per nares. Et ipso aliqualiter viuificato, fiãt clysteria, & phlebotomiæ, & alia auxilia dicta superius. Et si cerebrum sit in causa, quæratur cura in capitis cõtusione, & ita de aliis. Si vero fuerit mortuus, non tangas, sed fuge, & dimitte ipsum in pace.

Si autem immersus fuerit homo, vult Halyabb in sexto sermone partis secundæ: quod cum pedibus suspẽdatur capite demisso, quo aqua ab eo exeat. Post hoc acetum decoctionis piperis sæpe gargarizet, & aquam ciceris aliquibus diebus sorbeat. Si autẽ in fumo aliquis dissolutus fuerit: si spumauerit, nulla est ad eius salutem via. Cum autem non, oleum violarum gargarizet, & aquã tepidam decoctionis frumenti sorbeat, & calida cibaria pinguia comedat.

De combustione aquæ vel rei ardentis. *Cap. VI.*

COmbustiones & arsuras sequuntur dolores, & vesicæ dolores, propter malam complexionem vesicæ, quia caliditas ignea subito attrahit humiditates aquosas ad sub cutim, quæ nõ potentes ab ipso igne spissata cute exterius exire, remanentes ibidem eleuant ipsam cutẽ: & faciunt vesicas & inflationes aquosas, quæ quandoque occurrũt corpori plenõ: & adducũt apostemata, & vlcera maligna: quãdoque vero munda, & tales sunt magis mites.

In curatione locali combustionis tres intentiones habentur prima locum vesicari prohibet. secunda vesicas factas curare docet. sed tertia excoriationem claudit.

Prima completur cum infrigidantibus domesticis, vt secundũ Rasim sunt panni infusi in aqua ros. super niuem infrigidata sępe renouati. Et si res magna fuerit, hoc est quod apostemata fuerint, ex latere cõtrario phlebotomia erit facienda. & regimen infrigidãdum, & subtiliandum. Aui. vero oleũ rosatũ cum vitellis ouorum agitatis superapponit. & folium maluarũ, siclæ, lẽtes, rosas cũ aqua dulci coctas cũ oleo ros. aut bolum ar. cũ aceto, terram sigillatam seu argillam

gillam, lithargyrũ, atq; cerussam, aqua endiuiæ, solatri, etiã ad prohibendum vesicas cõmendat Auic. Et aquã oliuarum Halyabbas approbauit. Theod. consulit totum membrum balneare cum aceto & cerotum Gal. de cera & oleo rosa. approbatur. Et oleum lauatum laudat Roger. & lardum cum foliis sambuci. Ad illud idem populeon cũ vitellis ouorum ponunt quatuor magistri. Et si propter dolorem in prædictis adderetur aliquid opij, placeret Alexandro.

Secunda intentio completur aperiendo vesicas cum forficibus, aut cum aliquo scarpello.

Sed tertia intentio completur cum desiccantibus domesticis, vt secundum Rasim est vnguentum albũ, in quo sunt albumina ouorum & camphora. Et vnguentum de calce septies aut toties lauata quousque dimiserit acuitatem: quarum formæ in antidotario dicentur. Auic. verò facit quandam lõgam compositionem de stercore vaccino desiccato, cortice pini, lithargyro, cerussa, bolo armeno, calce abluta, tucia, plumbo vsto, scoria ferri, camphora, & consimilia incorporata cum oleo ros. & medulla, seu pinguedine cerui, quam dicit esse expertam, vbi non est magna caliditas. Et de hoc genere est fimus columbinus in panno lineo combustus, & cum oleo ros. incorporatus: est enim mirabilis, vt dicit. Et porri elixati competunt locis vlceratis. Et si vlcera fiant inobedientia, cura vlcerum malignorum curantur.

De porris & verrucis atque cornubus. Cap. VII.

VErrucæ secundum Halyab. sermone octauo partis primæ, sunt pustulæ paruæ nimiũ duræ ac rotũdæ in superficie corporis natæ. Quarum quędam dicuntur porrales: quia sunt incisæ & ramificatæ ad modum capitis porri. Quędam sunt clauales, non incisæ, sed capitatæ & radicatæ ad modũ claui. Et quædã sunt cornales, quia sunt quædam additiones spissæ vulgares nascentes super iuncturas, & corporum extremitates, vt dicit Aui. vnde Gal. in primo de ægritudine & symptomate & quartodecimo therap. Acrochordones, & formicæ verrucales, alphi, & leucæ sũt ægritudines ex toto genere præter naturã. Cuius causa in secũdo de ægritudine erat etiã materia præter naturam quæ ad cutim transmittitur, & deponitur à robusta natura. Et hoc est quod dicebat Auic in primo, quod erãt de genere pustu-

larum

larum & bothorũ. Cuius causa efficiens, vt in quarto dicebatur, erat natura expellens, & materialis: humor grossus, melãcholicus, aut phlegmaticus, salsus in melancholiã conuersus. Licet Halyab. velit quod à duabus oriantur humoribus, à phlegmatico videlicet, & melancholico indurato, & non putrefacto, vt glossatur in loco. Et fiunt in omnibus membris maxime in manibus & pedibus: & ad magnas sequuntur paruæ, non à sanguine fluente extra dum sanguinantur, vt credit vulgus. Sed quia magis fit causa ad cõuertendum complexionem nutrimenti delegati ad naturam suam: quare multiplicantur, vt dicit Auic.

In cura istorum tres sunt intentiones. Prima materiã melancholicam, & phlegmaticam iubet purgare. Secũda quod amplius talis materia non generetur, docet custodire. Sed tertia materiam localiter ostendit extirpare.

Primam docet Halyabbas complere cum decoctione epithymi & agarici, & Aui. ad sanguiné minuendum festinat.

Secundum complet ipsemet Auicen. cum bono regimine bonum chymum generante.

Sed tertia intẽtio completur vno de duobus modis. primo per pharmaca. secundo per chirurgiam. Per pharmaca resoluitur, & desiccatur materia secundum Rasim, fricando cum foliis capparis: aut cũ xylocratis humidis. aut secundum Aui. cum oleo fisticino, aut cum aqua porrorum & sumac. Aut secundum Guli. cum mediastino cepe squillitico, mollificatione cum aqua calida præcedẽte. Et emplastrum de fimo caprarũ cũ aceto, & seniffam quod est nigella cum aceto: & acetum cum sale, & pẽtaphyllon cum musto pistatum laudantur ab Halyab. Hẽricus autem folia rutæ, millefolii, herbam Roberti tritam super ipsas ligare præcipit. & dicit quod infra tres dies aut quatuor sine dubio curantur. & ad idem præcipit eas linire per sex dies, bis aut ter in die cum illa aquositate quæ remanet in potu plumbeo in quo limaces rubeæ cum sale per quatuor dies recõduntur: absque enim dolore, vt dicit, omnes cum radice cadent.

Per chirurgiã consumit & corrodit eas Iamerius liniendo cũ frumẽto temperato & dissoluto in capitello: aut cum lacte ficuũ. Auic. vero hoc facit cũ lacte tithymali; aut cum oleo anacardino: aut ponatur desuper ruptorũ de calce & sapone, vt Halyab. aut ipsis apertis cũ vngue, aut sagitella

vel cū cantharidibus, ponatur in fiſſura modicū de arſenico, quod nō fallit. Aut, vt ille Gallicus, liniātur cū palea vel ſtilo in quo ſit modicum de cotone, immerſis in aqua forti alkimiſtarum de qua dicetur infra. Aut ligentur cum ſeta, aut pilo, vt præcipit Raſis. Et poſt cum punctali cauterio cauterizentur: aut cū medicina acuta, ipſis prius ſecundum Albuca. in circuitu ſeparatis & radicitus euulſis. Aut cū embula de penna dura galli, ſicut dicit Gale. aut de ære, vt Albu. per circuitū comprehendatur & euoluatur cannula donec in circuitu ſecetur, & eradicetur.

Ad cornu autem quod eſt in pedibus, conſulit Henricus, (& ita quidam meus ſcutifer Pariſius me inuito in articulo pedis mei operatus fuit:) quod radatur & perforetur deſuper quantum erit poſſibile cornu. Deinde ponatur ſuper ipſum planta de ferro vel de corio, in quo ſit foramē ſecūdum cornu quantitatem: & tunc in illo foramine ponatur vna gutta ſulphuris ardentis: & dimittatur extingui in loco. Poſt deſuper ponatur cerotum, quieſcat & curabitur. Et hoc eſt quod Aui. dicit in quarto, Si accipiatur lignū & incēdatur in igne donec inflammetur, & approximetur verrucis, exiccabuntur. Et toties vna vice poſt aliam donec deleantur: deinde conſequatur butyrum coctū donec cadant.

De membris ſuperfluis amputandis, & de corporibus mortuis ſeruandis. Cap. VIII.

Membra ſiue particulæ ſecundū Gal. in primo de ægritudine & ſymptomate quæ ſuperfluunt: aut ſunt de genere eorum quæ ſecundū naturam, vt ſextus digitus ſeu articulus: aut ſunt ex toto genere præter naturam, vt ſunt bocia & membra mortua, & putrefacta.

Et cauſa ſuperabundantiæ eorū quæ ſecundum naturam, eſt abundātia materiæ benignæ, & virtutis fortitudo, quod in prægnantibus contingit, vt dicebatur in ſecundo.

Cauſa autem ſuperfluentiæ membrorum mortuorum, accipitur tripliciter, vt in eſthiomeno fuit dictum.

Cauſæ autem mortis totius corporis ſunt cauſæ arefactionis & ſuffocationis ſecundum quod probatum eſt in ſcientia naturali.

Signa autem particularum ſuperabundantium quæ ſunt de genere eorum quæ ſecundum naturam, ſunt valde

nota.

nota. Signa autem membrorum mortuorum in esthiomeno fuerunt dicta. Signa & examinatio hominis mortui dicta sunt in superioribus de casu & offensione.

Signa autem hominis mortui ex veneno sibi administrato, habentur per Gal. in sexto interiorum dum dicit: Cum enim euchymo alicui natura, & diætatione secundum conuenientem modum repetitiua superuenit mors, qualis in aliquo deleteriorum, id est, venenosorum pharmacorũ venire consueuit: deinde liuidum vel nigrum vel varium vel deficiens vel putrescens statim fœtet: significatur quod venenum sumpsit. Si vero fuerit aliter, mortuus est secundum corruptiones quæ ex corpore proficiscuntur. Iudicatur quod si membra corrupta cito non abscindatur, quod multiplicatur corruptio. Et si venit ad grossa ossa coxæ vel adiutorij, nõ est ingenium in curando, vt dicit Albuca. sed est mors infirmi: quare relinquendus est Deo & sanctis eius.

Est opinio aliorum non Galeni vide ibi.

Regimen digiti, aut articuli superflui.

In membris superabundantibus quæ sunt de genere eorum quæ secundum naturam, vt sextus digitus, est canon Gale. in 3. techni, quod quæcunque particulæ superabundant secundum naturam, causa salubris est eorũ ablatio, generare autem est difficile. Et nõ est mirum: resecare autem est facile & est artis, 14. therapeu. præcipue quãdo est totum carnosum: maior enim difficultas est in ossoso, quia à iũcturis oritur, vt dicit Halyab in 9. vel 4. sermone secundæ partis.

Modus autẽ resecandi est, quod in radice sui ortus cũ rasorio incidatur & discarnetur. Et post iunctura disiungatur, & ligamentum incidatur, & digitus remoueatur: & statim cũ puluere rubeo & albumine ouorũ sanguis restringatur, & aliorũ vulnerũ cura sanetur. Nonnulli vero, vt Aui. facta incisione locum cum oleo feruẽte adurunt. Nam ex hoc, vt dicit, peruenit securitas corruptionis, & exit⁹ sanguinis, & nascũtur supra incisionis locũ caro & cutis fortis & dura.

Regimen in abscindẽdo membrum mortificatum, de quo dicũt Albucasis & Aui. quod si talis malitia nõ potest corrigi cum repercussiuis, neque cũ scarificationibus, & aliis auxiliis dictis in esthiomeno: oportet quod incidatur illud membrum vsque ad sanum, vt euadat infirmus à morte totius corporis. Maior enim est mors totius corporis, vt dicit Albuca.

Albuc.quã defectus mẽbri.Incidatur ergo,&locus abſciſſionis ligetur: ſi corruptio pertingeret vſq; prope iuncturã, incidatur in iunctura cũ raſorio,&aliis inſtrumẽtis,ſiue ſerratione.Si autẽ non eſt prope iuncturã, ſed elõgatur ab ea: incidatur ſupra corruptũ aliquãtulũ in loco in quo cũ tẽta intromiſſa inuenit firmitudiné & dolorẽ. Et ſerretur os cũ ſubtili ſerra.Et modus eſt quòd inuoluatur membrũ à parte ſana,& à parte corrupta cũ ligamentis:& teneatur firmiter per miniſtros:& ſeparetur caro quę eſt inter duo ligamenta cũ raſorio,donec videatur os totaliter à carne liberatũ. Et poſt muniãtur labia cum panno,vt nõ lædantur à ſerra. Et tunc ſerretur os ſubtiliter,& perfecte &mẽbro ſeparato cauterizetur ſanum cum ferro ignito ad hoc apto,aut cum oleo feruenti,vt dictũ eſt:& ligetur:& reliqua vlcerũ curatione curetur.Si autẽ fluxus ſanguinis affuerit, cum pul.ru. & albumine oui & aliis modis dictis reſtringatur. Nõnulli vero,vt Theodo.medicinas obdormitatiuas,vt non ſentiatur inciſio,dictant,velut eſt opiũ,ſuccus morellæ, hyoſcyami,mandragoræ,hederæ arboreæ,cicutæ,lactucæ.Et imbibunt in eis ſpongiã nouã,& permittunt eã ad ſolem exiccari:& quando erit neceſſe mittunt illã ſpongiã in aqua calida, & dant eam ad odorandum tantum vſquequo capiat ſomnũ.Et ipſo obdormitato faciũt operationem.Et poſtea cum alia ſpongia in aceto infuſa naribus applicita expergefaciunt,vel ſuccum rutæ vel fœniculi in naribus & auribus ponunt,& ita euigilant eum,vt dicunt.Alij vero dant opiũ ad potandum & male:præcipue ſi iuuenis eſt,& percipiat: quia cum magna pugna virtutis animalis & naturalis audiui quòd incurrerunt maniam:& per conſequens mortem.

Ego autem in tali membri mortificatione intercepta ambulatione corruptionis cum ſcarificationibus & arſenico, & ponendo defenſiuum ſuper partem ſanam de bolo armeno,& aliis opportunis:inuoluo totum membrum mortificatum cum ſparadrapo infraſcripto multipliciter: & ligo ipſum:& præparo ſuo modo, vt dicetur de corporibus mortuorum ſeruandis. Et ſic eum retineo quouſque iunctura ſit æquiliquata, & membrum per ſe cadat: quia honeſtius eſt medico quòd cadat per ſe,quàm ſi incideretur: ſemper enim quando inciditur, remanet rancor & cogitatio in patiente quod poſſet remanere.

A

Regimen custodiæ corporum mortuorum.

Corpora mortua ad custodiendũ per aliquod tempus præparantur dupliciter, vno modo secũdũ doctrinã Rasis, ꝙ cum clysteribus acutis de colocynthide, baurac rub. capite existente decliui: & postea erecto corpore, & ventrem premendo, totũ stercus egrediatur. Et post cũ alio clysteri de aloe, myrrha, acacia, ramich quæ est galliamus. & alipta, psidia, nuce cypressi, nucemus. sandali, ligno aloes, cymino, & alumine cũ aceto, & aqua ros. dissolutis iniiciatur, & anus cũ cotono & stupis in eodem medicamine infusis ligetur fortiter cum multiplici binda: naribus quoq; & auribus, & in ore argentum viuũ iniiciatur: cum hoc enim custoditur ꝙ non defluet cerebrum eius. Post hoc præcipit quòd totum corpus cũ prædicto medicamine cõdiatur. Et vltimo dicit quòd cũ alchitran quæ est pix nigra, liniatur: & vult quòd cum ligaturis decentibus omnia foramina, & omnes pori corporis constringãtur: quod cõmunis facit vsus per istum modũ. Habeatur magna quãtitas sparadrapi facti cum pice nigra, resina colophonia, thure, mastiche, styrace, gũma arabica, & dragagãtho, & puluere iã superius dicto, de quo fiat magna quantitas ad partem: ita quòd inuoluatur quælibet tibia per se vsq; ad nates: & quodlibet brachiũ vsq; ad humeros: & post totũ residuũ corporis vsq; ad totũ caput: & suatur sparadrapũ firmiter, & suturæ cum pice liniantur: & brachia circa latera collocentur: & pedes secundũ longitudinem inungantur. Deinde spargatur super totũ corpus de puluere: & loca vacua impleantur cum stupatis inuolutis in medicamine secundi clysteris. Et postea insimul totum corpus inuoluatur cum alia quantitate sparadrapi: & suatur ab opposito suturarũ sparadrapi primi: & suturæ cum pice liniantur: postea iterũ superpuluerizetur. Et iterum cum alio panno cerato inuoluatur, & suatur, & liniatur: postea vero cũ bindis fortibus firmissime, sicut ligantur ballæ, ligetur: deinde cum sindone munda inuoluatur. Et in capsa plũbea ponatur bene clausa & linita cũ ferro calido. In qua capsa ponantur herbę odoriferæ, rosæ, maiorana, menta, balsamita: aut in capsa de cypresso, aut de nogerio: & firmetur: & inuoluatur cũ barris ferreis in quibus sunt sex annuli ad leuandum & portãdum. Nonnulli vero cum corio bouino, aut equino eos inuoluunt: & talis est primus modus præparandi.

randi. Secũdo modo præparãtur corpora mortuorũ quòd ſtatim per ventrem aperiuntur, & viſcera omnia extrahuntur: & venter cum puluere dicto & magna quantitate ſalis & cymini impleatur, & ſuatur, & vt dictum eſt inuoluatur. Et ſi vis viſcera cuſtodire, laua & munda: & ſala cum prædictis: & in olla plumbea recõde, & in capſa pone. De iſtis modis primus eſt ſecurus pro macilentis & deſiccatis, & tempore frigido. Secundus magis eſt certus pro pinguibus & ventroſis. Eſt tamen cautela Raſis, quòd vt corpora nõ inflentur, ſuper faciem ſuam iaceant & inuoluantur. Et ſi venter eſſet inflatus, eſt cautela quòd venter in aliquibus locis cum terebello vel groſſa ſubula pungatur, vt aquoſitas & ventoſitas valeant exire, vt dicebat Iacobus apothecarius qui multos Romanos pontifices præparauerat. De facie tenenda diſcooperta vſq; ad octo dies in quibus corpora conſueuerunt alterari & putreſieri, voluit quòd ſæpe liniantur cum aqua roſ. ſalita: aut cum balſamo de quo multa dicuntur: ſed parum quantum ad hunc caſum inuenio in authenticis libris: quod idem Henricus fuit atteſtatus. Deus autem animas noſtras cuſtodiat cum ſuæ miſericordiæ balſamo.

Doctrina ſecũda de ægritudinibus quæ non ſunt propriè apoſtemata, neque vlcera, neque oſſium paſſiones, pro quibus habetur recurſus ad chirurgũ, quæ ſunt propriæ vni membro, habens octo capitula.

De ægritudinibus capitis. Cap. I.

Accidunt enim capiti præter paſſiones communes quamplurimæ propriæ, vt tinea, alopecia, ſeu caluicies, & pilorum deformitas: de quibus eſt dicendum.

De tinea.

Tinea ſecundũ Haly ſermone octauo partis primæ, vlcera ſunt parua quæ in capite accidunt: quib. eſt veſica cruſtoſa, quæ ſpecies habet multas. Prima eſt fauoſa, de qua exit per foramina ſubtilis humiditas fauo & melli ſimilis. Secũda eſt ficoſa, in qua continetur quoddã granũ ficuum ſimile: & eſt

rotũda & dura, in summitate cuius est rubor. Tertia amedosa, in qua humiditas aquæ carnis similis egreditur, per foramina minora quã in fauosa. Quarta vberosa similis mulierũ vberibus mamillarũ cum rubore, à qua humiditas fluit sanguini similis. Quinta est lupinosa, similis in colore & figura lupinis, à qua quasi cortices, & squamæ fluũt albę & siccæ. Et sub ista potest cõprehẽdi furfurosa in qua sunt corpora subtilia furfuri similia, quæ à capite fluũt sine vlceratione. Gal. autẽ in primo miamir, non videtur ponere, nisi tres species, achorosam, fauosam, & furfurosam. Achor autẽ, vt dicit, de genere tumorũ existẽs, subtilibus foraminib. perforatis quandã humiditatẽ subtilẽ cũ pauca viscositate emittit. Appropinquat autẽ eis secundũ speciẽ fauosa, foramina habens maiora, humiditatẽ emittẽs melli, quod est in fauo consimilẽ. Furfurea vero in alio capitulo quasi scalpẽtibus, furfuribus similia à cuti capitis cadũt multoties. Aui. vero achores videtur vocare asiafaty, amedã, & excoriatiuã thiriã, quia progreditur quasi serpẽdo per cutẽ: furfures, quẽdã modũ excoriationis siccę dicit. De nominibus tamen, vt sæpe dictũ est, non est curandũ, duntaxat quòd res cognoscantur. Quicquid sit, vlus communis habet ꝙ tinea est scabies capitis cũ squamis & crustis, & aliqua humiditate, & pilorũ euulsione, & colore cineritio. & odore fœtido, atq; horribili aspectu. Cuius generatio est ex humoribus corruptis generatis in vtero: aut post, propter malitiam vitæ.

Hunc decepit dictio ichor. nam dicit Ga. quòd furfuratio, ex prauis ichoribus prouenit faciú que Gal. caput separatũ.

Eius enim signa sunt manifesta ex dictis naturalibus & nõ naturalibus: & contra naturã. Incipit autẽ, vt dicit Gal. vbi supra cum mordicatione & pruritu, qui cogit scalpere eos: post autem tumor crescit, & foramina secundũ ipsum cõsistunt. Iudicatur ꝙ ista passio est difficilis ad curandum: imò antiqua callosa & squamosa quæ pilos corrodit est tantũ laboriosa, ꝙ Rogerius magis ea diligit dimittere, quàm prosequi curam. Et cum hoc ꝙ curatur, dimittit escharã & priuationem pilorum ad opprobrium sempiternum. Et ideo vocat eam Iamerius tineam à tenendo: quia firmiter caput tenet. Vel à verme tineali. nam sicut tinea vermis corrũpit lignum: ita tinea caput. Ad tineam sequitur multiplicatio pediculorũ, prætendit lepram. Et sic tinea modus est lepræ.

In curatione tinearum duplex est intentio: & regimen vniuersale, & particulare.

Vni

Vniuerſale eſt in diæta, & debita euacuatione. de quibus ſufficienter dictũ eſt in de apoſtematibus, & de lepra & ſcabie. Nihilominus Haly.concedit ventoſam ceruici & phlebotomiam cephalicæ, ſi fieri poteſt: & venarum quæ ſunt poſt aures, loco quarum Saraceni (vt dicit Gordonius, & verum dicit) vtuntur narium ſcarificatione, & purgationem cum pilulis quæ per aloen & colocynthida & ſcamoneam aſſumptas cum ſucco caulium laudat Gal. vbi ſupra.

Particulare regimen duas habet intentiones. Prima cacochymiam & ſcabiem cutis capitis corrigit. Secũda capillos euulſos regenerat. Prima completur in recẽti ſecundũ Gul. cum crebra raſione capitis, & lotione cũ aqua & aceto decoctionis fumiterræ, bletarũ, & chamomillæ, & fricatione cum alumine fæcis vini. Et poſtea cum linitione alicuius linimenti de dictis in ſerpigine aut in ſcabie: folia enim ſalicis in lotione obtinent principatũ, vt dicit Auic. Et Gal. in de ſecretis ad Monteum laudat hoc vnguentũ cum quo curauit multos homines: vt dicit de tinea, & ſcabie vlceroſa capitis & ſaphati, & ſerpigine, & pruritu, & capillorũ caſu, lendibus, & pediculis. Cuius forma Re. gallarũ, drac. ij. granorũ harmel quod eſt ſe. cicutæ, drac. iij. arſenici rub. ariſt. amborum, ana drac. iij. ſalis ammoniaci, fuliginis furni, ſulphuris, amygdalarũ amararũ, colocynthidis, radicis capparis, foliorũ fici, & oliuæ, radicis cannæ, viridis æris, aluminis iameni, ſief memithe, myrrhæ, aloes, olibani, ana drac. j. fellis vaccini, alchitrã, quod eſt pix nigra, ana drac. j. & ſ. terantur medicinæ, & cribellentur, & conficiãtur cum aceto vini donec fiat ſicut vnguentũ: & ponatur ad ſolem donec miſceantur: deinde liniatur caput cum eo. Aliud experimentum eſt ad achores, & fauũ in de facili acquiſibilibus à Gal. Re. lithargyri, drac. xvj. foliorũ rutæ, drac. viij. ſtaphidis agriæ, drac. iij. vitrioli, drac. ij. confice cum aceto, & oleo myrtino. Et ſi in iſto medicamine adderetur cimolea, & charta cõbuſta, in libro miamir placeret Gal. Curans ego inquit aliquãdo ruri: eo quod fit ex charta pharmaco, vidẽs in domo patientis chartã inutilem, petij lucernã, deinde comburens chartã, & permiſcens cum aceto, vnxi patiẽtis particulam: præcipiens homini venire ad me ſequẽti die. Nouerã enim, quod duræ carnis exiſtẽs, toleraret pharmacũ. Q̃uq; venit, & paulominus eſſet curatus, trãſire quidẽ ad aliud pharma

cum nõ putaui fore necessarium : illo eodem consulens, vti sanum perfecte vidi factum sequẽti die, Gordonius autem ad hanc passionem dictat istud vnguentum: in quo ego magnam inueni efficaciam. Re. ellebori albi & nigri, sulphuris viui, atramẽti, auripigmẽti, lithargyri, calcis viuæ, vitreoli, aluminis, gallarũ, fuliginis, cinerũ clauellatorũ, ana vnc. ʒ. argẽti viui extincti, viridis æris, ana drac. ij. fiat puluis, qui incorporetur cũ succo borag. scabiosæ, fumiterrę, lapathij acuti, aceti, an. quartã j. olei antiqui lib. j. bullitis vsq; ad succorũ cõsumptionẽ: & tũc in fine decoctiõis ponatur puluis: & proiiciẽdo picis liquidæ, vnc. ʒ. ceræ quod sufficit, fiat vnguentũ, quod proculdubio curat omnem tineã, & scabiem, & malum mortuũ, & vniuersaliter omnẽ cutis infectionẽ: quare in honore, vt dicit, debet haberi: & verũ est. Si vero tinea fuerit furfurosa, cõcedit Gal. in de facili acquisibilibus lauare caput cum aqua salsa, vel cum decoctione lupinorũ, vel cũ succo portulacæ, vel bletæ, vel cucumeris syluestris: & postea inungere cũ oleo staphidis agriæ, & gũma, & sapone rutæ agrestis laudatur ab Auic. & oleũ rosatũ cum aceto ab Haly. Rasis autem dicit, furfures remouentur, continue radendo caput, & singulis noctibus inungẽdo, & de mane cũ aqua calida lauando, q̧ si non sufficeret, cũ farina ciceris, & se. altheæ, & aceto tribus lauetur diebus. Ablutio fortis sic fit. Re. farinæ ciceris, drac. ʒ. farinæ fœnu græci, furfuris tritici, baurac panis, nitri albi contriti, sinapis omniũ, ana drac. xv. altheæ, drac. x. misceantur omnia cum aceto & aqua, & fiat lauamentũ, de quo semel in hebdomada caput lauetur. Antiqua vero & dura tinea fortioribus indiget medicaminibus: scarificetur ergo secundũ consilium Halyab. cum ferro donec sanguis exeat. Deinde cum farina lupinorum cocta cum aceto cataplasmetur: aut cum epithemate de cantharidibus, quod Re. cantharidum. vnc. j. sulphuris, vnc. ʒ. corticis nucis, drac. ij. sinapis, myrrhæ, ana drac. j. mellis & aceti quod sufficit, fiat emplastrũ, & stet per vnũ diem. Et postea per quatuor dies cũ foliis siclę & cauliũ calefactorũ caput inuoluat' quousq; aquositas sit bene mũdificata, & fœtor sit amotus, & claritas in carne & cute appareat. Et si malitia profundaretur, cũ aliquo corrosiuo caro putrida cõsumatur & mũdificetur & cõsolidetur. Rogerius vero, & sui glossatores, & Iamerius curãt antiquã tineã euellẽdo pilos

cum

cum psilothro, aut cũ capello piceo: aut cũ picecherolis, & lotione cũ aceto & aqua marina, aut cum vrina pueri. Deinde mundificare cute Rogerius ponit istud vnguentum. Re. adipis vrsi, adipis vaccæ, ana vnc. j. stercoris muris. vnc. 5. pomorum cedri quem iuniperũ vocat vnc. ij. aranearum adustarum, prac. j. picis liquidæ, olei lucernæ, quod sufficit: fiat vnguentum. Iamerius ad idem. Re. axungiæ antiquæ porci dissolutæ cum aqua acetosæ, lib. j. olei communis, picis liquidæ, ana lib. 5. succi abrotani, succi mentæ sarracenicæ, succi fumiterræ, lapathij, erucæ, mercurialis, ana vnc. j. aluminis, vitrioli, gummi hederæ combustæ, fuliginis, salis tosti, tartari, aloes, ana vnc. 5. pistando in mortario, fiat vnguentum. Si autem per se vel ex acuitate medicaminum efficeretur in loco arsura, & dolor, mitigetur cum oleo ros. aut myrtino, aut cum vnguento quod consequenter describit Apollonius, vt in primo miamir narrat Gal. Cotylam olei optimi infunde in olla plumbea, cum pistello plumbeo terre, quousque grossum fecerit, & subnigrum: deinde seorsum teres lithargyri lib. cerussæ tantundem, & misce in oleo, & pistando fiat vnguentum summe enim mitigat. Etiam si corrosiua aut etiã cancrosa fuerint aut quomodocunque quid maligne ac male morigeratum habuerint. Et non solum in capite, sed in ano rugis, scissuris, & vniuersaliter omnibus doloribus vlcerosis, sicut etiam dictum fuit supra de vlceribus & morbis confert. Et ita completur prima intentio.

Secunda autem intentio quæ est capillos generare, completur cum attrahentibus bonam materiam, & cõgregantibus eam in loco: sicut dicetur in proxima rubrica.

De alopecia & caluicie, atque casu capillorum.

Paßiones capillorum secundũ Gal. in primo miamir, sunt totalis deperditio, & coloris mutatio, sicut fit in leuce & alopecia. Et, vt bene videantur causæ istarũ passionũ, vult Gal. in 14. thera. quod dicatur causæ generationis pilorum. Pilus autem est vapor siccus à corpore resolutus, & per poros cutis exiens ab aere desiccatus. Generatio autẽ pilorum secundum Gal. vbi supra, est sicut eorum quæ de terra prodeunt, sicut in monumentis de crasibus monstratũ est. Causæ vero pilorum quatuor sunt, vt à secũdo de complexionibus accipit schola cõmunis Montispessulani. Causa effi-

ciens, est calor naturalis, non multũ excrescens, materiam in vaporem resoluens. Causa materialis, vapor ipse siccus. Causa formalis, cutis debita porositas. Finalis vero causa, est decor & vtilitas. Ex quibus potest apparere, qui vult bene speculari, quare mulieres & eunuchi nõ habent pilos in barba, & quare non fiunt calui. Et quare facillime cadunt in senibus, debilibus, & consumptis. Et quare in aliquibus crispantur, & coloribus diuersis colorantur, & quare in aliquibus locis habent determinatum augmentum, & multa alia problemata, quæ de pilis consueuerunt dici. Ex prædictis etiam possunt apparere causæ passionum prædictarum. Nam, vt ait Gul. vbi supra, sicut plantarum quædam humiditatis indigentia corrumpuntur desiccatæ, quædam vero humiditatibus extraneis earum naturæ, approximantibus, eodem modo & pili: vel propter indigentiam humiditatum, à quibus nutriri nati sunt, vel propter prauitatem corrumpi accidit, propter indigentiam autem humiditatum fit caluitium: propter prauitatẽ alopecia. Et Auic. addit quod propter laxitatem pororum cadunt capilli, & propter constrictionem excessiuam non veniunt, factam à frigore excessiuo: aut ab vlcerũ præteritorum vestigiis. Alopecia enim dicitur secundum Gal à vulpibus quibus ista passio consueuit venire. Sicut thiria, seu ophiasis à progressu per cutem similem serpenti per terram, dicitur.

Signa autem alopeciæ sunt satis manifesta, sed humores corrupti peccantes significantur per colorem & corporis habitudinem & regimen præteritum. Iudicatur quòd depilatio naturalis, vt caluicies & imbarbatio eunuchorum & mulierum, aut accidentalis à causa solidante & cicatrizante cutem, & illa quæ nimis est antiquata, & illa quæ est in consumptis, & hectices vltra secundam speciem non curatur: in talibus enim mala complexio est adæquata.

Iudicatur per Hipp. in vj. aphoris. quod quicunque calui sunt his varices magnæ non innascuntur. Quibus vero caluis existentibus varices magnæ innascuntur, rursus capillati fiunt, in commento aphorismi, verificatur in caluitie impropria: quæ est alopecia, quæ ex corruptis fit humoribus per transpositionem materiæ ad inferiora. Non autem in caluitie propria quæ fit propter indigentiam materiæ. Quis enim, inquit, ignorat insanabilem passionem calui-

tium

tium existere? quasi dicat, nullus. Amplius eunuchi nō fiunt calui neque blesi, propter multitudinem humiditatis cerebri eorum, vt dicit Auic. Rursus iudicatur per Gal. in miamir, quod si per fricationem locus depilatus non rubeat, nulla est curationis spes. Si autem rubet, quanto velocius rubescit, tanto velocius curatur, quod etiam dicit Auicen.

In curatione alopeciæ, duplex est regimen: vniuersale, & particulare. vniuersale est in diæta, & euacuatione iuxta naturam humoris peccātis, de quibus sufficiēter fuit præmissum in cura tinearū. In speciali autē iubet Gal. in primo miamir, quod post purgationē totius apophlegmatizare, id est à phlegmate caput purgare oportet cū caputpurgiis & gargarismatibus factis cum deponentibus phlegma, velut sunt pilulæ diacastoreæ dissolutæ cum aqua maioranæ. Particulare vero regimē habet duas intētiones. vnā cacochymiam cutis capitis corrigere. aliam trahere sanguinem benignum ad locum, & eum in pilos conuertere.

Prima completur secūdum duas diuersitates ipsarum: in recēti quæ adhuc est in principio secundum Gal. 14. therap. prohibēdo materiā, ne recipiatur in loco, & alterādo locū, ne eam attrahat: neque cachectizetur, id est ne cachexia inducatur, vel cataplasmetur cū domesticis repercussiuis, qualia cōueniunt in simplici casu capillorū, iuxta doctrinā Heben Mesue, quod prælauto capite: aut loto cum aqua decoctionis rosa. myrrhæ, & capilli ven. radatur, deinde epithemetur cum hoc. Reci. succi extremitatū myrrhæ, succi oliuarum syluestriū, ana drac. ij. rosf. siccarū, vnc. 5. absinthij drac. ij. bulliātur hæc omnia in lib. 5. aceti vsque ad cōsumptionē medietatis. deinde cola, & infunde in eo dū erit calidū, laudani. vn. ij. & dimitte per duos dies: deinde infūde super ipsum oleū myrtinū & vinū stypticū donec in substātia mellis redigatur: deinde aromatizetur miscēdo ibidē alipte musc. galliæ musc. ana drac. j. cōfice, & fac linimētū de quo inūgatur per tres dies. Postea laua, & pāno aspero exiccat deīde redi ad inūgēdū vsque dū appareat sanitas. Et istū processū ad casum capillorū & initiū caluitii approbauit Gal. in primo miamir. ait enim quod manifestum est quod oportet præcedere remotionē omniū pilorū, & fricationē, & postea inūgere cū tali quod habet virtutē attractiuā & congregatiuā cōmodare. Quocirca neque acceptauit, neque excogi-

tauit melius esse pharmacũ in casu capillorũ quàm id quod est mistũ ex ladano, & lentiscino. Et si raritas esset in causa, nõ esset ineptũ myrtinũ pro lentiscino miscere ladano. Miscebat aliquãdo & nardinũ in ætate frigida & hora hyemali: imò Gal. attestatur quod alopecias incipiẽtes multoties sanãt purgationes absq; aliquo locali medicamine. Et ad hoc allegat curã quã in illo iuuene exaratore fecit. Rasis autẽ ad istã intẽtionẽ Re. capillorũ ve. foliorũ myrti corticũ pini, absinthij assatorum vt teri possint, ana partẽ j. ladani partes duas, myrrhæ partẽ 5. illius: thuris par. iij. illius. puluerizatis rebus cũ oleo raphani & vino veteri misceantur. & fiat linimentũ, de quo in nocte epithemetur, & de mane caput lauetur: hoc enim caluitium sanat, vt dicit. Ad idẽ Archigenes, vt narrat in miamir Ga. Re. granorũ iuniperi. ladani, absinthij, capilli ve. an. permisce omnia cũ vino & oleo myrtino. & dimitte quinque diebus, deinde coquãtur vsque ad vini cõsumptionẽ, & cola, & vnge caput, & laua. In antiqua vero & quæ trãsiuit principiũ, oportet euaporare & resoluere cacochimiã, antequã ad cachexiã ducatur cutis, vt dicit Ga. in 14. ther. & in primo miamir, nõ cũ quibuscũque calidis, sed cũ moderate calidis, quod nõ exiccetur, neq; cõburatur cutis Et cũ hac subtili parte esse cõgruit illud, quod debet vsque ad profundũ mergi, in quo est principiũ radicis pilorũ. Et ad hãc ĩtẽtionẽ raso loco, & planato cũ aqua decoctiõis chamomillę, anethi, & stœchados eligit ipse in miamir thapsiã nõ antiquã, sed recẽtẽ quã Aui. videtur appellare gũmã rutę agrestis: & dicit sequẽdo Gal. quod est radix in isto ca. dũtaxat quod frãgatur caliditas eius cũ oleis tẽperatis: velut dicit Gal. quod est sabinũ, & sisaminũ, aut antiquũ omphacinũ. Post vero thapsiã elegit Ga. sinapim, & nasturtiũ, & sulphur, & spumã maris, & nitrũ ipsum molle adustũ, & elleboros ambos, & semẽ erucæ, & oleũ laurinũ, & radicẽ arũdinis, & corticẽ vtraque cõbusta, & picẽ liquidã, & cedreã, & stercus muriũ, & adipẽ vrsi. Et Rasis vult quod cũ cadũt pili capitis vel barbæ, locus cũ panno aspero fricetur cum cepis vsque ad incisionẽ & ardorẽ loci. Et die illa & nocte sic dimittatur: in mane similiter regatur. Et si locus ampullauerit, vngatur cũ adipe anatis vel gallinæ, & nõ fricetur aliquibus diebus. Et si tũc pili nasci inceperint, radatur sæpe, & fricetur cũ panno aspero qualibet die: & oleo isto inũgatur. Re. aquę decoctionis

Vide compositionem aliter se habere ibidem.

ctionis capilli ven.chamomillæ lib j.olei de been.lib.5.coquãtur ad cõsumptionẽ aquæ. & oleum vsui referuetur. Et ad eandem intentionẽ ipse facit epithema ad alopeciã mirabile. Re.spumæ maris, drac.x.baurac, sulphuris quod nõ tetigerit ignis, gummæ rutæ agrestis, euphorbij, ana drac.ij. staphidis agriæ, cantharidũ, ana drac.j.permisce ea cum fæce olei antiqui, & line ex eo post fricationẽ. Et si locus ampullauerit, fiat vt supra. Et si causa esset calida, vt Gordon. quod procedatur cũ corticibus amygdalarũ, auellanarum, nucum, stercoris caprarũ assatis puluerizatis, & cũ melle & aceto in forma linimẽti cõfectis, præcedẽte rasione & fricatione. Et si prædicta non sufficiũt ad medicandũ cutẽ iubet Aui. quod si post fricationes dictas cũ pãno aspero & cepe locus nõ rubet, quod apponãtur sanguisugę & ventosæ, & scarpelletur locus cũ acubus pluribus: & toties iterẽtur auxilia donec videris p resolutionẽ & hilaritatẽ cutis sanitatẽ loci. Et tũc cessandũ, & trãseũdũ ad secũdã intẽtionẽ. Secũda autẽ intentio cõpletur cũ medicamine Philagij, vt dicit Heben Mesue. quod Re carniũ limaciarũ, & sanguisugarũ, & apũ, & vesparũ, & salis vsti, ana partes æquales, pone in vase vitreo habente foramina multa in fundo eius, sicut cribratorium: & pone sub eo aliud vas vitreum sine foraminibus, & manebit post diẽ humiditas quæ cõseruetur in vase, & line locũ cũ ea post fricationẽ, facit enim pilos nasci, & curat caluitium. Ad eandẽ intentionẽ Rasis. R. cineris abrotani, drac. x. veterum cantharidum drac.ij. ladani. drac.iij. auellanarum combustarum, dra.ij. galliæ musc.drac.j. terantur cum oleo veteri: & post fricationẽ inungatur locus. Ad idem Heraclides Tarẽtinus secũdũ quod narrat Ga. in primo miamir ad alopecias diuturnas post fomẽtationẽ, rasionem, & fricationẽ cũ frondibus ficus & nitro quolibet die vngebat cum isto Re. hericiorum marinorũ cũ testis suis, gallarum, amygdalarũ amararũ, pilorũ vrsi, adianti, radicis amygd. frondium fici, omnium adustorum, ana dra.ij. stercoris muris, drac.j. cũ aceto, & cedra, & adipe vrsi miscendo fiat linimentũ. Et in sequentibus laudat mures adustos, & cortices vitis adustas cum melle incorporata. Et cũ hoc dicit quod cortices auellanarũ adustæ linitæ cum melle faciunt alopeciã desistere in decẽ diebus. Ad eandẽ intentionẽ in chartholario fuit probatũ istud Re. succi calcidarum,

vnc.j.pul.ſanguiſugarum aduſtarum , lacertæ viridis aduſtæ, viride æris, ana vnc.5.pul. talpæ combuſtæ, pulueris ſolearum combuſtarum, ſetarum porci aduſtarum, ana vnc.j. mellis quod ſufficit ad incorporandum in forma vnguenti, & inungatur locus ſingulis noctibus, & mane quolibet lauetur cum vino albo & melle.

De canicie & pilorum mutatione & tinctura.

Canicies eſt pilorum dealbatio. Intelligẽdum tamen quod licet duplex ſit canicies, naturalis, & innaturalis: hic tamen non agitur niſi de innaturali quæ præoccupat ſenectutem.

Cuius cauſa immediata ſecundum Auicẽ. eſt abundantia phlegmatis aquoſi putrefacti generati ex rebus debilitantibus calorem naturalem, vt ſunt ægritudines lõgæ & diuerſæ, & ſtomachi malitia, & anguſtiæ fortes, & nimia capitis lotio, & coopertura.

Signa caniciei ſunt ſatis manifeſta. Iudicatur quod canicies eſt mala & ſuſpecta. Nam videtur quod mors capiti vexillũ ſuum applicauit, vt ait Gordonius. Iudicatur etiã per Gale. in primo miamir: quod propter indoctas denigrationes capillorum cum medicinis communibus quæ vt plurimum ſunt frigidæ & ſtypticæ, nõ ſolum vidit in periculo venire multas mulieres: ſed etiam mori. Propterea enim quia capita earum infrigidantur: aliquando quidem in apoplexiam & epilepſiam: aliquando in maximos catarrhos incurrunt, vt & patiatur pulmo, & phthiſis ex eo ſequatur.

In curatione caniciei duplex eſt regimẽ: vniuerſale, & particulare. Vniuerſale eſt in diæta & euacuatione phlegmatis, & cuſtoditiua ne generetur. De quib9 fuit dictũ ſatis in de apoſtematibus phlegmaticis ſupra. Tryphera autẽ ſarracenica & myrobal. vt dicit Halyab. in fine techni in retardãda canicie & ſenectute obtinent principatum. Verum Aui. conſulit quod per annum integrum ſumantur. Et poſt acceptionem tardet cibum vſque ad meridiem.

Particulare regimen ſtat in duobus: primo quod præparentur pili ad recipiendum tincturam. ſecũdo quod detur eis tinctura.

Primum completur ſecundum Gordonium quod pili lauentur multis diebus cum lixiuio cinerum truncorum caulium in quo ſit alumen diſſolutum: hęc enim ablutio ratione

tione aluminis præparat pilos ad recipiendum omnẽ colorem. Ad istam eandem intentionem dicit Auic. quod radix alcannæ, & indicum sunt radices super quas aggregantur homines in tingendo vel ad denigrandum vel ad flauum. Secundum completur cum ad colores appropriatis.

Denigrantia capillos sunt secũdum Gal. in primo miamir, Cedrea cũ oleo & sine oleo in frigidis & humidis. verum in partibus suis Asiæ dicit quod mulieres rusticæ mõtanæ addunt picem liquidam, & inungunt radices pilorum. Hæc enim pharmaca ita denigrant, quod non nocent: habent etiã cum stypticitate aliquam subtilitatem, qua profundantur ad radices pilorum. Et cum hoc dicit quod secundum verba Archigenis nigrificat capillos radix capparis cum lacte mulieris aut asinæ vsquequo tertia pars per decoctionẽ sit cõsumpta, in nocte cataplasmata. Et istud est melius secundũ Aui. vel vrina canis cõseruata in quinque vel sex diebus: vel corticis pruni coctæ ad mellis spissitudinem: vel illud nigrũ quod est in medio papaueris rub. cum oleo myrtino misto, cum quibus vngatur & cataplasmetur. In de facile acquisibilibus addit quod oleum agitatum cũ plumbo in vase plumbeo & repositum in plumbo cũ quo inungatur, est bonum. Rasis autem ad hoc dicat quod gallæ ad quantitatem lib. fricentur in oleo, & cum oleo cocto, & alcãnæ & dragagãthi, & ære vsto, & sale gẽma fiat linimẽtũ, de quo liniatur caput, & barba prius lauata cum aqua calida, & cum manibus exiccata: & vt nõ desiccetur, cũ foliis bletæ vel sambuci, vt dicit Halyab. cooperta per sex horas dimittatur. Et postea lauetur. est enim optimũ ad caniciem denigrandam. Auic. vero componit olea ad denigrandum & cõseruandum de myrobalanis nigris & emblicis & gallis partes x. laudani partes xx. foliorum myrti & granorum eius partes xxx. ponantur per tres dies in tribus libris olei. Deinde coquantur, donec ingrossentur, & fricẽtur cum eo capilli: subsequenter dicit quod quando ponitur in tinctura pondus, drac. j. gariophylorum, denigrat valde, & prohibet malitiam eius à cerebro.

Facientia capillos flauos.

Consequenter narrat Gal. vbi supra, quod secundũ Archigenem flauos faciunt capillos lupini crudi cũ aqua & nitro li-

nim

niti. Sed flauos & crispos faciunt cum locio cum spuma nitri & myrrha, & radix asphodelorum cocta cum mero. Rasis vero dicit, & Aui. cũ eo quod fiat lixiuium de cineribus sarmẽtorum, & temperentur cum eo per noctem vnũ lupinorũ tritorũ, drac. x. myrrhæ, drac. v alcannæ asiatæ, drac. iij. postea coletur: & ex hac aqua caput lauetur: supple cum vino: quod toties est faciendum quousq; sint rufi. Mulieres Montispessulani ponũt flores de stœchade in lixiuia & genestræ. Bonon. rasuram buxi & corticem citri. Parisien. radices gentianæ, & radices berberis, & florem cardamomi.

Mundificantia caput sunt lixiuia proprie de cineribus sarmẽtorum & cineribus clauellatorum: & cum albuminibus ouorum & cum sapone: est enim sapo duplex, Sarracenicus qui est mollis. Et Gallicus qui est durus. Sarracenicus fit ex duobus partibus capitelli & tertia olei oliuarũ. Gallicus fit ex duabus partibus capitelli, & vna sepi arietini. Capitellũ autẽ fit ex duabus partibus cinerum stipitũ fabarum & tertia calcis viuæ: & infundatur in aqua ad modum lixiuiæ, & coletur, & quod distillabit, est capitellum.

Auferentia capillos secundum Critonem narrat Gale. vbi supra, arsenici coloris aurei, quod est auripigmẽtum citrinum, calcis viuæ, ana vnc. j. amyli, terræ vocatę à Latinis selinusiæ quod est spuma argẽti, vnc. 5. terãtur, & incorporentur cũ aqua, & bulliantur. Signum autem perfectionis est si pennam imposueris, & depiletur. Rasis autem in aqua, in qua calx per sex dies de tertio in tertiũ remouẽdo calcẽ, infusa fuerit, incorporat arsenici citrini sextam partẽ: & tandiu in sale dimittatur, donec penna immissa depiletur cum extrahetur. & cum illo loca depilanda fricare præcipit, & depilãtur. Auic. sumit calcis viuæ partes duas, arsenici tantundem, aloes modicum. liniantur cum aqua calida: abradit enim statim. Et vt psilothrũ meliorẽ odorẽ habeat, modicũ ponatur cũ eo de gallia musc. Vsus cõmunis aufert pilos vnde quinq; modis, vt dicit Hẽricus. primo resecãdo cũ forficibus. secũdo radẽdo cum nouaculis. tertio eradicãdo cum pincecarolis, aut cũ digitis. quarto cum pice nauali in digitis, aut in panno applicata. quinto cum psilotris dictis. Et modus psilothrorum est quod sint in stupha: & quod post longã fomentationẽ cum aqua calida dum psilotrum erit calidum & spissum sicut linimentum, applicetur super locum

cum: & ftet per fpatium dicendi miferere. Et fic fatis eft, quod cognofces, quia trahẽdo pilos, depilabitur: leuiter fricando & lauando cũ aqua calida, remoueantur pili. Et poft locus cum oleo rof. inungatur, aut aqua frigida. Et fi locus effet excoriatus, cum vnguento albo curetur.

Prohibentia pilos renafci radicitus euulfos

Componuntur autem prædicta pharmaca fecundum rationem, vt dicit Gal. vbi fupra per leporem marinum, & per ranas quæ in viridibus arundinetis feu cannis pafcũtur: & cũ fanguine tortucæ, id eft teftitudinis marinæ, & vefpertilionibus, & ouis formicarum, & gummi vitis alb. atque bryoniæ, & vrticæ &c. Auicẽ. vero & Rafis ad hoc fcribunt hyofcyamum, & opium, pfyllium cocta cũ aceto: & cimoleam, & ceruffam plumbi æqualiter, aluminis mediam partem, trita cum aqua hyofcyami albi: nonnulli vero laudãt limaturam ferri coctam fortiter cum aceto.

De difpofitionibus faciei & partium eius in fe continens quatuor partes. Cap. II.

Pars prima de vniuerfali faciei decoratione.

Difpofitiones quæ in facie apparẽt, quædã funt naturales, quædã præter naturam: naturales indigẽt cõferuatione fi pulchre funt, & decoratione, fi turpes, velut effet albedinẽ cuftodire, & albiorẽ facere, & rubicũdiorẽ, fi licitũ fuerit. Quæ vero pręter naturã, indigẽt correctione: velut eft puftulatio, & maculatio, & fuppilatio. Et hoc intẽdebat Gal. dicere in primo miamir, quãdo ponebat differentiã inter comaticã & decoratiuã partem medicinæ. Non tamen omnia in omnibus fed certa in certis, vt dicebat magifter Raymundus de Moleriis in Montepeffulano. Nam licet decoratiua fit licita: comatica vero non eft licita, nifi gratia honeftatis. vnde Gale. vbi fupra. Quæcũque in deliciis exiftentes decorant feipfas, nulli earũ deprecãti aliquod dare fibi, pharmacum dedi. Quæcunque vero honeftiores fuerint, & figna fenii & turpiditatis effugiebant, à fuorũ maritorũ moleftiis eripi defiderantes, aliquibus confului vti,

Ad decorandum & faciendum colorem bonum.

Color autem corporis fecundum Gal. in primo aphorifmorum in tranflatione arabica authoritate Hipp. dominantiã humo

humorum ostendit, si nō in profundo occubuerit: propter quod est intelligēdum, quod bonus color & floridus, est ab humoribus bonis sanguineis tractis ad cutē. Color autem malus à malis humoribus, vt niger à melancholicis: albus à phlegmaticis: citrinus vero à cholericis. Causæ autē extrinsecæ adiuuāt ad mutationem coloris, vt secūdum Aui. calor adustiuus, & dimissio balnei, & vsus aceti, & malarū aquarum, ad nigredinem: frigus, & coitus, & tristitia, & ægritudines longæ, ad albedinem: & comestio rerum citrinatum, vt cymini, ameos, & rerum salsarum, ad citrinitatem. Et propter hoc vocat Ioannes de sancto Amando, iuxta doctrinam Auicen. quod quædam faciunt bonum colorem sumpta interius: quædam vero apposita exterius. Ab intra verò quædam faciunt hoc: quia generant bonum & subtilem sanguinem, vt oua sorbilia, & brodia bonarū carnium, vinúmque aromaticum, & cibi bonæ substantiæ. Quædam autem quia sanguinem spargunt, & dilatāt ad exteriora: sicut ficus, piperis, gariophyllorum, & croci modestus vsus. Quædam, quia sanguinem mundificant, velut tryphera minor, & myrobal. & id genus. Quæ autem exterius posita faciunt bonum colorē, faciunt hoc cum attractione & abstersione: & sunt linamenta, & ablutiones acceptæ ex farina fabarum excorticatarum, & cicerū, orobi, hordei, frumenti, amyli, rizi, & consimilium. Ex quibus Rasis Halyab. Auicē. & Acarani, tales cōsueuerūt facere gommeras. R. farinæ ciceris, fabarum, hordei, amygdalarum depuratarū, dragaganthi, seminis raphani, an. distemperentur cum lacte: & de nocte facies epithemetur, & de mane cū aqua calida decoctionis violarū siccarū, aut furfuris lauetur. Et si adderetur cum illis radicis siccæ lilij, narcisci, & ireos atq; iarri, & ꝙ fierēt trochisci qui distēperarentur cum lacte, in necessitate esset vtile valde. Ad idē Auic. Re. saponis li. j, ammoniaci lib. 5. resoluantur in tribus libris aquæ: deinde proiiciatur desuper thuris, masticis, nitri, ana vnc. 5. mellis, vnc. viij. terantur omnia in vase vitreato vehementer: & administretur de nocte. Ad idem Theodoricus facit pulchram dealbationē: præparetur cerussa sic, distēperetur cum aqua lympida per mensem ad solē calidū, ipsam quolibet die colādo, & aquā renouādo, & in fine dimittatur exiccari. Et talis vocatur cerussa dealbata & præparata, de qua Reci. partes quinq; margaritarum

tarum, cryſtalli, vitri, boracis, ana partem vnã, camphoræ, ſarcocollæ, mirrhæ claræ, argenti viui ſublimati, ana, mediã partem vnius, terantur ſubtiliſſime: & molliantur ſupra lapidem marmoreum: & incorporentur cum aqua roſ. & fiat puluis: aut trochiſ. & ſeruentur: & quando erit neceſſe, diſtemperentur cũ oleo de tartaro: & poſt liniantur. Ad eandem intentionẽ eſt vnguentũ citrinum, & multa vnguenta quæ fiunt cũ tela capretorũ, & pinguedine columborũ. Sed quia malũ inferunt odorẽ, dimittuntur. Modus autẽ decorandi eſt ꝙ facies primitus ſtuphetur. Deinde lauetur cũ ſapone diſſoluto in aqua tepida. Et ſi illa aqua eſſet de florib⁹ fabarum, aut lilij, aut neaufar, ſambuci, aut viticellæ, aut lactis diſtillata, eſſet melius. Deinde exiccetur: poſtea liniatur cum aliquo prædictorũ, & dimittatur per noctẽ: & in craſtinũ lauetur cũ aqua furfuris, aut violarũ, & ſtet modicum facies cũ pãno cooperta. Et poſt ſi volueris colorare poma maxillarũ, liniantur cũ aqua aluminis, in qua modicũ de raſura braſilij ſit temperata. Quando autem remouentur pili, & prohibentur quòd renaſcantur, & quomodo remouentur morpheæ, ſerpigines, & aſperitates, dictum eſt ſupra.

Ad maculas lentigines, & pannũ remouendũ, liniatur facies cũ oleo de tartaro, & de frumento, aut cum aqua gallicana, quã ponit Henri. Re. tartari calcinati lib. j. maſtichis, vnc. j. cãphoræ, vnc ʒ. piſtentur cũ albuminibus ouorũ, & ponãtur in alẽbico: & ſicut aqua roſ. diſtilletur. Ad idẽ diachilõ. Aui. decoquatur lithargyri, vnc. j. in olei antiqui vnc. ij. donec diſſoluãtur: deinde ſumatur mucilaginis fœnugræci, mucilaginis ſinapis, ana vnc. ij. bdellij. & myrrhæ, an. vnc. ʒ proiiciantur ſuper lithargyrum, & oleum, cocta & agitata vehemẽter, & fiat vt diachilon. Lac autẽ virgineũ, quod fit de lithargyro in aceto albo tẽporato, & cũ filtro diſtillato cum aqua ſalſa miſto, eſt optimum in hoc caſu. Raſis vero & Auic. dicunt ꝙ ſi accipiatur argẽti viui, drac. j. amyg. drac. iii. & terãtur vltima mollitione, donec nihil appareat de argento viuo, deinde proiiciatur ſuper eo tãtundẽ de ſe. melonũ trito valde: deinde facies liniatur cũ eo omni nocte per ſeptẽ dies: & in mane lauetur cum aqua tepida: non eſt ei par in mundificãdo ſupradicta. Si vero cum iſtis non curentur, ad capitulum de morphea ſunt remittendi.

Ad ſanguinem mortuum, & liuorem in facie, & in aliis lo-

tis: laudat Gal. in 5. miamir piryationem cum spongia infusa in aceto misto calido: quod laudat in principio. Deinde laudat decoctionem ameos, & hyssopi cum lacte & vino. Henricus vero dicit quòd si cum succo radicis napæ agrestis misceatur modicum de aloe hepatico, & liniatur locus ter vel quater in die, infra duos dies curatur. Rasis tamen in loco vulneris, vbi neque dolor, neq; calor post percussionē remanserit, loco folia caulis vel raphani seu metastri, quod melius est, supponantur. Et locus si non curatur cum arsenico citrino & lapide lazuli & thure & ammoniaco linitis cum succo coriandri, aut apij, multis vicibus epithemetur. Et absinthium cum melle est optimum secundum Auic. aut secundum Dynum. Recip. succi maioranę, arsenici citrini, olei chamomillæ, cæræ, ana partes æquales, fiat vnguentū. Et diachylon etiam laudatur. Communiter tamen locus fomentatur cum aqua decoctionis ros. fœnugræci: & emplastretur cum panno infuso in vino: aut cum farina fabarum cocta cum oxymelite. Et ad citius expediendū, ponitur cerussa cum aqua ros. aut vnguentum album.

Ad variolas & ad cicatrices ipsarum.

Ad variolas duplex reperitur regimen. Vniuersale de diæta & euacuatione, quod pertinet physicis. Particulare quod est quadruplex, primū quomodo extrahuntur extra, vt materia mala nō remaneat intra. Secundū quomodo præseruātur mēbra aliqua extrinseca, vel intrinseca, quæ propter ipsas periclitātur. Tertiū quomodo pustulæ rūpantur, postquā sint maturæ. Quartū quomodo cōsolidetur, vt non remaneāt vestigia mala. Primū cōpletur, cū quibusdā potionibus, quæ fiut de lēticulis. & ficubus, & croco: & cū inuolutione pāni rubei, & cautela à frigore & vento. Secundum cōpletur quātū ad oculos, cum collyrio aquæ ros. & croci: quantū ad nares, cum agresta, & aqua rosa. quātum ad guttur, cum diamoron: quantum ad pulmonē, cū diadragaganthо: quantum ad intestina, trochisci de spodio, & id genus. Tertium cōpletur quod pustullæ rumpantur, cū forficibus remouēdo modicum de pelle, ne recludātur. Quartū, quod non scalpent se, & sinapizentur cum farina lentium, fabarum, lupinorum, orobi, lithargyri, cerussa, & aloe. Post desiccationem, vngatur cum vnguento de lithargyro, & cerussa, cathina facta cum oleo de lilio, & axungia asini, aut

gallin

gallinæ. Et cum isto Rasis. Re. lithargyri nutriti, radi. arundinum, ossium vetustorũ, farinæ ciceris, rizi, seminis melonum mundatorum, been, costi, ana, hæc omnia cum mucilagine fœnugræci. & se lini. commisceantur. Et ex his facies epithemetur. De cicatricibus vulnerum in loco vulnerum carnosorum dictum est supra.

De gutta rosacea & pustulis quæ in facie.

Intelligendum quod gutta ros. apud Auic. vocatur albedsan ē: Et est rubedo extranea similis rubedini cũ qua incipit lepra: & vtplurimũ apparet in facie, & proprie in naso & in pomis maxillarũ. Quæ quandoq; est cum inflatione totius faciei. & tũc dicit apud Guli. de Saliceto butizaga: & quandoque est sine inflatione: quandoque cum pustulis, quãdoque cum crustis, & tunc est de genere assafati. Cuius generatio est ex phlegmate salso, & ex aliis humoribus adustis. Et quod forte eorũ fumus, est malus venenosus, quare inflat, & vlcerat partes circumuicinas, vt dicit Gulielmus.

Signa materiæ ex qua fiunt, habentur per colorẽ, & formã, & per virulentiã quam emittit: & per res naturales, nõ naturales, & contra naturã, vt dictũ est supra. Iudicatur quòd est morbus contagiosus, & signum primum ad leprã. Cum hoc etiã iudicatur per Rasim, quod multiplicatur in hyeme, & in frigore. Et causa, vt dicit Aui. quia frigus coartat vaporẽ plurimũ. Iudicatur etiã quod est difficilis eradicationis, propter prõptitudinẽ quã facies habet ad recipiendum materias, causa suæ raritatis & debilitatis, vt dictum fuit de vlceribus supra: imo, quæ est antiqua, nõ eradicatur.

Circa curam duo sunt regimina, vniuersale & particulare siue locale. Vniuersale de diæta, & euacuatione fit secũdum diuersitatẽ materiæ. Et in diuertẽdo cum fricationibus materiã, & vẽtosis cum cãtharidibus, ruptoriis retro spatulas, & collũ, & sub mẽtone, & phlebotomia venarũ frõtis & nasi. Et applicatio sanguisugarũ in loco cõmendantur. Et purgatio cũ electuario de succo ros. habet prærogatiuã in hoc. Et diæta subtilis & tenuis præcipue in vino, quod abstineat se ab eo saltim forti & puro. Et caueat ab omnibus speciebus, & rebus acutis, vt alliis, cepis, pipere, sinapi, ruta, odore sambuci. Etiã caueat ab omni re salita, frixa, & assata, cõbusta & melãcholica, atq; vaporosa, & à coitu, & ab omni

frigiditate, & caliditate excessiuâ. Teneat ventrē laxum: dormiat capite eleuato. Et breuiter administretur sibi regimē aliarū infectionū, pustularū cholericarū & adustarū & principij lepræ, vt dicit Auic. Particulare regimen in recentibus est ꝙ infrigidetur locus, & desiccetur cum repercussiuis. In antiquis, ꝙ corrigatur cacochimia cū resolutiuis. Ad primū cōfert aqua aluminata, quæ fit cū succo agrestæ & portulacæ & plātaginis, & albuminib. ouorū cū alumine ad modū aquæ ros. distillatæ. Infundatur enim in ea pāni, & desuper applicētur, & sæpe renouētur. In antiqua fiat stupha cū chamomilla, meliloto ros. viol. & floribus nenufaris. Et post leuē abstersionē inūgatur cū vnguēto albo & citrino. In quo modicū de argēto viuo & sulphure & alumine, cū oleo de tartaro sint incorporata. Ad idē Gul. Re. acetositatis citri, vnc. iij. cerussæ, quod sufficit ad inspissandū prædictū succū, argēti viui extincti cum saliua, vnc. ß. incorporādo fiat vnguentum. Theodoricus Re. boracis, drac. ij. farinæ cicerum, fabarum, ana drac. j. & ß. caphoræ, drac. j. cū melle & succo cepe fiat trochis. & cum opus fuerit distemperetur, & liniatur. Ad eandē intentionē valet lac virgineum, aqua ros. sulfurata, oleū de tartaro, & de frumēto: & multa alia auxilia dicta superius in serpigine, & decoratione. Et si cū istis nō recedit, vesicetur locus cum appositione cātharidum mistarum cum sæpo. Et postea cū foliis siclæ locus purificetur. Et deinde cum prædictis desiccetur, & consolidetur.

Pars secunda de ægritudinibus oculorum quæ superius non sunt tractatæ.

AEgritudines oculorū quæ secūdū Gal. in 3. de ægritudine & symptomate nocent actioni visiuæ secundū oculistas: quædā sunt vniuersales toti oculo, vt apostemata, & inflationes, & mali mot⁹. quædā sunt particulares, vt ægritudines palpebrarum, pāniculorum, humiditatum, & spirituū ipsius. Et hoc est quod Gal. in 4. de ægritudine, & symptomate dicebat. In sensitiuis quidē actibus: puta oculorū triplex symptomatum est differētia, vna quidem in primo organo velut in crystalloide patiēte. Altera in sensitiua virtute à cerebro per neruū opticū descēdente. Tertia vero in coadiuuātibbs: vt sunt omnes aliæ particulæ. Et vniuersaliter subdit ꝙ istæ ægritudines quędā sūt cōplexionales, quæ

vt in homiomeribus partibus insunt: quædā cōpositionales, quæ sunt vt in organicis: quædā vero cōmunes, quæ in vtrisq; fiūt. Et licet istę ægritudines possunt esse in omnibus mēbris: nihilominus propter naturā oculi, quādo accidūt in eis suscipiūt quādā proprietatē, quæ facit magnā diuersitatē in curādo. Et ob hoc dicebat Iesus ꝙ quædā erant ægritudines oculorū, quæ multū erāt cōueniētes aliis mem bris, vt malæ cōplexiones, solutiones, & apostemata: quædā vero propriæ, vt lachrymæ, pāni cataractę, & id gen⁹, & inde est quòd multipliciter ægritudines oculorū numeraue rūt. Nā ipse Iesus numerauit 92. Aui. vero 48. Alcoatim 50. Azarani 60. Acanamosis de Baldac dicit quòd ipse medicauit 65. Et attestatur quòd Gal. posuit 105. & Almāsor 65. Be nenenutus, & Hispanus de paucis tractauerunt. Quotquot autē sunt, hic nō nisi de magis manifestis agetur, de quibus nō fuit dictū supra in apostematibus, vulneribus, & vlceribus: pro quibus ad chirurgī habetur recursus cōmuniter. De manifestis vero quæ occultæ sunt sensui, pauca hic tangentur. Nā earum speculatio ad aliam pertinet doctrinam.

Causæ autem ægritudinum & symptomatum oculorum & aliorum membrornm secundum magis & minus sunt primitiuæ, antecedentes, & coniunctæ. Quas Gale. in toto libro interiorum, Sympathias & idiopathias, id est compassionales, & proprias vocabat. cōpassionales quādo veniunt ab alia particula: proprias, quādo sunt propter causam propriam in eadem. Quæ quidem causæ generantur ex humoribus à malo regimine in corpore generatis. & ex ipsorum oculorum debilitate, vt dictum est sæpe. Ex quibus apparet quod in ægritudinibus oculorum potest esse fiens, & factum, vt in ophthamia, & in apostematibus superius fuit declaratum.

Signa ægritudinum oculorum apparētium & aliarum, satis sunt manifesta. Quæ vero occulta sunt, maxima indigent perscrutatione, primo interiorū, quæ signa particulariter infra dicētur. Iudicatur tamē quòd ipsæ sunt difficilis curationis: eo quia oculus est intricatæ cōpositionis, vt dictum fuit in anatomia. Et cum hoc est sensibilissima particula tertiodecimo therapeu. & medicamina quæ competunt ei, artificiositatis sunt magnæ, vt in quarto miamir docet Gal. & Acanamosis illud idē. Et cū hoc multæ dispositiones in

vnum sępissime implicantur, vt in scabie & sebel: implicationes autē dispositionum curam faciunt difficilem, septimo therapeu. dicit Gale.

Cura ægritudinum oculorum in genere habet quinque intētiones. Prima est in documentis octo ad curā vtilia quod obseruētur. Secunda in materia antecedēte generata, quod euacuetur. Tertia in vita, vt amplius materia peccās nō generetur. Quarta in materia coniuncta, vt extirpetur. Sed quinta in accidentibus, vt mitigetur.

Primum documētum primæ intentionis est, quod quando cum ægritudinibus oculorum coniungitur soda, & dolor, aut fluxus: quod illa prius sunt sedanda, antequam ad curam oculorum ægritudinum accedatur: hoc dicit Aui. & Iesus. & dictum fuit in vlceribus & ophthalmia.

Secundum est Gal. in 13. therap. quod nulla operatio particularis fiat in oculis quousque corpus & caput non fuerint purgata & rectificata.

Tertium est quod omnis operatio particularis in oculo delicatius & indolorosius quo erit possibile exerceatur. Et propter hoc præcipit Iesus quod dum aperitur oculus, suauiter palpebra eleuetur & paulatine, & nō subito claudi dimittatur. Et Albuc quod non attentes operari in oculo, in quo fuerit dolor, aut aliqua fatigatio, quousque sedata fuerit. Et post ad operationem redeas si est necesse.

Quartum quod operationes fiant in loco claro, & non vētoso, & quod patiens præcipue circa caput stet firme. & propter hoc Albuc in operationibus omnib⁹ iubet patiētē in sinu vel inter genua medici, vel secūdū Halyab. supinum supra scānum collocari. Et post operationem in loco vmbroso & oculo cooperto cum sindone nigro debet reponi.

Quintum quod in applicādo est melius multiplicare vices, quàm quantitatem. Quantitas enim nimia bonitatem obtundit auxiliorum, vt Azaranus dicit.

Sextum, quod medicamina oculorum sint bene depurata præparata, & ad vltimum trita & cribrata, aliter plus grauarent, quàm proficerent, vt Acanamosalus dicit.

Septimum quod ante operationem medicaminum oculus bene lauetur cum aqua calida, & bene abstergatur, & mundetur cum cotone & stilo inuoluto.

Octauum quod non accedat quis ad operationes, nisi sit

subt

ſubtilis & ingenioſus bene vides, & manus habeat firmas, & quod alium viderit operari, & habeat hamos, & acus, ſtilos, forfices, ſpatulas, lancetas, raſoria parua, & bene polita, duplicata, & triplicata, & ſemper cotonis, & clara oui, & aqua roſ. prompta ſint ſibi, & panni pro bindellis, & ligaturis. Operatio enim oculorum eſt particularis, & nõ communis, vt dicit Gulielmus de Saliceto.

De ſecunda & tertia & quinta intẽtionibus ſatis dictum eſt in de apoſtematibus, vlceribus, & ophthalmia.

De quarta vero dicetur hic ſecundum ſingulas ægritudines.

Et primo de ægritudinibus totius oculi, quæ quatuor numerantur à lachrymis & fluxibilibus incipiendo.

Lachrymæ licet veniãt per lachrymalia proprie à quodam foramine paruo, & quaſi inſenſibili in fine pilorum, ſecundum quod teſtatur Beneuenutus: nihilominus ex eis totus patitur, & inficitur oculus. Et ideo dicit Auic. quod eſt ægritudo, in qua ſunt oculi ſemper humidi & infecti humiditate aquoſa à capite ad oculos deſcendente. Quæ quidem aliquoties deſcendit per venas exteriores, quandoque per interiores, vt dicit Ieſus.

Et cauſæ ſunt repletio capitis & totius corporis, aut oculorum debilitas naturalis ſeu accidentalis, velut inciſio, & diminutio carnis in lachrymali, aut frigus, aut caliditas fortis, atque animi paſſiones.

Signa ipſarum ſunt ſatis nota, Materia autem ipſarum cognoſcitur per tactum. Nam ſi ſentiuntur frigidæ, ſignificatur quod materia eſt frigida. Si vero ſentiuntur calidæ & mordicatiuæ, & quod adurant partes vicinas, ſignificatur quod materia eſt calida. Regio vnde veniunt, cognoſcitur per modum, qui dictus eſt in ophthalmia. Abſciſsio & diminutio carnis lachrymalis eſt manifeſta, & indicatione habetur patientis. Iudicatur per Auic. quod naturales, & quæ ſunt propter abſciſsionem carnis lachrymalis, non curantur. Et quæ veniunt à parte intrinſeca, difficilis ſunt curationis, vt Alcoatim teſtatur. Et ideo in talibus expedit deſiccatio palliatiua cum pulueribus infraſcriptis.

In curatione lachrymarum duplex eſt regimen, vniuerſale & particulare. Vniuerſale de diæta, & purgatione dictum

est supra in vlceribus, & ophthalmia, & in fluxibus, rheumatismis. Sed vltra diaolibanũ in hoc casu de cera, Beneuenutus & Acanamos. cõmendãt. Diuersio tamẽ in hoc casu prerogatiuã habet: & ob hoc laudant omnes cauteria in summitate capitis facta. Cuius modus dicetur infra. Gal. 13. ther. in interioribus lachrymis concedit incisionem arteriarum temporum, in exterioribus venarũ. & Albuc. & Haly. dant modum, quia tamen opus est difficile, & narratio longa, & etiam dixi aliquid in ophthalmia, omitto eam de præsenti. Cauteria vero punctalia in fontanellis brachiorum, & setones retro collũ sunt mihi in hoc casu magis dilecta. Confortatio & desiccatio cerebri secundũ Gal. hic maxime habet locum in causa frigida cum ambra & styrace. In calida cum rosis & cãphora. Et Auẽzoar gloriosus sacellationem, aut sinapizationem supra prorã capitis cũ cinnamomo, macis, piperi, corticibus citri, singulariter, aut coniuncta cum aqua mentæ aquaticæ, aut ros. secundum tempus & dispositionem infirmi cõmendat in sistendo rheuma experimento sui, ac etiã patris sui. Rabbi Moyses hæc in suis aphorismis acceptat. Interceptio materiæ cum stypticis, vt in ophthalmia fuit dictum, nõ tradatur obliuioni in hoc casu.

Particulare regimẽ perficitur in causa calida cũ isto alcofol vtili lachrymę & calori. Et ponitur à Iesu. Re. sedẽgloti quod est lapis hæmatites vel sanguinarius, marcasitę lotæ, tutiæ præparatæ, ana drac. j. margaritarum drac. 5 siefmemithe, aloe, ana scrup. j. terãtur & cribellentur: & fiat alcofol. Et si cum eo adderẽtur ossiũ myrabolanorũ combustorum in pasta, scrup. j. coralli, scru. 5. melius esset. de pipere in parua quantitate in hoc medicamine ponunt multi. Ad eãdem intentionem Auic. & Heben. Mes. tale collyriũ approbauerũt expertũ ad lachrymas & tenebrositatem oculorũ. Re. succi granatorum acetosorũ cocti vsq; ad consumptionẽ medietatis lib 5 aloes. siefmemithe, licij, croci, ana drac. iij. muschi grana xvj. misceantur & ponãtur in vase vitreo ad solem per 40. dies. Et ad eandem intentionem valet puluis magistri Arnoldi, qui in antidotario dicetur. Et collyria alba cum climia: & id genus. In causa autem frigida ponit Azaramus Galaf. in 21 parte antidotarij magni alcofol subtile conferens, ad lachrymas & humiditates & relaxationes & grauitates palpebrarum. Cuius forma Reci. capitum viperarum

perarũ ſine ſale aduſtorum, antimonij, tutiæ albæ & viridis, ana drac. ij. camphoræ tertiam partem illius ʒ. terantur. Et ad iſtam intentionem valet baſilicon, & collyrium de domo, & id genus. Et Brunus purgantia oculos per eductionẽ lachrymarũ præcipue facta ex aqua agreſtæ & ſumac & myrobolani ſunt vtilia, & ſal ammoniacum, aut ſal commune, & odoratio ceparum, & comeſtio ſinapis educunt lachrymas, & purgant oculos, vt experientia docet. Cerebrum enim per lachrymas purgatur, vt dicit Ieſus, & Auicen.

De eminentia ſeu ingroſſatione totius oculi: & de eius oppoſita macilentia & diminutione.

Ingroſſatio & eminentia oculorum ſecundum Aui. fit tripliciter: aut propter magnã inflationem & repletionem alicuius materiæ: aut propter vehementem coarctationem ad exteriora, quam vocat Ieſus ſuffocationem, ſicut fit cum ſoda eſt vehemens, & apud vomitum, tenaſmũ, & clamorem, & laborem partus: aut propter vehementem mollificationem lacertorum eius. Et minoratio eius fit à cauſis contrariis euacuatiuis & conſumptiuis, vt in hectica & in febribus vigilatiuis, aut à cauſis triſtatiuis, aut à ſpaſmo.

Curatur autem magnitudo poſt regimen vniuerſale de dieta & purgatione dicta in ophthalmia: & crebra ventoſatione retro collum, ligando oculum cum binda & faſciis madefactis in ſuccis ſtypticis, velut eſt ſuccus prunellarum, & folia oliuæ. Aut in linimento facto de acacia, aloe, thure, & ſarcocolla, vt dicit Albuc. Et lamina plumbi, & ea quæ dicta fuerunt in eleuatione vueę in vlceribus oculorum, ſunt valde bona. Et lauare faciem cum aqua frigida ſalſa, proficit valde, vt dicit Ieſus. Auicen. autem dicit quod ex medicinis conferentibus in egreſſione, & eminentia eſt: vt fiat emplaſtrum cum farina fabarum, roſa, thure, & albuminibus oui. Et etiam dicit, quod nuclei dactylorum aduſti cum ſpica, ſunt boni.

In macie vero & profunditate oculorum. Si debet curari, proficit regimen hecticorum. Et fomentare oculum cum lacte tepido, & aqua dulci tepida: & vngere caput cum oleo violarum: & fricare, & emplaſtrare cum frequenti remutatione ex amylo, croco, floribus viol. cum lacte: & cum medulla bouis proficit valde.

De strabositate oculorum.

Strabositas oculorum est visio tortuosa & obliqua. Obliquatur & transponitur humor crystallinus, & per consequens totus oculus vel ad latera, vel ad superiora & inferiora. vnde secundum Gal. in quarto de ægritudine & symptomate: Si apud latera, nil dignum ratione nocet. Si vero sursum & deorsum, duplicia omnia faciunt apparere. Et causa istius est cancellatio idolorũ in vnitione, seu crucis signatione (si ita debeat dici) neruorum opticorum. Et ad hoc faciunt subtilitas & mobilitas spirituum, vt deducit Auic. in sexto naturalium, tractatu primo.

Causæ obliquationis quandoque sunt extrinsecæ, vt assiduitas aspectus ad partem illam ad quam fit obliquatio, vt facit impressio, & impulsio sub oculis facta cum digitis, & oppositio fenestræ, vel luminis, vel picturæ ad vnam partem maxime in pueritia. Propter quod debent nutrices esse cautæ. Quandoque fit ab intra propter spasmum, aut paralysim, vt in soda conuenit forti, & epilepsia, & tortura. Iudicatur quod in adultis, maxime quando fuerit à pueritia, & quæ prouenit ex siccitate, non curatur. Quæ autem accidit pueris, rectificari potest per contrarium aspectum, si candela vel aliquid lucidum seu coloratum ad oppositam partem, ad quam respicit, apponatur, & ad rectificandum talem obliquitatem, Iesus laudat aquam pulmonis collyrizatam, & Aui. sanguinem turturis. In adultis vero si euenerit propter spasmum, aut paralysim, aut aliquam ægritudinem, curatione illarum cura.

Consequenter dicendum est de ægritudinibus partium oculi, incipiendo à scabie, & ægritudinibus palpebrarum quæ xxiiii. numerantur.

Ægritudines palpebrarum, licet numerentur multę, nihilominus aliquoties coincidunt in vnum, vt dicemus de pruritu, ardore, rubore, grauitate, inflatione, verdige, nec sulacyere, formica, vlceratione, & similibus. Omnia enim ista vtplurimum sunt cum scabie: & vltra hoc est in scabie asperitas, & granulositas in intrinseca parte palpebræ cum multitudine lachrymarum, & quadam ophthalmiatione, vt Galen. & Azaranus dicit. Et ideo ponuntur eius quatuor species, quæ non sunt nisi gradus maioritatis & minoritatis; vt

vt de ophthalmia dicebatur.

Causa autem scabiei est materia salsa nitrosa faciens prouenire pruritum prius: deinde scabiem, vt dicit Auic. Et plurimum accidit post ophthalmiam & vlcera oculorum, vt Alcoatim dicit. Magnam autem habent affinitatem. Et ideo pro cura scabiei, est recurrendum ad curas ipsorum.

Signa eius habentur per ea quæ dicta sunt in prædicta descriptione, quæ per inuersationem palpebrarum manifestãtur. Inuersatur autem palpebra comprimendo palpebram cum proba lata, aut denario rotundo, & palpebra cum pilis suauiter trahendo inuersetur. Iudicatur quod cum scabie complicantur multæ dispositiones. & ideo est difficilis curationis, vt testatur Rasis: vt dicetur de sebel infra.

Cura ipsius duplex habet regimen, vniuersale & particulare. Vniuersale de diæta, & purgatione, & deriuatione, & cõfortatione cerebri, & desiccatione, & interceptione materię rheumatizantis fit, vt dictũ est in apostematibus, ophthalmia. & vlceribus oculorum. particulare præcipit balneũ & fomentationẽ cum aqua ros. extinctionis ferri: aut cũ aqua decoctionis rosarum & lentiũ, & appositio albuminis ouorum cum oleo ro. & succo portulacæ aut rostri porcini. Ista autẽ remouent pruritũ, vt Alcoatim dicit. Brunus autem dicit quod aqua ros. cũ vino albo in qua sit modicũ de aloe hetico, est bona. Et aqua ros. in qua sit modicum de cuperosa, aut de viridi æris, aut secundũ Alcoatim de alumine, & croco, est vtilis & pulchra. Et collyrium Beneuenuti. quod Re. tutiæ alexandrinæ, zuc. ana vnc xij. rosarum rubearũ siccarum pul. vnc. j. coquãtur ad lentum ignem cum duabus lib. boni vini vsq; ad consumptionẽ medietatis, coletur & vsui conseruetur. Et si adderetur aliquid de antimonio & ære vsto, melius esset. Et propter inflationem Auic. præcipit post euaporationem factã cum spongia infusa in aqua calida & pauco aceto, linire palpebram cum aloe, memithe, croco, cum aqua solatri distemperatis. Et desuper ponit Guliel. de Sal. emplastrum factum de farina fœnugræci lib. 5. pul. ros. vnc. j. chamomillæ puluerizatæ, vnc. 5. coquãtur cum vino, & colatura inspissetur cum vitellis ouorum. Auic. vero emplastrum maluarũ in hoc laudat, & sanies mũdificetur cum zuc. & si cum eo poneretur modicum de tutia præparata, placeret Beneuenuto. Et si de sedeng combusto, confor-

tarct

taret oculum: & hoc laudatur à Iesu. & parui sapphiri, & grana gallitrichi ad istam intentionem infra oculum ponuntur à vulgo ad scabiositatem desiccandam. Rasis præcipit collyrium rub leue vtile scabiei leui, sulac, & ophthalmiæ proprie circa finem ipsius. Cuius forma secundum Iesum Reci. sedeng abluti drac. x. æris vsti, drac. viij. coralli, margaritarum, salis indi, ana drac. iiij. gummi arab. dragagãthi, myrrhæ claræ, ana drac. ij. sanguinis draconis, croci, ana drac. j. terantur, & molliantur, & conficiendo cum vino antiquo fiant sief. In magnis & fortibus scabiebus iubet Auic. post reuersionem palpebrarum fricationem cum his quæ sunt sicut spuma maris, & folia fici aut cum zuc vt dicit Alcoatim: aut cum sief ru. vt Iesus, aut cum viridi æris, vt Rasis vtile scabiei, & sebel, & vngulæ, albugini & tenebrositati. Cuius forma secundum eum Reci. florum ęris, drac iij colcotar adusti, drac. ij arsenici ru. drac. j. baurac, spumæ maris, ana drac. ß. ammoniaci cum succo rutæ dissoluti, drac. j. & ß. & fiat sief. & si sic non sanantur, radantur granula cum rasorio, aut spatumine rotundo, vt dicit Rasis. & post instilletur in oculo aqua cum pauco aceto: aut aqua cymini masticati, vt oculus non incarnetur: deinde cum pul. citrino dicto in ophthalmia, curetur. Et desuper in hyeme cum amygd. amaris. In æstate cum vitello oui, & oleo viol. emplastretur. Et si adesset calefactio, vult Iesus quod sedetur cum sedeng, & non cum amylo, neque cum collyriis albis, de quo satis miror.

De casu & relaxatione palpebrarum.

Relaxatio palpebrarum, vt dicit Iesus, est elongatio palpebrarum superiorum vsquequo non possint eleuari: & forte augentur in tantum, quod duplicantur, & pili intrant oculum. & lædunt ipsum. Cuius causa est vt dicit, humiditatum abundantia: & multoties prouenit, vt dicit Alcoatim, à læsione lacertorum mouentium palpebras.

In cura ipsius est duplex regimen, vniuersale & particulare. Vniuersale de diæta, & euacuatione dictum est supra in apostematum tractatu. Particulare regimen. In recenti confert, vt dicit Iesus, vngere palpebras cum hoc, quod desiccat, & cõstringit sicut memitha, aloe, crocus, acacia, myrrha, & aqua sua. in antiqua vero aut in recenti, si illud non proficit operandum est secundum Alcoatim, vno de qua-

tuor

tuor modis. Primus modus est cum incisione pellis pal ad formam folij myrti in∫tāta quantitate quod sufficienter sit eleuata, & fit quod cum digitis eleuetur, & capiatur pellis, & infigantur cum acubus tria fila vnius palmi: aut cum hamo triplicato, cũ quibus eleuetur pellis ad sufficientiam: & tunc cum forficibus incidatur, & statim suatur, deinde cum pul. ru. & albumine oui, & ligatura sutura conseruetur, & vt cætera vulnera cũ diapalma curetur. Secundo modo quod cum duabus virgis gracilibus ferreis, aut ligneis capiatur illa pellis: & cum bono filo in capitibus stricte ligetur: & sic ligatum dimittatur quousque pellis mortificetur, & cadat. Tertio modo quod secundum formam & quantitatem dictam palpebra cum cauterio actuali curuo cauterizetur: & post consolidetur: quia in cicatrizando decurtatur. Quarto quod idem fiat cum cauterio potentiali posito in charta bõbicina ad formam folij myrti supra palpebram, & teneatur cũ digitis tanto tempore quousq; æger sentiat caliditatem & mordicationem caustici: deinde eleuetur, & cum butyro arsura sedetur, & moueatur. & postea, vt alia, curetur.

De abbreuiatione, & reuersatione palpebrarum.

Reuersatio palpebrarum est earum separatio, taliter, quod oculum cooperire nequeunt. Et est similis oculo leporis, vt Halyabbas dicit: & in ea includitur gesse, quæ secundum Auic. est palpitationis difficultas. Et fit naturaliter ex defectu materiæ: aut accidentaliter ex mala palpebrarum suitione, & consolidatione, aut ex spasmo lacertorum, aut ex carnositate generata infra ipsas.

In curatione duplex est regimen. Vniuersale, de diæta, & purgatione varia secundum causas, à quibus fit. Particulare, si fuerit ex siccitate, oportet humectare palpebram, vt dicit Iesus cũ oleo & balneo & mucilagine fœnugræci facta cũ lacte, & adeps gallinæ in hoc experta, vt dicit Aui. Si autem non valet, oportet vt dicit Alcoatim, incidere palpebram, & extendere eam, & ponere, in fixura lichinia tenentia plagam apertam, taliter quòd regeneretur caro & pellis, quantum sufficiebat. Si vero prouenerit à carne superflua, præcipit Iesus eam consumere cum pulueribus corrosiuis, vt est sief viride, & id genus. Nonnulli vero carnem illam consumunt cum cauterio ignito subtili: quod satis

laudo:

laudo: duntaxat quod oculus ex cauterio non lædatur. Et si non prosperatur, oportet, vt dicit, suspendere eam cũ duobus aut tribus vncinis: aut cum filo immisso cum acubus, & eleuare eam, & scindere cum spatumine, aut forficibus, vsquequo sufficiat: & terge sanguinem cum cotone & panno. Et post incisionem, vt locus non incarnetur, ponatur aqua cymini masticati, vt dicit Halyab. & supra oculum albumen oui. Et vltimo curetur cum sief rubeo dicto in scabie: aut cum pul. citri. dicto in ophthalmia. Caueatur tamen in excoriando & incidendo cartilagine: nam malæ consolidationis est.

De inuiscatione palpebrarum.

Inuiscatio palpebrarum est duplex: quædam fit cum tunicis oculorum: alia palpebrarum inter se. quæ quidem inuiscatio prouenit ex incisione vngulæ vel sebel, seu carnis superfluæ: vel ex fricatione, & rasura scabiei, & incisione pilorum, quando oculus ligatur, & non mouetur: aut quando ponitur post operationem aliquod medium, vel aliquod acutum, vt sal & cyminum & huiusmodi.

Cuius cura est secundum Iesum, vt aperta aliqua parte immittatur stilus sub palpebra, & eleuetur, & excorietur cum stilo aut penna totaliter. Cauendo tamen cornea: quia ex ruptura ipsius causaretur exitus, & eleuatio vueæ. Et distilla in oculo aquã cymini & salis: aut interponat pannum vt Alcoatim: & desuper pone cotonem madefactum cum albumine oui & oleo ros. Et post diem tertium, cum sief viridi: & post, cum rubeo & puluere citrino curetur.

De pilis additis infra oculum inuersis.

Nascuntur pili superflui in interiori margine palpebrarum, pungentes & lędentes oculum ex multitudine humiditatis putrefactæ. Quorum cura duplex habet regimen, de diæta, & purgatione vniuersale, vt sępe dictum est. Et particulare, quod vno de sex modis completur. Primus est quod euellantur cum digitis, aut cum pincecarolis. Et post liniatur cum sanguine ranarum, vel limatura ferri cocta cum aceto. Secundus modus est quod ipsis euulsis fricando locum materia desiccetur cum sief de vitriolo per Iesum dictato vtili, pilis additis sulac, scabiei, vngulæ, sebel, albugini, & vstioni: quod Reci. gummi arab. dragaganthi, aloes

suco

sucotrini, viridis æris, arsenici rub. colcotar, æris combusti, trium piperum, sedeng, amyli, rubeæ tinctorum, batituræ æris combusti, ana drac. ij. sanguinis drac. acaciæ, ana dra j. s. tutiæ spicæ, lycij. gallæ combustæ ana drac. j. chatinæ argenti, cerussæ, myrrhæ, ana drac. j. sarcocollæ, ammoniaci, ana drac. iij. dissoluatur ammoniacum cum aqua rutæ, & succo pomi citri, & alia bene puluerizata misceantur, & fiant sief. Tertius modus est quod ipsis euulsis & palpebra inuersata, locus pilorum cum cauterio subtili, cuius caput sit curuum, cauterizetur. Et post supra oculum albumen oui cum oleo ros. mistum cum plagella cotonis apponatur. Quartus modus est quod conuertantur ad exteriora per istum modum. Imponatur acus subtilis per radicem pili ab interiori ad exterius, & pilus ponatur in foramine acus, & cum acu extrahatur: aut acipiantur duo capita pili mulieris vel fili serici subtilis, & in foramine acus ponantur & trahantur extra vsquequo faciant ansam: & in illa ansa ponantur pili, & extrahatur ansa, & pili cum ea: & toties est reiterandum quousque omnes sint reducti, sed non per idem foramen: quia nimis esset amplum, & non posset retinere pilum. Et post est bonum cum visco eos inuiscare vt non possint redire. Quintus modus est vt pili innaturales & curuati, ducantur ad naturales: & cum visco de mastiche, thure, & aloe, sarcocolla, & dragagantho dissolutis cum albumine oui, cum eis inuiscentur, & vniantur. Sextus modus est quod palpebra abbreuietur secundum doctrinam datam in capitulo relaxationis.

De casu pilorum, albedine, & pediculis.

Casus pilorum est duplex. quidam est simplex, & est de genere alopeciæ: alter est cum inflatione, & quadam vlceratione: & est de genere scabiei. De primo satis dictum est in alopecia. De secundo in scabiei salatina. Verum Iesus & Alcoatim conuenerunt quod medicamen factum ex partibus tribus ossium dactylorum combustorum, & partibus duabus spicæ tritis & molitis cum stilo opposito, est conueniens valde. Et ex eis quæ experta sunt apud Auic. est, vt teratur spina nigra & antimonium, & administretur cum radio. Denigrantur pili secundum Iesum, sicut de canicie capitis fuit dictũ: Appropriatur tamen per ipsum inunctio cũ oleo aut pinguedine anseris in plumbo fortiter fricato.

Pediculi

Pediculi curantur etiam, vt dictum est supra. Veruntamen appropriant eis ablutionem cum aqua maris, & salseis, & sulphureis: & linitionem cum medicamine facto ex alumine, & staphi de agria, & aloe, incorporatis cum oleo & aceto scillitico.

De duritie, lupia, hordeolo, grauedine, sulac, & xeruac.

Ista sunt de genere glandularum, & tumorum phlegmaticorum induratorum. Et habent causas, signa, & quodammodo curam sicut dictum est in capitulo glandularum, & lupiarum: debent autem attentari si potuerunt mollificari & resolui cum fomentatione aquæ calidæ, & emplastratione cum diachylon: aut cum opopanaco, serapino, ammoniaco dissolutis cum aceto, vt dicit Iesus. Et si non possunt resolui, in paruis post fricationem cum spatumine permittatur aliquantulum sanguinare: post desicca & cura. Et si non possunt resolui, videatur ad quam partem magis declinat, interiorem, aut exteriorē: & tunc elongentur, quantum erit possibile ab ara pilorum: quia malæ consolidationis est. Et incidatur secundum rugas & latitudinem oculi à lachrymali ad lachrymale quantum erit necesse ad extrahendū, & excorientur ipsa: & extrahātur integre, si est possibile: & suantur, si necessaria & vtilis sit futura. Et si aliquid remaneat, consumatur & mundificetur cum vnguento apostolorum, aut puluere asphodelorum. Et de super albumen oui apponatur: & pulue. rub. si fuerit necessarius. Et post cum diapalma, aut consimili consolidetur.

De mora & verruca palpebrarum.

Sunt enim istæ excrescentiæ pendentes extra cutem, maximè illachrymalem, vt dicit Beneuenutus. Et quando sunt duræ, dicuntur de genere verrucarum: quando vero molles & sanguinolentæ, sunt de genere ficuum & hæmorrhoidum moralium.

Cura autem istorum est, sicut illorum cum ligatura & incisione & cauterizatione custodiendo semper oculum ab acuitate medicaminum De apostematibus, fistulis, & vlceribus lachrymalium: & de carnositate excedente & diminuta à qua fit lachrymarum continuus fluxus, satis dictum est supra.

De

De ægritudinibus coniunctiuæ quatredecim numerantur, & primo de vngula.

Quia de multis ægritudinib⁹ cōiunctiuæ, vt de ophthalmia & vulneribus & tarfe, dictū est supra in apostematū tractatu, & de quibusdā aliis ægritudinibus palpebrarū: non dicetur hîc nisi de vngula, & febel, quæ sunt magis propriè passiones ipsius coniunctiuæ. Vngula secundū intentionē Auicen. est excrescentia: quædam pannicularis procedens à lachrymali super coniunctiuā vsq; ad corneam & pupillam. Veruntamen plurimum oritur à lachrymali domestico à parte nasi: aliquādo à syluestri, aliquādo, sed raro, ab inferiori, aut superiori parte. Et secūdum hoc sunt quatuor species earum, vt ponit Acanamosalus de baldac. Alcoatim verò ponit duas, carnosam videlicet, & neruosam. Albuca cū neruosa quæ est similis siphac subtili, numerat adiposam quæ propriè est de genere macularū: quæ quidē est alba similis humiditati albæ vel vini, vt dicetur infrà: in qua non capitur vncus: sed abscinditur, dum tentatur eleuari. Et propter hoc dicebat Auic. ꝙ vngulæ erāt variorum colorum: quædā coloris citrini: aliquādo rubei: aliquando fusci vergētis ad albedinē supple. Et cū hoc dicebat, ꝙ quædā erāt recētes & lenes quæ velociter denudātur, & eleuātur ex qualibet suspēsione: quædā antiquatæ & duræ, quæ nō sunt facilis separationis.

Causa vngularum secundum Beneuenutum, sunt humores phlegmatici grossi & viscosi à malo regimine generati.

Signa earum sunt satis manifesta per ea quæ dicta sunt. Verum differētia est secundū Iesum inter panniculū & cōiunctiuam, quia panniculus suspenditur cum hamo: cōiunctiua verò nō separatur, nec immergitur in ea hamus. Et inter carnem lachrymalē & vngulā est differētia: quia vngula vergit ad albedinem: caro verò ad rubedinem: vt etiam dicit Iesus.

Iudicatur etiam per ipsum ꝙ in eleuādo vngulā nisi cautè agatur, est periculū de rumpendo mēbranā maximè corneā, & in incidēdo tantùm diminuere carnem lachrymalis, ꝙ lachrymæ fiant perpetuæ: & ꝙ vena aperiatur: & fluxus fiat difficilis, vt dicit Acanamosalus. Ergo vt consulit Iesus, oportet ꝙ cautè eleuetur quantū salubriter poterit eleuari, & residuum cū medicinis consumatur paulatine: quia nisi tota vel cum vno vel cum alio eleuetur, reiterabitur.

Secũdo, vt dicit Iesus, in curatione vngularum duo requi runtur regimina, vniuersale, & particulare. Vniuersale de diæta & purgatione fiat secundum quod dictum est in apostematibus frigidis, & dicetur in cataracta. Regimen particulare completur in recentibus & lenibus mollificando & resoluẽdo & abstergendo: fiat ergo mollificatio cum vapore aut balneo aquæ calidæ, vt dicit Auic. Et abstersio cum collyrio experto quod fit de ære vsto, & calcadis, & felle hirci, partes æquales misceantur: & fiat collyrium: & si cũ eo misceretur modicum mellis, esset melius. Ad eandem intẽtionẽ ponit Iesus sief rusteim vtile vngulæ, sebel, & scabiei, vestigiis, lachrymis, & obscuritati. Cuius forma R. sedeng loti, æris vsti, cachimiæ argenti, salis indi, baurac, æris viridis, piperis longi, ana drac. iiij, piperis albi, & nigri, spumæ maris, ana drac. viij. aloes succotrini, spicæ nardi, gar. ana drac. iiij. & v. zinzi, bellirici, ana drac. ij. numerus medicinarum. 15. terantur & cribellentur & molliantur: & fiat sief cum vino & aqua fœniculi. Et ad eãdem laudat Alcoatim sief viride dictum in scabie, & sief de vitriolo in pilis additis. In duris verò & antiquis secũdum Auic. est melior cura denudatio vel eleuatio seu separatio, & propriè quando est lenis denudationis, & eleuationis. Nam quæ est alia, perducit ad nocumentum, vt ipse dicit, & modus est duorum modorum ac trium, qui vult maculam adiposam numerare inter vngulas, vt fecit Albuca. Primus modus est cum ferro, & est secundum Iesum quòd aperta palpebra quòd non inuersetur, suspendatur vngula per medium cum vnco, & extendatur superius: & si fuerit necessarium addere secundum & tertium vncum, fiat: & ipsa suspensa mittatur sub ea lãcea aut pluma subtilis, aut plana quæ tutior est. Et, si est necesse, fiat in vngula foramen à latere, per quod ingrediatur plumã: & cum ea excorietur, & separetur leuiter & ingeniosè. Et post incidatur cum forficibus cauendo membranam: & propriè corneam, vt dictum est, & carnem lachrymalis. Deinde distilletur in oculo sal & cyminum madefactum, vt nõ incarnetur, & super oculum ponatur albumen oui cum pauco oleo, vt oculus non apostemetur: & patiens incitetur, vt oculum moueat, vt non inuisetur: & sic per tres dies bis, aut plus remutetur. Post autem curetur quod remãsit cum sief supra dictis & clarificatiuis medicinis quæ dicentur in maculis.

Secun

Secundus modus est cum pilo de cauda equi: aut cũ serico, & est secundum Albuca.& Auic. qui etiam modum ponunt prædictum,quem modum de pilo acceptat Halya. & Alcoatim,& Brunus. Et est qđ aperta palpebra & eleuata vngula cũ vncino paucæ plicationis vel cum filo in medio eius cum acu imposito & ligato imponatur non per idem foramen,sed per alium aliquantulum subtus punctum fili ligati inter vngulam & membranã: quia aliter laberetur vngula à ligamento, imponatur inquam pilus:aut seta cum acu subtili modicum incuruata. Et postea capiendo pilũ aut setam per duo capita,excoriet vngula subtiliter,primo versus pupillam:deinde versus lachrymale,& post vt dictum est,cum forficibus incidatur,& vt dictũ in primo modo,procedatur.

Tertius modus est cum rasoriis, & est Albuca. proprius in vngula adiposa acceptatus à multis in rasione macularum,vt in eis infra dicetur.Quomodo autem caro in lachrymali,& super coniunctiuam generata remouetur, iam dictum est in palpebra supra.

De sebel.

Sebel secundum Auicennam est panniculus accidẽs in oculo ex inflatione venarum eius apparentium in superficie coniunctiuæ & corneæ.Et inter texturam ipsarum est apparentia,sicut nebula fumosa:& est cũ pruritu,lachrymis,vlceribus,& palpebræ grossitudine & scabiositate, ac etiam lucis offensione:& est vt dicit ipse Auicenna duorum modorum:quidam qui venit per venas interiores:quidam per exteriores,Cuius causa est capitis repletio, & debilitas oculi, vt etiam dicit.

Significatur sebel per descriptionem datam: sed eius materia designatur & modus ꝑ ea quæ dicta sunt in ophthalmia. Quando enim dicit Iesus,apparent in oculo & circunferentiis venæ grossæ,& rub.dolor in fronte & superciliis, & videtur quodammodo pannus incorporatus cum palpebra: tunc significatur quod venit ab exterioribus. Quando autem venæ & circunferentiæ nõ sunt ita rubeæ,& adest sternutatio continua,& proprie quando videt solem,aut lumẽ & dolorem in profundo cum pulsatione sentit:tunc significatur quod venit ab interioribus.

Iudicatur per Rasim vt dictum est in scabie, q; sebel, & scabies, graues & massibiles passiones sunt & vix curabiles. Et per Auic. dicetur q sebel est ex ægritudinibus hæreditariis quæ hereditantur, & de vno ad alium permutantur. Iudicatur etiã per ipsum qđ plerũq; accidit in sebel quòd pupillæ minorãtur, & visus debilitatur: & quòd omne quod superponitur in eo, infert æstuationem & nocumentum.

In curatione sebel duplex est regimẽ, vniuersale & particulare. Vniuersale de diæta, & purgatione, & diuersione materiæ, dictũ est in ophthalmia, & in vlceribus oculorũ, in scabie, & lachrymis: ad quæ capitula oportet recurrere pro subsidio isti⁹ curæ. Particulare cõpletur sicut dictũ est de vngula, excepto quod quantũ ad medicinas Auic. Alcoatim & Azaramus cõmendant tanquam expertum alcofol factum ex corticibus ouorum recentium gallinarũ x. diebus in aceto temperatorum: & postea in vmbra desiccatorum & tritorũ & cribratorũ, vt fiat alcofol. Ad eandem intentionem laudauerũt omnes siefru. viride rusteim & sief de vitriolo dicta superius. Et pul. basiliconis vtilis sebel, & vngulæ, scabiei, et lachrymis. Cuius forma secundũ Iesum, Reci, piperis, zinz. myrobal. citrinorum, indorum, remotis ossibus, ana drac. v. aloes sucotrini, dra. j. & ʒ. spumæ maris, drac. j. minij. drac. v. casiæ ligneæ, gare, ana drac. iiij. salis ammoniaci, drac. j. medicinæ terantur, & cribrentur, & eis vtitor.

De ægritudinibus corneæ, quæ decem numerantur. Et primo agetur de maculis.

Ægritudines corneæ etiam multæ sunt, verum de aliquibus dictũ est supra, vt de sanie retro corneam de bothoribus, vlceribus, rupturis. De maculis autem & cataractis hic dicetur. Intelligendum tamen quod macula quam Iesus vocat bothor, est quodammodo genus ad vestigium, seu cicatricem, punctum, albulam, & nebulam, pannum, tulam, seu peciam quam vocat vngulam adiposam. Et Beneuenutus flosculum niuis, squamam seu lenticulam, aut perlam, parũ differentes: nisi secundum magis & minus. Sunt enim omnia albedines quædam sine concauatione & notabili eleuatione in cornea generatæ. Quæ quidem maculæ aliquoties supra pupillam exeunt, & tunc nocent visui. Aliquotis in circuitu corneæ, & tunc non multum nocent. Et quædam

earum

earũ sunt subtiles, quæ non transeunt superficiem corneæ, quædam vero sunt grossę, quæ primum aut secundum cortiçem transeunt: & quædam sunt planæ: & quædam quodammodo eleuatæ & bothoratæ, ac si in eis esset aliqua materia indurata, & infiltrata.

Causæ earum sunt primitiuæ, vt apostema, vulnus, & percussio, frigus, calor excessiuꝰ. Antecedẽtes sunt humores grossi in oculum descendentes. Coniuncta vero causa ipsarum est materia in loco inuiscata & indurata: aut cicatrix quæ post consolidationem vlceris in loco remansit. Ex quibus apparet quòd duæ sunt species istarum macularum, vna petialis & telaris: alia cicatrizalis.

Signa macularum sunt manifesta ex præsentia singulariũ quia maculæ sunt extra ad differentiam cataractarum, & saniei, & albedinis crystallinæ, quæ sunt retro corneã: albę sine concauatione ad differentiã vlcerũ quæ sunt albæ cum concauatione. Nam sicut superius dictũ est de vlceribus oculorum, vlcera corneæ sunt alba, cõiunctiuæ, rubea. Et etiã sunt sine eleuatione notabili, ad differentiam bothorum albPorum, qui sunt eleuati, & notabiliter pustulati. Signũ q̃d materia descendit à cerebro, est apparitio quarundã venarũ quæ descendunt per coniunctiuã ad ipsam. Signum autem quod sit cicatrix, habetur per formã oblõgã, & per vlcus, & per ea quæ præcesserũt, iudicatur quòd maculæ cicatrizales vt in de vlceribus dictũ est, nõ possunt deleri: imò dum magis roduntur, magis postea augmẽtantur. Amplius maculæ antiquæ, & in prouectis, vt ponit Alcoatim, & quæ corruperunt substantiã corneæ, nõ curantur. Membrum enim est spermaticum: & corruptum non generatur homogeniæ, sed heterogeniæ, & per alienam substantiam: vt etiam dictum fuit. Decorari vero & tingi possunt, vt dicetur.

In curatione macularũ duo sunt regimina, scilicet vniuersale, & particulare. Vniuersale de diæta, & purgatiõe fiet secundum q̃d dictũ est in apostematibus frigidis, & dicetur statim in cataractis: non obstante ꝙ Iesus dicit, ꝙ purgatio in maculis non habet locum, nec necessitatẽ nisi oculus calefieret: quòd leuiter contingit in maculis venatis: quarum materia à cerebro descendit.

Particulare regimen in ea quæ recens est, & subtilis completur lambendo, & abstergendo cum lingua, vt faciunt

mulieres,aut secundum Aui.& Alcoatim,vt oculus suffumigetur cũ aqua calida,& vtatur balneo, & collyrizetur oculus cum aqua papaueris rubei & centaureæ minoris mistis cum melle. Et succus linguæ passerinæ (quam Dioscorides vocat polygoniã,& vulgus hirundinariam) facit mirabilia in isto casu:vt Gordo.testatur. Et puluis nabatinus, quẽ Beneuenutus facit de zucha.cãdia aut caffatiua,in hoc est pretiosus.nam mollificat &abstergit absque dolore:& propter hoc vocatur clarificatiuus:& quãdo miscetur cum fumo ligni aloes,est multũ cõfortatiuus,& si cum eo misceatur spuma maris,sarcocolla,& stercus muris,vt facit Rasis,est magis abstersiuus. Et Iesus ponit cum eo corticesouorũ præparatorũ, vt docet. Et illa rosa anglicana Re. cerussę lotæ partes duas, floris æris partẽ j.terãtur contritione vltima,& ponãtur in vase æneo mundo cum vino albo,& succo rutæ, & chelidoniæ,& dimittatur per diẽ,& noctem,deinde cũ panno distillando coletur,&fiat aqua,quæ in oculis ponatur.& tutia alexandrina cum camphora & modico de zinzib.&pipere puluerizata & mista ab Acanamosi laudatur. In macula vero grossa & antiqua si fuerit venosa, consulitur quod præmissis vniuersalibus,colligantur illæ venæ,& super cõiunctiuam incidantur.& reliqua fiant quæ dicta sunt in eleuatione vngulæ. Et postea etiam aliæ grossæ in quibus non sunt venæ,fortioribus indigẽt medicaminib. Quare oportet quod primitus mollificẽtur cum euaporatione decoctionis paleæ hordei,viol.chamomillæ,meliloti,maluarũ,&fœnugræci. Et cum aqua decoctionis prædictæ oculus fomentetur,deinde abstergatur cum pul.isto.Re.ossis sepiæ, drac. j.zinzi.al.dra.ʒ.piperis,scru.j.fiat puluis bene subtilis:& supra maculam modicum cũ proba lata ponatur,& clauso cũ palpa digiti super palpebrã aliquãtulum fricetur. Er omnes medicinæ eradicantes vngulam,sebel,& scabiem,sunt maculis conueniẽtes. Et propter hoc dicebat Iesus,quod intentio tua sit quãdo volueris eradicare albedinẽ & bothor, & ꝙ post egresũ balnei vtaris siefviridi dicto in scabie,&post hoc cõfectione muschati. Cuius forma minoris R. stercoris lacerti,dra.iij.nitri,dra.v.spumę elg ag ner,corticis oui struthij,ana drac.iij.margaritarũ non perfora tarum,tutiæ,coralli,ana drac.ij & ʒ.viridis æris, drac.j.vsneæ, drac.ʒ.muschi grana ij.summa medicinarũ x.terantur,& vtantur.d A

eandem

eandem intentioné conueniunt Rasis,& Auic.& Azaram in confectione de massacumia: & eam acceptat Lanfr.pretiosam super alias.Cuius forma secũdum Heben Mes.Re.massacumie,& est vitrum male coctum secundum Dynum:loco cuius accipit rascatura viridis vasorũ vltramarinorũ,stercoris lacerti,spumæ maris, baurac,zucchari tabarzet,ana partes æquales.terãtur subtilissime,& ponãtur in vna lib.aquæ decoctionis fœniculi,chelidoniæ,acori, ana vnc.j.tantũ decoque quousq; redeat ad vnc.iij.cõterantur insimul,& con terẽdo exiccetur,& fiat alcofol,&vtatur.Et si in macula fuerit tumefactio,& aliqua materia inclusa:tunc in ea cõferunt medicinæ quæ resoluunt bothores & saniẽ retro corneã:de quibus fuit dictũ supra:& medicinæ quæ sunt ad cataractas, & in hoc habet prærogatiuã balsamus, & si cum hoc ponatur puluis auri triti, facit consiliũ Alcoatim in antidotario suo.Et fimus hirundinũ confectus cum melle est in hoc certus,vt dicit Azaramus,& Iesus idẽ concessit.Et si macula est adiposa, & venalis, confert radere ipsam cum rasorio vice post vicem,vt docet Albuc.in cap.vngularũ:& est quod aperta palpebra accipias spatumen subtilem,& rade cum eo vngulam vel maculã illã cum subtilitate,deinde appone collyria abstergentia & sedãtia supra dicta.Et toties reitera operationẽ super illud,donec remoueatur totũ eius,nisi cõtrarius sit tibi in oculo dolor,aut apostema.Et tunc primo curentur illa,& post reiteretur operatio donec sanetur.In casu autem,in quo prædicta non cõferunt,cõsulitur decoratio & tinctura per magistros.Ad quod Iesus commendat lac asinarum,& istud alcofol.Reci.gallarum,acaciæ,ana partem j. calcanthi partem 5.fiat alcofol.Et ad idem florum malorum granatorum,calcadis, acaciæ,gummi arab.ana drac.j.gallarum, drac. ij. antimonij, drac. iij. terantur, & fiat sief cum succo florum papaueris.

De cataractis & gutta serena.

Cataracta est quædam macula pannicularis infra oculum coram pupilla,quæ visum prohibet ex humiditate extranea descendente in oculum diuturnitate temporis frigiditate oculi congelata. Quæ quidem humiditas, quia aliquando descendit de humoribus ipsius oculi,maxime albugineo,vt innuebatur in quarto de ægritudin. & symptomate,dicitur

fieri de causa priuata, aliquãdo vero descẽdit de stomacho & cerebro in forma fumi seu vaporis, & post infra oculum in aquã cõuertitur: dicitur in quarto interiorũ fieri de causa communicata. Vtrũ autem ista humiditas cõgregetur inter corneam & vueã, vt probat Iesus, vel inter albugineum & crystallinum, vt innuebat Gal. quarto vtilitatum, non curo determinare ad præsens: intelligendum tamen quod cataracta secundum tria sua tempora, tria sortitur nomina. Quantum ad sui principium, dicitur imaginatio seu phantasia, quia facit apparere in aere diuersas res, quæ nõ sunt. Quantũ ad suum medium, dicitur suffusio, & aqua descendens, & quodãmodo gutta, eo quia videtur infra pupillã, vt nebula aquosa. Quantum ad sui finem, dicitur cataracta: quia prohibet visum, vt cataracta molendini. & cataracta cœli prohibet solem. Ipsa etenim cataracta secundum Gal. vbi supra, prout dicit etiam Auic. diuersificatur quandoque in quantitate, quandoque in substantia, quandoque vero in qualitate. Secundum quantitatem vero, quia quandoque est ita magna, quod occupat totam pupillã, & prohibet totum visum: quandoque vero non occupat nisi partem: & tunc res videntur diuersarum formarum, lunares, fenestratæ, oblongæ, & id genus. In substantia vero sumit diuersitatem: quia quandoq; est subtilis & mobilis, & tunc videntur res obumbratæ, ac si pannus esset super oculũ. Et aliquãdo vidẽtur res similes chordis, pilis, muscis, & radiis descendentibus & ascendentibus, & lacerãtibus secundum quod materia mouetur, quãdoq; vero est ita grossa, quod formæ rerum non apprehenduntur. In qualitate etiam diuersificantur: quia quandoque est cineritia, quandoque cœlestina, quandoque alba, quandoque citrina, quandoque nigra & serena. Auic. vero ponit sex varietates colorum cataractarum, quia diuidit albam in margaritalem & gypsealem. Beneuenutus septem, quia addit viridalem. Alcoatim ponit decem, quia addit rubealem, & argentinam, & vitrealem. Iesus ponit duodecim: quia addit similem argento viuo, & liuidam. Acanamosis non ponit nisi quatuor humores.

Causæ istarum cataractarũ quædã sunt primitiuæ, vt casus, & percussio, febris, dolor capitis, frigiditas nimia, & oculi debilitas. Quędã sunt antecedẽtes, sicut mali fumi vaporosi à malis humoribus & grossis cibis, & male digestis eleuati. Quędã vero coniunctæ, & istæ sunt materiæ existentes in oculo.

Signa

Signa cataractarum confirmatarum satis sunt manifesta, ex dicta descriptione. Distinguitur tamen cataracta à gutta serena, quia in cataracta videtur macula infra pupillá, & apprehenditur, & ideo dicitur serena, vel enim spiritus visibilis non venit propter oppilationem nerui optici, vt in quarto dicitur interiorum, vel si venit, cataracta est nigra, & non apprehenditur, vt Beneuenutus testatur. Signa vero cataractarum nõ confirmatarum, sunt conturbatio pupillæ, minoratio visus, & apprehensio idolorum, & phãtasiarum dictarum in aere. Signa vero distinctiua propter causam priuatã habentur in quarto interiorum. Et sunt tria in summa. Primũ quidem quia imagines quę in cacochymia ventris fiunt vtrisque oculis æqualiter contingunt, quæ vero propter causam oculi, in altero solo. Secundo vero secundum tempus. Si enim trium vel quatuor mensium aut ampliorum steterit, & nihil appareat nebulosum in oculo, à ventre procedit. Si vero apparuerit aliquod nebulosum, ab oculis venit. Tertio propter periodum. Si non continuatur phãtasia, sed aliquando interpolatur, maxime post bonas digestiones & assumptionem hierarum, & sentiunt hora aduentus, mordicationem in stomacho, à ventre procedit. si vero non interpolatur, neque per bonũ regimen, neq; per euacuationes, nõ secundum compassionem, sed secundum dispositionem propriam, scire oportet hæc contingentia in oculis. Et ad hoc adducit testimonia quorundam quos curauit per literas in aliis regionibus. Signa quando venit post cerebrũ infectum & turbidum: sunt febres phreneticæ, scotomiæ, dolores fortes in capite, & læsiones operationum hegemonicarum, id est principalium animæ, vt Gal. ibidem. & in tertio de ægritudine & symptomate declarat per exempla. Iudicatur quod gutta serena non curatur, quia est oppilatio nerui aut materia mala & inepta ad operandum. Iudicatur quod cataracta quæ non dilatatur clauso alio oculo per aliquã fricationem & compressionem, neque sufflationem aliquam, & nihil videt, est nimis dura & antiquata, quare non est subiicibilis acui, neq; potest deponi bene. Et si deponitur, statim reuertitur & reascendit. Iudicatur quod cataracta, quæ cũ dilatatur per fricationem non constringitur, sed remanet sparsa, & vidit adhuc formas rerum, & non transit tres aut quatuor aut quinque annos, sicut dicit Acanamosis, est nimis tenera:

& non est cõfirmata. Et ideo non est subiicibilis acui nequ operãda: quia nõ posset duci cum instrumẽto, instrumentur enim trãsiret per eam, sicut per aquã non bene gelatã. Iudicatur quod cataracta quæ est boni coloris aerei vel cœlestini cũ quadã albedine, & reducitur ad formã suã, quãdo dilatatur, & videt aliquã claritatem vel trãslucentiam, est mediocris, & satis confirmata, quare est obediẽs, & subiicibili ad operãdum. Iudicatur etiam quod cataracta cuius pupill per fricationẽ neq; per sufflationem, neque per alterius oculi clausionẽ nõ dilatatur, nõ est acceptabilis: quia est cũ opp latione nerui optici: & posito quod deponeretur, nõ videre aliquid. Iudicatur per Beneuenutũ, quod cataracta nigra serenata & citrina, & cuius pupilla est tota dilatata, nõ est laudabilis. Iudicatur per Alcoatim quod cataracta quæ fueri in homine habẽte oculos malos, aut habente dolorẽ in capite, aut in oculis, vel tussim, vel sternutationem, vel rheuma, vel vomitũ, aut aliquã infirmitatem molestã, nõ est operanda, quia periculum est de cõmotione accidentis, & reditione cataractæ. Iudicatur etiã per Iesum & Alcoatim, quod cataracta, quæ fuerit à casu, & percussione, non est laudabilis: quia humores oculorũ sunt trãsfusi & resoluti. Et ideo pos depositionẽ parum aut nihil vident. Nõ secures te in opere cataractarum: quia medicinæ in eis parum proficiũt: & operatio cum acu est satis deludosa: præcipue quãdo non est bene indicata. Propter primum dicit Gal. in quarto myamir, quod promissiones omnium ipsarum medicinarũ sunt magnæ: operatio vero ipsarum aliquãdo quidem nulla, aliquãdo valde parua. propter hunc sermonẽ omnes volentes viri operationẽ cum ferro cursoribus dimiserunt. Iudicatur tamen per Auicẽ. quod quando succurritur aquæ, in principio sui confert in ea regimen, & hoc probat per hoc, quod vidit in quodam homine de his qui habent memoriam & intellectum, qui curauit seipsum cum euacuationibus, & abstinentia, & administratione collyriorum subtiliantium & resoluentium, quãdo autem est confirmata, nõ est coueniens, vt dicit, nisi cura cum instrumẽto. Tempus cõgruum ad deponendum cataractas debet esse clarum, serenum, quietum, septentrionale, non meridionale, vt dicit Iesus, hora tertia mensis Maij vel Septembris, vt dicit Acanamosis: eo quia tunc nõ sunt nubes, neq; tonitrua, neque caliditates. neque

frig

frigiditates intenſæ quæ lædant patientes. Inſtrumentum cum quo deponitur cataracta, arabice dicitur elmadac, latine acus. Et debent eſſe mediocriter ſubtiles, & longæ extra manubrium ad longitudinẽ vngulæ pollicis: & manubrium debet eſſe leue, aptum ad tenendum. Et licet Beneuenutus eas eligat de argento, & Acanamoſis de auro: plus mihi placent de bono ferro tractabili, & non frangibili.

In curatione cataractarum duo ſunt regimina. vniuerſale videlicet & particulare. Vniuerſale regimen habet diætam, & euacuationem. Diæta autem ipſorum eſt duplex. vna ante confirmationem, alia poſt confirmationem & operationem cum ferro. Ante autem cõfirmationem ſi quis vult eam curare cum medicinis: oportet quod teneat bonam diætã, & bonum regimen in ſex rebus nõ naturalibus, & tribus non neceſſariis, quæ ſui generalitate ſunt illis annexæ, declinantes ad caliditatem & ſiccitatem cũ ſubtiliatione: vt eſt aer, cibus, & potus, inanitio, & repletio, ſomnus, & vigilia, motus, & quies, & animæ accidẽtia, obuiatio rerũ ab extra, balneatio, & ad ſolẽ & ad lunam ſtatio: hæc enim ſunt res à quibus eſt impoſſibile hominẽ egredi in toto tẽpore vitæ ſuæ. Verum quia de ordinatione iſtarũ rerum quantũ ad iſtum caſum præcipue quantum ad cibaria Gal. fecit libellum ſpecialem de ſubtilianti diæta vocata: & magiſter Arnoldus etiam fecit de hoc tractatũ: & ego pro illuſtri Ioãne Rege Bœmiæ, & cũ hoc domini phyſici in hoc ſunt vocãdi: & ſatis dictum eſt de hoc in apoſtematibus frigidis: de exquiſita ordinatione ſuperſedeo quãtum eſt de præſenti. In ſumma tamẽ dico quòd eſt cauendum à cibariis, quæ in ſe iſtas tres aggregãt proprietates. Quarum prima eſt humoroſitatem & cruditatẽ, vt ſanguis generatus ab eis non ſit phlegmaticus: Secunda groſſitiẽ & vaporoſitatem, vt non offendãt ſtomachum, neque caput: Tertia eſt, cõſtrictionem: imò laxent, ventrem vt materiam vicem vice poſt nõ continuent. Et propter hoc frigidus & humidus aer, & panis crudus, & azymus, & legumina, caules, caſeus, fructus, carnes groſſæ & viſcoſæ, & pinguedo: Inſuper piſces, & potus aqueus, turbulentus, crapula, & indigeſtio eis à communitate medicorum inhibentur. Raſis tamen in ſpeciali dicit, quod acuta quoque ſicut cepe, & allia, ſinapis, & eruca atque porri, nocumentum in capite adducunt, & oculos obſcurant propter caliditatem quam habent

habent vaporosam, vt Auenzoar dicit. Iuuant autem tales abstinētia maxime serotina, & sobrietas in potu, & vsus fœniculi de quo dicit Democritus, vt Auic. testatur, quod reptilia venenosa cæcata in terra tempore hyemali dū egrediuntur de cauernis in vere comedunt, & fricant oculos cum ea, & recuperant visum. Et comestio herbæ adil, quā credo euphragiam, in hoc mirabile dat iuuamentum, vt dicit Heben Mesue: & brodium raparum in quo columbi ablatis capitibus sint decocti, laudatur ab Auenzoar experta, & hepar hircinum assatum comestū, & liquor collyrizatus valet in nyctylope quæ ex humiditate vicināte isti casui, vt in myamir & vndecimo medicinarum dicebat Gal. Et si lardatur cum pipere longo & sale nitro, melioratur eius effectus secundū Auic. Et exercitare oculos in legendo literas non subtiles, & in respiciendo quid de picturis, proficit & corroborat visum, vt dicit Rasis. Et submergere oculos apertos in aqua decoctionis croci confert, vt dicit Auenzoar, & probatū est miro modo. & sicut Auic. apertis oculis ingredi & submergi in aquam claram viridem, & stare per horam in visus confortatione laudat proprie in iuuētute & æstiuo supple tempore: ita ego in disgregatione aquæ idem, duntaxat quod aqua non sit frigida. & sit in vase viridi, aut citrino: & inspicere fortiter in oculis asini syluestris disgregat aquam, vt dicit Auenzoar. & speculum de chalybe laudat ad hoc perspectiui. Et magister Arnoldus dicit quod herbarum viriditas, aquarum paruitas, gemmarum pretiositas, intuitum refocillant: & per consequens aquā digerunt & resoluunt: & fricatio pedū, & lotio capitis atq; pectinatio, materias ab oculis & à capite euacuant, & diuertūt, vt idem dicit. & frequēs inspiratio pueri, qui semen fœniculi, aut aliquod acutū masticauerit, in oculis aquam digerit & consumit, vt docet experientia manifeste. Vsus vero seminū subtiliātium aquam cōsumit & dispergit. Et ideo drageta consulebatur per Thadeum de semine fœniculi, anisi, ameos, sileris mōtani, zinz. cubebarum, gar. piperis longi, nucismus. radicis chelidoniæ, euphragiæ, rutæ, betonicæ, hasceregiæ, & id genus. Et de his potest fieri puluis aut electuarium. & vti mane & sero modi cum sine potu. Euacuatio autē fiat prædigesta materia cum aliquo conuenienti & approximato cum hierapicra, aut pilulis cochiis siue aureis. Deinde purgetur caput cum pilulis

diaca

diacastoreis dissoluta vna cũ succo maioranę:& hoc est quod Auic.dicebat. In præcedentibus vero aquam,oportet vt incipias & corpus mundifices,& proprie solũ.Deinde venias ad mũdificandũ caput cũ gargarismis & caputpurgiis,& masticationibus.Et oportet vt illud fiat frequenter valde secundũ quod dicit.Nam scriptum est,patientẽ in oculis à diarrhœa accipi bonum est.Regimen autem quod competit in cataracta confirmata,est quod in casu in quo erit suspicio,quod nõ fuerit bene firma,vtatur piscibus & cepis & alliis,& aliis rebus prohibitis superius, vt in ea addatur, & firmior fiat, & hoc etiã quod dicebat Auic.& quãdo volũtas adest,vt fiat cu pira cũ instrumẽto,permittitur habenti aquã, vt nutriatur piscibus recẽtibus & cibis humectatiuis:deinde fiat cura.Sed regimẽ quod competit post depositionẽ cataractę,est quies, silentium, & obscuritas. & iaceat in lecto capite eleuato, & parũ comedat:& quæ comedit sint mollia,quæ nõ indigeãt masticatione,vt pulmẽta,oua sorbilia:& aqua sit potus eius. vt dicit Iesus, aut vinum acerbũ,vt Alcanamosis.Particulare regimen in principio antequã aqua sit congelata, fiat cũ medicinis subtiliatiuis,incisiuis,& cõsumptiuis. Et incipiat primo secundum Auic.à lenitiuis,sicut fœniculus cum melle,& oleo:& si oleũ esset balsamus, esset spes in illo. & Gal. in miamir,& 14.therapeu.appropriat collyrium de myrrha, in quo recipitur libanorum,galbanum,crocus,& similia. Et Rasis commẽdat collyrium de fellibus.Re.fellis gruis,accipitris,aquilæ vel hirci, vnum vel duo vel plura in vase æneo desiccatorũ partes decem, colocynthidos, serapini,euphorbij,ana partem j.terantur:& cum aqua fœniculi,& rutæ fiat collyrium.Ad eandem intentionẽ dictat Iesus sief quod Re. fellis vaccæ vnũ numero,assæ fœtidæ,drac.j.balsami,drach. ʃ.dissoluantur in vase vitreo,& permittatur desiccari: & fiat sief.Et ad eandem intentionem valet sief burud de succo rutæ & fœniculi & basilico, & aqua magistri Petri Hispani,& omnia talia,quæ visum acuunt & confortant.

Regimen autem particulare postquam cataracta est confirmata & bona,& subiicibilis indicata:est quod clysterizato patiente & phlebotomato,si videtur expedire,& constrictis temporibus,& fronte cum aliquo emplastro constrictiuo,vt aliqua occasione non moueantur humores,neque descendant ad oculos: & ipso ieiuno existente, & consolato,

ſano, omni alia paſſione, priuato, die pulchra, in tertiis, lu-
na creſcente, non in ariete peragrante, altero oculo ligato,
conſtituatur in loco bene claro à parte lucis, ſuper ſcamnũ
bene firmatum equitando, & retro ipſum ſit bonus mini-
ſter, qui teneat ſibi caput bene firme: Et tũc operator poſt-
quam maſticauerit ſemẽ fœniculi, vel allia, vel aliquod acu
tum coram patiente, ſedeat aliquantulum altius patiente in
eodem ſcamno, tenendo patientis manus ſubtus genua eiuſ
dem patientis. Et operator amplexetur genua patiẽtis cum
tibiis ſuis: & tũc aperiatur patienti oculus cum altera manu:
operatur enim dextrum oculum cum ſiniſtra manu: & ſini-
ſtrũ cũ dextera: & aperto oculo inſufflet ĩ eo ter vel quater,
vt cataracta motũ cũ calore recipiat. Deinde præcipiat pa-
tiẽti vt vertat oculũ verſus naſum: & teneat ipſum firmum.
Et tunc in nomine domini intromittat retornando acum
per medium coniunctiuæ, deuiando venulas ipſius, impin-
gendo & perforando intus quouſq; percipiat acum eſſe in
vacuum: & poſt vertat acum verſus corneam: & quãdo vi-
debit acum intus per corneam, impingat eam vſque ad me-
dium pupillæ, & aliquantulum plus: & tunc quodammodo
plicando cataractam, reponat & trãſponat eam inferius. Et
hic tantum eam teneat cum acu quantum diceret pater no-
ſter: ter, aut vnũ miſerere, & ſi cataracta reſurgit, toties eam
cum acu capiat, quod inferius remaneat. Cauendo tamẽ de
dilatione vuæ & tactu cryſtallini. Et poſtquã bene firmata
fuerit, & non reſurgit, extrahe acum, voluendo ſicut eã in-
tromiſiſti: & tunc ad extollendum artem tuam, obumbrato
oculo cum caputio ſuo oſtende ſibi ſignum ſolũ ſemel, & di
cas quid eſt. & tunc deo benedicto, ponatur ſuper oculum
albumen oui cum cotone: & ligentur ambo oculi, vt vnus
alium non moueat, & quieſcat: & ducatur caute ad propin-
quum lectum, & vt eſt dictum, regatur. Prima die nihil co-
medendo. Et non remutetur vſque ad craſtinum, vel ad
tertiam diem, vt dicit Ieſus: & tunc remutetur vt prius. &
ſic bis in die, ſine hoc quod aperiatur oculus, remutetur vſ
que ad nouem dies: & tunc lauato oculo ſuauiter cum aqua
frigida, paulatine ad ſuas redeat operationes. & ſi cataracta
reſurgeret poſt primam remutationem & ſedationem
laboret, iterum deponatur ſi eſt poſſibile per idem fo-
ramen: & per eundem modum. Ieſus autem & Auic. eam
tranſ-

transſponere præcipiunt inter corneam & vueam quod eſt mihi, & Alcoatim, & Beneuenuto difficile: & aliqui ex Græcorum antiquis, vt recitant Albuca. Auic. faciendo foramen ſubtus corneã cum acu anulata, eam ſugendo extrahebant: quod non laudo, quia forte cũ acu egrederetur albugineus, & eſſet error nouiſſimus peior priore.

De ægritudinibus aliarum particularum intrinſecarum oculi, ex quibus prouenit debilitatio, & nocumentum in viſu.

Debilitas & nocumentum in viſu à particulis intrinſecis prouenit vno modo à mala diſpoſitione pupillæ: quia nimis ampla. & dicitur ab Auic. alintiſar: quæ ſemper eſt nociua, vt dicitur in quarto de ægritudine & ſymptomate: aut aliquando eſt nimis ſtricta: & dicitur conſtrictio, quæ à natiuitate laudatur. poſt verò vituperatur, vt dicit ibidem. Secundo prouenit cauſa humoris albuginei: quia nimis groſſus, aut ſubtilis in ſubſtantia, aut alteratus in colore: & hoc eſt cauſa multarum phantaſiarum ſimilium ſuffuſionibus. Tertio cauſa cryſtallini propter eaſdem diſpoſitiones, aut propter ipſius trãſpoſitionẽ. Quarto cauſa vitrei, propter etiam eaſdẽ diſpoſitiones. Quinto cauſa ſpiritus non quia multus, & ſubtilis, etenim tunc longe ſubtilia videt & diſcernit: ſed quia paucus & ſubtilis, & tũc diſcernit prope, & nõ videt lõge: aut quia groſſus & multus, & tũc lõge videt, & male diſcernit: aut quia paucus & groſſus, & tunc neque longè videt, neque longè diſcernit: prout hæc leguntur in quarto de ægritudine & ſymptomate. ex groſſitie humorũ & ſpirituum prouenit nyctylops, quæ eſt malè videre poſt ſolis occaſum, vt dicit Raſis. propter autem ſubtilitatem & paucitatem alihahar, quæ eſt videre de nocte, & non de die, vt dicit Auic. Sexto modo prouenit nocumentum propter neruum opticum: quia eſt dyſcraſiatus vel oppilatus.

Et cauſa iſtarum diſpoſitionum aliquoties eſt priuata in ſubſtantia particularum congeſta. Aliquando communicata à capite vel ſtomacho vel à vapore toto. Et ſunt vt plurimum repletionales, quæ proueniũt à crapula, indigeſtione, & à cibariis groſſis, & ventoſis in cataracta ſpecificatis, & à dormitione nimia, maximè poſt comeſtionem immediate, & à dormitione capite inclinato, & toto calciato, & lon-

gamo

ga mora in tenebris, & à vento frigido, fumo, puluere, & cõsimilibus. Aliquoties sunt inanitionales, vt à nimia euacuatione & ventosatione retro collum, à coitu, labore, fletu, à longa ægritudine, ab igne, & nimia inspectione claritatis, & solis & lunæ, & ab vsu salis, & piperis, & fortium spicierum, & id genus.

Signa debilitatis sunt nota patiẽti: sed ex quibus prouenit altioris est speculationis.

Curatio specialis & exquisita ad dominos physicos pertinet: quia in talibus non cadit operatio manualis. In genere tamen si debilitas prouenit propter res inanientes, confortetur oculus cum quiete, & otio, & cibis humectãtibus, & balneis, & fomẽtationibus factis circa oculũ cũ aqua tepida & lacte: & si fuerit propter res replentes, intendatur ad dietam tenuem: & ad purgationes dictas in cataracta, & ad clarificãdum oculos cum collyrio de fellibus auium viuentium de rapina, & balsamo. Nihilominus gratia doctrinæ ponam hic tria auxilia ad prædictas tres intẽtiones cõplendas mihi multum consueta. Quorum primum est Heben Mesue electuarium alasit. i. boni saporis, educens superfluitates à toto corpore, maximè à capite, cõfortans visum, & omnes sensus retardans caniciem, & iuuentutem conseruans. Reci. corticum myrobalanorum citri, chebulorum, emblicorũ puluerizatorum, & cũ oleo amygdalarũ fricatarum, & post desiccatarum: deinde cum aqua zucharata tãtum lauentur quousq; suã deposuerint amaritudinẽ, ana vnc. j. turbit albi & mundati, vnc. ʒ. mastiches, liquiritiæ, zinzib. galangæ, cinnamomi, ligni aloes, gariophyllorũ, piperis, cubebarũ, macis, pilorũ spicæ, se. fœniculi, ana drac. ʒ. zuchari tabarzet quartam ʒ. pinearũ purgatarũ, vnc. ʒ. mellis antoracei dispumati quod sufficit. fiat electuarium, de quo post mediã noctẽ semel aut bis in septimana detur vnc. ʒ. Secundum est confectio eiusdem, addens in visum, & cõferens tenebrositati eius. Re. eufragiæ, se. rutæ ana drac. vij. & ʒ. siseleos, calamenthi, pulegij. zinzi. cubebarum, nucismus. ana drac. v. crystalli, margaritarum, ana drach. ij. scebram, mastiches, serpẽtis combusti, ana drac. j. & ʒ. croci. drach. j. balsami grana v. panis zucharati: quod sufficit. fiat electuarium, de quo detur quolibet mane vnc. ʒ. Tertium est collyrium burud Ioannis Heben Mesue & cõmunitatis, acuens & cõseruãs visum. Re. succi fœniculi

lib.

lib.ij.succi rutæ lib.j.vini malorum granatorum lib.5.mellis quartam 5.piperis lōgi,aloes sucotrini,salis armoniaci, ana drac.ij.tutiæ præparatæ.drac.j. misceantur puluerizata in phiala vitrea ad solem per tres menses, abiiciatur fæx, & conseruetur. Ad eandem intentionem sunt aqua fœniculi,rutæ,chelidoniæ,euphragiæ,verbenę,&aqua pretiosa magistri Petri Hispani,& consimilia. Et si ista non valent, ad ocularios vitri, aut berillorum est recurrendum.

Pars tertia de ægritudinibus aurium.

AEgritudines aurium quæ paria nocumenta actioni auditiuæ faciunt,sicut & ægritudines oculorum visiuæ:surditas videlicet & grauedines atque præterauditiones,vt per Galen. in tertio de ægritudine & symptomate dicebatur: sunt secundum eundem Gal.in quarto,quædam in proprio organo ipsius auditus, quod est porus neruosus:quædam in coadiuuantibus particulis,quæ sunt foramen, & anfractus,& substantia auriculæ : quædam in virtute à cerebro descēdente. Et istæ ægritudines sunt aut secundum dyscrasias maxime frigidas, vt dicit Auic. aut secūdum vnionis solutionē præcipue vlcera,aut secundum abstractionē ab intrinseco factā ab apostemate, vel aliquo humore vel ventositate seu sanie,sanguine, vel sorde, verme,seu verruca, aut carnoso vel panniculoso germine supernutritis: & etiam ab extrinseco,velut aranea,pulex,aut lapillus,seu nucleus,& granū,puluis,seu aqua subingressa.

Ex quibus apparet manifeste quod causæ ægritudinū aurium,quædā sunt primitiuæ,vt casus, percussio,& regiminis malitia:quædā antecedentes,vt mali humores vaporosi.Causæ coniunctæ sunt res,quæ in auribus aggregantur. Et ista quando sunt ex natura particulæ,dicuntur proprietales & priuatæ,quando autē veniunt aliunde,velut à stomacho seu à capite,sunt compassionales,& cōmunicatę:& tales suum habent fieri,&factū esse,vt de oculis dicebatur.

Signa passionum aurium quæcunq; in ipsis quæ videntur concauitatibus auriū fiunt,logica nō indigent cognitione, in quarto interiorū:quæ autē non apparent,per nocitum auditū apprehendun tur.Nā qui nō audiunt paruas voces, neq; vix magnas, subsurdi sunt:aut paulatine surdi perficiuntur,vt in tertio miamir dicit Gal. Qui autē apprehendūt sonos phātasticos,pluuiosos, & clangorosos seu sibi

losos: tinnitum, & præterauditiones, seu permutationes auditus patiuntur, vt dicit Gal. & Aui. Causa à qua fit, designatur à suis symptomatibus. Vt si est ab apostemate, est cum febre & dolore & extẽsionibus & grauitatibus atque pulsationibus, & aliis accidẽtibus dictis superius in aurium apostematibus. Si vero fuerit materia frigida, sentitur grauitas cum frigiditate. Et si calida, ardor & punctura: & antecessit fluxus sanguinis, aut febris cholerica: cuius materia ascendit ad aures, vt in quarto dicebatur aphorismorum. Si est à ventositate: est cũ sono & tinnitu. Si ab vlcere: est pruritus dolorosus. Si vero fuerit à verruca, aut re aliqua ingressa, scitur per patientẽ: & per inspectionẽ ad solem, trahẽdo aurẽ, & ampliando cũ speculo, aut alio instrumẽto. Si fuerit vermis: sentitur eius motus infra aurem: vel si fuerit aliud animal, per eius motũ scitur. Locus significatur: quia secundũ Gal. in quarto interiorũ, siquidem sola patiatur, proprium sonũ pati cogitamus: cũ aliis autẽ faciei particulis, cerebrũ patitur cũ eo. Et ad hoc iuuant sanitas transitus foraminis & propinquũ tẽpus & alleuiatio post bonas digestiones & euacuationes: addit Auic. vt de oculis dicebatur. Iudicatur per Aui. quod surditas naturalis à quacũque causa præterquam ab oppilatione superficiali extrinseca & illa quæ est accidẽtalis chronica duorũ annorũ, & quæ est ex cicatrice, vel apostemate indurato, nõ curatur. Etiã iudicatur quod surditas accidentalis non antiqua, quæ quandoque interpollatur & alleuiationem habet, potest curari. Præterea innuit Hippo. in quarto aphorismorum, quod quibuscunque surditas fit, felleis egestionibus superuenientibus quiescit. Intellexit autem hoc Gal. de accidentali quæ fit in febre ex choleræ ascensione.

In cura surditatis & nocumenti auditus duplex assignatur regimẽ. vniuersale & particulare. Vniuersale regimen de diæta, & purgatione, & doloris sedatione, secundũ quod fuit dictum superius in de apostemate aurium completur.

Particulare regimen concernit duo. primum octo documenta, multũ necessaria ad istam operationem cõplendam.

Primum documentum est quod nihil particulare fiat in aure, specialiter acutũ & dolorosum, antequã corpus sit euacuatũ. Secũdũ quod oes operationes auriũ, quę præcipuę perueniunt ad intrinseca, fiãt suauiter & indolorose, propter

pter neruum interius cōplanta⁊ū. Tertiū quod omnia quæ ponentur in auribus, sint tepida, non calida, neque frigida in excessu. Quartum quod sint liquida, vt melius intret & euacuentur. Quintū quod iniecta non stent infra aurem, vltera tres horas. Sextum quod postquam fuerint iniecta, iaceat super partem sanam, & cooperiatur foramen auris cum lana aut cotone. Septimū quod nihil imponatur quousque impositum fuerit extractum vertendo se super partem ægram, & mundando cum proba inuoluta panno aut cotone, & adiuuando cum tussi, & sternutatione, & iniunctione atque forti spuitione. Octauū quod medicator aurīū habeat instrumenta apta ad suā operationē, velut sunt stila curatiua, & leuatoria, vncinum paucæ curuationis, cānulas fugitiuas: & habeat lanā cotonem, spongiam, pannum & viscum, & cætera necessaria ad operationem suam.

Secundum quod concernit regime particulare est quod cura localis ordinetur secundum diuersitatem causarum surditatis & nocumenti aditus.

De apostemate & vlcere.

Si causa surditatis & nocumenti auditus fuerit ab apostemate & vlcere, curetur prout dictū est superius in capi. suis.

De surditate & tinnitu propter humores frigidos & ventosos.

Si autem in causa fuerint humores frigidi vel ventositas. primitus suffumiganda est auris cū traiectorio, aut cannula suffumigatoria, & olla stricti orificij in qua iubet Gal. ponere cōsilio Apollonij vrinā bouis cū tertia sui parte de aceto: & parū quid de myrrha cōtrita & cāna stuphæ circūuoluatur cum lana, aut pāno, vt nō offendat aurē: neq; circunferentias eius. Cōmunis tamē vsus facit suffumigationem cū vino albo decoctionis rutæ, calamenthi, hyssopi, sansuci, cētaureæ, betonice, foliorū, & granorū lauri, stœchados, anisi, marathri, spicę nardi, & id genus. Post stupham eligit inijcere intra ipse Apollonius adipem anseris fel bouis, & oleum laurinum in æqualibus portionibus mistis. Vsus autē cōmunis immittit olea calida, velut chamomillinū, anethinum, amygdalarum amararū, costinū, nardinū, raphaninū, fraxininū, & aquā distillationis eius. Insuper aquam semperuiuæ in omni casu ab aliquibus laudatur. Et fortius

ponit fel accipitris, balsamum, & succũ raphani depuratum.
Rasis ponit & Heben Mesue concedit sief, quod Recip. pulpæ colocynthidos, drac. ij. succi absinthij, aristol. ana drac. j. costi, baurac, ana dra. 5. castorei. scrup. j. fiant sief cum felle vaccino, & dissoluatur quando erit necesse cum oleo amygdalarum amararum. Auic. dicit quod est expertum. ℞ castorei. drac. iij. nitri. drac. j. & 5. ellebori. drac. j. fiant trochis. cum succo raphani. Et ambulare per lo ca arenosa con fert eis, vt dicit Alexander: & clamare, & excitate eos cum voce clamosa, est vtile, vt dicit Auic. Vnde in tertio miamir, intellexit Gal. quod aures quæ patiuntur dolorem, egent quiete: motu vero vehementi & transmutatione in contrariam dispositionem, quæ patiuntur surditatem.

De surditate propter sorditiem.

Mollificetur cum aqua calida mellita. Et curetur cum stilo curatorio: aut intromittatur lichinia linita cum melle, aut oleo chamomillæ, & pice, aut cum nasturtio de baurac.

De aqua ingressa in aure.

Fæ eis autem quæ ad hoc conferunt secundum Auic. est vt cum ambula vel cannula sugatoria puerorum, sugatur tantum quod extrahatur. Et post cum oleo amygdalarum dulcium infundatur. Aut in capite exteriori cotonis, aut aliquod inflammetur: & virtute caloris ignis extrahetur. Aut frustulum de spongia ligata cum forti filo immittatur, & postquam imbiberit quid de aqua extrahatur.

De lapillo vel nucleo vel bestiola & quocunque ingrediente aurem.

Consulit Albuca. quod si res fixa est, intromittatur modicũ de oleo violarũ, & post prouocetur sternutatio, aut tussis, seu fortis expuitio, aut super pedẽ à parte auris saltatio aut cum palma cõtusio. Et ista valent ad omne quod aurem ingreditur: & ad hoc iuuat elargare & trahere aurem cum omni ingeniositate. Et si hoc non valet, liniatur stilus aut proba cum aliquo visco, & imponatur & extrahatur, & si hoc non valet, extrahatur cu pincecarolis, aut cũ vnco lato paucæ plicationis: & si non potest, sugatur cum cannula in circuitu cum oleo, & cera, & bene clausa. Si ergo non egreditur cum istis ingeniis, tunc festinetur ad incidẽdum antequam accidat apostema, aut spasmus, & incisio eius sit secundum

cundũ lunarem formã in radice auris vsque ad lapidem. Et ipso extracto, suatur: & modo aliorum vulnerum curetur. Si autem fuerit granum, aut res quæ postea ingrossatur, vult etiam Albuca. quòd si nõ potest extrahi cum ingeniis dictis, quod cũ aliquo spatumine subtili frustatim incidatur: deinde cũ pincecarolis & ingeniis extrahatur. Et si fuerit bestia, & nõ potest extrahi viua cũ pincecarolis & ingeniis dictis: vult idẽ Albuc. in diuisionibus, quòd distilletur in aurem aqua in qua dissoluta fuerit aloe, aut succus absinthij, aut calamenthi, aut acetum forte: & ipso mortuo extrahatur cum ingeniis iam dictis, aut cũ impletione aquæ, aut impositione pilorũ, vt dicit Brunus, aut saliuæ, vt Aui.

De panniculo, verruca, seu carne aurem oppilante.

Panniculus extrinsecus cum spatumine incidatur. Verruca & caro superflua remoueatur cum ligamine: aut cùm spatumine spinoso apprehendendo eam cum vncino, aut cum cauterio actuali vel potentiali. Et post imponatur tenta linita cum vnguento viridi aut cum aliquo leui corrosiuo. In oppilatione vero intrinseca difficile est ingenium: verum Albuca. iubet eam aperire cum cauterio radiali. Et caue ne vulneres neruos.

Pars quarta de ægritudinibus narium.

Aegritudines multæ accidũt in naribus quæ destruunt, debilitant, aut permutant actionem odoratus & respirationis: quarũ quædam in proprio organo cõsistunt: quædam in coadiuuantibus: quædam vero in ipsa virtute, velut sunt discrasiæ, vlcera, fœtores, attritiones, apostemata, operationes humorales, carnosæ, polypodales, corizæ, sternutationes, ac etiã sanguinis fluxus: quæ aliquando causantur in ipsis particulis: aliquoties progrediuntur aliũde. Verum quia maior pars istarum passionum pertinet ad physicalem doctrinam, & etiam de multis ipsarum est dictũ superius: hic nõ tractabit. nisi de oppilatione cathesiali, & de fœtore.

De oppilatione in cathesim.

Oppilatio cathesialis secundum Auic. est oppilatio humoralis seu carnosa, aut crustosa inter viam nasi & gutturis generata. Cuius significatio est: quia semper vult homo screare: & quando claudit os, non potest anhelare per nares: & facit quendam tinnitum, & voluntatem nauseandi.

Eius curatio particularis est suffumigare, & sugere sæpe aquam decoctionis chamomillæ, meliloti, hyssopi, sansuci, & similia: & iniicere infra nares cum emboto nasali pilulas diacastoreas dissolutas cum succo sansuci, aut confectionem Rasis. ad hanc intentionem expertã, & ab Heben Mesue sublimatam. Reci. nigellam in aceto tribus diebus temperatam exiccatam, & vt alcobol puluerizatam: & conficiatur cum oleo veteri: & per nares facta suffumigatione, & aqua ore repleto, capite retro inuersato, aliquæ guttæ instillentur & sugantur vehementer donec egrediatur humiditas plurima, quod in tribus diebus tribus vicibus fieri conuenit. Et post quamlibet vicem os cum aqua calida est lauandum. Et si ex his dolor & ardor sequeretur, oleum de sem. cucurbitæ immittatur: & caput cum aqua calida infundatur & fit fortior secundum eum, si addatur colocynthis, & elleborus, & cyclamen, & sal ammoniacum, & conficiatur cum melle gru.s & vrina cameli, aut eius supple simili. Et multoties vt dicit Auicen. indiget dispositio operatione & rasione cum radio: aut supple cum filo nodato introducto secundum doctrinam datam in vlceribus narium Et tantum radere donec mundificetur. Et quandoque egreditur cum rasione res plurima, de cuius summa miratur homo: & si aliud non potest fieri, amplietur cum intromissione tentarum subtilium de gentiana, aut radice acori, vt faciebat magister Petrus de Bonanto.

De fœtore anhelitus.

Fœtor anhelitus est corruptio aeris exeuntis à naribus & ab ore. Quę & aliquando fit propter causam priuatam in loco, velut sunt corruptiones, & putrefactiones vlcerum narium, & gingiuarum, dentium, & membrorum propinquorum: aliquando fit propter causam coniunctam delegatam à stomacho, cerebro, & pectore, vt in quarto de ægritudinibus dicebatur. Significatur autem quòd venit à pectore, quando sputum est saniosum.

Quod autem à stomacho, quãdo non est continuus sed maior apparet ante cibum quàm post. Quod à cerebro, quia ore aqua impleto percipitur fœtor. Et cum hoc est continuus, & percipitur per patientem.

Materia ipsius designetur calida per ardorẽ & puncturam: frigida per priuationem eorundem. Iudicatur quòd fœtor

anhe-

anhelitus est vituperabilis, & præcipue medico dãnosus. Iudicatur quod fœtor anhelitus propter stricturam foraminum colatorij, est incurabilis. Et ideo simici, vt plurimum sunt tales. Iudicatur etiã quod fœtor anhelitus & eius perceptio in similitudine odoris pisciũ, in febribus acutis, est malum signum.

In curatione fœtoris anhelitus duo sunt regimina, vniuersale & particulare. Vniuersale de dieta, & purgatione fiat secundum naturam humorum à quibus procedit putredo. Communiter tamen cauendi sunt ab omni re putrefactibili, vt est malus panis, & mala caro, blænosa, & viscosa, & paludosa: & malũ vinũ, grossum, dulce, & pisces, & lacticinia, & fructus molles, horarij, & cucurbitæ atque caules maxime, atriplices, & substantia leguminũ, & omnia brodia, & soppæ, & allia, & cepe faciunt malũ anhelitũ. Bona sunt eis omnia acria, & acetosa, velut granata, & arácia, & acetũ, & omnia sicca, vt perdices, & auiculæ paruæ, & ea quæ reprimũt vapores post cibũ, vt citonia, pyra, & coriandrũ præparatũ, vt dicit Arnol. Insuper vtãtur apio. nã secundũ Rasim eius comestio frequens omnibus aliis melior existit. Et rami myrti cũ passulis mũdatis sunt ad hoc pretiosi, vt dicit Aui. Et saluia, & maiorana inter herbas obtinẽt principatũ. Et bonæ cõfectiones, velut aromaticũ Heben Mesue quod quasi est rosata nouella, & bonę dragetæ in quib⁹ semina sint cũ aceto præparata de garioph. cinnamomo, cypero, ireos, foliorũ nardi, aliptico, calamo aromatico, citro, foliis lauri, & myrti, xyloaloe, sandal. rosſ. zucha. rosſ. in tabula sunt pretiosæ. Expulsio superfluitatũ & sobrietas vitæ, parua dormitio, exercitiũ pedũ, crebra lauatio est necessaria in hoc casu. purgatio cũ hieris, & cũ myrabolanis est propria, & phlebotomia si est necessaria. Et diuersio & euaporatio cũ cauteriis supra coronale laudatur. Regimen particulare cõcernit occasiones vnde habet ortum. Si fœtor procedit ab aliquo mẽbro, curetur illud. Si ab aliqua passione, curetur etiã illa, vt si fuerint vlcera, aut excrescẽtiæ pustulæ, aut oppilatio: curetur vt in propriis capitulis dictũ est. Cõmune tamẽ est omnibus fœtoribus, mũdificare & abstergere, ac etiã aromatizare nares, & os, & vias anhelit⁹ cũ quibusdã appropriatis. Et ad hoc laudat Hebẽ Mesue collutionem post collutionem & suctionem cum vino odorifero:

deinde cum vino decoctionis myrti, cyperi, calami aromati ci, xyloaloes, ro. myrrhæ, salis gemmæ. Et Ras. ponit galiã, spicã, gar. Et vrina asinorũ est suprema in hoc, vt ponit Heben. Mes & intromissio tentarum factarum cum pul. hieræ pic. dra. iiij. calami aromatici, myrrhę, gari. spicæ, folij, squinãti, darsini, ana dra. ij conficiatur cum vino bono, est optima, vt dicit. Et si aliud non potest fieri, pallientur cũ pilulis de garioph. Aui. Cuius forma Re. gari. galãgæ, ana vnc. 5. pyrethri, drac. iij. aloes, drac. ij. sinapis drac. j. muschi, cãphoræ. ana drac. 5. fiãt pilulæ cum vino, de quibus quolibet mane trãsglutiantur duæ, & aliæ duæ in ore teneãtur. Gordo. addit in eis maioranã, basiliconẽ, nucesmus. cinnamomũ. lignum aloes, loco aloes & styracæ calamitã, atq; ambram: & eas conficit cum aqua ros. Odorẽ vini palliat masticatio cyperi, ceparum, & alliorum, ruta, vt Rasis testatur. De polypo & fluxu sanguinis, in de vlceribus est dictum.

Pars quinta de ægritudinibus oris, & partium eius.

QVemadmodum dicit Gale. in 4. de ægritudine & symptomate in prædictis constitutio particularum osten dit causas symptomatum: ita & in ore. Cognoscẽtibus nobis quod in ipso sunt duæ principales particulæ complentes duos actus, ad quos ordinatum est, lingua videlicet gustationi, & dentes masticationi: reliquæ vero sunt coadiuuantes: & cum hoc adest virtus eius à cerebro deriuata. Quæ quidem symptomata, vt aliarũ actionum, triplici differentia sunt partita, in actione debilitata, & ablata, ac etiam permutata seu corrupta ex ægritudinibus homiomeribus, organicis, & communibus vtrique, quæ solutiones sunt imparitatis, secundum magis & minus varietatis, saltim debilitationis & ablationis, nõ autem permutationis, vt Gal. & Auic. & doctor subtilis declarãt in plerisque locis. Quarum quid: causæ aliquando sunt priuatæ, aliquando vero communicatæ, vt de aliis dictum est & dicetur.

De ægritudinibus linguæ.

Aegritudines linguæ impedientes eius actum, sunt discrasiæ, vlcera, alcolæ, apostemata, inflatio seu magnificatio, ranula, & subcarnatio, spasmus, seu curuatio, paralysis seu mollificatio, & balbuties. Et licet quãplurimæ istarũ ægritudinũ pertineãt doctrinæ physicali: nihilominus quia pro ipsis

ipsis ad chirurgos aliquoties habetur recurs⁹, dicetur quid & de ipsis aliquibus: non apostematibus, & vlceribus & alcolis: quia de ipsis superius fuit dictum.

De inflatione & magnificatione linguæ.

Quæ quidem si fuerit ex calidis humoribus supposita bona diæta & purgatione cũ pilulis cochiis, consulit Gal. 14. thera. gargarizare succũ lactucæ. Cum enim ipso solo curatus fuit, vt dicit, homo quidã, vt nõ vltra alio indigeat medicamine: nihilominus diuersio materię cum vẽtosis retro collum & phlebotomia venarum linguæ, consuetæ sunt mihi in hoc casu. Si vero euenerit ex humoribus frigidis & grossa ventositate, volunt Rasis & Aui. quod materia educatur per os, saliuãdo cũ fricatione salis ammoniaci, & ceparum; & quod lauetur os cũ aceto. Et si cũ eo iungeretur zinzib. & piper ad resoluendum, esset melius. Et in hoc casu desiccare caput cum desiccantibus rheuma est valde vtile.

De ranula & subcarnatione.

Ranula secundũ Auicẽ. est quædã carnositas oblonga sub linga impediens eius actũ ad formã ranæ, aut alterius linguæ generata. Et oportet in curãdo ipsam vt experiatur secundum Aui. si poterit consumi cum medicinis stypticis & resolutiuis, velut sunt cortices granatorũ cũ origano & sale, dragaganthũ vstũ, & hermodactyli mista cum albumine oui detenta sub lingua est expertũ pro infantibus, vt dicit. & post ista est trãseundũ ad fortiora, sicut est fricatio cum sale ammoniaco: aut cũ flore æris, & dragãtho: aut cũ trochis. aldarõ, aut calidicõ: & caueatur ne aliquod istorum ad inferiora descendat. Et si nõ potest curari cum illis, nõ erit excusatio ab operatione manus, vt etiã ipse dicit. Quã operationem Albuc. ita ponit, oportet vt aperiatur os infirmi coram sole, & consideretur ranula: & si est nigra, aut fusca, & dura, & sine sensu, non tangatur: quia cãcrosa est. Si vero non fuerit talis, sed alba, & bene tractabilis, tunc capiatur cum vncino, & scindatur cũ spatumine subtili, & liberetur ab omni parte, & extrahatur. Quia si superuenerit sanguis, abstergatur cũ spongia. Et si est necesse, ponatur zegi quod est vitreolum: & dimittatur operatio quousque fuerit restrictus. Et tunc si operatio non est completa, redeatur ad ipsam vsq; ad ipsius complemẽtum, deinde colluatur cum

aceto per vnum vel duos testes. Et post dicit Guliel. de Saliceto cum vino decoctionis myrrhæ colluatur, donec fuerit sanatus.

De spasmo & filo contrahente linguam.

Spasmus est retractio & curuatio linguæ ad suã originem, qua impeditur eius actus.

Cuius causa est humiditas replens: aut siccitas inaniens, aut ligamentum retrahens.

Cura autem humiditatis replentis est euacuatio vniuersalis & particularis. Vniuersalis fit cum pilulis cochiis. Particularis cum caputpurgiis, & masticationibus, & collutionibus cum calamentho, origano, sinapi, & fœnugræco, pipere, & pyretro, & aliis quæ dicentur statim in paralysi. Ad quod etiã conferunt vaporationes radicis colli cũ eis quæ sunt sicut chamomilla, melilotum, stœchas, & anethum.

Cura autem siccitatis & inanitionis, est bona humectatio, & resumptio cum laudabili cibo, & cum temperatis collutionibus, & inũctionibus colli & capitis, cum oleo nenufarino, & viol. & cum infusione aquæ calidæ & lactis & similium.

Sed cura fili seu ligamenti contrahentis linguam, est incisio per latitudinem, donec soluatur lingua à retẽtione sua, vt dicit Albuca. & ponatur lichinium per aliquos dies cum vitreolo, vt non recõsolidetur. Et si dubitatur propter venas, consulit Aui. quod intromittatur filũ cum acu, & ligetur donec per se rũpatur. Aut secundum consilium Lãfranci cum rasorio argenteo ignito incidendo cauterizetur.

De paralysi & balbutie.

Balbuties licet possit venire à spasmo, vlceribus, & ab aliis passionibus linguæ: vtplurimum tamen venit à paralysi, & ab humiditatibus in neruis & musculis, & substantia linguæ imbibitis.

Cura autem causæ & signa sunt, quæ paralysis communis: & cũ hoc adest fluxus saliualis absque voluntate: neque directe potest loqui neque pronuntiare, vt Gal. declarat in illo aphorismo: Thrauli à diarrhœa maxime capiuntur lõga. Iudicatur communiter quod balbuties accidentalis præconizat paralysim. Iudicatur quod sicut febris curat spasmũ, ita & balbutiem ex humiditate. Iudicatur enim quod naturalis

ralis balbuties & paralysis chronica nunquã perfecte curãtur: nihilominus in pueris cum peruenerint ad adolescentiam, sæpissime rectificantur, vt dicit Auicen.

Cura autem eius licet in genere sit ea, quæ paralysis cõmunis: nihilominus in ea præter vitam & purgationem, sunt tres speciales & potissimæ intentiones, vt hebẽ Mesue ponit. Prima est in diuersione materiæ. Secunda in desiccatione cerebri. Sed tertia in consumptione humiditatis cõiunctæ. Prima completur cum clysteribus acutis, & fricationibus, & ventosationibus retro collum. Secunda completur cum emplastris desiccantibus supra totum caput cum his quæ sunt velut sinapis & stercus columbinum, milium, & sal torrefactum, baccæ lauri, anisum, marathrũ, piper, gar. & alia quæ confortando caput desiccant rheuma. & cauteria supra caput & lateribus & retro spondyles colli, sunt laudanda. Et hoc emplastrum supra collum ad confortandum neruos præcipit Halyab Reci. chamomillæ, meliloti, maioranę zinzi. cuiuslibet drac. v. sinapis, pyretri, fol. lauri, an drac. iij. opopanacis, castorei an. drac. ij. terantur omnia, & cum cera & oleo sambucino fiat emplastrum. Et ad eandem intẽtionem valet vnguentum factum cum oleo costino, nardino, rutacino, castorino, & oleum benedictum in hoc est supremum. Et oleũ terebinthinæ, & distillatio dorsalis Hebẽ Mesue, dicta in paralysi superius, est in hoc pretiosa. Tertiam rem complent gargarismata & collutiones oris, ac fricationes linguæ cum eis quæ dicentur graduãdo res, procedendo à debilioribus ad fortiora. Et incipiatur ab oxymelite squillitico: quoniam sublime est gargarizando. & quandoque confortant cum his, quæ sunt sicut halhasce, quod est stœchas, vel hyssopus hortulanus: & cortices capparis, pyrethrũ, zinzi. & tria pipera. Et oportet vt istam gargarizationem præcedat eductio humiditatum phlegmaticarum, fricãdo linguam cum eo quod est sicut sal ammoniacũ, & zinzi. & cepe. Et postea erit operatio collutionis melior. Ad eandẽ intentionem expertus est Heben Mesue, gargarismo quod dissoluit phlegma aggregatum in radice linguæ: cuius forma Recip. origani, sansuci, hyssopi, pyrethri, zinzi. trium piperum, cinnamomi. costi, sinapis, nigellæ: & conficiantur cum oxymelite squillitico: & rob, quod est vinum coctum, & gargarizetur diebus continuis. Lan-

francus narrat quod ipse restituit loquelam cuidã dominę cum ficubus mũdis, & melle, & sex granis clari & lucidi euphorbij in simul incorporatis & cõfectis, de quo ponebat sub lingua paruæ fabæ quantitatẽ. Rasis confectio medicaminis ad paralysim & grauitatẽ linguæ, Re. salis ammoniaci, pyrethri, staphidis agriæ, sinapis, piperis, acori, æquali mensura, terantur, & fricetur cum eis lingua subtus, & supra in die multoties. Halyab. iubet eam fricare cum hierapicra, sinapi, pyrethro contritis: & acorus secundum testimonium Dioscoridis, & secundum omnem modũ administrationis, est medicina propria mollificationi linguæ atq; paralysi: & saluia, ruta, calamenthum, herba paralysis, rosmarinus, se. basiliconis, & cauliculi agrestis summam in hoc habet proprietatem. & detentio sub lingua pilularũ factarum cum castorio & assa fœtida & terebinthina est ad hoc suprema, vt dicit Auic. Et ad hoc pilulæ diacastoreæ appropriantur & theriaca, & cõfectio anacardina per omnes cõmendantur. Et assiduatio loquendi, & fricatio linguæ cum sale gemma festinat loquelam puerorum, vt dicit Auic.

De passionibus dentium.

Paßiones dentium numerantur ab Haliabb. in sermone nono primæ partis libri regalis dispositionis, quinq; vel sex, vt dolor, corrosio, cõgelatio, dormitatio, limositas seu fœtiditas, casus seu commotio. Apostema proprie nõ patiuntur, sed rem quæ apostemati similatur, vt dicit Auic. & intelligitur per illã corrosio, aut putredo, vt tenet schola nostra communis. Vtrum autem habeant sensum, & percipiãt dolorem, Gal. in quinto miamir, & Auic. in tertio canonis videntur tenere quod sic. Halyab. dicit expresse quod nullũ sensum habent per se: sed ratione nerui qui ad ipsos de tertio pari neruorum cerebri delegatur. Et ita declarat se Gale. in sextodecimo de vtilitate particularum. Ex quibus apparet quod non apostemantur proprie, neque dolent nisi ratione gingiuarum & neruorum adhærentium eis.

Causæ autem passionum & nocumentorũ dentium est mala complexio, & solutio continuitatis, & apostemata. Quæ quandoq; fiunt propter causam priuatã existentem in dente, aut in membris adhærentibus eis: quãdoq; propter causam communicatam à cerebro, aut à stomacho, aut aliunde deriuatam: & ita in talibus passionibus inuenitur fieri & fa

ctum

ctum esse. Et istorum est causa triplex. Primitiua, vt casus, & percussio, & malitia regiminis. Antecedens, humores superflui. Coniuncta, ipsamet dispositio in dente facta.

Signa passionum dentium satis sunt manifesta. Omnibus enim euidenter apparet quando perforantur, & corrodun tur, & nigri fiunt, & teruntur: aut quando neq; calida, neq; frigida tolerant: aut quando ex altero illorum accidit dolor, vt in quinto miamir dicit Gal. Et ad hoc iuuant nocen tia, & conferentia, tempus, & regimen præteritum, & relaxatio patiētis, vt supra dictum est de gutta. Iudicatur quòd inter passiones corporis totius de qua minus plangitur homo dolor dentium est grauior. Iudicatur etiā quòd inflatio genarum in dolore dentium, est bonum signū: eo quod significatur quod materia dimittit neruū & ligamentum: & conuertitur ad loca carnosa: vt de gutta etiam dicebatur.

In curatione passionum dentium datur duplex regimen: vniuersale videlicet, & particulare. Vniuersale regimen in genere duas habet intentiones: vnam in vita: aliam in euacuatione. Specificatur cum eo vita in sex secundum Auic. Primo quidem quod nō vtantur putrefactibilibus, velut sunt pisces & lacticinia. Secūdo quòd euitentur res excessiue calidæ: & etiam frigidæ, præcipue immediate vnum post aliud. Tertio quod non masticentur res duræ, vt ossa: & viscosæ, vt ficus: & confectiones de melle. Quarto quod non vtantur cibariis, de proprietate quorum est nocere dentibus, vt sunt porri. Quinto quod dentes non curentur exquisite, neque acerbe Sexto quod fricētur cum melle & sale adustis. Et si cum eis adderetur acetum, omne esset complemētum, vt declarauit Halyab. in sermone quinto secundæ partis dispositionis regalis. In purgatione appropriatur hiera, & phlebotomia de cephalica, & venarum, labiorū & linguæ; & diuertere cum fricationibus, & ventosis, & caputpurgiis, & desiccatione rheumatis, & confortatione capitis, vt dictum est sæpe & educere phlegmaticas humiditates cum pyrethro, mastiche, & consimilibus sæpe dictis.

Particulare regimen concernit duo. Primo tria documenta ad operationem dentium necessaria. Secundo operationem ipsam iuxta passionum diuersitatem. Primum documentū est quod istę operationes sunt particulares, maxime appropriatæ barbitonsoribus & detentatoribus. Et ideo

medici istam operationem dictam eis reliquerunt. Tutum autem est vt tales operationes per medicos dirigantur.

Secundum documentum est, quod oportet medicum consulentem in talibus: quod sciat quod consilia dentium secundum Auic. fiunt multipliciter, videlicet per collutiones, & per gargarismata, masticationes, impletiones, vaporationes, linimenta, fricationes, suffumigationes, cauterizationes, caputpurgia, distillationes in auribus, & per manuum operationes, vt in suis locis dicetur. Tertium documētum est, quod secundum Albu oportet dentistam esse monitum de aptis instrumentis, videlicet rasoriis, raspatoriis, & spatuminibus rectis & curuis, & leuatoriis simplicibus, & cum duobus ramis, tenaculis dentatis, & prebis diuersis, cannulis, scalpris, & terebellis, & etiam limis, & multis aliis in hoc opere necessariis, &c.

De dolore dentium.

Si quidem dolor fuerit cum communitate alterius membri: tunc curetur prius illud membrū. Si autem fuerit propter apostema gingiuarum, purgata materia & diuersa, in primis repercutiatur materia calida cum frigidis & stypticis, velut est secundum Heben Mesue, retentio aquæ calidæ cum aceto in ore, aut aquæ ros. aut plantaginis. Et si poneretur cum eis modicum de camphora, melius esset. Et huius quidem intentionis est oleum de rosis, aut myrtinum, aut omphacinum in ore retentum. Cum autem transit principium, addantur cum dictis aliqua resolutiua, sicut est mastiche, & vuę passæ. Et si dolor vehementior fieret, addatur cū eis quid opij, aut aliorū narcoticorū, si fuerit necesse. In causa vero frigida in principio ponatur oleum ros. cum mastiche: deinde vinum aluminatum: deinde decoctio hyssopi, calamenthi. Si vero materia tenderet ad maturationem, iuuetur cum decoctione vuarum, ficuum, selini, ac fœnugræci: deinde aperiatur: & cum melle ros. & vino mūdificetur: secundum quod dictum est in vlceribus oris. Si vero causa fuerit in radice ipsius dentis, in eius neruo vel ligamento, & fuerit cum materia, purgetur materia, & resoluatur cum eis quæ dicta sunt & dicetur: & proprie in calida cum oleo ros. & chamomillæ & anethino, & in frigida cum oleo de been & nardino. Et si fuerit ventosa, carminetur cum decoctione cymini, & baccarū lauri, semine cicutæ, & galbano, & sera-

& serapino. Si autem dolor ille esset sine materia, alteretur calida cum frigidis, & frigida cum calidis in principio dictis, & etiã dicendis. Et humida cum sale, & alumine, & gallis assatis desiccetur: & sicca cum butyro & adipe arietino humectetur. Si autem non esset remedium cum dictis, cauterizetur cum oleo calidissimo, immergendo probam inuolutam cum cotone, aut panno in eo, & denti sæpissimæ applicando: aut cauterizetur cum ferro ignito: aut cum instrumentis extrahatur. Et quia medicinæ dentiũ à multis multæ ponuntur, cum distinctione narrabo mihi magis probatas ad sedandum dolorem per viam alterationis & resolutionis: & alias per viã stupefactionis. Medicinæ autem dentium secundũ Gal. in quinto miamir, siue repercutere quis, siue diaphorare voluerit, fortissimæ debẽt esse. Et propterea plures ipsarũ cum fortissimo construuntur aceto. Nec valet, quod dicitur, quod acetum nocet dentibus: quia quãdo miscetur cum aliquibus calidis, perdit illud nocumentũ. Et propter hoc dicebat Auic. in tertio de curationibus capitis, quod acetũ erat cõmune omnibus materiis: eius enim infrigidatio possibile est vt leui causa frãgatur: & remaneat eius profundatio & incisio: hoc quidem est cum administratur in materiis frigidis. In materiis autem calidis non eligatur super ipsum. Quod etiã in principio simplicium pharmacorum est probatum & in primo miamir, concessum. Et ideo Archig. vt narrat Gal. in quinto miamir, ponit primam medicinam ad dolorem dentiũ, acetum calidũ cum galla, in materia intellige calida. In frigida vero à quacunq; euenerit occasione, Rec. parietariæ, mercurialis mediocriter vstorum, drac. xvi. salis, drac. xj. aluminis vsti. drac. v. extremitatũ origani, ireos, piperis, pyrethri, costi, sinapis, ana drac. iij. siseleos, hyssopi, mentæ siccæ, ana drac. ij. cornu ceruini vel caprini, amomi, vel cinnamomi, ana drac. j. fiat puluis de quo fricentur radices dentium & gingiuarum humidarum: non autem siccarum. Aduersarium autem siccis est, vt dicit.

Rasis autẽ ponit cõfectionẽ medicaminis valẽtis ad dolorem dentiũ cum caliditate. Re. seminis portulacæ, coriãdri, sumac, lentiũ excorticatarum, sandali citrini, rof. pyrethri. camphoræ, omnium, ana partes æquales. fiant trochis. cum succo solatri: & lini dentẽ dolorosum cũ vino dissoluto in aqua rof. vt Heb. Mes. dicit. In materia autem frigida ponit

in radi-

in radice dentis theriacam de quatuor speciebus. Cuias forma. Reci. piperis, assæ fœtidæ, opij, myrrhæ, castorei, partes equales: conficiantur cum melle. Halyab. in causa calida imperat acetum cum aqua ros. aut sumac. & modico camphoræ. In frigida acetum decoctionis spolij serpentis: & si cum eo adderetur zinzi. pyrethrum. piper, & sal, fortius esset. Alexander, modus confectionis de aliis cito sedans dolorem dentiũ. Re. allij spicas v. olibani, drac. i. & s. myrrhæ drac. j. bulliant in vino ad formã liquidi mellis, & tepidum teneatur in ore: imò testatur Heben Mesue, quod Gal. dicit quod si teratur alliũ: & ponatur in radice palmæ manus quæ sequitur dolorem, sanat dolorem eius, & expertum est. Auic. autem concedit acetum decoctionis colocynthidos, aut aristo. aut pyrethri. assam fœtidã, sinapim, cortices capparum, cortices pini, mentastri, nigellam, condisi, & similia, & vitellum oui assatum calidum, & panem calidũ supra dentem applicatum, & aqua ardens in hoc est optimum: & vaporatio ante cibum duabus horis aut quatuor horis cum sale & milio, aut cum oleo calefacto laudat Auic. & emplastrationem cũ his quæ sunt sicut malua, anethum, & chamomilla, se. lini, atq; fœnugræci. Et laudat etiã suffumigationes cum granis colocynthidos, & granis sinapis & se. cepe, & ruta, & similibus. Et concedit vna cum Rasi distillationem in aure quæ sequitur dolorem cum aliquo oleorũ sedatiuorum, velut est oleum amygdalinum, sambucinum, castorinum, & id genus. Medicinæ autem stupefacientes quæ ponuntur in magna necessitate, sunt secundum intentionem eandem Auic. sicut, Rec seminis hyoscyami albi, opij, styracis, galbani, omniũ, ana drac. ij. piperis, assæ fœtidæ, ana drac. j. conficiantur cum sapa coagulata: & super dentem ponantur dolorosum: aut sumatur opij, & castorei partes æquales, & distemperẽtur ros. & iniiciatur in aurem quæ sequitur dolorem, aut vinum decoctionis radicis mãdragoræ, aut hyoscyami teneatur in ore. & quandoque dantur in potu narcotica philoniũ: aut teneatur in ore vt dormiendo & quiescendo maturetur ægritudo: frequens etiam retentio aquæ frigidæ in ore stupefacit dolorem, vt dicit Auic.

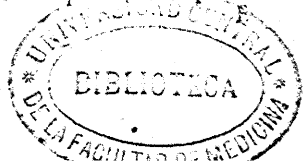
De dente commoto & debilitato.

Quandoque commouetur dens propter causam primitiuã ex casu seu percussione: & quandoque ex humiditate lubri-

ficante neruum & ligamentum:& quandoque propter siccitatem & carentiam nutrimenti:quandoque propter corrosionem & diminutionẽ carnis gingiuarum. Quæ autem ex siccitate fit & priuatione nutrimenti vt in senibus, & phthisicis, non curatur. In aliis vero cum resumptiuis adiuuatur. Et cum vitet mastificationẽ præcipuę rei duræ cum illo dente, & minoret locutionẽ, & non tangat, neque com moueat eum. Et si fuerit propter corrosionem, curetur corrosio. Quæ autem venit à casu & percussione, facta phlebotomia: & in facta ab humiditate mollificante, purgatione & eductione humiditatis saliualis cum mastiche, & pyrethro narrat Gale. consilio Archigenis quod ponatur in radice eorum alumen cum thure, & cinnamomo, cypresso. Rasis, autem Reci. balaustiorum, rosarum, galliæ, cyperi, sumac, ana partem vnam, aluminis partẽ mediam: liniatur super gingiuam. Et in alio loco addit acaciã, hypocystida, myrobalanos: & aspergere debet cum aceto, & facere trochis. & fricare dentium radices. Quòd si nõ valet, cum sanis aurea cathenula, vt docet Albuca. ligentur. Et si ceciderint aliorum dentes, aut de osse vaccæ fabricentur: & cum cautela ligentur, & vtitur eis tempore longo.

De putredine, vermibus & corrosione, ac perforatione dentium.

Et habet duplex regimen, Vniuersale de diæta, & purgatione, & confortatione cerebri prout dictũ est in dolore. Particulare, ꝙ lauentur cum aqua ardente, aut vino decoctionis vtriusque mentæ, vtriusque saluiæ, vtriusque calamenthi, & piperis, seu pyrethri. Et post repleatur cum gallia, & cypero, mastiche, myrrha, sulphure, & camphora, calamo aromatico, assa fœtida, & id genus: si autem ista nõ valent, buccelletur cum scalpro & lima: & fiat sibi via, vt in foramine non retineatur cibus. Et si istud non valet cauterizetur: & si est necesse, extrahatur: sed cum cautela, quod foramen prius fortificetur cum panno, aut cotone impleatur: eo quia aliter tenaculæ eum frangerent, & radix remaneret. Si autem in foramine fuerit vermis, post lotionem dictam, suffumigetur dens cum semine porri, & cepæ, & semine hyoscyami confecto cum adipe caprino: & fiant pilulæ quælibet vnius drac. & vna qualibet vice ponatur.

De limositate & fœda coloratione dentium.

Supposito regimine vniuersali abluatur os cũ vino decoctionis mẽtastri, & piperis. Et post isto medicamine vtatur per modum dentifricij. Reci. ossis sepiæ, cõchularum marinarum albarum, porcellanarũ, spumæ maris, cornuum vstorum, nitri, aluminis, salis gemmæ, sulphuris vsti, radicis ireos, aristol. radicis cannæ adustæ, fiat puluis de omnibus: aut de quolibet singulariter. Ad eandem intentionem magister Petrus aquam probatam sic facit. Re. salis armoniaci, salis gemmæ, ana lib. ʒ. aluminis zucharini quartã j. puluerizentur, & ponantur in alembico vitreo: & fiat aqua de qua dentes cum pecia de scarlato fricentur. Et si istud non valet, quia fuerint ibi limositates induratæ: cum raspatoriis & spatuminibus radantur.

De stupore & congelatione dentium.

Vinum calidum aut aqua ardens in ore teneatur: aut cum sale asso dentes fricentur: aut nuces seu auellanæ assæ calide superponantur, & similia calefacientia: aut proprie talia velut portulacæ, & se. eius masticetur.

De eradicatione dentium.

Cum ergo dicit Albuc. feceris posse tuũ in medicando cum medicinis dentes, & non proficit: certifica te de dente doloroso, vt non sis delusus, & capias bonum pro malo. Et tunc posito patiente in loco claro inter genua tua, discalcia radicem dentis circumcirca, & commoueas eum cautelose & complete, vt nõ accidat patienti praua infirmitas de oculo, fiat de osse maxillæ: & post accipias eum cum tenaculis: & eradica. & extrahe eum cum radicibus suis, aut cum tenaculis similibus illis cum quibus dolia ligãtur: aut eum eradica cum leuatorio simplici, aut bifurcato. Et si aliqua radix remanserit, perquiratur cum instrumẽtis, & extrahatur. Et pòst os cum vino & sale lauetur. Et si vis addere alumen vel vitriolum propter sanguinis fluxum, facere potes. Et vltimo cum vino, myrrha, & thure fixura incarnetur. Si autẽ dens vltra naturam fuerit augmentatus, cum lima caute quòd non cõmoueatur æquetur, & applanetur.

Multæ autẽ medicinæ ponuntur ab antiquis, quæ extrahunt dentes, aut eos alleuiant extractioni cum ferro: sicut lac tithymali cum pyrethro, & radix mori, & capparis, & arsenicum

arsenicum citrinũ, in radice dentis imposita: aut aqua fortis, aut pinguedo ranarum nemoralium, & arborearũ: multas tamen dant promissiones, operationes vero paucas.

De passionibus labiorum, gingiuarum, gargarionis.

In labiis & gingiuis accidũt nodi, carnes additę, apostemata, bothores, scissuræ, atq; vlcerationes, de quib⁹ dictũ est supra in locis suis. Restat dicere de quibusdã passionib⁹ gargarionis, quæ actũ transglutionis & inspirationis ĩpediũt.

Et primo de inflatione & casu vuulæ, &c.

Secundum quod Gal. dicit in sexto miamir, carnosa quædã pellicula in alto oris apparet, cum aperit aliquis plurimum os, & lingam depressit, à Græcis posterioribus cionis, id est columella, dicta, à nobis autem dicitur vuula, nuncupationem accipiens non à substantia, sed à passione simili vuæ quæ in ea cõtingit. Etenim vuula passio sicut vua in extremitate illius columnæ ingrossatio: & in eius radice subtiliatio cum quadam relaxatione, ex qua impeditur actus respirationis trãsglutionis. Raro autem hæc passio fit in ipsa cionide: phlegmonem autem patitur multoties.

Et causa huius passionis est materia calida, aut frigida, descendentes à cerebro per modum rheumatismi.

Cuius signa satis sunt manifesta per descriptionẽ dictam: & probatur per oris operationem & linguæ compressionem, verum caliditas materiæ per ruborem, & ardorem cognoscitur: frigiditas vero per dictorum priuationem.

Iudicatur per Hyppo. in tertio pronosticorum, quod eius incisio est periculosa, præcipue quando phlegmonem patitur: & est tota æqualis: quia ad eius incisionem sequitur sanies vel fluxus sanguinis, quæ possunt esse causa suffocationis & mortis. Quando autẽ liuescit & albescit, & est inæqualis, & radix subtiliatur, & extremitas ingrossatur: tunc incidendo tantus non est timor. Caueatur tamen, vt dicit Albuca. quod si fuerit nigra aut fusca dura & sine sensu, cũ ferro non tangatur: quia periculosum esset super infirmum de incarnando ipsum. Est tamen necessariũ quando est magnificata,, & cum medicinis nõ curatur, quod incidatur ad hoc quod suffocatio repẽtina euitetur. De duobus enim malis minus est eligendum, vt dicunt philosophantes: & in de vlceribus virgę superius in quarto therapeu fuit allegatũ.

Qui non habet ad salutem, nisi vnam viam, licet sit fallax, velit vel nolit oportet quod transeat per illam. Consulitur tamen per Halyab. quòd nõ scindatur tota: quia nocumentum fieret patiẽti magnum, circa pectoris officia. Quinque enim habet iuuamẽta vuula, vt in de voce, & vndecimo de vtilitate particularum habetur.

In curatione vuulæ regimen est duplex, vniuersale & particulare. Vniuersale de diæta & euacuatione, & diuersimode est dictum in squinantia, hoc addito quòd ad materiam rheumaticam desiccandam, & ipsam vuulam relaxandam, conceditur per Rogeriũ & suos magistros, maxime in pueris, quòd supra molle capitis ponatur in quantitate vnius denarij de scarlato, in quo sit modicũ de pice, thure, & mastiche. In adultis consulit Heben Mesue, ꝙ trahãtur pili vsquequo cutis dislocetur: aut quòd fiat cauteriũ in summitate capitis, vt in rheumate est concessum. Mulieres tamen eam cum manibus sub gutture impingendo relaxant.

Particulare regimẽ fit dupliciter: vno modo cũ medicinis: alio modo cũ instrumẽtis. Cũ medicinis, cũ materia est calida, iubet Rasis ꝙ gargarizetur aqua ros. cũ aceto. Aut ꝙ applicetur cũ cochleari in ea cũ quadã eleuatione ipsius, puluis factus de ros. sandal balaustiis cũ modico cãphoræ. Si autẽ fuerit frigida, iubet gargarizare almuri, & syrupũ acetosum, sinapim, sal ammoniacũ, & alumẽ. Rogerius ponit cinnamomu, piper, pyretrum, gallas, balaustias. Gal. autẽ in 6. miamir narrat optimum medicamẽ Asclepiadæ ad cinoidas relaxatas. Reci. rosarũ siccarũ mensurã vnius manipuli: spicæ celticæ vna cũ terra adhærente mensurã alterius: nidi hirundinis, drac. iij. myrrhæ, drac. viij. gallarũ viridium xv. numero, terantur: & fiat puluis qui insufflando cũ cãnula: aut cum digitis seu cochleari applicẽtur: habet enim prædictũ medicamẽ in se mistam virtutẽ diaphoreticam, & repercussiuam moderate, vt deducitur ibidem. Ad eandẽ intentionem valent multa auxilia, quæ dicta sunt in squinantia.

Cum instrumentis autem inciditur vuula tripliciter. Vno modo secũdum Albuca. ꝙ sedeat patiens coram medico in sole, & aperto ore & compressa lingua cum paleta ad hoc apta apprehẽdatur cum vncino. & tunc cum forficibus obtusis, aut cũ spatumine falci simili incidatur. Deinde aqua cum aceto detur sibi ad gargarizãdum: & si poneretur gal-

la, alu

la,alumẽ,aut vitriolum propter sanguinem,melius esset. Et si sanguis superflueret,ponantur ventosæ retro collum: vt dicit Auic. Et administrentur trochis. de charabe cum aqua plantaginis:& stet infirmus iacens super faciem suã, vt expuat,& sanguinem expellere possit. Et si sanguinis aliquid descenderit,curetur curatione sua.

Secundo modo inciditur cũ ferro calido:& fit secundum Heben Mesue,quòd habeatur cannula,in capite cuius in altero laterũ sit fenestra in qua includatur vuula:& post per cannulam intromittatur ferrum ignitum ad modum scalpri factum,& cauterizando incidatur.

Tertio modo inciditur cũ cauterio potẽtiali,& fit secundũ Albuca.quòd postquã vuula fuerit cõprehẽsa in fenestra dictę cãnulæ imponatur cũ proba inuoluta circa caput cum pãno aut cotone aqua fortis:aut medicamen acutũ factum cum calce,& sapone:aut arsenicum dissolutum cum aliquo liquore. Et teneatur supra vuulã ad medietatẽ vnius horæ vsquequo ipsa sit alterata,& post gargarizet oleum ros.aut aqua ros. quia infra dies tres cadet,vt dicit Aui. caueatur tamen ne aliquid medicinarũ acutarũ descendat inferius: neque tangat alias partes:quia læderet eas. Post autem incisionẽ & mundificationẽ,cum vino,thure,myrrha sanẽtur.

Quartum modũ aliũ assignat Albu.cũ suffumigatione aceti,decoctionis calamẽthi,hyssopi,rutæ,abrotani,& chamomillæ in olla cooperta & lutata:in cuius coopertorio applicetur cannula dicta fenestrata. Verum quia iste modus non est mihi consuetus nisi aliquoties pro resoluendo, ipsum omitto.

De inflatione & magnificatione amygdal.

Ingrossatio & magnificatio amygdalarũ & faucium eodem modo curãtur cũ medicinis:sicut & vuulæ, & sicut apostemata squinãtica superius curãtur. Si autẽ sic nõ curãtur,necessarium est vt incidãtur:quia impediunt anhelitũ & trãsglutionẽ,vt Halyab dicit. Consilium est tamen Albu.quod sicut dictũ est de vuula,si sunt fusci vel nigri coloris,& duræ sine sensu,nõ tãgantur cum ferro. Et quãdo sunt albæ & molles & bene tractabiles:ꝙ coram sole ponatur caput infirmi in sinu medici:& aperto ore præmatur lingua cũ paleta ad hoc apta, & capiatur vna de amygdalis cũ vnco, &

trahatur modicum ad exteriora, & cauendo à panniculis & particulis adiacentibus cum forficibus obtusis, aut instrumento falci simili incidatur, & post vnam ad aliam pergatur. Et dicebat Halyab. & facta incisione gargarizetur aqua rof. & acetum, & reliqua fiant, quæ dicta sunt in vuula.

De eius medela si aliquis impediens transglutiuerit.

Si os aut arista infixa sunt in gutture, si ad sensum videntur, cum tenaculis curuis ad hoc appropriatis, cõpressa lingua capiatur, & extrahatur. Si autẽ nõ potest extrahi, cum virga plumbea modicum curua inferius impingatur, vt dicit Albuc. Si autem non potest videri, vult Albu. quod dentur sorbitiones viscosæ, vt cum eis sorbendo & transglutiendo descendat, & gargarizare sappam aut decoctiones ficuum confert: & inungere collum cum oleis calidis viol. amygda. & butyro, laudatur. Et si nõ descendit cum hoc, detur sibi ad transglutiendum bucella panis sicci, aut frustum napi, & descendet. Et si non valet, prouocetur sibi vomitus omni die potando vnc. j. nasturcij cõtriti cum aqua calida. Ipsum enim vomẽdo expellit quod retinetur, vt dicit Aui. Et si hoc nõ valet, ligetur frustum carnis bouinæ male coctæ, aut spongiæ, cum filo forti, & semitrãsglutiatur, & subito extrahatur, & egredietur quod retentũ est siue sit panis, siue arista, siue phlegma inuiscatum. Quod si durum aliquid fuerit magnitudinem habens: tunc præmantur spatulæ, & collum retro fortiter percutiatur. Quod si sanguisuga fuerit, patienti allia & acetum forte dentur, vt Halyab. præcipit. Et si aperto ore videtur, cum forficibus educatur, vt dicit Auic. & Albuc aut cum assa suffumigetur: aut cum cannula fenestrata comprehendatur, & cauterizetur.

De ægritudinibus colli, & gibbositate dorsi. Cap. III.

AEgritudines colli proprie sunt squinantiæ & botium: de quibus in de apostematibus dictũ est supra, attributa tamẽ sunt ægritudines gargarionis iã dictę. Restat quod quia cũ collo numeratur dorsum & spõdylia, quod de gibbositate dicaẽ, quæ proprie est passio dorsi, quãuis etiã aliquando fiat in thorace. Est enim gibbositas eleuatio spõdylium ad extra, ex qua curuatur homo, & læditur in motu.

Cuius causa est aliquando primitiua, vt casus & percussio.

Et prop

Et proprie dicitur dislocatio spondylium vnius aut pluriũ, de qua dictum est supra. Aliquãdo causatur ab aliqua causa intrinseca, vt ab humiditate cruda viscosa lubrificante, aut ab aliqua ventositate percutiẽte, aut ab aliquo apostemate impellente, aut à tussi molestãte, aut siccitate contrahente.

Significatur quod gibbositas est ex casu & percussione, indicatiõe patiẽtis. Significatur quod est ex siccitate, per corporis siccitatẽ, & per febriũ consumptiuarũ præcessionem. Significatur quod est ex humiditate lubrificãte, per regimẽ, & per tactum humidũ & mollẽ. Significatur apostema, per dolorem & calefactionem. Significatur ventositas, per pręsentiã doloris motiui cum extẽsione absq; febre. Iudicatur etiã per Hipp. in vj. aphorismorũ quod quicunq; sunt hybi, id est, gibbi ex tussi, & asthmate, ante pubescentiã (dicit græca translatio, & non iuuentutem, vt arguitur) pereunt: & causam reddit Gal. in commento licet intricatũ sit commentum in Græca translatione, quia propter debilitatem eorum non possunt sustinere molestationem stricturæ pectoris consequentem gibbositatem: & non solum ante pubescentiã, sed in omni tempore si molestantur à tussi vel asthmate, gibbosi & habentes pectus strictũ, periclitantur, vt notatur ibidem & primo epidimiarũ libro. Iudicatur etiã quod quando gibbositas curatur absq; mundificatione, transit quandoque ad coxam & ad neruos: & facit accidere nates gibbosas, & paralysin, vt dicit Aui. Iudicatur amplius per ipsum Auic. quod cura habentium gibbositatem, subtiliatur propter illud quod facit gibbositas de oppilatione quorundam meatuum in quibus penetrat cibus. Iudicatur per Rasim, quod gibbositas completa & confirmata nõ curatur. Cætera indicia in dislocatione sunt dicta, &c.

In curatione gibbositatis siccæ intẽdatur humectationi cũ cibis & potibus nutritiuis, & balneis, & inunctionibus, & clysterib. humectatiuis, sicut est oleũ violaceũ, amygda. radicis altheæ, & maluæ, seminis lini, lac, atq; triparũ brodiũ, & cætera quæ in hectica, & spasmo sicco administrantur. Si autem fuerit ex materia, aut apostemate indurato, curetur cum his quæ in scliroſi seu sephyros fuerunt dicta.

Si fuerit ex tussi, sedetur tussis cum lenitiuis. Et si causa fuerit humor crudus mollificans, aut grossa ventositas: duplex cõuenit regimen. Vniuersale de diæta & euacuatione

ſicut dictũ eſt de paralyſi & ſpaſmo humido, vt dicit Auic. & ſicut dictum eſt in apoſtematibus phlegmaticis & gutta. Particulare intendit reſoluere materiã & cõfortare locum. Et ideo oportet quod auxilia ſint cũ caliditate ſtypticitatẽ habentia moderate, velut ſunt nuces cypreſſi, & folia eius, & folia lauri, ſauina, calamus aromaticus, enula campana, acorus & ſimilia: de quibus poſſunt fieri embrocationes, vnguenta & emplaſtra. Et Auic. facit iſtud medicamen. Re. ſauinam, ſeham quod eſt abſinthium, ſecundum Serapionem, & ſtœchada, ſecũdum Raſim, enulam, pyrethrum caſiam ligneam, nucem cypreſſi, ſanſucum, cordumenum, ſquinanthum, decoquantur cum aqua & oleo vſque ad cõſumptionem aquæ, & colentur, & reiterẽtur herbæ aliæ cum illo oleo, & tantundem aquæ, & poſt conſumptionem coletur, & ſuper colaturã ponatur caſtoreum, euphorbiũ, & ammoniacum. Et fiat vnguentum. Et ſi cum iſtis adderetur ruta, ſiſymbrium, ſpica, & acorus, ſtyrax, & bdelliũ, fortius eſſet. & ſi loco aquæ poneretur vinum, adhuc fortius eſſet. Et de iſto vnguento poteſt fieri emplaſtrũ cum cera, pice, & terebinthina. Verum de conſilio Auic. eſt quod poſt balneum & embrocationes tractetur & reducatur illa gibba cum manibus vngendo cum prædicto vnguento, & poſt emplaſtretur cum emplaſtro, & deſuper ponatur plumbũ, aut haſtella ad hoc præparata, melius quàm erit poſſibile, & ligatura reducente ligetur. Ad vltimum ſi prædicta non ſufficiunt, cauterizetur cum cauterio circulari, vt docet Albucaſis.

De ægritudinibus omoplatæ & brachiorum. Cap. IIII.

IN omoplata non ſunt ægritudines propriæ niſi quãtum ad brachia & digitos. Nam aliquoties inuenitur digitus ſuperfluus, de quo quomodo debet remoueri, dictum eſt in de membris ſuperfluis extirpandis. Quandoque vero fit inuiſcatio digitorum, quorum curatio eſt inciſio & ſeparatio cum raſorio, & poſtea cũ petiis interpoſitis, & vnguentis deſiccatiuis fiat conſolidatio ſeparatorum.

De vnguibus.

Nonnunquam accidit vnguibus attritio & cõcuſſio: quandoq; ex attritione ſub ipſa fit ſanguis mortuus aut ſanies: quandoque in eis accidit gibboſitas & curuitas, quãdoque

fiſſura:

fissura:quandoque vero coloratio fœda, & maculosa. *Curatur* attritio secundũ Aui.cum foliis myrti, & granati. deinde liniatur cũ basilicone, aut cerotis lenibus de adipibus communibus. Sanguis autem mortuus, aut sanies si est subtus eas, resoluatur cum adipe caprarum, & sulphure, vt dicit Haly. Et si non potest resolui, findatur vnguis cum facilitate fissura obliqua. vt dicit Auic. & egrediatur quod est sub ea. Gibbositas & curuitas earum corrigitur supposito regimine & purgatione melancholiæ, quod primo mollificentur cum adipe ouiũ, aut cum diachylon. Deinde erigantur donec æquẽtur, vt dicit Rasis. Et si est necesse, quia pungunt, scindãtur, & lamina plumbi superponatur, vt premat carnem, & teneat vnguem eleuatum. Si fuerit scissura & corrosio, cum diachylone & oleo amygda. cum mastiche & oleo de been, & vuis passis à granis suis mundatis. Et cõsilio Haly. cataplasmẽtur, & cepa muris assata cum oleo omphacino laudatur ab Auic. Vngues vero fœdas & maculosas rectificat Rasis cum eruca & aceto. Et Auic. laudat gluten piscium, & se.lini cum nasturtio, & proprie cum arsenico rubeo. Si autem prędicta non possunt corrigi cum medicinis, & nocet notabiliter, auferatur vnguis. & de medicinis fortibus ad eradicandum est oleum cum opopanace, & serapinum, vt dicit Auic. Aut secundũ Haly. sume visci quercini par. j. cantharidũ partes quatuor, thapsiæ dimidiã partem j. confice & appone. & si cum eis poneretur arsenicũ & acetum, esset melius. Aut cum spatumine discarnetur. Et postquã ceciderit, oportet secundũ quod dicit Auic. quod ingenietur donec magnificetur, & non tangatur. Sed custodiatur cum pileo de ære, aut de argẽto perforato, vt habeat respiramentum. Infra enim mensem nascetur vnguis bona.

De ægritudinibus pectoris, & mamillarum. Cap. V.

PEctus ab extrinseco nõ habet ægritudines proprias, nisi quæ mamillarũ. Mamillæ autẽ quandoq; patiuntur apostemata: quãdoq; cõgelationẽ lactis, de quibus dictũ est in de apostematibus supra: quãdoq; enim habent exuberantiã lactis, & quãdoq; paucitatẽ: de quibus tractãt physici. Gratia tamẽ doctrinę Gal. in de facili acquisibilibus docet attrahere lac dãdo in potu vinũ dulce decoctionis raphani & radicis fœniculi cum furfure. Et id docet extinguere fomen-

tando mamillas cum aqua marina, & aliis quæ possunt desiccare & stypticare. Quandoque patiuntur nimiã augmentationem, quandoque nimiam papillæ profundationem, de quibus ad chirurgos sæpissime habetur recursus. Vt autem nimis non crescant mamillæ in iuuenculis, non tangãtur, neque fricentur: sed teneantur bene strictæ. Et liniantur cũ aqua frigida & aceto. Et si in illo dissolueretur argilla, aut terra molaris, bonum esset: & si poneretur alumen, & gallę & psidia, fortius esset. Et secundum Gal. vbi supra quod acceptat Rasis, si accipiatur cyminum puluerizatum & cum aqua & aceto puluerizetur, & superligetur per tres dies, & per alios tres emplastretur cum radice lilij, melle, & aceto, ligando, & hoc faciendo ter in mense, summe valet. Si hoc tamen in viris accidit, oportet eas iuxta consilium Albuc. incidere super & subtus sectione lunari vna vel duabus sectionibus si est necesse. Et post excoriando incidatur, & extrahatur illa pinguedo, & suatur: & vt cætera vulnera curentur. Quando autem papillus est ita profundatus quod puer non potest eum comprehendere, ponatur ventosa parua aut cupula glandium calefacta: aut cum cannula sugendo exterius extrahatur.

De ægritudinibus parietis ventris. Cap. VI.

PAries ventris nullam patitur ægritudinem propriam nisi augmentum seu vmbilici eminentiam: quia de hydropisi dictum est supra. Eminentia vmbilici seu hernia ventralis quasi sequitur iudicium herniarum testiculorum: sicut dictum fuit de illis in parte, & dicetur in sequentibus. Quod quædam est zirbalis, quædam intestinalis, quædam aquosa, quædam ventosa. & vltra hoc, quædam est emborismalis sanguinea propter rupturam alicuius arteriæ seu venæ ibi sanguinem mandantis.

Causa talium eminentiarum & signa sunt quæ herniarum & emborismi. Indicatur tamen quod in emborismali cum ferro non tangatur, timor enim magnus induceretur super infirmum: vt dicit Albuc. Et non solum in hac, sed in omni hernia ventrali & vmbilicali est periculum operando cum ferro. Melius enim videtur mihi quod præseruentur cum emplastris, & ligatura, quam ponere se in periculo incisionis. Nam loca illa male coniunguntur propter naturam musculorum, imò sunt aptissima ad prohibendum, & ad procidentiam

dentiam inteſtinorum quæ difficilia ſunt ad relocandum: vt ſexto therapeu. dicebatur.

Curatio tamen eſt duplex, vna cum medicinis: alia cum ferro. Cum medicinis autem curatur & præſeruatur, vt dicit Raſis, quod ſumatur thus, & conficiatur cum albumine oui & cũ cotone vel ſtuppa inuoluatur, & ſuper vmbilicum ligetur. Et ſi adderentur gallæ, pſidia, acacia, alumen, antimonium, carabe, & ceruſſa, & alia quæ dicentur in ruptura inguinali, eſſet melior cura. Et cyminum & baccæ lauri reſoluunt ventoſam, & ſulphur, & alia quæ dicta ſunt in hydropiſi & herniis: curãt aquoſam & vẽtoſam & carnoſam. Cum ferro curatur zirboſa & inteſtinalis ſecundum Albu. & Haly. & Auic. quod erigatur patiens coram medico, & retineat anhelitum, vt exeat quantum poterit eminentia. & tunc ſignetur in circuitu eminentiæ cum incauſtro, & reſupinetur patiens, & reuertantur inteſtina & zirbus ad intus: & incidatur in circuitu ſignati ſecundum primã partem: deinde vncino forti affixo in medio circuli ſignati & inciſi eleuetur totũ mirac, & ligetur cum forti filo: aut ſuatur, vt dictum fuit in ſutura ventris bene & fortiter, cauendo ne comprehendatur aliquid de inteſtinis. Et ſi ad maiorem ſecuritatem infigantur duæ acus in crucem, & ſub acubus fiat ligatura in quatuor partibus: firmius ſe tenebit prædicta ligatura. Et ſic dimitte cum ſedantibus dolorem, donec cadat per ſe. Et poſt vt alia vulnera ſanetur. Verum tamen ipſi propter periculum inteſtini præcipiunt quod poſt primam ligaturam aperiatur mediũ eminentiæ, & cum digito perquiratur de inteſtino ſi eſt reductum. Tædioſa vero eſt operatio, & ego nunquam feci eam: quare eam ſubtilitati operantis derelinquo.

De ægritudinibus ancharum & partium procedentium ab eis. Cap. VII.

AEgritudines partium ancharum, quę proprie pertinẽt ad chirurgos, ſunt ruptura in didymo, lapis in veſica, paſſiones virgæ, vt priapiſmus, clauſio præputij, & circunciſio, caſtratio, hermaphrodita, paſſiones matricis, velut clauſio, & eius amplificatio, tenaſgo, & extractio fœtus, & ſecundinæ & mollæ, ægritudines ani, & eius clauſio, & exitus, & etiam matricis exitus.

De ruptura didymali.

Ruptura secundum intentionem Gal. in primo & secundo de ægritudine & symptomate, est inflatio hernialis in qua intestinũ aut zirbus dislocat̃ : & egreditur ab interioribus ad carnem miracis:proprie in didymo & oscheo seu testiculorum bursa. Et sępius in ea descendit monoculum intestinum, quoniam est solutum non ligatũ, vt dicit Auic. Cuius tres sunt species: vt testatur ipsemet Gal. in de tumoribus præter naturam, epiploalis, & zirbalis. alia est intestinalis: & cum his composita ex ambabus: & quælibet istarũ quandoque est parua, quę non transit inguen. & talis vulgariter dicitur relaxatio. Aliquando vero magna, quæ vsque ad oscheum sen bursam testiculorum descendit: & talis dicitur crepatura ad Halyabbate sermone nono partis primæ.

Causa autem immediatæ rupturarum, sunt scissura aut dilatatio: vt dicit Aui. quæ sæpius contingit: vt Gal. in secundo de ægritudine testatur. Scissura autem proprie, quæ fit à casu, & percussione, aut motu, & conamine laborioso, aut clamore valido, aut coitu inordinato. Dilatatio autem fit propter humiditatem lubrificantẽ & mollificantem, vt dicit Halyabbas : aut propter debilitatem eorum, vt Auic. Et ista possunt moueri corpore à causis primitiuis iam dictis: vt vult Albuca. adiuuante repletione & vsu cibariorum grossorum humidorum & ventosorum, vt Theodoricus.

Signa autem communia rupturarum secundũ Auic est additio sensata, & apparens descẽdens, seu descensus rei alicuius in didymo proprie apud motum & cõpressionẽ anhelitur, & tussis & reuersio cum resupinauerit, aut cum digitis compresserit locum, vt dicit Rasis. Signum autẽ proprium eius quæ est propter dilatationem meatus est, quod apparet paulatim in inguine : deinde de oscheo descendit absque motu laborioso. Signum autem quod propter scissuram est, quod subito & cum dolore venit, & multoties descendit ad alium locum quàm per didymum inter carnem miracis, aut ad bursam testiculorum, aut ad coxam, & iuxta vuluam, & superiora ventris, vt in vmbilico dictum est de ruptura ventrali.

Significatur autem quod illud quod descendit, est intestinum, quia reducitur cũ velocitate & quadã gurgulatione.

Significatur quod est zirbus, quia non reducitur ita velociter,

ter,neque cum aliqua gurgulatione.

Iudicatur quod qui habet rupturam,non viuit fine periculo:quia fi cōtingeret quod inteftina caderent in ofcheum cū fæcibus induratis,nunquā retro cederent,& ita patiens moreretur: vt ego vidi.&Albu.teftatur.& ideo eft fecurum quod faciat fe curare:aut nunquam dimittat regimē neque bracale. Iudicatur per Auic.quod fiffuralis ruptura non curatur per deficcantia:neq; aliquo modo,vt dicitHalyab.ix. fermone partis fecundæ. Dilatalis vero aliquando curatur per deficcantia,proprie quādo eft tenera,& recēs,&in pueris. Non tamē quando eft dura & antiquata ,& in fenibus. Qui autem eam dicunt fanare in quadam ætate cum medicis deceptores funt,vt dicit Theodor.neque ego nunquam vidi faltim magnā & completam. Et propter hoc miror de Lanfranco,qui dicit fe curaffe cum medicinis vnū fexagenarium & alium quadragenariū de magna &cōpleta ruptura.

Iudicatur amplius quod curatio rupturarū cum incifione,licet fit poffibilis,eft tamē ambigua & periculofa,vt dicit Albuc.de fpafmo,propter dolorem:de fluxu fanguinis, propter incifionem:de læfione inteftini,propter corrofionem:de amiffione generationis,propter tefticulū. Et ideo dicit Lanfrancus quod multi fapientes,quamuis curam fcirent,fe intromittere recufarunt.Cauendum tamē eft quod non attentetur cura per incifionem in homine debili &fene & male complexionato & tufficulofo. Sufficit enim tales præferuare cum medicinis,& dimittere eos viuere cum fua claudicatione.Cauendū etiā eft,vt dicit Brunus &Guli. de Saliceto,quod non attētetur cura per incifionē nifi per hominem qui viderit eam per bonum magiftrum facere.& cum hoc habeat bonum ingenium , & iuxta fe habeat inftrumenta ad hoc apta, velut raforia, & fpatumina, vncos groffos & fubtiles,cauteria diuerfa,acus,ftuppā,cotonem, oua,pannum,pul ru.& omnia neceffaria in hoc cafu Tempus conueniens ifti operationi eft ver & autumnus.Confilium etiam Ga.eft ꝙ antequā attentetur ifta operatio,corpus fit bene mundificatum cum clyfteribus & medicinis.

Curatio rupturarum fit dupliciter.Vno modo cum medicinis. Alio modo cum chirurgia,& manuali operatione.

Curatio aut faltim præferuatio cum medicinis intendit de ficcando aggregare fciffuram & dilatationem cum tribus.

Primo

Primo si patiens est repletus, quod euacuetur. Secundo vt repletio & materia replens ad generandũ inhibeatur. Tertio vt fissura seu dilatatio constringatur. Primum completur per phlebotomiã si est necessaria: & per medicinas, quæ purgando & laxando cõstringunt: sicut sunt myrabolani, & pilulæ ipsorum. Secundum cõpletur per debitam administrationem sex rerum nõ naturalium, & triũ quæ sui generalitate sunt eis annexę, vt sunt aer, cibus, & potus, inanitio, & repletio, somnus, & vigilia, motus, & quies, & accidẽtia animæ obuiatio rerũ extrinsecus occurretium, balneatio, & sub diuo statio, declinãtes ad caliditatẽ & siccitatem temperatam cũ quadam subtiliatione & carminatione ventositatum & proprietatum consolidandi & aggregãdi dilatata & disiuncta. Et quia de istis satis dictũ est in de apostematibus phlegmaticis & aquosis, atque ventosis, & satis dearticulatũ fuit in quodã tractatu quẽ de ruptura feci: pro tãto de exquisitã ordinatione prædictarũ rerũ super sedeo de præsenti. In summa tamen vult Auic. quod rupti dimittant repletionẽ & cibaria inflatiua, vt fabas, faseolos, lẽtes, & olera: vt exemplificat Rasis. dimittant etiã fructus recentes, rapas, panẽ crudũ, & azymũ, carnes porcinas, & pisces, caseum, lac: nõ potẽt aquã puram neq; vinum nouũ. Aqua ferrata & vinum grossum stypticũ cõpetit eis. Balnea aquarũ dulciũ nocent eis. Auster, & pluuia grauant ipsos. Nõ saltẽt, neque clamẽt: nõ coeant, neq; bracale dimittãt: teneãt ventrem lenem cum suppositoriis, clysteribus, casiafi tamarindis, aut diacatholicon. Sobrie & quietę viuãt, maxime in brodiis, offis, & potu. In omnibus cibariis ponãt saluiam: post eorum comestionem vtãtur drageta seminũ in qua sit nasturcium & coriandrũ: & id genus. Tertium completur per reductionẽ intestini cum manu, & clysteri, & balneo, & ventosis, & emplastratione cũ lenitiuis, & euaporatione cũ pannis calidis, & suspẽsione & eleuatione cũ tibiis vel per tibias & anchas si est necesse. Et ipsis reductis somẽtetur locus cũ aqua, vino, & aceto decoctionis gallarum, nucũ cypressi, & aluminis: deinde apponatur desuper emplastrũ in loco, in quo apparebat eminentia extẽsum in aluta ad formam scuti. Et remutetur de ix. in ix. diebus. Et in eleuatione emplastri teneantur digiti supra locũ: & mirac nõ eleuatur propter adhærentiã emplastri. Et fiat remutatio de ma-

ne antequam surgat de lecto. Et post emplastrũ ligetur cum bracali artificialiter facto de pãno triplicato cũ scuto paruo secundũ inguinis quãtitatẽ: & habeat bindellũ ligatũ retro & subtiliantẽ ante, aut ecõuerso. & ligetur stricte. Et si bracale eũ excoriaret, defẽdatur cũ pãnis & cotone & vnguẽto albo. Et quando voluerit assellare, portetur, & teneat manũ desuper, & nõ coartet se nisi minus q̃ poterit. Quolibet autẽ mane administret ei potio sua cõsolidatiua cũ vino grosso. Et ita quiescat per 50. dies. Et postea incipiat ĩcedere paulatim: & nõ dimittat bracale de aliis 50. diebus. Emplastrũ cõstrictiuũ rupturæ in quo oẽs cõueniunt, est de pelle arietina. Cuius forma: R. picis naualis, vnc. 5. colophoniæ. vnc. iij. lithargyri, ammoniaci, opopanacis, galbani, bdellij, mastiches, terebinthinæ, ana vnc j. boli ar san. prac. gypsi, thuris, sarcocollæ aloes sucotrini mũmię, arist. cẽtaureę vtriusque, cõsolidę, sumac, berberis, nucis cypressi, gallarũ, psidię, vermiũ terrestriũ ana. vnc. ij. & sang. humani, vnc. j. glutinis pisciũ, visci quercini ana, vnc. j. & 5. pellis arietinæ coctæ cũ aqua pluuiali & aceto vsque ad dissolutionẽ lib. 5. dissoluantur gummæ cum aceto: & cõficiantur omnia cum glutinis liquefactis: & fiat emplastrũ. Emplastrũ aliud Rasis & Aui. & id acceptat Brunus & Theodoricus, & est de pulueribus Re. nucis cypressi, acaciæ. gallarũ, balaustiarium, ana drac. v. dragagãthi, myrrhæ, sarcocollæ, thuris gũmi ara. ana drac. iij san. dra. boli armeni, aluminis, aloes, mummiæ, ana drac. ij puluerizentur subtilissime, & cum aceto incorporẽtur, & fiat emplastrũ, & applicetur cum pãno aut stuppa. Potio rupturũ fit de trib⁹ cõsolidis, sigilli sanctæ Mariæ, vtriusq; althęę, vtriusq; plãtaginis, valerianę, pĩpinellæ, an. vnc. j. nu. cypressi, nucis muscatæ, cinnamomi, reubarbari, assi, fructus tamarisci, se nasturcij, cymini præparati cũ aceto. coriãdri, ana drac. ij. san. dra. thuris, mastiches, mũmiæ, terræ sigillatæ, boli ar picis, sarcocollæ, dragagãthi, ana drac. j, fiat pul. de quo vtatur de mane, drac. j. cum quart. 5. vini grossi. Est etiam alter modus curãdi rupturas in magno secreto mihi per quẽdam virum magnum reuelatus. Et est quod supposito bono regimine, vt est dictũ, iacẽte & quiescẽte patiẽte per xxx. dies & reductis intestinis, accipiat quolibet mane & sero vnũ scropulũ quæ est tertia pars vni⁹ grossi de limatura chalybis cũ vino decoctiõis hepaticæ terrestris, & sup

locum

locum rupturæ per 50. dies de tertio in tertium remutãdo ponat emplastrum factum de diamante grosso modo puluerizato, & cum apostolicon malaxãdo incorporato. Et post per alios 50. continuet emplastrum dictum de ruptura, & ligetur cum bracali dicto. Et iussu Dei erit curatus. Fundamentum istius curæ est tota spes: quia in primis 15. diebus adamas attrahit in loco rupturæ limaturam. Et in aliis 15. diebus emplastrum. Et ideo reperitur super locum nodosa carnositas, quæ est signum perfectæ curationis.

De cura per chirurgiam.

Modus autem curandi cum operatione manuali intendit incidere carnem & didymum totaliter aut secundum maiorem partem: & postea cõsolidare, & in meatu carnem generare duram & callosam, vt nihil descendere possit. Et talis intentio completur per diuersos diuersimode. Primus modus est cum incisione rasorij, vt ponitur ab Alb. & Halyabbate, Rogerio, & à suis magistris, & à suo sectatore Iamerio, & à Bruno, & Theodorico, & ipsum Guliel. acceptat. Et fit quod inuersato patiente supra discum aut supra bancum, & bene ligato & reductis intestinis findatur didymus secundum longitudinem & discarnato didymo, & testiculo eleuato versus vẽtrẽ suatur, & ligetur firmiter didymus, ita alte sicut erit possibile. Post incidat, & proiiciatur testiculus, & ad maiorem securitatẽ cauterizetur pars didymi ligata, & reponatur interius: & capita filorũ remaneant extra. Et cum albumine oui in primis, & post cum curatione aliorum vulnerum curetur.

Secundus modus est cũ cauterio actuali: & ponitur etiam ab Albu. & Aui. & à Rogerio, & sectatoribus suis, & à Bruno & Theodorico. Et fit ꝙ collocato patiẽte modo dicto, & ducto testiculo vsque super os pectinis, signet locus secundũ quãtitatẽ testiculi cũ incaustro, & reducto testiculo per mediũ signi trãsuersaliter cauterizetur cũ cauterio recuruo toties, quousq; ad os pectinis perueniatur. Et post cũ albumine oui & cura aliorũ vulnerũ curetur. Tertius modus est cũ cauterio potẽtiali: & ponitur à Theodorico & operatus est per magistrum Ioannẽ de Crepatis Bononiæ, & per magistrum Andream in Montepessulano, & magistrũ Petrum de Orliato in Auinione, & per me, secundũ quod dicetur in sequentibus. Quartus modus est cum ligamento: & po-

nitur à Rogerio. Et fit quod cũ acui imponatur cordula sub didymo secundum transuersum per medium loci signati: & paruo ligno supposito ligant totũ didymũ cũ ligno, & strin gendo quotidie non cessant, donec cordula libera exeat, & didymus cum carne fuerit incisus. Quintus modus est per eleuationẽ didymi & cauterizationem ossis pectinis, & ponitur à Lanfrãco, & prosequitur à magistro Petro de Dya. Et fit quòd incisa carne miracis apprehẽsa cum tenaculis latis, eleuãt didymũ. Et cũ ligamẽto eũ denudant, & cauterizant subtus didymũ firmiter os pectinis. Et postea vt cętera vul nera curant. Sextus modus est cũ filo aureo: & eũ facit magister Berãdus Metis. Et fit quòd incisa carne miracis ligãt didymũ aliquantulũ stricte cum filo auri, & suunt vulnus, & dimittunt intus filũ. Et ita lõgitudine cõstrictionis corrugatur, & cõstringitur didymus. De istis modis videť mihi quòd primi quatuor sunt completi & absque fallacia. Alij vero non sunt cum securitatis fiducia. Quod probatur ita: quia illi modi sunt perfecti & absque fallacia, in quibus nõ potest reuerti ægritudo: & illi nõ, in quibus potest reuerti 14. therapeu. vt in procemiali capitulo superius fuit allegatum. Sed per quatuor modos primos nullo modo potest re uerti ægritudo: & cum aliis duobus potest reuerti, quia per primos modos destruiť tota via, & loco ipsius fit mediũ alterius generis in quo nullũ est foramẽ: vt patet per operationem ex facti euidentia: in duobus aliis remanet via cum foraminibus: licet strictificata: nõ tamen indilatabiliter, sed dilatab iliter, cum sit carnosa magis quàm ossosa. Sequitur ergo conclusio quòd primi quatuor modi sunt perfecti: alij duo imperfecti. Bene tamẽ credo, quòd in parua ruptura bene valerent, & forte in magna ad tempus, sed nõ semper. Vt etiam valeret cauterium didymi cum cauteriis punctalibus triplicatis: vt docet Albuc. quòd post escharam dimittatur ita grossa, & dura cicatrix, quòd in loco stat scutalis stricto rij. Et ista fuit intentio Theodorici, & antiquorũ omnium, quòd non valet operatio nisi peruenerit vsque pectinis ossa: taliter ꝙ tota via sit adnihilata: & si ipsi propter saluationẽ testiculi operãtur fallaciter, nõ habẽt excusationẽ. Cũ vno enim testiculo vidi multos generare: & cũ hoc de duo bus malis minus malũ est eligendũ. Et credo bene quod aliqua virtus sustẽtatiua remanet in testiculo, saltim spiritua-

lis & influxiua secundũ partium vicinarũ traditionẽ, vt de trãsglutitis in quinto therapeu. dicebatur. Remanet autem vtplurimum cum quadam desiccatione, vt experientia docet. De illis autẽ quatuor modis credo ꝙ præfati magistri reputauerũt securiorẽ illũ de cauterio actuali: illũ autẽ de rasorio non faciunt, nisi in magna ruptura. Et hinc fuit ꝙ Aui. de ipso non facit mentionẽ, imò, quod est fortius, dicit ꝙ nullo modo approximetur huic ferrũ. Verũ quia ignis est terribilis, & multi in opere infirmantur præ timore ipsius ignis, elegi mihi illũ de cauterio potẽtiali, in quo summe est cauendũ, ꝙ homo sit dominus de corrosiuo. Plus enim valet multiplicare vices quàm quãtitatem. Et arsenicũ in hoc obtinet principatum. Operatio enim ipsius, vt de scrofulis dictũ fuit, est fortis & valida: & si indocte applicatur, commouet feb. & accidentia mala. In parua enim quantitate facit operationẽ magnã, maxime iuxta mẽbra principalia. Et ideo oportet ꝙ defendatur bene cũ aceto & solatro & aliis infrigidantibus rebus. & cũ bona diæta, ac si haberẽt feb. Et eius operatio durat per tres dies: & propterea sufficit ꝙ de tertio in tertiũ remutetur: & si ipsum corrigeretur, aut cũ opio, aut cũ solatri succo, aut cauliũ, vt dicetur, tutius esset. Et modus medius operandi cũ ipso talis est: supposita diæta bona & purgatione, resupinetur patiens, & reducat̃ intestinũ, & radatur tota inguinis pars illa, deinde adducatur testiculus superius quantũ erit possibile supra os pectinis, & signetur cũ incaustro aut carbone circuitus testiculi, & reducto testiculo in bursa ponatur ruptoriũ ad quantitatem vnius paruæ castaneæ: ꝙ fit de calce viua & sapone molli cum modico de saliua super locum signatum in medio ossis pectinis prope virgã ad digitũ vnum, & circũda eum cum aliquo circulo de pãno incerato, aut de aliquo glutinoso frigido taliter, vt non trãseat vltra signatũ, & ligetur: & firmetur cum bona binda voluente anchas & dorsum ad modum braçalis: vt nõ moueatur de loco vbi ponitur, vel vbi positũ est. Et dimittatur ibi per vnum diem naturalẽ. In crastinum soluatur ligatura, & remoueatur causticum, & inuenietur eschara nigra: & tunc incidatur per mediũ vel in medio secundũ trãsuersum ad quantitatẽ vnius grani hordei vel siliginis: & fiat cauerna vel fouea in qua ponatur quantitas medij grani frumẽti, arsenici puluerizati repressi cum suc-

cis aut cum opio tantundem quantũ erit arsenicum per se: aut inuoluto cũ modico cotone madefacto cum saliua: deinde cooperiatur cum cotone, aut carpia: deinde inungatur circumcirca cum populeone. Et desuper totũ ponãtur panni infusi & expressi in aqua & aceto, aut cum ouorum albumine. Et ligetur cũ binda scutali in bracali simplici de duabus telis suta, & post firmata retro in bracali. & iaceat supra dorsum in lecto de mataratio. Et licet qualibet die possint panni renouari, & semper probari q intestinũ sit reductum: corrosiuũ tamẽ non remoueatur de duobus aut tribus diebus vsquequo dolor fuerit quietatus. Et tunc corrosiuũ remutetur iterũ augmentando foueã magis lacerando quàm incidẽdo, propter sanguinẽ: & ponatur de puluere vt prius. & remoueatur de eschara in circuitu quantum erit possibile: vt libere videatur, & operetur in profundo: & ita continue fiat quousque caro miracis tota sit corrupta vsq; ad didymum, quod cognoscitur per inflationem bursæ testiculorum, & per dolorem partium posteriorum, & quòd in fissura videbitur substantia alba, & erit didymus ita strictificatus, quòd digitus non poterit intrare per bursam ad didymum, vt solebat: neque ex tunc intestina possunt descendere, si incidere vellet. Et hoc communiter est factum in duabus septimanis. Post vero, placet procuretur casus escharæ & carnis cum axungia porci, aut butyro, seu aliquo vnctuoso per vnam septimanam. Et quando ceciderit eschara, videbitur didymus albus ad modum vnius canalis. Et tunc facta proba intestinorum, & munitis circunstantiis carnis, vt non tangantur à corrosiuo, ponatur de puluere arsenici magis depressi & in minori quãtitate cum cotone super didymum. Et defendatur, ac etiam mitigetur cum fortioribus, vt est oleum papaueris, hyoscyami, mandragoræ: eo quia didymus est magis sensibilis, quã caro, & maiori indiget mitigatione & magis cauta operatione propter venas & neruos quæ sunt in eo. Et ipso ita præparato stet vsque ad secundã remutationẽ. Et tunc findatur secundum longum: & in fouea imponatur de pul. cũ cotone: & hoc ita cõtinuetur quousq; totus didymus, aut maior pars eius sit corrupta: quod communiter erit in duabus septimanis. Et cognoscetur per maiorem tumorem testiculorum, & maiorem dolorem dorsi & partium posteriorum. Et

si necessariũ est propter magnitudinẽ didymi, vt melius corrodatur, facere duas aut tres fissuras, fiãt secũdũ longitudinem, in quibus ponatur de corrosiuo cũ cotone semper. Et si tunc cõsideraretur, quòd aqua descendisset in oscheũ, imponatur proba per mediũ didymi versus bursam, & ab ipsa cum manu eleuata aquæ extrahãtur. Et post procuretur casus escharæ, vt dictum est. Et quãdo locus erit mundatus, & apparebit caro rubea, incarnetur locus & curetur curatione vulnerũ aliorũ. Et postquã erit vulnus incarnatũ, incipiat incedere paulatine, & portet bracale & ligaturã per xxx. dies Magister autẽ Petrus qui in mei præsentia curauit xxx. nullum faciebat quiescere, sed ire par villã cõtinue, vt obliuiscerẽtur molestiã corrosiui: quod nõ laudo nisi intestinũ penitus esset retẽtum. Et in operãdo licet incideret in circuitu escharã, quãtum sibi erat possibile, nullo modo procurabat casũ ipsius vsque in finẽ quæ cadebat per se, nihil ponendo in foramine à principio vsque ad finẽ nisi carpiã cum pãnis & ligamine. Erat enim intẽtio sua quòd eschara defẽdebat carne à corrosiuo: quod nõ reputo securũ: quia stãte eschara, satis est difficile scire quãdo erit realiter operatio in didymo: quãdo autẽ est remota eschara, tactus & oculus testificantur veritatẽ: tempus vero totius suæ operationis erat octo septimanarũ. Ego vero abbreuiaui sibi eã de tribus septimanis saluo pluri, si semper remanet eschara carnis. Verũ post ipse audiẽs quòd ego ad maiorẽ certitudinẽ in cura domini Ludouici de Brissiato Delphinatus Viẽnẽsis, post primã didymi aperturã posuerã cauteriũ curuũ cultellare, ipse vsus fuit à principio totalis operationis in qualibet remutatione: vel de tertia in tertiã cũ cauterio. Et dicebat ꝙ iuuabat ad tria, ad fluxũ sanguinis, & ad profundandũ magis sine abscissione escharæ quia cauteriũ cõsumebat eã: & cum hoc dicebat quòd dolorẽ corrosiui mitigabat: ꝙ non multũ improbo nisi quantũ ad hoc, quòd non est artificiale neque honorabile operationes perfectas commiscere, in commento primi aphorismorum. Nihilominus tantum est periculum in operatione, quòd de omnibus se debet homo iuuare de his quæ iuuare & nocere non possunt: præsertim quia eschara defendit quod cauterium nõ sentitur: dũtaxat ꝙ fiat caute quòd patiens nõ videat. Si vero accidẽtia mala superuenerint: ita sunt corrigẽda in cura. In primis si nimis

mis est positum de corrosiuo, aut si nimis molestaret: lauetur & fomentetur locus cum oleo ros. Si bursa testiculorum est inflata & dolorosa, mitigetur cum emplastro maluarum & furfure: aut maturetur cum radice maluauisci, semine lini, & axungia porci, gallinæ, anatis, & consimilium. Et si faceret saniem, aperiatur in bassiori loco, & mundificetur, & sanetur vt alia vlcera. Et si contingeret fluxus sang. restringatur cum pul. rub. & albuminibus ouorum, & cum vitriolo: aut cum puluere ipsiusmet arsenici, & dimissione operis vsque quo sit restrictus. Et si superueniret febris, regatur cum syrupo ros. & nenufarino, & vocetur physicus. Si tussis, detur diadraganthi, aut penidiæ: & inungatur pectus cum butyro, & oleo violaceo. Si esset constipatus, detur casia fistula, aut fiant clysteres & suppositoria. Si superueniret fluxus ventris, dentur trochis. constrictiui, & id genus, &c.

De lapide in vesica.

Licet secundum Auic. in tertio, renes & vesica communicent in generatione lapidis, necnon aliæ particulæ multæ & iuncturæ Gal. testante 14. therapeu. & primo elementorum: quandoque & intestina primo & sexto interiorum: aliquando pulmo, interiorum quarto, & Colliget tertio: nihil minus & hepar, vt de ipso & de aliis mentionem facit Halyab. ix. sermone partis primæ. Nihilominus chirurgus directe non habet cōsiderare de lapide renum nec aliarum intrinsecarum particularum cum non contingat ipsum curare beneficio chirurgiæ: vt Brunus, Theodoricus, & experientia docet. Gratia tamen communis necessitatis, & propriæ aliquid de vtroque dicetur. Generantur autem secundum Halyabbatem vbi supra, lapides in corpore humano suo modo, sicut lateres efficiuntur extra in furno & in caldariis balneorum ex materia grossa & viscosa materialiter coadunante meatuum strictura eam seruante instrumentaliter. & à caliditate loci effectualiter: quod plane declarat Gal. primo alimentorum. Crudo inquit chymo assumente quid viscosum, quādo meatus qui secundum renes strictiores quidem extiterint natura, moram faciens ibi, quod grossum & viscosum est, paratū est generare porum, qualis adnascitur vasis, in quibus aquam calefacimus, & qualis etiam circūnascitur secundū plurimas partes aqua-

rum calidarum, facit autē ad hoc maxime & renum ipsorum complexio, quando velut igneū & pungitiuum quod secundū ipsos fuerit in ea, euaporato enim à tali calido vniuerso leptomeri coagulatur reliquū de grossa & viscosa materia, 14. thera. his autem duobus maximis viris attestantur Aui. in tertio cano. & Alexāder secundo suæ practicæ, Auerrois tertio Colliget. Nō obstante Serapione in quarto breuiarij sui dicente, quod caliditas cōmoderata cum materia grossa est sufficiens causa generationis pororum: quā commoderationem intelligo non in natura. sed in egressione à natura, habet enim gradus multos egressus à naturalitate, de differentiis febriū primo. Et propter hoc, sicut caliditas innaturalis excessiua multum, in iuuenibus renū est causa subitæ generationis lapidis: Ita & caliditas innaturalis excessiua nō multum, in senibus & in vesica in diuturno tempore habet lapidē generare, vt in primo canone dicetur. Senioribus autē dyspnϾæ, tertio aphoris. Et certe sexto epidemiarum ita intellexit Gal. Tantū enim facit debile egēs in multo tempore: quantum forte in pauco in de sim. phar. & de ægritudine & symptomate quartis. Est ergo supercaliditas ignea secundum gradus suos causa effectiua generationis lapidum. Grossities tamen materiæ est causarum maior, vt dicebat valens Serapio vbi supra, & ita nulla est contradictio inter doctores, vt apparet.

Causatur autem materia ipsius secundum Auic. à crapula, & indigestione, & regimine grosso, vt infra dicetur de diæta. Causa autem retentionis materiæ est debilitas expulsionis, & viarum oppilatio. Causa autem caliditatis excessiuæ, est labor renum, & vesicæ, & calefacientium vsus.

Signa lapidis renum secundum Halyab. sunt egressus paulatinus vrinæ turbidæ & arenosæ arenulis rubeis, cū quodam ardore, & dolor mansiuus renum, & ilium, qui multoties pertringit ad testiculos, crura, & pedes cum quadam obdormitione à parte renis infirmantis. Si autem mingitur retentum quid lapidosum, per naturam, aut per propria pharmaca, quomodo vero relinquitur vltra? Digestio enim habetur & curæ principium, sexto interiorum.

Signa autē lapidis vesicæ sunt dolores vesicæ, pruritus virgæ, & maxime circa caput ipsius. Et sæpissimæ eius erectio & declinatio, vrinæ cruditas, albedo, & tenuitas, arenarum albedo,

albedo, & vrinandi difficultas. Et cum hoc si dubitatur, resupinetur patiens, & eleuatis coxis cõcutiatur, & minget. Aut catheter quod est immissorium, in virgam intromittatur, & lapis tangatur, & retrocedet, & minget. Hæc enim omnia notitiam dant lapidis, & vias curationis ostendunt; vt in primo interiorum deducitur in exemplum, adhuc patiente bene curuato: & cum altera manu pectine bene impincto, si digitus in ano ponatur, sentietur lapis durus non mollis, & retrocedet & minget. Et cum hoc dicit Aui. lapis in vesica quandoque perducitur ad tenasmonem & exitum lõgaonis. Et quoties mingit lapidosus, statim mingere desiderat. Dolor renum in principio multum assimilatur dolori colico, propter quod dolores inter ipsos multam fecerunt distinctionem. Nihilominus quia secũdum illud non est magna differentia auxiliorum, puta mitigatiuorum, licet in hoc quod post differentibus indigeant, non est multum in hoc insistendum, interiorum sexto.

Differunt autẽ lapides renum & vesice, vt etiã ipsemet dicit Aui. nã lapis renũ leuior est, & minor, declinans ad rubẽdinem; vesicæ vero durior, & maior valde, declinãs ad albedinem. Iudicatur per Hippo. in vj. epidemiarum, Nephriticos nõ vidi sanatos supra 50. annos. & sexto aphorism. Nephritici & qui circa vesicam dolẽt, laboriose in senibus sanantur: debiles enim sunt, & ideo cũ his passionibus commoriũtur, vt dicit Gal. in commento. Iudicatur per Gordo. quod qui habent vrinam grossam & arenosam, raro incurrunt lapidẽ. Sed si subito efficitur tenuis, significat lapidem generatũ cum aliis signis. Amplius dicit Aui. quod lapis renum & vesicæ est ex his quæ hereditãtur. Propterea dicit ꝙ senibus plus aduenit lapis renũ quàm vesicæ. Et infantibus & qui sequuntur eos, contrarium, vt maxime tamẽ euenit inter infantiã & pubertatẽ. Amplius dicit quod parũ accidit lapis mulieribus in vesica, & lapis renũ, vt dicit. Et etiã est de ægritudinibus habentibus paroxysmum, & spatium eorum est de mẽse ad annum. Amplius dicit quod lapis paruus in vesica magis est promptus ad retinendum vrinam; quia figitur citius in meatu, quã magnus qui velociter remouetur à meatu. Qui habet lapidẽ in renibus aut vesica nõ viuit sine periculo. nã si retinetur & claudit meatus, ducit ad hydropisin & ad mortem. Et in renibus non debet

incidi in vesica est periculosa incisio de spasmo & fluxu sangui. & fistulatione. Et propterea periti istam operationem cursoribus reliquerũt. Amplius dicit Albuc. quod lapis magnus non potest incidi sine periculo vesicæ: paruus autem propter periculum non cõprehendit eum. Si ergo incidendus est, mediocris est incidendus. Caueat quicunq;, vt non intromittat se de incisione lapidis nisi sit expertus, & hoc viderit à bono magistro, vt dicũt Brunus, & Theodoricus, & Guli. Et habeat instrumenta ad hoc apta, rasoriũ, & vncinum grossum cauatum, & tenaculas longas, filũ, & acum, cotonem, & pannos, oua, puluerem ru. & omnia necessaria in promptu. Caueat etiam ne incidat hominem antiquum, debilem, & cacochymum, timidum, & dolorosum. Aetas melior ad incidendum est 14. annorum: vt dicit Lanfrãcus. Tempus congruum ver & autumnus.

Curatio lapidis est duplex: secundũ quod lapis est quidam qui rũpi potest cum medicinis. Quidã qui non potest rumpi: imo oportet quod incidatur saltim in vesica, aut trãsponatur, vt dicitur in tertio techni. Est tamen consilium Rasis quod experiatur cum medicinis longo tempore antequam accedatur ad incisionem.

Duplex est autẽ curatio cũ medicinis: quędã est præseruatiua, quædã proprie curatiua de mẽte Rasis in libro experimẽtorum. Stat enim præseruatiua intentio in prohibitione causarum, puta grossorũ humorũ, caliditatis loci, & constrictionis viarũ, licet Gale. videatur in sexto epidimiarum quod exclusa prohibitione caliditatis, vbi nõ multum excedit, vt dicit, aliæ duæ prohibitiones sunt sufficientes defendere renes & vesicam à calculo. Optimum inquit est humores quidem subtiles esse, & corpora renum mollia apud exitum. Et si vtraque hæc custodierit, nunquã generabitur lapis. Nunc autem istæ duæ intentiones perficiuntur vnico genere pharmaci vel diætæ: puta attenuãtibus in sexto sanatiuorum. Ego enim, inquit de subtilianti diæta, nephriticos vidi nõ paucos. alios quidem omnino cessare in attenuãte diæta, alios vero moderatiores apparere. Et causam illius denunciat in libro de euchimia, subtiliatiuorũ pharmacorũ opus est deobstruere strictos exitus, & incidere & subtiliare & expurgare id quod adhæret grossum & viscosum ex humoribus. Verum in eorum approximatione est

præuid

præuidendum, nã debite approximata curant à calculo, indebite vero, lapidẽ creant: iuxta illud problematum prima, & quarto de generatione animalium: si tantum facit plus non facit, aut magis cõtrarium. Et istud regula qualitas & quantitas, non omittendo tempus auxiliãdorum in primo ad Glauco. & tertio techni. Altera igitur pars præseruatiua istius accidentis quæ per diætam stat in debita administratione sex rerum non naturalium, & trium quæ sui generalitate sunt illis annexæ, vt sunt aer, cibus & potus, inanitio & repletio, motus & quies, somnus & vigilia, & accidẽtia animæ, obuiatio rerum ab extra, & balneũ, & sub diuo statio, declinatio ad caliditatem & siccitatẽ cũ subtiliatione. verum quia Gale. quantũ ad cibos eam pertrãstulit in libro de subtiliante diæta, pertractationem exquisitã omitto de præsenti. In summa tamẽ dico, quod dimittãtur omnia quę possunt lapidẽ generare, velut sunt, vt dicit Rasis, & Aui. cibi grossi, qualis est panis azymus & crudus, carnes vaccarũ & auiũ paludosarum, & pisces, & fructus grossi, acetosi, & virides, caseus proprie humidus, & omnis res ex lacte cõdita, & aqua turbida, & vinũ grossum, atque turbidũ. Et generaliter omnes res grossæ & viscosæ, & difficilis digestionis, & omnis repletio, & vita crapulosa. Et ita assumebat Rasis in libro diuisionũ, quod Haly. in primo secundæ partis cõcedebat. Custodia inquit, à lapide est propter diuisionem ciborum viscosorum, & assiduationem seminũ mundificantium renes, & abstinentiam à somno super collum, & longitudinem stricturæ cinguli, & à multitudine æquitationis, & labore dorsi. Et quod vtatur vomitu cũ est repletio. Et Hermes dixit, vt Arnoldus & Cõciliator testantur, quod imago Leonis sculpta in auro purissimo sole existente in leone, luna Saturnum non respiciente, nec ab eo recedente, in bracali, aut in zona vituli marini, aut leonis portata præseruat à calculo. Et sigillatum olibanũ, aut sanguis hircinus præparatus cũ eadẽ figura, & hora dicta puluerizatum datum cum vino statim lapidem frãgit, & mingere facit. Quæ vero per pharmaca fit, stat in recto vsu euacuantium, & lauantium poros. Euacuãtur enim si sunt plethorici cum phlebotomia basilicæ & saphenarum, si est necesse. Si vero adest cacochymia, purgatio bina est necessaria, per vomitũ videlicet & secessum. Vomitur autẽ non solum

diuertit,sed euacuat materiã antecedentem phlegmaticam generatam in stomacho,quæ in diurno accessu ad renes parata erat lapidem causare.Istum vomitum Hippo.semel in mense decernit quinto vtilita.Gale.testante, & Aui.in plerisq; locis.Per secessum vero fiat euacuatio in vere & in autumno:vt quando est necessitas digerendi materiam phlegmaticam,cum simplici oxymelite,in tertio regimenti,aut cum squillitico seu diuretico,vt Heben Mesue ponit. Et si fortius vellet cum syr.radicum v.herbarũ capillariũ:atque saxifragię,tribuli marini,& cãpestris,clauellariæ,calamẽthi,hyssopi,granorũ iuniperi,baccarum hederæ,se.fœniculi,apij,petro.ameos,dauci, cum seminibus frigidis maioribus,nardo,squinãtho,aut floribus chamomillæ,genestræ, cũ aceto squillitico seu passulato,& de melle vel zucha. ad libitum fiat syrupus,quod cũ aqua cicerum administretur. Digesta materia euacuari potest cum pilulis de agarico,aut cũ benedicta,seu cũ diacatholicon.post autẽ euacuationem eundum est secure ad lauantia & aperiẽtia meatus.Sunt autem duplicia in genere pharmaca ad hoc apta.Quædã autẽ sunt moderatæ virtutis,velut ficus, amygdalæ, fistici,fructus capparis,passulæ,& similia quæ in pluri vsu & in principio tute possunt administrari,de mente Gale.9.therap. & alimentorũ secũdo:eo quod nõ habet virtutem properantem intẽpestiue cibum ad hepar & mẽbra vrinatiua. Et eodem modo possunt administrari cressones.nam virtutẽ habent diaphoreticã,vrinatiuam,atque lapidis vesicæ frangitiuam in octauo pharmacorum.Et vrticas laudat Aggregator,& hoc Auézoar cõfirmat.Alia vero sunt magis violentæ virtutis,velut sunt pulegium,fœniculum,ius cicerũ nigrorum,& similia quæ in raro vsu,& correcta,& lõge à cibo debent administrari,ne adurendo sang. & renes calefaciendo lædant.Et ne velocitate lationis cibum indigestum deducatur ad hepar,& loca vrinatiua:vt est de mente Gale. quarto,& sexto sanatiuorum.Huius autem intentionis est pureta cicerum magistri Arnoldi quæ remollita per noctẽ in dulci aqua cum eadem de mane duobus feruoribus bulliantur cũ pauco petroselino:& addito modico de pul.nardino,& croco , & vino albo colato administretur. Multi vero addunt de gramine mundato:alij de cymino in hyeme:nõnulli in æstate succum limonum,aut arantiorum, &

se.mel

semelonum. Mundificat enim talis pureta venas capillares hepatis, & renum meatus: & ita præseruat à calculo, vt affir mat. Ad istam etiam intentionem fiunt vina diuretica in quinto sanatiuorum, cum betonica & cestro quod saxifragiam vocant Latini: quidã vero studiose immittũt spicam nardi: alij vero alia quædam vrinationẽ mouere queuntia. Composita autem pharmaca ad hanc intentionem, sunt diacalamenthum, & diaspoliticum in quarto sanatiuorum quod Auic. in quinto, & Serapio in septimo breuiarij diacyminum vocant. Interim autẽ caliditas locorũ potest corrigi cum oleo ros. violaceo, & scorpionũ, & epithemate sandalino, & aquarum frigidarum à nimio excessu cauendo.

Tempus autẽ iam est aggredi curatiuam descriptionem cum medicinis. Per medicinas autem easdem hæc curatiua intentio cõpletur: quæ & præseruatiua, Gal. in introductorio testãte. Quæcunque, inquit, sanant passiones iam fientes, hæc & antequam fiant prohibent consistere. Et quarto sanatiuorum: eadem est custodia futurorũ laborum & correctio iam generatorũ, licet gradualitas varietur: fortioribus tamen indiget lapis vesicæ quàm renum, vt dicit Auic. Ante omnia igitur in actu curatiuo incipiẽdum est à clystere lenitiuo. Post hoc dolore infestante præparetur balneum eucratũ, in quo decocta sint mollientia temperate rarificantia, & dolorem sedantia: qualia sunt secundum Arnoldum linguæ canis. M. iiij. berulæ. M. ij. senationis. M. j. apij. M. 5. leniter quassata bulliantur vnico feruore in aqua simplici: deinde totũ in concha proiiciatur, & addatur vini albi lib. j. & cum fuerit circa tepidum, sedeatur sic, quod aqua fere attingat vmbilicum: hoc enim notabiliter operatur mitigando dolorem, & vias atque meatus dilatãdo, & lapidem educendo, dum tamen approximetur moderate. Post hoc autem vt tutius pharmacis comminuentibus maxime fortibus vti possit, laudo lenitiuam euacuationẽ materiæ antecedentis qualis est casiafistula, aut diacatholicon, silendo pro tunc de medicinis attractiuis, vt consulit Auic. Euacuato & linito ventre, danda sunt comminuentia lapidem. Et melior hora approximationis eorum est in exitu balnei: de quorum catalogo est decoctio cicerum, & decoctio graminis in sexto simplicium. Et quæ nõ sunt multum calida cum hoc quod incidere possunt, meliora sunt quemad-

quemadmodũ exemplificatur in quinto eorundẽ radic. ſparagorũ, & rubus, ac betonica, poliũ & rubea, & vitrũ combuſtũ, quod ſumme in hoc cõmendauit magiſter Bertutius Bon. Auic. vero enumerat radic. coſti, radic. rubi, ſe. altheæ, radices tribuli, apium, cardum, ſcolopen. capillos veneris, virgam paſtoris, pentaphyllon, polium, chamæpityn, radicem raphani, & acori, & cyperi, grana piperis, & lapidem iudaicum, cinerem ſcorpionis, leporis, & ſanguinem hirci, & ſimum galli atque columbi: & ſcarabeos exſiccatos, & cantharides: multi vero commendant grillos & cicadas. Caueatur tamen in iſtis quod ſint bene correcta, & quantitas ſit parua: quia vlcerãt veſicam. Et ex iſtis poſſunt fieri compoſita, duntaxat (vt docet Auic.) quod in cõpoſito aggregẽtur quinq; virtutes: mollificatiua videlicet, & penetratiua, & moratiua, cõfortatiua, & comminutiua, velut ipſe ordinat ſyrupum ad hoc iuuatiuum, quod Re. milij ſolis, drac. v. capilli veneris, drac. vij. petroſelini, drac. iiij. ficuũ alb. vij. numero decoquantur cũ vij. libris aquę donec remaneat lib. j. & bibãtur libr. ſ. poſt exitũ à baln. Et nobilis Serapio dictauit expertũ & ſublime medicamen ad frangendũ lapidem. Cuius forma Re. ſe. melonũ mund. milij ſolis, dauci, vitri combuſti, ana partes æquales. terantur, & cribellentur, & dentur ex eo drac. iij. cum aqua decoctionis ciceris nigri. Dominus Napulio Cardinalis pro iſta diſpoſitione vtebatur tali aqua: Re. philipendulæ lib. vj. radic. acori. lib. iij. ſaxifragiæ cum radic. quantũ de omnibus, conquaſſentur, & ponãtur in alembico, & fiat aqua, detur vnc. j. Auenzoar vero vir magnæ experientiæ facit hoc electuariũ. Rec. lapidis iudaici, gummi ceraſorũ, lapidis ſpongiæ, corticum melonum, liquiritiæ, ana vnc. iiij. auellanarum, vnc. j. dauci, vitri vltramarini combuſti cum akitrã aut alhaſce. ana drac. x. pinearum mũdatarum, amygda. excoriatarũ ana drac. vj. ſyrupi de liquiri. quod ſufficit. fiat electuariũ. & in qualibet lib. ponantur drac. ij. optimi balſami qui in hoc, vt dicit, eſt de melioribus medicinis. ſeruetur in vaſe vitreo. Doſis eſt omni mane, drac. vj. cũ ſyrupo violaceo & quadruplo aquæ calidæ. Magiſter Arnoldus pro iſto caſu hanc medicinã domino de Bellioco dictauit. Re. milij ſolis, ameos, aniſi, marathri, carui, dauci, petro. apij, cymini, anethi, leuiſtici, cardamomi, piperis longi, ſileris montani, ſe. papaueris, ſe. melonum,

lonum,se.maluæ,granorum iuniperi,baccarum hederę,se. spargi, nucleorum persicorum, ana.par.j.radic.saxifragiæ. zinzi, galangæ, cinnamomi, spicæ nardi, calami aromatici,liquiri.rasæ, cyperi acori, sandal.ru. lapidis iudaici, lapidis spongiæ,rasuræ eboris,maxillarum lucij,ana partem mediam: cicadarum præparatarum quartam vnius partis: san.hirci secundum doctrinam Alexandri pręparati partes ij.fiat pul.de quo detur de mane drac.j.cum vino albo. Rasis autem talem confectionem ad hoc dictauit & est fortis. Re.se.melonum carpobalsami,se.raphani,dauci, petroselini,ana partem j.corticis radicis capparum, corticis radicis opopanacis,amygdalarum amararum,baccarum lauri, squinanthi,cyperi,spicæ,casiæ.scolopen.harmel.gentianæ,aristolochiæ rot.asari,cordumeni,bdellij,ammoniaci,serapini,myrrhæ piperis,acori,ana partẽ mediã.dissolutis gummis in vino subtili fiant pilulæ.dosis,drac.5.cum aqua ciceris.Et quandoque fortificatur illud medicamen cum balsamo.balsamus enim frangit lapidem, vt testatur Gale.sexto simplicium. Et Auic.dat fortius medicamen quod expertũ est,vt dicit.Re.cineris vitri,cineris scorpionum,cineris radicis cau.communis, cineris leporis, lapidis spongiæ, san. hirci,cineris corticis oui,lapidis iudaici gummi nucis,acori partes æquales:petroselini,dauci,pulegij, gummi ara.seminis altheæ,piperis,ana partem j.& 5.conficiantur cũ melle,& conseruentur.dosis sit vsq; ad drac.iij.cum aqua decoctionis tribulorum,& cicerum nigrorum.Et herbæ & radi. diureti.cum pauca quantitate cantharidum syrupatæ, laudantur à Gul.de Saliceto.Et aqua illarum distillata erat consueta magistro Odoni de Lugduno. vsus autem communis cum vino calido lithontripton administrat.Post autem administrationem medicinæ,frangentes & educẽtes lapidem laudantur: & inunctio cum oleo scorpionum.quoniam, vt dicit Aui.in quinto canon.scorpiones in suis naturis sunt lapidibus generatis in renibus,& vesica sicut carnes viperę venenis reptilium venenosorum. Et emplastra fiant desuper,vt dicit & præcipit Thadeus cum senationibus,parietaria,foliis cucumeris syluestris,maluarum, caulium,porrorum,morsus gallinæ & id genus. Aut cum cerato sedatiuo dolorum,vt ponit Theodoricus.Rec.olei chamomillæ, vnc.ij.olei ros.vnc j.vitellorum ouorum crudorũ, vnc.iij. confi-

conficiantur: & cum panno applicentur. Et commotiones per equitationem, & assensiones & ventosationes ab ilio vsque ad vesicam. Et euaporationes cum oleis calidis rutæ, castorei laudantur ab Auic.

De arte mingendi cum medicinis.

Prouocatur vrina denegata cum prouocantibus dictis, maxime in quibus cantharides ponũtur iuxta doctrinam Gal. tertio pharmacorum & complexionum. Et Rasis nono Almansoris in balneo administratis & cum embrocis, emplastris, vnctionibus, & humectationibus applicatis supra pecten, virgam, & perinæum, & in virgam, & in vesicam intro missis proprie quando causa denegationis est in vesica. Et magister Iordanus faciebat iniectiones, & syringationes infra vesicam cum balsamo: & Theodo. cum petroleo: Aui. cum oleo scorpionum, & nonnulli cum stercore columbino in lixiuio dissoluto aut colato. Alij vero prouocant vrinam denegatam inungendo pectẽ, & renes cum axungia cuniculi aut cum galbano posito super caput virgæ, aut alliis, aut cepis: aut fiat suppositorium de sale gemmæ: aut im ponendo pediculum seu cimicem in foramine virgæ. Item radix raphani & lapathij, petroselini, & vrticæ cocta cum vino & cum oleo frixa, & super pecten applicata communiter laudantur in vrinæ prouocatione. Et si cum medicinis non potest mingere, recurrendum est ad instrumenta, vt statim dicetur. Nunc iam vereor vlterius ampliare sermonem in medicinis, hora autem est transire ad actum curatiuum cum manuali operatione.

De cura cum manuali operatione.

Duplex autem est cura quæ per actum manualem fit. quædam est palliatiua: quædam vero proprie curatiua. Palliatiua proprie habet locum quando lapis est nimis magnus: ita quod nõ potest duci ad collum vesicæ: in quo salubrius potest fieri incisio, cum sit carnosum: vesica vero est neruosa & locus vrinæ, & nõ cõsolidaretur: imò ipsius incisio est mortalis, Hippocrate in sexto aphorismorũ testãte: aut si est in antiquo aut in corpore non potente neq; volẽte sustinere incisionem. Et completur quod patiens ponatur in balneo mollificatiuo: deinde cũ cathetere, id est, intromissorio aut argalia seu syringa inuncta cũ butyro aut aliquo suaui oleo

intro

intromissa per virgã impingatur de collo vesicę vsq; ad fundum ipsius: aut cũ digitis præparatis & inunctis intromissis per anum, idem fiat. remanere enim potest in fundo per 40. annos, vt dicit Theodoricus, aut per longũ tempus, vt dicũt alij. Est autem catheter intromissoriũ longum & subtile sicut proba, in fine cuius potest esse nodulus, vt intrinsecus nõ offendat. Argalia seu syrinx est cannulla illiusmet longitudinis & gracilitatis forata in puncta & in lateribus. in summitate eius est lata ad modum emboti: in qua potest ligari bursa corij seu vesica porci vel arietis: & quædam est cum vite: quædam sine vite: aut ad modum clysterum.

De arte mingendi cum instrumentis.

Modus autem mingendi cum instrumentis est secundum Halyab. nono sermone partis secundæ: & secundum Auic. & Albuca. quod posito patiente super sedem & ipso balneato aut fomentato cum aquis & oleis, intromittatur instrumentum, deinde per virgam extensam versus ventrem suauiter vsquequo sit prope anũ. deinde declinetur virga cum toto instrumento versus inferius, vt dirigatur instrumentum versus vesicam, quæ facit hic reduplicationem, donec sentiatur eum cadere in vacuum. & tunc intelligatur esse in vesica. Et si cum isto instrumento fuerit virgula, aut filum lanæ: extrahatur & egredietur tunc vrina & humor ille, si quid impediebat vrinam. Quòd si propter fricationem læsa fuerit via, & euenerit sanguis, collyrium album cum lacte mulierum immittatur.

De incisione lapidis.

Curatio vero lapidis per incisionem fit secundum præfatos magistros: & illud quidẽ ego vidi quod in primis euacuentur intestina cum clysteri. Et in crastinũ ieiuno stomacho patiens faciat vnum saltum vel duos, vt lapis descendat. Et tunc situato patiente reuerso super discum vel super genua alicuius fortis ministri, curuentur coxę & ligentur fortiter cũ collo, & teneantur ampliatæ, ne possint se mouere hora operationis: & tunc impresso ventre super vesicam cum pugno & impositis digitis per anum, vt dictũ est, ducatur pro posse lapis ad collum vesicæ inter anũ & testiculos, & tũc secundũ incessum rugarũ loco remoto & aliquantulũ à parte sinistra à commissura; quia in ipsa est locus mortalis, vt dicit

dicit Auic. incidatur cum rasorio vsque ad lapidem tantum quòd lapis cum vnco cōcauo possit extrahi cum facilitate: & ipso extracto & purificato loco, suatur vulnus: & super ipsum pul. rub. ponatur & albumen oui: & ligetur firmiter: & collocetur in lecto: & non soluatur vsque ad tertiū diem, vt præcipit Rogerius: & cum diapalma, vt cætera vulnera, curetur. Ita autem curatur in viris. In mulieribus vero raro accidit lapis in vesica: & quando fit, per impositionem digiti in matricem, vt dictum est, curatur. Nonnulli verò vt Rogerius post incisionem ponunt vitellum oui in hyeme, & albumen in æstate. Et quatuor magistri farinā cum stuppis. Tempore autem curæ parum potent, & vinū nō album, sed rubeum, stypticum cum aqua ferrata lymphatum: & comedant sobrie, & cibaria electa paucarum superfluitatū. Si autem contingit quod lapis propter eius paruitatem venerit ad virgam, ligetur versus vesicam, vt non recedat: & postea sugendo extrahatur, aut tenaculæ longæ & graciles imponantur, & capiatur, & extrahatur: aut gracile terebellum, vt dicit Albuc. imponatur: & cum illo frangatur: & frustatim extrahatur: aut virga in parte inferiori vbi magis eminet lapillus, incidatur secūdum longum: & extrahatur, & suatur: & postea ligamentum remoueatur: & vt supra curetur. In omnibus tamen apostematio prohibeatur. Et si dolor infestaret, consuluit Auic. quod ponatur in balneo eucrato, & inungantur cum oleis lenificantibus, quale est chamomillinum & anethinum: & super vulnus butyrum tepefactum. Et si videantur mala accidentia euenire, sit deus auxiliator.

De passionibus virgæ: & primo de frigidatione, & malefactione.

Ista enim sunt peccata quæ contingunt in membris generatiuis, maxime in viris. Nam sicut sterilitas maxime contingit ex parte mulieris, (vt tenet Serap. in quarto breuiarij) ita infrigidatio & malefactio quæ est priuatio coitus à parte virorum: eo quia in mulieribus non priuatur coitus, nisi propter vuluæ oppilationē. In viris verò priuatur propter malam complexionem frigidā, quę aufert erectionem: & propter malam complexionem abbreuiantem & adnihilātem virgam & testiculos. Propter autem malefactionem contingit in vtroq;. Differt autē infrigidatio à malefactione: quia

ne: quia realiter infrigidatio concernit complexionem: malefactio animum & complexionem: licet vulgariter dicatur quòd infrigidatio fiat propter naturã corporis: malefactio vero propter rem diuinam: vt quando aliqua facinora sunt facta, aut mala fuerit cogitatio inter virum & mulierem.

Signa autem infrigidationis & malefactionis propter peccata corporis sunt manifesta, quando est castratus, quando virga est breuis, & nihila, & male composita: quando est frigida, & paralytica, sine pilis, rugosa, & male colorata: quòd si comederet omnes species totius mundi & pigmenta, & fricaretur, & calefieret cum omnibus calefacientibus & excitantibus quæ possent fieri, non erigeretur, neque exiret in actum coeundi.

Signa autem quando est propter rem diuinam aut malum animum, sunt: quando omnia stant bene: & tamen non potest exire in actum debitum coeundi præcipue cum vxore, licet possit cum aliis: & quòd reducitur ad actum per orationes & remotiones maleficiorum & malarum cogitationum. Iudicatur per Gal. authoritate Platonis in commento illo, Mulier si non conceperit, quòd qui nõ potest coire & generare, non iungat se cum muliere: deluderetur enim natura, & perderetur genus. Iudicatur etiam quòd si tales essent coniuncti per formam, quòd fiat diuortium per iustitiam. Verum quia iustitia consueuit cõmittere examen medicis: pro tanto ponitur hic modus examinãdi. Et est quòd medicus habita licentia à iustitia examinet primo complexionem & compositionem membrorum generatiuorum: deinde habeat matronam in talibus cõsuetam: & præcipiatur quòd iaceãt insimul per aliquos dies ipsa matrona præsente cum eis. Et det eis species & pigmenta: & eos calefaciat: & inungatur cum oleis calidis: & fricet iuxta ignẽ fermentorũ, & iubeat eos cõfabulari & amplecti. Deinde quod viderit referat medico: & quãdo medicus fuerit bene informatus: coram iustitia cum veritate deponere potest. Caueat tamen vt nõ sit deceptus: quia multę fraudes in talibus cõsueuerunt committi: & maximum periculum est separare quos Deus coniunxerat, nisi iustissima causa requirente.

De priapismo.

Priapismus est inuoluntaria virgæ erectio. Et in hoc differt à satyriasi, in qua est voluntas & desideriũ illius. Causa

autem eius secundum Gal. 14. therapeu. est ventositas vaporosa in neruo cauernoso introducta à cibariis ventosis & à frigiditate cutim densante exire prohibita: fit etiã quamplurimum secundum mentem eius sexto interiorum ab arteriarum virgæ dilatione. Et signa distinctiua ponuntur ibidem: non tamen est multum in hoc insistendum. Sed eius cura fit supposito regimine vniuersali quòd in densatione fomentetur locus cum ruta, & agnocasto. In operatione infrigidetur cum succis frigidis & camphora & ceroto Gal. & appositione laminæ plumbi.

De calefactione & fœditate in virga, propter decubitum cum muliere fœtida.

In primis lauetur cum oxycrato: & deinde cum vnguento albo camphorato, vt pustulæ vlceratæ curetur.

De præputii clausura.

Curatur secundum Haliab & Albuc. aperiendo cum vngue aut cum spatumine: deinde ponendo tentam cannulatam de ligno, aut de plumbo, vt possit vrinare linita cum butyro, aut oleo amygdalino.

De circuncisione.

Circuncisio secundum legem fit Iudæis & Sarracenis & aliis: quæ multis est vtilis: propterea quòd non congregantur sordities in radice balani, quæ calefaciũt ipsum. Et tunc cum vnguibus trahatur præputium quantum erit possibile, & cauendo de balano incidatur: & post cum pulueribus ru. aut cum cauterio sanguis restringatur: & more aliorum vlcerum sanetur.

De castratione.

Castratio fit secundum Albuc. secundum duos modos. Aut per attritionem, aut per scissuram. In illa quæ fit per attritionem, oportet quod sedeat infirmus in aqua calida donec mollificentur testiculi eius. Et postea cũ manibus comprimantur, & conterantur donec resoluantur. Per scissuram fit secando cutim, & apprehendantur testiculi, & ligentur, & incidantur, & extrahantur: deinde suitur cutis, & curatur vt cætera vulnera.

De

De mollificatione oschei & elongatione eius.

Incidatur quod est nimium, saluando testiculos: & suatur: & vlcerum aliorum curatione curetur, & sanetur.

De hermaphrodito.

Hermaphroditus est natura sexus duplicata: & est secũdum Albuc. in viris secundum duos modos: quia quandoque est vulua pilosa inter testiculos duos: quãdoq; in spatio quod est apparẽs subtus. In muliere autem est vna species in qua supra vuluam apparẽt virga & testiculi, & multoties curantur per incisionem, vt dicit Auic. Non autem illa quæ facit vrinam, vt dicit Albuc.

De passionibus matricis.

Multis modis clauditur matrix, vt ostendit Albuc. Curatio est vna tãtum incisio, si fuerit caro addita cum rasorio, aut ligamine cum filo. Si autem fuerit pellis, cum vnguibus aperiatur, aut rasorio, & tenta cannulata de ligno, aut de plumbo linita cum butyro aut oleo vt mingere possit: aut solida de panno ad modum paruæ virgæ ponatur: & sæpe eam remutet: aut coitu vtatur vt non reclaudatur.

De amplificatione matricis.

Amplificatio, constringitur matrix secundum Auic. vt pulueris corticis pini partes iiij. aluminis partes duas, ciperi partem j. decoquantur cum vino stypticо & madefiat in ipso pannus lineus, & applicetur.

De tentigine matricis.

Tentigo. Quandoque illa additio carnosa quæ vocatur tentigo, in vulua crescit in tantum, quòd facit displicentiam & nocumentum. Et cura eius est secundum Albuca. quòd incidatur cum ligamento, aut rasorio: & non vsque ad fundum timore sanguinis: deinde aliorum vulnerum curatione curetur.

De extractione fœtus.

Fœtus naturaliter egreditur super caput suum facie versus terram euersa. Omnis autem alter exitus est innaturalis, & difficilis. Fit etiam difficilis partus propter pluralitatem fœtuum. Nam aliquoties sunt duo: & secundum Auic. quinque vel plures: secundum vero Albuc plures quam septem:

quia decem, vt dicit. Et quia istud negotium exercetur per mulieres vtplurimum, non oportet in ipso multum immorari. Incantandæ tamen sunt obstetrices, quòd si forma exitus sit naturalis & difficilis, cum fomentationibus & inunctionibus mollificātibus partes illæ mollificentur. Et quòd mulier iuuet se cum expressione & retentione anhelitus, & prouocatione sternutationis cum puluere piperis, aut euphorbij, & id genus. Et buthormare & agrimonia ligata in coxa facilitant partum vt dicunt experti.

Si vero forma exitus non est debita & naturalis, quod toto posse eleuādo coxas mulieris, reducatur ad naturalitatē.

Et si à casu fœtus esset mortuus: quod cognoscitur per minorationem mammillarū, & per immobilitatem fœtus, qui ante mouebatur, per frigiditatem ventris, per fœtorem anhelitus, per profunditatem oculorum, & mortificationem labiorū & totius faciei, per inflationem ventris, & per præcessionem alicuius acutæ ægritudinis aut offensionis. Tūc obstetrix debet attentare cum manibus inunctis: & locis illis cum mollificantibus, mollificatis, fomentatis, & pessarizatis, & prouocatione sternutationis, & medicinis prouocantibus abortum, velut est castoreum, & myrrha, cum ruta, & similia, si poterit eum extrahere: si non, intromittatur instrumentum dictum speculum factum cum vite torculari, & aperiat matricem quātum erit possibile: & postea cum manibus & vncinis & tenaculis integrū aut frustatim extrahatur, & non remaneat, licet Albu. dixit se vidisse mulierem quæ super imprægnata, est super fœtum mortuum dimissum. Et post longum tempus per apostema vmbilici exiuerunt ossa: & sic longo tempore vixit. Est tamen cautela: quòd si in capite fœtus mortui, aut in pectore seu vētre vel in secundina fuerit aqua tumore exitum impediens: ꝙ cum vngulis, aut spatum, ne incidatur: & aqua extrahatur: & sic melius exibit. Si autem contingeret mulierem ipsam esse mortuā: quod cognoscetur per signa dicta superius de mortuis: & suspicaueris quòd fœtus esset viuus: quia vetat lex regia mulierem prægnantem humari, quousque fœtus exiuerit, tenēdo mulieris os & matricem apertam, vt volunt mulieres, aperiatur mulier secundum longitudinem cum rasorio in latere sinistro: quia pars illa est magis libera quam dextra, propter hepar: & digitis interpositis extrahatur

trahatur fœtus. Ita enim extractus fuit Iulius Cæsar, vt in gestis legitur Romanorum.

De extractione secundinæ.

Extractio secundinæ: quãdo retinetur secundina: tunc secundum Albuca. oportet vt præcipias infirmæ, vt iuuet se cum sternutatione & retentione anhelitus super os & nares: & si non egreditur, suffumigetur matrix cum emboto decoctionis calamenthi, rutæ, centaureæ, chamomillæ, anethi, & cassiæ ligneæ, & id genus: & prouocetur sternutatio: & dentur prouocantia abortum. Et si non egreditur, præcipiatur obstetrici, vt submergat manum suam in oleo sisamino, aut in mucilagine altheæ. Et intromittat eam in matrice, & capiat eam suauiter. Et si fuerit annexa, extrahatur quod erit possibile extrahi: & reliquum cum remollitiuis vt est iniectio vnguenti basilicon, sanetur, ipsum enim putrefaciet eam post dies, & egredietur, &c.

De mola matricis.

Mola enim est frustum carnis in matrice generatum, & generatur duobus modis, vt dicit Auic. Vno modo ex multitudine materierum effusarum cum vehementia caliditatis. Et secundo modo in coitu, in quo matrix comprehendit aquam mulieris, & extendit eam cum nutrimento. Et propter defectum virtutis masculinitatis nõ concipit, sed illam carnem generat. Cuius signum est: quia non habet motum per se vt fœtus, & extrema sunt ei mollia: & transiuit tempus partus. Et curatur cum mollificantibus sternutationibus & prouocantibus abortum, & cum pessariis, & aliis instrumentis, & operationibus, cum quibus extrahitur secundina, &c.

De exitu matricis & longaonis.

Fomentetur locus cum vino styptico: & post sinapizetur cum puluere de radice consolidæ, mastichæ, in plus sang. draco. bolo arme. mũmia, myrrha, nuce cypressi, balaustiis, & alumine, ac cerussa in minus: & de eodem puluere cum albuminibus ouorum fiat emplastrum: & cum plagella de cotone ligetur: & quiescat coxis eleuatis: & comedat cibaria delicata, ne exprimere se cogantur.

De hæmorrhoidibus & attricibus fissuris & vlceribus a-

ni & matricis dictum est supra sufficienter: & cum hoc capitulum septimum finit.

De propriis ægritudinibus coxarum & tibiarum, & pedum. Cap. VIII.

IN tibiis seu pedibus magnis præter ægritudines communes accidunt multę ægritudines propriæ, de quibus fuit dictum supra, vt elephantia, varices, claui, ægritudines vnguium, & id genus. De malo mortuo posset homo dicere filaterias multas: sed generaliter curatur sicut scabies, de qua dictum est supra, cum nihil sit quam fœda & arida scabies, & si habet quid corrosionis pro qua dicatur cauerna, vel vlcus fœdum: dictum est etiam supra. Nihilominus causa collationis, in malo mortuo seu phlegmate salso post vniuersale regimen laudatur lotio cum aqua fabrorum, & aceto decoctionis fumiterræ, lapathij, & chelidoniæ. Et post liniatur cum linimento facto de succo mali terræ, bryoniæ decoctione cum oleo rosa. aceto & sapone molli. Deinde inungatur cum vnguento facto ex axungia porcia antiqua dissoluta cum aceto per nouem dies: acetum de tertio in tertium renouando: & ex vnguento albo, sulphure, alumine, bolo ar. & argento viuo pistatis in mortario plumbeo.

De dolore & mula quæ in calcaneo accidunt.

Quandoque ista accidunt ex obuiatione calciamenti: quandoque ex frigore. Et sanat ipsum, vt dicit Auicen. embrocatio cum aqua frigida plurima facta, & epithema de memitha. & bolo ar. resoluto: & cum doctrina data per eum in quarto, ad excoriationem calciamenti. Et dicta superius superficialiter de contusione carnis. Haliab. autem præcipit ponere corium ochreæ puluerizatum: aut vna cum Galen. xj. pharmacorum, pulmonem arietis seu porci combustum & puluerizatum: & sedato dolore gallam & acaciam cum aceto distemperatam. Vsus autem communis ad sedandum basilicon ponit: ad desiccandum vero vnguentum album. Hora enim est dare quietem huic sexto. Ille qui dedit motum corporibus, quietem veram det animabus.

Tractatus septimus qui antidotarium dicitur, duas continens doctrinas.

Prima est de vniuersalibus antidotis seu auxilijs. Secunda erit de particularibus.

Prima habebit duo capitula.

De phlebotomia, ventosis, & sanguisugis, &c. *Cap. I.*

DEceret prolongare sermonẽ, si de antidotis cũ quibus ducitur finis intentus in chirurgia ad loca subiecti, tractarẽ exquisite: maxime cum per totũ librum tractando modũ ducendi finẽ illum, per curatiuas intentiones exemplificando multa, & magis propria sint inserta. Et qui nõ erit contentus, & plura habere voluerit, quærat, & accipiat in toto continente: & in antidotario magno Azaramij: in quibus mille millia auxiliorũ antiquorũ inueniet aggregata. Empirias & incantationes parũ acceptaui, de quibus in gilbertina & thesauro pauperũ copia inuenitur multa. Veruntamen vt non videar exire tramitem aliorum, breuius quam potero aliqua, magis tamen cõmunia & mihi vsitata rememorabo. Et nõ displiceat reiteratio: quia multoties repetita prosunt vtilia. Et cũ hoc se corrigi possunt duplicata. Verum quia phlebotomia inter omnia est magis cõmunẽ & generosum auxilium (nam inefficax omne reliquum in ægritudinibus sanguineis fit ab ea, in ix. thera.) incipiendũ est ab ipsa. Phlebotomia est incisio venæ euacuans sanguinem & humores cum sanguine in eis decurrentes. Ita describit eam Arnoldus in libro de opere particulari, in quo opus phlebotomiæ adducit in exemplum. Et ideo dicebat Aui. in quarta primi quod erat euacuatio vniuersalis multitudinem euacuans. Et in prima tertij, quod erat communis humorum euacuatio. Et Gal. vj. aphoris. quibuscunque phlebotomia, &c. Phlebotomia nanque commune auxiliũ est ægritudinum plethoricarum. Et est secundum Rasim in iiij. Alman. multum conferens in sanitate conseruanda, & ad ægritudines curandas, si fiat vt oportet. Si vero fiat aliter, est causa debilitatis virtutis, & generationis hydropisis, & aliarum malignarum ægritudinum, & antici-

pationis senectutis. Phlebotomia enim magna fuit, vt probat Galen. in libello de phlebotomia in illo romano qui in oculis patiebatur: ita quod ex hoc Erasistrateus qui inhibebat phlebotomiam, sanguisuga vocabatur. Est enim securius auxilium quàm pharmacia: quia hoc bonum maxime in phlebotomia existit, vt dicitur ibidem: quia quando volumus eam sistere, sistimus, quod semel autē ad ventrē trāsglutitum est, operatur, neque possumus sistere, vt volumus.

Circa hoc generosum auxilium Gal. in libello prædicto de phlebotomia quærit quinque problemata. Primum, qui sunt qui euacuatione indigent. Secundum, qui cum phlebotomia. Tertium, qui sunt illi qui possunt eā sustinere. Quartum, per quas venas est facienda. Quintum, de mensura phlebotomiæ. Deinde determinat de tempore. Et alij doctores de regimine ipsius addiderunt.

Primum autem requiritur per vtriusque repletionis presentiam, secundum vasa videlicet, & virtutem, prout in libro de multitudine, & quarto sanatiuorum est distinctum. Quæcunque enim repleta euacuare oportet, vt in aphorismis clamat Hippoc. doctrina, siue sit de parte sanatiua siue de præcustoditiua: vt in nobis absque causa non conteratur sermo, sicut dicit Gal. in commento.

Secundum ostenditur per venarum repletionem in commento, dolores oculorū, & quarto sanatiuorum, & vbique si est ex omnibus humoribus æqualiter, siue ex sanguine abundante: quod facienda est euacuatio per phlebotomiā, eo quia venæ loca sunt sanguinis & aliorum humorum maxime naturalium, vt in anatomia fuit dictum. Sex enim sunt intentiones propter quas fit vtilis phlebotomia. Prima est ad euacuandū. Secunda ad diuertendū. Tertia ad attrahendum. Quarta ad alteraudum. Quinta ad præseruandū. Sexta ad alleuiandum. De prima dixerunt methodici & alij plurimi, vt deducitur in iiij. therap quod euacuatio pro obiecto solum respiciebat plethoricum concursum, de quo ibidem reprehendit eos Gal. & in libello allegato de phlebotomia. quod phlebotomia non solū fit propter multitudinem, sed propter passionis fortitudinem sine multitudine, incipiente phlegmonatione propter percussionem, vel dolorem, vel imbecillitatem particularū, ista enim operantur phlegmonationē absque ea quæ secundū corpus multitudine. Fortitudinem

tudinem autẽ paſſionis vocat tripliciter, aut propter principalitatem paſſæ particulæ: aut propter magnitudinẽ diſpoſitionis, & tertiũ propter ipſius malã morigerationem. De ſecunda dicebatur in libello dicto: quod aſſumitur phlebotomia aliquando vt euacatiuum: aliquãdo vt antiſpaticum, id eſt diuerſiuum auxilium: vt in fluxibus ipſe declarat ibi, & in quinto therap. hæmorrhagizante nare dextra, in dextra manu: altera vero, in ſiniſtra. Et hæc eſt Hippo. in v. aphoriſm. cantilena, poſteriora capitis dolẽtibus quę in fronte recta vena inciſa iuuat, non ſolũ vt commẽdat. Gal. ingeniatur Hippo. euacuare vbi oportet euacuare, ſed cum antiſpaſi. De tertia dicitur in eodẽ libello, quod ſi mẽſtrua prouocare velimus, venas inferiores aperimus, vel ſuras ſcarificamus tempore aſſueti motus. De quarta dicebat Ga. in nono therap. & in commento 23. primi aphoriſmorum exeuntia nõ in multitudine conie ctari, quod phlebotomia vſque ad lipothymiam refrigerationẽ totius habitus confeſtim operatur, & extinguit frebrem ac ſi occidiſſet eam. De quinta oſtendit in eodem libello, & in vj. aphoriſ. commento illius aphoriſmi, Quibuſcunque phlebotomia confert: quod phlebotomia multos paratos incidere in ægritudinibus, præſeruat vt nõ cadant in eiſdẽ: quod declarat de paratis ad ſpuendũ ſanguinẽ, ad peripleumoniã, ſquinãtiã, ſynantiã, & epileſiam, apoplexiã: qui faciendo phlebotomiam in vere fuerunt præſeruati ab eiſdem. Etiam in caſibus, & percuſſionibus, & vulneribus præmittitur phlebotomia, vt aduentus phlegmonis, vt dictum eſt, prohibeatur. Melius eſt enim anticipare phlebotomiã, quàm multitudinis expectare ſymptomata. De ſexta loquitur Gal. in xj. thera. cap. 15. verſus medium; igitur quidem optimum, vt dictum eſt, venam incidere non ſolum in ſynochis febrius: ſed in aliis omnibus quæ in putredine humorũ, quando vel quæ ætatis vel virtutis non prohibuerint, alleuiata enim quæ diſpenſat noſtra corpora natura, & deponit quod aggrauat eam velut aliquod onus, dominabitur reliquo facile. itaque & digeret quod digeri poteſt, & extrahet quod extrahi poteſt, recolens propriarum actionum.

Tertium, qui ſunt illi qui eam poſſunt ſuſtinere? cõcluditur in eodem libello, quod ſunt habentes virtutes robuſtas venas, groſſas & amplas, habitudinem non multum maci-

lentam,& colorem nõ album,& carnẽ non mollẽ. Contrarie autem diſpoſiti nequaquã,ſalubriter eam ſuſtinere poſſunt. ſanguinẽ enim modicum habent, & facile euaporabilem carnẽ,& ſecundũ iſtam rationẽ infantes nõ ſunt phlebotomãdi ante quatuordenalẽ ætatẽ, neq; ſenes vltra 70. annos,niſi præſente magna neceſſitate,& tunc cum præuiſione & cautela. Et ſecundũ ipſummet Gal. vt aſſumitur per Rabbi in principio ad Glauco. quod inſueti phlebotomari non ſuſtinẽt phlebotomiã,neque habentes ſtomachũ debilem,neque corpora diarrhœis occupata,neque crapulã ſeu indigeſtionẽ patientes quæ ſecundũ ventrẽ,vt etiam in xj. thepra. dicebatur. Et Hipp. prægnãtes excipit ſaltẽ quãtum ad extremos vel poſtremos mẽſes. Quicquid ſit,tamẽ ſignificatio in prohibẽdo phlebotomiã quæ ſumitur à virtute, omnes alias ſuperat,in ix. thera. Multi enim propter debilitatem virtutis iu phlebotomiis perierunt. Cõmune autẽ eſt in vtroq; opuſculo,cuſtodire virtutẽ. Et hinc eſt quod omnia illa quæ debilitãt virtutẽ,prohibẽt phlebotomiã,vt fluxus ventris,ac purgatio alia,nimius ſudor,colica,ſpaſmus tremor,lõga ægritudo,ſuperfluus coitus,nimiũ balneũ,anguſtiæ,ſolicitudines,vigiliæ,labores,& id genus. Raſis aũt quarto Alman. addit quod qui multa carne & nimis rebus dulcibus vti cõſueuerũt,phlebotomari optime poſſũt. Qui vero paſſi ſunt abſtinẽtiã,& interiora habẽt debilia,& qui phlegmatici ſunt,& ægritudines cõſueuerunt habere frigidas,ac qui habitãt in regione & aere calidiſſimo ac frigidiſſimo,nõ debent phlebotomari. Ebrius & faſtiditus nõ phlebotomẽtur donec omnino iſta ab eis fuerit remota,niſi ex tarditate phlebotomiæ magnus immineret timor,in ſeptimo Alman. Particulariter autẽ & exquiſite omnes ſignificationes cõcedentes & denegantes phlebotomiã pertractauit optime magiſter Arnoldus in libello ſuo ſuperius allegato de phlebotomia per cõſiderationẽ rerũ naturaliũ & nõ naturaliũ & cõtra naturã docendo eas mẽſurare & ponderare, & de eis facere vnũ capitulũ, & dare magis inſtãtiã ſecũdũ poſſibilitatẽ alias non negligẽdo,vel per quantitatẽ phlebotomiæ vel per alias eas corrigendo,ſecundũ quod dicetur,de pharmaciis infra: quia tamẽ iſtud eſt magis phyſicũ quàm chirurgicũ,dominis phyſicis dimitto quãtum eſt de præſenti. Quartũ per quas venas eſt phlebotomia facienda

eſt

est notificatū per vniuersum tractatū. In summa tamen ponit Haly. in ix sermone partis secūdæ libri regalis. quod venæ quæ minuūtur in hominibus, sunt xxxiij. quarū duodecim sunt in brachiis, duæ, scilicet medianæ, duæ cephalicę, duæ basilicæ, duę ascellares, duæ cubitales, duæ seynales. In capite sunt xiij. duæ post aures, duæ in angulis oculorū, duę organicæ duæ vetricis, & vena frōtis, vena puppis, vena nasi, duæ venæ sub lingua. In pedibus sunt octo, duæ in genibus, duę saphenæ, quę sciaticæ, duæ pectinis pedis. Albuca, vero nō ponit nisi xxvi. quarū decem sunt in capite, & decem in brachiis, & sex in tibiis & pedibus. Gale: autem in libello sæpe allegato dicit quod venæ quæ phlebotomātur secundū cubitum, sunt tres, quæ intus, quæ extra, & quæ intra. Illa autē quæ intus, partibus à collo inferius cōfert, quæ vero extra, in his quæ supra, media vero iuuat vtraque. Venæ vero quæ inferius, sūt duæ, scilicet illa que est secundum inguina, id est plicaturam genu: alia secundū suras & cauillas, quæ propter passiones renū, matricis, & vesicæ phlebotomātur. Ita etiā & secundū oculos tantū phlebotomare, passiones oculorum iuuant. Et quæ secundum linguam phlegmonis pharyngis conferūt, aliarū tamen communium præcedente phlebotomia. Conueniens enim est vniuersales euacuatiōes præcedere particulares, vt clamat tota ista doctrina. Arterias autem multi dubitauerunt incidere propter periculum sanguinis, & ancurismatis seu emborismatis. Veruntamen Galen. per rationem motus in passionibus spumosis præcipiebat incidere ea quę secundū tēpora & quæ post aures. Et per somnium habuit eas quæ extrema manu sunt incidere. Totalem autem incisionem earum minus verebatur, quàm secūdum partem phlebotomiam. Communis autē in his omnibus sermo est: quoniā incipiētes phlegmonas antispatice cōuenit euacuare, perfectas vero & diuturnatas ex ipsis particulis euacuare cōuenit, si est possible: si vero nō est possible, ex proximis, in v. therapeu. Et hæ erāt duæ Hippocra. intentiones cōmunes, Omnis immoderata euacuatio deriuatur & euacuatur ad loca propinqua, antispatur ad opposita & longa, capitulum libelli de phlebotomia seruando, quod omnis antispasis fiat secūdum cat euthy seu ixin, id est rectitudinem, non transcendēdo duos diametros vt in fluxibus narium, hæmor-

hæmorrhoidũ,& menstruorum, declaratur de superiori ad inferius,& de dextro ad sinistrũ,de anteriori ad posterius. Euacuatio vero & deriuatio ad proxima,:vt de hepate ad manũ dextrã:& de splene ad sinistram. Intelligẽdo sane de splene quantum ad materiam grossam ipsi paratam nocere, quæ magis stat & euacuatur per partem sinistram. Non autem quantum ad directionem venarum: cum nulla quæ dirigatur ad manum,oriatur ab eo,vt in anatomia clare manifestatur Et intelligitur euacuatione deriuatiua & assumptiua:quia de antispatica quæ competit durante & timente fluxum,semper fit per oppositam partem.Et ita intelligitur dictum Auenzoar in suo teysir libro,primo tractatu xvj.de pleuresi,quod fiat phlebotomia ex basilica brachij oppositi:quãuis vt dicit quidam nouus medicus nostri temporis, videatur quod sit fienda minutio ex eadem parte ægritudinis,inducẽdo super hoc verba logicalia & sophistica: quod mihi nullatenus videtur esse rationabile, neque verũ: imo credo certissime quod facere illud omnino est mors infirmi.Timore tamen securato de fluxu,fiat de eadem parte sicut præcipit Hippocrates in secũdo regimenti, Quãdo dolor ad spatulas ascendit,& quarta therapeu & xiij. & vbique.Et ista fuit intentio Auic.dum dixit quod in principio morborum repletionalium,penitus dimittatur phlebotomia scilicet euacuatiua & deriuatiua seu assumptiua per eãdem partem:quæ non debet fieri nisi post statum, dum maturatio apparuerit.quæ autẽ fieri possit, & debeat antispatica,& subtractiua per partem oppositam & lõginquã, non negat:imò concedit in principio apoplexiæ,synantię,& in magnis apostematibus pernitiosis,& fortibus dolorib. Et si est necesse vsq; ad syncopem exclusiue:vt tenet schola nostra communis:hoc tamen non debemus facere nisi cõstet nobis de virtute.Redeundo ad propositum licet Auic.magis specificauit ad quas ægritudines singulares incisiones venarum competunt & conferunt:sufficit tamen chirurgo in genere quod dictum est per Galenum. Albuca. vero triplicem tradit modum incidendi venas communes per longitudinem:venas particulares,per trãsuersum: arterias per ligaturam & cauterium,vt dictum est in tractatu. Et dat tres formas phlebotomorum cum cultellari,quæ est lanceta communis: cum murtino,quæ est lata lanceta: cum

frixor

frixorio, quod est instrumentum equorum: & hoc sufficiat de quarto problemate. Quintum de mensura phlebotomiæ dicitur quod non potest dari certa regula: cum omnia medicinalia sunt coniecturatiua, vt dicitur in libello, & tertio therapeu. Nihilominus mẽsura regulatur secundum Arnoldum sequendo doctrinã Hippo. quod quæ egrediuntur, non quantitatem solum, sed & tolerantiam coniecturare oportet, addendo complexionem temporis, regionis, ætatis, ægritudinum in quibus curam dare oportet. Sunt enim inter ista potiora ad mensurãdum quantitatem phlebotomiæ, quantitas ægritudinis, & virtus. Nam si necessitas est magna, & fortis est virtus, fiat magna in vna vice & vsque ad syncopem dictã. Si vero virtus fuerit debilis, non fiat tãta in simul: sed per sedationes & vices diuidatur. Attendere autem debet vel oportet debilitatem per pulsum: quemadmodum Gal. assueuit in phlebotomiis semper tangere ipsum, & quando percipiebat inæqualitatem & minorationem, statim iubebat constringere phlebotomiã. Sanguis autem, dum exit, est attẽdendus: quoniam si mutatur in meliorem dispositionem, illico est constringendus, vt in primo regimẽti dicebatur. Magna phlebotomia apud Gal. & Auic. confirmantem est de vj. lib. minor de media lib. media & communis de vna lib. Et secundũ Damascenum consulitur, quibus in iuuentute semel tantum in anno phlebotomari cõsuetudo assuerit, vbi in ætate quadraginta annorum erunt, tertio quoque anno semel in 50. aut 60. sexto quoque anno semel conferendum est: vlterius vero ex toto dimittendum est.

Sextum est de tempore phlebotomiæ. vbi sciendum secundum doctrinam Auicen. quod phlebotomia habet duas horas, scilicet necessitatis, & electionis. hora necessitatis est in qua fieri oportet, & quæ tardari nõ potest: & in qua res prohibitoria nõ attẽditur absolute & omnino licet aliqualiter, vt dicit Arnoldus, & bene si illud prohibens magis nocumentum faceret, quàm iuuamentum. Et tunc illud nocumentum corrigetur: aut ad aliam euacuationem permutãdo, vt in puero pleuretico fieret scarificatio, loco phlebotomiæ. Nõ obstante quod Auenzoar filium suum trium annorũ phlebotomauerit, & euasit per hoc à morte, vt testatur Auerrois in septimo Colliget: non tamẽ hoc laudat.

Et si fecit, erat forte magna synocha: & constabat sibi de virtute: & si fuit sanatus, hoc fuit de raro contingentibus. Omni enim hora diei & etiam noctis præsente forti ægritudine, & robore virtutis, exceptis infantibus potest fieri phlebotomia, vt dicit Gale. in lib. præallegato. Hora autem electionis attẽditur penes radicem inferiorem & superiorẽ quæ in corpore agunt: vt in tertio de decreticis dictũ est per Gal. Radix autem inferior attenditur secundum Gal. & Auic. quod in vẽtre sit digestus cibus, & exterius sit expulsa superfluitas à secunda hora diei vsque ad tertiam, & dies sit quieta & luminosa nõ turbata, neque pluuiosa, vt dicebat socius concordantiarum: tempus vernale, vel autũnale: & si declinaret ad hyemẽ, quod eligeretur dies austrina, & consimilia. Radix superior attenditur quod luna habeat bonam lucem in 7. 9. aut ij. die ascendendo 17. 19. 21. descendendo, euitando coniunctionem & oppositionem. Et sit in loco & signo bono, libera à malis, vt in tractatu de astronomia declaraui. In casu tamen in quo secundum te qui debes aliquantulum astrologari, non cõuenirẽt ambæ radices in vnum & idẽ, nõ obstante quod causa primaria plus influat quàm secundaria: eo tamen, quia radix inferior est effectus superioris, & cognitio effectuum est nobis medicis certior quàm causarum: & cum hoc idem est iudicium ex secundis stellis & primis: siue sint cometæ siue quæcunque aeris impressiones, per quas intellexit Hippoc. cœleste signum: pro tãto melius est quod teneatur certum, & dimittatur incertum. Anxionalis & dubia est sciẽtia iudiciorum: & ob hoc solennes physici, vt Auic. & Auer. in medicina in ipsa non multũ curauerunt. De diebus vero ægyptiacis licet non sit multum curandũ: nihilominus propter gentium imaginationem, & locutionem obseruãtur. De illis versiculis, Luna vetus veteres, iuuenes noua luna requires, nõ multũ curo. Magister tamẽ Arnoldus in suis aphorismis deducit quod circa medium tertiæ quadræ melior absolute est phlebotomia: eo quia tunc humiditates non nimis sunt condẽsatæ, neq; rheumatizantes. Neque de horis motoris humorum, quam secuti sunt multi Salernitani, præfatus magister curauit: bene tamen voluit quod paruæ venę, quia melius apparent hora vespertina quàm matutina, in hora illa phlebotomentur. Etiam vult quod in hyeme phlebotomẽtur sinistræ

nistræ venæ: in æstate, dextræ: eo quod humores quos quęrimus in illis temporibus euacuare, promptius in partibus illis situantur. Vnde versus: Ver, æstas dextrum, autumnus hyémsque sinistrum. De regimine phlebotomiæ quod erat septimũ, considerantur tria. Primo de regimine phlebotomatoris. Secundo de regimine phlebotomati. Tertio de regimine & iudicio sanguinis extracti. De primo ostẽdit Gal. & Halyab affirmat in nono quod phlebotomator debet esse iuuenis, aptus, & bene videns, & in phlebotomãdo consuetus: & quod sit munitus de bonis lancetis diuersarũ cuspidũ, & quod fricato loco, & à parte superiori cum instita ligato, auisata & inuenta bene vena, cum pulpa indicis, tenendo lancetã cum duobus aut tribus digitis, suauiter aperiat eam, nõ totaliter perforando, sed aliqualiter eleuando, vt nõ ledatur arteria, neq; neruus. Et facta euacuatione sufficienti, & disligato membro, diligenter claudatur vulnus cũ cotone & ligatura. Sit tamẽ munitus semper phlebotomator de cotone & bindis & pulue. rubeo propter hæmorrhagiam si accideret, vt dicit Auic. Regimen phlebotomati tripartitũ est, in regimine ante phlebotomiam, & in actu, & post actũ. Antequã fiat phlebotomia, regatur phlebotomãdus si suspicetur quod sanguis est grossus, aut tẽpus est frigidũ, ꝙ debet modicũ præambulare, aut in præcedenti die balneũ intrare, præcipue in phlebotomia paruarũ venarum manus & pedis. Et si venæ nõ bene apparerẽt, cõsulit liber Elhandi per diem & horã præsentem locũ venarum emplastrare cũ fermento. Et si dubitaremus de virtute, danda est ante phlebotomiã vippa in vino. Et sedeat si est fortis, si debilis, iaceat aliquãtulũ eleuatus. In actu vero phlebotomię, debet remouere zonam, & lapides, si portat in bursa, aut in annulis, quæ habẽt virtutẽ sanguinẽ retinẽdi. Et facta apertura teneat baculũ in manu, & ducat digitos, & tussiat, & percutiatur modicũ cum manu per spatulas. Et si tẽpus est frigidum, aut suspicatur sanguinem esse grossum, fiat larga plaga, & in oppositis stricta. Verũ secundatio largã etiam requirit: subtractio & antispasis & debilitas virtutis strictã & cum apophorasi. Non tamen est mirandum si apophores & stricta plaga faciunt apparere pulchrũ sanguinem: quia, vt dicit Auicen. talis plaga interdum clarum sanguinem & subtilem fluere facit, & spissum & turbidum retinet. Debet

etiam esse parata aqua frigida, & vocetur, & fricetur, & cætera fiãt quæ in syncopi sunt dicta. Post vero phlebotomiã si est calefactus, detur granatum cum aqua frigida: vt dicit Gale. Si vero non est calefactus, dentur folia saluiæ in vino madefacta, vt dicit Arnoldus. Et reponatur in lecto iacẽte, vel iacẽdo reuersus ad partem non phlebotomatam modicum declinando, & claudantur ostia, ne exuberans claritas offendat visum, vt idem consulit Arnoldus. Post autẽ vnam horam comedat moderate, & nõ ingurgitet se, vt non more gallicano iterata procuretur phlebotomia, vt idem dicit Arnoldus. Et cibus sit bonæ substãtiæ, & qualitatis, vt bonum sanguinem generet, & prauum, si remansit, rectificet. Potus autem augeatur respectu cibi, non respectu consuetudinis: vt dicit Ioannes de Sancto Amando. Si dormire consueuit, post duas aut tres horas modicum dormiat authoritate Galen. nono therapeu. sit tamen cautus in custodiendo venam. Immediate tamen post phlebotomiam dormire prohibet Auicen. ne ex motu humorum ad extra propter phlebotomiam, & ad intra propter somnum, in membris fiat confractio. Et tale regimen per tres dies ad minus teneat phlebotomatus. De iudicio & aspectione sang. post phlebotomiam multi tractauerunt, maxime Gordonius, & Henricus qui in hoc sequitur eum: & dixerunt multas filaterias, quæ non sunt in vsu, quas dominis physicis dimitto quantum est de præsenti. Sufficit enim chirurgo lætificare phlebotomatum, dicendo quod fuit bona. Nam si sanguis extractus est bonus, signum est, quod ille qui remansit, est melior: si autem est malus, bonũ est quod exiuerit. Sanguis bonus est ille, qui in substãtia non est nimis grossus, neque subtilis: sed est fragibilis, competenter temperatus, in colore rubeus, purus, in odore & sapore amicabilis. Sanguis malus est ille qui deuiat ab isto, vt ille qui declinat ad subtilitatem, & citrinitatem, & amaritudinem, & odorẽ habet acutũ, dicitur cholericus. Qui vero ad grossitiem, & nigredinem, aut citrinitatem, & ad acredinem, & odorem habet acetosum, est melancholicus. Qui vero ad viscositatem, & albedinem, & saporem, & odorem habet dulcem & aquosum, est phlegmaticus. Qui vero multum habet de aquositate & vrina, significat multitudinem potus, aut renũ debilitatem. Qui vero est granulosus & cinerosus, significat

lepram

lepram. Et modus lauandi in capitulo de lepra fuit dictum. Color niger & viridis, cinerosus & pauonicus, est malus: quia significat corruptionem humorum, & promptitudinem ad febrem, & apostemata & ad pustulas malas. Et spissitudo & fortitudo illius cutis superioris quæ cum difficultate rũpitur cum virgula, cum qua semper debet fieri proba, significat prõptitudinem ad oppilationes. Color autem seposus aliquãdo significat frigiditatẽ: aliquãdo adustiones, vt dicũt. Distinctio tamẽ habetur per corporis habitudinẽ, Et humor qui non potest coagulari, significat innaturalitatem, & qui potest coagulari in debito tẽpore saltim mediæ horæ quãdo est infrigidatus, est naturalis authoritate Gal. in de cholera nigra. In his enim omnibus consulendũ est ꝙ vocentur domini physici qui ordinent eis bonum regimen & purgationem decentem. Alias status eorum est periculosus.

De ventosis.

Ventosatio est appositio ventosarum per quam materia intercutata euacuatur. Est autem vẽtosa instrumentum pyxideum cum orificio stricto & ventre spatioso. Et secundum Albuca. fiunt ex cornibus, & ex ære, atque vitro: & aliquãdo cum scarificatione & aliquando sine illa: & quãdo fiunt cum scarificatione, extrahũt materias sensibiliter. Illa verò quæ absq; ipsa, insensibiliter. Et dicit Auic. ꝙ ventosæ magis extrahunt sanguinẽ subtilem quã grossum, & superficialẽ magis quàm profundũ. Vnde Halyabbas in nono sermone partis secũdæ faciens cõparationem inter phlebotomiã & ventosam ac sanguisugas, quas hirudines vocat, dicit ꝙ phlebotomia magis euacuat à profundo: sicyia, id est ventosa, quæ cõfinia sunt cuti: hirudines, quæ inter corporis profundum & cutim, extrahũt. Et propter hoc phlebotomiæ fortior est euacuatio quã sicyiarum: sicq; & hirudinum quã sicyiarum. Et quia in conseruatione sanitatis, & curatione ægritudinis in multis subueniunt, duntaxat quòd fiat vbi & quãdo oportet, & post vniuersales euacuationes, de ipsis duo inquiruntur. Primo propter quid fiunt. Secundo quomodo fiunt. Primo dicitur ꝙ principalis intentio ventosarum cum scarificatione est euacuare sensibiliter, & tenere locum phlebotomiæ: quando ipsa propter aliquid prohibens fieri nõ potest: vt in pueris ante 14. annos, & senibus vltra 70. & sic de aliis.

Et illud fuit consilium Gale. in commento regiminis acutorũ, & hinc est ꝙ Auicē. vocat eas vicarias venarũ. Ad quam vtilitatem complendã, licet consuetæ sint poni per operationes in multis locis. Nihilominus loca quinque vel sex sunt magis in vsu. Primo ad euacuandum materiam à capite & à partibus eius iubet eas ponere in fontanella colli. Et illic teneat locum cephalicæ. Et ideo valent ægritudinibus oculorum, & infectionibus faciei, & fœtori oris. Secũdo ponuntur in medio spatularum ad euacuãdum materiam quæ in membris cõtinetur spiritualibus: & tenẽt locum medianæ. Et ideo valent ægritudinibus pectoris, asthmati, pleuresi, sputo sanguinis. Tertio ponuntur super renes & anchas ad euacuãdum materiam, quæ est in membris nutritiuis, & tenẽt locum basilicæ. Et ideo valent ad oppilationes, & apostemata, & dolores hepatis, renum, & scabiei, & totius corporis. Quarto ponũtur in medio brachiorũ propter guttam & partium illarum dolorem. Quinto ponuntur in medio coxarum & tibiarum, & iuxta cauillas, & tenent locum saphenarum. Et ideo prouocant menstrua, & sanant stranguriam, & dolores matricis, & vesicæ, & conferunt podagræ & vlceribus malis. Sed ventosarum siccarum sine scarificatione intentio principalis est attrahere: propter quam vtilitatem complendã ponuntur in vndecim locis. Primò ponuntur super hypochondria ad reducendum & diuertendũ san. à naribus in quinto therap. Oportet autem quãdo fluit ex dextra nare, in hepate firmare: quãdo verò ex sinistra, super splenem. Secundò ponuntur sub mãmillis ad distrahendũ & diuertendum fluxum menstruorum: vnde in quinto aphorismorum mulieri menstrua si velis retinere, licyiam maximã ad mãmillas appone, non in ipsis mãmillis: sed sub eis ex inferioribus partibus, vt dicit commentum. Nonnulli verò & tertio ponunt ventosas super proram capitis ad eleuandum vuluã & sistendum rheuma. Attrahitur enim materia de profundo ad exteriora, quod est consilium Galen. tertiodecimo therapeuticæ. Et propter istam intentionem sæpissimæ ponuntur in apostematibus emunctoriorũ: in quibus toto posse præcipit Auicenna, extrahere materiam. Et si non cum alio, saltim cum ventosis, ponuntur etiam secundum Galen. vbi suprà in coxis ad menstrua prouocanda: nec non & prope apostemata iuncturarum, vt apostema remoueatur,

moueatur, & elongetur de iunctura.
Quarto ponuntur ventosæ in paralysi super originem neruorum ad calefaciendum ipsos in tertio canonis, capitulo de paralysi, & tertio interiorum de quo cōtra Archigenem probat Galen. quòd cerebrum sit principium virtutis animalis. Quinto ponuntur supra ventrem in colica, vt euaporando ventositatem sedetur dolor vndecimo therapeu. Dolor demum qui ex spiritu ventoso fit præcipuam sanationem habet per sicyiam cum copiosa phlebotomia: siue sit secundum intestina, siue secundum aliam particulam. Sexto ponuntur super matricem & intestina ad reducēdum ea in locis suis iuxta consilium Auicen. in tertio canon. in capitulis scitis. Septimo ponuntur ventosæ in plicatione costarum & consimilium ossium ad reducendum, & rectificandum ea. Octauo ponuntur super vias & poros per quos transit vrina de renibus ad vesicam, ad faciendum descendere lapidem ad vesicam: vt in tertio canon. consulit Auic. Nono ponuntur super aures & foramina vlcerum profundorum ad extrahendum si quid alienum fuerit in ipsa. Decimo ponuntur supra collum ad ampliandum viam anhelitus, & cibi in squinantia. Vndecimo ponuntur supra morsuras & pustulas venenosas, vt extrahatur ab eis venenum.

Circa secundum quomodo fiunt & circa regimē ipsorum sunt tria cōsideranda, videlicet quòd sit faciendū ante operationem: quid in actu, quid vero post actum.

De primo est Auic. intentio quod ventosatio, secundū quod dicunt antiqui, fiat electiue in plenilunio & non in defectu lunæ. Nam, vt ipse dicit, & Gale. concedit in tertio de criticis, & Albumasar probat in magno introductorio, luna augmentata in lumine augmentat, & trahit humores ad superficiem corporis. Et ipsa diminuta, humores diminuit, & ad interiora claudit: & cum hoc est bonum quòd dies sit australis ab hora secunda vsque ad tertiam. Præterea est intentio omnium operantium quòd ante vētosationem per horam vnam balneetur & fomentetur cum aqua calida locus ventosandus: quod verificat Auicenna. si sanguis fuerit grossus. In sanguine autem subtili non est necesse: nam timendum esset de nimia resolutione & debilitate. Est etiam præuidendum quod nunquam fiat scarificatio nisi præcesserit appositio siccæ vētosæ: eo quia oportet sanguinē an

te trahere quã euacuare. Circa autẽ ventosationẽ est sciendum q̃ ventosæ quæ apponuntur sunt duorum modorũ, vt dictum est: quædam sunt de cornu quæ applicantur sugendo: quædam de vitro quæ applicãtur igniẽdo. In primo applicatur cornu cũ foramine, & sugitur, trahitur cũ ore aer, & attractionem aeris sequitur eleuatio carnis: vt natura repleat vacuũ: quod semper euitat, vt philosophi probauerũt. In secundo modo ponit infra ventosam parum de stuppa sicca carpinata: & cum candela incensa inflammatur, & subito applicatur, & consumpto aere natura, vt succurratur vacuo trahit carnẽ, & materiam in carne coniunctã. Albu. autem assignat alium modum applicandi, ponendo modicũ de cãdela ignita in virgula existente in medio vẽtosæ. Post vero applicata semel aut bis vẽtosa sicca, vbi est necesse, ĩ spatio comprehẽso fiant multæ scarificationes ordinatæ, & secundum cutem, profundæ cũ pilo aut rasorio. Et statim post exsiccato loco, cum spongia reapplicetur vt prius ventosa. Et stet ibi per mediam horã quousq; sanguine fuerit semiplena: & ipsa remota, & euacuata, & mandata per eundem modum iterũ applicetur, & stet plus. Et post alia quousque fuerit sufficienter euacuatio facta de media libra vsq; ad lib. j. secundum tenorem virtutis, & quantitatem repletionis. Et post primam appositionẽ si non sanguisugat bene fricetur locus scarificatus cum orificio vẽtosæ: aut cum percussione vnguium: aut iterum scarificetur quousque bene fluant. Cauendum est tamen ne applicentur supra mamillas: neque supra membra mollia, quia tantæ carnis substantia subintraret, quòd ventosa non posset remoueri sine difficultate. Modus tamẽ remouendi est quòd fomentetur locus circumcirca cũ aqua calida, & taliter ducatur, vt aer possit aliqualiter subintrare, & ipsam eradicare. Et etiam cauendum, quòd nimis non continuentur iuxta mineras virtutum: quia retro collum, nocent memoriæ: retro spatulas, cordi: & in dextro hypochõdrio, hepati. Et ideo aqua rosata est in eorum facie spargenda: aut vippa seu mala granata sunt eis danda ducendus est sanguis in actu ventosandi à circunferentiis ventosæ cum manibus suauiter versus ventosam. Facta autem ventosatione exsiccetur locus, & inungatur cum oleo rosato aut aliqua axungia sedatiua. Et regatur, vt phlebotomatus.

De

De sanguisugis.

Sanguisugatio, est extractio sanguinis cum sanguisugis. Quid sint autẽ sanguisugæ, est notũ, ꝙ sunt quidã vermes nigri ad formã caudæ muris cũ lineis citrinis secũdũ dorsum & quadam rubedine circa vẽtrẽ. Et illæ sunt meliores quę in aquis bonis reperiuntur. Caueantur tamen illæ quæ sunt horribilis coloris, & habent caput grossum, & quæ in malis aquis fuerint nutritæ: quia venenosæ sunt. Circa quod auxilium inquiruntur duo, primo quibus subueniunt ægritudinibus: secũdo quomodo applicãtur, & regũtur. De primo dicit Albuc. ꝙ sanguisugæ nõ administrantur in pluribus nisi in quibus non est possibilis positio ventosarum, vt esset labium, nasus, & gingiuæ, & sicca denudata carne, sicut digiti & iuncturæ. Et Auic. vult ꝙ sunt vtiles serpiginosis, & vlceribus malis, non supra, sed circũcirca: & multoties ponũtur super apostemata emũctoriorum, & difficilis maturationis vt dicebat Theodo. Nonnulli vero ponunt ipsas ad hæmorrhoidas aperiendas. Magis enim trahunt à profundo, quàm ventosæ, vt supra per Halyabba. fuit allegatum. De secũdo est dicendũ quòd tales euacuationes particulares nõ fiant in corporibus plenis: nisi sufficiẽs præcessit euacuatio. Post hoc autẽ est intentio Auicen. quòd nõ administrẽtur dum recenter sunt captæ: seruantur in aqua munda per diem, vt euomant quod in earum existit vẽtribus. Et post fricetur locus, & lauetur donec rubeat, aut liniatur cũ aliquo sanguine, aut scarificetur locus modicum: & ab eo aliquis sanguis fluat. Et applicentur cum manibus, aut cum cãna. Et ponantur duæ, vel tres, vel quot erunt necessariæ ad extrahẽdum tantã sanguinis quontitatem, quantã erit necesse. Et postea quando erunt ingrossatæ, cadent per se: aut infundantur capita eorum cum aceto, aut cũ sale trito, aut cum aloe, aut separentur cum filo, aut pilo equino vel consimili. Et post esset vtile sugere locum, & lauare cum aqua & aceto. Et si sanguis multiplicaretur, emplastretur locus cum bolo armeno, & gallis, seu balaustiis, & aliis quæ sanguinẽ restringunt Et regatur post, vt phlebotomatus. Et si modicum post de theriaca administretur propter earum venenositatem, esset bonum: vt dicit Arnoldus.

De medicinis purgantibus humores Cap. II.

QVanquam Gale. in multis locis, & non minus in iij. techni, & in commento illius quarti aphorismi, Qualia oportet &c. numerauerit multos modos euacuandi, velut sunt per phlebotomiam, per pharmaciam secessiuã, atq; vomitiuam per nares, per palatũ, per tussim, per vrinas, per matricem, per hæmorrhoidas: nedum & per exercitia, fricationes, sudores, & balnea, & secundũ accidens per incibationes: Nihilominus quantum est de præsenti, non fiet memoratio nisi de illa quę per secessum, vomitum, & quæ cum clysteribus, quoniam de illa quæ per phlebotomiã dictum est supra. Isti enim duo sunt modi euacuationũ qui magis occurrunt in arte chirurgicali. Et de istis pauca dicentur: quia magis pertinet ad dominos physicos quã ad chirurgos, nisi essent misti. Multa enim pericula imminẽt in medicinis laxatiuis: vt Heben Mesue ostendit, qui de eis euangelice tractauit. Medicina autem purgatiua secundum intentionem Galen. in de pharmacis & per totum, est quæ cacochymiam euacuant. Vnde in commento illius primi aphorismorum, In perturbationibus, Purgatio est euacuatio eorum quæ cõtristant secundum qualitatem. Medicina autem ventris solutiua ad sanitatis conseruationem si vtatur, vt oportet, maximum præbet adiutorium, in quarto Almans. Et bene dicit vt oportet, quia vbi non oportet, vel secundum quantitatẽ, vel secundum qualitatem, vel tempus, solutionem tantam facit, vt dicit Haly. in secundo sermone secundę partis libri regalis, quod perit homo, aut malam in eo facit infirmitatem. Omnis enim medicina purgat, & inueterat, vt dicit Auic. in fen. tertia sui primi. Ad ægritudinum autẽ curationem est vna trium rerũ medicationis, vt totus testificatur cœtus medicorum. Est ergo, pharmacia vtilis & necessaria. Circa quod generosum auxilium sex inquiruntur problemata. Primum qui sunt cum medicina purgandi. Secundum qui sunt illi qui illam sustinere possunt. Tertium cum quibus pharmacis est facienda. Quartum de mensura. Quintum de tempore. Sextum de regimine. Primum autem inquiritur per Gale. in libello de pharmacis contra Asclepiadicos & Erasistraticos, ostendens quod omnes humores superflui præter sanguinem per pharmaciam sunt purgandi

sin

singulariter & electiue, & non omnes indistincte. Soli enim humores tristantes sunt purgandi: & non alij in commento præallegato primi aphorismorũ, & hoc ipse declarat ibidem dicens, Phlegmate superabundante hoc euacuandum est. Cholera vero xãtha vel nigra molestante dimittendum quidem est phlegma, tristans autem cholera euacuanda. Et si serosum quid fuerit illud euacuandum est & non aliud. Si vero sanguis fuerit, quod superabundauerit, illius facienda est euacuatio, per phlebotomiam, vt superius est ostensum. Et idem dicebat in de vsu pharmacorum per hæc verba: Oportet primo tradere cholericis quod choleram purgat, phlegmaticis quod phlegma, hydropicis quod aquam, melancholicis quod choleram nigram. Si vero extra hoc purgas, conuenientia purgas, & dimittis inconuenientia. quare ad vtrasque peccare est, vniuersaliter igitur dicendum, quod humores naturales dicta nutritione superabundantes per phlebotomiam sunt euacuandi: innaturales vero per pharmaciam. Medicinam autem mox sanguinis eductiuam, licet non sit in rerum natura, possibile est inuenire, vt in libello de pharmacis narratur de quodam iuuene, qui porcellum de suburbio portabat: de casu eum super herbas quasdam applicans, videns sanguinem de eius hepate emanare, considerabat quod sanguinem euacuabant illæ herbæ, deditque aliquibus gratia experientiæ, qui deperditi fuerunt, dixit ad certum quod nullum alterum docuerat. Et sic per præsidem fuit condemnatus. Ita quidem, vt dicit, licet talis medicina in rerum natura sit, tacere tamen de ipsa rationabile est. Sicut alia venenosa tacentur ab hominibus habentibus intellectum. Quatuor enim sunt intentiones propter quas dantur pharmaca laxatiua. Prima est propter cacochymiam expurgandam. Secunda propter ægritudinis fortitudinem. Tertia ad distrahendum. Quarta ad alleuiandum. De prima cantat Hippocra. illam communem cantilenam secundi aphorismorum, A plenitudine quæcunque ægritudines fiunt euacuatio sanat. Duplex est autem plenitudo in quanto & in quali, in libro de multitudine, & vbique. Quæ vero est secundum quantitatem, phlebotomia sanat, quæ secundum corruptionem purgatio per pharmaciam in commento, vbicunque cibus præter naturam intrat, in ij. aphorismorum, &

in sexto: Quibuscunque phlebotomia & pharmacia cõfert. De secunda allegatur illud quarti therap. Quia secundum eundem modum sicut phlebotomia fit non solum propter multitudinem sanguinis, sed propter fortem ægritudinem, ita & purgatio propter multitudinem alicuius alius humoris, & fortitudinem ægritudinis. Et ad hanc intentionẽ adducit dicta Hippo. in libro de vlceribus, qui non solum considerauit ad multitudinẽ, sed ad ægritudinis fortitudinem, in purgando vt in triplici ægritudinũ fortitudine exemplificauit, propter principalitatem particulæ, vt in capite vel ventre percussio, propter magnitudinẽ dispositionis, vt in vulneribus ita magnis quod sutura indigeant, & propter malã morigerationem, vt in articulis quassatis & in quibuscũque sphacelizein, id est corrumpere periculum est. De tertia dicitur, ibidem quod non solum indigent laborantes purgatione, vt tristantem superfluitatem euacuent, sed vt antispasent & euacuent. Si enim, inquit, rheuma feratur sursum, inferius purgabimus. si deorsum, superius antispando. Iam autem cessante & firmato rheumate, per particulam eandem aut proximam euacuare melius. Et est verbum notabile. De quarto ad alleuiandum datur sæpissime medicina purgatiua incipientibus ægritudinibus iuxta doctrinam Hippo. in ij. aphorismo. minorando supple & non eradicando, vt vult Auic. in iiij. de curatione feb. putridarum. Natura enim alleuiata facilius digeret residuum, vt dicitur in commẽto, & in de phlebotomia fuit allegatum xj. therap. supra.

Ad secundum qui sunt qui purgationes cũ medicinis conuenienter tolerare possunt, Respondet Hippo. in ij. aphoris. quod illi qui circa vmbilicũ & pectinẽ habẽt spissitudinem: fortes enim oportet esse, vt dicit Gal. in commento, particulas inferiores ad bene purgandum materiam per ventrẽ inferiorem, quemadmodum qui habent partes superiores fortes, non lædũtur à vomitu. Et propter hoc dicebatur in iiij. aphorism. quod phthisicos non duces ad superiores purgationes sed macros supp. secundũ membra carniformia, non tamen secundum radicalia & spermatica: vt ibidẽ notat Albertus Bonon. In talibus enim est aptitudo vomẽdi vt plurimum propter choleram quæ in eis generatur: vt dicitur in commento. Sunt etiam apti ad purgationes secundum Rasim in quarto, corpora quæ in regimine sunt peccantia per

mul

multam & inordinatam comestionem,& quæ pauco vtūtur exercitio,pharmacis indigent, in primo de custodia sanitatis,& in tertia fen.primi.Et qui eam assueti sunt , melius eā tolerant,& propter hoc dicebat Gale.de vsu pharmacorum, quando igitur debes alicui tradere medicinam, interrogare ipsum oportet,si consueuit bibere eam,& qualiter se habet venter cum eis. Nam si consueuit melius tolerat,si non consueuit,scire oportet qualiter assellabat,dum erat sanus. Et si in sanitate: aut quando consueuit recipere medicinas, venter eius fuerit obediens,& bene solubilis,leuioribus & minoribus indiget pharmacis, si vero durus & inobediens, fortioribus.Tales enim cōditiones tolerāt medicinas.Contrariæ vero dispositi,nequaquam. Et ideo non sunt pharmacandi,nisi cum prudentia.Primo habentes ea quæ circa vmbilicum tabefacta & macra,fallaces sunt ad inferiorem purgationem secundum Hippo. vbi supra.Secundo corpora sana non habent purgari,quia cum medicina operetur per similem saltim in forma proportionali,vt nostra tenet schola,non inueniens malum humorem nocitiuum,conuertit se ad carnem,& humiditates radicales,& eas colliquat,& molestat,vt dicit commentator.Tertio etiam non sunt purgandi,qui malo vtuntur cibo.Intellige conuerso in habitum,sicut in lepra cōfirmata,declarat magister Alber.in qua pharmacia angustiat,& exoluit accipientem.Sed si mali humores in habitum corporis nondum sunt conuersi, non est inconueniens purgare, imò necessarium.Quarto non debent purgari crudi & indigesti iuxta Hippoc. primo aphorismo. digesta pharmacare,& mouere,non cruda,neque in principiis,eradicando supp.quicquid fiat alleuiādo,vt dictum est. nisi lasciuiant,& materia sit furiosa.Et licet Gal.in cōmento non dicat materiam furiosam,nisi à motu : nihilominus schola communis accipit furiosam à parte quantitatis loci & accidētis.Et propter hoc dixit synocham cum colica,causon,squināctes,& anthrax, materias crudas euacuare iubet. Materiæ enim motæ & transfluentes de vna particula ad aliam,vt non faciant impetum ad membra principalia,sunt euacuandæ citius quàm homo poterit.Illæ autem quæ non sunt firmatæ secundum aliquam particulam , non oportet mouere antequam digerantur , vt dicit Commentator : sed postquam sunt digestæ nisi natura sit sufficiēs ad expellen-

dum. Tunc enim debemus eam auxiliari, alias dimitattur ipsa operari. Quia (secundum Gal. in primo interiorum) solæ enim illæ passiones indigent exteriori auxilio, quarum propter magnitudinem nequit dominari natura. Et Auicē. in quarto de cura febrium putridarum authoritate Hippoc. Medicus est adiutor naturæ non impediens eam. Et ideo dicebatur in tertio techni. omnium natura operatrix, medicus vero minister. Quinto non sunt purgandi inaniti, neque debiles, quia vbi indigētia, non oportet laborare, vt dicit Hippo. & Auicen. dicit quod omni euacuationi annexus est casus virtutis. Sexto præparati ad fluxum, vt trauli qui cito à diarrhœa capiuntur, in sexto aphorismorum. Septimo pueri & senes non sunt purgandi per pharmaciā: pueri, quia propter fortitudinem sufficientes sunt ad expellendum superflua per insensibilem resolutionem, vt dicit Ioannes de sancto Amando, & sunt resolubiles per naturam senes, quia debiles, iuxta illud Gale. in quinto de custodia sanitatis, neque aloe neque hiera, vt quidam concedunt, debet dari senibus sup. in via cōseruatiua, vt dicebat magister Paulus: in via autem curatiua non negat: imò cōcedit iam imminente necessitate ibidem. Et secundum illam rationem omnia illa quæ debilitant virtutem, prohibent pharmacias, vt sudores, balnea, coitus, & alia euacuatio, & id genus. Octauo non debes dare purgationem secessiuam apostemate aut excoriatione in ano existente 13. therap. ventre aut intestinis incipientibus phlegmonem pati, subductiuo non conuenit vti. Nono laborantibus non conuenit nec competit, quia satis in eis consumitur humor. Et cum hoc habent conclusiones effrænes, & brutales, & barbarinas, in septimo Colliget, qui ex fortibus ægritudinibus euadunt sine medico & medicina. Decimo prægnantes non sunt purgandæ: quia propter commotionem & dilacerationem ligamētorum abortirent, nisi expediat propter materiam venenosam, de quo esset timendum quod reperet ad membra principalia, & interficeret matrem & fœtum insimul, aut quando est materia faciens abortum: & tunc securius fit à quarto vsque ad septimum mensem. Et certe non cum quacunque medicina, sed cum suaui & lenitiua. Et propter hoc reprehensio Auer. contra Hippo. habet suum intellectum, vt notatur in aphorismo illo, Non tamen vult Gal. quod tales indicationes

ães cum necessitate penitus cassent pharmaciam. Sed, vt dictum est, de phlebotomia quod secundum eundem Gale. in octauo therapeu. oportet exercitatum mente de ipsis facere vnum capitulum, adinuicem omnes, videlicet indicationes comparando, & si aduersantur dicit in septimo quod non oportet alterius extremitatem cupientem alterius obliuisci penitus, sed amborum semper reminiscentem & inquantum possibile est miscere eas, aut minuendo quantitatẽ, aut speciem medicinæ, aut ad aliud genus euacuationis mutando intendere.

Ad tertium cum quibus medicinis faciẽda est purgatio, nõ cum atrocibus, sed cũ familiaribus & correctis, vt dicit Gal. in de vsu pharmacorum. Iuxta quod est intelligendũ, secundum intentionẽ Heben Mesue, & Auic. quatuor sunt modi medicinarum laxatiuarum. Vnus & proprior modus est habens proprietatem attractiuã, vt scãmonea; & turbit. Alius modus proprietatem habet, compressiuã, sicut myrabolani. Alius proprietatem lenitiuã, vt tamarindi, cassiafistula. Alius modus habens proprietatem lubrificatiuã, vt mucilago psilij. Veruntamen quia exampliare singulariter de istis nimis esset longũ, dimitto dominis physicis exquisitã ipsarũ pertractationem quantum est de præsenti. Gratia tamẽ familiaris doctrinæ est sciẽdum iuxta doctrinã Hebẽ Mesue, quod medicinæ magis vsuales simplices euacuãtes choleram sunt Scãmonea. cuius dos. est à v. gra. vsq; ad duodecim. Reubarbarum à drach. ij. vsque ad quatuor. Aloe à drac. j. & ʒ. vsque ad ij. Myrabolani citrini à drac. iij. vsq; ad vnciam j. Lupulus fumus terræ, violæ, aquæ casei, succus rosarum, pruna, tamarindi, & cassiafistula, vsque ad vnciam j. & ʒ. Compositæ sunt electuarium de succo rosa. cuius dos. est vncia. ʒ. Diaprunis, & diacytoniten laxatiuum, quorum dos. est vncia vna. Diadactylatum cuius format erat semper apud me. Recipe dactylorum enucleatorum quar. j. elixentur in aqua decoctionis anisi, marathri, & ameos, deinde pistentur fortiter, & colentur, & cum quar. j. zucchari coquantur, donec incipiat inspissari: quod cognosces per inuiscationem cum digitis, deinde deponatur ab igne, & scammoneæ grosso modo tritæ vnc. j. misceatur & cum spatula agitando recondatur. dos. est. vsque ad drachm. j. Medicinæ simplices euacuantes phlegma sunt turbit. cuius dos. est drac. ij. Agaricus

drac.

drac.j.& ʒ.cartamus, vnc.ʒ.colocynthis, ana ſcrup.j. vſq; ad iij.myrabo.kebuli, vnc.j. Compoſitæ ſunt hierapicra Gale. cuius doſ.eſt drac.iij.Blanca, vnc.ʒ.Benedicta, vnc. ʒ. Pilulæ cochiæ, drach.j.&.ʒ. Diacartamus, cuius forma ſuperius in gutta fuit poſita drac.iiij. vel v.Pilulæ etiã de agarico.quarum forma ſecundũ Heben Meſue eſt talis.Recipe agarici, drac.iij.radicis lilij cœleſtis, praſſij, ana drac.j.turbit, drac. v.hierapicræ, drac.iiij.colocynthidos, ſarcocollæ, ana drac. ij.myrrhæ, drach. j.confice cum rob.doſ.drac.ij.Hierapicra qua ego vtor ſuper omnes, nobilis medicina ſumitur à Gal. in 7.therapeu.& quarto myamir:& continet centum partes aloes, & de cinnamomo, & de xylobalſamo, caſiafi.aſaro, ſpica, croco, & maſtiche, ſingulorum ana partes vj. vt qui vellet facere vnc.ij. de aloe, poneret de qualibet ſpecie ſcrup. ʒ.& in vnc.j.gra.v.Auicen.verò & Heben Meſue ad pondus omnium ſpecierum ponũt pondus duplicatũ de aloe. Antidotarium verò cõmune, ſolum vnicum pondus:& eſt debilior. non obſtante quod hieram acuũt cum turbit, agarico, & colocynthide:quia tamen ponuntur in parua quantitate, non multum vigorant eam.Et ideo conſueui vigorare eam cum tantundem de ſcammonea, quantũ eſt de altera medicinarum.Et quandoq; facio de ipſo pilulas cum ſucco abſinthij: quandoq; do eam in puluere cum aqua hordei mellita.doſ. eius eſt à drac. j. & ʒ. vſque ad drac.ij. Medicinæ ſimplices euacuãtes melancholiam ſunt, Sene, cuius doſ. eſt in puluere, drac.j.In infuſione, vnc.j. Epithymus, vnc.j.Eſula vſque ad vnc.j.cum cuſcuta.Myrabolani indi.Polypodium vſq; ad vnc. j. Lapidis lazuli, drac.j.Volubilis, Lupulus, ſine menſura.Compoſitæ ſunt diaſene, drac.v.catarthicum imperiale, drac.v.hiera Rufi, drac.iij.hiera Logodion, vnc.ʒ.Theodoricon, drac.vj. Et puluis meus communis: qui Recip. liquiri.drac.ij.pulueris ſtomachi confortatiui, vnc.ʒ. epithymi, vnc.j. ſene ad pondus omnium. fiat pul.doſ.drac. ij.Humores aquoſas euacuat tartarum, ſuccus ireos cuius doſ.eſt vnc.ʒ.ſuccus cucumeris agreſtis: panis lacticiniorum quem conficit.Circa inſtans cum farina hordei:& ſocius ille ſuper vinum, vnc.ʒ.dabat radendo:& faciebat mirabilia. Euacuãtes autẽ humores omnes eſt tabula mea quam recepi à magiſtro Stephano Arnoldi in Montepeſſulano, cuius forma Recip. cõſeruæ violarum, boraginis, ana drac.ij.conſeruæ bugloſ

buglossæ, cortic. citri conditi, ana drac. j. zinzib. albi, drach. 5. pulueris diadragaganti frigidi, drac. ij. diagridij, drac. iij. turbit, drac. iiij senę drac. v. panis zuchari, vnc. x. fiat electuarium in tabula. cuius dos. est vnc. 5. Ad eandem intẽtionem est diacasiaf. magistri Tadei. Et est quasi diacatholicon. Recipe casiaf. lib. j. tamarindorum recentium quar. j. mannæ granatæ quar. 5. senæ, polypodij, ana vnc. ij. esulæ, vnc. j. diagredij, vnc. 5. anisi, marathri, seminis melonum ana vnc. 5. cinnamomi, drac. ij. syrupi viola. syrupi ros. ana quod sufficit fiat electuarium. Dos. sit vsque ad drac vj. Casiafi. simplex datur communiter in colatura, vnc. j. large dissoluta cum aqua prunorum, viol. &c.

De mensura euacuationis quod erat quartum: dirigit medicum Hipp. in primo aphorismorum & in quarto, ꝙ quando euacuantur quæ peccant, & debet euacuari, patientes bene ferunt, & eis confert: contraria verò, importune. Quantitas autẽ humoris peccantis & virtus ægrotantis sunt regula totius mensuræ. Et ad hoc contemplare tempus, regionem, & ætatẽ: vt ipse dicit. Somnus autem & sita sunt signa perfectæ euacuationis in quarto aphorismorũ: & mutatio egestionũ nisi ad malũ terminentur. In secundo eorũdem & sexto epidemiarũ allegatur à Rasi. Tutius tamen est infra subsistere, quàm totũ exquisite euacuare: & melius est multiplicare vices quàm quantitatẽ. Et causam reddit Auic. quia illud parũ quod dimittitur, natura multoties resoluit. Coniecturatur parua quantitas expulsorũ de tribus lib. magna de xij. communis de vj, & viij. De tempore euacuãdi, sicut dictũ fuit de phlebotomia, est sciendum ꝙ hora est duplex, scilicet necessaria, & electa. Hora necessaria nõ habet tempus: vt quando materia est bene digesta, aut si est furiosa, aut magna, aut in loco periculoso, aut faciẽs in corpore talia accidentia, quod nõ det inducias, vt etiam superius fuit dictũ. Hora electa est post digestionẽ. Et ideo euacuatio non competit incipiẽtibus ægritudinibus. vnde Cõmentator. Nulla euacutio quã natura facit in principio, est laudanda: quãto magis ars quæ imitari debet naturã? regulariter tamen operantẽ saltim in affirmatiuis, vt dicit Albertus. Natura enim primo digerit: postea diuertit & expellit: vt ibidem dicit Cõmentator, nisi per modum alleuiationis: per quẽ modum præcipit Hippo. Incipientibus morbis si aliquid videtur mouendum, ꝙ moueatur

ueatur. In statu verò silēdū est. Tempus verò declinationis est eligendum in bona purgatione. Et secundū etiam tempora anni eligitur per ipsummet Hipp. in sexto tēpus veris. Et Gal. in cōmento extendit ad autumnū. Tempora autem excessiue calida & excessiue frigida, sunt euitāda: quia ante Canē & post Canē qui sunt 40. aut 50. dies ortus Caniculæ secundū Gal. de vsu pharmacorū: & secundo alimentorum: quorum Romani accipiūt 28. à fine Iulij, & 20. in princ. Augusti, molestæ sunt pharmaciæ, in 4. aphorismorum. Et non quolibet anno, sed secundū quod consuetum fuit ægrotare dicente doctore subtili in 6. Collectorij. Et ego dico ꝙ illi qui vtūtur potionibus in septimanis annorū, aut in medietatibus ipsorū, rectius faciunt quàm illi qui omni anno purgationē exercent: quia nos videmus ꝙ ægritudines vtplurimum nō accidunt hominibus, nisi in circuitibus determinatis: aut circa ipsos. Est ergo in quolibet indiuiduo multum considerandum. Quantū autem ad horam diei habet cōmunis practica dare colaturas in mane: pilulas de sero: electuaria in media nocte: quorum causę apud physicos sunt notę. Aerē oportet eligere præcipue in hyeme austrinum: vt dicit Auic. Et si esset pluuiosus, placeret socio concordantiarum. Eligendū est etiam, ꝙ luna habeat satis de lumine, vsque ad plenilunium: vt dicit Ioan. de S. Amādo: eo quia tunc humores in maiori sunt motu & pręparatione: quod est necesse in pharmacādo: Et fit in signis humidis: vt sunt Cancer, Scorpio, Piscis, Libra: à malis etiā nō aspecta à Ioue, vt in Cētiloquio dicit Ptolemæus: & causæ notæ sunt apud astrologos. & in meo libello de astronomia satis fuit tractatū de hoc.

Vltimum est de regimine. Regimen autem purgationis est tripartitum: videlicet in regimine ante administrationem: & in actu administrationis: & post actū. Antequàm autem administrentur medicinæ præcipit Hippo. fluxa facere corpora. i. digerere materiam, & aperire, & mollificare vias: vt Gal. in Cōmento dicit. Digeritur autem materia cholerica cum rebus frigidis, & aperitiuis: vt sunt herbæ 5. capillares, endiuia tenella, scariola, cichorea, rostrū porcinum, acetosa semina frigida maiora & minora: vinum malorū granatorum, acetū, & aqua. Composita sunt oxyzachara, & syrupus acetosus. Cuius forma secundum magistrum Arnoldum est hæc. Recipe capilli ve. adianthos, polytrichi, ceterac, scolopendriæ,

pendriæ,endiuiæ tenellæ,cichoreæ, scar.lactu. rostri porcini,ana.M.j.quatuor seminum frigidorum, maiorum & minorum,ana vnc.5.sandal.drac.ij.rof.viola.florum nenufar, ana vnc.j.succi granatorum quar.j.panis zachari. lib.j. fiat syrupus, & detur mane & sero longe à cœna v. cochlearia cum septē aquæ calidæ decoctionis prunorū.Digerit phlegma cum radic.v.calamentho,pulegio,hyssopo, maiorana, satureia,mēta,seminibus anisi,marathri, carui,piperis, zinzib.spicæ, melle, & aceto squillitico. Composita sunt oxymel diuret. & squilliticum, & compositio syru.mei. Cuius forma Recip. radic. fen.petro. apij,brussi, sparagi, graminis exfoliati in aceto per diem vnam temperatorum, ana quar.j.hyssopi, calamenthi,origani,chamedryos, abrotani, ana quar.5.se.anisi,mara. carui,ameos,ana vnc.5.zinzib.zedo.spicæ nardi,ana drach. ii. florum anthos, florum saluiæ, ana vnc.j.aceti,radicum prædictarum quar.j.& 5.mellis lib. j.fiat syrupus: detur cum aqua cicerum vt suprà.Digerunt melancholiam boragines, buglossæ,fumus terræ,scolopen. cetrac.adianthos, thamariscus, thymus, epithymus,cappares, vinum aromaticum, balneum aquæ dulcis. Composita sunt syrupus de liquiri. syrupus de fumo terræ, & syrupus de buglossa.Cuius forma est hæc. Recipe buglossæ cum toto libr. 5. fumi terræ cum floribus rubeis, summitatum lupuli,teneritatum salic.ana quar.1.medullæ corticis fraxini, thamarisci, scolopendriæ, capilli veneris, & melissæ, ana quar.5.seminis melonum, cuscutæ, seminis vrticæ,ani. marathri,ana vnc.5. liqui.rasæ, calami aromatici, been albi & ru.ana drach.ii.corticis citri,spicæ nardi,ana drac.1.florum absinthii,florum genestræ, ana vnc. vna, vuarum passarum mundatarum, vnc.ii. aceti squillitici quar.1. vini aromatici quar.5.mellis libr. 1. fiat syrupus: detur, vt supra cum aqua boraginis.Et ad summum,inquit Auic. naturam mollificare antequā venter soluatur est competens regula in soluendo.Regantur ergo interim quod potant syrupum, caulibus & iuribus mollificantibus, nisi ex natura haberent bonum ventrem,aut essent parati ad fluxum. Et cum hoc consulit Auic.quod si fuerit cōstipatus cum fæcibus induratis,quod præmittatur clystere mollificatiuum. In actu autem administrationis pharmaciæ cauēdum est, quod eam retineat, & non euomat,ad minus quousque facit aliquā operationem.

Et hoc

Et hoc cum fricationibus extremitatũ, & masticatione pomorũ, & odoratione crustarũ in aceto infusarum. Et etiam cauẽdum est, ne super dormiat, nisi medicina fuerit in solida substãtia, tunc enim dormiendum est vsquequo incipiat operari. Postquam autem incipiat operari, nõ dormiat, nisi vellet eam restringere. Est etiam consilium Auic. quod post acceptionẽ medicinæ quiescat: vt ipsa à natura comprehendatur vsquequo incipiat operari. Et tũc moueatur & intendat paulatine, maximè si medicina ad operandũ fuerit pigra iuxta doctrinam Hippo. 4. aphorismorũ. Cum quis biberit elleborũ, moueatur. Consulit tamen Auic. quod si medicina accepta non operatur, si non facit nocumentũ, quod dimittatur. Si autem adesset aliquid timoris, melius est quod fiat clystere, quàm si daretur iterũ medicina. Nam, vt dicit, duas medicinas vẽtrem soluentes in eadem die administrare timorosam est, & extra rectitudinẽ. Post autem operationem medicinæ ad lauandum stomachũ, & intestina consulit Gal. in 7. therapeu. potare vnum haustum prisanæ: Parisiẽ. tamen dant aquam trumelli bouis. Montispeden. aquã pulli lauato stomacho & intestinis. Consulit Ioannes de Sancto Amãdo antequam comedat trãsglutire aliquem succum stypticum, vt os stomachi calefactum per medicinã confortetur. Comestio autem pharmacati debet esse moderata, & euchyma de bonis gallinis & caponibus, & minor solita: vt proportionetur patienti per euacuationem debilitato iuxa doctrinam primi aphorismorum: & secundi regiminis acutorum, & secundũ quod erat materia, quæ peccabat, ordinetur qualitas. nam post euacuationem & abscissionem causæ alterãda est dyscrasia quæ remansit, in tertio techni.

De vomitu.

Vomitus est purgatio facta per os cum medicina vomitiua. Et valet ad conseruationem sanitatis: iuxta illud quod dicit Gal. in quinto de vtilitate particularum. Bene igitur antiqui medicorum vomitus post cibaria singulo mense facere consulebant. Hi quidem semel sufficere existimantes: hi autem bis facere significantes. Valet etiam ad ægritudinum curationem dicente Auic. quod valet chronicis passionibus epilepsiæ, maniæ, lepræ, podagræ, sciaticæ, & passionibus renum, & vesicæ. Et est auxilium euacuatiuũ & diuersiuum,

siuum, principaliter purgans stomachum, & per consequẽs alias partes. Possunt autẽ tolerare eum habentes partes superiores fortes, non debiles, & præparati ad phthisim: præparãt autem ad vomitum cibaria multa, & diuersa, dulcia, & pinguia, & nauseatiua: velut sunt ficus, porri, cepæ, fabæ, carnes porcinæ, ptisana, & vini multa potatio. Prouocatur vomitus tripliciter, debiliter, fortiter, & fortissime. Debiliter prouocatur cum vno hausto aquæ calidæ & olei, & tactu digitorum aut pennæ vnctæ immissæ infra palatum. Fortiter cum decoctione seminis atriplicis, seminis raphani, seminis erucæ, porri, cepæ, aut per decoctionẽ raphani, intra quã steterit per duos dies sub terra elleborus, aut per comestionem eiusdẽ raphani rotulare. Fortissimus fit cũ vomitiuo Nicolai. Cuius forma est hæc. Recip. tapsiæ, vnc. iiij croci, drac. j. nucis vomicæ, vnc. 5. catapuciæ, vnc. ij. cũ succo asari, & mellis: fiant trochisci, drac. vnius, dentur distemperati cum aqua tepida. Datur post cibum iuxta meridiem, & ligẽtur oculi. Et postquam compleuerit operationem suam, lauetur os & facies cum aqua & aceto, & post horam comedat cibaria leuia & confortatiua.

De clysteribus.

Enema aut clystere fuit assumptum à ciconia aue pro dolore ventris assumente aquam maris cum rosto & iniiciẽte sibi retro, vt recitat Gale. in introductorio medicorum. Et est notabile auxilium, vt dicit Auicẽ. ad expellendũ superfluitates quæ sunt in intestinis primo, & toti' corporis cõsequenter. Et propter hoc supplet vices medicinarum: habet enim securitatem: quia non transit per os, neq; per nobilia membra, & expellitur satis ad votum. Valet autem in passionibus intestinorum, & renum & membrorum superiorum. Et est triplex, mollificatiuũ, mundificatiuũ, & constrictiuum. Mollificatiuum seu lenitiuum sic fit. Reci. aquæ decoctionis maluarum, aut furfuris matrisuiolarum, aut ficuum lib. ij. olei communis lib. j salis, drac. ij. fiat clystere. Mundificatiuum fit cũ ij. lib aquæ decoctionis maluarum, mercurialis, brancæ vrsinæ, foliorum siclæ, ana. M. j. ficuum pinguiũ xv. numero, anisi, marathri, asari, ana vnc. 5. Dissoluãtur in ea casiæ fist. mũdatæ, vnc j hieræ picræ Gal. benedictæ probatæ, ana vnc. 5. mellis quar. j. olei lib 5. salis, drac.

ij. fiat clystere. Constrictiuum fit. Re. plantaginis. M. ij. rosarum. M. j. balaustiarum, vnc. j. fiat decoctio vnius lib. in qua dissoluantur pulueris ru. vnc. 5 sepi hircini, quar. j. albuminis ouorum trium in numero, fiat clistere, & in parua quãtitate iniiciatur. fieri autem potest omni hora. Eligibilius tamen fit ante comestionem. Sed patiẽs dum recipiet eum, dimissa zona curuus super genua sua, & teneat os apertum. Et post iniectionem fricetur sibi venter, & vertat se super locum dolorosum, & substineat ipsum per vnam aut per duas horas: imò quantum erit possibile.

De suppositoriis.

Suppositoria fiant ad modum candelarum vnius digiti de melle cocto cum sale trito, & inungantur cum oleo, & cum eis incorporetur modicum de stercore muris, fortiora essent: fiunt aliquando de sapone duro: aliquando de lardo indurato: nõnunquam cum mercuriali trita, aut fructu cucumeris asinini depilato. Caueantur tamen in ano vlcerato: purgant enim & attrahunt feces intestinorum, vt in de colica Auicen. ponit.

De cauteriis & formis eorum. Cap. III.

CAuterizatio est operatio manualis cum igne facta artificialiter in corpore humano ad vtilitatem determinatam. Ignis autem secundum omnes doctores est duplex, actualis qui subito operatur cum instrumentis metallicis ignitis: aut cum radic. aristolo. seu asphodelorum summe calefactis, aut cum sulfure incenso, aut cum aqua seu oleo bullitis, & non à casu, sed scienter applicatis. Alius est potentialis qui non apparet sensualiter in hora: sed post deductionem potentiæ eius ad actum, quod fit cum medicinis causticis, & rumpentibus. Et quædam imprimunt fortiter, & faciunt escharam, vt est calx viua cum sapone, mel anacardinum: quædam leuiter & nõ faciunt escharam, sed vesicant, vt cantharides, & flammula, atque patta lupina. Cauteria tamen actualia sunt securiora quàm potentialia: eo quia secundum Albu. actio ignis actualis est simplicior, & minus lædit partes vicinas & mẽbra principalia, quàm actio ruptorij quæ membris principalibus multum est suspecta: nisi esset in casu in quo patiens propter eius pusillanimitatem non esset ausus attingere ignem. Aut in casu in

quo

quo vellemus facere cauteria ad euacuandũ & deriuãdum. Tunc enim ruptorium propter dolorẽ,& escharã grossam quam dimittit debilitãdo locum maiorẽ prouocat fluxum. Et licet Auic. dicat ꝙ cauterium actuale melius fit cum auro, hoc habet verũ in mẽbris teneris, velut sunt oculi, vt dicit Arnoldus. In aliis autẽ securius fit cũ ferro, vt dicit Albu. eo quia igneitas in ferro melius potest mẽsurari quã in auro, aut in argẽto propter eorũ colorẽ, nisi fieret per aurifabrum in hoc assuetũ. Cauteria secundũ Albu. cõpetunt in omnibus dispositionibus: præcipue tamen humoralibus & maxime frigidis & humidis: calidis autẽ humoribus licet non contrarientur per se, cõtrariantur tamen accidẽtaliter per remotionẽ causæ. Calidis autem & siccis naturis in materialibus non sunt vtilia: imò in eis faciunt multa mala, vt tenet Albuca. Brunus, Guli. Lãfrancus, & Henricus, & eorum sectatores. Et quãuis sit valde vtile medicamen secundum Albuca. & Auic. & de ipsis multa tractauerunt Albuc. Hippo. vt testatur Haliabas in nono sermone partis secundæ. Nihilominus modernis temporibus non habet tãtum vsum, quãtum habebat antiquis temporibus, vt dicit Henricus: eo quia cõmuniter exercentur per idiotas & operantes imperite, & absque purgatione: propter quod lædũtur quãplurimum. Et ita arguendo per fallaciam accidẽtis huius, magisteriũ negligitur, sicut & multa alia, vt Albumasar de astronomia probauit. Cauteriũ vero est necessariũ auxilium in cõseruando sanitatem, & extirpãdo ægritudinem: tenet enim locũ vniuersaliũ euacuationũ, vt phlebotomiarum, & purgationũ in hominibus qui eã sustinere nõ possunt. Et cũ hoc reliquias prædictarũ euacuationũ corrigit, & emẽdat maxime in ægritudinibus fortibus, & malignis, in quibus solã fieri cõsueuit, vt Rabbi in 6. epidemiarũ allegauit. Et propter hoc dicebatur antiquitus vltimũ instrumentũ medicinæ nõ vltimitate finis, sed ordinis: quia post diætã & pharmaciã, & phlebotomiã debet fieri cauterium vbi conuenit, aliter faceret multa mala. Vniuersalis autem euacuatio debet præcedere particularem in ordine operationis recte. Et quia istud auxiliũ est ita generosum, circa ipsum inquirantur tria: primo quare fit, secundo quo modo fit, sed tertio regimen ipsius. Propter autem primum est sciẽdum quòd cauteria fiunt propter vtilitates genera-

les & speciales. Vtilitates generales cauteriorum præcipue actualiũ sunt sex. Primã ponit Auic. ad cõfortationẽ membrorũ. Calefacit enim cauterium actuale, & desiccat mẽbra quæ vtplurimũ à frigido hebetãtur. Et propter hoc dicebat Hippo authoritate Gale. 4. therap. Siccum sano est propinquius: humidũ vero nõ sano. Secundam ponit ipse Auic. ad prohibendum ne corruptio multiplicetur in mẽbro. Et isto modo præcipitur à Gal. in secunda ad Glauco. & ab Auic. in 4. ꝙ fiant in circuitu esthiomenorum, & in vlceribus sponte dilatantibus, & in ossibus corruptis. Tertiam ponit idem Auic. ad resoluendũ materias coartatas in particula, & isto modo præcipiunt Albuca. & Halyabbas ꝙ fiat in guttis, & in cephaleis, & in fortibus doloribus. Quartã adaptat idem Auic. ad restringẽdum sanguinem, quã appropriabat Gal. in 5. therapeutices dũ dicit, adinuenerunt ea quæ ad vocatam escharam operãtur, velut sceptrum quoddã ad restringendum fluxum sanguinis. Operantur autẽ ipsam per ignẽ: aut per similem igni pharmaciam. Quintam appropriat magister Arnoldus ad euacuandũ & diuertẽdum fluxus inueteratos oculorũ & totius corporis: & isto modo fiũt setones, & cauteria retro collũ, & in fontanellis lacertorũ: vbi lacertus à lacerto distinguitur: aut sub eis ad duos vel tres digitos iũcturarũ maxime iuxta venas, quę dirigũtur ad mẽbra illa. Sextã ponit Gal. ad intercipiendũ: & isto modo præcipit cauterizare venas tẽporũ, vt non fluat ad oculos materia, & in ruptura, ꝙ intestina nõ descẽdant & in vicinitate vlcerũ malorũ. Et de hoc fecit aphorismũ Arnoldus. Manatio quæ diuerti nequit ad exitũ naturalẽ aut supp. habituatũ, vicinis cauteriis adducitur cõpetẽter. Septimã ostendit vsus ad extirpãdũ superflua: & isto modo aperiũtur apostemata: resecãtur glãdulæ, extirpãtur carnes viuæ & mortuę, & id genus. Vtilitates autẽ particulares licet ponãtur 56. ab Albuc. & 20. ab Halyab. & multa à Bruno, Rogerio, & suis glosatoribus, ac etiã à Guliel. Lãfranco & Henrico secundũ quod ea in diuersis præcipiũt facere locis: nihilominus moderni operatores nõ faciũt ea, nisi secundũ octimẽbrem diuisionẽ. Primo in capitis sũmitate in loco vbi pertingit digitus medius extẽsa manũ de naso à radice palmæ superius. Cõsulunt Albuca. Halyab. Brunus, Guliel. Lãfrancus & Rogerius cum suis glosatoribus cauteria rotũda cum oliuari

ad

ad euaporãdum cerebrũ, & diuertendum materias quæ ad partes rheumatizant subiectas. Et aliqui profundãt ea vsq; ad os. Nonnulli radũt aut exfoliant primã tabulã cranei, qꝺ non multũ approbat Albuc. Et ideo valẽt talia cauteria maniæ, epilepsiæ, & capitis dolori, fluxui oculorũ, phthisicis, & omnibus rheumatismis. Fiunt etiam in cornibus capitis & occipite cauteria cũ eodẽ instrumento ad calefaciendum & cõfortandũ caput in paralysi, tremore & spasmo: & propter lepram palliandã. In facie autẽ quæ est secunda particula, fiunt multa & diuersa cauteria propter speciales vtilitates. Fiunt enim in palpebris ad corrigendum & eleuandum palpebras, cũ myrtillino. In loco pilorũ ad claudẽdum poros pilorũ euulsorum vt non renascantur: & hoc cũ actuali. In lachrimalibus ad cõsumendum carnẽ superfluã, cum cultellari paruo. In cãtho iuxta nasum pro fistula, cum actuali & canna. In temporibus ad claudẽdum venas pro rheumate oculorum, cum cultellari. In naso pro polypo cõsumendo, cum actuali & cãna. In labiis pro fissuris, cum cultellari paruo. In dẽtibus pro dolore & putrefactione ipsorũ, cum actuali & cãna. In vuula pro ea incidenda, cum incidẽte & cãnali cochleata. In collo fiũt cauteria ad setonem cum tenaculis & acu setoneata retro in fossa ad diuertendũ materias oculorum, vt solus dicit Lanfrancus, licet alij non dixerunt, innuerunt tamen præcipue glosatores, qui viderunt quendam medicũ maxime approbatum per cauteria rotunda ibi facta à longo tempore dimissa aperta, curare maniacos, scotonicos, & vertiginosos. Galenus etiam in 13. therapeutices, dixit quod ventosa secundum occipitium facta nobile est auxilium rheumatis oculorum, quãto magis cauterizatio? Et ob hoc in rheumate oculorum in prædicto loco cauterium cum setone facere consueui. In parte autem anteriori in collo sub mentone cõsulunt quatuor magistri cauterium ad setonem propter euacuare naturam guttæ rosaceæ & aliarum infectionum faciei & oris. In omoplata, in fontanellis brachiorũ ad tres digitos de iunctura vbi lacertus à lacerto manifeste distinguitur, cũ clauali rotũdo, cum resta & plata perforata, ab intra fit cauterium pro ægritudinibus faciei, & partis anterioris colli. In membris thoracis, & ab extra pro ægritudinibus totius capitis & partis posterioris colli. In membris thoracis sub furcula fit cauterium

rotundum aut ad setonem pro asthmate & ægritudinibus gulæ & sub ascellis, eodẽmodo pro ægritudinibus humerorũ, & pro mundificãdo cor, & palliando leprosos. In empyimate etiam quandoque fit apertura cum ensali cultellari inter costas ad attrahendum sanguinem, est tamen periculosum de fistula aut de morte propter debilitationẽ cordis ex aere siue alteratione subintrante, vt dicit Albuca. In vẽtre in parte anteriori supra stomachũ fiunt cauteria rotunda aut ad setonem, quæ conuenientius se tenent aperta propter ægritudines stomachi, & supra hepar & supra splenẽ propter dolores illarum partium. & subtus vmbilicum propter aquam hydropicalem. Et albuc, & Haly. faciunt ea cũ clavalibus duplicatis, aut triplicatis. In anchis fiunt cauteria in inguine propter rupturam. In pectine propter vesicas. Retro propter renes & gibbositates cum rotũdo aut clauali restato. Et in bursa testiculorũ cum setone, propter herniã aquosam & ventosam. Octauo fiunt cauteria in fontanellis sub genu ad tres digitos vbi lacertus à lacerto distinguitur cum clauali rotundo arestato, cũ plata propter purgationem totius corporis & morbos tibiarũ. Plures autẽ alias vtilitates speciales faciunt cauteria in prædictis locis quæ superius in singulis capitulis sunt explicata. Vtilitates autem cauteriorum potẽtialium sunt quasi eædem sicut & actualium: excepto quod non confortant sed debilitant. Et ideo magis appropriantur ad euacuandum & deriuandum humores, & aperiendum apostemata, & fluxum sanguinis restringẽdum, quàm actualia. Particulares vero eorum vtilitates assumuntur à locis in quibus fiunt. Cõmunius tamen ponuntur caustica in locis carnosis, quia trahũt à profundo magis quàm actualia. Membris tamen principalibus magis sunt molesta. Vesicantia vero in locis ponuntur intercutaneis vt sub mentone, retro collum, & tota facie, & in cauillis pedum & manuum, non enim extrahunt nisi humorem intercutaneum, vt videtur ad sensum.

Propter secundum quomodo fiunt cauteria est sciẽdum quod cauteria actualia fiunt cũ instrumentis præcipue metallicis, Potentialia vero cum medicinis causticis.

Instrumenta autem quibus fiunt cauteria actualia apud antiquos erãt diuersa. Moderni vero ea retraxerũt ad certum numerum, vt Gul. de Sali. ad sex, vel ad octo: Lanfrã. ad

decem: Henricus ad septem. Ego vero communia cauteria faciebam cum sex formis, specialia vero cauteria faciebam cum propriis instrumẽtis formatis iuxta intentionem quã complere habebam: fiant autem de qualibet forma tria instrumeuta paruum, magnum, & medium.

Prima forma est Cultellaris ad formam cultelli facta, & est duplex: Dorsalis scindens ab vna parte, Ensalis scindens vt ensis à duabus. Et cum isto inciduntur carnes superfluæ & aperiuntur apostemata & rectificantur vlcera.

Secundum instrumentum est Oliuare non ad formã folij oliuæ, vt putauerunt Gul. & Lanfr. & Henr. sed oliuarũ ossibus simile: vt dicit Haly. in nono sermone partis secundæ de coquendis capitibus. Quod eius operatio etiã ostendit, fiunt enim cũ oliuari, in summitate capitis, vt docent præfati magistri. Et iuxta iuncturas propter earum dolorem & super neruos: vt non profundetur in eorum substãtia dum cauterizãtur propter putrefactionem. Et super ossa propter magis desiccare dum cauterizantur propter corrosionem.

Tertium instrumentum est Dactylare ad similitudinem ossium dactylorum factum, & valet ad omnia ad quæ oliuare, sed ipsum meliorem formã relinquit post se, quia oblongam. & est grossius quàm oliuare. Et ideo est præcipuũ in vlceribus & ossium corruptionibus.

Quartum instrumentum est Punctale, habens cuspidem gracilem & rotundam, cum quo cauterizatur sola cutis. Et est duplex, cum resta & plata, vt non transeat vltra cutim cum quo fiunt cauteria quæ communiter vocantur ad nodulum in fontanellis brachiorum & tibiarum. Aliud est planum longum ad modum radij cum cannula vt non offendat latera, cum quo cauterizantur membra, vt fistula lachrymalis, polypus infra nasum, & dentes.

Quintum instrumentum est cauterium subtile cum quo ponuntur setones cum tenaculis latis & perforatis: valet autem istud cauterium vt punctalia ad nodulum, sed sunt leuiora & durabiliora, eo quia nodulus egreditur, & cadit sæpe, & indiget ligatura tædiosa, seto autem non.

Sextum instrumentũ est Circulare cũ quinq; additamẽtis ad faciendũ quinq; cauteria ad nodũ cum plata quinq; foraminibus perforata super sciam in dolore ipsius & supra humerum & supra gibbositatem humerosam & dolorosam.

Modus autē faciēdi cauteria actualia, est qꝫ inquiratur bene locus vbi debēt poni, & exiccetur, & signetur, & applicata plata aut cannula frigida, si debēt poni: aut sine ipsis vbi nō est necesse, firmiter patientē tenendo, & ignita cauteria bene duo vel quot erūt necessaria vsquequo rubeant, quia tunc erunt meliora, tradātur magistro caute quod patiens non videat, & imprimantur, & teneantur cū quadā reuolutione, vt non adhæreāt carni, fortius tamen in osse, leuius in neruo, vsquequo perdant rubedinem. Et toties reiterentur, quousque habuerit intentum, & postea regantur.

Medicinæ vero cū quibus fiunt cauteria potentialia, sunt ruptoria, quorū aliqua post se dimittūt escharā, vt calx viua, & sapo mollis, æqualiter de quolibet, drac. j. vel quantū sufficiet ad operationē mista recenter antequā sint infrigidata, vt dicit Albuc. addendo quid fuliginis, vt dicit Henr. aut salis alkali, vt præcipit Haly. Et de saliua ponit vulgus, & qꝫ statim applicetur in loco signato infra circulū factum de tela cerata, aut de panno in albumine oui infuso, aut in aliquo glutinoso frigido, & ligetur firmiter à xij. horis vsque ad xviij. dimittatur, & postea remoueatur & regatur. Medicinæ autem rumpentes quæ non faciunt escharam sed vesicas, sunt cantharides mistæ cū fermento, aut cū aliquo sepo, vel folia flamulæ. vel patta lupi, vel marciliū pistata, & super locum applicata in quantitate vnc. ʒ. vsque ad vnc. j. & ligentur non stricte, & dimittantur ab octo horis vsque ad xij. Et postea remoueantur, & vt oportet regantur.

De tertio quod est de modo regēdi cauteria, est sciendum quòd eorū duplex est regimen ante actum videlicet, & post actū. Ante actū ipsius omni tēpore potest applicari vt dixit Albuc. duntaxat quod corpus sit mundū & non repletum. Communis autē est admonitio in iiij. & xiij. thera. & vbiqꝫ, quod nullū euaporatoriorū nominatorum auxiliorum vti audeas antequam euacuatione totius corporis vtaris. Et si non dicitur semper tamen intelligatur. Admoneatur etiam patiens ante cauterizationem de bonitate & securitate cauterij, ad hoc quod ipsum melius sustineat. Et si necesse est, teneatur firme quod ligetur. Post vero cauterizationem in primis tribus diebus ponātur super locum & circumcirca albumina ouorū cū oleo ros. agitata. Et post casus escharæ cum butyro lauato addita modico frumēti farina, aut cum aliquo

aliquo vnctuoso nõ salito: aut cũ aliquo dulci maturatiuo procuretur. Et postquã ceciderit eschara, mundificetur, & curatione vlcerũ curetur: nisi ipsum vellet tenere apertum propter euacuare humores & fumos vaporosos, aut propter consuetudinẽ longã, ob quã non esset securũ claudere ipsum absq; alia euacuatione æquipollente. periculũ enim esset quod humores qui consueuerũt exire, retẽti currerẽt ad aliquod membrũ, & quod inducerẽt maiora mala: vt in de vlceribus est dictũ, & in prologo istius libri pręmissum. Et vt etiã notatur in primo sexti aphorismorũ, Hæmorrhoidas antiquas habenti. In casu tamẽ in quo esset necesse post clausionẽ ipsum reiterare, in eodem loco potest reiterari: aut in suo consocio mẽbro, aut in alio sibi proximo, iuxta illud Arnaldi, Manatio innaturalis quæ diu manauit, obscurari nequiuit absq; timore grauioris incõmodi, nisi manatio cõsueta ad proxima deriuetur. Cauterizatus à die cauterizationis vsq; ad septẽ vel nouẽ dies quod igneitas sit refrænata, regatur regimine infrigidatiuo. Post vero vsque ad complementũ suę operationis cõfortetur virtus, & ordinetur regimẽ ad oppositũ suæ causæ. Tempus autẽ cõmune tenendi ipsum apertũ secundũ Rogeriũ & suos magistros est 40. dierũ, aut triũ mensiũ: nam ille est terminus vltimus apostematũ in vj. aphorism. & in secundo prognosticorũ. Vltra autẽ illud tẽpus debilitatur locus, & habituatur cacochymia, & cũ hoc virtus in eo cõfortans est euaporata vt dicit Henr. Teneatur autẽ apertũ cum tentis & nodis de cera simplici: aut in aqua malaxetur euphorbiũ seu scammonea, vel colocynthis seu elleborus secũdũ naturã humoris quem volumus purgare, aut cũ piso, aut cum nodulo de ligno hederæ, aut de gentiana. Et de super ponũtur folia caulium, aut hederæ subtus pannos aut supra pannos triplicatos aut retriplicatos: & aliqua plata de corio, aut de ære aut argento ligata. Et potest bis in die, aut toties quoties placebit remutari. In cauterio autẽ potentiali ante actũ, est necessaria melior euacuatio quã in actuali: cũ sit maioris læsionis, vt dixi: non est tamẽ necessariũ quod ligetur patiẽs, sed perquiratur locus, & signetur, & vt dictũ est, applicetur. Et post actum, regatur vt de cauteriis aliis est dictũ. Vesicantia vero requirunt custodiã maxime vesicæ, quæ consueuit lædi ex cantharidum applicatione: quæ cum balneo cõsueuit

corrigi, vt inferius dicetur. Eleuatæ autem vesicæ incidantur, & aperiantur cum forficibus, aut cum acu. Et post desi per foliũ caulis & paui applicentur, & sicut placebit, remutentur. Et quia non faciunt escharam, sed vesicam, infra septimam diem vel octauam desiccantur & consolidantur.

De operationibus & artificio præparandi antidota quæ in arte competunt chirurgiæ. Cap. IIII.

NEcessarium & valde vtile est sæpissime medicis maxime chirurgis vt sciant adinuenire & componere ac etiam administrare auxilia infirmorũ, eo quia multoties cõtingit eos operari in locis in quibus non reperiuntur apothecarij: aut si reperiuntur non sunt ita boni neq; omnifarie fulciti. Vel sunt multi pauperes qui non possunt emere res proprias & pretiosas, quare cum communibus oportet pertransire. Et propter hoc data est doctrina, & modus cognoscendi simplices medicinas à Gal. in primis libris simplicium pharmacorũ, per substantiam, saporem & odorem, & id genus, & conficiendi composita, in decem septem libris de compositione medicinarũ, quorum decem dicuntur almyamir, & septem catageni, vt Haly in fine techni testatur. Ita enim refert Gal. ipsummet aliquoties fecisse, vt in sexto myamir, in agro existẽs carens dyamoron, in quodã in gargarione patiente adinuenit dianucum. Et xj. therap. accepi absinthiũ, in paupere mendico apostema in hepate patiente, qui oleum non poterat emere nardinum. Ego etiã nunquam consueui exire extra ciuitates, nisi mecum portaui bursam clysteriorum, & aliqua communia. Et querebã herbas per campos, cum modis dictis ad cito subueniendũ infirmis. Et ita reportabam laudem, lucrũ, & amicorum copiã. Et interim propria ordinabantur & procurabantur. Porro est etiam vtile scire multas medicinas, quia non omnia in omnibus locis reperiuntur, vt in myamir superius de apostemate aurium fuit allegatum. Et quod confert vna hora non cõfert alia, & quod vni proficit nocet alteri. Et totum hoc est propter diuersitatem particulariũ complexionum gentium & auxiliorum, qui certis literis non possunt denotari, vt vij. therapeu. dicebatur. Propter hoc est sciendum quod operationes chirurgicalium distinguuntur secũdum virtutes, quæ sunt in eis, & eas habent efficere in corpore hum

humano, quæ triplices numerantur à Gal. & Auer. in quinto, Quædam sunt primæ quæ dicuntur complexiones, & qualitatiuæ, quæ à qualitatibus dependent elementorum sicut sunt illæ, quæ dant, & faciunt caliditatem, frigiditatem, siccitatem, ac humiditatem. Quædam sunt secundæ, quia sequuntur primas dictas, quę suo modo dicuntur substantiales: sicut illæ quæ habēt repercutere, attrahere, resoluere, remollire, maturare, mundificare consolidare, regenerare, ac etiam & dolorem sedare. Quædam sunt tertiæ, quę hæc facere habent in determinatis particulis, quæ suo modo dicuntur specificæ seu formales, vt medicinæ laxatiuæ, & vrinatiuæ, ac etiam illuminantes visum, acuentes auditum, & id genus. Quæ quidem operationes secundum mentem Auicennæ in secundo canonis, quandoque fiunt per medicinas suo modo simplices, velut sunt rosa, chamomilla, atque plantago: quandoq; per compositas, velut sunt vnguenta, olea, emplastra, aquæ, epithemata, pulueres, & consimilia. Laudabilius tamen est operari cùm simplicibus si quis potest, quàm cum compositis: eo quia cum compositis concurrere multa sunt, quæ multoties in vnū non possunt cōcordare, vt in tertio therapeu. ostendebatur. Et propter hoc dicebat magister Arnaldus, quod potens medicare cum simplicibus, dolose aut frustra quærit composita. Cogit tamen vt dicit aliquando necessitas, componere medicinas, quando non inuenitur simplex potēs vtiliter complere intentiones propositas & conceptas.

Concipiuntur autem intentiones secundum eundem Arnaldum ex membris, & ex morbis aut ex medicinis secundum nobilitatem, aut etiam diuersitatem conditionis eorum, situs etiam & compositionis. Ex morbis secundum compositionem quam habent in se & respectu causarum & accidentium. Ex medicinis, quando sunt debiles horribiles, aut nimis fortes. Et quia optimè ista pertractantur per Auicennā in quinto, & per Serapionem in septimo, & per translatorem Antidotarij Azaranij parte prima, & per Ioannem de sancto Amando in suis aureolis, non curo in his elongare sermonem. Nihilominus præparantur medicinæ, & mundantur, decoquuntur, & aduruntur, conteruntur, & id genus de causis certis de quibus Serap. sermone euangelico tractauit.

De

De præparatione medicinarum simplicium.

Causa autem quare mundantur simplices medicinæ est, vt remoueantur ab eis extranea. Et lauantur omnes, vt magis sint mundæ & puræ. Aliquæ verò vt abiiciatur fæx & sordities ab eis. Nonnullæ verò, vt remoueatur acuitas, & acquiratur frigiditas.

De mundificatione herbarum.

Exemplum mundationis & depurationis habetur in herbis & radicibus, quæ quomodo mundantur, & depurantur notum est omnibus. Exemplum lauationis, vt abiiciatur fæx & sordities, est oleum & cera.

De lauatione olei.

Lauatur oleum dupliciter: vno modo cum clepsydra habente duo foramina, vnum in summitate, aliud in profundo: & impleta secundum medietatem aqua calida & oleo claudantur foramina, & agitentur fortissimè, vsque quo oleum & aqua sint bene mista: demũ post quietationem aperiatur foramen fundi, quousque aqua fuerit extracta: & demum ponatur tantundem de alia aqua, & fiat vt prius, & toties reiteretur, quousque oleum fuerit albificatum. Aliter autem lauatur magis leuiter in pelui, scutella, vel olla: ponitur in scutella cum tantundem aquæ calidæ, & agitatur cum spatula tantum donec albificetur: deinde ponatur in sole quousque separetur oleum ab aqua: deinde colligatur oleum de superficie aquæ cum aliquo cochleari, & reponatur. Et si sufficienter fuerit mundatum, bene: & si non, iterum ponatur de aqua vt prius, & secundo & tertio, donec albescat.

De lauatione, & dealbatione ceræ.

Lauatur & dealbatur cera, fundendo ipsam cum aqua, & ipsam eleuando cum lapide, aut cum vitro rotũdo in ea immerso. Et post immergatur in aqua frigida, & separetur à lapide, toties sic faciendo donec tota cera sit extracta. Et postea apponatur ad solem, eam sæpe vertendo, donec sit alba perfecte: Aliter & magis leuiter accipitur cera, & coquitur in aqua, & postea expellitur illa aqua, & ponitur alia: & fiat ita sæpe donec fiat alba.

De lauatione terebinthinæ.

Lauatur terebinthina vt magis ſuauis pro neruis efficiatur.in ſcutella cum aqua frigida,& tantum cum baculo ducatur,aquam ſæpiſsimè mutando,donec ſit alba.

De lauatione butyri.

Lauatur butyrum antiquum,vt ſalſedo remoueatur,& in mollificando efficacius efficiatur,in ſcutella cum aqua frigida,& tantum cum baculo ducatur,donec fiat album.

De lauatione calcis.

Lauatur calx,vt eius acuitas remoueatur,& efficiatur deſiccatiua,in bacino cum aqua frigida,cum baculo eam miſcendo: & poſtquàm conquieuerit,illa aqua expellatur: & alia imponatur:hoc ſepties vel nouies aut toties faciendo, donec aqua ad guſtum ſuauis & dulcis reperiatur.

De lauatione & præparatione thutiæ & conſimilium.

Præparatur thutia primo adurendo, vt conteratur facilius nouies eam igniendo in carbonibus incenſis,& nouies eam extinguendo in aceto, vel aqua pluuiali, vel in aqua roſata,ſeu fœniculi vel maioranæ:ſecundum illud ad quod voluerit eam applicare.Poſt verò lauetur, & depuretur,vt ſuauis & frigida efficiatur,conterendo eam groſſo modo: & in panno & in pelui cum aqua frigida tantum fricando ducatur, quod ſubtile ipſius in aquam tranſiuerit:& illud groſſum de panno abiiciatur: deinde cribelletur aqua, & ſubito colando cum alio panno mutetur in alio vaſe:& illud groſſum quod remanſerit in fundo, abiiciatur. & hoc bis vel ter faciat,quouſque nihil remanſerit groſſi.poſt dimittatur reſidere, quouſque deſcenderit in fundo:& tunc aqua illa cum illa viriditate,quæ cum illa ſupernatat,abiiciatur, & alia aqua ponatur, toties reiterando, quouſque aqua dulcis & ſuauis efficiatur:tunc deſiccetur,& ſeruetur. Exemplum combuſtionis,vt facilius fiat contritio,eſt thutia. Sed vt remoueatur deſiccatio & conſolidatio eſt in ſubtilibus corroſiuis, velut ponit Galen. in tertio therap. & quinto & nono ſimplicium pharmacorum,de cuperoſa & viridi æris.

De combuſtione cuperoſæ.& conſimilium,

Igniantur ſupra crucibulum aut teſtam cum carbonibus inſuf-

insufflatis, donec inflammentur, & fundantur & ampullentur, & hoc tantum fiat donec color fuerit mutatus in rubeum seu citrinum, & quieuerint ampullæ, & infrigidetur, & reseruetur. Exemplum decoctionis, vt virtus in colatura tradatur, est in syrupis & oleis & infusionibus, in quibus virtus traditur in decoctione. post syrupantur, & oleantur, & clysterizantur, & gagarizantur, & embrochantur. Etiam decoctio fit quandoque, vt virtus non necessaria separetur, & necessaria remaneat: vt in caulibus & lentibus euidenter ostendit in tertio pharmacorum Gal. Exemplum contritionis vt res sint permansibiliores supra locum, & magis efficiantur desiccantes, sunt in lithargyro, & centaurea, & in conterendo est iudicium & terminus, vt dicit Auicenna.

De præparatione medicinarum compositarum.

Composita autem medicinæ præparantur & conficiuntur secundum Ioannem de sancto Amando, & magistrum Stephanum Arnoldi de Montepessulano, diuersimode propter diuersas vtilitates, & in forma oleorum, vnguentorum, emplastrorum, epithematum, & id genus.

De oleis.

Oleum est humiditas liquida & vnctuosa. Et fiunt secundum doctrinam Heben Mes. & Azaranij tripliciter, videlicet per expressionem, vt oleum oliuarum, de quo dicit Gal. in secundo pharmacorum, quod est sicut materia recipiens omnes, virtutes: & oleum nucum, & amygdalarũ, myrtinu, lininum, laurinum, muscellinũ, & oleum de ouis, & de frumento, & consimilia. Fiunt etiam alio modo per decoctionem ad ignem vel ad solem, vel infra terram calidam, vt oleum rosarum, chamomillæ, de lilio, & similia. Fiunt tertio modo per sublimationem, vt oleum benedictum, & oleum de terebin. de tartaro, de fraxino. & iunipero, & id genus. Causa quare fiunt olea, & virtutes ponuntur in eis, est duplex, vna est, vt oleum profundius perferat virtutem: secunda est, vt oleum dulcoret acuitatem rerum cum quibus fiunt. Est tamen intelligendũ quod quando fiunt olea ex oleo oliuarum frigida, debēt fieri cum oleo omphacino, quod est oleum oliuarum viridium & immaturatarum: quando calida, debent fieri cum oleo dulci & maturo.

De

De vnguentis.

Vnguentum est res vnctuosa, non fluida, sed permanens. Et fiunt secundum doctrinam communem vno modo sine igne, pistando in mortario: & isto modo fit vnguentum album & omnia vnguenta mineraliũ. Et ad quamlibet vnc. de subtilibus pulueribus ponitur. libr. 5. olei. de aquis, succis, aut aceto quantum de mineralibus. Alio modo fiunt cum igne, fundendo in oleo ceram, & pinguedinem: & vltimo quãdo erit tepefactum, pulueres bene triti misceantur. Et ad quamlibet lib. olei ponitur de cera, quar. j. puluerum, quar. 5. in æstate: in hyeme verò est minus necessarium de cera. Et tertio modo fiunt cũ axungiis & herbis pistando eas, & postea insimul coquẽdo: & colatura est vnguentum, & ponitur tantum de herbis, quantum de axungiis. Causa quare fiunt vnguenta, est vt sua materia maneat in superficie: & non fluant, neque se nimis profundent. Sunt enim media inter olea & emplastra.

De emplastris.

Emplastrum est confectio cerotaria per decoctionem solidata & indurata. Et fiunt tripliciter. Vno modo quando sunt mineralia, decoquuntur primo cum oleo vsque ad spissitudinem, postea adduntur mucilagines, vt in diachylon: & sine mucilagine, vt emplastrum nigrum. Alio modo fiunt sine mineralibus, vt oxycroceum cum gummis, cera, pice, & terebentina, & aliquibus pulueribus per istum modũ: contritis gummis, & per noctem in aceto vel vino temperatis, in mane liquefiant ad ignem, & dissoluuntur vsque ad consumptionem vini vel aceti, & colatis addatur pix: deinde cera, vltimo tereben. & in descensu ab igne ponantur pul. semper cum spatula ducendo, & proiiciantur in aqua frigida, & post extrahatur, & cum manibus inunctis cum aceto, aut oleo malaxando extrahatur ab aqua: & fiant magdaliones. Signum autem decoctionis emplastrorum, est vt gutta ipsorum proiecta in aqua frigida vel in marmore, coaguletur: & digitis non adhæreat malaxando. Fiunt etiam & tertio misto modo cum mineralibus, gummis, & pul. vt in apostolicon est videre. Causa verò quare fiunt emplastra, est vt virtus diutius maneat in membro.

De

De pultibus & cataplasmatibus.

Pultes & cataplasmata sunt quasi idem: nisi quia in pultibus non intrant nisi farinæ cum aqua vel succis & oleo, seu melle. In cataplasmatibus ponuntur succi, & herbæ. Et fiunt ad maturandum: & tunc debent esse viscosæ. aut ad resoluendum: & tunc debent esse absque notabili viscositate: eo quia viscositas notabilis claudendo poros, retinet calorem, & spiritum & materiam, quæ ambo faciunt ad maturationem cum prohibitione resolutionis, vt dicitur in quinto pharmacorum, & dicetur infra: Nihilominus multoties emplastra vocantur. Causæ ipsorum sunt leuitas præparandi, & vtilitas simplicium, quæ aliter non haberent tantam virtutem.

De embrochis & epithematibus.

Sunt enim ista liquores simplices atque compositi cum quibus particulariter fomentantur, & balneantur membra, in quibus infunduntur spongiæ, aut panni, & expressi super particulam ponuntur, & sæpe remutantur. Et causæ talium sunt facilitas calefaciendi, & infrigidandi, & humectandi, & resoluendi cum profundationis virtute.

De aliis modis.

Plures sunt alij modi componendi auxilia, vt distillationes aquarum causa decoris, & sinapizationes, & linimenta, & alia quæ magis fiunt ad apparentiam & votum infirmorum, quàm ad existentiam, vt dicit Henric. Stabilis medici est stare in certis & probatis: vagantis animi peregrinare per multa, vt dicit Arnoldus. Et si aliquoties congruum inuenitur, fortunæ magis attribuendum, quàm rationi, in tertio therapeu. Cognitorem enim oportet esse medicum propriarum naturarum in quibus operatur, & cum quibus, vt dicitur per totum.

De antidotis localibus apostematum. Et primo de medicinis repercussiuis, & modo repercutiendi. Cap. V.

QVia inter operationes secũdas chirurgicales, repercussio est magis necessaria: cum ipsa prohibeat augmentum apostematis, & ipsius san iationem: quæ valde sunt suspecta

specta ad dolorem & febrem: & per consequens ad vlcerationẽ & fistulatione: vt in de iudiciis apostematũ superius dicebatur: non obstante vulgari opinione quod in sanatione à periculo corpus magis securatur. Pro tanto prius dicendum est de medicinis repercussiuis. Medicina repercussiua, vt dicebatur in de apostematibus supra, dupliciter accipitur, cõmuniter seu large, & proprie seu stricte. Cõmuniter dicitur de õni medicina quæ refrænat, & cõpescit, infrigidat seu ingrossat, oppilat, & cõfortat. Et licet doctores vt Haliab. Serapio, & Auic sæpe vnũ capiãt pro reliquo: nihilominus differũt inter se: quia medicina & refrenatiua, & cõpessitiua est illa quæ facit sistere materiã cũ infrigidatiõe: & talis dicitur ingrossatiua apud Halyab. & Auic. velut est sẽperuiua, lactuca, crassula, vmbilicus veneris, lentigo, aqua oculi arboris tremulæ, aqua frigida, camphora, & acetum. Oppilatiua medicina dicitur illa, quæ sui viscositate & grossitie, claudit poros membrorum, & impedit transitum materierũ, vt est farina volatilis molendini, amylũ, glutiuũ & genera gummarũ: & omne illud quod est frigidum, viscosum, sine mordicatione. Medicina confortatiua est illa quę temperat essentiam & complexionem membri, taliter vt prohibeat ipsum à superfluitatum receptione, vt oleum rosatũ, & myrtinum, mastiche, myrrha, coriandrum, sandali, berberi, absinthium, marrubium, centaurea, poma cypressi, fructus tamarisci, atque crocus. Proprie autem dicitur medicina repercussiua, repulsiua, seu constrictiua, & est secundum Gal. in quinto & nono simplicium pharmacorum, capitulo secundo, quæ impellit versus profundũ humores, ad quos appropinquãtur, & est duplex, frigida & calida: cum stypticitate & grossitie substantiali: velut sunt frigidæ, vt solatrum, plantago, folia vitis, virga & bursa pastoris, rosæ, balaustiæ hypocistis, memitha, acacia, agresta, sumac, berberis, myrtillus, pira coctana, mespilla, glandes, gallæ, bolus armenicus, argila, cimolea, terra sigillata, & sangunarius lapis. Calidæ vero sunt alumen, sal, nuces cypressi. squinanthum, blacta byzantia, & lupinorum farina: & styptica vina, & artificialis compressura, & ligatura. Compositæ vero fiunt ex supradictis simplicibus multiformiter secundum quod dictũ est in singulis capitulis, de phlegmone & erysipelate ac de aliis apostematibus: vltra quæ gratia plenarię

doctrinæ ponuntur tres formæ quæ competunt in principio omnium phlegmonum, & calefactionum: quia repercutiendo infrigidant, & materiam intercipiunt, & corruptionem, prohibent ambulare, & locum apostematum confortant. Quarum prima est oxycratum Galen in secundo ad Glauconem quod fit de aqua & aceto in forma potabili mistis. Secunda est linimentum de bolo totius communitatis, & id ponit Gal. in ix. pharmacorum, quod Re. boli ar. partem j. terræ sigillatæ partem j. olei rof. partes tres, aceti vel succi herbarum frigidarum partẽs illius: puluerizatis rebus subtiliter oleum & acetũ miscendo successiue & paulatim diu in mortario ducendo, fiat linimentum. Tertia forma est cerotum Gal. in primo simplicium pharmacorum: quod Re. olei rof. ceræ quòd sufficit: fiat vnguentum: & nouies cum aqua frigida lauando infrigidetur. Quarta forma est vnguentum de myrtill. & est Gulielmi de Saliceto. Re. olei myrti. lib. j. ceræ albæ quar. j. myrtillorum pul. vnc. j. fiat vnguentum. Modus autem repercutiendi est quod euacuato corpore si est possibile, quod seruatis conditionibus iam superius dictis applicentur repercussiua simplicia, vel cõposita secundũ quod exigit materia, si est calida, frigida: si frigida, econuerso: si mista mista supra & circũ circa locũ: magis tamen à parte à qua venit materia, renouando sæpissime, & continuando vsquequo materia sit fluxa, & locus alteratus non ad liuorem & duritiem: sed ad colorem & substantiam naturalem: & tunc erit cessandum, & procedendum ad resolutionem vel ad maturationem, secundum quod dispositio apostematis requirit.

De medicinis attractiuis & modo attrahendi.

Ad hoc enim inuentæ sunt medicinæ attractiuæ, vt attrahant materias de membris nobilibus & profundis ad ignobiliora & manifesta: sicut in apostematibus emũctoriorum & creticorum & venenosorum, & in sciaticis passionibus, & in spinis, & sagittis: & aliis infixis extrahendis maxime quando sunt in periculosis locis ad incidendum, aut patientes sunt timidi ad sustinendũ. Tunc enim trahere debemus & si non cum alio, saltim cũ ventosis, & succionibus, vt iubet Auic. Et pro tanto post repercussiua quibus sunt contraria, in quinto pharmacorum dicetur de ipsis. Medicina attractiua secundum Halyabb. est quæ à profundo corpo-

ris

ris trahit ad superficiem. Et debet esse complexionis calidę & substātiæ subtilis, vt velocius & vehemētius valeat profundari. Et secundum Galen. vbi supra, est duorum modorum: quædam est quasi per se nota: quædam ex putredine accidente habet generationem per se nota, sicut est diapramum, & sordicies alueorum, thapsia, & serapinum, ammoniacum, & si quæ alia similia his, vt sunt euphorbium, allia, cepæ, porri, napi, in nono simplicium, capitulo secundo. Ex putredine vero quæ ex fermēto acri fiunt, & quæ ex stercoribus existunt: non parua tamen in eis est differentia. Nam stercus quidem columbarum sufficienter est attractiuum. Alia vero ab hoc æqualiter destiterunt, versus calidius, stercus anseris: versus frigidius, stercus galli: deficit autem ab hoc stercus hominum vel porcorum. Est autem & aliud quoddam genus attractiuorum quæ à qualitate substantiali euellunt materias, vt sunt laxatiua, theriacalia omnia: quorum speculatio magis physicis quàm chirurgis est nota. Auicen. vero videtur ponere attrahentia ranas combustas, aristolo. radic. cannæ. Et ideo Ioannes de sancto Amando ex secundo canon. multa alia exempla congregauit, vt calamenthum, pulegium, maxime ceruinum secundum Aristotelē octauo de animalibus, narcissus, centinodium pyrethrum, costus, piper, lapis, spumæ maris. Ex quibus possunt componi diuersa medicamina, vt in de vulneribus, ingenio attrahendi fixa compositæ sunt duæ formæ. Et gratia manifestæ doctrinæ ponatur alia quæ est mirabilis compositionis & mirabilium virtutum, & ponitur ab Auicen in quinto canonis ad Andromachum relata. Sugit enim & extrahit ossa corrupta, & spinas, & furunculos, & sciaticæ passioni confert. Reci. granorum inuentorum in palma, baurac rub. i. salis ammoniaci, aristolo. creticæ, radic. cucumeris asinini, gummi albotim, quæ est terebinthina, omnium, ana drac. xx. piperis nigri, & albi, ammoniaci, amomi, xylobalsami, omnium, ana drac. x, thuris masculi, myrrhæ, resinæ siccæ, quæ est colophonia, aldabar dicitur stellio & lacerta de cuius capite ad hanc intentionem scribitur in vndecimo pharmacorum, ana drac. x. lactis arboris mori, drac. x, ceræ, drac. xxx. adipis capræ, drac. xv. fæcis olei de [illegible]lio quantum sufficit, fiat emplastrum. Ad eandem intentionem fit empla

strum apostolicon antidotarij Nicolai. Modus autem vtendi istis attractiuis est, quod iuxta ignē inungatur suauiter particula cum oleo de lilio; deinde sugatur locus ab aliqua vili persona: postea medicamen apponatur, & cum lana succida carpinata leuiter cooperiatur: & cum binda fissa in medio secundum crucem, vt non comprimat locum, suauiter ligetur: & semel in die sufficit vt remutetur.

De resolutione & modo resoluendi.

Quando autem materia non est tota repercussa, aut non debet repercuti: aut est in loco tracta, propter causas superius dictas: tunc auxilia debent adhiberi resolutiua, vt dicit Henricus, & Lanfrancus, aut caraxationes, aut vtrunque simul: vt in tertio techni testatur Gal. Medicina autem resolutiua aut diaphoretica siue rarefactiua aut euaporatiua, quod quasi idem reputo quantum est de præsenti, est illa cuius proprietas secundum Aui. est separandi & subtiliandi materiam: & facere ipsam euaporare, & aperiendo poros extrahere eius partem post partem: donec assiduitate sui operis totū extrahatur. & euacuetur. Et propter hoc oportet quod sit calida, & subtilis substantiæ, & nō nimis acris, acria vero sunt hæc, & inferentia horrorem, & designātia malum in quinto pharmacorum. Medicinæ vero resolutiuæ: quædam sunt simplices: quædam vero compositæ. Simplices sunt, velut chamomilla quæ inter cæteras obtinet principatum. Et ideo Ægyptij sapientes in sacrificiis eam dedicauerunt, in tertio pharmacorū: vnde in quinto eorundem, inter resolutiua conceditur eadē chamomilla. Et cum hoc althæa, & oleum ex ipsa factum: non minus autē quod ex cucumere asinino fit. Sed & antiquum oleum, & de kerua, & raphaninū ex eadē sunt specie. Illa autem quæ frigida fluxa resoluunt, oportet quod sint abstergentia, & exsiccantia: vt dicit Auic. melilotū. anethum, malua, bleta, parietaria, fumus terræ, caules, vrtica, ebuli, & sambucum, furfures, hordei, fabarum & orobi farina, & panis grossi medulla. Addit Lanfrancus & Henricus, cyminum, hyssopum, calamenthum, ac origanum, spicam, & costum, myrrham, & mastichem, in contusionibus vsus concedit communis. Ex istis autem componi possunt auxilia infinita oleorum, vnguentorum, & emplastrorum: vt in forma oleorū est oleum

chamo

chamomillæ, oleum anethi, de lilio, de amygdalis: nec non & oleum costinum, nardinum facta simpliciter: aut cum additione aliorum secundum formam in antidotario Heben Mes. & Azarami nobis dictam: vnguenta enim fiunt ex istis secundum formam dictam Specialiter Henricus in materiis calidis. R. olei chamomillę, vnc. iij. ceræ, dra iij. axungiæ anatis, & gallinæ, ana drac. j. chamomillæ, anethi, ana drac. ij. bulliantur, & colentur, & fiat vnguentum. In materiis autem frigidis Guliel. hunc consueuit. R. se fœniculi, anisi, anethi, ana drac. ij. farinæ lupinorum, vnc ß. farinæ fœnugræci, & se. lini, ana vnc j. coquantur in aqua, & cocta contundantur: & cum modico de aceto & oleo, fiat emplastrum seu cataplasma. Plura alia inueniuntur in de apostematibus communibus, & propriis oculorum, & in squinantia, atque contusionibus, & gutta. Et breuiter omnia mollificatiua, & maturatiua in materiis subtilibus, & paucis efficiuntur resolutiua, vt habet experientia, & Lanfrancus & Henricus hoc etiam testantur. Modus autem resoluendi est talis quòd cum aqua decoctionis materierum resolutiuarum locus fomentetur vsquequo inflari incipiat, & rubere, & tunc tuam applica medicinam: & bis in die remutetur: Cauendum tamen est de indocta resolutione, quòd non extrahatur subtile, & petrificetur grossum, & cogatur medicus ad mollitiua transire.

De mollificatione & modo mollificandi.

Cum igitur materia per indoctam resolutioné induratur tunc ad medicamina remollitiua est transeundum. Medicina tamen mollitiua duplex dicitur, cōmuniter videlicet & proprie. Communiter & large dicitur medicina mollitiua quæcūque, cuius proprietas est quācunq; mollire duritiem. Durum autem tripliciter dicitur in quinto pharmacorum, congelatum, extēsum, & siccum simpliciter aut composite. Proprie vero dicitur medicina mollitiua, quæ habet mollificare durum per congelationē. Cum igitur durū per congelationem in qua fuerit aliqua materia replens, velut esset humor indocte tractatus, in frigidum & grossum cōuersus indigeat ad sanationem calefacere, & desiccare: necessarium est quod eius medicina sit calida & sicca: non tamen fortiter & velociter: sed sufficit secundi quidé vel tertij quinque gradus calefacientium, primi autem desiccantium. Et ideo

quandoque ab aliquibus conceditur humida: modicũ enim secundum Galen accesserunt neque à siccantibus neque humectantibus. Et si quid viscositatis & emplastrationis, haberent, meliora essent: nõ tamen quantum suppuratiua, quia tanto minus euacuatiua. Si tamẽ à frigiditate & siccitate simul indurata sunt: calefacere quidẽ & humectare cõgruit, secundum mensuram excessus. Si autem à repletione sola euacuare, expedit quod replet, & extendit. Si autẽ sola sicci tate, humecta, vt superius dictum est in duritie iuncturarum, & dicetur in medicinis algebrarum. Exempla autem mollientium propriarum, in quinto pharmacorum & 14. therapeu. sunt adeps capri[illegible]s, proprie hircinus, & gallinæ: sed hi quidem sunt debiliores. Fortiores eis sunt, adeps anserinus, & taurinus, & medulla ceruina, & post vitulina & porcina recens & sine sale. Ex eodem genere cum prædictis sed fortius sunt ammoniacum, styrax, galbanũ, atque bdellium. Meliora autem sunt quę sunt noua. Ex hoc genere etiam est oleum nouũ & non minus antiquum, & cõfectum cum lilio. & nimirũ radic. althææ & cucu. asinini: & multæ aliæ plãtæ decoctę in oleo, aut in aqua remollitiuo rum sunt, & syluestris maluæ frondes crudæ, & etiam coctæ. Hæc autem & alia multa, simplicia inueniuntur. Composita enim sunt multarũ formarum. Prima est emplastrum Galen. in libro catageni, quod Rec. terebinthinæ, ceræ, ana quar. iij. galbani, baurac, ana vnc. j. thu. quar. ß. medullæ ossium cerui, vnc. ij. sorditiei alueorũ, vnc. j. & ß. olei laurini, sepi vitulini, ana drac. ij. misceantur, & fiat emplastrum. Secunda est Auicen. quod Re. stercorum caprarum, vnc. ij. radic. cucu. asinini, ficuum immaturarũ, ana vnc. j. staphidis agriæ, bdellij, farinæ fabarũ, amygdalarum amararum, ana vnc. ß. fæcis olei antiqui, quod sufficit fiat emplastrum. Tertia est diachylon commune & secundum Rasim cum radicibus ireos multum in scrofulis appropriatum, quod Re. lythargyri lib. ß. olei communis, quar. iij. mucilag. althææ, & fœnugræci, ana quar. ij. & ß. fiat emplastrum cũ custodia lithargyri: & vnaquæque lib. malaxetur cum oleo de lilio, vn. j. radicis ireos puluerizatæ, vnc. ij. Quarta est diachylon magnum ab Heben Mes. expertum, ad mollificandum & resoluendum omnem duritiem. Rec. lithargyri triti & cribellati, vnc. vj. olei hircini, olei chamomillæ, olei anethi

thi,ana vnc.iiij.mucilaginis altheæ,& fœnugræci,& seminis lini,& ficuum,& succi ireos,succi,squillæ, hyssopi,hu. glutinis alcamb.& viscus est cum quo capiuntur aues, ana vnc.vj.& ʒ.terebin.vnc.j.& ʒ.resinæ pini,ceræ citrinæ,ana vnc.j.cōficiantur sicut decet.Et qui vult addere bdellium, serapinum,ammoniacum,ana vnc.j.erit diachylon gūmatum.Quinta & multæ aliæ formę auxiliorum talium sunt dictæ in apostematibus frigidis & in glandulis, & dolore iuncturarum,quare si est necesse ibi capiantur. Modus autem remolliendi est,quod stuphata particula & bene balneata cum decoctione prędictorum remollitiuorū in aqua, aut in oleo cū flosculo lanæ succidæ,quia hyssopus humida summe valet in hoc,vt dicit Gal. fomentetur particula: & deinde applicetur medicamen,& cum consimili lana carpinata cooperiatur,& ligetur.& de dia in diem,aut quando est necesse,remutetur.Cauendo tamen,vt dictum est,à superflua resolutione,quod non extrahatur subtile, & grossum petrificetur,& à superflua humectatione,vt non corrumpatur,& putrefiat particula. Et propter hoc quādo videbitur expedire,addas vel minuas resolutiua,& humectatiua vt iubet Auicenna.

De maturatiuis & modo maturandi.

Porro si apostema videtur procedere ad exituram & saniationē,quod potest dignosci per signa in de apostematibus dicti,tunc transeundum est ad suppuratiuam medicinam. Medicina autē suppuratiua aut maturatiua,non tamē aperitiua,vt dicit arabica translatio,est illa quæ facit caliditatē similem caliditati mēbri,in quo est apostema,præter quod consumit aliquid de humiditate ipsius. Et licet cōseruet & non alteret membrum,alterat tamen materiam suppurandam,cum nihil aliud sit suppuratio in quinto pharmacorum,quam trāsmutatio,nō illa quæ fit à colore naturali in cibo laudabili,nec quę fit à calore extraneo in materia putrefactibili,sed illa quæ fit à calore misto in materia media quæ est sanies.Quid autem sit sanies,& quomodo generetur,& inducatur,in de apostematibus & vlceribus in capitulis primis est dictū.Cum igitur natura sit calida & humida,& continue quid ab ipsa resoluatur, cōstat ex his quod oportet medicinā suppuratiuam esse cal. & hu.cū quadam

emplastratione & viscatione. Sed calor naturalis est qui mat urat & digerit, nõ tamen tantum quantum mollitiua, sed minus à primo videlicet vsque ad secundum gradum, & in hoc stat differentia ipsarum. Nam suppuratiua saluant humiditatem, mollitiua vero eam minuunt, vt dicit Gale. vbi supra. Quorum exempla in quinto simplicium pharmacorum, & secundo ad Glauco. dat Galen. ex embrocis fomentis aquam tepidam, & oleum temperatum ex cataplasmati bus farinam frumenti cum aqua & oleo commensurate coquentes, & panem ipsum, coqui autem & tunc oportet commensurate. Nam multum coctus, est exiccatiuus, & dif ficile maturabilibus cõuenit phlegmonibus, qui vero minus, in valde calidis & ebullientibus, & si cum eo ponitur oleum, maturatiuior efficitur, & si purus magis suppurat, furfureus & ordaceus desiccatiui sunt, & magis resoluunt, panis etiam purus medius est inter farinam frumenti & hordei. Ad hoc igitur aspiciens & ischadon, id est ficuum siccarum decoctionibus ipsarum miscebis panem vel farinam, ita igitur & adeps porcinus & vitulinus, & pix, & resina cum aliquo oleo & cera quæ in basilicone ingrediuntur incorporata. Si autem materia esset grossa, & frigida, cepæ coctæ, atq; allia, cortex maluauisci, & radix lilij cum fermento seu pasta, atque farina fœnugræci cum axungiis eliguntur: Et diachylon etiam est ad illud. Vsus tamen com munis vltra dicta vtitur radice bryoniæ, & lapathij, malua senitione, branca vrsina, violaria, caulium fol. vuis passis mundatis, semine lini, melle, butyro, & axungia recẽtibus. Ex quibus secundum diuersitatem materierum componun tur sub formis diuersis maturatiua multa, vt in calidis materiis fieri possunt multæ formæ. Prima est de maluauisco præparato cum axungia porci seu butyro: præparantur autem radices maluauisci secundum Guliel. Lanfran. ita: accipiuntur radices lauatæ, & abiecto trũco cordoso intrinseco, optime coquantur cum aqua dulci, & pistentur, fiant magdaliones, & seruentur. Secunda forma est mea. Recipe farinæ frumenti lib. j. aqua zafranatæ decoctionis ficuum lib. ij. coquantur vsque ad spissitudinem, & impinguentur cum axũgia, butyro, aut oleo, & fiat emplastrum. Tertia & plures formæ in capitulo de phlegmone & erysipilate inueniuntur, & infra de sedatione doloris emplastrum Iame-

rij

rij & Rogerij in maturãdo laudatur. In materiis autem frigidis, possunt etiam fieri multæ formæ. Prima etiam est de meis. R. ceparum coctarum, alliorum coctorũ sub prunis, ana lib. j. vitellos ouorum coctorum numero quinque: radic. lapathij coctæ, lib. ʒ. farinæ fœnugræci quar. j. fermenti quar. ʒ. axungiæ porci lib. j. incorporentur, & fiat emplastrum. Aliæ multæ formæ inueniuntur in apostematibus frigidis & glandulosis, & ideo ibi quærantur. Modus operandi, est quod fomentetur particula cum aqua decoctionis prædictorum, & lana succida: deinde applicetur emplastrum tepidum, & cooperiatur cũ stuppis, aut lana, aut foliis caulium, & suauiter ligetur super locum apostematis, incidendo bindam per transuersum, cruciando vt acumen apostematis non comprimatur, & non nisi semel in die remutatur.

De mundificatiuis, & modo mundificandi.

Maturato apostemate, & aperto cum lanceta, aut cũ cauterio actuali seu potentiali, aut in quocũque loco vulnerato, aut cõtuso, aut alterato, in quo sanies aut sordes existat vtendum est mundificatiuis, abstersiuis, & lauatiuis. Est ergo medicina mundificatiua tanquam genus ad abstersiuam & purgatiuam, & non ad corrosiuam, vt dicebat Lanfrã. & Henri. quia ipsa non mundificat saniem, sed crustas, & carnem corrodit, & euellit. Medicina autem mũdificatiua abstersiua est quę separat sordes, & sanies de loco, in quo sũt, & eas ad superficiem extrinsecam educit. Et licet vtranque cõueniat esse calidam, nihilominus abstersiuam lauatiuam vtplurimum oportet esse dulcem, vt est mel, & farina fabarum, hordei, atque terebin. & gũmarum genera multa: expurgatiuam vero amaram, velut est orobus, atque lupinus. plurima tamen inueniũtur facietia vtranque, vt sunt amygdalæ, & orobi, atque semen vrticæ. Est autẽ ex hoc genere squilla, & iris & spuma nitri, stœchas, abrotanũ, & alia multa, ex quibus possunt cõponi multæ formæ diuisæ secundũ naturas in debilibus, mediocribus, & fortibus. Quarum prima est communitatis, quæ cõpetit apostematibus nouiter apertis, quia suauiter mũdificat, & mordicationem sedat. Et est de farina frumẽti, aut hordei, siue speltæ cũ vitellis ouorum incorporata, & si adderetur modicũ mellis,

melius esset. Secunda forma etiã est cõmunitatis. Re. farinæ frumenti, hordei, atque speltæ, quar. j. coquatur cũ duabus partibus aquæ, & vna mellis rof. & fiat emplastrũ, & si adderetur modicũ de terebinthina lauata dum deponitur ab igne, pro locis neruosis vtilior esset. Tertia est Galen. in secundo ad Glauconem, & est incarnatiua. Recipe mellis cocti lib. j. thur. vnc. s. myrrhæ, drac. ij. fiat emplastrum. Quarta est de apio, & est Guli Lanfranci, & Parisien. omnium, & est de meis, quia mundificat, & maturat vlcera maligna, quod Recip. succi apij lib. j. mellis quar. iij. farinæ frumenti vel aliorum, quar. j. coquantur ad ignem vsque ad spissitudinem, & fiat emplastrum. Et si adderetur de succo absinthij, non permitteret vlcus infistulari, neque incãchrænari. Et si vlcus supercalefieret, additio succi plantaginis, aut crassulæ, esset vtilis. Et si adderetur farina lupinorum, aut orobi, seu fœnigræci, vt conceditur à Bruno, & Theodor. fortior esset. Et si terebinthina, appropriaret eam ad neruos, mira etiam ad fœtorem & corruptionem mundificandam. Quinta est de resina & est fortis, & valde appropriata membris neruosis: & est Bononien. Recipe resinæ, mellis, terebin. ana lib. s. myrrhæ, sarcocollæ, farinæ fœnugræci, se. lini, ana vnc. j. dissoluatur resina cum melle & terebin. & additis pulueribus, fiat emplastrum. Sexta est de ireos, & est Montispesulan. & extrahit saniem, & expellit eam. Recipe mellis lib. s. terebin. quar. vnam, frumẽti, vnc. j. radicis ireos, vnc. s. misceantur. Septima est magistri Dyni, & est mundificatiuum de gummis pro sanie grossa. Recipe galbani, ammoniaci, resinæ, terebinthinæ, picis, sepi vaccini, ceræ, olei antiqui, ana vnc. j. dissoluendo gummas cum aceto liquefiant ad ignem, & fiat emplastrum. Octaua est vnguentum apostolorum, quod est proprium ad mũdificãdum vlcera. quod Rec. ceræ albæ, resinę ammoniaci, ana drac. xiiij. oppopanacis, viridis æris, ana drac. iij. aristolo. rotũdæ, thuris. ana drac. vj. myrrhæ, galbani, ana drac. iiij. bdellum. vj. lithargyri, drac. ix. olei communis libr. ij. dissoluantur gummæ in aceto, & misceantur cum lithargyro cum oleo decocto, & addatur cera, & resina liquefacta, & coquantur quousque incipiat gutta coagulari. & in deponẽdo ab igne, misceãtur pulueres. & in fine viride æris ponatur, & fiat vnguentum. Et si decoquatur vsquequo ingrossetur, vocatur ab Heb

ab Heben. Mes. vnguentum Cerafeos: & à magistro Anselmo de Ianua, & à magistro Petro de Argenteria in Montepessulano. Gratia dei: quia mire rectificat vlcera maligna. Nona forma est vnguentum Aegyptiaticum, & ponitur à Gal. & Rasi. & Albuc. & eo vtebatur magister meus Bononien. & est de meis, quia de eo semper inueni bonã probam in leniter corrodẽdo, & optime mundificando. Recip. mellis lib. j. aceti lib. ʒ. floris æris, vnc. j. aluminis, vnc. ʒ. coquãtur ad ignem donec spicentur & ru. efficiatur. & ex hoc bicoloratum vocatur propter quod coctum est minus suspectum, quàm crudum, quod remaneat totũ viride. Vnguenta enim viridia sunt apud vulgum diffamata. Et hoc est mirabile: quia post operationem perdit rubedinẽ, & reducitur ad viriditatem, quam rem credũt vulgares ex malitia ægritudinis fuisse factam. Decima forma est emplastrum rubeum græcum, & est etiam binorum colorum, in secundo ad Glauconem. Et laudatur à magistro Dyno, ad rectificandum vlcera maligna, & difficilis consolidationis. Reci. olei lib. ij. aceti, lib. j. & ʒ. lithargyri, lib. j. ziniar quod est viride æris, vnc. j. coquatur lithargyrus cum aceto & oleo donec ingrossetur. & tunc ponatur viride æris, & coquatur donec inspicetur & rubeum efficiatur: & fiat emplastrum. Vndecima forma est vnguentum viride herbarum, & id commendat magister Dynus: quia plagas veteres mundificat, & carnem superfluam suauiter consumit, & consolidat, & sanat. Recipe chelidoniæ, plantag. scabiosæ, vrticæ, leuistici, centrum galli, gallinæ grassæ, ana. M. j. conquassentur: & cum lib. ij. olei per septem dies temperentur, deinde bulliantur, & exprimẽdo colentur: cui colaturæ addatur ceræ, vnc. iij. terebinthi. vnc. vj. resinæ, vnc. ij. bulliantur donec parum spissentur: deinde tollatur ab igne, & misceantur thur. sarcocollæ, & aloes, ana vnc. j. aristolochiç longæ, florum æris, ana vnc. vj. misceantur & fiat vnguentum, est enim bonũ & probatum. Plura alia ponuntur in de auxiliis incarnatiuis, quæ incarnando mũdificant.

De medicinis dolorum sedatiuis, & ipsarum operationibus.

Caeterum cum dolor sit accidens, quod magis impedit omnem rectam operationem, tam in apostematibus quàm in vulneribus quàm aliud: vt dictum fuit per totum: Pro tanto in medio vulnerum, & apostematum tractabitur de eius sedatione. Dolor secundum Auicen. est sensibilitas rei contrariae. Et licet res contraria inferens dolorem secundum Gal. transmutationes naturae sint à caliditate, & frigiditate, violenta illatione & ab aliis quae frangere & incidere vel protendere vel corrodere apta nata sunt: Nihilominus à qualitatibus contrariis fit per se: à solutione continuitatis, per accidens: prout tenet schola communis Montispessulani. Et ita Gal. non habet reprehensionem ab Auerroi, in tertio Colliget: qui bene legit in quarto de aegritudine & symptomate: & in de distemperantia inaequali: profundum tamen est hoc mare, in quo me non libet nauigare. Si igitur dolor est sensibilitas rei contrariae: ita secundum Gal. vbi supra, sedatio doloris & delicia per oppositum, est rei conuenientis aut non sentire rem disconuenientem, & cõtrariam naturae. Et propter hoc apparet euidenter, quod dupliciter sedatur dolor. Vno modo remouendo rem contrariam euacuando vel alterando. Alio modo sensum particulae tollendo. Sedans tamen certum est primum, vt dicit Galen. in quinto pharmacorum & Auic. Ergo necesse est secundum ipsummet Galenum & Auerroim in quinto, quod medicinae quae sedant certa sedatione, sint temperatae similes calori naturali: aut parum plus excedentes. Et cum hoc sint subtilis substantiae: ita quod possint multiplicare calorem naturalem & praeparare humorum ad digestionem, vt sit facile permutabilis à natura. Et res magis conuenientes ad hoc, sunt pinguedines, & olea, & pinguedo gallinae, anatis, & anseris, quae melior est secundum Galenum. de oleis verò oleum de vitellis ouorum, vt dicit Azaramus in antidota. magno: & oleum oliuarum dulce, calidum parum, in secundo pharmacorum. Et generaliter omnes res dulcoratiuae, & anethum, & semen lini euacuando sedãt dolorem, cum apponuntur super locum: vt ponit Auicen. Gal. tamen vult in quinto pharmacorũ, quod suppuratiua dicta in matura-

curatiuis, quia habent calorem similem corpori humano, sint sedatiua doloris: & per consequens resolutiua domestica vt experientia probat. Ex quibus simplicibus possunt componi multæ formæ. Quarum prima est communitatis. Recipe medullæ panis albi duri in aqua feruenti infusæ, & ab aqua expressæ, lib. j. vitellorum ouorum. iij. numero olei ros. quar. 5. misceantur, & fiat emplastrū. Secunda est Theodorici, & Lanfranci, & Henrici. Recipe foliorū maluarum M. iij. coquantur cum aqua fortiter: deinde incidantur, & pistentur, & cum aliquantulum de aqua decoctionis misceatur pars j. de cribratura furfuris, & fiat emplastrum. Tertia forma est Iamerij multū vulgaris: sedat enim dolorem cum maturatione, & resolutione. Recipe folia maluarū, maluauisci, brancę vrsinæ, viol. volubilis, parietariæ, hyoscyami, vmbilici veneris, ana. M. j. mundentur herbæ à neruis, & coquantur cum aqua, & terantur, & cum sufficientia axungiæ porci, aut anatis, sine sale, pistentur: deinde accipiatur colatura, & inspicetur cum farina frumenti aut hordei: & cum modico de farina seminis lini, & parum quid de farina fœnugræci nisi fuerit locus inflammatus, & cum aliis terendo misceantur, & fiant pultes seu emplastrum, & si poneretur absinthium, esset magis cōfortatiuum. Rogerius quasi eandem concedit: tamen in decoctione ponit parum quid de vino & melle. Et aliquoties extrahit succum herbarum, cum quo incorporat farinas. Multæ aliæ sunt formæ lenientes & sedantes dolorem spatularum, ventris, renum, & matricis, & locorum neruosorum: vt est vnguentum resumptiuum, quod Recipe. butyri sine sale lib. j. olei viol. lib. 5. axungiæ gallinæ, anatinæ, anserinæ, asininæ. medullæ bouinæ recentium, ana vnc. j. ceræ, quod sufficit: fiat vnguentum.

Alia forma est cōmunis, vnguentum martiaton, vnguentum Agrippæ, oleum laurinum, oleum mustellinū, & de behen, & nardinum, & similia quæ confortāt neruos, & indolorant eos. Et qui voluerit plura de dolore apostematum & vulnerum ac puncturarum, vel in dolore iuncturarum, de ipsis inueniet copiam. Modus sedandi dolorem est, quod facta euacuatione proprie per phlebotomiam, si dolor sit fortis: & de materia sanguinea. (Phlebotomia enim dolorem sedat vera sedatione, cum causam subito remoueat. Et ita inter doctores non est contrarietas: vt imponebat Henri-

cus) fomētetur, & balneetur particula cum aqua tepida & oleo per horam. deinde exiccetur suauiter, & medicamen applicetur: & leniter cum stuppa, aut lana carpinata ligetur, & sæpe remutetur. Iste est modus vere & essentialiter sedandi dolorem. Quando autem secundum certum & verum modum non poterit dolor sedari, & necessitas vrget: propter symptoma quod virtutem potest mortificare, melius est inducere quid nocumenti ad corrigendum, priusquàm permittere dolore hominem mori, vt in 12. therap. deducitur euidenter. Tunc enim oportet transire ad sedantia, stupefactiua, quæ non vere sed apparenter sedant dolorem. Ac si dicat aliquis hominem mortuum nō sentire dolorem: vt dicitur in quinto pharmacorū. Et talia sunt contrariissima his, quæ vere & existenter sedant: frigida enim sunt, & naturæ contraria: velut est opium, mandragoræ radix, solatrum, hyoscyamus & papauer: verum siccata sunt saluiora, quàm viridia. Et consolata cum croco atque castoreo, vt in philonio, & opiatis, & suppositoriis, nec non & in collyriis, sunt tutiora. Et quantitas & tempus debent esse opportuna: vt in eodem 12. therap. dicebatur. Et ex hoc fuerunt suspecti trochisci, quos dominus Episcopus Rigens. cōsuluit domino Marsilien. Episcopo patiente stranguriam dolorosam, medicis, quia mortuus fuit soporatus & obdormitatus: habebat enim talem proprietatem quod vnus sumptus statim sedabat dolorem: quorum forma in toto continente erat talis. Recipe hyoscyami albi, drac. j. opii, drac. 5. seminis citruli, lactucæ, ana drac. iiij. seminis portulacæ. drac. ij. fiant trochisci cum aqua liquiritiæ. Istud idem medicamen reperitur in tertio canon. de vlceribus renum sub hac forma. Recipe seminis hyoscyami albi sextam partem vnius drac. opij karacem j. qui sunt 24. grana hordei in synonymis Mundini, seminis citruli, seminis lactucæ, seminis portulacæ, ana vnc. j.

De antidotis localibus vulnerum. Et primo de medicinis constringentibus sanguinem. Cap VI.

Sanguis est necessarium, quando fluit in excessu, vt restringatur: alias periret homo. Cum sanguis & spiritus sint thesauri & fundamentū naturæ: vt tenent omnes physicant

ficantes:sanguis autem multipliciter retinetur, vt supra de vulneribus venarum fuit dictũ. Inter quos modos qui per medicinas sic pertractabatur,nunc & dicetur. Medicina restrictiua sanguinis est illa, quæ habet constringere, & sanguinem fluentem retinere.Et hoc facit:aut quia frigida, acuitatem san.reprimendo:aut quia vnit &aggregat orificia venarũ:aut quia glutinat,& oppilat porositates membrorum:aut quia desiccat,& vrit,& escharam inducit in membro. Exempla primorum in quinto pharmacorum sunt aqua frigida,semperuiua,portulaca,tribulus viridis,psylliũ, auricula muris,lẽticula aquæ,acedula,& vmbilicus ve. Addit Auic.exempla secundarum: scilicet plantagines, cauda equi,galla,psydia, grana passularum, reubarbarũ, bolus ar. terra sigillata,gypsum,& omnia styptica,& pontica terrestria,& grossa mordicatione carentia. Exempla tertiarum sunt,sanguis draconis,thus,aloe mastiche, resina. glutina, amylum,puluis molendini. Exempla quartarum sunt calx, arsenicum,cuperosa,vitriolum:& id genus. Ex quibus possunt componi multæ formæ. Prima est puluis Gal.cum albuminibus ouorum & pilis leporis ad mellis spissitudinem incorporatis,quod Rec.aloes,thuris,ana partem j.fiat puluis.Secũda est de domo,& dicitur puluis rubeus quod Re. boli armenici partem j.gallarum fixarum partem aliã,sang. draconis,thuris,aloes,mastiches,ana partem tertiam illius. pilorum leporis minutim incisorum iiij.partem tertiam illius.fiat puluis.Tertia est Albuc.& eam Brunus,& Lanfran. tenent.Re.thur. partem j.sanguinis draconis partem ʃ.calcis viuæ partem iij vnius.fiat puluis, & est conseruatiuus futurarum.Quarta est Gal.in catag.Rec.balaustiarum, vnc. iij.aluminis, vnc.j.cuperosæ vstæ. vnc.ʃ.fiat puluis. & est experta.Quinta forma est Rogerij & Iamerij,eius sectatoris.Re.colophoniæ,quar.j.boli armenici quar.ʃ.mastiches, olibani,sanguinis draconis ana vnc.ʃ.radic.consolidæ maioris.rosʃ.ana drac.j.fiat puluis.

De medicinis incarnatiuis.& modo incarnandi.

Tres sunt actus cõmunes in cura vulnerũ, & vlcerum necessarij.Primus est incarnare,aggregare & cõsolidare,quod idem reputo pro præsenti,labia disiuncta. Et iste conuenit vulneribus inquantũ sunt vulnera. Secundus est regenerare carnem,vbi deficit,qui conuenit vulneribus & vlceribus conca-

concauis. Tertius est cicatrizare, & ipsum sigillare: qui vulneribus, & vlceribus in quibus sola cutis est necessaria, congruit. Et omnes isti actus natura operante cum desiccantibus medicinis perficiuntur: secundum tamen magis & minus: vt supra in tertio tractatu de vulneribus fuit deductũ. Nam incarnatiuæ siccitate indigent in secundo gradu: regeneratiuæ in primo. cicatrizatiuæ vsque ad tertiũ. In qualitatibus autem actiuis non debet esse excessus, nisi dyscrasia requireret ipsum. Et cum hoc nulla indigent mordicatione: & vltra dispositionem vulnerum, recipiunt diuersitatem in gradibus à conclusione totius, & partis, & ab ætate, tempore contrariorum indicatione. Et causæ istorum omniũ ibidem fuerunt assignatæ. Est ergo medicina incarnatiua, aggregatiua seu consolidatiua secundum Auic. quæ exsiccat. & inspissat humiditatem stãtem inter duas superficies vulneris propinquas: ita vt conuertatur ad congelationem, & inuiscationem, & adhæreat vna cum altera. Et ideo indiget quadam stypticitate sicut sunt sang. drac & aloe, sarcocolla, bolus ar. terra sigillata, nec non cortex palmæ, malorum granatorum, arnoglossa, & folia pini, & cypressi, pentaphylon, acetosa, & folia pirorum syluestrium, flores sorbarum, & caudæ equinæ rami pul. molendini, hordeum vstum, terebin. ac etiam lac acetosum, atque vinum rubeum stypticum: ex quibus possunt fieri multæ formæ compositorum. Quarum prima est totius communitatis, & fit de terebin. lauata, & rubeo puluere dicto in sanguinis constrictione. Secunda forma est Galen. in catageni, & vocatur emplastrum nigrum: & est de meis. Recipe lithargyri partem j. olei, aceti, ana partes tres. coquantur per diem integram ipsum continue ducendo vsque ad spissitudinem & nigredinem, & fiat emplastrum.

Tertia forma est diapalma à libro catageni sumpta, quod Recip. axungiæ porci seu vituli lib. ij. olei antiqui libr. iij. lithargyri, libr. iij. cuperosæ quar. 5. coquantur ad modum emplastri nigri, & ducatur continue cum spatula de palma viridi aut de canna, & fiat emplastrum. Quarta forma est emplastrum viride magistri Petri de Bonanto, quod Recip. plantaginis, consolidæ maioris & minoris, betonicæ, berbenæ, pimpinellæ, pilosellæ, millefolij, linguæ canis, caudæ equinę, ana, M. j. conquassentur & cũ lib. iij. sepi montonis.

coquan

coquantur, & colentur: postea addatur resinæ, ceræ, galbani, ana quar. iij. sarcocollæ, quar. j. terebin. quar. j. & ß. fundatur, & fiat emplastrum. Quinta forma est emplastrum de centaurea, & eo vtebatur magister Petrus de Argelata. Re. centaureæ mi. M. vj. temperentur per noctem in vino albo: deinde coquantur ad consumptionē medietatis vini, & coletur, & illa colatura iterum bulliatur vsquequo sit reddita ad spissitudinem mellis, & seruetur. Et quando volueris facere emplastrum, Re. terebin. lib. j. ceræ nouæ quar. j. resinæ, thuris, gummi arabici, masti. ana vnc. j. vini dicti de centaurea, vnc. iij. lactis mulieris, vnc. ij. fiat emplastrū. Sexta forma est magistri Dyni. betonicæ, centaureæ, ana, M. iij. conquassentur, & cum vino albo bulliantur, & colentur: & colaturæ addatur terebin. lib. ß. resinæ, quar. j. sarcocollæ, vnc. j. ceræ. ij. & iterum bulliantur, & super acetum proiiciantur, & congregentur, & cum lacte malaxentur, & fiat emplastrum. Septima est vnguentum Regis Angliæ. Recip ceræ albæ, resinæ, ana quar. j. olei vnc. iij. terebint. lotæ, vnc. j. thuris, mastiches, ana vnc. ß. fiat vnguentum. Octaua est emplastrum quod comes Guliel. habuit à papa Bonifacio: & quòd papa habuit id à magistro Anselmo de Ianua: qui etiā id dederat Regi Franciç. Re pimpinellæ, betonicæ, melangianæ, berbenæ, vermicularis, ana. M. j. bulliantur in bono vino albo vsque ad consumptionem duarum partiū: deinde colentur, & vinum iterum bulliatur, & addatur cum eo resinæ, lib. j. ceræ albæ, lib. ß. mastiches, vnc. ij. coquantur, & proiiciatur super lac mulierū, & malaxetur, & fiat vnguentum. Nona forma est vnguentum gloriæ, & id faciebat magister Ioannes nepos magistri Anselmi de Ianua. Recip. olei bedegaris. lib. j. ceræ, quar. j. se. albarum rof. vnc. ß. fiat vnguentum. Decima forma est vnguentum viride herbarum totius communitatis, Rogerij Iamerij, atque Nicolai, & totius sectæ tholosanæ. R. chelidoniæ, panis cuculi, quæ dicitur alleluia, centrū galli, leuistici, scabiosæ, ana. M. j. sepi arietini lib. j. olei, lib. ß. ceræ, mastiches, thuris, aloes, viridis æris, ana vnc. j. fiat vnguentum. Vndecima est emplastrum de vermibus incarnans, & consolidans membra neruosa, & est Lāfranci. Recip. vtriusque cōsolidæ, cynoglossæ, pilosellæ, vtriusque plantaginis, ana. M. j. vermiū terrestriū, libr. ß. terantur omnia, & ponatur in lib. j. & ß. olei communis per

septem dies: deinde bulliantur modicum, & colētur, & exprimantur: & tūc addatur sepi arietini mundati, lib. j. picis naualis, lib. s. picis græce, quar. j. ammoniaci, galbani, opopanacis, terebin. ana vnc. j thur. masticheś, ana vnc. s. dissolutis gummis cum aceto, fiat emplastrum. Modus autē operandi est, quod post restrictionē sanguinis, & securationem apostematis fomētetur locus vel vulnus cū vino rubeo calefacto: deinde desiccetur. Et post medicamē apponatur, & supra stupata balneata in vino rubeo & expressa, & cum ligatura incarnatiua artificialiter ligetur.

De medicinis regenerātibus carnē & modo operandi.

Medicina regeneratiua carnis secundū Auic. est illa cuius proprietas est, vt permutet sanguinē vulneri in carne, propter quod adequatur complexioni eius, & coagulat ipsum cum exiccatione & quadam absterfione non mordicatiua, vt dicitur in quinto pharmacorum, Et sunt triū modorum debiles, fortes & fortiores. Debiles sunt olibanum, mastichæ, & aloe, colophonia, farina hordei, & fœnugræci, quæ debēt corporibus, & mēbris humidis applicari. Fortes sunt aristolo. ireos, farina lupinorum, & orobi, climia quoq;, & cuperosa adusta in parua tamen quantitate posita, quæ debent in corporibus & membris siccis applicari, vt supra in vulneribus concauis fuit dictum. Fortiores sunt, quæ in vlceribus profundis sunt apta, velut centaurea, & poliū, glutinum limaciæ vstæ, plumbum. & antimonium adustum, & id genus: pix etiam, & resina carnem regenerant, & myrrha generat carnem super ossa denudata. Ex quibus simplicibus possunt fieri multæ formæ compositorum. Quarum prima est vnguentum Basilicon dictum à Galen. tetrapharmacum. Rici. picis nigræ. resinæ ceræ, sepi vaccini, olei. ana. quātum vis fundantur, & fiat vnguentum. Et si poneretur de olibano, dicitur maius ab Heben Mesue, & à Gal. Macedonicum. Secūda forma est vnguentum fuscum secūdum Nicolaum, quod in apothecis inuenitur factū. Tertia forma est vnguētum aureum Heben Mesue, in quo vt sit aliquantulū mundificatiuum, modicum addo de melle. Reci. ceræ, vnc. v. resinæ quar. j. terebinthinæ. lib. j. mellis quar. s. masticheś, thuris, sarcocollæ, myrrhæ, aloes, croci, ana dracm. ij. fiat vnguentum. Quarta forma est vnguentum viri de Gale. concessum

cessum per Auicen.Re.olei,ceræ ana.vnc.vj liquefiat, & in descensu ab igne,addatur viridis æris,vnc.j.ducēdo,& permiscendo fiat vnguentum. Quinta forma est vnguentum de lino,quod Auic appropriat ad consolidandum. Ego tamen id plus inueni regeneratiuum.Et secundū Heben Mesue Reci.rasuræ panni linei bene mundati partem 5.opopanacis partes ij,vini,mellis,olei ros.ana partes v.lithargyri, aloes, sarcocollæ, ana tertiam partem illius, fiat vnguentum. Sexta forma est emplastrum croceum magistri Petri de Bonanto.Recipe seminis fœnugræci quar.j. infundatur per nouem dies in vino albo,donec marcescat: postea tere fortiter,& cola,& adde sepi hircini quar.iij. & insimul cōterantur & coquantur.& post mucilago,& pinguedo congregetur,quibus addatur ceræ quar.j. resinæ,vnc.ij.fundantur omnia & coquantur,& fiat emplastrum. Septima forma est vnguentum pretiosum acceptum à cartulario meo, commune in omnibus vulneribus sanandis.Reci.artemisię, scabiosę,absinthii,gallitrychi, tamarisci,apii,berbenæ,lanceolæ,senationis,pimpinellæ,linguæ canis,chelidoniæ,pilosellæ,millefollii,ana.M.j conterantur omnia mundata à radicibus,& extrahatur succus,& cum lib.ij. axūgiæ porci veteris & lib.j sepi hircini,& lib.iii.olei, & quar.j.mellis coquendo & incorporando in mortario,fiat vnguētum.Et magister Petrus de Bonāto vtebatur eo:verum addebat in fine decoctionis de thure,mastiche,aloes,viride æris,quod sibi videbatur & laudabat id.Octaua forma est emplastrum gratia dei acceptum à cartulario magistri Petri,& est commune ad omnia vulnera tam in capite quàm in quacunque parte corporis:attrahit enim sanguinem & humores viscosos à profundo,& carnem generat,& cōsolidat.Re ceræ albæ,resinæ,ammoniaci,ana lib.5.terebin.quar.j galbani,olibani,mastiches myrrhæ claræ,ana vnc.5.aristolochiæ rot.dra ij.terēda terantur,& fundātur in vino albo,in quo decocta fuerit betonicæ.berbenæ,cōsolidæ maio.& mi.cętaureæ,pimpinellæ,hypericō.herbæ sarracenicæ,herbæ gratia dei,bauciæ,sanabaro,ana M.j & post extrahatur,& malaxetur cum lacte mulieris,& oleo ros.& fiat emplastrū. Nona forma est emplastrum Comitis,& id tenebat magister Americus de Alesto.Recip.ceræ albæ,vnc.quatuor,ammoniaci, vnc.ij terebinthinæ,vnc iii.bulliantur in vino albo, & ex-

trahatur, & cum lacte mulierũ malaxando fiat emplastrum. Decimam formam faciebat Comes antissiodorensis. Recip. axungiæ porci recentis, ceræ albæ ana quar. j olei chamomillæ libr. 5. mastiches, vnc. ij. ambræ grisæ, vnc. ij. fiat vnguentum. Vndecima forma est vnguentum diaireos, & est magistri Dyni de Florentia. Recip. sepi vaccini lib. 5. olei ro. vnc. iiij. ceræ, vnc. ij. radic. ireos, vnc. i. thuris sarcocollæ, mastiches, aloes. aristolo. ana vnc. ij. terebinthi. quar. j. fiat vnguentum. Isto modo vtebantur barbitonsores Montipessulani. Duodecima forma sunt pulueres varij & diuersi. Insuper puluis Rasis, quod Recip. olibani, aloes, sarcocollæ, sanguinis drac. radic. ireos ana, terantur, & fiat puluis. Porro Lanfrancus dictat istum Rec. thuris, mastiches, fœnugræci ana fiat pul. Modus autem operandi est quòd lauato vulnere cum vino calido, ponatur puluis aut carpia in vul. & desuper stupata balneata in vino & expressa, & ligatura tenẽte medicamina, ligetur, & bis in die remutetur.

De medicinis cicatrizatiuis, & sigillatiuis, & modo operationis ipsarum.

Medicina cicatrizatiua & sigillatiua secundum Auicẽ. est quæ exiccat superficiẽ vulneris: ita vt fiat cortex super ipsá custodiẽs ex nocumẽtis vsquequo generetur cutis naturalis à natura, non qualis à natiuitate. Et ideo notabili indiget stypticitate & ponticitate Et sunt duorum modorũ, vt dicitur in quinto pharmacorum: quæda hoc faciũt per se, & proprie, vt gallæ & psidia, spina ægyptiaca, cerussa, plũbum vstum, & lithargyrus, cimolea, bolus armenus, & omnis terra maxime abluta, secundum Gal. nono simplicium: quædá hoc faciunt per accidens, vt corrosiua, styptica, adusta, in parua tamen quantitate, sicut æs, & squama æris adusta & lauata, alumen, & cuperos. per idem & omnia styptica carentia mordicatione per se vel præparationem, vt centaurea, plantago, & aristolo. adusta, & corium bouinũ vetustarum solearum adustarũ, & cortices vlmi, & quercus, & scoriam ferri lotam laudat Arnoldus. Ex quibus componi possunt multæ formæ. Quarum prima est forma puluerosa & Gulielm. de Saliceto, Lanfranci & Henrici. Reci. balaustiarum aloes, sang. draconis, cathmiæ argenti, æris vsti

vsti & loti, ana partes æquales. fiat puluis. Item Reci. corticis pini, vnc. j. lithargyri, cerussæ, ana vnc ʒ. nucis cypressi, cētaureæ mi. aristolo. vstæ, ana drac. ij. fiat puluis. Et si vulnus esset calidū, addit Auic. sandalos & nenufar. & rosſ. siccæ, & lanceolata sicca in hoc essent optimæ. Secunda forma est vnguentum album totius communitatis. Recip. cerussæ, vnc. j. lithagyri. vnc. ʒ, olei ros. lib. j. aquæ ros. quar. j in mortario fortiter ducēdo, modo ponendo oleū, modo aquam, ros. fiat vnguentum, & est de domo. Tertia forma est vnguentum album appropriatum Rasis, quod Recip. olei ros. lib. j. ceræ, vnc. ij. cerussæ. vnc. j. camphoræ, drac. j. albu. ouorum iij. numero: fiat vnguentum. Et si adderetur aliquantulum de lithargyro, esset melius. Et si adderetur ei minium, esset coloratum ad colorem rubeum, & isto vtuntur barberij curiæ Romanæ. Quarta forma est vnguentum de calce, & est Auicen. mirabiliter consolidans & desiccans combustiones & vulnera neruorum. Recip. calcis viuæ lauatæ septies in aqua frigida donec amiserit acuitatem, & cum sufficientia olei ros. ducendo in mortario, fiat vnguentum. Quinta forma est emplastrum album de cerussa, in libro catageni, & per Azaramū aliqualiter correctum, & eo vtebatur magister Petrus de Argelata in Auinione. R. ceræ, vnc. iiij. olei ros. lib. ʒ. terebint. quar. j. cerussæ, vnc. ij. lithargyri, vnc. j. thur. aluminis, testarum vstarū limaciarum, ana vnc. ʒ. post fusionem olei, terebintinæ, & ceræ: reliqua misceantur in mortario, & fiat emplastrum. Sexta forma est vnguētum episcopi Lugdunen. quod erat de dumo ammoniaci, & appropriabat id omnibus vlceribus infistulatis & cancris. Reci. axungiæ porci mundatæ à penulis, tēperatæ in aceto per nouem dies: acetum de tertio in tertium renouādo lib. j. argenti viui extincti cum saliua, libr. ʒ. aluminis rochæ quar. ʒ. pistando in mortario per diem integrā, fiat vnguentum. Septima forma est vnguentum azurinum multum vtile in pustulis faciei, & in scabie & serpigine. Reci. axungiæ porci præparatæ, vt dictū est, lib. j. argēti viui extincti quar. j. aluminis quar. ʒ. sulphuris viui, vnc. ʒ. bugiæ, vnc. ʒ. indæ de Baldac, drac. ij pistādo in mortario fiat vnguentū. Octaua forma est diapompholygos, & laudatur à Theodo. & à tota secta sua: quia curat cancrum, & canchrænas, erysipelas, & combustionem. Recipe olei rosat. cæ. albæ, ana vnc.

v.succi granorũ rubeorũ solatri, vnc.iiij.cerussæ lotæ, vnc. ij.plũbi vsti & loti, põpholygos, vel thuciæ, ana vnc.j. thuris, vnc.ß.facto vnguẽto cũ oleo & cera reliqua in descensu ab igne in mortario misceãtur, & fiat vnguẽtũ. Nona forma est lithargyrus nutritus, & est Rasis, & Aui. & fore omnium operantiu. ℞. lithargyri bene puluerizati quantũ vis, & cum sufficientia olei rof. & aceti tantũ ducatur in mortario donec spissetur, & tumescat, & reponatur, & seruetur, & si adderetur cũ vna parte sexta pars pulueris facti de ære vsto, antimonio, plũbo vsto, alumine, balaustiis, radic. rubeæ, curcumo, gallis, sanguine draconis, cathimia argẽti, serico, vermibus terrestribus siccatis, ana partẽ j. fiat puluis, & misceãtur in mortario, esset vnguẽtũ perutile omnibus vlceribus virulẽtis & difficilis cõsolidationis. Et si fieret in mortario de plũbo & adderetur de cerussa, esset melius ad omnes dispositiones cancrosas: vt dicit Gal. in prima parte libri miamir. Decima forma est lamina subtilis plũbea quæ secũdum magnitudinẽ vlceris lauato vlcere & circũferẽtia eius cum aqua aluminis desuper apponatur, & stricte ligetur: facit enim mirabilia in omni vlcere & dispositione cãcrosa. Quot enim honores habui cum isto auxilio nouit ille qui nihil ignorat Sed fingendũ est quod sit aliud artificium magnum in eis propter vulgares quibus non videtur pretiosum nisi sit sumptuosum. Modus operandi est quod antequã vlcus totaliter carne sit repletum, lauetur vlcus, siue vulnus cum vino calido decoctionis balaustiarum, aut cum aqua luminosa si est calefactum: & postquam fuerit bene exiccatum, ponatur medicamen, & cooperiatur cum stuppis balneatis & expressis in eisdem, & ligatura incarnatiua ligetur.

De medicinis corrosiuis putrefactiuis, & causticis carnem rumpentibus atque cutem.

Quãdo autẽ est aliquod extraneũ in vlcere siue apostemate, quod nõ potest cũ maturatiuis & mũdificatiuis curari, tũc est necessariũ quod extirpetur cũ ferris, aut cum medicinis. Et licet extirpatio cũ ferris est securior, cũ citatio facta sit, & cito trãseat illata impressio, quã cum medicinis quę sunt acutæ, & lõgo tẽpore, dolores, & febres inferẽtes: nihilominus quia multi sunt timidi, & prius vellẽt mori, quã sustinere ferrũ: & cũ hoc in aliquibus locis est periculosa incisio, oportet

oportet vti medicinis extirpatiuis quæ à Galen. in pharmacorum vocantur colliquatiuæ: à vulgaribus corrosiuæ. de nominibus tamen non est multum curandum, vt idem dicit consequenter. Cuius sunt tres species, scilicet debiles, fortes & fortissimæ. Debiles dicuntur propriè corrosiuæ; fortes, putrefactiuę, fortissimæ, causticæ & ruptoriæ dicuntur. Et licet omnes sint calidæ & quodammodo terrestres, hæ tamen minus sunt corrosiuæ: putrefactiuæ plus: caustica vero in vltimo caliditatis & grossiciei ponuntur. Et propter hoc corrosiuæ non agunt nisi in carnem mollem & superficialem: putrefactiuæ in cutem & carnem duram & profundam: causticæ in carnem & cutem duram & mollem, superficialem, & profundam. Est autem quod quandoque vna facit operationem alterius, & hoc est ratione quantitatis, aut moræ aut complexionis patientis, & experientia monstrat, & Henricus idem affirmat & dicit.

De corrosiuis.

Est ergo medicina corrosiua secundū Auic. Cuius proprietas est, vt consequatur ex eius resolutione & deuastatione, quòd de substantia carnis minuatur. Et hoc faciunt quādo caro superflua est in parua quantitate, stupæ canabinæ minutim incisæ, & spōgia in paruis laminibus incisa, nec non & hermodactyli puluerizati, & alumen, vnguentū apostolorum, & similia. Quando autem caro est multa, necessaria est cuperosa, viride æris, & vnguentum viride, & ægyptiacum, & trochisci de calce, magistri Dyni. Cuius forma. Rec. calcis viuæ quantum vis, puluerizetur, & pastetur cum melle, & fiant trochisci, & in casula comburantur, & desiccentur. Et hoc idem faciunt trochisc. asphodelorum. Quorum forma secundum Rogeriū est. Rec. succi radicis asphodelorum, vnc. vj. calc. viuæ, vnc. ij. auripigmenti, vnc. j. conficiātur, & desiccentur ad solem in mense Augusti: & fiant trochisci. Ad idem etiā sunt trochisci aldaron qui dicūtur Andromachi, & fiunt secundū Auic. Rec. corticum granatorū, drac. x gallarum, drac. viij. myrrhæ, aristo. rot. ana vnc. iiij. dragagthi, aluminis iameni, ana vnc. ij. zegi quod est vitriolum, vnc. iiij. puluerizentur, & cum vino dulci conficiātur & fiant trochisci. Ad idem fiunt trochisci calidicon, & sunt Gal. Rec. calcis viuæ partem vnā, auripigmenti ru. & citrini, alkali, & acaciæ ana partem mediam. puluerizentur &

conficiantur cum capitello, & fiant trochisc. Capitellum est duplex: commune dictum superius de mundificatione capitis: & proprium secũdum Dynum aliqualiter per me rectificatum. quod sic fit. Reci. calcis viuæ, salis ammoniaci, ana lib. j. terantur, & pastentur cum lixiuio cinerum truncorum fabarum, & ponantur in olla in fundo minutim perforata: & ponatur alia olla integra de subtus in qua recipiatur capitellum, & sepeliantur in fouea, & dimittantur per septem dies, & colatura erit valde pulchrum capitellum. Valet autem ad consumendum omnem superfluitatem, comburit, & corrodit, & eius eschara cito cadit.

De putrefactiuis.

Medicina putrefactiua secundum Auicen. est illa quæ corrumpendo complexionem carnis, adducit in ipsam humiditatem fœtidam, & corruptam non escharosam, proprie ad instar carnis cadaueratæ, & esthiomenatæ à superabundanti frigido, vel calido, sicco, & humido, vt innuit Galen. in quinto pharmacorum. Assimilando vero est, quia vtrobiq; est corruptio indolosa, supple quantum ad partem corruptam. quod autem inferat magnum dolorem in parte non corrupta, non credatis. Et sunt realgar & arsenicum quę super omnes in hoc obtinent principatum, oportet tamen vt reprimantur: quia feroces sunt medicinæ. Reprimitur autẽ arsenicum secundum quatuor magistros: ita quod puluerizatur, & cum succo caulium, aut iolatri, aut alterius herbę frigidæ pastatur, & desiccatur: & hoc fiat ter vel quater: & fiant trochisci. Eodem modo reprimitur realgar secũdum Henr. Eodem modo argentum viuum sublimatum operatur. Ad eandem intentionem fiunt aquæ fortes per distillationem, inter quas ista est melior. R. salis ammoniaci, auripigmenti ru. & citrini, cuperosæ, viridis æris, ana partem j. puluerizentur, & ponantur in alembico vitreo bene luto, & distilletur cum lento igne. Prima aqua quæ recipitur, abiiciatur, & post dupletur ignis. Et quãdo alembicum fiet rubeum, retineatur secũda aqua: & in vase vitreo bene cooperto custodiatur. Est enim tantæ efficaciæ, quod ferrum liquefacit, & perforat: & ideo sola gutta mortificat fistulas, & liquefacit omnes verrucas, & excrescentias. Modus autẽ sublimandi & distillandi alkimistis dimittatur. Ista autem non debent poni in debilibus & tenerrimis corporibus, neque

que iuxta principalia membra, neque in mollibus & paruis membris: qualia sunt virga, labia, palpebræ, nasus, digiti, & similia: neque applicẽtur in magna quantitate: quia melius est multiplicare vices quàm quantitatem, vt dictum fuit in glandulis & ruptura. Et debent applicari in puluere aliquoties incorporata cum dialthæa aut vnguento albo: & post appositionem muniatur locus desuper, & circumcirca cum aceto & succis frigidis, & teneant bonam diætam. Et si nimis exacerbaret infirmum, & voluerit remouere, & sedare dolorem: locum cum oleo calido dulci fomenta. Et post operationem quæ durat de arsenico per tres dies, & de aquis minus procuretur casus talis escharæ cum butyro, aut aliquo maturatiuo vnctuoso.

De causticis & ruptoriis medicinis.

Medicina caustica sclirotica, & ruptura est illa quæ rumpit, & adurit cutim, & carnem, & complexionem ipsorum. Et ipsa deuastat, & mortificat, indurat, & in carbonẽ reducit absque dolore magno: propter quod earum operatio dicitur lenta in quinto pharmacorum. Et sunt quædam debilia quæ solam cutim rumpunt, & vesicant, præparãt ad operationem putrefactiuorum, quæ non operãtur nisi in carne à cute denudata, vt cantharides, mel anacardorum, allia, planta lupina, flammula, vel marsilium, & anabulla. Et ponuntur cantharides pistatæ cum fermento aut aliquo sepo in quantitate 3. vnius. Alia autem per se in quantitate medij manipuli stare debent per mediam diem: & post incidantur vesiculæ, & ponatur folium caulis. Et si in patiente prouocarent ardorem vrinæ quod aliquando faciũt, detur lac ad potandum, & ponãtur in balneo aquæ decoctionis maluarum, violarum, nasturcij aquatici, parietariæ, vsque ad vmbilicum: & statim sedabitur ardor: fortia autem sunt multa. Illud autem quod fit de calce viua puluerizata incorporata cum sapone molli & modico de saluia. in hoc obtinet principatum: debet autem poni in quãtitate auellanæ, scilicet aliquantulum plus vel minus secũdum quod locus requirit. Et debet muniri locus taliter quod non diffundatur, nisi vbi vult homo. Et hoc cum testa nucis paruæ vel magnæ vel cum corio seu panno cerato: vel cum albumine oui seu aliquo glutinoso perforato secundum quãtitatem,

operatio requirit. Et desuper & circumquaque aliquod frigidum applicetur, & stricte ligetur, & dimittatur per duodecim horas ad minus. Et si vltra protenderetur, melior eschara efficeretur. Et facta operatione remoueatur causticū, & casus escharæ cum butyro lauato, & cum pauca farina incorporato: vel aliquo alio vnctuoso procuretur.

De medicinis fracturarum, & dislocationum. Et primo de prohibentibus apostemationem.

Cap. VII.

MEdicinæ fracturarum & dislocationū aliquando fiunt in forma epithematum: aliquando in forma emplastri: aliquando in forma vnguenti: & vt dicit Auic. in quarto, aliquando fiunt ad prohibendum apostemationem, & dolorem: quædam fiunt ad glutinandum & indurandum arosboth seu porum sarcoidem: & quædam sunt ad confortandum particulam: quædam sunt ad comprimendum porum nimis ingrossatum: quædam verò ad leniendū & mollificandum duriciem, quæ aliquoties remanet post restaurationem. Medicinæ vero prohibentes apostemationem, sunt frigidantes, & quodam modo repercutientes: velut sunt albumina ouorum, oleum rosatum atque myrtinum, quæ competunt in prima operatione.

De glutinatiuis.

Medicinæ glutinantes, & indurantes porum, quæ competunt in secunda remutatione, & in sequentibus vsquequo porus sit completus, sunt. sicut, Reci farinæ volatilis molendini, vel frumenti partes vj. sang. draconis, thuris, mastiches, sarcocollæ, ana partem vnam, incorporentur cum albuminibus ouorum: & fiat epithema seu pultes. Ad idem dictat Brunus. Recip. aloes, myrrhæ, boli armenici, thuris, acaciæ, anisi, cypressi, dragaganthi, ladani, farinæ volatilis ana partem vnam. puluerizentur: & vt primum incorporentur.

De confortantibus.

Medicinæ confortantes quæ competunt in fine, sunt post

foment

fomentationem cum vino salito decoctionis ro.absinthij, mossæ albæ arboris quercus. Emplastrum quod dictat Lanfran. Rec. olei rosf. vnc.iiij. resinæ, vnc.iij. ceræ, vnc ij. colophoniæ, mastices, thuris, ana vnc. v. nucis cypressi, curcumæ, ana drac. j. fiat emplastrum. verum oportet quod minuatur oleum, & augmententur gummæ, & si adderetur crocus, esset melius. Ad idem dictat Rogerius sparadrapum. Rec. thuris, mastiches, picis farinæ volatilis, boli armenici, ana vnc. ij. sepi arietini, ceræ albę lib. v. liquefiant sepum & cera, & vltimo puluis ponatur, & pannus ibi infundatur, sicut fit tela cerata: & applicetur. Ad idem est apostolicon commune antidota. Et apostolicon chirurgicum dictatum per Rogerium commune omnibus quassaturis. Re. colophoniæ lib. j. picis naualis lib. v. galbani, serapini, ammoniaci, opopanacis, thuris, mastiches, terebinthi, an. vnc. v. aceti lib. j. ceræ, vnc. iij. dissolutis gummis cum aceto, & bullitis & liquefactis, addantur reliqua. & fiat emplastrum malaxando cum oleo laurino. Ad eandem intentionem est oxycroceum antidotarij Nicolai. Ad idem est emplastrum magistri Petri de Bonanto commune ad omnes contusiones. Rec. ceræ quar. j. ammoniaci quar. v. picis naualis, vnc. ij. mastiches, vnc. j. farinæ fœnugræci, absinthij, chamomillæ, cymini, ana drac. ij. succi parietariæ, aceti optimi, ana quar. j. infundatur ammoniacum in succis per noctem in mane ponatur supra ignem, & liquefiat cum reliquis vsque ad cõsumptionem succorum, & pulueres malaxentur cum oleo laurino, & fiat emplastrum.

De medicinis remollientibus duriciem: quæ aliquando remanet post restaurationem.

Licet superius in de sclirosi & de passionibus iuncturarum satis sit dictum de talibus medicinis, & modo operationis ipsarũ, nihilominus quia talium operatio est multum difficilis, & tædiosa: videtur vtile medicamina talia repetere sæpe. Medicinæ remollientes duritiem, quæ remanet post algebras, magis debent esse humectatiuæ quàm resolutiuæ, vt in quinto pharmacorum videtur dicere Galen. maxime si durities fuerit inducta propter siccitatem causatam à priuatione nutritionis, vel ex vulneratione neruosarum parti-

particularum: vel ex longa saniei euacuatione. Et propter hoc dicebat Aui. in quarto quod in talibus oportet incipere ab embrocis aquarum calidarum, & postea procedere ad vnguenta & emplastra linientia facta ex mucilagine & gummis & adipibus & oleis. Et si ponatur acetum, erunt magis profundantia: quia in parua quantitate mistum cum aliis calidis non nocet: vt in tertio miamir Gal. & tertio canon. de curatione sodæ affirmat illustrissimus Auicen. In primis igitur embrocetur particula cũ aqua & oleo antiquo temperate calefacta, aut cum lacte vaccino, aut cum aqua mucilaginosa decoctionis corticis radicis althææ, vlmi, bryoniæ cucumeris, asinini, enulæ campanæ, acori, dactylorum, ficuum, fœnugræci, & seminis lini: aut cum aqua decoctionis capitum & pedum & triparum montonum: & si loco spongiæ, fieret cum lana succida, melius esset. Facta fomẽtatione per horam exsiccetur particula: deinde iuxta ignem sarmentorum non nimis prope flectendo, & erigendo familiariter particulam, inungatur cum isto vnguento ex dictis Aui. & aliorum assumpto. Recipe axungiæ porci, asini, muli, vrsi, marmotanæ, atque taxonis, ana quar. j. axungiæ gallinæ, anseris, & anatis, medullæ cruris vituli, atq; cerui ana quar. ſ. butyri recentis, olei nucis indicæ, olei sisamini, olei de been, olei muscellini, olei amygda dulcium, mucilaginis althææ, fœnugræci, & se. lini, ana qua. ij. styracis calamitæ, bdellij, hyssopi humidæ, ana vnc. ſ. fundantur omnia, & liquefiant. Et si est necesse, modicum addẽdo de cera, fiat vnguentum. Eligantur axungiæ recentes, & sine sale: vt idem dicit Auicẽ. Et si locus videtur infrigidatus, modicum ponatur de oleo de castoreo, & de cõmunibus gummis. Item ad idem pro cõmunibus. Recipe dialthææ, partes ij. agrippæ partem vnam, butyri dissoluti, partem ſ. misceantur facta sufficienti inunctione, emplastretur locus cum corticibus radic. maluauisci pistatis, & contusis, & mistis cum bona axungia porci: aut cum vnguento remollitiuo jam dictato. Aut cum diachylon magno superius in de remollitiuis dictato: aut cum isto quod summè laudat Lanfrancus. Recipe axungiæ porci recentis, vnc. iij. pinguedinis anseris, anatis, & gallinæ, ceræ, terebinthinæ, ana vnc. j. olei communis, vnc. iiij. farinæ fœnugræci, & seminis lini, ana vnc. j. bdellij, opopanacis, mastiches, thuris, ana vnc. ſ. gum-

mæ. temperentur cum vino, postea cum axungia, & pinguedinibus, cera, & oleo dissoluantur, & colentur, & colaturæ addatur pul. terendorum: & optimè incorporentur, & vsui reseruentur. Et si cum eis poneretur de styrace, & hissopo hu. & laudano, melius esset. Et ammoniacum in sexto simplicium mollificat illud, & in dissoluendo poros articulorum est intensæ virtutis. Et hoc fiat longo tempore: nam in septimo therapeu. tempus curæ passiuarum qualitatum est multiplicius quàm actiuarum. Modus euaporationis cum aceto & lapide marcassitæ qui competit in tenantibus induratis, & sclirosi, & in duritie iuncturarum, est dictus. Et in hoc ligaturæ & instrumenta mechanica multum auxiliantur, & cætera.

De gradibus medicinarum. Cap. VIII.

QVia Galen. medicorum eximius iu primo simplicium pharmacorum dicit quòd non est possibile componere pharmacum, nec ab aliquo vti bene antequã simplicium virtutes sciantur, pro tanto bonũ est hoc ponere gradus & virtutes medicinarũ chirurgicalium simplicium supp. quia compositarum ab ipsis inueniuntur gradus. Gradus autem secũdum Arnoldum in complexionatis est eleuatio qualitatis alicuius complexionis super temperamentum secundum distantiam integram: quod dicitur propter metas tres non integras quæ assignantur in quolibet gradu. Temperatum autem in quinto simplicium pharmacorũ est similis complexioni, cui adducitur sine hoc quod calefaciat, aut infrigidet, siccet, aut humectet. Ipsum distemperatũ est quod eum addũcit in aliqua qualitate dominante, à qua denominatur talis. Calidum quidem secundum hoc nominantes in primo gradu quodcunque vtique nos calefacit: non tamen manifeste ita etiam & frigidum, siccum, & humidũ. Quæcunque autem manifeste iam calefacere, vel infrigidare, siccare, vel humectare nata sunt: secũdi gradus hæc talia med. dicentur. Quæ verò quidem iam vehementer, non tamen ad extremum: tertij. Quæcunque autem infrigidare nata sun: ita vt mortificent: vel ita calefacere, vt vrãt: quarti. Et in illis assignat quatuor gradus. Idem in primo canon. dicit Auicen. Siccum autem nullum est inuenire quarti gradus absque quod vrat. quodcunque enim summe exsiccat,

omnino

omnino hoc & vrit: & ideo licet nō reperiantur in quarto gradu: sunt tamen in fine tertij. Et ita prope quartum. De humido verò dicit Aui. quod nō videtur quod possit trāsire vltra tertium gradum: quia si transiret, esset res venenosa, quę corrumpit corpus. Quare autem calidum in quarto, vt allia, piper, non interficiunt: ita sicut opium & alia frigida? Dicit ille socius concordantiarum: quia frigidum plus inimicatur naturæ quàm calidum. Sed quantitas augmentat gradum, & minuit. Et sic secundæ virtutes sequuntur graduationem primarum. Et quare vna medicina potest habere cōtrarias operationes, & vna planta in diuersis partibus diuersas acquirit naturas: & maiori indiget perscrutatione. Et vt facilius inueniantur gradus medicinarum, sub catalogo Latinorū alphabeti ordinentur. Et si inter doctores graduum inuenitur varietas: aliquando hoc à diuersitatibus originis ipsorum forte occasionem habet. Ego autem in gradibus sequar Gal. in vltimis sex libris pharmacorum, Serapionem & Auic. eius interpretem, & aliquas experientias meas iuxta posse à litera A. primo incipiendo.

AQua est primum frigidorū & humidorum per totam philosophiam. Et ideo est spissatiua & congelatiua in primo simplicium pharmacorum in primo gradu.

Acetum frigidum in primo, siccum in tertio: compositas tamen habet virtutes cum maxima subtilitate in eodem primo.

Aqua aluminosa abluit, repercutit, & exsiccat secundum Gal. ibidem & Auicennam in quarto.

Agresta nota est frigida in secundo, sicca in tertio, & est repercussiua.

Acacia succus est prunellorum viridium, & est frigida & sicca in tertio, vel quasi, & ideo repercussiua fortiter.

Acedula herba frigida & sicca in secundo, repercutit & confortat.

Anthera est illud citrinum quod est in medio rosæ, & est frigida & sicca in primo cum repercussione.

Atriplex & spinachia olera sunt frigida & humida temperate cum maturatione & lenitione.

bsinthium herba calida in primo, sicca in secundo cum stypticitate.

Abrotanum herba calida in primo, sicca in secundo cum abster-

abſterſione.

Apium herba eſt, multas habet ſpecies, calida in primo, ſicca in ſecundo cum maturatione & mundificatione.

Agrimonia herba eſt calida & ſicca in ſecundo gradu cum abſterſione.

Acuſmuſcate, pes columbinus, herba Roberti, herbæ ſunt eiuſdē generis, quaſi ſunt frigidæ & ſiccæ cū abſterſione.

Ariſtolo. radix calida & ſicca in ſecundo cum abſterſione & incarnatione.

Allium radix calida & ſicca in quarto, cum aduſtione & attractione.

Aloë ſuccus cuiuſdam herbæ ſpiſſatus, & eſt calidum in ſecundo, ſiccum in primo: & conſolidat vlcera proprie pudendorum.

Auena granum calidum & humidum temperate maturat, & abſtergit.

Amylum farina frumenti lauata, frigidum & humidum in primo cum ſedatione.

Axungia nota eſt calida & humida in primo, & plus & minus ſecundum animalia à quibus capitur: & ideo mollificat & maturat.

Argentum viuum frigidum eſt & hu. in ſecundo, ſecundum Auic. Gal. autem in nono dicit de eo nullam habuiſſe experientiam, vtimur tamen eo extincto in vnguentis decoratiuis & de ſublimato in corroſiuis.

Aniſum & fœniculum ſemina ſunt calida in tertio, ſicca in ſecundo, & ſunt reſolutiua.

Anethum eſt ſemen calidum & ſiccum in ſecundo cum reſolutione.

Aſphodeli radices ſunt calidæ & ſiccæ in ſecundo cum abſterſione, & corroſione.

Anacardus pediculus elephantis calidus & ſiccus in quarto, & eſt vlceratiuus.

Arſenicum & auripigmentum mineralia, & ſublimantur, & ſunt calida in tertio, ſicca in ſecundo, & vltra: quia putrefactiua valde, & mortificatiua ſunt.

Alumen rochinum calidum & ſiccum in tertio cum magna ſtypticitate.

Argilla & cimolea terræ ſunt frigidæ in primo, ſiccæ in ſecundo cum repercuſſione.

Anti-

Antimonium minerale est frigidum in primo, & siccum in secundo.

Ammoniacum gumma calida in fine tertij, sicca in primo cum mollificatione & attractione.

Assafœtida gumma calida & sicca in tertio, & vltra, abstersiua & attractiua.

Asphalthũ spuma est indurata reperta in mari mortuo, est calida & sicca circa secundum, consolidatiuum vlcerum sanguinolẽtorum, vndecimo simplicium pharmacorum.

Attramenta mineralia calida & sicca in tertio, cum stypticitate & corrosione.

Balaustia flos est maligranati frigida & sicca in secundo, vel quasi repercussiua.

Berberi fructus arbusti frigidus & siccus in tertio, cum repercussione.

Bryonia radix est calida & sicca in secundo, cum abstersione & maturatione.

Bolus terra est rubea frigida & sicca in secundo, cum repercussione & restrictione.

Baucia radix pastinacæ calida & humida in primo: & ideo maturatiua.

Borago olus calidum & humidum temperate.

Buglossa herba eiusdem generis est: magis tamen sicca, maturat, & lenit.

Branca vrsina herba est calida & humida in primo gradu, maturat, & lenit.

Balsamus gumma est vel oleum calidum & siccum in secundo, cum magna subtilitate & aromaticitate, & ideo abstergit, attrahit, & confortat.

Butyrum calidum in primo & humidum humiditate altiori, maturat & proprie bubones.

Bdellium gumma est calida in fine primi & vltra cum lenitate & humiditate in primo, & est efficacis mollitionis scirrhorum, in sexto pharmacorum.

Bursa pastoris herba est frigida & sicca cum restrictione.

Bedegar frigida in primo gradu, & sicca temperate, & est styptica.

Borax gluten auri calidum & siccum temperate, verum aliqui dicunt ipsum esse calidum valde: consolidat tantum.

Bugie cortex berberis frigidũ & siccum consolidatiuum.

Ber

Berbena herba est frigida & sicca sine excessu : & ideo sedatiua & consolidatiua.
Betonica herba calida & sicca in tertio, mūdificat, & sanat.
Crassula herba est frigida in tertio, humida in secundo.
Coctanum fructus est, frigidum & siccum in secundo, vel quasi confortat.
Cachimia & climia mineralia sunt frigida & sicca æqualiter cum abstersione.
Corallus notus est, frigidus in primo, siccus in secundo, cum restrictione.
Cerussa est ærugo plumbi frigida & sicca in secundo, consolidat.
Cimolea terra molle fabrorum frig. & sicca, consolidat.
Capillus veneris herba est temperata, verum declinat ad quandam caliditatem & siccitatem, vt dicit Galen. subtiliat, & diaphorat.
Caulis olus calidum in primo, siccum in secundo, maturat, & abstergit.
Centaurea herba est calida & sicca in tertio, & est consolidatiua.
Camphora gumma est frig. & sicca in tertio, cū abstersione.
Cera est nota, temperata est: & ideo materia omnium fit medicinarum cum maturatione.
Crocus flos calidus in primo, siccus in secundo vel quasi, confortat & resoluit.
Chamomilla flos calidus & siccus in primo, resolutiua, & confortatiua.
Costus radix est calida in tertio, sicca in secundo, cum abstersione & resolutione.
Cinnamomum species aromatica, calida & sicca in tertio cum confortatione.
Cepa radix calida in tertio, adurens cum quadam humiditate superflua: & ideo maturat, & abstergit.
Cyperus radix calida & sicca in secundo cū consolidatione.
Chelidonia herba calida & sicca in tertio, abstersiua est.
Cuperosa minerale calidum & siccum prope quartum cum corrosione & stypticitate.
Cypressus arbor calida in primo, sicca in secūdo, cōsolidat.
Cauda equina herba frigida in primo, sicca in secundo, consolidatiua.

M

Calx lapis coctus calida & ſicca in quarto, aduſtiua.

Curcuma radix eſt citri, forte chelidoniæ, calida & ſicca, conſolidatiua.

Gonſolida calida & ſicca, conglutinatiua.

Cantharides animalia muſcalia viridis coloris, parua, calida & ſicca in tertio, cum aduſtione & veſicatione.

Caſtoreum teſticuli ſunt cuiuſdam animalis calidum & ſiccum in ſecundo, confortat membra neruoſa.

Canabis ſemen calidum & ſiccum, maturatiuum.

Capitellum, lixiuium forte, calidum eſt, & aduſtiuum.

Cinis notus eſt, calidus & ſiccus in quarto cum abſterſione.

Cucumer aſininus herba eſt calida & ſicca in ſecundo: radix tamen non tantum in gradu: & ideo mollificat.

Creſones herba calida & ſicca in ſecundo, aperitiua & diaphoretica.

Cyminum ſemen calidum in tertio. ſiccum in ſecundo, carminatiuum.

Calamenthum herba eſt calida & ſicca in tertio, reſolutiua & attractiua.

Caſeus recens conſolidat: antiquus vero diſrumpit, decimo ſimplicium.

Hedera arborea frigida & ſicca cum abſterſione, & mundificatione, & conſolidatione.

Epatica eſt herba frigida & humida cum repercuſſione.

Enula herba, radix calida & ſicca in ſecundo, vel quaſi, confortatiua.

Ebulus herba calida & ſicca in ſecũdo, vel quaſi, reſolutiua.

Euphorbium gumma calida & ſicca in quarto, abſterſiua.

Es & flos eius notum eſt, calida & ſicca in tertio, corroſiua cum ſtypticitate.

Ermodactyli radix quæ deſiccata eſt calida & ſicca in ſecundo cum quadam abſterſione & corroſione.

Ematites lapis ru non ablutus eſt calidus in primo. ablutus vero eſt frigidus in ſecundo: & ideo caret mordicatioue, & conſolidat, & ſanat.

Flammula arbuſtum calida & ſicca, & aduſtiua circa quartum gradum.

Fabaria herba frigida & humida, conſolidatiua.

Fumus terræ herba frigida in primo, vel quaſi: ſicca in ſecundo cum abſterſione.

Fœni

Fœniculus herba est cuius semen est calidum & siccum in secundo, cum resolutione.

Frumentum notum est, calidũ & humidum temperate, maturat cum abstersione.

Furfur notum est calidum & siccum circa primum gradum cum resolutione.

Fabæ notæ sunt, desiccatiuæ, frigidæ cum temperamento siccitatis, & resolutionis, & abstersionis.

Fæx ceræ nota est, vel auear, calidior est quàm ipsa cera, & ideo mollificat.

Fæx olei nota est, plus calida & sicca quàm oleum.

Ferrum notum, frigidum & siccum in secundo, constrictiuum, & consolidatiuum.

Ferrugo nota est, calida & sicca in secundo, consolidatiua, & constrictiua.

Fœnugræcum semen calidum & siccum in primo: & propter hoc diaphorat, & feruentes phlegmones exacerbat.

Ficus recentes calidæ & humidæ: siccatæ calidæ & siccæ: quod quasi idem est de dactylis: & ideo maturãt, & mollificant.

Fermẽtum cum caliditate & humiditate acre & nitrosum est, & ideo virtutem habet mistam cum attractione.

Fuligo fumalis multum est desiccatiua.

Farina volatilis molendini nota est, frigida & sicca cum glutinatione.

Fraxinus arbor frigida & sicca in secundo, cum repercussione.

Folia oliuarum frigida & sicca cum stypticitate magna.

Filix herba & radix calida & sicca in secundo cum resolutione & abstersione.

Gallæ virides fructus frigidi in secundo sicci in tertio: maturæ & nouæ non tantam stypticitatem, tamen habent magnam.

Glandes fructus frigidi cum temperamento & sicci in secundo gradu, consolidatiuæ.

Gratia dei herba est calida & sicca in secundo cum mundificatione & consolidatione.

Gariophylli species aromatica calida & sicca in tertio, confortatiua.

Gluten multipliciter nota est, calida & sicca in primo, cum

glutinatione.

Granatum acetosum, frigidum & siccum in secundo, dulce, calidum, & humidum cum temperamento & refrænatione.

Gentiana radix calida & sicca in tertio, abstersiua.

Gallitrycham herba calida & sicca, incarnatiua.

Gumma arabica & dragaganthum frigidum cum quadam siccitate & glutinositate.

Granum cum quo tingitur pannus est desiccatiuum sine mordicatione: & ideo consolidat & incarnat proprie neruos, in septimo simplicium.

Gypsum calidum & siccum cum glutinatione.

Galbanum gummi calidum in tertio, siccum in secundo cum attractione forti.

Hyoscyamus herba frigida in tertio, vel quasi stupefactiua valde.

Iacea herba calida & sicca, & est consolidatiua.

Ipocysthis succus est decoctus & spissatus, frigidus & siccus in secundo.

Issopus herba calida & sicca in tertio, resolutiua.

Iuniperus frutex calidus & siccus cum consolidatione.

Ipericon herba est calida & sicca, perforata, incarnat, consolidat, & mundificat.

Iarus est herba cuius radix calida & sicca in secundo cum abstersione.

Ireos radix est calida & sicca in tertio, resoluit, mundificat, & incarnat.

Issopus humida, siue œsipus, succus est lanæ succidæ, & est satis temperata, mollificatiua.

Lithargyrus merda plumbi cum temperamento declinat ad siccitatem: & ideo regeneratiuum & consolidatiuum.

Lupini fructus calidus in primo, siccus in secundus cum abstersione.

Lilium herba est multas habens species: cuius radix calida & humida in secundo: & ideo maturatiua.

Lini semen calidum & siccum, maturat, & sedat.

Lac satis temperatum est: & ideo mitigat: sed eius aqua est frigida & sicca cum lauatione & consolidatione.

Lapathium herba est multas habens species, frigida & sicca

in se

in ſecundo, & eſt abſterſiuum.

Liquiritia radix temperata eſt cum quadam familiari humiditate: & ideo maturatiua.

Lycium ſuccus eſt herbæ cuiuſdam ſpiſſatus, temperatum in actiuis cum humiditate in ſecundo gradu: & ideo mitigatiuum.

Lana ſuccida circa temperamentum eſt, & mollificat.

Laudanum ſuccus eſt barbæ hircorũ vltramarinorum ſpiſſatus, calidum & humidum in primo, mollificatiuum eſt.

Lentes cum ſtypticitate ſatis ſunt temperatæ: & ideo refrænatiuæ.

Lingua canis herba eſt calida & humida in primo cum regeneratione.

Lixiuium notum eſt, calidum & ſiccum circa tertium abſterſiuum.

Lacticinia herba cal. & ſic. circa tertium, cum abſterſione:

Margaritæ frigidæ ſunt & ſiccæ: notæ ſunt: clarificant, & confortant.

Merda ferri nota, frigida & ſicca, conſolidatiua.

Marcaſita calida in ſecundo, ſicca in tertio: conſolidat, & conſtringit.

Malua herba frig. & humida cum temperamento ſedatiua.

Maluauiſci radix eſt calida & humida in ſecundo cum maturatione.

Mercurialis herba calida & humida in primo cum maturatione.

Mandragora herba frigida & ſicca in tertio cum ſtupefactione.

Muſtus aquæ herba frigida cum ſtypticitate quadam & repercuſſione.

Marrubium herba calida in ſecundo, ſicca in tertio, & eſt aperitiua.

Maſtiche gumma calida & ſicca in ſecundo cum mollificatione & confortatione.

Melilotum flos herbæ calidæ & ſiccæ in primo cum reſolutione.

Medulla nota eſt, calida & humida plus & minus ſecũdum animalia à quibus ſumitur: & ideo mollificat.

Mel notum eſt, calidum & ſiccum in ſecundo cum mundificatione.

Myrrha gumma calida & ficca in fecundo, carnis regeneratiua.
Memitha herba frig. & ficca in primo, de fucco cuius fiunt fief. & trochifci pro oculorum reftrictione.
Mefpila fructus eft frigidus & ficcus in tertio, & eft conftrictiuus.
Mumia caro mortuorum balfamatorum calida & ficca in fecundo cum confolidatione.
Minium frigidum & ficcum, & eft rubeum pictorum factum de ceruffa per aduftionem in ix. pharmacorum.
Nenuphar flos eft frigidus & humidus in fecundo cum quadam foporatione.
Nux fructus eft calidus & ficcus in fecundo cum abfterfione.
Nux indica eft etiam fructus calidus in primo, cum temperam ento ficcitatis, cuius oleum confortat neruos, &c.
Opium fuccus eft vnius herbæ fpiffatus frigidus & ficcus in quarto, ftupefactiuus, & mortificatiuus.
Ordeum granum frigidum & ficcum in primo cum maturatione & abfterfione.
Oleum oliuarum eft temperatum, & ideo omnium recipit virtutes, in fecundo pharmacorum.
Oleum mufcellinum calidum eft, remollitiuum, & videtur fecundum Halyabbatem & fynonyma Mundini, quod fiat per expreffionem alicuius grani: vt oleum de been.
Orbus granum eft calidum in primo, ficcum in fecundo, & vltra cum abfterfione.
Oua funt temperata. Albumen tamen vergit ad frigiditatem: vitellus vero ad caliditatem cum fedatione.
Offipiæ notum eft, frigidum & ficcum cum abfterfione.
Opopanax gumma calida & ficca in tertio cum remollitione.
Plantago herba multiplex, frigida & ficca cum repercuffione & confolidatione.
Portulaca herba frigida in tertio, humida in fecundo cum fedatione.
Populus eft arbor frigida & ficca cum temperamento, cum repercuffione.
Papauer herba frigida & ficca in fecundo cum familiari ftupefactione.

Pyl.

Psyllium se.herbæ,frigidum in secundo, humidum in primo cum refrænatione.

Papyrus nota est,frigida & sicca restrictiua.

Psidia cortex fructus granati,frigida in secũdo,sicca in tertio cum restrictione.

Polium herba est calida in secundo,sicca in tertio.

Parietaria herba est in dubio, credo quod succus sit frigidus,substantia tamen calida reperitur: & ideo resolutiua est.

Piper species granum est calidum & siccũ prope quartum gradum,& ideo attrahit,& abstergit.

Pyrethrum radix est calida & sicca in tertio gradu,cum attractione & abstersione.

Petroleon est oleum de petra,& est calidũ & siccũ in quarto,cum subtiliatione.

Pix communis calida & sicca circa tertium gradũ cum maturatione & abstersione.

Pinguedo est calida & humida plus & minus secundum animalia quorum est,& ideo maturat,& mollificat.

Palma arbor frigid.& sicca in secundo.

Pentaphyllon herba est, sine mordicatione desiccat.

Pimpinella herba est cal.& sicca,& vulnera consolidat.

Porrum,radix calida & sicca circa quartum gradum cum attractione.

Pinus arbor cuius grana calida sunt & humida,& eius cortex frig.& siccus cum stypticitate plurima.

Planta lupina herba est calida & vstiua.

Plumbum frigidũ & humidum in secundo, occultã & mirabilem habet resolutionem.

Ros flos est temperata frigida,& declinans ad siccitatẽ cum confortatione.

Rubus arbustus frigidus & siccus,stypticus manifestæ consolidationis.

Rubea herba calida & sicca circa tertium cum abstersione.

Raphanus radix triplex inuenitur,& est calida & sicca cum incisione & abstersione.

Rapa nota calida in secundo, humida in primo,maturatiua.

Realgar minerale est calidum,& mortificatiuum.

Solatrum herba est multas habens species, frigida & sicca

vltra secundum gradum, & est repercussiuũ, nihilominus resoluit apostemata calida & occulta, vt dicit Aui. semen tamen eius est durum, in octauo pharmacorum.

Salix arbor frigida & sicca in secundo cum stypticitate moderata.

Siligo granum est frigidum & siccum temperate cum abstersione.

Sumac fructus frigidus in secũdo, siccus in tertio cum stypticitate.

Semperuiua herba est frigida in tertio, sicca in primo, vel quasi, & ideo mediocriter repercutit.

Spica nardi species calida in primo, sicca in secundo.

Stœchas flos est cum quadam caliditate in primo, frigida & sicca in secundo, & est resolutiua.

Sal omnibus notum est, calidum & siccum in secũdo, & vltra: habet enim abstergere, & stypticare.

Sulphur minerale, calidum & siccum in tertio, & subtiliatiuum & attractiuum.

Squināthum est palea camelorum, calidum & siccum, & stypticum cum temperamento.

Saluia herba est calida & sicca in secundo, cum leui stypticitate.

Sandalus arbor frigida & sicca in secundo cum repercussione.

Spodium quid sit opiniones sunt, frigidum in secundo, siccum in tertio, & est consolidatiuum.

Scroffularia radix est herba calida & sicca cum resolutione.

Serapinum gumma cal. & sicca in secundo, & mollificat.

Squilla radix est cal. & sicca in secundo cum attractione.

Stercus omne calidum & siccum secũdum animal, cuius est plus & minus, & est attractiuum.

Sepum est calidum & temperatum, secundum animal cuius est plus & minus cum maturatione.

Sarcocolla gumma calida in secundo, sicca in primo, & incarnatiua: & secundum alios est matrissiluæ.

Sanguis draconis succus est herbæ cuiusdam temperatus in actiuis, siccus in secundo, & est cõsolidatiuus & constrictiuus.

Sanguis animalium est secundum naturam animalium.

Scoria nota est, desiccat valde, & consolidat.

Sape

Sapo notus est, calidus & adustiuus.
Spongia maris nota est calida in primo, sicca in secundo, & est siccatiua & consumptiua.
Spuma maris nota est, calida in primo, & sicca in tertio, abstersiua.
Sinapis semen calidum & siccum vsque ad quartum, & est attractiuum.
Staphis agria semen calidum & siccum in tertio, attractiuum.
Scabiosa herba est cal. & sicca in secundo, regeneratiua.
Stirax gumma calida in primo, sicca & humida cum temperamento, & ideo mollificat & confortat.
Simissonis qui est cardo benedictus, herba est infrigidatiua, & mediocriter dyaphoretica, sexto simpliciũ, & cum hoc maturatiua.
Sambucus arbor est calida in secundo, sicca in primo, & ideo resolutiua est.
Sisamum granum est calidum & humidum in primo, mollificat.
Thus gumma est calida in secundo, sicca in primo, carnis generatiua & consolidatiua.
Terebinthina gumma calida, & sicca, mundificatiua.
Terra sigillata nota est, frigida & sicca, consolidatiua.
Thucia fumus mineralium, frigida in primo, sicca in secundo, oculorum confortatiua.
Tartarum fex vini desiccata, calida & sicca in tertio cum abstersione.
Tanacetum herba est calida & sicca cum consolidatione.
Thapsia herba calida est & adustiua in tertio.
Tapsus barbassus herba est cum temperamento desiccatiua & sedatiua.
Tormentilla radix est calida & sicca. contra fistulas est bona.
Vinum notum est, calidum, & siccum, & humidum iuxta eius ætatem, maturat & consolidat.
Vua passa racemi sunt, calida & humida cum mollificatione.
Viola flos frigida & humida in primo & saporatiua.
Vmbilicus veneris herba frigida & humida in tertio.
Verbena herba frigida & sicca cũ resolutione & sedatione.

Vrtica herba est calida & sicca, non multum tamen: mordicatio enim sua prouenit à subtilitate.
Virga pastoris herba est frigida in tertio, sicca & temperata & ideo constringit & consolidat.
Vrina nota est calida & sicca cum abstersione & adustione.
Vernix gumma calida & sicca in secũdo, incarnatiua & abstersiua.
Vermes terrestres noti sunt calidi & subtiliatiui, & neruorum consolidatiui x. medicinarum.
Vsnea quercina quę est mossa alba, est calida & sicca cum temperamento, & confortat.
Verdetum calidum & siccum cum corrosione.
Vitrum calidum in primo, siccum in secundo, secẽdum aliquos ponitur frigidum in primo cum abstersione.
Vitriolum calidum & siccum in tertio, minerale cũ stypticitate & corrosione.
Vzifur qui est ru. calidus & siccus in secundo cum stypticitate.

Doctrina secunda de antidotis particularibus & appropriatis membris, & habebit octo capitula.

De auxiliis propriis capitis & partium eius. Cap. I.

Tempus est iam transire ad medicinas proprias membrorum, non, vt dicit Gal. in v. pharma. quod ita sint propriæ particulæ vni, quod nõ iuuẽt aliam: sed in multis vel maxime operãdo in ea à qua nuncupationem habent, à capite, vt moris est, incipiendo. Vulnera capitis habent auxilia, v. pharma. Prima est potio vulneratorũ, & est Theodorici & sociorũ. Quæ Re. cinnamomi vn. j. zinzib. vnc. 5. galangæ, granorum paradisi, cardamomi, piperis longi & nigri, gariophyll. ana dracm. j. fiat puluis, & cum mellis libr. ij. & vini puri iij. fiat claretum. Et administretur quolibet die vnus gobeletus per tres dies cũ drac. j. istius pulueris. Reci. pimpinellæ, betonicæ, sanamundæ, valerianæ, radicis gentianæ, ana, pilosellæ quantum de omnibus, fiat puluis.

Et di

Et dicunt, si eum retinet est bonum signum. Si verò ipsum euomat, malum. Secunda forma est mundificatiuum cerebri & panniculorum eius. Recipe mellis rosa. colati, vnc. ij. olei ros. vnc. j. misceantur, & cum tentis & pannis imponantur.

Tertia forma est puluis capitalis incarnatiuus, & confortatiuus. & est Gal. & magister Dynus eum laudat, & Henricus. Reci. radic ireos, aristo. ro. thuris, myrrhæ, aloes, sang. draco. farinæ orobi, ana. fiat puluis. Quarta forma est emplastrum de betonica, & est Parisiensium, incarnat, confortat, & ossa eleuat, mundificat, & sanat Recipe ceræ, resinæ, ana lib. ß. terebinthinæ, lib. j succi betonicæ, succi plantaginis, succi apii. ana lib. j. coquatur cera, & resina cum succis vsq; ad consumptionem succorum: deinde ponatur terebinthina, & incorporetur, coletur, & fiat emplastrum. Quinta forma est emplastrum capitale magistri Anselmi de Ianua: & attrahit saniẽ, & eleuat ossa, & incarnat, & sanat. Et magister petrus dicebat quod probauit quod caput canis vulneratum vsq; ad cerebrũ curauit. Recipe terebinthinæ partes ij. ceræ partem j. resinæ, partem ß. liquefiant ad ignem, & colentur super acetum, & dimittatur per diem, & malaxetur bene cum aceto. Deinde secũdo liquefiant, & proiiciantur supra succum istarum herbarũ, betonicæ, partes ij. berbenæ, partem j. & cum illis succis, & lacte mulieris diu malaxentur, & fiat emplastrũ. fortius est quàm primum. Sexta forma est propria ad eleuandum ossa, si nõ possunt eleuari per prædicta: & fuit magistri Petri. Recip. olei antiqui, partem j. ceræ, sorditiei alueorũ, ana partem ß. euphorbii quartam partem illius, aristolo. partem tertiam illius, lactis thitymali modicum, fiat vnguentum, & est probatum. Consequẽter pro tinea gratia collationis ponatur vna forma: & est Gordonii. Recipe lithargyri, sulphuris viui, calcis viuæ, atramenti, vitrioli, auripigmenti, fuliginis, viridis æris, ellebori albi & nigri, aluminis, gallarum, ana dracm. ß. argenti viui, vnc. j. picis, ceræ, & olei nucum, ana lib. ß. succi lapathii, succi fumiterræ, scabiosæ, boraginis, ana quar. j. bullita cera, pice, & oleo cum succis vsq; ad cõsumptionẽ, reliqua incorporentur, & fiat vnguentum diligenter. Item pro alopecia ad faciendum renasci pilos in cartolario magistri Petri. Recipe succi calcidarũ, vnc. j pulueris sanguisugarum adustarũ, lacertæ viridis adustæ, pulueris talparum,

apum

apum combustarum, solearum combustarum, setarum porci combustarum, viridis æris, ana vnc. j. mellis quod sufficit ad incorporandum. fiat vnguentum. est enim probatum.

De auxiliis morborum faciei, & partium eius. *Cap. II.*

ET primo pro gutta rosacea est laudatum vnguentũ citrinum totius communitatis in antidotario. Secundo ponitur gummera ad albificandum & lauandum faciem: & est Rasis. Recip. farinæ ciceris, fabarum, hordei, amygdalarum excorti, dragaganthi, ana partẽ j. seminis raphani partem 5. fiat puluis, & distemperetur cum lacte, & liniatur facies de nocte, mane cum aqua furfuris lauetur. Tertio ponitur aqua pretiosa & est gallicana. Reci. tartari calcinati lib. j. mastic. vnc j. pistentur cum albumine ouorũ, ponantur in alembico, & fiat aqua. est enim pretiosa. Lac virgineum ad decorandum & desiccandum pustulas virulentas, pannos, & lentigines delendũ, sic fit. Reci. lithargyri subtiliter puluerizati, vnc iij. aceti albi optimi lib. 5. misceantur simul bene, & dimittantur residere, & distillando cum pecia triãgulata filtri, vel cum sacculo suscipiatur aqua, deinde illa aqua misceatur cum aqua salis facta, cum vnc. j. salis bene pulue-rizati, & lib. 5. aquæ pluuialis vel fontanæ, & misceãtur ambæ aquæ, & colando dealbabuntur ad modum lactis. Et fricetur locus infectus cũ tali lacte, & miraberis. Multi enim per se bulliunt lithargyrũ cum aceto: Alij verò addunt modicum de cerussa: Nonnulli loco salis communis ponũt sal gemmæ: Alij spumam nitri: Aliqui alumen. Consequenter pro oculis ponuntur auxilia Primo ponitur aqua magistri Petri de Hispania, quæ clarificat, & confortat visum. Recipe fœniculi, rutæ, chelidoniæ, berbenæ, eufragiæ, claretæ, ros. aut aquæ eius, ana: conquassentur, & temperentur per diem naturalem in vino albo: deinde ponantur in alembico, & fiat aqua. Secundo ponitur collyrium album pro dolore oculorũ, & est Gal, Recip. cerussæ lotæ, drac. viij. sarcocollæ, drac. iij. amyli, drac. ij. dragaganthi, drac. j. opij, drac. 5. puluerizentur valde subtiliter omnia, & cũ aqua pluuiali molliantur super tegulam, & fiant sief parui, distemperentur cũ lacte mulieris, aut aqua ros. & administrentur. Tertio ponitur collyriũ de thucia, & est Montispessula. in fine ophthal-

ophthalmiæ resoluens & desiccans humiditates extraneas oculorum. Recipe thuciæ præparatæ, lapidis calaminaris, ana vnc.ſ. gariophy. xv. numero, faui cum melle, vnc.j pulucrizanda pulucrizentur subtilissime: & ponātur omnia in duabus vnc. vini albi & aquæ rof. quar.ſ. camphorę, drac.j. colentur subtiliter, & fiat collyriū. Quarto ponitur puluis magistri Arnoldi desiccans lachrymas, & rectificans robur, & fuit pro Papa Ioan. Re. thuciæ præparatæ, vnc.j. antimonij, vnc.ſ. margaritarū, vnc.ij florum coralli ru. drac.j. & ſ. serici crudi proprie de folliculo vermis minutim incisi, drac.ſ. fiat puluis subtilissimus, & seruetur in pyxide ærea. Quinto ponitur puluis Beneuenuti. & est melius pro omnibus maculis. Rec. zuchari candi. vnc.j. thuciæ præparatæ, vnc.ſ. pulucrizentur, & cū aqua rof. pistentur: & in pelui spergantur, & inuersetur peluis super fumū ligni aloes, & thuris, & exsiccetur, & pulucrizetur subtiliter, & fiat puluis, & seruetur in pyxide ærea, & ponatur in oculis cum stylo argenteo. Sexto ponitur collyrium pro rubore & lachrymis, & est de domo. Rec. thuciæ præparatę, vnc.j. aloes sucotrini, vnc.ſ. camphoræ, drac.j. aquæ rof. lib.j. & ſ. vini granatorum, lib.ſ. pulucrizentur pulucrizanda, & misceantur cum aliis, & calefiant super carbones modicos modica bullitione, coletur, & seruetur. In naribus quando aduenit fluxus sanguinis narium dicta sunt auxilia. In vlceribus specialiter pro polypo commendatur à magistro Petro de Bonanto, tenta de radice acori temperata cum oleo de iunipero, in quo resoluta sit scammonea.

In auribus dolor sedatur imponēdo lac mulieris, vt dicit Gal. aut oleum rof. cum modico opij, aut collyrium album. Vlcera autem mundificantur lauando cum melle rof. & imponendo collyrium factum cum croco fieri aut spuma eiusdem cum melle: vt dicit Gal. Aut secundum magistrum Petrum. Re. nitri carda. ana vnc.ſ. caricarū mundatarum, vnc. ſ. decoquātur in succo rutæ: & vna gutta in aure distilletur: saniem enim educit, & carnem superfluā destruit, & sanat.

In dentibus dolor sedatur secundū Heben Mesue, tenendo in ore acetum decoctionis pyrethri, aut herbam cornu cerui, in azaram probatam. Nigredo autem lauatur, & fuit probatum in Comite Altisiodoren. Recipe salis ammoniaci, salis gemmæ, ana quar j. aluminis quar.ſ. pulucrizentur,

& pon

& ponantur in alembico, & fiat aqua. Calefactiones & cancrenæ gingiuarum corriguntur cum aqua caprifolii, aut plantaginis aluminata. Vel cum isto lauamento: est enim Dyni. Recipe rosf. vnc. j. lentium, sumac, ana quar. j. balaustiarum quar. 5. conquassentur & bulliantur in aqua, & aceto, colentur. & fiat lauamentum.

De auxiliis morborum colli. *Cap.* III.

ET licet vulnera colli habeant auxilia communia aliis, nihilominus habent aliquas dispositiones, quæ gratia manifestæ doctrinæ, tangentur hic. Botium colli habet duas formas auxiliorum. Prima est puluis magistri Dyni, quod Recip. scroffulariæ, vnc. ij. zinzib. vnc. j. bryoniæ, pyrethri, serpylli, matrissyluæ, oliuarum, sal gemmæ, ossis sepiæ, spongiæ combustæ, ana drach. ij. gariophyllorum piperis, cinnamomi, ana drac. j. fiat puluis, in quo sit modicum de alumine. Secũda forma est emplastrare locũ cum diachylon ireato, aut cum emplastro de stercore caprino, aut cum vnguento apostematum phlegmaticorum dicto in apostematibus, &c.

De auxiliis humerorum & dorsi. *Cap.* IIII.

PRo dolore humerorum & spatularum habeatur vnguentum mistum de marciaton, & agrippa. Pro gibbositate laudat Auicen. emplastrum de acoro. Recipe acori, enulæ campanæ, sauinæ, ana quar. j. bdellij, quar. 5. castorei, vnc. j. coquantur cum vino & oleo: vsque ad consumptionem vini, & de oleo cum cera fiat vnguentum. Chiragra manuum curatur vt apostemata phlegmatica, speciale in ea est emplastrũ Montispessulani de caulibus rubeis coctis cum lixiuio cinerũ clauellatorum, & parum aceti, & modicum salis pistati.

De auxiliis pectoris. *Cap.* V.

QVorum primum est potio resoluens & consumens omnem materiam existentem interius, & eam per sudorem expellens: & fuit magistri Americi, & vocatur sudatoriũ. Recipe caudæ equinæ terrestris M. j. radicis osmundæ quar. j radic. dragonteæ quar. 5. coquãtur cum vino & melle, coletur, & gobeletus administretur eunti dormitũ, & sudabit. Secunda est alia potio communis ad omnia vulnera intrinseca: & fuit Gal. Recipe centaureæ, costi, nepitæ,

gariop

gariophyllatæ,pimpinellæ,summitatum canabis,teneritatum cauliũ, tenaceti,rubeæ,pentaphyllon aur.ana,coquantur cũ vino & melle, & administretur gobeletus vt supra: facit exire saniẽ per vulnus,& prouocat vrinã si retinetur. Si verò euomitur,non est spes curationis,vt dicit vulgus.

De auxiliis ventris. *Cap. VI.*

ET sunt. Primo, pro tortionibus laudatur lana succida infusionis vini decoctionis cymini. Secundo pro offensionibus & casibus laudatur potio cõmunis, & est Auic. & Rasis.Re.mummiæ,boli armenici,terræ sigillatæ,ana vnc.j. fiat puluis administretur drac.j.cum vnc.j. aquæ plantaginis. Tertio laudantur potiones pectoris pro resoluẽdo materiam interius congregatã. Quarto ab extra possunt fieri emplastra in concussionibus formata, in hydropisi est optimum prouocare vrinã.Et ideo iuxta doctrinã Gal.magister Americ.accipiebat gryllos aut cantharides nigras: & ablatis capitibus & alis,comburebat in furno, & faciebat puluerem,de quo de sero administrabat vnum granũ: & faciebat mingere tantum quod liberabantur multi ab hydrope sua In dolore renũ & vesicæ vidi administrare vnam quar. lixiuij cinerum truncorum fabarum,& faciebat mirabilia, prouocando vrinam,& in mundificando vias vrinales, saniem & arenulas expellendo,& menstrua prouocãdo.Rabbi etiam Moyses pro vlceribus renũ & vesicæ appropriauit aquam distillatam seri lactis caprini sub hac forma.Re.seri lactis caprini picherios iij.iuiubæ, sebesten, ana vnc.j.boli armenici,vnc.ς.quatuor seminum frigidorũ mundatorum, ana drac.iij.seminis portulacæ, seminis papaueris albi, seminis citoniorum,ana drac.ij. conquassentur & distillãdo fiat aqua. Auic.autem concedit in diabete aquam seri lactis ouini. Ego autem pro domino Cardinali Tutellen.addebã de herba caudæ equinæ,plantaginis,ros.seminibus maluauisci,& alkekengi,atque liquiritiam, & glandium cupulas, & trochi. alkekengi.Et iniectio lactis cum collyriis scitis. & emplastrum ad rupturam inter duas rupturas laudatur. Pro lapide remedia sunt dicta multa famosa.

De auxiliis verendorũ,& partium eius. *Cap.* VII.

IN primis dolor virgæ sedatur cum mica panis pastata cum vitellis ouorum, & oleo papaueris. Vlcera virgæ

lauant

lauātur cum aqua aluminis, & emplastrentur cum vnguento populeon, aut inungatur cum vnguento albo aut oleo cum albuminibus ouorum. Et puluis plumbi vsti & cerussæ & aloe est pretiosus. Inflatio testiculorū corrigitur cum emplastro de maluis, & farina fabarum, & cymino bullitis cum aqua. Ruptura habet tria auxilia. Primum est electuarium. quod Recipe conseruæ, consolidæ maioris lib. 5. conseruæ rosf. quar. 5. pulueris dragaganthi frigidi, vnc. j. pulueris diacymini, vnc. 5. radicis valerianę, seminis nasturcij, boli arme. lapidis sanguinarij, ana drac. ij. panis zuchari lib. j. fiat electuarium cum aqua ferrata.

Secunda forma est emplastrū de pelle arietina, & est communitatis. Recipit picis naualis, colophoniæ, ana vnciam iij. lithargyri, ammoniaci, opopanacis, galbani, bdellij mastiches, serapini, terebinthinæ, sumac, radic. consolidæ ma. & mi. ana vnc. j. visci quercini, hęmatitis, thuris, gypsi, myrrhæ, aloes, mummiæ, boli armenici, sang. dra. aristolochiæ, vermium terrestrium, ana vnc. 5 sang. humani, vnc. ij. conficiantur cum pelle arietina cocta cum aqua pluuiali vsque ad dissolutionem.

Tertia forma est Bruni & mea, quod Recip. nucis cypressi, acaciæ gallarum, balaustiarum, ana drac. v. dragaganthi, myrrhæ, sarcocollæ, thuris, gummi arab. ana drac. iij. sanguinis draconis, boli ar. mummiæ, aloes, aluminis, ana drac. ij. fiat puluis subtilissimus, & pastentur cum aceto. & fiat emplastrum. Est enim expertum & probatum.

In hæmorrhoidibus est aptissimum sedare dolorem suffumigatione decoctionis tapsi barbassi, chamomillæ, & meliloti: & ab intra ponere lichinia intincta cum vnguento facto de butyro ducto in mortario plumbi vsque ad nigredinem. Aut si dolor infestaret, linimentum Alexandri probatum per me. quod Recip. croci, myrrhæ, thuris, licij, ana partem j. opii partes ij. terantur & conficiantur cum oleo rosf. mucilagine psyllij, & vitello oui: & fiat linimentum. Et ab extra commendatur à Rasi istud emplastrum. Recipe chamomillæ, meliloti, ana quar. j. coquantur vsque quo dissoluantur. vitellorum ouorum elixatorum quar. 5. farinæ fœnugræci, seminis lini, radicis altheæ, ana vnc. j. croci, myrrhæ, aloes, ana drac. j. & 5. butyri, quod sufficit, fiat emplastrum.

De

De auxiliis coxarum & partium inferiorum. Cap. VIII.

MEmbra inferiora multa habent auxilia. Quorum primum est ad de inflandum tibias, coxas, & pedes: stuphentur, & fomententur cum aqua marina aut salsa, decoctionis olerum, sambuci, tribulorum, ana partes ij. calamenthi, origani, absinthij, parietariæ, ana partem j. Deinde ponatur supra tumorem emplastrum tale. Rec. furfuris, partem j. farinæ fabarum, partem j. stercoris columbi, partem s. puluerizentnr, & cum aceto & decoctione asphodelorum, & succo caulium ru supra ignem incorporentur, & fiat emplastrum. Et hic est tempus iam hunc finire sermonem, supplicando illi qui in eo nauigando gubernauit anchoram, in cœlesti gloria attrahendo fideles collocet animas: quod mihi & omnibus legentibus concedere dignetur ipsemet Deus benedictus qui viuit & regnat in seculo seculorum, Amen.

Finis Chirurgiæ magnæ Guidonis.

N

Tabula Formularii Excellentissimi Guidonis de Cauliaco, quod continet doctrinas duas.

Capitula doctrinæ primæ, & habet XV. capitula.

DE auxiliis vulnerum simplicium, inquantum sunt simplicia. Cap. primum.
De auxiliis vulnerum compositorum. 2
De auxiliis consolidatiuis & sigillatiuis. 3
De auxiliis ad vulnera & vlcera saniosa. 4
De auxiliis ad vulnera & vlcera virulenta. 5
De auxiliis ad vulnera cum sorditie. 6
De auxiliis ad vlcera fistulosa. 7
De auxiliis ad vlcera cancrosa. 8
De auxiliis ad vulnera & vlcera cum contusione. 9
De auxiliis ad vulnera & vlcera cum apostemate. 10
De auxiliis ad vulnera cum veneno. 11
De auxiliis ad vulnera & vlcera cum punctura neruorum. 12
De auxiliis ad vulnera & vlcera cum carne superflua. 13
De auxiliis ad vulnera cum fractura & dislocatione. 14
Digressio quædam. 15

Capitula doctrinæ secundæ, & continet XI. capitula.

De auxiliis ad vulnera capitis Cap. primum.
Digressio ad aliquas passiones capitis.
De auxiliis morborum faciei. Cap. 2
De auxiliis oculorum. Cap. 3
De auxiliis narium Cap. 4
De auxiliis aurium Cap. 5
De auxiliis dentium. Cap. 6
De auxiliis colli. Cap. 7
De auxiliis humerorum Cap. 8
De auxiliis pectoris Cap. 9
De auxiliis ventris. Cap. 10
De auxiliis verendorum. 11

Formu-

FORMVLARIVM AVXILIOrum vulnerum & vlcerum, ordinatum à Guidone de Cauliaco celeberrimo medico.

TImore obliuionis & necessitate cõmuni compulsus auxilia, præcipue localia quibus curantur vulnera & diruptiones seu continuitatis solutiones secundum doctrinam Galen. & Auicennæ, Rasis, Albucasis, & multorum magistrorum meorum: intendo formare summarie abbreuiare continuando cum formulario auxiliorum apostematum & pustularum. Et quia Gal. medicorum præcipuus in tertio therap. facultatis dicit quod curationes vulnerum duas habent generales intentiones: vnã quæ sumitur ab essentia morborum: aliam vero à natura membrorum: pro tanto huiusmodi formularium vulnerum duas habebit doctrinas. In prima formabuntur auxilia communia omnium vulnerum secundum intentionem essentiæ morborum. In secunda formabuntur auxilia propria omnium vulnerum secundum intentionem secundam naturę memborum. Prima doctrina habebit duo capitula. In primo capitulo dabuntur auxilia vulnerum simplicium inquantũ vulnera sunt. In secundo dabuntur auxilia vulnerum compositorũ.

Doctrina prima istius formularii est de auxilis vulnerum simplicium inquantum sunt simplicia. Cap. I.

VVlnera simplicia secundũ intentionem Gal. libro præallegato, sunt vulnera recẽtia in membro carnoso existentia, quę solũmodo requirũt solidationẽ. Artificialis solidatio vulnerũ inquantũ vulnera sunt, secundũ cõcordãtiã omniũ operantiũ, recte quatuor habet intentiones. Prima, extranea à vulnere si qua sint, extrahere præcipit. Secunda, sanguinẽ intercipit. Tertia, ad fixurã attẽdit. Quarta, putrefactionẽ defendit. Prima cõpletur per ingeniũ chirurgi operantis Secunda completur vno de octo modis restringendi fluxũ positis in 4. cano. libri Aui. Tertia per bonã futuram

& conuenientem ligaturam. Quarta completur per exiccationem & confortationem congruam.

Auxilia complentia intentionem primam quæ est extrahendi extranea, si qua sint à vulnere, præter verba empiricorum, sunt trium formarum. Prima est forma instrumentorum quæ communiter (vt in maiori opere ostendetur) sunt octo, scilicet tenaculæ, terebella, impellentia, cæca, & concauata, & similia. Secunda est forma medicinarũ, extrahentium extranea à vulneribus: & sunt duarum formarum, expertarum per me. Prima est emplastrum Democratis per me aliqualiter reparatum: & est istud Reci. fermenti lib. j. sordiciei alueorum li. 5. succi centinodiæ, succi pulegij, aut eorundem puluerizatorum ana quartam j. terebinthinæ lib. j. visci quercini, quartam j. ammoniaci, galbani, dissolutorum cum vino, ana vnc. j. ceræ, vnc. iiij. fiat emplastrum. Tertia forma est emplastrum siue medicamen proprie cale: & sumitur ab Auicen. Recip pul. ranarum, vnc. j. aristolochiæ, vnc. 5 radic cannæ, drac. ij. mellis, terebintinæ quar. j. misceantur, & fiat linimentum.

Auxilia restringendi fluxum sanguinis, sunt trium formarum. Prima est puluis Gal. cum albuminibus ouorum. quod Reci. boli ar. partem j. sanguinis draconis, partem. 5 thuris, masticheş, aloës succotrini, ana part. tertiam vnius, pilorum leporis minutissime incisorum quartam partem vnius, fiat puluis. Secunda est puluis Albucasis, & eum commendat Lanfrancus Re. thuris, puluis, partem j. san. draco. partem 5. calcis viuæ, partem iiij. fiat puluis, & circumcirca vulnus spargatur. Tertia est Galen. in catage. Recip. balaustiarum vnc. iij. aluminis, vnc. j. cuperosæ vstæ, vnc. 5. fiat puluis: & est expertus.

Auxilia tertiæ intentionis quæ est sutura duarum formarum. Prima fit in carne. Secunda fit in panno inuiscato, circa vulneris latera cum albumine oui. & de isto puluere Re. farinæ volatilis partem j. mastiches, thuris, sarcocollæ, sanguinis draconis, picis, ana partem 5. fiat puluis: & in crastinum duæ petiæ suantur.

Auxilia quartæ intentionis quæ est putrefactionem prohibere, sunt duarum formarum. Prima est bonum vinum rubeum calidum, quod cum stupatis infusis & expressis super vulnus apponatur. Secunda linimentũ rubeum quod est com

est communitatis. Re. terebinthinæ, quartam j. pulueris rubei dicti superius vnc. ʃ. misceantur, & cum petia & stupis applicetur: incarnat, & desiccat, & confortat.

De auxiliis vulnerum compositorum. Cap. II.

VUlnera composita secundum intentionem Galen. vbi supra sunt, quæ habent aliquas dispositiones, quæ requirunt in curando duas aut plures intentiones, & licet multæ sint dispositiones, quæ faciunt cōpositionem cum vulneribus: nihilominus causa breuitatis non dicentur hic nisi communiores & notiores. Componuntur autem vulnera aliquoties cum deperditione substantiæ, aliquoties cum saniosis vlceribus, aliquoties cum vlceribus virulētis: aliquoties cum vlceribus sordidis putrefactis & fraudulentis: aliquoties cum fistulis, & cancris: aliquoties cum contusione, aut apostemate, & dolore: aliquoties cū punctura, & læsione neruorum: aliquoties cū carne superflua, &c.

Auxilia vulnerum cum deperditione carnis. In vulneribus compositis cum deperditione substantiæ intenduntur duo, & primo intenditur carnis deperditæ regeneratio, secundo ipsius vulneris cum cute sigillatio.

Auxilia re generantia carnem habent aliquid mundificationis & abstersionis. & sunt 14. formarum.

Prima est lauamentnm factum cum vino calido, & carpia pannosa.

Secunda est vnguentum aureum meum, quod est, Reci. ceræ, vnc. ʃ. resinæ, quar. j. terebinthinę lib. j. mellis quar. vnam, mastiches, thuris, sarcocollæ, myrrhæ, aloes, croci, ana drac. ij. fiat vnguentum.

Tertia est vnguentum aureum Heben. quod Recip. ceræ citrinę, vnc. vj. olei clari lib. ij. terebinthinę quar. j resinę, colophoniæ, ana vnc. j. & ʃ. olibani, mastiches, ana vnc. j. croci, vnc. mediam, fiat vnguentum.

Quarta est basilicon maius laudatum per omnes: & dicitur tetrapharmacum à Galen. Est enim regeneratiuum carnis cum quadam maturatione & mundificatione: & est de meis, quod Recip. ceræ, resinæ, picis nigræ, sepi vaccini, olei communis, ana qua. j. vel quod vis, fundatur ad ignem: & fiat vnguentum.

Quinta forma est vnguentum fuscum totius communitatis: & est Nicolai, Rogerij, Iamerij, & omnium barbiton-

sorum, & apothecariorum, quod Recip. olei lib.j. & 5. ceræ, vnc.iiij. colophoniæ, vnc.ij. picis nigræ, sæpi arietis, serapini, ana vnc.ij. masticheś, olibani, galbani, terebin. ana vnc.j. fiat vnguentum.

Sexta forma est vnguentum de lino: quod ponit Auic. & Heben. quod Re. rasuræ panni linei bene mundati partem 5. opopanacis partes duas, vini, mellis, olei rosati. ana partes 5. lithargyri, aloes, sarcocollæ, ana tertiam vnius. fiat vnguentum.

Septima forma emplastrum croceum magistri Petri de Bonanto, quod Re. fœnugræci quar.j. Infundatur per decem dies in vino albo, donec marcescat, postea tere fortiter, & cola, & adde sepi hircini quar.iij. & insimul conterantur, & coquantur: & postea mucilago & pinguedo congregentur, quibus addatur ceræ quar.j. resinæ, vnc.ij. contundantur omnia, & coquantur: & fiat emplastrum.

Octaua forma est vnguentum pretiosum acceptum à cartulario meo, commune in omnibus vulneribus sanandis, quod Re. artemisiæ, scabiosæ, valerianæ. absinthii, callytrychi, lanceolatæ, lini, millefolij. plantagi. tenaceti, apij, berbenæ, farcialæ, arcedæ syluestris, senationis, pimpinellæ, linguæ canis, chelidoniæ, pilosellæ, ana. M. j. conterantur omnia mundata à radicibus, & extrahatur succus, & cum lib ij. axungiæ porci veteris & lib.j. sepi hircini, & lib.iij. olei & quar. j mellis coquendo & incorporando in mortario. fiat vnguentum. Et magister Petrus de Bonantis vtebatur eo diu: addebat in fine decoctionis de thure, mastiche, aloe, viridis æris, quantũ sibi videbatur, & laudabat id.

Nona forma est emplastrum gratia dei acceptum à cartulario Magistri Petri, & est cõmune ad omnia vulnera tam in capite quàm in quacunque parte corporis: attrahit autẽ saniem & humores venenosos à profundo, & carnẽ generat, & consolidat, quod Rec. ceræ albæ, resinæ, ammoniaci, ana lib. 5. terebinthinæ, quar.j. galbani, olibani, mastiches, myrrhæ claræ. ana vnc 5. aristolochiæ rotundæ. drac.ij. terenda terantur & fundantur in albo vino: in quo decocta sit betonica, berbena, consolida maior, & minor, centaureæ, pimpinellæ, hypericon, herbæ sarracenicæ, herbæ gratia dei, bauciæ, sanabaro, ana, M.j. & post extrahatur, & malaxetur cum lacte mulieris & oleo rosato, & fiat emplastrũ.

Decima

Decima forma est emplastrum communitatis, & id tenebat magister Aymericus de Alesto. quod Recipit ceræ albæ, vnc.iiij.ammoniaci, vnc.ij.terebinthi. vnc.tres.bullian- tur in vino albo & extrahantur, & cum lacte mulieris malaxando fiat emplastrum.

Vndecimam formam faciebat comes Altisidorẽsis. quod Recipit axungiæ porci, ceræ albæ, ana quar.j.olei chamomillæ, lib.mediam.masticheſ, vnc.duas.ambræ grisæ, drac. ij.fiat vnguentum.

Duodecima forma est vnguẽtum de ireos, & est magistri Dyni de Florentia. quod Recipit sepi vaccini libr.mediam. olei rosa.ireos, vnc iiij.ceræ, vnc.ij.radi.ireos, vnc. j.thuris, sarcocollæ, mastiches, aloes succotrini, aristolochiæ, ana, drac.ij .terebin.quar.j:fiat vnguentum.isto vtebantur barbitonsores Montispessulani.

Tertiadecima forma est nutritura lithargyri, quam ponit Rasis. quod recipit lithargyri, bene puluerizati lib.j.olei rosa. aceti optimi . ana lib.mediam . terendo in mortario paulatine, ponendo acetum & oleum, ducendo per tempus, incorporentur, & in olla recondantur.

Quartadecima forma sunt pulueres varij & diuersi . Insuper puluis Rasis. Qui Re.olibani, aloes, sarcocollæ, sanguinis draconis, ana.terãtur, & fiat puluis: & desuper ponatur. est enim mirabilis. Est etiam alter puluis qui cõmendatur à Lanf. Qui Re.thuris, mastiches, fœnugræci, ana. fiat puluis.

De auxiliis consolidatiuis & sigillatiuis, quæ sunt xvi. formarum. Cap. III.

Forma prima est lauamentum decoctionis rosarum.

Secunda est vnguentum albũ commune. Quod sic fit. Re.cerussæ, vnc.j.lithargyri, vnc.5.olei rosa.lib.j. aquæ rosatæ quar.j.in mortario fortiter conducendo.nunc ponendo oleum, nunc aquam rosf.fiat vnguentum, & est de meis.

Tertia forma est vnguentum album appropriatum Rasi. quod Reci.olei rosati lib.j.ceræ, vnc ij.cerussæ, vnc.j. camphoræ, dracm.vnam albuminis ouorum ij.numero.fiat vnguentum.aliquãdo addidi modicum de lithargyro, & erat melius.

Quarta forma est vnguentum album apothecæ, præcipuum scabiosis & serpiginosis.R.cerussæ, vnc.ij.lithargyri,

vnc.j.thuris,masticهes,ana dra.ij. & ʒ.olei cõmunis,quantum sufficit,addendo aquam rosatam,vel acetũ.fiat vnguẽtum in mortario.

Quinta forma est vnguentũ de calce & est Aui.mirabiliter cõsolidans cõbustiones.& vulnera neruorũ quod R.cal cis viuæ lauatæ septies in aqua frig.donec amiserit acuitatẽ quartã vnã,& cũ sufficiẽtia olei rosati ducẽdo in mortario fiat vnguentũ.& potest fieri cum cera & albuminibus ouo rum secundum quod placet,est tamen efficax in opere suo.

Sexta forma est emplastrum album de cerussa in lib. catageni,& eo vtebatur magister Petrus de Arlate, in Auinione.Re ceræ,vnc iiij.olei,ro.lib.ʒ.terebinthi.quar.j.cerussæ. vnc.ij.lithargyri,vnc.j.olibani, aluminis, ana vnciam mediam.post fusionem olei & terebin.& ceræ,reliqua misceãtur in mortario,& fiat emplastrum.

Septima forma est emplastrum nigrum de libro catageni. & est de meis.Reci.lithargyri partem vnam.olei aceti, ana partes tres.coquantur per diem integram ipsum continue ducendo,& fiat emplastrum.

Octaua forma est diapalma.& est libri catageni.quod Re. axũgiæ porci siue vituli lib.ij.olei antiqui lib.iij.lithargyri lib.iij. cuperosæ quartam ʒ. coquãtur ad modum emplastri nigri,& ducatur cum spatula de palma viridi,aut de pino, & fiat emplastrum.

Nona forma est emplastrum viride magistri Petri de Bonãto.quod Re.plantaginis,consolidæ maioris,& minoris, betonicæ, berbenæ,pimpinellæ,pilosellæ,millefolii,linguæ canis,caudæ equinæ,ana.M.j.conquassentur.& cum lib.iij. sepi mõtonis coquantur,& colẽtur:postea addatur resinæ, ceræ,galbani,ana quar.iij.terebinthi.quar.j.& ʒ.fundãtur, & fiat emplastrum.

Decima forma est emplastrum de centaurea,& eo vtebatur magister Petrus de Arlate.Reci centaureæ minoris M. sex,temperentur per noctem cum vino albo. deinde decoquãtur ad consumptionẽ medietatis,& coletur,& illa cola tura iterũ bulliatur vsquequo sit reducta ad spissitudinem mellis,& seruetur:& quando volueris facere emplastrum, Re.terebinthi.lib.j.ceræ nouæ,quar.j.resinæ, thuris, gũmi arabici mastiches,ana vnc.j.vini prædicti decẽ aurea, vnc. iiii.lactis mulieris,vnc.ij.fiat emplastrum.

Vndec

Vndecima forma eſt emplaſtrum magiſtri Dyni.Reci. betonicæ,centaureæ,ana.M.iii. conquaſſentur,& cũ vino albo bulliantur,& colentur,colaturè addatur terebin.libr.5. reſinæ,quar.j.ceræ,vnc ij.maſtiches,vnc.j. ſanguinis draconis,vnc.5.iterum bulliatur, & ſuper acetum proiiciatur, & cõgregentur,& cum lacte malaxentur,& ſi cum eo modicum fermenti apponeretur,& eſt ſpeciale in attrahendo, & mundificando,& conſolidando.

Duodecima forma eſt vnguentum Regis Angliæ.Re.ceræ albæ, reſinæ,ana quar.j.olei,vnc.ii. terebin.lotæ,vnc j. thuris,maſtiches,ana vnc.5.fiat vnguentum.

Tertiadecima forma eſt emplaſtrum,quod comes Guli. habuit à papa Bonifacio:& dicitur quod papa habuit à magiſtro Anſelmo de Ianua,qui tunc id dederat Regi Frãciæ. quod Re.pimpinellæ,betonicæ,melongianæ, berbenæ,vermicularis,ana.M.j.bulliantur in vino albo vſq; ad cõſumptionem duarum partium,deinde coletur,& vinum iterum bulliatur,& addatur cum eo reſinæ lib.j.ceræ albæ libra media,maſtiches,vnc.ii.decoquantur,& proiiciãtur ſuper lac mulieris,& malaxentur.

Quartadecima forma eſt vnguentum Gloriæ: & id faciebat magiſter Ioannes nepos magiſtri Anſelmi de Ianua.Re. olei bedegar libr.j.ceræ quartam j.ſeminis illarũ roſarum, vnc.5.fiat vnguentum.

Quintadecima forma eſt vnguentum viride Gal.Recipe ceræ,olei,ana vnc.vj.liquefiant:& in deſcenſu addatur viridis æris,vnc.i.ducendo fiat vnguentum. Itẽ in iſta forma eſt vnguentum viride herbarum totius communitatis,Nicolai,Rogerii,Iamerii,& totius ſectæ Theſſalinæ.Re.chelidoniæ, panis cuculi,quæ dicitur alleluya,cẽtrum galli,leuiſtici,ſcabioſę,ana,M.vnum,ſepi arietini,lib.j.olei,libr. mediam.ceræ,vnc.ii.maſtiches,thuris,aloes , viridis æris,ana vnc.i.fiat vnguentum.

Sextadecima forma ſunt pulueres , præcipue Gulielmus de Saliceto,Lanfrancus,& Henricus laudant.Recip.balauſtiarum,aloes, chalcitidis argenti,æris vſti,ana fiat puluis,
Item Recipe corticis pini,vnc.i.lithargiri,ceruſſæ,
ana.vnc.5.nucis cypreſſi,cẽtaureæ minoris,
ariſtol ochiæ vſtæ,ana drac.ii.fiat pul-
uis.eſt enim valde probatus.

De auxiliis ad vulnera & vlcera saniosa. Cap. IIII.

AVxilia vulnerum cōpositorum cum vlcere sanioso requirunt mundificationem, & cum quadam absterſione, & sunt septem formarum.

Prima eſt lauamentum cum vino & melle.

Secunda eſt mundificatiuum de melle, & eſt Gal. in secūdo ad Glauco. Reci. mellis cocti lib. j. thuris, vnc. 5. misceantur. & eſt bonum. Item mellis lib. vnā farinæ alicuius, vnc. vnam, misce. Item eadem cum modico terebinthinæ misce: & eſt bonum.

Tertia forma eſt mundificatiuum de apio, & tenetur Parisiis, & id commendat Lanfr. & Henricus. Re. mellis lib. 5. farinæ frumenti, vnc. iii. ſucci apii, vnc. viii. coquantur ad ignem aliquantulum, & fiat emplaſtrum.

Quarta forma eſt mundificatiuum de myrrha, & eſt Bruni, & Theodo. quod Re. mellis lib. i. farinæ ſiliginis, farinæ lupinorum, fœnugræci, ana vnc. i. myrrhæ, vnc. 5. ſucci absinthii lib. 5. terebin. quar. i. bulliendo ſuccum cum farinis, in fine addantur alia: & fiat emplaſtrum.

Quinta forma eſt mundificatiuum de reſina, & eſt forte & appropriatum membris neruoſis. Re. reſinæ, mellis, terebin. ana lib. mediam. myrrhæ, ſarcocollæ, farinæ fœnugræci, & ſeminis lini, ana vnc. i. diſſoluatur reſina cum melle & terebin. & additis pulueribus fiat emplaſtrū: multum erat in vſu Bononiæ.

Sexta forma eſt mundificatiuum de ireos, & attrahit saniem, & mundificat: & eſt magiſtri Dyni de Florentia. Rec. mellis lib. 5. terebin. quar. i. fermēti, vnc. i. radicis ireos, vnc. 5. misceantur.

Septima forma ad mundificandum eſt magiſtri Dyni de gūmis pro ſanie groſſa. Re. galbani, ammoniaci, reſinæ, terebin. picis, ſepi vaccini, cerę, olei antiqui, ana vnc. i. diſſoluendo galbanum, & ammoniacum cum aceto, & liquefiat ad ignem, & fiat emplaſtrum.

De auxiliis vulnerum & vlcerum cum virulentia. Cap. V

AVxilia vulnerum compoſitorum cum virulētia: & dicitur vlcus virulentum, requirunt fortem exiccationem:

nem: & sunt quinque formarum.

Prima est lauamentum cum aqua aluminis.

Secunda est plata plumbi tenuis experta per me cum ligatura.

Tertia est vnguentum episcopi Lugdunensis, qui erat de dumo ammoniaci, & appropriabat id omnibus vlceribus. quod Re. axũgiæ porci mundatæ à pelliculis temperatæ in aceto per ix. dies acetum, de tertio in tertium mutando seu remutando lib. i. argenti viui extincti cum saliua, libr. mediam, aluminis rochæ quar. 5. pistãdo in mortario per diem integram, fiat vnguentum.

Quarta forma est multũ vtilis in pustulis faciei, & in scabie & serpigine: & vocatur azurinum. Reci. axungiæ porci præparatę, vt dictum est. libr. i. argenti viui extincti, quar. i. aluminis glaciæ, quartam mediam, sulfuris viui, vnc. i. corticis thuris, vnc. 5. indi de baldac. dracm. ii. pistando in mortario, fiat vnguentum.

Quinta forma est communis omnibus vlceribus difficilis consolidationis: & ponitur à Rasi, & ab Auic. Re. lithargyri nutriti cum oleo ros. & aceto diu in mortario ducendo quousque inspicentur, & intumescat lib. i. æris vsti, antimonii, plũbi vsti, aluminis, balaustiarum, radi. rubeæ, curcumæ, gallarum, sanguinis draconis, cathimiæ argenti, serici, ana dracm. vnem & mediam, puluerizentur, & in mortario cum lithargyro per mediam diem ducantur, addẽdo de loco & de aceto secundũ necessitatem, & fiat vnguentum: est enim pretiosum.

De auxiliis vulnerum cum sorditie. Cap. VI.

Auxilia vulnerum compositorum cũ sordido vlcere & fraudulento, requirunt fortem absterſionem cum exiccatione, & defensione: & sunt duodecim formarum.

Prima est lauamentum cum aqua decoctionis capitum piscium paruorum salitorum, aut cum aqua ardenti.

Secunda forma est vnguẽtum apostolorum: quod Recipit ceræ albæ, resinæ ammoniaci, ana dra. xiiii. opopanacis, floris æris, ana dra. iii. aristolochiæ rotũdæ, thuris, ana drac. vj. myrrhæ, galbani, ana dra. iiii. bdelli, drac. vj. lithargyri, drac. ix. olei communis lib. j. fiat vnguentum, dissoluãtur gũmæ in aceto: & dissoluantur bene, & colentur, & misceantur

cum

cum lithargyro decocto cum oleo, & addatur cera, & resina liquefacta: & coquatur quousque incipiat gutta coagulari: & depone ab igne: & misceantur alij pulueres: & in fine viride æris, & fiat vnguentum.

Tertia forma est gratia dei: & est vnguentum nigrum dictum ab Heben, cerafeos: & eo vtebatur Magister Petrus de Argentaria, & Magister Anselmus de Ianua: cuius materialia sunt vnguenti apostolorum: sub alia tamen dosi: nisi quod loco floris æris ponitur ærugo campanæ: & decoquitur donec nigrescat.

Quarta forma est vnguentum Ægyptiacum: & ponitur à Gal. & à Rasi, & Albuca. & eo vtebatur Magister meus Bononiensis: & ego semper in eo inuenio bonam probam: leuiter corrodit, & mundificat. Recipe mellis libram j. aceti lib. 5. floris æris, drac. j. aluminis, vnc. 5. coquantur ad ignem donec spissentur: & est rubeum: & ideo Gale. vocat talia bicoloria j. binæ faciei.

Quinta forma est vnguentum viride Rasis, & Auic. raro tamen vtor eo: quia vnguenta viridia sunt multũ diffamata apud vulgum. Recipe mellis libram vnam, viridis æris libram mediam, aluminis, quartam vnam. misceantur.

Sexta forma emplastrum rubeum græcum: & ponitur à Gal. & Heben. & id commendat Magister Dynus: rectificat vlcera mala difficilis consolidationis. Reci. olei libras duas. aceti libram vnam & mediam. lithargyri libram vnam, ciniar, quod est viride æris, vnciam vnam, coquatur lithargyrus cum oleo & aceto donec ingrossetur: & tunc pone viride æris in fine, & coquatur, & fiat emplastrum.

Septima forma est vnguentum viride herbarum: & id commendat Magister Dynus: quia plagas veteres mundificat: & carnem superfluam suauiter consumit: & consolidat, & sanat. Recipe chelidoniæ, plantaginis, scabiosæ, vrticæ, leuistici, centrum galli, crassæ, ana manipulum vnum, conquassentur cum libris duabus olei: per septem dies temperentur: deinde bulliantur, & exprimendo colentur: cui colaturæ addatur cerę vnc. tres, terebinthinę, vnc. sex. resinę, vnc. duas: & bulliantur donec parum spissentur: deinde tollantur ab igne: & misceantur thuris, sarcocollæ, aloes, ana vnc. vnam. aristolochiæ longæ, floris æris, ana drac. sex. misceantur, & fiat vnguentum: est enim bonum & probatum.

Octaua forma sunt trochisci: & primo sunt trochisci Andromachi, qui à Galeno, & Auicenna dicuntur Aldaron: & ponuntur in puluere, aut distemperantur cum vino vel aceto. Recipe cortices granatorum x. gallarum, drac. viij. myrrhæ, aristolochiæ rotundę, ana drac. quatuor. dragaganthi, aluminis iameni, ana drac. duas. cægi j. vitreoli, drac. quatuor, puluerizentur: & cum vino dulci conficiantur: & fiat trochisci. Item trochiscus calidicon. Recipe calcis viuæ. partem vnam, arsenici nigri, & citrini, alkali, acaciæ, ana partem mediam, puluerizentur, & misceantur cum capitello: & fiant trochisci.

Capitellum secundum Albucasim, & Rogerium sic fit. Recipe calcis viuæ, salis ammoniaci, ana libram mediam. terantur, & pistentur cum lixiuia cinerum truncorum fabarum : & ponantur in olla in fundo minutim perforata: & ponatur alia olla integra de subtus, in qua recipiatur capitellum, & sepeliatur in fouea, & dimittatur per septem dies: & colatura erit capitellum: valet enim ad consumendum omnem superfluitatem, & corrodit, & comburit: & eius eschara cito cadit.

Nona forma sunt trochisci asphodelorũ: & sunt Rogerij, & totius communitatis. Recipe succi radicis asphodelorũ, vnc. sex. calcis viuæ, vnc. duas auripigmenti, vnc. vnam. conficiantur, & fiant trochisci: & sunt de meis.

Decima forma sunt trochisci de arsenico præparato secundũ quatuor Magistros. Recipe arsenici sublimati, quartam vnam pistentur cum succo solatri: & desiccetur ad solem aut ad ignem bis vel ter: & vltimo formẽtur trochisci.

Vndecima forma sunt ruptoria Albucasis, quæ fiunt de calce viua, & sapone: & aliqui addunt ad alterandum colorem, de fuligine nigra: & incorporantur cum saliua.

Duodecima forma sunt cauteria actualia Albuca. quæ confortando membrum, extirpant omnem malitiam: & sedatur arsura in primis duobus diebus cum albumine oui, & oleo rosato agitatis & mistis: & post procuratur casus escharæ cum butyro lauato: & cum modica farina misto. Et prohibetur fluxus humorum vngendo circumquaque cum vnguento de bolo armenico, & terra sigillata, & oleo rosato & aceto: & cum vnguento populeó, aut cum vnguento albo.

De auxiliis vlcerum cum fistula. Cap. VII.

AVxilia vlcerum compositorum cum fistula sunt quatuor formarum.

Prima est potio ad fistulam probatam. Recipe agrimoniæ, partes tres, plantaginis, partes duas, foliorum oliuæ, partem vnam. decoquantur cum vino albo: & detur quolibet mane plenum vitreum.

Secunda forma est emplastrum de agrimonia. Accipe agrimoniam, & pistetur cum sale: & succus exprimatur intus in fistulam: & substantia superponatur.

Tertia forma est lichinium infusum in aqua forti, aut in aliquo de trochiscis dictis distemperatis cum aqua ardente vel capitello vel vino. Aqua fortis secundum alchimistas sic fit. Recipe salis ammoniaci, auripigmenti rubei, & citrini, cuperosæ, viridis æris, ana puluerizentur: & ponantur in alembico de vitro bene lutato: & distillentur lento igne: & prima aqua abiiciatur: & secunda quando alembicus efficietur rubeus, in vase vitreo custodiatur: & bene cooperiatur. Est enim tãtæ efficaciæ quod ferrum liquefacit, & perforat. & ideo sola gutta mortificat fistulam, & liquefacit omnes verrucas & excrescentias.

Quarta forma sunt ruptoria incisoria, & cauteria actualia Albucasis: & quod tractentur, vt dictum est de vlceribus fraudulentis.

De vlceribus compositis cum cancro. Cap. VIII.

AVxilia vulnerum compositorum cum cancro sunt sex formarum.

Prima forma sunt potiones ad cancrum: & sunt de herbis capillaribus: præcipue dicitur quod ceterach potatus & portatus valet. Item dicit Magister Arnoldus, de Centinodia, quod smeraldi & sapphiri sunt boni.

Secunda forma sunt lauamenta præcipue cum aceto.

Tertia forma est linimentum factũ in mortario de plumbo cum oleo rosato: quod ducatur tantum ad radium solis quousque fit nigrum: mirabiliter commendatur à Galeno, & ab Auicenna.

Quarta forma est nutritiua de lithargyro: quod tantum ducatur in mortario de plumbo: quousq; accipiat colorem plum-

plumbi, est res pretiosa omnibus dispositionibus cancrosis in quacunque parte corporis sint:præcipue in ano.& est Galeni in secundo decem tractatuum.

Quinta forma est vnguentum diapompholygos: & laudatur à Theodorico, & à tota secta sua:quia curat cancrum & canchrænas,& erysipelas,& combustionem. quod Recipit olei rosati,ceræ albæ,ana vnc. tres. succi granorum rubeorum,solatri,vncias quatuor,cerussæ lotæ, vncias duas, plumbi vsti & loti,pompholygos vel tutiæ, ana vnciam vnam,thuris,vnc.5. facto vnguento cum oleo & cera: reliqua in descensu ab igne misceantur:& fiat vnguentum.

Sexta forma sunt ruptoria & mortificantia dicta superius: & cauteria actualia Albucasis.

De vulneribus & vlceribus compositis cum contusione. Cap. IX.

AVxilia vulnerum compositorum cum contusione. & sunt ij.formarum.

Prima est.Refrænatiuum de oleo myrtillorum, vel rosarum cum albuminibus ouorum.

Secunda est.Resolutiuum de vino,& melle, & sale, applicatis cum stupatis.

Tertia est emplastrum,de cera,& cymino.

Quarta est de floribus chamomillæ, meliloti, absinthij, anethi,& cymini.

Quinta est emplastrum de maluis, absinthio, & furfure, & anetho.

Sexta est emplastrum factum de farina hordei,fœnugræci,seminis lini, florum chamomillæ, furfuris subtilis, ana vnc.vnam.arsenici subtiliter puluerizati,vnc.vnam, decoquantur cum vino decoctionis calamenthi,addendo in fine modicum de oleo chamomillæ: & fiat emplastrum.

Septima forma est embrochatio Iamerij:quæ omnes contusiones sanat,& resoluit. Recipe olei, vnc.ij capitum ceparum,vnc.j.cymini,rutæ,absinthij.artemisiæ,parietariæ, ana vnc.5.fiat emplastrum.

Octaua forma est emplastrum magistri Petri de Bonanto,commune ad omnes conquassationes.Recipe ceræ quartam vnam.ammoniaci,quartã mediam, picis naualis quartam mediam. mastiches, vnc. vnam. croci, vnc. mediam.

farinæ

farinæ fœnugræci, cymini, ana drac. duas, ſucci parietariæ, aceti optimi, ana quartam vnam. Infundatur ammoniacũ in ſuccis per noctem: in mane ponatur ſuper ignem: & liquefiat cum reliquis ad conſumptionem ſuccorum, pulueres malaxentur cum oleo laurino: & fiat emplaſtrum.

Nona forma eſt Oxycroceum commune in antidotario: quod eſt proprium in contuſione oſſium quod Recip. croci, picis, colophoniæ, ceræ, ana vnc. quatuor. terebinthinæ, galbani, ammoniaci, myrrhę, thuris, maſtiches, ana vnciam vnam, diſſoluantur gummæ in aceto: & prout decet alia miſcendo, fiat emplaſtrum in forma magdaleonis.

Decima forma eſt Apoſtolicon commune antidotarij, & mirabiliter rectificat oſſa conquaſſata. Recipe lithargyrij, vnc ſex. ammoniaci, lapidis calaminaris, ana drac. vj. thuris, maſtiches, ana drac. vnam. terebinthinæ, galbani, bdellij, myrrhæ, æris vſti, lepidos calcis, diptami, ariſtolochiæ, praſſij, opopanacis, ſarcocollæ, ana vnc. duas. diſſolutis gũmis cum aceto, & iunctis cum lithargyro cocto cum oleo & aliis in fine poſitis, fiat emplaſtrum.

Vndecima forma eſt Apoſtolicon chirurgicum, & Rogerij, commune omnibus quaſſaturis. Recipe colophoniæ libram vnam, picis naualis libram mediam. galbani, ſerapini, ammoniaci, opopanacis, thuris, maſtiches, terebinthinæ, ana vnciam ʒ. aceti libram mediam, ceræ, vnc. tres. diſſolutis gummis cum aceto bullitis & liquefactis, addantur reliqua, & fiat emplaſtrum, malaxando cum oleo laurino. eſt enim bonũ pro crepaturis, ſi cum eo puluis rubeus & nux cypreſſi malaxetur.

De vulneribus, & vlceribus compoſitis cum apoſtemate & dolore. Cap. X.

AVxilia vulnerum compoſitorum cum apoſtemate & dolore ſunt quatuor formarum.

Prima eſt oleum roſatum, aut oleum papaueris cum vitello oui.

Secunda forma eſt emplaſtrum de granato dulci Auicennæ. quod eſt. Recipe granatum dulce: & decoquatur in vino pontico vſque ad diſſolutionem. & fiat emplaſtrum ſuper locum.

Tertia forma eſt de pane bullito: & multoties additur

siue aliquoties de oleo, aliquoties modicum de melle, misceantur, & fiat emplastrum: & est Galeni, & aliquoties addatur de succo ebulorum: & aliquoties de succo apij, vt laudant quatuor Magistri Salernitati: & est de meis.

Quarta forma est emplastrum de maluis: & laudatur à Theodorico: & est de meis. Recip. foliorum maluarum M. tres, coquantur fortiter: deinde terātur: & postea cum modica decoctione reducantur super ignem, addendo aliquantulum de furfure subtili: & fiat emplastrum.

De auxiliis vulnerum compositorum cum veneno. Cap. XI.

AVxilia vulnerum compositorū cum veneno, sunt duarum formarum.

Prima forma est vnguentum nigrum: & est Dyni. Recipe sepi arietini, picis, opopanacis, terebinthinæ, ana librā mediam, fundendo misceantur: & proiiciantur in aceto. addit Galen. in de secretis ad Timotheum: & in libro catageni.

Secunda forma est emplastrum de cepe, & laudatur à Gulielmo de Saliceto. Recipe cepe, vnum numero, radicum allij syluestris quartam mediam, cichoreæ, vnciam vnam, salis, vnc. mediam, mellis, vnc. ij. coquēdo radicem cum vino pistando in mortario, fiat emplastrum.

De vulneribus & vlceribus compositis cum punctura, & dolore neruorum. Cap. XII.

AVxilia vulnerum compositorum cum punctura & dolore, ac neruorum læsione, & sunt septem formarum.

Prima est fomentatio cum oleo, & terebinthina mistis, & calefactis.

Secunda forma est vnguentum de euphorbio: & est Galeni laudatum per Brunum & Theodoricum: & est de meis. Recipe ceræ, resinæ, picis, ana quartam mediam, euphorbij, vnc. vnam, terebinthinæ, olei communis, ana vnc. mediam, fiat vnguentum.

Tertia forma est mundificatiuum neruorum: & propter hoc laudatur in læsione nuchæ: & est Magistri Petri de Bonanto. Recip. mellis rosati colati, quar. j. ceræ, resinæ, terebinthinæ, ana quartam mediam, farinæ hordei, vnc. mediā, thuris, mastiches, sarcocollæ, mumiæ, myrrhæ, ana drac. mediam, olei mastiches, vnc. vnam. fiat emplastrum.

Quarta forma est emplastrum de vermibus incarnans & consolidans membra neruosa, & est Lanfranci de Mediolano. Reci. vtriusque cõsolidæ, cynoglossæ, pilosellæ, vtriusque plantaginis, ana M. j. vermium terrestrium lib. ʒ. terantur omnia: & ponantur in libr. j. & media olei communis per septem dies, deinde bulliantur modicum, & colentur, & exprimantur, & tunc addantur sepi arietini mundi libr. j. picis naualis, lib. ʒ. picis grecæ, quartum vnum, ammoniaci, galbani, opopanacis, terebinthinæ, ana vnc. j. thuris, mastiches, ana vnc. ʒ. dissolutis gummis cum aceto, & colatis cætera misceantur, & fiat emplastrum.

Quinta forma est vnguentum dulce remollitiuum, resolutiuum, & mitigatiuum dolorum neruorum, Reci. butyri sine sale lib. j. olei violati lib. ʒ. axungiæ gallinæ, anatis, & anseris, asininæ, medullæ bouinæ recentium, ana vnc. j. ceræ quantum sufficit. fiat vnguentum.

Sexta forma est vnguentum marciaton magnum: & non ponerem hoc nisi quia est mirabilis compositionis: & cale facit, & resoluit, & cõfortat neruos & iuncturas: & fit sic. Rec. ceræ albæ lib. ij. olei lib. viij. rorismarini, foliorum lauri, rutæ, amaraci, ana lib. ʒ. ebrij, sauinæ, balsamitæ, thymi, epithymi, ozimi, lilifagi &c. vade ad Nicolaum: & ibi inuenies. Vnguentum Agrippa, relaxat, & detumescit, quære in antidotario Nicolai.

Septima forma, est vnguentum de ranis: & est Gale. & est in libro catageni perutile omnibus doloribus & fractionibus corporis, spasmo, arthreticæ, & consimilibus. Rec. olei radic. cucumeris agrestis lib. ij. olei maioranæ, & alcannæ, ceræ, terebin. galbani, medullæ ossium cerui, ana lib. ʒ. ranarum numero vj. sanguinis testudinum, trium numero, balsami, drac. ʒ. coquendo ranas, & sanguinem testudinis cum oleis, colentur, & tunc reliqua misceantur: & fiat vnguentum, & est pretiosum.

De auxiliis vulnerum & vlcerum cum carne superflua. Cap. XIII.

Auxilia vulnerum compositorum cum carne superflua, sunt octo formarum.

Prima forma est, inciduntur minutim stupæ canabinæ, & superponuntur.

Secunda

Secunda forma est pul. hermodactylorum applicatus.

Tertia forma est alumen.

Quarta forma est cuperosa.

Quinta est puluis trochis. asphodelorum.

Sexta est Dyni. Rec. calcis viuæ, & pastetur cum melle, & comburatur in cazola, & fiat vnguentum.

Septima est vnguentum Ægyptiacum, & vnguentum viride.

Octaua trochisci calidicon, asphodelorum: & trochisci de arsenico, & ruptoria incisoria, & cauteria cultellaria secundum quòd occurrit casus.

De auxiliis fracturarum & dislocationum.
Cap. XIIII.

AVxilia vulnerum compositorum cum algebra, id est de fracturis & dislocationibus, sunt v. formarum.

Prima est emplastrum glutinatiuum: quod Recip. farinæ volatilis passatæ partem vnam, puluis rubei partem mediã, pastentur cum albuminibus ouorum, & fiat emplastrum. Aut emplastrum Bruni, quod est probatum in secunda remutatione, quod recipit aloes, myrrhæ, boli armenici, thuris, acaciæ, nucis cypressi, dragaganthi, laudani, farinæ volatilis, ana pulverizentur: & cum albuminibus ouorum incorporando fiat emplastrum.

Secunda forma est vtilis in tertia remutatione, applicatio stuparum infusarum in vino decoctionis, rosarum, absinthij, corticum albarum, quercus, & salis.

Tertia est emplastrum Lanfranci, quod vna cum sequentibus competit in fine: quia confortat, quod Recipit olei rosati, vnc. iiij. resinæ, vnc. iij. ceræ, vnc. ij. colophoniæ, mastiches, thuris, ana vnc. ʒ. nucis, cypressi, curcumę, ana drac. vnam fiant magdaleones.

Quarta forma est apostolicon, chirurgicum, & oxycroceum

Quinta forma est sparadrapum Rogerij: quod Recipit thuris, mastiches, picis, farinæ volatilis, boli armenici, ana drac. ij. sepi arietini, ceræ, ana libr. ʒ. liquefiant sepum, & cera, & vltimo pulueres ponantur: & pannus infundatur & applicetur.

Quædam digressio.

QVia tamẽ aliquoties post restaurationem & solidationem remanet in mẽbris durities : Idcirco ponetur hic modus mollificãdi easdem. Et primo fit ꝙ balneetur membrum cum decoctione pedum aut capitum animalium: aut cum decoctione mediani corticis radicis vlmi, corticis radicis maluauisci, ana M. vnum, florum chamomillæ, meliloti, fœnugræci, seminis lini, ana quartã mediam, balneetur per spatium vnius horæ: deinde exiccetur, & vngatur membrũ cum bona dialthæa, & Agrippa, & oleo laurino. Dialthæa mollificat & dulcorat. Ipsum inuenies in antidotario Nicolai. Aut cum isto probato. Re. olei laurini, olei mastiches, olei muscellini, ana quartam vnã, axungiæ canis marini, & taxonis, & gatti, anatis, gallinæ veteris, ana quartã mediã, axungiæ asini, vel muli lib. 5. aliptæ musc. galliæ muscatæ, bdellij, sarcocollæ, asphalthi, styracis calamitæ, ana vnc. 6. castorei drac. ij. musci. drac. 5. ceræ quantum sufficit, fiat vnguentũ, & desuper ponatur lana succida, aut diachylon gummatũ, aut radices maluauisci coctæ & pistatæ cum farina fœnugreci, seminis lini, & fæcis olei communis. Et si esset antiqua durities, pręcipue in iuncturis, vtile esset post balneũ stuphare cum fumo infusionis aceti super lapidem molarẽ. Et audiui quod aqua sanguinis septies distillata est mirabilis, & balneum musti, & lauatio cum sanguine cal.

Incipit secunda pars: & est formularium auxiliorum propriorum & famosorum omniũ vulnerum secundum diuersitatem membrorum à capite vsque ad pedes, & sunt octo capitula.

De auxiliis capitis. Cap. I.

VLnera capitis habent auxilia quinque formarum.

Prima est potio vulneratorũ, & est Theodorici, & sociorum eius. Reci. cinnamomi, vnc. j. zinziberis, vnc. 5. galangę, granorum paradisi, cardamomi, piperis longi & nigri,

& gario

& gariophylorum, ana dra.j.fiat puluis: & cum melle lib.ii. & vini potos.iii.fiat claretũ, & administretur quolibet die gobeletus vnus cum drac.j. istius pulueris. Re.pimpinellæ, betonicæ, sanamundæ, valerianæ, radicis gẽtianæ, ana pilosellæ, ana quãtum de omnibus, fiat puluis, & detur cum signo crucis, dicẽdo hæc carmina Dauid, Dextera domini fecit virtutem, dextera domini exaltauit me. Non moriar: sed viuam, & narrabo opera domini, castigans castigauit me: & morti non tradidit me. Et si eum retinet, est bonum: si vomit, malum. Sub ista forma reponuntur multæ aliæ potiones, præcipue illa quæ ponitur infra, ad vulnera intrinseca appropriata.

Secunda forma est mundificatiuum cerebri, & panniculorum eius. Re. mellis rosati colati, vnc.ii. olei ros. vnc.i. misceantur: & cum cæteris pannis imponatur.

Tertia forma est puluis capitalis incarnatiuus, & confortatiuus, & est Magistri Dyni, & eum laudat Henricus. R. radicis ireos, aristolochiæ, thuris, myrrhæ, aloes, sanguinis draconis, farinæ orobi, ana, fiat puluis.

Quarta forma est emplastrũ de betonica, & est Parisiensis, incarnat, confortat, ossa eleuat, mundificat, & sanat. Recip. ceræ, resinæ, ana lib.5. terebin lib.j. succi betonicę, succi plantaginis, succi apij, ana lib.j. coquantur cera & resina cum succis vsque ad consumptionem succorũ, deinde ponatur terebin. & incorporetur, & coletur: & fiat emplastrũ.

Quinta forma est emplastrum capitale Magistri Anselmi de Ianua, & attrahit saniem, & eleuat ossa, & incarnat & sanat: & Magister de Bonãto dicebat, quod probauerat quod caput canis vulneratum vsque ad cerebrum curauit. Quod Recip. terebin. partem ij. ceræ partem j. resinæ partem 5. liquefiat ad ignem super acetum: & dimittatur per diem: deinde sero liquefiat, & proiiciatur super succum istarum herbarum betonicæ partes duas, berbenæ partem j. & cum illis succis, & lacte mulieris, diu malaxa: & fiat emplastrum, fortius est quàm primum.

Sexta forma est propria ad eleuandum ossa si non possunt eleuari per prædicta: & fuit Magistri Petri. Recip. olei antiqui part.j. ceræ, sordiciei alueorum, ana partem 5. euphorbij quar. partem j. aristolo. partem tertiam vnius, lactis thithy mali modicum, fiat vnguentum: & est probatum.

Digressio ad aliquas passiones capitis pro tinea.

CONsequenter pro tinea gratia collationis ponetur vna forma.R.lithargyri, sulphuris viui, calcis viuæ, atramenti, vitreoli, auripigmenti, fuliginis, viridis æris, ellebori albi & nigri, alu. gallarum, ana vnc.ſ. argenti viui, vnc.j. ceræ, picis, olei nucum, ana lib.ſ. ſucci lapathij, ſucci fumiterræ ſcabioſæ, boraginis, ana quar.j. bullitis cera, pice, & oleo cum ſuccis vſque ad conſumptionem: reliqua incorporentur: & fiat vnguentũ diligenter. Item pro alopecia ad faciendũ renaſci pilos, & accepi de cartulario Magiſtri Petri de Bonanto. R. ſucci calcidarum, vnc.j. pulueris ſanguiſugarum aduſtarum, lacertæ viridis aduſtę, viridis æris, ana vnc ſ. pulueris talpæ combuſtæ, pulueris ſolearum combuſtarum, ſetarum porci aduſtarum, ana vnc.j. mellis quantũ ſufficit ad incorporandum in formam vnguenti. Inungatur locus ſingulis noctibus, & mane quolibet lauetur cum vino calido albo, & melle. eſt enim probatum.

De auxiliis morborum faciei. Cap. II.

ET primo pro gutta roſacea eſt laudatum vnguentum citrinum totius. quod R e. boracis. dra. ij. camphoræ, drac. j. coralli albi, vnc. ſ amigdali dulcis, vnc. j. bellirici, & in alio belliculi marini, dragaganthi albi, amyli, cryſtalli, antalis, & dentalis, olibani albi, nitri, ana drac. iij. marmoris albi, drac. ij. gerſæ ſerpentariæ, vnc j ceruſſæ communis, vnc. vj. axungiæ nouellæ lib. j. & ſ. ſepi caprini, vnc. j. & ſ coquendo in pomo citrino fiat vnguentum.

Secundo ponitur gumera ad albificandum & lauandũ faciem: & eſt Raſis. R. farinæ ciceris, fabarũ, hordei, amygdal. excorticatarum, dragaganthi, ana partem j. ſeminis raphani, partem mediam. fiat puluis: diſtemperetur cum lacte, & liniatur facies de nocte: mane cum aqua furfuris lauetur.

Tertio ponitur aqua pretioſa & eſt gallicana, quæ R. tartari calcinati lib. j. maſtiches, vnc. j. piſtentur cum albu. ouorum, & ponantur in alembico: & fiat aqua: eſt pretioſa.

De auxiliis oculorum. Cap. III.

COnſequenter pro oculis ponuntur auxilia.

Primo ponitur aqua Magiſtri Petri de Hiſpania, quę clarificat, & confortat viſum. R. fœniculi, rutæ, chelidonię, berbenæ, euphragiæ, claretæ, roſarum, aut aquam eius, ana con-

conquassentur, & temperentur per diem naturalem in vino albo, deinde ponatur in alembico. & fiat aqua.

Secundo ponitur collyriū albū pro dolore oculorū. & est Gal. R. cerussæ lotæ, dra. iiij. sarcocollę, dra. iij. amyli, dra. ij. dragaganthi, drac. j. opij. drac. ʃ. puluerizentur omnia valde subtiliter, & cum aqua pluuiali molliatur super tegulam, & fiant sief parui: & distemperentur cum lacte mulieris, aut aquæ rosatæ, & distemperentur bene, & administrentur.

Tertio ponitur collyrium de tutia: & est Montispessulani in fine ophthalmiæ, resoluens & desiccans humiditates extraneas oculorum. R. tutiæ præparatæ, lapidis calaminaris, ana vnc. ʃ. gariophyl. numero xv. faui cum melle. vnc. ʃ. puluerizāda puluerizentur subtilissime, & ponātur omnia in duabus vnc. vini albi. & aquæ rosatæ, quar. ʃ. camphorę, drac. j. colentur subtiliter, & fiat collyrium.

Quarto ponitur puluis Magistri Arnoldi, desiccās lachrymas, & rectificans ruborem: & fuit pro Papa Ioanne. Re. tutiæ præparatæ, vnc. j. antimonij, drac. ʃ. margaritarum, dra. ij. florum coralli rubei, dra. j. & ʃ. serici crudi proprie de folliculo vermis minutim incisi, dra. ʃ. fiat pul. subtilissimus: & seruetur in pyxide ærea.

Quinto ponitur puluis Beneuenuti, & est meus, pro omnibus maculis R. zuchari cādi, vnc. j. tutię præparatę, dra. ʃ. puluerizētur, & cum aqua ro. pistētur: & in pelui spargātur: & inuersetur peluis super fumū ligni aloes & thuris: & exiccentur, & puluerizētur subtiliter, & fiat puluis: & seruetur in pyxide ærea: & ponatur in oculis cum stylo argenteo.

De auxiliis aurium. Cap. IIII.

A Naribus quando aduenit fluxus sanguinis narium dicta sunt auxilia in vlceribus. specialiter pro polypo cōmendatur à Magistro Petro de Bonanto tenta de radice acori temperata in oleo de iunipero, in quo resoluta sit scammonea.

De auxiliis narium. Cap. V.

DOlor aurium sedatur imponendo lac mulieris, vt dicit Galen. aut oleum rosatum cum modico apij: aut collyrium album.

Vlcera mundificantur, lauando cum melle rosato: & imponendo collyrium factum cum croco ferri aut squamma

eiusdem cũ melle. Aut secundũ Magistrum Petrũ, R. cardi, nitri, ana vnc. ʒ. caricarum mundatarũ, vnc. ʒ. decoquantur in succo rutæ, & coletur: & vna gutta in aure distilletur. saniem enim educit: & carnem superfluam destruit & sanat.

De auxiliis dentium. Cap. VI.

IN dentibus dolor sedatur secundum Heben, tenendo in ore acetum decoctionis pyrethri.

Nigredo in dentibus autem lauatur: vt fuit probatũ in Aluetori comite. R. salis ammoniaci, salis gemmę, ana qua. j. aluminis, quar. ʒ. puluerizentur, & ponantur in alembico: & fiat aqua. Calefactiones & canchrænæ gingiuarum corriguntur cum aqua caprifolij, aut plantaginis aluminata, vel cum isto lauamento: & est Dyni. Re. rosarum, vnc. j. lentiũ, sumac, ana quar. j. balaustiarũ quar. ʒ. conquassentur, & bulliantur in aqua & aceto, coletur. & fiat vnguentum.

De auxiliis colli. Cap. VII.

ET licet vulnera colli habeant auxilia communia aliis, nihilominus habet alias dispositiones quæ gratia doctrinæ manifestæ tangentur hic.

Botium colli habet tres formas auxiliorum. Prima est puluis Dyni, qui Re. scroffulariæ, vnc ij. zinzi, vnc. j. bryoniæ, pyrethri, serpilli, matrisſyluæ, oliuarum, salis gemmæ, ossis sepiæ, spongiæ combustæ, ana drac. ij gariop. piperis, cinnamomi, ana drac. j. fiat puluis. vtatur mane & sero cum aqua aluminosa. Secunda forma est gargarisma cum aqua ardenti in qua sit modicum de alumine. Tertia forma est emplastrare locum cum diachylon ireato: vel cum emplastro de stercore caprino: aut de vno apostematum phlegmaticorum dicto in apostematibus.

De auxiliis humerorum. Cap. VIII.

PRo dolore humerorũ & spatularum habeatur vnguentum mistum de marciaton, & agrippa. Pro gibbositate laudat Auic. emplastrum de acoro, enulæ campanæ, sauinæ, ana quar. j bdellij, ana quar. ʒ. castorei, vnc. j. coquantur cum vino & oleo vsque ad consumptionem vini, & de oleo cum cera fiat vnguentum. Chiragra manuum curatur: vt apostemata phlegmatica. Speciale in ea emplastrũ Montispessulani de caulibus rubeis coctis cum lixiuia cinerum clauellatorum; & parum aceti, & modicum salis pistatis.

De

De auxiliis pectoris. Cap. IX.

QVorum primum est potio resoluens & consumens omnem materiam existentem interius, & eam per sudorem expellens, & fuit magistri Aymerici, & vocatur sudatorium. R. caudæ equinæ terristris. M.j. radicum osmundæ quar.j. radicis dragonteæ quar.5. coquantur cum vino & melle, & colentur, & gobelletur: administretur eunti dormitum, & sudabit. Secũdum est alia potio communis ad omnia vulnera intrinseca, & fuit Gal. Re. centaureæ, costi, nepitæ gariophyllatæ, pimpinellæ, pilosellæ, summitatum canabis, summitatum caulium, tanaceti, rubeæ, proprietas aurum valet, ana: coquantur in vino & melle, & administretur gobelletus, vt supra. facit exire saniem per vulnus, & prouocat vrinam si retinetur. Si vero euomitur, non est spes curationis, vt dicit vulgus.

De auxiliis ventris. Cap. X.

PRo tortionibus ventris, laudatur lana succida infusionis vini decoctionis cymini. Secundo pro offensionibus & casibus laudatur potio communis, & est Auic. & Rasis. Re. mumiæ, boli armenici, terræ sigillatæ, ana vnc.j. fiat puluis, administretur drac.j. cum vnc.j. aquæ plantaginis Tertio laudantur potiones pectoris pro resoluendo materiam interius congregatam. Quarto ab extra possunt fieri emplastra in contusionibus formata.

De hydropisi.

In hydropisi est optimum prouocare vrinam, & iuxta doctrinam Galen. magister Aymericus accipiebat gryllos aut cantharidas nigras, & ablatis capitibus & aliis comburebat in furno, & faciebat puluerem, de quo sero administrabat vnum granum cum vino, & faciebat tantum mingere quod deliberabantur multi ab hydrope.

In dolore renum & vesicæ vidi administrare vnum quartum lixiuiæ cinerum truncorum fabarum, & faciebat mirabilia in prouocando vrinam & arenulas.

De auxilis verendorum. Cap. XI.

IN primis dolor virgæ sedatur cũ mica panis pastata cum vitellis ouorum, & oleo papaueris. Vlcera virgæ lauãtur cum aqua aluminis, & emplastrantur cũ vnguento populeon, vnguentum populeon infrigidat, quære id in antido.

tario Nicolai. Aut vngatur cum vnguento albo, aut oleo cum albuminibus ouorum. Et puluis plumbi, & cerussæ, & aloes est pretiosus.

Inflatio testiculorum corrigitur cum emplastro de maluis, & farina fabarum & cymino bullitis cum aqua.

Ruptura habet tria auxilia, primum est electuarium. quod Re. conseruæ, consolidæ maioris lib. ß. conseruæ rosarum quar. pulueris dragaganthi frigidi, vnc. j. pulueris diacymini, vnc. ß. radicis valerianæ, seminis nasturtij, boli armenici, lapidis sanguinarij ana dra. ij. panis lib. j. fiat electuarium cum aqua chalybeata. Secunda forma est emplastrum de pelle arietina, & est communitatis. qui Rec. picis naualis, colophonię, ana vn. iij. lithargyri ammoniaci, opopanacis, galbani, bdellij, mastiches, serapini, terebin. sumac, radicis consolidę maioris & minoris, ana vnc. j. visci quercini, hæmatitis, thuris, gypsij, myrrhæ, aloes, mumiæ, boli armenici, sanguinis draconis, aristolochiæ, vermium terrestrium, ana vnc. ß. sanguinis humani, vnc. ij. conficiantur cum pelle arietina cocta cum aqua pluuiali vsque ad dissolutionem. Tertia forma est Bruni & mea. R. nucis cypressi, acaciæ, gallarum, balaustiarum, ana drac. v. dragaganthi, myrrhæ, sarcocollæ, thuris, gummi arabici, ana drac. iij. sanguinis draconis, boli armenici, mumię, aloes, alumi. ana drac ij. fiat puluis subtilissimus: & pastentur cum aceto, & fiat emplastrum. est enim expertum & probatum.

In hæmorrhoidibus est optimum sedare dolorem cum suffumigio decoctionis tapsi, chamomillæ, & meliori. Et intra ponere lichinia intincta cum vnguēto factum de butyro ducto in mortario plumbi vsque ad nigredinem. Aut si dolor infestat, linimentum Alexandri probatum per me. quod R. croci, myrrhæ, thuris, lycij, ana partem vnam opij partes ij. terantur & conficiantur cum oleo ros. mucilagine psillij, & vitello oui. & fiat linimentum. Et ab extra commendatur à Rasi istud emplastrum, quod Re. chamomillæ, meliloti, ana quar. j. coquantur quousque dissoluantur, vitellorum ouorum elixatorum, quar. ß. farinę fœnugræci, seminis lini, radicis altheæ, ana vnc. j. croci, myrrhæ, aloes, ana drac. j. & butyri quod sufficit. fiat emplastrum.

Finis Chirurgiæ paruæ Guidonis.

Rece-

Recepta aquæ balnei de Porrecta, edita per egregium militem, ac legum doctorem, & magistrum artium, & medicinæ doctorem, dominum Turam de Castello Bononiæ ciuem.

In nomine patris & filii & spiritussancti, Amen. Quas infirmitates curat aqua & balneum de Porrecta. Cap. I.

AD infirmitates omnes & singulas curandas quibus homines sæpissime affliguntur, aqua de Porrecta mirabiliter valet & proficit, si debito modo sumatur, & diæta ordinata post ipsius assumptionem seruetur, prout experientia ipsius aquæ manifeste declarat, & antiquorum hominum in loco, vnde originem ipsa aqua recipit, verax testimonium adest. Tollit nanque dicta aqua recepta debilitatem cerebri. Oculorum defectui subuenit. Auditum aurium mirabiliter recuperat. Fœtorem narium remouet. Dolentes caput liberat. Rheuma, catarrhum & humiditatem in lingua existentem aut palato consumit. Humores in lingua congregatos expellit. Raucitatem vocis clarificat. Strictum pectus & hanelitum graue & difficilem aspirationem habentes liberat manifeste. Appetitum perditum recuperat. Spuentes sanguinem rectificat & sanat Stomacho bene digerenti iuuamentum salubre præstat. Vermes in corpore existentes necat & interficit. Ranas & animalia venenosa casu per os intrantia & in stomacho longo tempore nutrita occidit. Hepar & splenem oppilatum liberat. Colorem vigorosum adducit, croceũ tollendo. Intestina fæce corrupta lauat, & humiditatẽ expellit. Illum dolorem tollit, & eius causam remouet. Renum lapsitudinẽ ac ipsorum dolorem curat, & rectificat. Arenulas in vesica aggregatas expellit. Mingere non valentibus sine dolore subuenit. Dolorẽ iuncturarum & podagras non antiquatas tollit & expellit: antiquatis iuuamentũ præstat. Tremori neruorum & paralytico affert iuuamentũ. Scabiem irradicatam & antiquatam expellit subito. Saniem in corpore dispersam consumit & educit. Dicunt antiqui homines de Porrecta experti, quod

hydro

hydropisim non confirmatam seu antiquatam liberat: sed difficiliori modo: nam oportet quod prædicta aqua diebus xxx. interpolatim assumatur cum prouida diæta. Confirmatam autem hydropisim præfata aqua per longū tempus sumpta sanat, & interficit. Equos etiam bulsos liberat, si per duos menses ipsius aquæ potatio fiat. Mulieribus grauidis quæ appetitum perdunt, proficit: nec partui nocumentum affert, sed iuuat & firmat: quod mirabile ab omnibus reputatur. Extenuatos & macros impinguat. Febrem tertianam seu quartanam aut antiquam efficaciter sanat.

In quo loco aqua & balneum de Porrecta est positum. Cap. II.

AQua de Porrecta recipit ortum de duobus montibus lastrosis & lapideis positis in comitatu Bononiæ, longe ab ipsa ciuitate per milliaria xxxiiii. inter alpes Florentiæ, & Pistorii, versus meridiem: in medio quorum montium quidam riuulus satis amplus profluit. Ex vtroque monte dicta aqua manat per duo canalia & aquæductus. Præfata aqua in duobus balneis in dicto loco positis recluditur, & continuo per ipsa balnea fluit situatis in mõte sinistro versus partem magis orientalem & in sinistro latere vnus ex riuis coloris est clari: pisciculi quasi rubei in ea manent, eius sapor parum sulfureus & salitus existit: temperate calida & quasi viscosa. Sumpta nullos dolores in ventre facit aut tortiones noxias, modicum debilitat. Hæc aqua longe delata in vasis ligneis, solet aliquando in dictis infirmitatibus iuuamen afferre, sed tamen raro: quia tantæ virtutis non est quantæ in loco originis assumpta: & faciliter perdit saporem suum originalem: citóque corrumpitur.

Quo ordine aqua & balneum de Porrecta est vtenda. Cap. III.

ASsumenda est aqua de Porrecta vt efficaciter prosit, & valeat ordine isto. Nam citra medium mensem Maij & in mensibus Iunij & Iulij, & per totum mensem Augusti si calor moderatus & temperatus, & vniforme tempus existat. Mense tamen Augusti salubrius confert sumpta. Est autẽ ad locum prædictum de Porrecta accedendum. Cum

igitur

igitur ad locum prædictum aduenerit, subito aquam per potum non sumat: sed saltem per diem vnum in loco prædicto pausam faciat: quia nouum aerem intrat, & vt persona fatigata ex itinere fortificetur. Demum balneum prædictum & lapideum intret ante potationem dictæ aquæ, & moram faciat in eo per horam, vel vsquequo summitates digitorum manuum increspentur. Deinde exeat, & bene fricatus pauset. Hora vero prandii & cenæ ea die leuiter comedat: die vero sequenti de mane in solis ortu accedat ad ipsius aquæ profluentis aquæductum Et incipiat bibere aquam prædictam vsque ad duos vel tres vrceos, & statim post ipsum potum parum & moderatum faciat exercitium. Successiue alios duos vrceos aquæ prædictæ bibat, & post ipsum potum etiam ambulet. Et toties aquam per potum assumat paulatim & non impetuose: sed quodammodo ad delectationem, quoad vsque ipsa aqua corpus egrediatur superius per os, aut per virgam, aut per partem posteriorem. Et tantum de præfata aqua bibat, quod ipsam emittat per alium ex locis nominatis claram, & apertam: prout & sicut aquam ipsam ab aquæductu sumpta per os recipit & assumit, cuius aquæ emissæ claritatem cum vase vitreo inspicere potest. Aqua igitur clara emissa post spatium aliquantulum & pausam factam intret balneum: & ibidem moram faciat, vt superius est expressum. Ipsum enim balneum nō debilitat: sed humores in toto corpore dispersos maturat, & disponit ad exitum. Fugiat balnea in tinis & vasis ligneis artificialiter per mulieres calefacta. Nam aqua præfata modicum alterata suam non præbet virtutem. Mora competenter facta in balneo predicto, ipsum egrediatur, & pauset, in lecto vel in pannis iacendo, vt virtus fatigata aliqualiter recreetur. Deinde accedat ad aquæductum prædictum & aquam prædictam. Per potum iterum assumat donec emittat claram & lucidam, prout & sicut clara est assumpta de aquęductu. Non enim impetuose & in magna quantitate ac violenta ipsa aqua est assumenda, prout quasi omnes assumentes minus perite & inaduertenter faciunt: nam ipsa sine ordine præmisso cum impetu assumpta non ita leuat nec curat: quia nimis vno impetu assumpta in corpore nullam moram, nec humores perfecte maturat, vel disponit.

De

De hora & modo comestionis tempore assumptionis aquæ de Porrecta. Cap. IIII.

AQua assumpta & balneo per ordinẽ ante dictum, aliqualiter pauset in lecto vel in pannis: nullo modo dormiendo: quia perniciosum existeret. Demũ comedat prandium cibum leuem, vt pullos paruulos vsq; ad vltimam decoctionem coctos & elixatos. Masticet bolum, nec rapiẽdo cibum assumat, quia ipsa aqua acutã famem adducit. Et in dicto prandio, & in aliis prandiis medium pullum tantummodo comedat, & nõ vltra. Et in brodio pullorum panem balneet, vt stomachus, faciliori modo digestionem faciat & compleat. Vinum sine immistione alicuius aquæ moderate assumat vice qualibet, qua potet comedendo, non vltra medium cyathum vini assumat. Nam melius est vices in potando iterare quàm multum vna vice bibere. post prandiũ, vt dictum est, nullo modo dormiat, sed in solatiis stet cum sociis loquendo. Non tamen se fatiget corporaliter laborando: nullo modo die potationis aquæ cœnet: sed si hora cœnæ stomachus digestionem fecerit, & nimium famelicus existeret, duos vitellos ouorum recentium albumine reiecto bibat, & assumat cum modica potatione vini & non lymphati. Et si oua abhorreat, faciat vipam in vino, & ipsam comedat. Demum lectum intret, & dormiat, & nocte pauset. Die vero sequenti aquam præfatam non bibat: sed tota die quiescat propter nimiam agitationem humorum die præcedenti factam. Ipsa vero die pausationis ante horam tertiarum & prandium assumptum, & etiam in vesperis digestione completa intret ea die bis balneum antedictum, & in eo stet per horam, & vsquequo summitates digitorum manuum increspentur, vt est præmissum. Et ea die pausationis prandeat, & etiam cœnet, pullos elixatos tantum comedendo & tẽperate, vt superius est expressum. Nec aquam præfatam eo die per os assumat vel bibat: sed balneo eo die vtatur bis, vt dictum est. Nam ipsum balneum humores in corpore existentes disponit ad exitum, & maturos reddit. Die vero sequenti de mane in ortu solis ad aquæductum accedat superius nominatum. Et aquam per os bibendo sumat, donec eam clarificet. Et comedat iuxta ordinem prænominatum in die prima potationis. Et

sic trib

sic tribus diebus dictam aquã bibat & assumat: & interpolatim tamen, vt vna die bibat dictam aquam, & altera quiescat: ita quod inter vnã diem potationis & alterã diẽ quietis interponat. Et si infirmitas illius qui ad aquam prædictam & balnea accesserit, nimis fuisset longa & antiqua: tunc pluribus diebus esset præfata aqua assumẽda, videlicet diebus sex: interpolatim tamen & non successiue, diẽ vnam quietis interponẽdo inter vnam diem potationis & aliam, vna die quiescendo, & alia die aquæ potatione vtendo: die tamen quietis bis in die balneando vtatur, & alia die faciat prout superius est expressum.

De obseruatione & diæta facienda post assumptionem aquæ de Porrecta. Cap. V.

DEbet qui aquam de Porrecta assumpsit dũ à balneo recedit & repatriat, die quolibet equitare modicum: aut pedes ambulare, Nec exinde cum recedit in itinerãdo se fatigare: sed plane & moderate incedat, & prandiũ faciat hora tertiarũ: nec differat, quia stomachus debilitatur nimiam moram faciendo, in assumendo cibum, comedat bene masticando in prandio & cœna, vt est præmissum in proxima rubrica. Vinum quod in eius comestione assumit, sit album & nõ dulce, stomacho bibentis cõforme, nullo modo aquam cum eo misceat. Et si vinum esset fumosum aut potẽs, buccellam panis in cyatho teneat, quæ vaporis vim reprimat. Elapsis octo diebus vtatur vino consueto. Abstineat à dormitione diurna, saltẽ vsque ad octo dies. In meridie si famẽ patitur aut sitim, duos tãtum vitellos ouorum recentium albumine reiecto, vel vipam bene balneatam & mollem comedat. Prandio assumpto moram faciat antequã quiescat, vt cibus ad fundum stomachi descendat. Et dum itinerat, nullo modo faciat dormitionem. Cœnam faciat leuem, comedendo & bibendo vt est præmissum. Cibo pullorum elixatorum vtatur: aliquando tamen elapsis quindecim diebus vti potest carnibus castratis bene elixatis. Brodio pullorũ, vtatur in quo panem in prandio & cœna mollificet, vt stomachus faciliori modo digerat. Omni die parum exercitij faciat, & cum delectatione. Manus lauet cum vino non immiscendo aquam. Abstineat ab omnibus cibariis: nisi à pran

à prænominatis, vt pullis, & carnibus castratinis bene co ctis & elixatis, & nõ frictis, & assatis. Summe caueat à fru ctibus quibuscunque: nec non ab aceto, & acutis, vt alliis & cepis, caseo & pasta, caulibus, & herbis, & leguminibus vuis, & ficubus, & agresto. Coitum fugiat tanquam rẽ pe stiferam & mortem infallibiliter inferẽtem: saltem ab ipsi abstineat vsque ad mensem, si persona sit robusta, & forti complexionis: si debilis, longiori tempore abstineat. Diæ ta prænotata vtatur saltem per dies xx. aut xxx. Calidu pannis maneat. Moderate tamen à frigore & vento dili genter se custodiat. Prædicta aqua de Porrecta tribus annis elapsis à prima assumptione est reiteranda. Quæ potata, vt præmittitur, & reiterata, vitam sine anxietate longã præstat & salubrem. Illius gratia intercedat qui benedictus est per omnia secula seculorum Amen.

***

FINIS.

